

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

یادی مهردان

به رگی به کیم

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مه لایعبد الکریمی مدرس

دایناوه

له چاپکراوه کانی کۆزی زانیاری کورد

یادی مه روان

به رگی یه که م

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مه لاجبند الکریمی مدزی

دایناره

چاپخانه ی کۆزی زانیاری کورد - به عندا

۱۹۷۹

مدرس، عبدالکریم، ۱۳۸۳ - ۱۳۸۴.

یادی مەردان/عبدالکریمی مدرس. -- سەندەج انتشارات کردستان، ۱۳۸۵.

ج. ۲

ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6 (دوره)

ISBN: 964 - 7638 - 88 - 4 (ج ۱)

ISBN: 964 - 7638 - 89 - 2 (ج ۲)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

مندرجات: ج. ۱. مولانا خالیدی نەقشەبەندی. - ج. ۲. شیخە نەقشەبەندیە کانی مەورامان

هەندی لە مۆرید و مەنسوویەکانیان.

۱. کردان -- سرگزشتنامە. ۲. شەڕ کردی -- مەجموعەها. ۳. نەقشبەندی، خالد. ۱۱۹۳ -

۱۲۴۲ق. -- سرگزشتنامە. الف. عنوان.

۸۵۹

PIR۳۲۵۷/م ۸۱

۲۱

۱۳۸۵

کتابخانه ملی ایران.

م ۸۴ - ۴۶۸۹۳

یادی مەردان

یادی مەردان (بەرگی ۱)	✓ ناوی کتیب (نام کتاب):
مە لا عبدالکریمی مدرس	✓ دانراوی (تالیف):
پەکەم (اول): ۱۳۸۵	✓ کەرەقی چاپ (نوبت چاپ):
۳۰۰۰ دەورە ی دوو بەرگی (دوورە ی دو جلدی)	✓ ژمارە ی چاپکراو (تیرواژ):
۶۵۶ صفحە ی وزیر ی (دو جلد ۱۳۲۴ صفحە)	✓ ژمارە ی لاپەرە قوارە (تعداد صفحە و قطع):
بلاوکردنە ی کوردستان (انتشارات کردستان)	✓ بلاوکردنە ی (ناشر):

انتشارات کردستان

سەندەج، پاساز عزتی ۲۲۴۵۳۸۲ ☎

ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6	شابک دورە: ۶ - ۹۰ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴
ISBN: 964 - 7638 - 88 - 4	شابک ج اول: ۴ - ۸۸ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴

نرخه دهوره ی دوو بەرگی: ۱۰۰۰۰ تەمەن

بسم الله الرحمن الرحيم

سویاس و ستایشی بپایان بو ئه و پهروهردگاره پایه داره که دل له
 نه ندیشه ی دهریای به خششی بپه ندازه په ریشانه و ، زمان له بهیانی بارانی
 فه یض و ئیحصانیا بپه زمانه و ، خامه له نووسینی نامه ی میهره بانی و
 تاوان به خششی و ژاپوشیی ئه ودا سه رگهردانه • دروودی بپه ندازه ییش بو
 گیانی خاوه نیشانی سهرداری زه بهران ، ئه و (محمد المصطفی) یه که چرای
 زئی نومای هیدایهت و خو و زه وشتی بهرزی عالم ئارایه و ئوستادی
 دهرزی نه ندیشه ی پاک و کرده و هی چاک و سه رکه و تنی پله پله ی بورجی
 وهفا و صه فایه • ههروه ها بو گیانی ئه و ئال و ئه صحابهانی که هه ریه کتی
 له وان هه تا هه تایه وه کو ئه ستیره ی جیهان تابی ئاسمانی زووی دنیایه •

له پاش پیشکesh کردنی ئه م سویاس و ستایش و سهلامه ، عهرزی
 خوینده واراننی ئازیز ئه که م که واهه لئ جار بیرم له زۆزانی زابوردووی ژیانم
 ئه کرده وه و ئه و باسه جوانانه م ئه هاته وه یاد که له دۆستانی زانای خۆم
 بیستبوون دهرباره ی پیاوه ناوداره کانی ولاته که م ، که هه ریه کتی له وان وه کو
 گهردن به ندیککی گه وه ره واه بوون له ملی گهردوونا ، یا وه که شمشیریککی
 ده بان بوون به ده ست پاله وانانی مهیدانه وه • ته ماشام ئه کرد ها وه خته
 ئه و باسه شیرینه نه له یادم دهرچن ، چ جای ئه وه که که سی تریشم نه ده بینسی
 لپریان ئاگادار بچ • به م نه ندیشه نه دلیم زۆر په ریشان ئه بوو • له بهر ئه وه له م
 دواژوانه ی ژیاندا که و ته په له بو نووسینه وه ی ئه وه ی له یادم ماوه ته وه ،

له گهل ئهوانه‌ی تریش که له هه‌ندی به‌لگه و کتیدا به‌رچاوم که‌وتوون ^(۱) .
 ئه‌مانهم کرد به کتییکی به‌قه‌در و نشان و ناوم‌نا (یادی مه‌ردان) و ،
 سه‌ره‌تام له‌هه‌زرتی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی‌یه‌وه دامه‌زراند و ئهم
 به‌رگه‌ی کتیه‌که‌مم بو ئه‌و ته‌رخان کرد . له به‌رگه‌کانی پاشه‌وه‌شدا له
 ناوداران‌ی له‌وه‌وپاش ئه‌دووم و ، هیوام‌وايه ئهم کارهم بیه به‌پێژه‌و بو
 لاوانی ولاته‌که‌م بو به‌زیندوو ژاگرتنی یادی ئه‌و مه‌ردانه‌ی که‌هه‌لکه‌وتووی
 ولاته‌که‌یان و مایه‌ی شانازی بوون بو هه‌موو جو‌ری ئاده‌میزاد .

(۱) من وه‌کوو که‌ستیک که‌هزی له‌ده‌رخستنی ناوی پیاوانی گه‌وره‌ی ئابین و
 ئه‌ده‌ب و زانستی می‌لله‌ته‌که‌ی بیه و وه‌کو مه‌لایه‌ک و یه‌کیک له‌مه‌نسووبانی
 ته‌ریقه‌تی (مجددیه) که‌له‌ناو کوژی مه‌لایان و مه‌نسووبانی ئهم ته‌ریقه‌ته‌دا
 ژیاوم ، له‌زووه‌وه هه‌ولم‌داوه هه‌ندی ئاناری مه‌ولانا خالید و خه‌لیفه‌کانی
 کو‌بکمه‌وه . به‌پیتی باری ولات و کات هه‌ولم‌داوه و گه‌لێ به‌لگه‌ی تاکه‌تاکه و
 به‌کو‌مه‌لم ده‌ست که‌وتوووه و گه‌لی سه‌رگوزه‌شته‌ی گێژراوه‌شم له‌که‌سانی
 باوه‌ژ پێ‌کراو بیستوهه ، وه‌ک :

(ا) مه‌کتووباتی فارسی مه‌ولانا که‌لای مه‌لا زاهیدی پاوه‌یی بوو که‌له‌بیاره
 ئه‌یخویند و لای خۆم ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت .

(ب) سه‌رجه‌می مه‌کتووباتی مه‌ولانا که‌له‌مالی حاجی شیخ مه‌عصومی کوژی
 حاجی شیخ عارفی کوژی شیخ حوسه‌ینی هۆزینی بوو له‌قزله‌هات .

(ج) هه‌ندی نووسراوی ورده و تاک تاک که‌له‌سوله‌یمانی له‌خانه‌قای مه‌ولانا
 ده‌ستم که‌وتوون .

(د) هه‌ندیکی‌تر که‌له‌بیاره له‌کتیبخانه‌ی خانه‌قادا هه‌بوون .

(هه) کتیی (ریاض‌المشتاقین) که‌مه‌لا حامیدی کاتبی شیخ عثمان
 سیراجه‌ددین دایناوه و نوسخه‌ی لای شیخ عه‌لانه‌ددین هه‌بوو له‌بیاره .

(و) کتیی (بغیة‌الواجد فی‌مکتوبات‌حضرة‌مولانا‌خالد) که‌شیخ موحه‌مه‌د
 ئه‌سه‌مد صاحیبی برازای مه‌ولانا دایناوه .

(ز) کتیی (الفیوضات‌الخالدیه) که‌ئه‌ویش هه‌ر شیخ موحه‌مه‌د ئه‌سه‌مد
 صاحیب دایناوه و نوسخه‌ی له‌کتیبخانه‌ی بیاره‌دا هه‌بوو .

(ح) کتیی (الفیض‌الوارد) علی‌روضة‌مرثیه‌مولانا‌خالد ، تالیف‌ابی‌الثناء
 الالوسی .

گهلی پتوسته بۆ ئینسان له ژینا
 به هیممهت بێ له دنیا و له دنیا
 نههێلێ وێ بێ ناوی نهوانه
 که پێشهنگ بوون له زبازای یه قینا
 نهوی ناوی نهوانی وا له سهر ده
 نهژی و نهمری له گهڵ (روح الامین)

ط (کتیی (التعریف بمساجد السليمانية و مدارسها) ی شیخ موحهممهدی قز لجی .

ی (له کتیی (المجد التالد في مناقب الشيخ خالد) ی (ابراهيم فصیح الحیدری) یش هه ندی مه علوماتم دهس که وتوو .

وهختی خۆی که من ئەم مه علوماتهم کو کردوه تهوه ، شاره زای ئەو
 زێ و شوینه تازه یه نه بووم که ئەبێ ناوی کتیی و لاپه زه ی و سال و
 شوینی له چاپ دانی بنووسری . بۆیه لهم زوووه داوی لی بووردن
 ئە کهم . به لام ئەبێ خوینده واران د لئیا بن له وه کهوا هه رچیم له کتیی
 وه رگرتبێ به ئەمانه تهوه وه رم گرتوو و ، هه رچیشم به بیستن بیستبێ
 له کهسانی وام بیستوو که جێگای متمانه و باوه ز بن .

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مهولانا و بن و بنه‌چه‌ی

ناوونیشان و زشته‌ی باوک و باییر و تیره‌ی ئەم ذاته به‌م‌جۆریه‌ :
مهولانا ناوی خالید و کوژی ئەحمەدی کوژی حوسەینه و له تیره‌ی جافی
مکایه‌لی‌یه‌ . دایکی مهولانا ناوی فاطمه‌یه‌ و له ساداتی پیر خدری‌یه‌ . مکایه‌لی
تیره‌یه‌کن له جافی کۆچه‌ری له نه‌ته‌وه‌ی پیر میکائیلن که مه‌شه‌ووره به پیر
میکائیلی شه‌ش ئەنگووس (شه‌ش په‌نجه) ، کۆزی زستانه‌یان له ناحیه‌ی
قه‌رده‌خی سه‌ر به شارستانی سوله‌یمانیی ئیستا بووه . به هاوینانیش چوون
بۆ کوستانه تایه‌تی‌یه‌کانی خۆیان له کوردستانی ئێران ، به‌لام ئیستا
خانه‌نشین بوون و گه‌رمیان و کوستان ناکهن .

(پیر میکائیل) یه‌کیک بووه له ئەولیا و صالحانی زۆزگار . ئەم ذاته
له نه‌وه‌ی خه‌لیفه‌ی سیه‌م هه‌زره‌تی عوثمانی کوژی عه‌فانه و له ٧٣٨ی
هه‌جریدا کۆچی کردووه بۆ ناوچه‌ی (جوازۆ)ی سه‌ر به شارستانی (سنه)
له کوردستانی ئێران و بۆ زۆنموونی کردنی موسولمانان له دێی (ده‌ودان)
که دێ‌یه‌که له‌نزیک چه‌می سیروان له ناوچه‌ی جوازۆ دانیشتوووه و له‌وێ
کۆچی دوا‌یی کردووه و قه‌بری له‌وێ‌یه . پاش خۆی به ماومه‌یک نه‌وه‌کی
هاتوون بۆ ناوچه‌ی قه‌رده‌اغ و سه‌نگاو و له‌وێ نیشته‌جی بوون .

سهردهمی منالی و تازه پیگه‌یشتنی مه‌ولانا

مه‌ولانا له ۱۱۹۳ی هجری (۱) له شاری قهره‌داغ له‌دايك بووه . له باوهشی باوکی و له کۆشی دایکیا په‌روه‌ده بووه . له ته‌مه‌نی شه‌ش هه‌وت سالی‌دا ناویانه‌ته به‌ر خویندن و هه‌ر له قهره‌داغ قورئانی خه‌تم کردووه و کتیبه‌ ورده‌کانی وه‌ک ته‌صریفی زه‌نجانی و عه‌وامیلی جورجانی و کتیبی‌تریشی تا نه‌گاته (المحرری) فیهی شافعی خویندووه . پاشان که به‌ته‌واوی پین‌گه‌یشتووه و وای‌لی‌هاتووه بتوانی دوور له باوک و دایکی بژی ، ناردووایانه بۆ سوله‌یمانی و به‌ئوسوولی ئه‌و سهرده‌مه و تا ئه‌م‌دوایی‌یه‌ش ، له یه‌کیک له مزگه‌وته‌کانا بووه به‌فه‌قی و خه‌ریکی خویندن بووه .

ئهم‌ذاته هه‌ر به‌مندالی نیشانه‌ی گه‌وره‌یی و به‌خته‌وه‌ری و هوشیاری و هه‌لکه‌وتوویی به‌ناوچاوانیه‌وه دیار بووه . زیره‌ک و به‌ئه‌ده‌ب و ده‌م‌پاراو و زه‌فتار و گو‌فتار جوان بووه و چه‌شی شیع‌ر و ئه‌ده‌بی بووه . له‌ناو میره‌کانی باباندا که له‌و سهرده‌مه‌دا حوکمرانی ناوچه‌ی سوله‌یمانی بوون به‌حورمه‌ت و قه‌دره‌وه ته‌ماشای کراوه و چ له‌به‌ر به‌هره‌ی خۆی و چ له‌به‌ر زۆی و شوینی باوک و باپیر و هۆزه‌که‌ی به‌خۆشه‌ویستی ژیاوه . پاشانیش نامه‌ی زۆر له‌تیوان ئه‌و و ئه‌و میرانه‌دا هاتووه و چووه که له‌جیتی خویدا ئه‌و نامه‌نه‌ بلۆ ئه‌که‌ینه‌وه .

خویندنی مه‌ولانا

جاران فه‌قیکانی کوردستان به‌ئازادی و به‌ئاره‌زووی خۆیان بۆ هه‌رکوێ هه‌زیان بکردایه ئه‌چوون بۆ خویندن و لای هه‌ر مه‌لایه‌ک به‌دلیان

(۱) له کتیبه‌ی شیخ ئه‌سه‌د صاحیب‌دا نووسراوه زاسته‌که‌ی ئه‌وه‌یه مه‌ولانا له ۱۱۹۰دا له‌دايك بووه .

بوایه ئه یانخویند • بهمجۆره به هه موولایه کی کوردستانا ئه گه ژان و تا خویندیان ته واو ئه کرد و ئیجازه یان وه ئه گرت ئه م شار و شار و ئه م دێ و دێ یان ئه کرد • ئیجازه نامه که یان رشتی ناوی ئه و مامۆستایانه ی تیا بوو که زنجیره ی ئیجازه که یانی ئه چوه وه سه ر تا ئه گه یشته وه سه ر حه زره تی پیغه مبه ر دروودی خوی لێ بێ • ئیجازه نامه به به لگه یه کی بایه خدار دائه نرا بو درخستنی پایه ی مه لا ئیجازه دراوه که •

مه ولانا خالیدیش ، وهك هه ر فه قیه کی سه رده می خۆی ، به م ده ستووره له سه رده می فه قیه تیدا گه لێ مه دره سه ی دیوه و لای گه لێ له زانا پایه بڵنده کانی سه رده می خۆی خویندوویه تی • ئه و مامۆستایانه ی که بۆمان ده رکه وتوو مه ولانا لای خویندوون ، وهك له کتیی (المجد التالد في مناقب الشيخ خالد) ی (ابراهيم فصیح الحیدری) و (التعریف بمساجد السليمانية ومدارسها) ی شیخ موحه مده ی قزلبجی و (الشیخ معروف النوده ی) ی شیخ موحه مده ی خالدا نووسراوه ، ئه مانه ن :

سه ید عه بدولکه ریمی به رزنجی مامۆستای مزگه وتی عه بدولزه حمان پاشا له گه زه کی (سه رچیمه ن) له سوله یمانی • سه ید عه بدولزه حیمی برای سه ید عه بدولکه ریم • شیخ عه بدوللای خه رپانی • مه لا ئیبراهیمی بیاره یی • مه لا جه لاله ددینی خورمالی • مه لا مه حموودی غزایی • مه لا صالحی ته زه ماری^(۱) • مه لا عه بدولزه حیمی زیاری^(۲) • مه لا موحه مده ی باله کی که مه شه ووره به ئیبنو ئاده م • شیخ موحه مده قه سیمی سنه یی که ئیجازه شی له خرمه ندا وه رگرتوو •

(۱) ته زه مار : دێ به که له ناوچه ی (سورداش) له شارستانی سوله یمانی •

(۲) زیاره ت : دێ به که له نزیک (شه قلاوه) ، مه لاکانی به (مه لازاده) ناویان ده رکردوو •

ئەوھى كە زانراوھ ئەوھىيە مەولانا (شرح شمسى) و (مطوّل) و (حكمة) و (كلام)ى لە سولەيمانى و دەورو بەرى سولەيمانى خويندووھ .
 حاشىيە (جلال الدينى دوآنى) لەسەر (تهذيب المنطق)يشى لای مەلا
 عەبدولزەھىمى زىيارەتى خويندووھ . عىلمى حىساب و ھەندەسە و
 ئوستورلاب و فەلەکیاتىشى لای شىخ قەسىم خويندووھ (۳) . شەرحى
 (مختصر المنتهى) ى (اصول الفقه)يشى لە بەغدا خويندووھ (۴) .

بە ھەر جۆر مەولانا لە ھەموو عىلمە عەقلى و ئەقلى بەکانى ئەو
 سەردەمەى خويندنگا ئىسلامى بەکاندا ، وەك صەرف و نەحو و مەعانى و
 بەيان و بەدىع و وەضع و مەنطق و ئادابى بەحت و موناظەرە و حىکمەت و
 ھەيئەت و حىساب و ھەندەسە و ەرووض و قافیە و ئەدەب و لوغەت و
 شەرع و ئوصولى فىقھ و ئوصولى دین و ھەدىث و تەفسیر و تەسەووف ،
 زۆر بەرز و ھەلکەوتوو خاوەن پایە بووھ ، بەچەشنى كە ھەر ئىشکال و
 ئالۆزى بەك پەيدا بووبىن لە ناوچە کەدا لای ئەو چارەى دۆزراوھ تەوھ و
 زانایانى سەردەم دانیان بە بەرزى پايەیدا ناوھ .

ئىبراھىم فەصیحى ھەیدەرى نووسیویە ھەر شوئىتىكى گران و
 موشکیل لە تەفسیری بەیضاوى یا توخفەى ئىبنو ھەجەر یا شەرح مەواقیف
 یا شەرح تەجرید یا شەرح مەقاصید یا شەرح مەطالیع و حاشیەکانى سەید
 شەریف لەسەر شەرح مەطالیع یا حاشیەکانى عەبدولحەکیم لەسەر
 شەرح شەمسى یا شەرح مەواقیف یا حاشیەکانى شەرحى
 موختەسەرى مونتەھا یا موھاكەماتى ئەحمەدى كۆزى ھەیدەر لەسەر
 شەرحى جەلالى دەووانى لەسەر عەقایدی عەزودى یە یا شورووحى
 ئىشارات یا شورووحى تەذکیرە لە عىلمى ھەيئەتدا یا لە غەبرى ئەم کتیبانەدا

(۳) الفيض الوارد على روضة مرثية مولانا خالد ، تالیف ابى الشاء محمود
 الألوسی .

(۴) المجد التالذ فی مناقب الشیخ خالد ، تالیف ابراھیم فصیح الحیدری .

بوایه و پرسیار له مهولانا بکرایه له بارمهوه ، به ئاسانی ژوونی نه کردنهوه و ئیشکالی پرسیار که ره کانی نه نه هیشت به جوړی که زانیانی سه ردهم لهو جوړه ته قریر و ژوون کردنهوه به سه رسام نه بوون . به هوئی نه م زانسته زوړه یهوه له هه موولایه کی کوردستانا له ناو نه هلی عیلم و مه عریفه تدا شوړهت و ناوبانگی پهیدا کردبوو . که ئیجازه ی مه لایه تی له ماموستای گه وره ی خوئی شیخ قه سیمی مه ردوخه یی سهنی وهرگرت و هاتهوه بو خاکی بابان و گه یشتهوه شاری سوله یمانی ، له ناو مه لایانی ولاته که دا په نجه یان بو ژانه کیشا . عه بدولزه حمان پاشای بابان داوای لښ کرد به وه زیفه ی دهرزوتنهوه له مزگه وتی له مزگه وته کانی سوله یمانی دامه زری ، به لام نهو قوبوولی نه کرد و بیانوی به وه هینایه وه که وا شایسته ی پایه ی دهرزوتنهوه ی فه قی یان نی به^(۵) ، تا سه یید عه بدولکه ریمی به رزنجی ماموستای خوئی له سالی ۱۲۱۳ دا به دهردی تاوون کوچی دواپی^(۶) نه کا نهوسا مهولانا به فرمانی پاشا له شوینی ماموستایدا به وه زیفه ی دهرزوتنهوه دائه مه زری و له هه موولایه که وه فه قی له دور کوته بنهوه و ده ست نه کا به دهرزوتنهوه پی یان ، به جوړی که له هه موولایه کی ولاتدا ناوبانگ دهرنه کا ، به تایه تی له زانستی حیکمت و که لامدا . کاتیکیش که کاری دهرزوتنهوه ی نابج ، خه ریکی کتیب دا نان نه بیج و گه لی حاشیه ی به قی مت

(۵) وادیاره مهولانا زوړ مه لا چاک بووه و عیزه تی نه فیشی زوړ بووه ، بویه له شوینی پی ناوا دهرزی نه وتوه تهوه و تا ماوه به کیش شوینی گه وره و ناوداری ده ست نه که وتوه . له سه یید نه حمه دی کوژی شیخ عه بدولزه حمانی عازه بانیم بیست وتی : مهولانا به رله وه ی بزواته مزگه وتی عه بدولزه حمان پاشا که ئیستا به مزگه وتی شیخ بابه عه لی به ناوبانگه ، له مزگه وتی ناوبازا دهرزی وتوه تهوه که عه بز ناغای مه سرف له سه رده می نه حمه د پاشادا ته عمیری کرده تهوه .

(۶) مهولانا به پارچه شیعریکی فارسی نه ماموستابه ی خوئی لواندوه تهوه و رسته ی (کفام خالدا داری النعیم) ی بو کردوه به میژووی کوچ کردنی .

له سەر گەلێ کتییی بایەخدار ئە نووسن وەك له مهولا له باسی ته ئلیفاتە کانیدا
باسی ئە کهین .

مهولانا له وماوه یه دا که خه ریکی دهرزوتنه وه بووه ، گەلێ به عیززه تی
نفس و ئیستیفنا له خه لکه وه زیاره و گەلێ له دنیا و ئەهلی دنیا دووربووه و
به شیوه ی ئینسانییکی قانیع و واربع ژیا نی خۆی ژا بواردووه . هه میشه وه کو
که سیك که شتیکی زۆر به نرخ و ن کردبێ و بگه ژێ بیدۆزیته وه ، موشتاق
بووه به ختی یار بێ بگات به مورشیدیکی زۆحیی خاوه ن ته سه ژوف و هیز
عیلمی ته سه وه فی لێ وه ربگرێ و له چالی ماده و دنیا خواهی یه وه بگات به
پایه ی به رزی مه عنه وی و به که مالاتی ئینسانی و له پتوه ندی یه نه فسانی یه کان
ئازاد بێ .

کورتیه كه له باره ی مامۆستا کانی مهولانا و ژشته ی سه نه دی ئیجازه یانه وه

یه که م : سه یید عه بدولکه ریمی به رزنجی که زانایه کی به رزی ولانی
سوله یمانی بووه و مامۆستای چه ند عالمی گه وره بووه وه کو مه لا ئیبراهیمی
بیاریی که هه لکه وتوو ی سه رده می خۆی بووه . ئەم ذاته خۆی و سه یید
عه بدولزه حیمی برای سه نه دی ئیجازه نامه یان ئەچیته وه سه ر سه یید
موحه مه دی کوژی خضری حه یده ری .

دووه م : شیخ عه بدوللای خه ربانی کوژی سه یید ئیسماعیلی کوژی
سه یید موحه مه دی مه شه وور به شیخ موحه مه ده کۆسه له سه ییده کانی
ته کیه ی قه ره داغ که له نه وه ی ئیمام حه مزه ی کوژی ئیمام موسای کاظم
بووه . ئەم شیخ عه بدوللایه سه نه دی ئیجازه ی ئەچیته وه سه ر سه یید
موحه مه دی کوژی خضری حه یده ری . ئەم ذاته له عولومی دینیدا له

سهرامه دانی ژۆژگار بووه و عومریکی زۆری به دهرزوتنه ووه بردووه ته
 سه ر . مه شهووره یه کچی له فهقیکانی مه دره سه ی ئهو پاش خویندنی کیتی
 موطنه ووه لی مه لا سه عدی ته فتازانی و ئیجازه وهرگرتن ژۆیشتووه و له سه ر
 دهرزوتنه ووه دامه زراوه و ژنی هیناوه . کوزی ئهم فهقی به یش هه روا له
 خزمه تی شیخ عه بدوللادا موطنه ووه لی خویندووه و ئیجازه ی وهرگرتووه و
 چووه بووه به موده زژیس و ژنی هیناوه و کوزی ئه ویش پیگه یشتووه و
 هاتووه ته خزمه تی شیخ عه بدوللا موطنه ووه لی خویندووه و ئیجازه ی
 وهرگرتووه .

شیخ عه بدوللای خه ربانی لای میره کانی بابان زۆر به قه در و حورمه ت
 بووه و به رو بوومی دینی خه ربانی و گه لێ له باخه کانی چه می ته ویله ی بو
 دیاری کراوه بو مه سرفه ی خۆی و فهقیکانی مه دره سه که ی و زۆر به
 خۆشی و فره حی زایوار دووه . مه شهووره یه کچی له سانه کانی (له مۆن)
 له و سه رده مه دا و یستوویه تی به گه ژ و بیانوی ئیجاره یا چاودیری کردنه ووه
 خه ربانی و باخه کانی چه می ته ویله له دهستی شیخ عه بدوللا دهر بکا .
 به م بو نه یه ووه مه لا جه لالی خورمالی که براده ری شیخ عه بدوللای خه ربانی
 بووه و یه کچی بووه له زانا گه وره کان ئهم به یته فارسی به ی بو نووسیوه :

از بهر تست مخصوص خربانی و طوبه
 آگاه باش نستانندت به مکر و حيله

شیخ عه بدوللا به زستان له مزگه وتی ناودیتی خه ربانی و به هاوین
 له سه ر ئاو و باخی (هۆبه) له سه رووی دینی خه ربانی به ووه دهرزی
 وتوه ته ووه . ناو دیتی خه ربانی هاوینان گه رمه ، بۆیه فهقیکان له گه رمای
 ناودیتی وهرز بوون . یه کچی له فهقیکان قه سیده یه کی له زه می خه ربانیدا
 وتووه ئه مه به یتیکه تی :

گر جهنم بود چو خربانی و قنا ربنا عذاب النار

شیخ عەبدوللّا لەشی ساغ بووه و هیزی لەش و چاوی زۆر باش بووه . ئەگێزەوه چەند جار هەندێ لە فهقیکانی چوون کتییی دەرزیان لەبەر حوجرەى بالاخانەکیدا کردوووە و بۆیان زاگرتوو ، ئەویش لەسەرەوه لە پەنجەرەى حوجرەکەیهوه کتییەکەى خوێندوووە .

سێهەم : مەلا جەلالی خورمالی . ئەمیش یەکی بووه لە زانا گەرەکانی هاوچەرخی شیخ عەبدوللّا و ئێوانیان زۆر خۆش بووه و گەلێ نامەى پێ لە نوکتەیان لەتواندا هاتوو و چوو . مەلا جەلال لەناو بابانەکاندا زۆر بەقەدر و حورمەت تەماشای کراوه و گەلێ باخت و زەوی و زاری لە خورمال و دێی زەلم و چەمى بیارە دراوەتى بۆ نان دانى فهقیکانى و تائىستاش باخىک لە چەمى بیارە هەیه پێی ئەلین (کۆگای مزگەوت) وەققى مزگەوتى خورمال بووه . مەلا جەلال گەلێ جار هاوینان لە چەمى بیارە زایواردوو و فهقیکانى لە گەل خۆى بردوووە ئەوێ .

هەرچەند لە کتییەکەى ئیبراهیم فەصیح و شیخ موحمەدى خالدا باسى ئەوه نەیه که مەولانا لای مەلا جەلالی خورمالی خوێندىتی ، بەلام لە بنارى هەورامان لەناو مەلاکاندا باوه که مەولانا لە خزمەتى مەلا جەلالدا خوێندووێتى . تەنانەت کاتێ که مەولانا لە خورمال بووه ، مەلا جەلال نەخۆش بووه و چەند زۆژێ نەهاتوووە دەرەوه بۆ مەدرەسە . مەولانا چەند شیعریکی بۆ نووسیوه و تکای لێ کردوو تەشریف یێتی بۆلایان . ئەمە چەند بەیتیکە لەو شیعراوە که بە نازناوی (نوورى) نووسیونی چونکە لەو سەرەمەدا نازناوی شیعریی (نوورى) بووه :

میرزام وهفاتهمن .. میرزام وهفاتهمن
 قهدهم زههجه گهر ، وادهی وهفاتهمن (۱)
 شهههنشای شادییم مات ناماتهمن
 بت پهرسا ناسا نهروام جه لاتهن (۲)
 جه حوجرهی سهراو کهی مبی زاهی
 هیتند مههبرۆ ماه جه بورج ماهی (۳)
 قهدهم زههجه گهر نامان صهد نامان
 توژ نامانت شیفان بهی زامان (۴)
 وهرنه ها تمام نایرهی دووری
 وه کوی نووره گهرد سهرتابای (نووری) (۵)

بهلام من خۆم له مهکتوباتی مهولاناوه بۆم دهرکهوتوووه کهوا مهولانا
 له خزمهتی مهلا موحه مهیدی کورۆی مهلا جهلالدا خویندووویهتی . له مهوه و
 له وهوه که مهولانا له سهردهمی مهلا جهلالدا له خورمال بووه ،
 دهرئه کهوێ ئه گهر ههر بۆ ته به زۆر و کیش بووین ئه بێ هیچ نه بێ چهند
 دهرزیکێ لای خۆشی خهیتند بێ .

-
- (۱) واته : گه وهرم ! وادهی وهفاکردنته به گفته کهی خۆت که بێت بۆ
 لامان ، یاخود وادهی مردنمانه له بهر دووری تو ، دهسا فهرموو
 نازاری پیتی خۆت بده و وهفا به گفته کهی خۆت بکه و بێ بۆ لامان .
- (۲) واته : شاههنشای شادمانی من ماتی نههاتنی تو به ، منیش وهک
 بت پهرست گیانم لای تو به و یادت ئه که مهوه .
- (۳) واته : کهی له ژووهره کهی خۆته وه که کهوتوووته سه سهراوهی
 ناوه که ، ئه کهوینه زۆ و دیتی بۆ لامان ؟ من سهرم سوژ ماوه تو
 ئه وهنده له جیتی خۆتدا نهجوولیتی .. ههرگیز مانگ ئه وهنده له برجی
 ماسیدا خۆی زاناگرێ . (سهرنجی پتوهندی [سهراو] و [ماسی] بده) .
- (۴) واته : نازاری پیتی خۆت بده و بێ بۆ لامان ، چونکه توژی بهری بێت
 که دیتی بۆ لامان ئه بێ به مایه ی چاک بوونه وهی زامه کانی دگمان .
- (۵) واته : ئه گینا ئه گهر نه بهیت ، ها ئه وهندهت زانی ناگری دووری
 سهرتابای (نووری) ی سووتاند و کردی به کوی نووره ..

ئىستان لە مزگەوتى خورمالدا حوجرەك ھەيە مەشھورە بە
 حوجرەى مەولانا و ئەلەين مەولانا لەو حوجرەيدا ژياوہ . بەلام من
 لاموايە ئەم حوجرەيە ھيى ئەو سەردەمەيتى كە بۆ ئىرشاد چووہ بۆ
 ھەورامان و لە خورمال دانىشتووہ ، نەك ھيى سەردەمى فەقىيەتى ، چونكە
 كەم وائەبى فەقىيەك حوجرەى تاييەتتى خۆى ھەبى بۆ خويندن و بە
 جيا لە فەقىكانى تر بۆى .

ئەم مەلا جەلالە چەند كۆزىكى بووہ ، لەناو ئەم كۆزانەيدا ناوى
 مەلا موحمەد و مەلا مصطفىا و مەلا موحمەد ئەمينان ديارە . پاشان
 كە مەولانا دەستى كردووہ بە ئىرشاد ، ئەم مەلا مصطفىايە و كۆزەكانى ترى
 مەلا جەلال و ھەروەھا مەلا مصطفىاى براى مەلا جەلالىش لەسەر دەستى
 مەولانادا تەرىقەتيان وەرگرتووہ .

وہك لە مەكتووباتى مەولانا خۆيەوہ دەرئەكەوتى مەلا جەلال لە
 ١٢٣١ى ھىجرىدا كۆچى دوايى كردووہ . لە خوالى خوش بوو شەيخ
 عەلەددىنى عوثمانىم بىستووہ ئەفەرموو مەلا جەلال لە چەمى بيارە
 بووہ نەخۆش كەوتووہ و كۆچى دوايى كردووہ و جەنازەكەيان بردووہ تەوہ
 بۆ خورمال و لە گۆزستانى خورمالدا ناشتويانە .

چوارەم : شەيخ موحمەد قەسىمى كۆزى شەيخ ئەحمەدى
 مەردۆخەيى ، مامۆستاي مزگەوتى دارولئىحسانى سەكە زانايەكى گەورەى
 كوردستانى سەردەمى خۆى بووہ . ئەم ذاتە براى شەيخ موحمەد
 سەعیدی باوكى شەيخ قادىرە كە شەرحى لەسەر كىتەبى (تەھذيب الكلام)
 نووسيوہ . كاتى كە مەولانا لە ھىندستان ئىجازەى ئىرشادى ئەدرىتتى و
 ئەگەزىتەوہ بۆ كوردستان و ئەگاتە شارى سەكە ، شەيخ موحمەد قەسىمى
 مامۆستاي تەمەسسوكى پەنئەكا و ئەبى بە خەلىفەى و ئاخىرى عومرى لە

تەسەووف و ئىرشاددا سەرف ئەكا تا لە ۱۲۳۶ى ھىجرەتدا كۆچى دوايى ئەكا .

پىنجەم : مەلا ئىبراهيمى يارەيى كە ئەويش ئىجازە دراوى سەيد
عەبدولكەرىمى بەرزنجى بوو و عالمىكى گەرەي سەردەمى خۆى بوو و
لە دەورو بەرى ۱۲۵۰ى ھىجرەتدا لە ييارە كۆچى دوايى كردوو .

شەشەم : مەلا موحمەدى بەلەكى كە مەشھورە بە ئىينو ئادەم .
ئەم ذاتە عالمىكى زۆر گەرە و ھەلەكەوتوو و موئەللىفىكى خاوەن قەلەم
بوو . وا مەشھورە لە ھەموو عىلمىكى عەقلى و نەقلیدا تەئافى ھەيە .
بەداخو ھە ئەو كىتیبانەي لە چاپ نەدراون و نازانم ئاخۆ چەنديان لای
نەوەكانى و لای مەلایانى ناوچەى بەلەكايەتى ماون و چەنديان فەوتوو .
ئەم ذاتە ئىجازەى لە خزمەنى مەلا عەبدوللای بايەزیددا وەرگرتوو ،
ئەويش لە خزمەتى صیغەتوللای ئەفەندىي ھەیدەرىدا ئىجازەى وەرگرتوو و
وہك خوالى خوش بوو شیخ موحمەدى قزلبجى نووسیویە لە دەورو بەرى
۱۲۳۰ى ھىجرەتدا كۆچى دوايى كردوو .

ئەم مەلا موحمەدى ئىينو ئادەمە مامۆستای مەلا موحمەدى خەتى
بوو . ئەمیش مامۆستای حاجى مەلا ئەحمەدى تۆتشیي و مەلا عومەرى
خەیلانى بوو كە لە زەواندز مەدرەسەى بوو . مەلا عومەرىش مامۆستای
حاجى عومەر ئەفەندىي باوكى مەلا ئەفەندىي ھەولیر بوو . ئەمانە ھەموو
لە كەلە مەلاكانى كوردستان بوون لە سەردەمى خۆياندا زەحمەتى خویان
لئى بئى .

ھەوتەم : مەلا صالحى تەزەماری كە ئىجازەى مەلایەتیی لە
صالح ئەفەندىي ھەیدەرى وەرگرتوو كە ئەويش ئىجازەى لە ئىسماعیل
ئەفەندى ھەیدەرى و ئەويش لە صیغەتوللای ئەفەندىي ھەیدەرى وەرگرتوو .

هه‌شتم : مه‌لا عه‌بدولزهم‌جیمی زیاره‌تی که ئه‌ویش ئیجازه‌ی هه‌ر له‌ صیغه‌تول‌لا ئه‌فه‌ندی وه‌ر‌گرت‌وه .

سه‌نه‌دی ئیجازه‌ نامه‌ی عالمانی بنه‌ماله‌ی هه‌یده‌ری ئه‌چیتته‌وه‌ سه‌ر‌ بایره‌ گه‌وره‌ی خۆیان ، زانای به‌ناوبانگ هه‌یده‌ری یه‌که‌م . ئه‌م‌ ذاته‌ گه‌لێ ته‌ئلیفاتی به‌نرخ‌ی هه‌یه‌ وه‌کو حاشیه‌ی له‌سه‌ر (اثبات‌الواجب)ی جه‌لاله‌ددینی ده‌ووانی و له‌سه‌ر شه‌رخ عه‌قایدی جه‌لال له‌سه‌ر عه‌قایدی عه‌ضودیه‌ و گه‌لێ ته‌ئلیفی نایابی تر .

ئهم‌ ذاته‌ له‌ نه‌وه‌ی شیخ‌ صه‌فی‌بوددینی ئه‌رده‌بیلی‌یه‌ که‌ بایره‌ی پادشاهانی صه‌فه‌ویی ئیرانه‌ . پاش ئه‌وه‌ی که‌ صه‌فه‌ویی‌یه‌کان یه‌ زه‌سمی ئیعلانی مه‌ذه‌بی شیعه‌یان کرد ، بنه‌ماله‌که‌یان کۆچیان کرد بۆ کوردستانی عوسمانی . هه‌یده‌ری یه‌که‌م که‌ هاته‌ کوردستانی عوسمانی ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی لای شیخ‌ عومه‌ری با‌له‌کی وه‌ر‌گرت که‌ قه‌بری له‌ دینی (زینوی شیخ)ه‌ .

بنه‌ماله‌ی هه‌یده‌ری که‌ هاته‌ کوردستانی عوسمانی له‌ به‌شی باکووری شارستانی هه‌ولێری ئیستا نیشته‌جێ بوون و ده‌ستیان‌کرد به‌ بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی زانست و خزمه‌تی موسولمانان و زینگا‌پیشان‌دانیان . هه‌یده‌ری یه‌که‌م له‌ ۱۰۷۰ی هه‌جره‌تدا له‌ هه‌ولێر کۆچی دوایی کرد‌وه . ئه‌م‌ بنه‌ماله‌یه‌ نزیکه‌ی ۳۰۰ سا‌ل له‌ کوردستانا خزمه‌تی عیلم و دینیان کرد‌وه . ده‌یان زانای گه‌وره‌ و هه‌لکه‌وتوویان تیا په‌یدا‌بووه‌ و فه‌ق‌ له‌ هه‌موولایه‌کی کوردستان و ولاتانی ده‌ورو‌پشته‌وه‌ له‌ تورک و عه‌ره‌ب هات‌ونه‌ لایان خو‌یند‌وو‌یانه‌ و ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی‌یان لا وه‌ر‌گرت‌وون . ئه‌م‌ بنه‌ماله‌یه‌ ده‌یان ته‌ئلیفی بایه‌خ‌داریان نو‌وسیوه‌ . می‌ژووی ئه‌م‌ بنه‌ماله‌یه‌ و خزمه‌تی به‌ زانست و ئاین له‌ کوردستانا پیوستی به‌ ته‌ئلیفیکی تایه‌تی هه‌یه‌ .

بچینه‌وه‌ سه‌ر باسی ئه‌ینو ئاده‌می مام‌ۆستای مه‌ولانا .

شیخ موحه مەدی خال له کتێبه کهیدا که له باره ی شیخ ماری نوډیوه نووسیویه ئەلێ : ئەم ذاته موحه مەدی کورێ ئادهمی کورێ عەبدوللایه له ده‌ورو به‌ری ١٧٤٧ ی میلادیدا له دێی (ژۆستی) له ناحیه ی (باله‌ک) له دایک بووه و له خزمه‌تی باوکیدا خویندوو یه‌تی که ئەویش زانایه‌کی پایه به‌رز بووه و ورده حاشیه‌ی له‌سه‌ر هه‌ندێ کتیب نووسیوه . ئەجا چووه‌ته خزمه‌تی مه‌لا عەبدوللای پایه‌زید بو‌ خویندن و لای ئەو ئیجازه‌ی وه‌رگرتوه و وه‌ک پێشتر باسمان کرد ئەم مه‌لا عەبدوللایه‌ش فه‌قیی صیغه‌توللا ئەفه‌ندی بووه .

ئینو ئاده‌م سه‌فه‌ری ئەم‌لا و ئەولای زۆر بووه . له ١١٩٢ ی هه‌جره‌تدا چووه بو‌ سابلآخ بو‌ فیربوونی فارسی . ئەمه‌ش پاش چه‌ند سال مه‌لایه‌تی بووه . که گه‌ژاوه‌ته‌وه چووه‌ته ژه‌واندز و له سه‌رده‌می موحه‌مه‌د پاشادا له‌وێ بووه به‌ مه‌لا و ده‌ستی به‌ ده‌رزوتنه‌وه و کتیب دانان کردووه . موحه‌مه‌د پاشایش زۆر به‌حورمه‌ت له‌گه‌لی جوولآوه‌ته‌وه . پاشان له‌به‌رئه‌وه که ناکۆکی که‌وتوو ته‌تیوان ئەو و موحه‌مه‌د پاشاوه ، ژه‌واندزی به‌جێه‌شتوو و چووه‌ته دێی (دێلزه) و له‌وێ ماوه‌ته‌وه تا له ١٢٥٢ ی هه‌جره‌تدا کۆچی دوایی کردووه و له (که‌ونه خانووان) تێژراوه . ئینو ئاده‌م له ژه‌واندز فه‌قیی زۆر چاکی هه‌بووه و له هه‌موو لایه‌کی کوردستانه‌وه ژوویان تی کردووه که مه‌ولانا و مه‌لای خه‌تی و مه‌لا عه‌لیی وه‌سانی له‌مانه‌ بوون .

ئینو ئاده‌م یه‌کیک بووه له مه‌لا هه‌ره به‌ناوبانگه‌کانی سه‌رده‌می خۆی . ئیبراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ری له کتیبی (عنوان‌المجد) دا نووسیویه ئەلێ : یه‌کیک له گه‌وره‌ترینی ئەو عالمانه که له سه‌رده‌می منالێی خۆمدا به‌ خزمه‌تیان گه‌یشتووم لای باپیرم ، هه‌ره زانای زه‌مان (علی‌الاطلاق) ، پایه‌به‌رز به‌سه‌ر هه‌موو زانایانی عێراقدا ، خاوه‌نی ته‌ئلیفاتی هه‌لثمیراو و

تهقریراتی سوودبهخش ، مامۆستای هه‌موان له هه‌موو شتیکدا ، مه‌ولانا موحه‌مه‌دی کوژی ئاده‌می کورده ، گوژی پێ به‌نور ، که مه‌ولانا خالید له خزمه‌تیا خویندوویه و زۆر له زانایانی عێراق لای خویندووینه و باپیری زانام سه‌یید ئه‌سه‌د سه‌دره‌ددینی هه‌یده‌ری و مه‌ولانا مه‌لا یه‌حیای مزووری و مه‌ولانا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زۆربه‌یانی که له مه‌لا گه‌وره‌کانی عێراقن ، دانیان به‌عیلم و فه‌ضلیدا ئه‌نا و له پایه‌ی فه‌خره‌ددینی زازیدا بوو و زیاتر له سه‌د کتییی له عولوومی عه‌قلی و نه‌قلیدا نووسیوو و شه‌رحی له‌سه‌ر (اثبات الواجب) ی جه‌لالی ده‌ووانی کردبوو که له وردترین کتیه‌کانی عیلمی که‌لامه و ، ته‌نها پشت به زانستی خۆی شه‌رحی کردبوو بێ‌ئه‌وه‌ی ته‌ماشای هه‌چ کتییکی‌تری عیلمی که‌لامی بۆ بکا .

ئه‌م ذاته به‌شی زۆری کتیه‌کانی له دینی (زۆستی) ته‌ئلیف کردووه .
 ئه‌مه‌ش لیسته‌ی ناوی ئه‌و کتیه‌انه :

١ - مشکاة المنقول في اربعة فنون : النحو والصرف والعروض والمنطق . له سالی ١٢٠٥ دا دایناوه ، نوسخه‌ی به‌خه‌تی خۆی ماوه .

- ٢ - مصباح الخافية في شرح نظم الكافية في النحو .
- ٣ - تعليقات على شرح السيوطي على الفية ابن مالك في النحو .
- ٤ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعصام الدين الاسفرايني .
- ٥ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعبدالفور اللاري .
- ٦ - تعليقات على الجاربردي على شرح الشافية في الصرف .
- ٧ - كتاب في الوضع والبيان والآداب .
- ٨ - تحرير البلاغة .
- ٩ - شرح تحرير البلاغة .

- ۱۰- تعليقات على المطول للتفتازانى و على حواشيه للسيد الجرجانى
وحسن چلبى وعبدالحكيم .
- ۱۱- حاشية على شرح مقدمة التلخيص .
- ۱۲- مرآة المأمول في المنطق .
- ۱۳- ميقات المعقول في شرح مرآة المأمول في المنطق .
- ۱۴- مرآة المعقول المشتمل على الميزان في المنطق والهندسة والحساب
والهيئة والحكمة الطبيعية والالهيات والكلام ، ثم شرح الميزان
والهندسة والهيئة والحساب .
- ۱۵- شرح رسالة الحساب لبهاء الدين العاملي .
- ۱۶- شرح اشكال التأسيس في الهندسة .
- ۱۷- مفتاح المغيب في العمل بالربع المجيب .
- ۱۸- تذكرة الاحباب في العمل بالاسطرلاب .
- ۱۹- تعليقات على الجفغينى للقاضى زاده الرومى في الفلك .
- ۲۰- شرح على زيج النجيب .
- ۲۱- روزنامه (التقويم) .
- ۲۲- مفتاح التنجيم في شرح التقويم .
- ۲۳- تشریح السيارات في الفلك .
- ۲۴- تعليقات على شرح الروزنامه الجديدة والقديمة .
- ۲۵- شرح فرائض المنهج في الفقه .
- ۲۶- مجالس النواميس في الوعظ .
- ۲۷- سلسلة الذهب .

ئەم كتيبه دواى ميژووى وىانى خويتهى له سالى ۱۲۳۴هـ
هيجره تدا ديناوه ، باسى خوى و ئەو دهر د و مهينهتهى تيايه كه بهوى
كيشه تيان خوى و ميرى گهره زه واندزهوه چهشتويه تى . ئەم كتيبه

کتییکی بایه خداره ، دانه یه کی له کتیبخانه ی جارانی عه بیاس عه زوایدا
هه یه که ئیستا که وتوووه ته دهست کتیبخانه ی ئاسار • کتیبه کانی تریشی
هه ندیکیان لای نه وه کانی ماون له ناوچه ی زه واندز •

ئینو ئادهم دوازده کوزی بووه ، هه ندیکیشیان له زانستدا سه رامه د
بوون و کتییشیان داناوه • ئیستاش نه وه ی له دئی زۆستی هه ن •

ئینو ئادهم ئاره زووی شیعر وتیشی بووه و نازناوی شیعی
(واجم) •

له مه لا عوسمانی شه قلاوهم بیستوووه که وهختی خۆی لای مه لا
عه بدوللای کوزه زای ئینو ئادهم خویندوو یه تی ئه یوت له ناو بنه ماله ی
ئینو ئادهمدا مه شهووره کاتی که مه ولانا فه قی بووه و لای ئینو ئادهم
خویندوو یه ، ئینو ئادهم هه موو جار ئ پئی وتوووه : خالید تو فه قی به کی
تیگه یشتوویت و ئه بی به مه لایه کی چاک ، هه رچه ند له سیمات واده ر ئه که وئ
ئاره زووی ته ر یقه ت و شیخه تیشته هه بی و لام وایه ئه بی به شیخی
ئیرشاد • به لام من ئیستا پیت ئه لیم نه وه ک له و کاته دا ته رجیحی
شیخایه تی به که ت بده ی به سه ر مه لایه تی و ده رز وتنه وه که تدا ، چونکه
له دنیا دا له فه ضیله تی زانست به رز تر ئی به •

بگه زینه وه سه ر باسی مه ولانا :

هۆزی مکایلی هاوینان زۆشتوون بۆ کویتسانی هه ورامانی به شی
ئیران و له (قه لاخانی) و ده وروبهری (کانی حه وش و بارانی)
هاوینه که یان به سه ربردوووه • مه ولانا که به منالی ئولفه تی له گه ل ئه و
ناوچه یه گرتوووه ، له سه رده می فه قی به تیشدا چوووه بۆ ئه و ناوه و له وئ
خویندوو یه تی ، به لام نازانین لای چه مه لایه ک له و ناوه خویندوو یه تی •

ههروا پاش ئه وهش که دهستی کردوو به ئیرشاد چو وه ته وه بو
 هه ورامان و له حهوش و بارانی ژیاوه . به زوبانی مهولاناوه ئه گێژ هه وه
 که فرموویه تی : « له ههواری که راویه دۆله وه تا به ندهنی قهلاخانی
 به ههشتی سه رزه وه ی یه » .

دایکی مهولانیش له یه کێ له و هاوینه گهشانهی هۆزی مکایه لیدا
 مردوو و قهبری له قهبرستانی (داری بهرمه زان) ه له نزیکێ بیاره وه .

باسی سه فه ری مهولانا بو حه ج و زیاره تی ئارامگای پیغه مبه ر دروودی خوای لی بی

وهکو له کهسانی خاوهن معریفهت و شارهزا و خه به رداره وه به ئیمه
 گهشتوو مهولانا هه ر له و کاته وه که فامی پهیدا کردوو و ئاوازویه تی ،
 نیشانهی بلیمه تی و هه لکه وتوویی و دووری له دنیا په رستی و حه ز له
 هیمه تی بهرز و پایه ی بلندی پتوه دیار بووه . به دڵ پتوه ندی له گه ل
 پیاوانی خوا بووه و ئاره زووی لی بووه تووشیان بی و له گه لیاندا
 هه لسی و دانیشی و له به ره که تیان به ره مه ند بی . به تاییه تی پاش
 تهواو کردنی خویندن و دهست کردنی به ده رزوتنه وه ئه م سۆزه زیاتر له
 دلیدا په ره ی سه ندوو .

له سه ر ئه م بناغه یه ئاره زووی به جێ هێنانی فه زری حه ج و زیاره تی
 ئارامگای پیغه مبه ر (د) له دلیدا جێ گیر ئه بی و بزیاری سه فه ر ئه دا . له
 سالی ۱۲۲۰ دا ئه که ویته ژێ بو زیاره تی مه ککه و مه دینه و له ژینگه ی
 مووسله وه ئه ژوا تا ئه گاته دیمه شقی شام . پاش هه سانه وه ئه چیته خرمه تی
 مامۆستای عیلمی حه دیت شیخ موحه ممه دی که زبه ری و بو به ره که ت

ئىجازەى زىوايەتى ئەھادىشى شەرىفەى لىن وەرئەگرئى • ھەروا ئەزوا بۆ
 زىارەتى شىيخ موصطەفاى كوردى كە ئەوئش ھەر لە دىمەشق بوو و
 ئىجازەى زىوايەتى ھەدىث لەوئش وەرئەگرئى و ئىجازەى تەرىقەتى
 قادرىيشى پىن ئەدا

لەپاش ئەمە ئەكەوئتە زئى بۆ مەدینەى مونەووەرە • لە زىگادا بەدەم
 سۆز و شەوقەووە چەند قەسىدەى كى فارسى دائەنئى • وا لىرەدا يەكەم بەيتى
 ئەو قەسىدانە ئەنوسمەووە :

- (۱) سارىانا رەحم كىن بر آرزومندان زار
 وعدە شد نزديك ، نبود بعد از اين جاى قرار
- (۲) چون منش بىخود كىن از ذوق خودى بهر خداى
 دل ز جا شد تا بكى محمل نەمىجنبى ز جاى
- (۳) اين نه بس يثرب كە وصفش چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است
- (۴) السلام اى چەرەات شەم شىستان وجود
 السلام اى قامتت سرو بهارستان جود
- (۵) اى پناه عاصيان سويت پناه آوردهام
 کردهام بى حد خطا و التجا آوردهام
- (۶) سرور عالم من دل داده حيران توام
 واله و سرگشته سوداى هجران توام
- (۷) حق آنانى كە تا در قيد هستى بوده اند
 دم بدم در جستجوى خواہشت افزوده اند

كە لە مەدینەش نزىك ئەكەوئتەووە و كىئۆەكانى دەورى شارى لىن
 دەرئەكەوئى قەسىدەى كى تر ئەلئىت كە ئەم بەيتە سەرەتا كەيتى :

عجائب نشاهای زين دامن كهسار مى آيد
 تو گویی با نسيم صبح بوی يار مى آيد

له پاش ئەم قەسیدە یەش چەند قەسیدە یەکی تری له مەدحی پێغه مبهردا
وتوووه ، ئەنجما قەسیدە یەکیشی بۆ مەدحی خولەفای راشیدین و
ئەصحابە ی موهاجیرین و ئەنصار وتوووه که ئەمە یەکەم بەیتیه تی :

به بزم قلسیان چون نکتە از فضل بشر رانم
نخستین از مهاجر وانگه از انصار می آید

ههروا بهم سۆز و شهوقه وه ئەگاته مه دینه ی مونه ووهره و زیاره تی
ئارامگای پێغه مبه ر (د) ئەکا و پاشان ئەکه ویتە گه ژان بۆ دۆزینه وه ی یه کێ
له ئەولیا به لکو له به ره که تی ئەو وه لی یه وه بگاته ئەو مه به ستی خۆی •
لهم گه ژانهیدا به خزمه تی پیاوچاکیکی یه مه نی ئەگات • پاش سه لام و ده ست
ماچ کردن داوای زۆی پێشان دان و دل ژوون کردنه وه ی لی ئەکات •

ئەگێژنه وه ئەلێن ئەم پیاوچاکه به مه ولانای وتوووه بچۆ بۆ مه ککه •
ئەگه ر که سیکت دی له ده وری که عبه کرده وه یه کی ناپه سه ندی لی ده رکه وت
په له پهل مه که بۆ ئینکار کردنی کرده وه که ی و ده ربزینی نازه زایی لیبی ، به لکو
ئەمه خوایه به مه به ستی خۆت بگه ی ت •

که مه ولانا ئەگاته مه ککه سه به نی یه کی زۆزی جومعه ئەچی بۆ
به ی ت • له پاش به جێ هێنانی ئادابی زیاره ت له به رابه ری که عبه دا دائه نیشی و
ده ست ئەکا به خوێندنی قورئانی پیرۆز و (دلائل الخیرات) • له و کاته دا
چاو هه ل ئەبزی کابرایه ک ئەبینی پستی داوه به دیواری که عبه وه و
ژووی کرده وه ته ئەم ، ئەکه ویتە دلیه وه که وا ئەو پیاوه کابرایه کی بێ ئەده به
چونکی پستی له که عبه کرده وه و ژووی کرده وه ته ئەم • لهم خه یالا ته دا
ئەبێ کابرا بانگی لی ئەکا ئەلی : تۆ نازانی که وا حورمه تی ئینسان لای
خودا له حورمه تی که عبه زۆرت ره ، ئیتر بۆچی زه خنه له وه ئەگری که وا
من پستم له که عبه و ژووم له تۆیه ؟ ئاخۆ له مه دینه ی مونه ووهره

مهولانا به بیستی ئەم قسانه گومانی لهوه دا نامینێ که ئەم پیاوه
یهکیکه له دۆستانی خودا و خۆی بهم جۆره کردهوانه ئەشاریتتهوه . ئەزوا
دهستی زیارهت ئەکا و داوای لێبووردن و بهخشینی لێ ئەکا و تسکای
لێ ئەکا که زینگای پیشان بدا و دلی ژووناك بکاتهوه . ئەویش له وهلامدا
پیتی ئەلێ : فوتوو حاتی تۆ لهم ولاته دا نیه و به ئیشاره تیی ئەگهیهنی کهوا
له هیندستانهوه ئیشارهتییکی بۆ دئی و فوتوو حاتی ئەو لهوئیه .

مهولانا دلنیا ئەبێ لهوه که کاری ئەو له حیجاز نیه . لهپاش
بهجێ هینانی ئاداب و مهناسیکی ههج^(۱) ئەگهزیتتهوه بۆ مه دینه^(۲) و لهوێوه
بۆ شام و بۆ عێراق و له سولهیمانی لهسهر شێوهی جارانی دهست ئەکاتهوه
به دهرسو تنهوه له گهڵ خواپه رستی بهکی زیاتر له جاراندا . بهلام ههر
چاوهزوانی ئیشارهته که ئەبێ که لهسهر فهرموودهی پیاوچاکهکی مهککه
له هیندستانهوه بۆی بیت .

لهوهمه دا رۆژێ دهرویشیک خۆی ئەکا به مزگهوتی عهبدولزهحمان
پاشادا که مهولانا لهوئ دهرزی وتوتهوه . ئەم دهرویشه خهڵکی
هیندستان و له مریدهکانی قوطبی زهمانه شاه عهبدوللای دیلهوی (قدس

(۱) مهولانا که مهککه بهجێ دیتێ قهسیده بهکی مالاوایی بۆ ئەلێ ئەمه
سهره تاکه بهتی :

وا حسرتا جدا شدم از خانه خدا
از غصه وقت گشته شود دل ز هم جدا

(۲) کاتیکیش که مه دینه بهجێ دیتێ مالاوایی له پێغمه بهربیش ئەکا به
قهسیده بهک که ئەمه سهره تاکه بهتی :

ای جلوه گاه ایزد دادار ، الوداع
وی قهوه گاه احمد مختار ، الوداع

سره) ئه بېن ، ناوی دهر ویش موحه ممد و له قه بی میرزا زه حیموللا ئه بېن .
 له گه ل مه ولانا ئه بېن به ئاشنا و دۆستی و هه مووژوژئی گفتوگۆی له گه ل
 ئه کا . هانی ئه دا که به یه که وه بژۆن بۆ هیندستان بۆ خزمه تی شاهه عه بدوللای
 دیله وی بۆ ته ریه ت وهر گرتن له سه ر ده ستیدا . مه ولانا دیته سه ر قسه ی و
 بژیار ئه دا بکه ویته ژئی بۆ هیندستان .

چوونی مه ولانا له گه ل دهر ویش موحه ممددا بۆ دیله ی

مه ولانا هه والی نیازی سه فه ری خۆی بۆ هیندستان له ناو فه ټیکانی و
 له ناو دۆستان و براده رانیا بلاو ئه کاته وه . هه رچه ند به سه ریا دین و
 هه ول ئه دن په شیمانی بکه نه وه سوودی نابین . مه ولانا ژۆژی له ژۆزان
 ئه که ویته ژئی و سوله یمانی به جئ ئه هیلئ و به ئیرانا له ژینگای
 موکریانه وه ئه ژوا تا ئه گاته تاران . له وئ چه ند جار له گه ل موخته هیده
 به ناوبانگه کانی شیعه کو ئه یتته وه و ئه که ویته گفتوگۆ . به تایبه تی له گه ل
 موخته هیدیکی ناوداریان که ناوی میرزا ئیسماعیلی کاشی بووه و له هه موو
 عولوومی عه قلی و نه قلی ئیسلامی شاره زا بووه ئه که ویته موناظه ره وه .
 مه ولانا میرزا ئیسماعیل بۆژ ئه دا و پاشانیش به شیوه ی موخامه له هه ندئ
 موغاله طه ی له گه ل ئه کا ، له وانه ئه وه بووه که پئیی ئه لئ له باره ی عیصمه ت و
 بئ گونا هبی پئغه مبه رانه وه ئه لئ چئ ؟ میرزا ئه لئ پئغه مبه ران هه موو
 مه عصوم و بئ گونا هان . مه ولانا ئه لئ ماده م وایه ئه ی بۆچی خوا
 ئه فه رمویت : « عَقَا اللّٰهُ عَنْكَ لِمَ اَذِنْتَ لَهُمْ » واته : خوا لئیت
 خۆش بئ ، بۆ ژینگه تان ؟ خۆ تۆ ئه زانی عه فو وانه گه یه نئ که له پئیش
 عه فوه که دا تاوا ئیک کرابئ ؟ موخته هیده که یش وه لام ئه داته وه ئه لئیت : ئه و
 ئایه ته قسه له گه ل پئغه مبه ر ناکات به لکو له گه ل ئه بووبه کریه تی .
 مه ولانا یش ئه لی : جا ماده م خوا خه به ری داوه که وا ئه بووبه کری عه فو

کردووه ، ئەى ئىيۆه ، کۆمەلى شیعە ، بۆ عەفوی ناکەن ؟ لیسه دا میرزا
ئیسماعیل شەرم دای ئەگرێ و بێ دەنگ ئەبێ . مەولانا ئەم باسەى خستوووە
ناو ئەو قەسیدە عەرەبى یەهوه که پاش گەیشتنى به دیهلی دایناوه و
سەرەتاکەى ئەم بەیتەیه :

کَمَلْتُ مَسَافَةَ كَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش ماوهیه که مەولانا تاران بەجێ دێلێ و ئەچێ بۆ شارى (بەسقام و
خەرقان و سەمنان و نیشاپور) و زیارەتى قەبرى شیخ باهەزیدى بەسقامى
ئەکا و بە قەسیدەیه کى فارسى مەدحى ئەکا که ئەمە سەرەتاکەیه تى :

يا رب بحق تربت سلطان بايزيد
يا رب بقاطعيت برهان بايزيد

پاشان ئەزوا بۆ شارى (طوس) له خوراسان بۆ زیارەتى ئارامگای
ئیمام عەلى زەھزەى کۆزى ئیمام مووسای کاظم و بە قەسیدەیه که
سەرەتاکەى ئەم بەیتەیه تەعریفى ئەویش ئەکات :

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وژ نور گنبدش همه عالم منور است

ههروا له مالاوايى بشدا له ئیمام عەلى زەھزە قەسیدەیه کى تر ئەلێت
که ئەمە سەرەتاکەیه تى :

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضهء (رضا) بدل و جان سلام کن

لهوێشهوه زوو ئەکاته (جام) و زیارەتى ئارامگای شیخ ئەحمەدى

نامیځی جامی‌ش نه‌گات . نه‌جا نه‌چې بڼ شاری (هرات) له ولایتی
 نه‌فغان و چاوی به زانایانی نه‌و شاره نه‌کوئی که یه کیکیان شیخ عه‌بدوللای
 هراتی بووه که پاش گه‌زانه‌وی مه‌ولانا بووه به‌ مرید و به‌ خلیفه‌یشی
 وه‌کو له‌مه‌ولا باسی نه‌که‌ین .

له هراتیسه‌وه نه‌زوا بڼ (قنده‌هار) و (کابل) و دارولعلمی
 (پیشاور) و چاوی به‌ مه‌لا و زاناکانی نه‌م شاره‌ی دواپی نه‌که‌وئی، نه‌وانیش
 پرسپاری گه‌لې موشکیلات و گیروگرفتی لې نه‌که‌ن ، نه‌میش وه‌لامی
 همووی نه‌داته‌وه . نه‌وه نه‌بې به‌ مایه‌ی ژیز و قه‌در لې گرتیځکی زوری .
 له پیشاوره‌وه نه‌زوا بڼ (لاهور) و له‌ویوه نه‌چې بڼ شاروچکه‌یه‌که
 که خواناسی گه‌وره شیخ نه‌نائللای دیله‌وی هاوړتی شاه عه‌بدوللای
 دیله‌وی له‌وئی نیشته‌چې بووه .

مه‌ولانا خوی نووسیویه نه‌لې : شه‌و له میوانخانه‌ی شیخ نه‌نائللادا
 خه‌وم‌دی ، له خه‌وما شیخ نه‌نائللای گازیکي له ژوومه‌تم گرت و ویستی
 به‌ دان زامکیشی بڼ لای خوی ، به‌لام بڼی زانه‌کیشرام . که سبه‌نین
 چوومه‌ خزمه‌تی شیخ نه‌نائللای بڼ نه‌وه‌ی من هیچم وتبې فهرمووی خالد !
 بزڼ بڼ لای برام شاه عه‌بدوللای دیله‌وی . به‌جوړیکیش تپی گه‌یاندم که‌وا
 فوتووحی من له خزمه‌تی نه‌ودا نه‌بې . له‌م قسانه‌ی شیخ نه‌نائللایوه
 تی گه‌یستم که‌وا هیمه‌تی خوی به‌کاره‌یتاوه بڼ نه‌وه‌ی بمکا به‌ مریدی خوی،
 به‌لام بڼی ژي نه‌که‌وتووه چونکه‌ هیمه‌ت و جاذیبه‌ی شیخ عه‌بدوللای
 به‌هتزر بووه

هه‌روه‌ها مه‌ولانا خوی نووسیویه : جا له‌و شاروچکه‌یه ده‌رچووم و
 ژووم‌کرده دیله‌ی . به‌ ماوه‌ی سالتیک گه‌یستم نه‌وئی . چل ژوژ به‌رله‌وه‌ی
 بگه‌مه به‌روه‌ه نیسبت و نه‌شنه‌ی به‌ره‌که‌تی شیخ عه‌بدوللای بڼ نه‌هات .

شیخ عەبدوللّا خەبەری دابوو بە هاوژێ تایبەتی بە کانی خۆی کەوا من
بە ژێوەم بۆلای و بۆ خزمەتی ئەو ئەژۆم .

بەمجۆرە مەولانا ئەزوا تا ئەگاتە دیهلی و قەسیدەیهکی عەرەبی لە
باسی سەفەرەکی و لە مەدحی شاھ عەبدوللادا دائەنێ کە ئەمە
سەرەتاکە یەتی :

کَمَلْتُ مَسَافَةَ كَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش حەسانەووە مەولانا بۆ سەبەینیی ئەو شەووە کە ئەگاتە (جیھان
ئاباد) ، کە ژێکەوتی ژۆژی جومعهی کردوووە بە خزمەتی شیخ عەبدوللّا
ئەگات و شیخ ئادابی تەریقەتی نەقشبەندیی پێی فێر ئەکات . مەولانا
دەست ئەکات بە سولووک و بەجێ هێنانی ئادابی تەریقەت و هەندێ خزمەتی
زاویەش ئەگریتە ئەستۆی خۆی . وا مەشهورە ئەم خزمەتە بریتی بوو
لە سەقایێ کردن و ئاودان بە هەزارانی ئەو شوپێنە . بەمچەشنە مەولانا
ژۆژبەژۆژ ئەبێ بە جیگای تەوہججواتی شیخ عەبدوللّا ، بەجۆری کە لە
ماوەی پێنج مانگدا مەقامی حوزوور و موشاھەدەیی بۆ پەیدا ئەبێ و
سینەی ئەبێ بە طووری تەجەللیات و ئەنواری حەق بە جۆری کە
مورشیدی گەورە مژدەیی ئەداتێ بە گەلی مژدەیی کەشفی و ئەوەندە
لە حوزووری شیخ عەبدوللادا خۆشەویست ئەبێ وەک لە پیشترین
خۆشەویستیکی لە دایدا جێ ئەگری .

بەمشێوەیە مەولانا بەردەوام لە بەرزبوونەووەدا ئەبێ و مەقامی
(فەنا) و (بەقایی) بۆ ژێ ئەکەوێ و بە هەموو جۆری ئیستیحقاقی
ئێجازەیی ئەبێ . وەکو لە هەندێ نامەی شاھ عەبدوللادا نووسراوە کە
مەولانا ئەگاتە ئەم پایە شاھ عەبدوللّا بە ئیشارەتیکی ژۆحانی لەلایەن

حه زهراتی گه وره گهورانی ئه ولایاو له جه ماعه تی نه قشبه ندی (قدس الله
 اسرارهم) ئیجازه ی ئه دا له هر پینج ته ریه ته به ناوبانگه که دا که بریتین له
 (نه قشبه ندی) و (قادری) و (سوه ره وردی) و (کوبره وی) و
 (چه شتی) . هه روا ئیذنی ئیرشادیشی ئه دا و زینگای ئه دا بو ئیجازه دانی
 حدیث و ته فسیر و ته سه ووف و ئه خزاب و ئه وراد و ئه دعیه و غه یری
 ئه مانه . ئه م ئیجازه پین دانه ی له پاش ماوه ی سالی ئه پین له گه یشتنی به خزمه تی
 مورشییدی خوی . هه روا فه رمانی پین ئه دات که چاوی به عالی گه وره
 موده زۆرس و واعیظی صۆفی شیخی پیر سال مه ولانا عه بدولعه زیزی
 حه نه فی نه قشبه ندیی هیندی یش بکه وئ که کتییی (تحفه اثناعشره) ی
 له به ره ره چ دانه وه ی زافزی به کاندانا داناوه که وینه ی دانه زراوه . ئه ویش
 به خزمه تی ئه گات و ئیکرام و ئیختیرامییکی زۆری ئه گری و ئیجازه ی
 عیلمی بو هه موو عیلمه کان ئه داتی و ئیجازه ی ئه دا که وا زبویه تی کتییه کانی
 صیاح و غه یری ئه وانیش بکات و ئیجازه نامه ی بو ئه نووسی و له ئیجازه
 نامه که دا به مجۆره ناوی ئه با « صاحب الهمة العلية في طلب الحق » .

پاش ئه مانه شاه عه بدوللا ئه یه وئ ته وه ججوه له مه ولانا بکات و
 عالی زه بیانی شیخ ئه بو سه عیدی هیندی و وه لیبی خواناس شیخ به شاره توللا
 بانگ ئه گا و مه ولانا له تیوانیا نا دانه نیشتین و له یه که کاندانا زووه کاته هه
 سیریان و زووی دهم ئه کاته مه ولانا و لیبی ئه پرس : چیت چاوی پین ئه که وئ ؟
 مه ولانا ئه فه رموئ : ئه بینم زۆحانی به تی سولطانولئه ولیا حه زره تی علیه
 مورته ضا (کرم الله وجه) وا به سه ر شاته وه . له ویدا شاه عه بدوللا
 فه یض و به ره که تیکی زۆر ئه زۆژی به سه ر حه زره تی مه ولانا دا که ئه نه جامه که ی
 له پاشه زۆژدا ده رکوت به بلا بوونه وه ی ته ریه تی نه قشبه ندی به گه لپی
 لای ولاتی موسولماناندا .

گه‌زانه‌وه‌ی مه‌ولانا بۆ کوردستان

پاش ئه‌وه‌ی مه‌ولانا سالی له‌ خزمه‌تی شاه‌عه‌بدوللای دیه‌له‌ویدا ئه‌میڤیتته‌وه‌ و به‌ فویروضاتی ئه‌وه‌ ئه‌گا به‌ پایه‌ی که‌مال و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌ت و ئیرشادی لی وه‌رئه‌گرئ ، شاه‌عه‌بدوللای ئه‌مری پێ ئه‌فرمویت که‌ بگه‌زێته‌وه‌ بۆ کوردستان و ده‌س‌بکا به‌ زێگا پیشان‌دانی ئه‌وانه‌ی به‌دوای زێنگای خواناسیدا ئه‌گه‌زێن . مه‌ولانا به‌ شاه‌عه‌بدوللای ئه‌لی که‌وا کوردستان پژه له‌ مه‌لای پایه‌ به‌رز و به‌حورمه‌تی وه‌کوو به‌رزنجیه‌یی‌یه‌کان و حه‌یده‌ری‌یه‌کان و که‌سانی‌تر له‌ خانه‌دانه‌کانی عیلم و فه‌ض‌ل و حورمه‌ت و پایه‌ی دینی و دنیایی . ئه‌ویش ئه‌فرمویت تو بۆ خه‌ریکی ئیرشادکردنی خۆت به‌ ، ئه‌وانه‌ هه‌موو خزمه‌ت ئه‌که‌ن ، پیاوه‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کانی دنیایش ده‌ست و پیت ماچ‌ئه‌که‌ن . مه‌ولانایش ئاماده‌یی خۆی بۆ به‌جێهێنانی فه‌رمانه‌کانی شاه‌عه‌بدوللای پیشان‌ئهدات . ئه‌نجا شاه‌عه‌بدوللای ئی ئه‌پرسیت : ئیتر چیت ئه‌وئ ؟ مه‌ولانایش ئه‌فرموئ : دینم ئه‌وئ و دنیاشم ئه‌وئ بۆ به‌هێزبوونی دین . شاه‌عه‌بدوللای ئه‌فرمویت : « برو هه‌مرا بشما دادم » واته‌ : بۆ ، وا هه‌موویم دایتی .

پاش ئه‌مه‌ مه‌ولانا ئه‌که‌وێته‌ زێ یتته‌وه‌ بۆ کوردستان . شاه‌عه‌بدوللای به‌ خۆی و مریده‌کانی تا ماوه‌ی چوار میل به‌زێی ئه‌که‌ن و پێشی ئه‌فرمویت یه‌کن له‌ ئه‌ولیای گه‌وره‌ له‌ شارئ له‌م هیندستانه‌دا هه‌یه‌ بۆ زیاره‌تی بکه‌ و سه‌لامی ئێمه‌شی پێ‌بگه‌یه‌نه‌ و داوای دوای خیری لی بکه‌ . که‌ گه‌یشتیشتیه‌وه‌ سوله‌یمانی بۆ زیاره‌تی ئارامگای حه‌زهره‌تی غه‌وث بکه‌ له‌ به‌غدا ، جا خوا حافیظی لی ئه‌کا و زه‌وانه‌ی ئه‌فرمویت و پێی ئه‌فرمویت : « خالد برو » واته‌ : خالید بۆ . که‌ مه‌ولانا ئه‌گاته‌ ئه‌و شاره‌ که‌ ئه‌و پیاوه‌ گه‌وره‌یه‌ی تیابووه‌ ئه‌چن بۆ زیاره‌تی و سه‌لامی مه‌ولانای پێ

ئەگەيەنن و داواي دوعاي خيري لين ئەكا ، ئەويش بە خوشەويستی
 وەلامى ئەداتەو و دوعاي خیر بۆ ئەويش و بۆ مەولانایش ئەکات و
 پیتی ئەلن : « خالد برو به بغداد فتوح شما در انجاست » واتە : خالید
 بۆ بۆ بەغداد ، دەروو لەوئ لە تۆ ئەکریتەو .

بەمجۆرە مەولانا ھیندستان بەجی دێلن و ئەکەوێتەژى بۆ بەندەری
 (مەسقەط) و لەویۆ ئەزوا بۆ (شیراز) و (ھەمەدان) و ئەگاتە ھەر
 شوێنن ئامۆزگاریی خەلکی تیا ئەکا و راستییان بۆ ژوون ئەکاتەو .
 تەنانت لە ھەمەدان ھەندى لە شیعەکان نیازی کوشتى ئەکەن ، بەلام
 پێوە نابن و خوا زۆرگاری ئەکا ، جا لەویۆ ئەزوا بۆ (سنە) و چەند
 زۆژى لەوئ ئەمینیتەو و باسی سولوك و حالى خۆی ئەکا و موسولمانان
 بانگ ئەکا بۆ وەرگرتنى ئادابی تەریقەتى نەقشبەندى . زانای گەورە شیخ
 موحمەد قەسیمی مەردوخەبى کە وەختى خۆی مامۆستای مەولانا بوو
 خۆی تەسلیم ئەکا و ئادابی تەریقەتى لەسەر دەستدا وەرئەگرئ و ئەبن
 بە مێردى .

ئەوجا لە سنەو ئەکەوێتەژى بۆ سولەیمانى و لە ١٢٢٦ی
 ھىجرەتدا ئەگاتە ئەوى^(١) . زانایان و پیاوماقوولانى شار دین بە
 پیشوازییەو و بەخیر ھاتنەوێ لى ئەکەن و خوشى و شادمانى ئەکەوێتە
 ناو دۆستان و برادەران و خزمانى .

پاشا ماوہیەك حەسانەو لە سولەیمانى ، مەولانا بەپیتی فەرموودەكەى
 شاھ عەبدوللا تەشریفى دئ بۆ بەغدا و لە بارەگای حەزرەتى غەوث

---

(١) گەشتنەوێ مەولانا بۆ سولەیمانى ژیکەوتى فەرمانزەوايى خالید
 پاشای کۆزى ئەحمەد پاشای کردوو ، بەلام پاشا چەند مانگى خالید
 پاشا چوو بۆ بەغدا و عەبدولزەحمان پاشا بووئەو بە سەروك لە
 ولاتەكەدا تا سالى ١٢٢٨ .

دائه به زئی و پینچ مانگ له وی له حوږه یه کدا نه مینته وه .

مهولانا له ۱۲۲۶دا به شیوه ی مورشیدی کی خاوه ن پایه و به حورمه ت نه گه زیته وه بو سوله یمانی و دهس نه کا به ځیرشادی موسولمانان بو ته ریه ته تی نه قشبه ندی (۲) . خه لکیکی زور له زانایان و مه شایخ و ناوداران ی ولات و میران و دهس ولات به دهستان و موسولمانانی تر به شه رهی مریدی و مه نسوییی نه و موشه زرف نه بن . گه لیک ی تریش له ده رده وه ی سوله یمانی به وه دین بو خزمه تی و ته ریه ته له سر ده ستیدا وهر نه گرن . فابانگ و شورته تی به ولاندا بلاو نه یته وه . یه کڼ له وانه که بووه به مریدی حه زره تی شیخ عثمان سیراجوددینی هه ورامی ته ویله یی بووه که پیش گه زانه وه ی مهولانا له هیندستان له مزگه وتی حه زره تی غه و ت له به غدا نیشته چی و خه ریکی خویندن و خواپه رستی بووه و نه وکاته به (فقه ی عثمان) به فابانگ بووه . فقه ی عثمان هه ر له سه رده می خویندن دا به دوی مورشیدی کدا گه زاوه که ته ریه ته له سر ده ستدا وهر بگری و زیگی لای خودای پی بدوزیته وه . بویه هه ر که له به غدا مهولانی ناسیوه ، ته مه سسوکی پی کردووه .

مهولانا که له سوله یمانی بووه به هاوین چووه بو هه ورامان و سه رده می گه رمای له هه واری (قه لاخانی) و (حه وش و بارانی) به سه ر بردووه که زووتر له سه رده می منالی و له سه رده می فقه ی ته تیدا ناموشوی بو نه و ناوه بووه و شاره زای بووه . هه رچه ند چووه بو هه ورامان خه لکیکی زور له هه موولایه کی کوردستانی ځیرانه وه هاتوون بولای و ته ریه تیان له سر ده ستیدا وهر گرتووه . له م سه فره انه ی هه ورامانیدا شیخ عثمان سیراجوددینیش که هیشتا هه ر به (فقه ی عثمان) مه شه وور بووه له

(۲) نه م گه زانه وه یه ی مهولانا بو سوله یمانی زیکه وتی فره مانزه وایی عه بدوگره حمان پشای کردووه .

خزمه تیدا بووه و خه ریکی سولووکی ته ریهت بووه . ههروه ها له
یه کئی له م سه فه رانه یدا مه لا مو صطه فای کوژی مه لا جه لالی خورمالی ش
بووه به مریدی . گه لی پیاوی ناوداری تری ئیران و ناوچه ی هه ورامانی ش
چوونه ته خزمه تی و ته ریه تی ان لا وه رگرتووه .

که ناوبانگ و شوهرتی مه ولانا له هه موولایه که وه بلاو ئه یته وه و
مرید و مه نسوب له م لا و له ولاره داته بارین به سه ریدا ، ئه وانیه که
سوود و قازانجیان له گه ل بوونی مه ولانا دا له سوله یمانی یه که نه که وتووه
ئه بن به ناحه زی و دهس ئه که نه به قسه بلاو کردنه وه له دژی و گه لی شتی
نازه وا و نادروست به ده میه وه هه لئه به ستن و زۆژ به زۆژ ئه م جوړه قسانه
زوو له زیادی و زۆربوون ئه بن . مه ولانا هه رچه ند حیلیم و حه وسه له
پیشان ئه دا و به چاکه مامه له له گه ل ئه م جوړه که سانه ئه کا به لکو ئه مه خوایه
بگه ژینه وه بو سه ر ژینگای ژاست و گه لی جاریش دوعای خیریان بو ئه کا که
خوا چاکیان بکا ، هیچی سوود به خش نابی ، ناچار بو کوژاندنه وه ی ئاگری
ئاژاوه و فیتنه ، به تاییه تی له و سه رده مه دا که ناوچه ی بابان پزبووه له
پشیوه به هو ی هه رای نه بزاوه ی تیوان خالید پاشای کوری ئه حمده پاشا و
عه بدولزه حمان پاشای کوژی مه حمود پاشای گه وره وه ، مه ولانا بزیار
ئه دا له سوله یمانی نه مییتیه وه تا ئه م ناکوکی یه نه بن به هو ی به لا و
موحیه ت بو موسولمانان و نیازی سه فه ری به غدا ئه کا .

سه فه ری دووه می مه ولانا له سوله یمانی یه وه بو به غدا

که ناحه ز و به دنیهادان بوختان و قسه ی پزوپووچی زۆریان به دم
مه ولانا وه بلاو کرده وه ، قسه کانیش ئه گه یشته وه به فه رمانزه وای

زۆږ ، مهولانا له دانيشتني سوله يمانى ماندوو بوو . بۆيه بزيارى كوچ كردنى دا و له سالى ۱۲۲۸ ى هيجرهدا سوله يمانى به جى هيشت و كهوته زى بۆ به غدا . مهولانا له سرده مى ويلايه تى سعيد پاشاى كوزى سوله يمان پاشاى گوره دا گه يشته به غدا و له مەدرسه ى (ئه حسائيه) كه ئه كهوته كه نارى ده جله له بهرى زه سافه وه له گه زه كى زه ئسولقه ريه و ئيستا پيسى ئه لىن (ته كيه ى خاليديه) دائه نيش و زانا يان و پياو ماقوولان و خه لكى تر له هه موولايه كه وه دين بۆ لاي و ته ريه ت له سر ده ستيا وهر ئه گرن و ده ست ئه كه ن به سولووك .

له باره ى دامه زراني حه زره تى مهولانا وه له م مەدرسه يه دا ئيبراهيم فه صيح حه يدهرى له كتيبي (المجد التالد) دا نووسيوه : له نزيكى مالى ئيمه وه مەدرسه يه كه هه بوو پريزان ئه وت (ئه حسائيه) وه خى خوى عه بياسى به كان دروستيان كردبوو . ئه گيژ نه وه حه زره تى غه وئيش سرده مى له و مەدرسه يه دا گوشه گير بووه و زياضه تى كيشاوه ، پاشان گواستويه تيه وه بۆ (بابولنه زه ج) . ئه م مەدرسه يه به دريژايى سال كون بووه و زوو خاوه . كه مهولانا ديته به غدا ئه سعه د حه يدهرى باوكم و سه يد عوبه يدوللاى مام و جاسم به گى شاوى كه خالوزاى باوكم بووه هه وليان داوه و به يارمه تى سعيد پاشاى والى مەدرسه كه يان ئاوا كردوو ته وه ، جا عه رزى حه زره تى مهولانا يان كردوو كه ته شرفى له و مەدرسه يه دا دانيش و خه ريكي ئيرشاد و ته دريس بى تاييدا ، ئه وئيش قوبوولى ئه فهرمويت و مەدرسه كه ئه بى به جيگه ى ئيرشاد كردنى و گه لى كه س سوودى تيا لى وهر ئه گرن . پاش كوچى مهولاناش بۆ شام خليفه كانى و خليفه كانى ئه وانيش هه ر له و مەدرسه يه دا ئيرشاديان كردوو و تا ئه م زۆيش ئيرشادى هه ر تيدا به رده وامه .

ئيبراهيم فه صيح دريژه به قسه كانى ئه دا و ئه لى : زۆږيكيان سعيد

پاشا به خۆی و دەست و دائیره یهوه دئی بۆ زیارەتی مەولانا . که ئەگاتە
 تەکیە و تەماشای مەولانا و مریدەکانی ئەکات که هەموو لە زانایانی بەرز
 بەرز بوون لە حالەتی تەبیعی دەرئەچن و ئەکەوێ بەسەر پیتی مەولانادا . که
 دیتەوه سەر خۆی داوای دوای خێر لە مەولانا ئەکا . مەولانایش دوای
 ئەنجام چاکیی بۆ ئەکات و بەشیوەی ئامۆژگاری پیتی ئەلێ ئاگاداربە سەبەینی
 هەرکەسێ پرسایاری لە حال و کردەوهی خۆی لێ ئەکری ، بەلام تو
 پرسایارت لە کردەوهی خۆت و هەموو ئەوکەسانە لێ ئەکری که لەژێر
 فەرمانتەدان و خراپەیی ئەوانیش لەسەر تو ئەژمێری چونکە لە سایەیی تووه
 ئەتوانن خراپە بکەن . کهواتە پێویستە ئاگات لە خۆت بێ چونکە زۆربکی وا
 بەزۆریە دایک لەتاو سەختیی ئەو زۆرۆ ئەگای لە منالی شیرەخۆری خۆی
 نامێنێ و دووگیان بەرەکەیی لە تاواندا ئەخا و خەلکت وا دیتە بەرچاو که
 سەرخۆش بن ، سەرخۆشیش نین بەلام پێهۆشی ترسی ئازار و سزای خوان
 چونکە ئازار و سزای خوا زۆر سەختە . ئیبراهیم فەصیح ئەلێ لەم ماوه یەدا
 که مەولانا ئەم ئامۆژگاری یانەیی بۆ سەعید پاشا ئەکرد ، ئەو بە دەنگی
 بەرز ئەگریا و نازەحتیی حالی خۆی دەرئەبۆی ، تا مەولانا هەستا و
 چوو دەستی خستە سەر ملی والی و ئەویش ئارام بوووه و دامرکایهوه ،
 جا مەولانا چوووه ژوووهوه بۆ ناو مالی خۆی که دەرگای لەسەر تەکیە
 بووه و والیش چوووهوه بۆ جیتی خۆی ، پاشان مەولانا بەیانی راستیی
 ئیمان و باوەژی والیی فەرموو .

پاش ئەوه که مەولانا لە بەغدا دائەمەزری ، زانایان و پیاو چاکانی
 ولاتان لە هەموولایه کهوه ژووی تی ئەکەن بۆ تەریقەت لێ وەرگرتن و بۆ
 سوود وەرگرتن لە عولوومی ظاهیری و باطینی لای ئەو . یەکم کەس لە
 زانایانی بەغدا که پایەیی خەلیفەیی لەسەر دەستی ئەودا وەرگرتوووه سەید
 عوبەیدوللای حەیدەری بووه . هەروا گەلێ مەلای گەورەیی عەرب و

تورك و كورد هاتوون بۆ لای داخلى تهريقه تى نه قشبه ندى بوون .

گه زانه وهى جارى دوو هه مى مهولانا له به غداوه بۆ سوله يمانى

تا ئەم ماوهيه وه زعى سوله يمانى گۆزا و مهحمود پاشاى كۆزى
عهبدولزهحسان پاشا بوو به فهريماندارى ولاتى بابان و تىوانى به غدا و
سوله يمانى باش بوو . جا مهحمود پاشا به سهفه ر هات بۆ به غدا و چو
بۆ زياره تى مهولانا له ته كيهى خاليديه . كه پايهى حورمهت و ئيرشادى
مهولاناي له ته كيه دى و چاوى پين كهوت كه چۆن گه لى پياوى گه و ره و
زاناي به رزى ولات له خزمه تى مهولانادان و حالى بوو كه وا ئەمانه هه مو
دان به گه و ره يى مهولانادا ئەتين ، زۆر به دل گه رمى و ئاره زووه وه تكاى
لن كرد كه بگه رتته وه بۆ سوله يمانى و چاو له عاجزى و نازه مه تى به كانى
پيشوو پيشوى بۆ ئەوهى خه لكى ولاته كه زياتر سوود له نوور و به ره كه تى
وه رگرن . مهولانايش له بهر پتوه ندى ده روونى به نيشتمان وه و له بهر
خۆشه ويستى خه لكى ولاته كه تكا كهى په سه ند كرد و گه زايه وه بۆ
سوله يمانى .

له هيج به لگه يه كدا ميژووى ئەم گه زانه وه يهى مهولانام بۆ سوله يمانى
نه ديوه ، به لام دياره يا سالى ١٢٣١ يا ١٢٣٢ بووه چونكه تا سالى ١٢٣٠
هه ر سه عيد پاشا والى به غدا بووه . له ١٢٣٠ دا عه زل كراوه و به يارمه تى
مهحمود پاشا داوود پاشا بووه به والى به غدا و به سه ر و شاره زوور . له
سالانى ١٢٣١ و ١٢٣٢ دا تىوانى مهحمود پاشا و داوود پاشا خۆش بووه و
مهحمود پاشا توانيوه تى پين بۆ به غدا . ئەم تىوان خۆشى به له سالى
١٢٣٣ دا تيكچووه .

هەرچۆن بچ مەولانا هاتەووە بۆ سولهیمانی و مەحمود پاشایش
 بە ژاستی خزمەتیکێ زۆری کرد و ئەم خانەقا گەورەیه که ئیستا هەیه له
 سولهیمانی به ناوی مەولاناووە ، ئەو بۆی دروست کردوووە . مەولانا لەم
 خانەقایەدا ئەهەسیتەووە و پاشا هەندێ مولکی باشیشی وەك دێی (کەمالان) و
 چەند دێیەکی تر لەسەر خانەقا وەقف ئەکا بۆ ژيانندی هەزاران و
 دانیشتوانی .

مەولانا دەست ئەکا بە ئیرشاد و زنگا پیشاندانی موسولمانان و ،
 پیاوانی کارامە و ژاستی پەرست لە زۆڤەلات و زۆڤاواي ولاتانی
 ئیسلامەووە ژووئەکەنە سولهیمانی بۆ وەرگرتنی تەریقەت لەسەر دەستی
 مەولانا و بۆ کەلک وەرگرتن لە زانست و زۆحانیەتی ، وەکو شیخ
 ئیسماعیلی شیروانی و شیخ حافظی ئۆرفەلی و شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی و
 شیخ فەیزوللای ئەرزەزۆمی . زاناکانی بەغدايش که بووبوون بە مریدی ،
 ئەهاتن بۆ خزمەتی بۆ سولهیمانی . تەنانەت سەید عوبەیدوللای حەیدەری
 هەر لەگەڵ مەولانا خۆیدا هاتوووە بۆ سولهیمانی و لەوێ ماوەتەووە لای
 لە خانەقادا .

لە ماوەیهکی کەمدا خەلکیکی زۆر بە نووری دەروونی پیرۆزی
 مەولانا نوورانی ئەبن و تەنانەت لە حەرەمەینی شەریفەین و قودسی پیرۆز و
 شام و حەلب و شارانی عێراقەووە لە عەرب و کورد ، هەروا لە شەمەدینان و
 مەردین و عێتاب و ئۆرفە و دیاربەکر و ولاتی زۆم و هیند و ئەفغان و
 داغستان و ماوەرا ئەنەهر و میسر و عومان و هەندێ ولاتی زۆڤاواوە
 مرید دەستە دەستە ئەهاتن بۆ لای و ، لەوێ پەڕی ولاتی مەزاکیشەووە
 پیاوچاکی بەناوبانگ شیخ موحەممەدی مەغریبی هات بۆ لای بۆ سولووک
 کردن و ملی بۆ اکەچ کرد . ئەمە هەمووی سەرەزای زانایانی بەناوبانگی
 وەکو سەید ئەسەد صەدرەددینی حەیدەری و سەید صیغەتوللای

حەیدەری و سەید عوبەیدوللای حەیدەری و مەلا یەحیای مزووری و
 مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەبانی و مەلا عەبدوللای جەلی و شیخ عثمان
 سیراجوددینی تەویڵەیی و مەلا موصطەفای خورمالی کە هەموو بە گیان و
 دڵ فەرمانیان لێ وەرگرتوووە . تەنانەت ئەگێزەنوو سەید ئەسەد
 صەرووددینی حەیدەری کە موفتیی بەغدا بوو و تووێه ئەگەر مەولانا
 فەرمانم پێ بدا کاسە پێ شیر لەسەر سەرم داێم و بە بازاری بەغدادا
 بگەژێم بەو شیرەووە ، فەرمان بەرداری ئەکەم . بەشی زۆری مەنسووبەکانی
 مەولانا لە زانایانی پایه‌به‌ری ئاینی بوون و ، کەسی تری وەک مەولانا لەناو
 پیرانی تەریقەتدا هەلنەکووتوووە ئەو هەموو مەنسووبەیی لە زیزی مەلا
 پایه‌به‌رزەکاندا پێی .

مەولانا وەک خەریکی ئیرشادی موسولمانان بوو لەسەر زۆ و شوێنی
 تەریقەتی نەقشەبەندی ، هەروەها چ لە بەغدا و چ لە سولهیمانی دەرسی
 عولومی دینی‌شی وتووتوو ، دەرسی تەفسیری قورئان و حەدشی
 شەریف و فێقە و تەصەووفی بەدەوام بوو و ، هاوینانیش تەشریفی بردوو
 بۆ هەورامان و لە گەلی شوێنا لە شوێنە خوش و ئاودارەکان تا گەرما
 بەسەر چوو ، وەختی بەسەر بردوو .

بیستوو مەولانا لە یەکی لەو هاوینەخۆریانەی هەورامانیدا لە
 سەرچاوەی (حەوش و بارانی) چەند هۆدەیه‌ک خانووشی بۆ خێزان و
 دەست و پێوەندەکانی کردوو تەو کە زیاتر مریدەکانی بە شانی خۆیان
 بەردیان بۆ بردوو . یەکی لەوانەی لەم بەردگواستەویدەدا بەشدار بوون
 شیخی سیراجوددین بوو کە ئەوکاتە هێشتا بە (فەقی عثمان) ناسراوە .
 ئەو وەستا بەناوێکە خانووەکەی بۆ مەولانا کردوو تەو ، داوای لێ کردوو
 چاوی میهرەبانی و لوطمی لە فەقی عثمانەو پێ .

کۆچ کردنی مهولانا بۆ جاری سییههه بۆ بهغدا و دوا سهفهري له بهغداوه بۆ ههورامان و کۆچی یه کجاری له ویوه بۆ شام

مهولانا نزیکه‌ی شەش سالیك له سولهیمانی مایهوه^(١) . له ئاخر و ئۆخری ئەو ماوه‌یه‌دا سه‌رنج‌ئەدا وه‌زعی سولهیمانی به‌ش‌به‌حالی ئەو و مریده‌کانی باش نی‌یه‌ ، به‌تایبه‌تی جه‌نگ و ئاشووبیکی زۆریش له‌ناو بابانه‌کان خۆیاندا هه‌ر به‌رده‌وام بووه‌ ، ئیتر به‌جاری دلی له سولهیمانی و دانیشن له سولهیمانی بێزار ئه‌بین و له‌ سه‌به‌یتی ٢٥/١٠/١٨٢٠دا که‌ ژێکه‌وتی ١٢٣٦ی هه‌جری کردوو له‌ گه‌ل هه‌رمه‌کانی^(٢) ژێگای به‌غدا ئه‌گرێته‌به‌ر و مال و علاقه‌ و پێوه‌ندو مریده‌کانی له سولهیمانی به‌جێ ئه‌هێلێ و شیخ عه‌بدوللای هه‌راتی ئه‌کا به‌ جێ نشینی خۆی و له‌سه‌ر خانه‌قای داڤه‌نی . ئەم شیخ عه‌بدوللای هه‌راتی به‌ خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا خۆی بووه‌ و له‌ سه‌فه‌ری هه‌ندستاندا ئاسیویه‌تی و پاش ئیجازه‌ی ئیرشاد وه‌رگرتن و گه‌زانه‌وه‌ی مه‌ولانا بۆ کوردستان ، له‌ویوه‌ هاتوووه‌ بۆ خزمه‌تی و بووه‌ به‌ مریدی و گه‌شته‌وووه‌ به‌ پایه‌ی خه‌لافه‌ت .

---

(١) واته‌ پاش گه‌زانه‌وه‌ی له به‌غداوه‌ بۆ سولهیمانی ، شەش سالی تیا ماوه‌ئەوه‌ . پێش ئەم‌جاره‌ش دوو سالی‌تر له سولهیمانی بووه‌ ، ئەمه‌ تیکرا کردیه‌ هه‌شت سال .

(٢) زیچ ئه‌لێ مه‌ولانا له‌م‌کاته‌دا چوار ژنی بووه‌ له سولهیمانی ده‌رچوون له‌گه‌لی . به‌لام ئیحه‌ تیکرا ئاگاداری سێ ژن له‌ ژبانی مه‌ولانادا .

که ئەگاتە بەغدا ئەچیتەووە تەکیەیی خالیدیە که جیگای جارانی بووە و چاکتر لەوسا خەریک ئەیتەووە بە ئیرشادی موسولمانان و پەروەردە کردنیان و دەرس و تەنەووە بە فەقێ و ، زانیانی گەورە لە دەوری کۆتەبنەووە و والیی بەغدا داوود پاشا که لە ١٢٣٠ یەووە بووبوو بە والی و هیشتا لەو پایەدا مابووە حورمەتییکی زۆری ئەگرێ و خزمەتییکی زۆری ئەکا و تەکیەیی خالیدیەیی بۆ ئاوەدان ئەکاتەووە . مەنسووبەکانیشی لە هەموولایەکەووە دائەبارێنەووە بەسەریدا و ئەکەوونەووە وەرگرتنی دەرس و ئامۆژگاری یەکانی .

زانیانی شام و موسولمانانی ئەو ناوچەیە چاوەزوانی سوود وەرگرتن لە بەرەکەتی ئەم ذاتە ئەبن ، چەند جار داوای لێ ئەکەن خەلیفە یەکی بئیری بۆ لایان بۆ زینگا پیشان دانیان ، مەولانایش شیخ ئەحمەدی هەولیری ئەتیری که خەلیفە یەکی تەواو و خاوەنی تەسەزوفاتی زۆحی و پیاویکی دەم و دەست و دل خاوەن و بەئەدەب بووە . ئەم ذاتە که ئەگاتە شام و نیشانەیی تەوەججوهاانی دەرئەکەوێ ، زیاتر لە جارێ زانیانی ئەو ولاتە ئومێدەواری فەیز و بەرەکەتی مەولانا ئەبن و پەیی دەریەیی نامەیی بۆ ئەنوسن که تەشریفی بزوێ بۆلایان تا دوور و نزیک لەو ولاتە بە هاتنی شادمان ببن و عولوومی ئیسلامی لەوێ لە جارێ زیاتر گەشە بکا ، بەلام مەولانا بەپێی (الامور مرهونة باوقاتها) و (اذا اراد الله شيئا حيا اسبابه) چاوەزوانی ئەووە ئەبێ ئەسبابی سەفەری بۆ زێبکەوێ و جوابی جوانی پێویست بۆ ئەوانە ئەنوسیتەووە که بانگیان کردبوو بچێ بۆ ولاتی شام .

لەم لایشەووە مەولانا لەبەر پێوەندی دەرروونی بە ولاتی خۆی و بەو خەلیفە و مێردانە یەووە که لەپاش خۆی بەجێ هێشتبوون و ، بەهۆی گەرمای بەغدا و ئولفەتی خێزانیەووە بە هەوای کۆیتانەووە و ، بۆ زۆربوونی

سالیکانی زیگیای حقیقت له کوردستاندا ، هه‌موو سالی هاوینان به‌غدای به‌جی‌ئه‌هیشته و ئه‌چوو بۆ هه‌واره‌کی خۆی له هه‌ورامان و به‌م‌جۆره سالانی ۱۲۳۶ و ۱۲۳۷ و ۱۲۳۸ی ژابوارد . له سالی ۱۲۳۸دا کاتیک له هه‌وار ئه‌بێ له هه‌ورامان ، نامه و داخوایی له خه‌لکی شامه‌وه بۆ دێ و له‌سه‌ر داوای ئه‌وان بزیاری چوون بۆ شام ئه‌دا .

هه‌ر له‌م سه‌رده‌مه‌دا له کوردستانیشه‌وه به‌هۆی پایه به‌رزبوونه‌وه‌ی مه‌ولانا و به‌هۆی ئه‌وه‌وه که موسولمانان له ژۆژه‌لات و ژۆژاواوه ژووی تی‌ئه‌که‌ن و له هیندستان و ئیران و ئه‌فغانستان و تورکیا و عه‌ره‌بستانه‌وه سه‌ره‌زای کوردستان خۆشی دینه لای و سوود له به‌ره‌که‌تی وه‌ئه‌گرن ، هه‌روا له‌به‌ره‌وه‌وه که بۆ هه‌موان ژوون ئه‌بیته‌وه که‌وا مه‌ولانا پیاویکی گه‌وره و خاوه‌ن فه‌یز و به‌ره‌که‌ته و تازه‌که‌ره‌وه‌ی موسولمانه‌تی‌یه ، مه‌حموود پاشای بابان له‌سه‌ر داوای گه‌وره پیاوانی ولات ئه‌چن بۆ هه‌وار بۆلای مه‌ولانا و زیاره‌تی ئه‌کا و تکای لی ئه‌کا بگه‌ژێته‌وه بۆ سوله‌یمانی و به‌یه‌ججاری تیا نیشته‌جی بی .

به‌لام له‌سه‌ر بناغه‌ی هه‌دی پیرۆزی « لا یلْدَغُ الْمُؤْمَنُ مِنْ جُحْرِ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ » و ، له‌به‌ر زیه‌کی و تیگه‌یشتنی دامه‌زراوی مه‌ولانا خۆی و ، له‌به‌ر دلسۆزی له‌ئه‌ندازه به‌ده‌ری بۆ ئایینی پیرۆزی ئیسلام و ، هه‌زکردنی له ئارامیی ولات و ، بۆ ئه‌وه‌ی نه‌بێ به‌به‌هانه‌ی هه‌ندێ شتی نا‌ژه‌وا و نه‌گه‌نجاو له‌گه‌ڵ که‌رامه‌تی ئایینی پیرۆزی ئیسلام ، هیچ گوێی به‌ژجا و تکای پاشا نه‌دا و عوزری بۆ هه‌ینایه‌وه و بێ‌ده‌نگ و سه‌دا هه‌ر له کوێستانه‌وه به‌زیگی (ده‌یروزوور)دا ته‌شریفی چوو بۆ شام و له سالی ۱۲۳۸ی هه‌جریه‌دا گه‌یشه‌ شاری شام (۳) .

(۳) له‌به‌ره‌وه‌ی که مه‌سه‌له‌ی کۆچکردنی دواجاری مه‌ولانا له سوله‌یمانی بووه و ئه‌بێ به‌هۆی قسه‌لیکردنی گه‌لی که‌س و جاروباریش که‌سانی

.....
 بېن ئاگا به ئارەزووی خۆیان له مەسەلەكە ئىدوین و زیاد و كەم له
 ژووداوه كانی ئهو ژۆژەدا ئەكەن و راستی ئاوه ژوو ئەكەن بەجۆری كە
 ئههین به مایه‌ی ئازاردانی دلی گه‌لیکی تر ، وستم بۆ دهر بێزینی راستی
 باسی غه‌وگا و ئاژاوه‌ی خه‌لك به‌رابهر به‌مولانا لهم په‌راویزه‌دا بنووسم و
 له‌سهر مه‌علووماتی واقعی و عیلمی و به‌راوردکاری به‌لگه‌كان
 راسته‌قینه‌ی ئهو كاره‌ساته و هۆكانی دهر بخرم .

مه‌شه‌هوره كه‌ مولانا كاتێ ئیجازه‌ی ئیرشادی له‌سهر ده‌ستی شیخ
 عه‌بدوللای دیه‌له‌ویدا وه‌رگرت و له‌ هیندستانه‌وه گه‌زایه‌وه بۆ كوردستان و
 هاته‌وه سوله‌یمانی و ده‌ستی كرد به‌ ئیرشاد و ته‌بعه‌ی ژۆر بوون ،
 مه‌رحووم شیخ مه‌عرووفی ئۆدی بوو به‌ ناحه‌ز و دژی و بوو به‌ هۆی
 دهرچونی له‌ سوله‌یمانی و كوچ كردنی بۆ به‌غدا .

ئهمه ئه‌وه‌یه كه‌ له‌ناو خه‌لكدا مه‌شه‌هوره . به‌لام ئه‌هین هوشیار و
 ئاگادار بین ئهو ژووداوه هه‌روا به‌وجۆره و به‌وه‌یه‌وه نه‌بوه به‌كورتی ،
 به‌لكو گه‌لێ ته‌سبابی واقعی له‌و مه‌سەله‌یه‌دا هه‌ن بوون به‌هۆی
 كوچ كردنی مه‌ولانا . جاری با پێشان ئهم راستی‌یانه‌ بخرینه به‌رچاو :

یه‌كهم : ئهو ته‌ریقته كه‌ مه‌ولانا ئیرشادی خه‌لكی بۆ ئەكرد ، ته‌ریقته‌ی
 نه‌قشه‌بندی بوو . ئهم ته‌ریقته هه‌رچه‌ند له‌ زه‌مانی كۆندا بووه و له‌
 كوردستانیشدا نیشانه‌ی بووه ، به‌لام له‌و چهرخه‌دا وه‌كو ته‌ریقته‌ی
 ناسراو له‌ كوردستاندا نه‌بوه و له‌ناو خه‌لكدا ناوبانگێکی نه‌بوه . له‌
 ته‌ریقته‌ی نه‌قشه‌بندی ئه‌ده‌ب كردنی مرید له‌ مورشید ژۆر به‌قیمه‌ته .
 زووبه‌ی مریده‌كان له‌ به‌رابه‌ری مورشیده‌كانیان هه‌وه وه‌كو خه‌مه‌تكار
 به‌رابه‌ر به‌ گه‌وره‌ی خۆیان ژانه‌وه‌ستن . ئهم حاڵه‌ته ئه‌گه‌ر له‌سهر
 ئیعتیباراتی فیز و ته‌كه‌ببۆر بێ گوناھێکی نابار و ناھه‌مواره و دین قوبوولی
 ناكات .

یه‌كێ له‌ ئادابه‌كانی ته‌ریقته‌ی نه‌قشه‌بندی ژابیطه‌كردنی مورشیده ،
 واته‌ مرید چاو به‌یه‌كدا ئه‌نێ و ژۆحانی‌یه‌تی مورشیده‌كه‌ی خۆی به‌
 خه‌یال حازر ئەكات و وائەزانی هه‌میشه به‌ره‌كەت و پیرۆزی له‌لایه‌ن
 خواوه ئەكات به‌ ژۆحانی‌یه‌تی پێغه‌مبه‌ر و له‌لای ئه‌ویشه‌وه ئەكات به‌
 ئه‌رواحی ئه‌ولیا و مورشیدیش له‌ ئه‌ولیا به‌ و له‌ ژۆحی ئه‌ویشه‌وه ئەكات
 به‌ دلی مریده‌ خاوه‌ن ژابیطه‌كه .

ئهم ژابیطه‌یه هه‌رچه‌ند له‌ نوصووصی هه‌ر چوار مه‌ذهبه‌یه‌كه‌ی
 ئیسلامدا ده‌لیل و به‌لگه‌ له‌سهر راستی و دروستی هه‌یه ، به‌لام خه‌لكی

.....

که ئەم مەولانایە هاتووە دین تێکەدا و ئاشووب بێتەووە و شتی نازەوا دايمەزرێتی . ئەویش لەبەر ئامۆشێ نەکردنی مەولانا و دڵسافی خۆی و سویتندخواردنی ئەوکەسە درۆزنانە ئالۆز بووە و بە واجبی ئایینی خۆی زانیوە لەسەر ئوسوولی حەدیشی پیرۆزی پێغەمبەر که ئەفەرمویت «من رای منکم منکرا فلیغیره بیده ، فان لم یستطع فیلسانه ، فان لم یستطع فبلقه » واتە هەرکامێکتان شتیکی ناپەسەندی دی ، یا بە دەست بیکۆژی و ئەگەر نەتوانی یا بە زمان بیکۆژی و ئەگەر هەر نەتوانی یا بە دڵ بیکۆژی » تیکۆشاوە و لەدژی مەولانا جوولاوەتەو . سەرەنجام که ژاستیی بۆ دەرکەوتوووە پەشیمان بووەتەووە و شیخ حوسەینی قازی و چەند سەیدێکی تری ناردوووە تەلای مەولانا بۆ عۆزەر هێنانەووە .

سێهەم : تاقمی لەو جۆرە مەلایانە ئاشووب گێتتر ئەوکەسانە بوون که ئیددیعای شێخەنە و پایەیی ئیرشادیان کردوووە و لەژاستیدا خاوەنی ئەو پایەییە نەبوون . ئەمانە بەجاری ئاگریان تێبەر بووە و هەستیان بە مال و ئیرانی خۆیان کردوووە چونکە مەولانا خاوەنی پایەییەکی بەرزای ئایینی و بووە ئەوان نەیان توانیوە بە هیچ جۆرێ پیا بگەنەووە . مەولانا کەسێ بووە بەژاستی پێژەویی شەری کردوووە و کەسێ ئینسانی بووبێ نەتوانیوە پێچەوانەی شەری لەسەر ئیسپات بکات . هەرکەستیکیش چووبێتە تەریقەتە کەبەووە لە ماوەیەکی کەمدا حالی گۆزاووە و دڵ و گیانی نوورانی بووە .

زوربەیی ئەوانەیی که چوونەتە تەریقەتە کەیی مەولاناووە مەلای گەورە گەورە و لە خانەدانی پایەبەرز بوون وەك شیخ قەسیمی گەورەیی تەختەیی و شیخ عەبدولقادی شەمزینانی و مەلا موصطەفای کۆزی مەلا جەلالی خورمالی و مەلا عەبدوللای کۆزی مەلا عەبدولزەحمانی جەلیلی کۆبی و مەلا یەحیای مزووری و شیخ ئیسماعیلی هەنارانی بەرزنجەیی و شیخ ئەحمەدی سەرداری سەرگەلوویی بەرزنجەیی و ئەم جۆرە کەسانە که بەهۆی شوێن کەوتیانەووە بۆ مەولانا عەلامەکە بەجاری سەرگەردان بووە و سەرسام بوون لەمە که ئەبێ مەولانا چۆن پیاوێ بێ کەسانی وەك ئەمانە بێن بە مرید و مەنسویی .

بەم چەشنە کەوتە شێخەکان بەجاری ئاگریان تێچوووە و چارەیان نەماوە مەگەر هاتوچوو کردن و پەنابردنە بەر شیخ مەرووفی ئۆدی و بوختان و درۆکردن لە خزمەتیدا وەك پێشتر باسم کرد . بەلام لەگەڵ هەموو ئەمەشدا بە بیر و زانی من هۆی هەرە گەورەیی

.....
ژاله کیشی ، نهویش و دل و دهر وونی ئینسان داگیر نهکا و ژوونی
ئهکاتهوه و بهرهو لای خودای نهبا و نهیخاته سهر ژتی طاعت و پیژهوی
کردن له سوننهتی پیغممبهه دروودی خوای لی بی . ئارهزوویشی له مالی
دنیا وهکو ئارهزووی سازادهیهکی لاهه له کاتی تیریدا له پارچه کولیرهیهک
که سهگیکی گزوی به لیکي دهی تهژی کردین .

هۆیهکی تری نهسانهوهی مهولانا له ولاتی خۆماندا نهوهیه وهک
بهراوردکراوه پیاوی گهورهی کوردهواری ئهگهر کهنار نهبی له خهک ،
واته له کیوی یا له شیوی یا له بهنایهکدا نهبی و بییهوی لهناو کومهلی
شارهوانیدا بژی دهوامناکا ، چونکه لای ئیمه وای بووه به باو قهدری
کهسانی خزمهتگوزار و گهورهی خۆمان ناگرین مهگهر ئهوکهسه خاوه
عهشهرت و دهسهلاتیکی وای بی خهک لیی بترسن ، بهلکو ئهگهر خاوه
عهشهرت و دهسهلاتیش بی ههر ههراسان نهبی له خهکی ولاتهکه و ،
چهند جار ئهم ژاستیه بهراورد کراوه . تهناهت شیخ ماری نۆدی
خۆیشی که به بهربهکانی کهری مهولانا دانراوه ، ویستی له کوردستان
کوچبکا و داوای ئیزنی له سولتانی ئهستهموول کرد ، بهلام سولتان
ئیزنی نهدا . کاک ئهحمدهی شیخی کوریشی زۆر زۆر له ولاتی خۆی
وهژس بووه و تهنا له بهر عهشهرتهکهی ماوتهوه که نهیانیهیشتوو و ولاتی
سولهیمانی بهجی بهیلتی . مهولانا خالیدیش ههروا وهژس بوو
سولهیمانی بهجی هیشت .

مهبهستم لهم درێژه پیدانه ئهوهبوو هۆی دهچوونی مهولانا له
سولهیمانی گهلی شتی زۆر له نیوان تیکچوونی ئهوو شیخ ماری نۆدی
موهیمتر بووه . ئهوو شیخ ماری پاشان ئاشت بوونهتهوه و نیوانیان
چاکبوتهوه ، بهلام ئهوه هۆ موهممانه ئهوساش بوون و ئیستاش وینهیان
بۆ ژووداوی تر ههیه و گهرد و تۆزی تهبیعهتی ولاتی خۆ نهاس تا دنیا
دنیا بهتهواو نابی .

وای من لیره دا بیر و پای خۆم لهبارهی هۆی کوچکردنی مهولاناوه له
کوردستان بۆ شام نووسی . ئاشکرایه لهمبارهوه زۆر شت نووسراوه و
ئهم شتانه لهو کتیبانهدان که بۆ لهسهکردنهوهی مهولانا یا لهدژی مهولانا
نووسراون . لهم مهیدانهدا قسهی کهسیکی تریش ههیه شایانی ئهوهبی
ئاگاداری بین . ئهم قسهیه قسهی گهپالی ئینگلیز (کلۆدیۆس جهیمس
ریچ)ی نوینهری کومپانی هیندی پۆژهلاتی ئینگلیزییه که له بهغدا

.....
دانیشتوو و لهو سهردهمه‌دا گه‌شتیکی له به‌غداوه کردوو بۆ سوله‌یسانی و کوردستانی به‌شی ئێران .

کلۆدیۆس جه‌یمس‌زیچ لهو سهردهمه‌دا که مه‌ولانا سوله‌یسانی بۆ دواچار به‌جێه‌یتوو له‌وێ بووه ، هه‌روا له سهردهمی بره‌وی شان و شه‌ه‌ز و پێوه‌ندیی له‌گه‌ڵ میرانی بابان هه‌ر له‌وێ بووه . ئهم پیاوه له هه‌ردوو خاڵه‌ته‌که‌دا باسی مه‌ولانا نه‌کا . ئێمه به نیازی ئه‌وه نا که قسه‌ی ئهم پیاوه بکه‌ین به‌هه‌ڵکه ، هه‌رچه‌ند مه‌شه‌ووره (والفضل ما شهدت به‌ الاعداء) و دیاربه‌شه کابرایه‌ک که به نیازی پێچه‌وانه‌ی سوودی و لاتانی ئیسلام و موسولمانان هات‌بێته ئهم ولاته ، به‌دۆستی پێشه‌وایه‌کی موسولمانانی وه‌ک مه‌ولانا خالید دانانێ ، به‌هه‌ڵکه هه‌ر بۆ ئاگاداری‌یه‌کی وردتر و زووتر ، له دواوایی بیر و را تابه‌تی‌یه‌که‌ی خۆمه‌وه له‌مه‌ژ کۆچی مه‌ولانا که پێوه‌ندیکی ته‌واوی به پێوه‌ندیه‌وه [پێوه‌ندی مه‌ولانا] به میره‌کانی بابانه‌وه هه‌یه ، زوربه‌ی ئه‌و بزرگانه و درئه‌گێز مه‌سهر کوردی که زیچ له کتێبه‌که‌یدا له‌باره‌ی مه‌ولاناوه نووسیونی ، وه‌ک لیوا به‌هائه‌ددین نوری وه‌ری گێز‌اوه‌ته سه‌ر عه‌ره‌بی .

زیچ له لایه‌کی کتێبه‌که‌یدا ئه‌لێ :

« موسولمانیکی ده‌ست له دنیا دا‌شتووی گه‌وره له سوله‌یسانی ئه‌زی ، ناوی شیخ خالیده ، به‌لام کورده‌کان لایان‌وايه سووکی‌یه‌ بۆی له (حه‌زره‌تی مه‌ولانا) به‌ولاوه‌ی پێ بووتری . موسولمانه‌کان قسه‌کانی له‌ به‌لای حه‌دبێ ای پێغه‌مبه‌ر ادا دانه‌نین . ئهم شیخ خالیده له خێلی جافه ، ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی، هه‌یه ، له دیله‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی سۆفی به‌ناوبانگ سولتان عه‌بدوللادا چووده‌ته سه‌ر ئهم ته‌ریقه‌ته . دواژه هه‌زار مریدی له ناوچه جیا‌جیا‌کانی تورکیا و ولاتانی عه‌ره‌بدا هه‌یه . کورده‌کان هه‌موو به وه‌لیی دانه‌نین . زۆریشیان له زیزی پێغه‌مبه‌ری خۆیانیدا یز ئه‌که‌ن . عوتمان به‌گ پێی‌وتم ئه‌ویش و پاشایش و به‌هه‌ڵکه هه‌موو سه‌رکرده کورده‌کانیش مریدی ئه‌ون . شیخ خالید هیچ نه‌بێ له‌گه‌ڵ وه‌لیی موسولمان شیخ عه‌بدولقادر [مه‌به‌ست حه‌زره‌تی شه‌وته - و ای به‌ناوبانگدا له به‌ک به‌دان » .

[کلودیوس جه‌یمس‌زیچ ، رحله‌ زیچ فی العراق عام ۱۸۲۰ ، الجزء الاول ، نقلها الى العربیة بهاء‌الدین نوری ، ص ۹۸ ، بغداد ۱۹۵۱] .

زیچ له لایه‌کی‌تری کتێبه‌که‌یدا شتیکی‌تر ئه‌گێز‌بێته‌وه نیشانه‌یه‌کی گه‌ورده‌ی پایه‌ی مه‌ولانا به‌ لای میرانی بابان . زیچ ئه‌لێ :

« . که سه‌ره‌نجام ، پێش ماوه‌یه‌کی کهم ، مه‌حمود پاشا بزیری‌دا خۆی بدا به ده‌ست تورکه‌کانه‌وه ، له‌گه‌ڵ عه‌بدوللا پاشای مامی و عوتمان و

گه‌یشتنه شامی مه‌ولانا

که مه‌ولانا ئەگاته شام کۆمه‌لیکی زۆر له زانایان و ئەدییان و پیاو ماقوولان و کاربه‌ده‌ستانی گه‌وره‌ی ده‌وله‌ت و خه‌لکی تری به‌پیشوازی یه‌وه ئەچن و قه‌در و حورمه‌تیکی زۆری لێ ئەگرن و ، هه‌ندیکیش له ئەدییان پارچه‌ شیع‌ر و غه‌زل و قه‌سیده‌ی جوان جوان له ته‌عریف و ستایش کردنیدا

سوله‌یمانی برای چوون بۆ لای شیخ خالید ، پیاوی له‌خواترسی گه‌وره‌ی ئەو سه‌رده‌مه‌ی سوله‌یمانی . هه‌ر سێ [عه‌بدوڵڵا پاشا و عوتمان و سوله‌یمان] سویتندیان خوارد که مل که‌چ بن بۆ مه‌حمود پاشا . له‌به‌رئه‌وه‌ش که به‌دووریان نه‌ئزانی میری کرماشان هه‌ول‌بدا دکتی یه‌کیکیان ژابکیشی بۆ لای خۆی و هانی بدا له‌دژی پاشا بۆ دوژمنابه‌تی له‌گه‌ڵ تورکه‌کان، ده‌ستیان نایه‌ سه‌ر شمشیر و سویتندیان خوارد به‌ قورئان و ته‌لاقیان خوارد که‌وا هه‌ر کامێکیان نامه‌یه‌کی له‌ تورکیا یا له‌ ئێران‌ه‌وه‌ بۆ هات، له‌ مالی شیخ خالیدا هه‌لی پچۆی به‌ حوزووری هه‌رکەس که هه‌ر چواریان بزیاری له‌ سه‌ر بده‌ن . . . »

[سه‌رچاوه‌ی یتشو ، لا‌به‌زه ١٠٣]

بۆ جاری دواییش زیچ باسی مه‌ولانا ئەکاته‌وه‌ و ئەلێ :

» ٢٥ ی ته‌شرینی یه‌که‌م .

» ئەم به‌یانی یه‌ شیخ خالیدی به‌ناویانگ هه‌لات . له‌گه‌ڵ ئەوه‌ش که هه‌لاتنه‌که‌ی له‌پێ و به‌ نه‌هینی بوو ، توانی هه‌ر چوار ژنه‌که‌ی له‌گه‌ڵ خۆی به‌ری . هه‌یشتا نه‌زانراوه‌ به‌ره‌و کوێ ژۆیشتووه . چهند ژۆژی له‌مه‌وه‌ به‌ر کورده‌کان له‌ پله‌یه‌کی به‌رزتر له‌ پله‌ی عه‌بدولقادر [مه‌به‌ستی حه‌زه‌تی غه‌وئه‌ - و [دا دایان ئەنا . پاشا عاده‌تی وابوو له‌ به‌رده‌میا ژانه‌وه‌ ستا قلیانی بۆ تێ ئەکرد، که‌چی ئەمژۆ پیتی ئەلێن کافر و ، داستانی زۆر له‌باره‌ی فیز و کافری و زیندیقی یه‌وه‌ ئەگێژنه‌وه‌» . ئەنجا ئەلێ : « له‌باره‌ی هۆی هه‌لاتیه‌وه‌ قسه‌ی جۆرجۆر ئەکرێ . هه‌ندێ ئەلێن ده‌ستی کردبوو به‌ ئا‌زاوه‌ نانه‌وه‌ له‌نیوان پاشا و براکانیدا که و‌ستبوویان لای پاشا له‌گه‌لی ژووبه‌ژوو بینه‌وه‌ . . هه‌ندیکێ که‌ش ئەلێن ده‌ستی کردبوو به‌ دانانی بناغه‌ی مه‌زه‌بێکی نوێ و ئەبویست خۆی بکا به‌ گه‌وره‌ی دنیایی ولاته‌که‌ . بێ گومان زۆر شتی له‌باره‌وه‌ وتراوه‌ و شتی زۆر له‌وه‌ زیاتری دراوه‌ ته‌ پال که له‌ژاستیدا بشی بدرێته‌ پالی . مه‌لاکان و سه‌یده‌کان و له‌ سه‌رووی هه‌موویانه‌وه‌ شیخ ماف ، هه‌موو رقیانه‌ له‌ شیخ خالید که کاتێ که ده‌سه‌لاتی به‌ده‌سته‌وه‌ بوو هه‌مووی به‌زان‌دبوون . . . »

[سه‌رچاوه‌ی یتشو ، لا‌به‌زه ٢٢٧ - ٢٢٨]

ئەنوسن^(۱) . ئەوانەى كە بەدواى سولووكى زىگەى حەقىقەتدا ئەگەزىن بەجارى سىگى خۆيان ئەكەنەوہ بۆ داخل بوون بە طەرىقەت و بۆ سولووك لە خزمەتدا ، ھەروەھا بۆ كەلك وەرگرتن لە زانستى زۆرى لە مەيدانى ھەموو زانستە ئىسلامىيەكاندا ، چونكە مەولانا وەك خەرىكى طەرىقەت و سولووك و تەسەووف بوو ، لە ھەمان كاتدا مەدرەسەيەكى گەرەشى بوو خزمەتى زانست و دىنى تيا كەردووہ و فەقى لە ھەموولايەكى ولاتانى ئىسلامەوہ بۆ خويندەنىش زوويان تىي كەردووہ . بەمچۆرە كەسچ تەماشاي حەلقەى دەرسى مەولاناي كەردىن واى زانىوہ بوخارىيە زىندوو بووہتەوہ بۆ زىوايەتى ئەحاديثى شەرىفە ، يا شافىيەىيە خەرىكى تەفرىعاتى ئەحكامى فiqھە . كەسكىش لە حەلقەى سولووكيدا دانىشتىن واى زانىوہ ئىمامى زەببانييە خەرىكى ئىرشادى سالىكانە .

مەولانا كە عىراقى بەجىيەشت و لە شامدا نىشتەجى بوو ، شىوہكەى لەوہ ئەچوو پادشاىەك قەرارگاي حوكومەتەكەى و پىتەختى ولاتەكەى بگويزىتەوہ ، چونكە كە كەمىك تەماشاي وەزعى نامەنوسىنى تىوان مەولانا و خەلىفە و مەيدەكانى ئەكەين و وەلام يا نامەكانى مەولانا ئەخوينىنەوہ وامان دىتە پىش چاو كە پادشاىەك فەرمان بۆ والى و سەرلەشكەرەكانى خۆى لەملا و لەولاي ولاتەكەى دەرەكا .

كەسانى وەك شىيخ عوتمان سىراجوددىن لە بيارە و تەوئلە لە ھەورامانى بەشى عىراق و ، مەولانا مەلا ئەحمەدى كۆلەسارەيى لە ولاتى يئلەوار لەتىوان سەنە و كرماشان و ، شىيخ موخەمەد قەسىمى مەردۆخەيى لە سەنە و ، شىيخ طاھاي نەھريە لە

---

(۱) وەك شىيخ موخەمەدى كۆزى شىيخ عەبدوللای خانى و شىيخ شاھىنى عەتتار و شىيخ موساى سىبەيى و شىيخ موخەمەدى جوملەى حەنەفى دىمەشقىي خەلوەتى و كەسانى تەرىش .

ولاتی نه هری و ، شیخ نه حمدهی سردار له ساداتی به رزنجه له سرگه لوو و ، شیخ مهلا عه بدوللای جهلی له کویه و ، شیخ طاهیری بامه زنی له دهو روبه ری ئاکری و ، خلیفه کانی به غدای وه کو شیخ عوبه یدوللای حه یده ری ، نه مانه هه موو له شوینی خویانا هه ری کی نوینه ری کی به قدر و قیمة تی مه ولانا و ئاوینه کی بالانمای نهو بوون . له هه مان کاتا هات وچووی هه می شه ی مریده کانی به نامه ی خلیفه کانی وه بوو پرسیار بوو چارکردنی گرو گرفته مادی و مه عنه وی به کانیان و بوو داواکردنی زیاده ته وه ججوهات و بوو دهرمانکردنی دهردی نه وانه ی که گیروده ی زهمانه و برینداری ته ئگو چه له مه ی جور به جور بوون ، وهک هات وچووی یوسته ی نه م سرده مه به رده وام بووه .

نهو نامانه ی که مه ولانا بوو دهو روپشتی نووسیون به عه ره بی یا به فارسی که لهو سرده مه دا به فارسی نووسین له ولاتی باباندا باو بووه ، به شیکی زور له نه حوالی خلیفه و مرید و مه نسووبه کانی مه ولانا نشان نه دهن .

سه فهری مه ولانا بوو قودس و

سه فهری دووه می

بوو حج و زیاره تی ئارامگای پیغه مبه ر (د)

مه ولانا پاش دامه زرانو حه سانه وه ی له شام ، به نیازی زئی پیشاندانی موسولمانان و به مه به ستی زیاره تیش سه فهری کی قودس نه کا و له ویش کو مه لیککی زور له زانایان و پیاماقوولانی نهو ناوچه یه و له خه لکی تر ته مه سسوک له سه ر ده ستیدا نه کهن و نه بن به مریدی . وهک له نامه کانی مه ولانا وه دهر نه که وی له ناوچه ی فه له ستینیش خلیفه ی هه بووه .

که له قودسه وه نه گه ژیتته وه بو شام تا سالی ۱۲۴۱ی هیجرت سه فەری هیچ کوئی نابین و هەر خەریکی ئامۆژگاری کردنی موسولمانان و دەرزو تنه وه به فەقییان و تەریقەت دادانی ئەوانه ئەبێ که ئارمژوویان له تەریقەت و سولولوک بووه . له سالی ۱۲۴۱دا به نیازی زیارەتی مەدینە ی مونه و وەرە و ئارامگای پیغه مەر (دروودی خوای لی بێ) و لەوێشه وه بو حج له شامه وه نه که وێته ژێ . له وێ کۆمه لێکی زۆر له موسولمانان به تایبەتی له زانایانی خاوەن پایە و له پیاو ما قوولان که هاتبوون بو حج به خرمتی مهولانا ئەگن و تەریقەت لەسەر دەستیدا وەر ئەگرن . مهولانا پیش ئەم سەفەرەش له مەککە خەلیفە ی بووه .

کۆچی دواایی مهولانا

پاش به جێ هێنانی ئادابی زیارەت و جێ به جێ کردنی پێوستی به کانی حج ، مهولانا ئەگه ژیتته وه بو شام و لەسەر ژێ و شوینی عاده تی خۆی خەریکی بلاو کردنه وه ی شهریمەت و تەریقەت ئەبێ تا له سالی ۱۲۴۲دا ، واتە سالیك پاش گه ژانه وه ی له سەفەری حج ، له شەوی چوارشەممە ی یازدە ی مانگی (ذی القعدة) دا تووشی نه خۆشیی تاعوون ئەبێ و له شەوی جومعه ی سیازدە ی هه مان مانگدا ، له تیوان نوژی شیوان و خوتناندا ، وفات ئەکا .

پاش شۆردن و کفن کردنی ، ئەو شه وه خەلیفە و مرید و مەنسووبه کانی تا سبه نیچ قورئانی لەسەر ئەخوێتن . سبه نیچ جه نازە که ی ئەبەن بو مزگوتی (یەلبەغا) و خەلکیکی زۆر حازری نوژنه که ی ئەبن و شیخ عەبدولزەحمانی که زبەری گه و ره ی زانایانی شام پیش نوژی یان ئەکات . پاشان جه نازە که ی هه ئەگرن بو ئارامگای یه گجاری به سەر به رزایی (قاسیوون) وه و دیسانه وه نوژی لەسەر ئەکه نه وه و ئەمجاره شیخ موحه مەدی ئینو عایدین پیش نوژی یان ئەکات .

وهسیه تی مهولانا

مهولانا له پيش وهفاتيدا به چەند زۆزى لای هەندى له خەلیفەکانى دەرى بزووه کهوا نزیکه به ویصالى له گەل دوستی راستەقینه که ذاتی خوايه ، شاد بێ .

ههروهها چەند زۆزى له پيش وهفاتيدا ، شیخ موحه مهەد ئەمین ئینو عابیدین که زانایه کى زۆر گهوره و خەلیفهى مهولانا بووه له خەویدا ئەینى که حەزرتى عوتمانى کورى عەفان وهفاتى کردوو و جەنازه کى هیتراوه بو ته کیهى مهولانا بو شۆردن و کفن کردن و نوێژ له سه رکردنى . ئینو عابیدین سبهینى خهوه کى ئەگیزتهوه بو مهولانا . مهولانايش ئەفهرمویت لهوانه به ئەوه من بێ که له ئەوهى حەزرتى عوتمانم و ئەو جەنازه بهش جەنازهى من بێ و به مزوانه بمرم .

مهولانا هیشتا که ساغ بووه سه یید ئیسماعیلی غەززی که ژن برا و خەلیفهى بووه ، بانگ ئەکا . ههروا چەند که سیکیش له خولهفا و مه نسوین بانگ ئەکا و ئەیانکا به شاهد کهوا له پاش وهفاتى خۆى شیخ ئیسماعیلی هەنارانی خەلیفهى موطله قى بێ بو زى پيشاندانى موسولمانان و به سه هه موو خەلیفه و مریده کانيا فەرمانزه وای بێ ، وه صیش بێ به سه مال و مناله که یه وه بو خزمەت کردن و په زيوه بردیان له هه موو بابه تیکه وه تا بیتی و ، پاش ئەویش شیخ عەبدوللای هەراتى و پاش ئەویش شیخ عەبدولفه تتاحى عەقەری (۱) . مهولانا ئەفهرمویت مادهم ئیسماعیل هه بێ ،

(۱) ئەمەى نووسیم له (المجد التالدى ئیبراهیم فه صیح حەیدەریم وه رگرتوو . ئیبراهیم فه صیح خۆى و باوک و بابیره و مامى خەلیفه و مه نسووبى مهولانا بوون و ، هه میشه یه کیکیان لای مهولانا بووه یا نامه له نێوانیان هاتوو و چوو و ئاگیان له ساغى و نه خۆشى و وه صیهت و ئامۆگارى مهولانا بووه .

من وه كو مردبم وايه • ههروه ها وهصيهت ئهكا كه هه موو مولكه كاني
 كوردستاني بۆ شيوخ مهحمود صاحيتي براي بن • جاريكي ترش هه موو
 خليفه كاني ولاتي شامي كوئه كاته وه و ئهم وهصيهت هيان به ناوا ژائه گه يه نني و
 فهريانيان ئه داتي كه يهك بن و يهك دل بن و يارمه تبي يه كتر بدهن له
 ژنگاي ئيسلامه تي و موسولمانه تيدا • ههروا وهصيهت ئهكا كه سي به كي
 مالي بۆ هه زاران بن •

جي نشينه كاني مهولانا

له سه ر وهصيه تي مهولانا له پاش سپاردني به خاك ، شيوخ ئيسماعيل
 هه ناراني له ته كيده دا ئه نيشي و خهريكي ژي پيشانداني موسولمانان و
 خزمه تي مالي مهولانا ئه بن ، به لام ئه و يش هه ر پاش وهفاتي مهولانا به

به لام خاوه ني (روض البشر في اعيان دمشق في القرن الثالث عشر) كه
 شيوخ موحه مهدي جهيلي شه طيبي جه نه لي به و مه نسووبي مهولانا
 نه بوه و نزيكه ي هه شتا و پينج سال پاش وهفاتي مهولانا كتبه كه ي
 داناوه ، ئه لي مهولانا له نه خو شبي وهفاتي چوار كه سي بهم ريزه ديارى
 كردووه : (١) سه ييد ئيسماعيل هه ناراني (٢) شيوخ موحه مهدي ناصيح
 كه يه كيك بووه له خليفه گه و ره كاني (٣) شيوخ عه بدولفه تتاحي عه قره بي
 (٤) سه ييد ئيسماعيل ئه فنده بي غه زه بي كه خليفه و ژن براي بووه و ،
 ناوي شيوخ عه بدوللاي هه راتي له ناوا ني به .

شيوخ موحه مهدي خاليش له (الشيوخ معروف النوده ي) يه كه يدا ئه لي :
 وه صبي سي هم كه مهولانا داناوه شيوخ موحه مهدي ناصيح بووه و ناوي
 شيوخ عه بدولفه تتاحي عه قره بي ناهيتني . ئه شلي به لام شيوخ موحه مهدي
 ناصيح له پاش وهفاتي سه ييد ئيسماعيل هه ناراني به چه ند ژوژي
 وهفاتي كردووه ، بۆ به شيوخ عه بدوللاي هه راتي له ناساغي وهفاتي دا
 شيوخ عه بدولفه تتاحي داناوه به جيگه داري خوي . كه وabin ئه بن شيوخ
 عه بدولفه تتاح به فه رمانى مهولانا نه بوو بن به جيگه داري ، به لكو به
 فه رمانى شيوخ عه بدوللاي هه راتي بوو بن به وه صي و له ته كيه ي مهولانا دا
 دانيشتي .

بیست و چوار زۆر گرفتاری تاوون ئەبێ و کوچی دواپی ئەکا و لە پستی
قەبری مەولاناوە دەفن ئەکری .

شیخ ئیسماعیل کە نەخۆش ئەکەوی زوو نامە ئەنوسێ بەدوای
شیخ عەبدوللای هەراتیدا کە لەوکاتەدا لە سولهیمانی بوووە بۆئەوێ بیت بۆ
شام و تەکیە کە وەرگری ، ئەویش پاش وەرگرانی نامە کە دەست بەچی دیت
بۆ شام و لە تەکیە دائەنیش و دەست ئەکا بە زێ پێشاندانی موسولمانان و
خزمتی خیزانی مەولانا .

شیخ عەبدوللایش ماوەیە کە لە تەکیەدا خەریکی ئیرشاد ئەبێ ، پاشان
وفا ئەکا . ئەمیش لەسەر وەصیەتی مەولانا (۱) لە نەخۆشی وەفاتیا هەموو
کاروبار ئەسپێری بە شیخ عەبدولفەتاحی عەقەبی . شیخ عەبدوللای
لە ۱۲۴۵ی هێجرەدا کوچی دواپی کردوو و لە بەرابەری قەبری شیخ
ئیسماعیلهوە لە (قاسیون) لە شام پێراو .

شیخ عەبدولفەتاحیش زۆر بە دڵسۆزی یەو دەست ئەکا بە ئیرشاد و
خزمت کردنی موسولمانان و سەرپەرشتی کردنی کاروباری مال و منالی
مەولانا . تا لە سالی ۱۲۵۹ی هێجرەدا ، لە سەر دەمی سولتان عەبدولعەزیز
عوسمانیدا ، زێ و شوینی کاری ئیرشاد و دەرس و تەنەوی عولوومی دینی
ئەگۆژی و فەرمانی سولتانی دەرنەچێ کە شیخ مەحمود صاحب بێ
بە مورشیدی تەکیە خالیدیە لە شام و ئەو جێگە کە شیخ عەبدولفەتاح
ئەگریتمو . شیخ عەبدولفەتاحیش پاش شام دێتە بەغدا و لە تەکیە
خالیدیە بەغدا دەست ئەکا بە ئیرشاد و پاشان لە ۱۲۸۳ی هێجرەدا لە

---

(۱) ئەمە لەسەر بناغەی ئەوێ کە ئیبراھیم فەسیح نووسیویە کە مەولانا
لە وەصیەتەیدا شیخ عەبدولفەتاحیشی کردبێ بە وەسی ، ئەگینا
ئەبێ هەر لەبەر سوودی گشتی موسولمانان دانرابێ .

ټهسته موول کوچی دوايي ټهکا و له گوزستاني (ټهسکودار) ټهټيژي .
 شيخ مهحمود صاحبپش له مانگي زهجهبي ۱۲۸۳د له شام کوچی
 دوايي کردووه . سديد ئيسماعيلي غهززهپش له ۱۲۴۷د کوچی دوايي
 کردووه و له (قاسيون) ټيژراوه .

باسی کهس وکار و ژن و منالی مهولانا

مهولانا چهند ټيکي هيناوه . يه کهم : خرمي خوی و کچی يوسف
 ناغای مکايهلی بووه ، پاش و دفاتي مهولانا به ماويهک کوچی دوايي
 کردووه . دووههم : ټيکي عرهبي بهغدايي بووه . ټهم ژنه ی کاتي هيناوه
 که له هيندستانه وه گهژاوه ته وه بۆ سوله يمانی و پاشان له وټوه چووه بۆ
 بهغدا و پينچ مانگ له مزگوتی حهزرتی غهوث ماوه ته وه . سيهم :
 ټيکي عرهبي خه لکی غهززه ی فلهستين و خوشکی سديد ئيسماعيلي
 غهززی بووه که يه کيک بووه له خليفه کانی خوی .

ټهوه ی من بيزانم ټهوه ته مهولانا تا سه فري يه که ميشی له
 سوله يمانی يوه بۆ بهغدا به مال هوه ، دايکيشی له ژيانا بووه و ، دوو برای
 بووه گه وره که يان ناوی حه مه خان (موحه مه د خان) بووه و بچو که که يان
 ناوی (مهحمود) بووه که مه شهووره به (مهحمود صاحب) ^(۱) . ټهم برا
 بچو که يان ته ريغه تی له سر دهستی مهولانا دا وه رگرتووه و سولووکی
 لا کردووه و بووه به خليفه ی و يه کيکيش بووه له خليفه بهر ه داره کانی .
 مهولانا هه روا خوشکيشی بووه .

مهولانا له ژنی يه کهمی که کچی يوسف ناغا بووه چوار کوزی بووه

(۱) زيچ باسی براي که شکی ټهکا که ناوی (يوسف به گد) بووه و فه رمانزه وای
 (پژدهر) بووه و پاش کوچی مهولانا په نای بردووه ته بهر عه باس ميرزا و
 گوايه عه باس ميرزا کردوويه به فه رمانزه وای (سهردهشت) . [زيچ ،
 سه رچاوه ی پيشوو ، ل ۲۲۸] .

(عەبدولزەحمان) و (بەها ئوددین) و (شەها بۇددین) و (نەجمو ددین) • لە خوشکە کە ی سەید ئیسماعیلی غەززی ش کچیک ی بوو کە سالی ک پیش وەفاتی مەولانا لە شام لە دایک بوو •

کۆزە کانی شی ، شەها بۇددینیان کاتی کە مەولانا لە ۱۲۳۸ دا کۆچ ئەکا بۆ شام ، لە زینگەدا لە شاری ئۆرفە لە مالی یەکی ک لە خەلیفە کانی میوان ئەبن ، نەخۆش ئەکەوی و وەفات ئەکا • مەولانا خۆی کە ئەگاتە شام باسی مەرگی ئەم کۆزە ی بۆ خەلیفە کانی ئەکا و ، ئەو خەلیفە یە شی کە خەلکی ئۆرفە بوو و مەولانا و هاوژیکانی لە کاتی مردنی کۆزە کەیدا میوانی مالی ئەوان بوون ، لەوکاتەدا لە خزمەتی مەولانا دا بوو لە شام • عەبدولزەحمانیش لە تەمەنی شەش سالی و بەها ئوددینیش لە تەمەنی پینج سالی دا لە شام لە مانگی شەووالدا بەر لە باوکیان هەر بەو تاعوونە کە باوکیان وەفاتی پی کردوو ، کۆچی دوا یی یان کردوو و لە گۆزستانی (قاسیون) تیزراون •

نەجمەددین دوا منالی مەولانا یە • کە مەولانا وەفات ئەکا حەرەمی یە کەمی دوو گیان ئەبی • پاش وەفاتی مەولانا بە چەند مانگی ک ئەم حەرەمی نیازی سەفەری سولەیمانی ئەکا (۲) و شیخ ئەحمەدی خەطیبی هەولیری لە گەلی ئەزا • حەرەمی مەولانا لە زینگادا منالە کە ی لی ئەیتەو ، کۆز ئەبی ناوی ئەتین نەجمەددین • کە شیخ مەحمود صاحیب لە سولەیمانی خەبەری هاتی حەرەمی مەولانا ئەبیس بە پیشوازیەو ئەچی و بە حورمەت

---

(۲) نەمدیو کەس باسی هۆی ئەم سەفەری ئەم حەرەمی مەولانا ی نووسی • بەلام بە بری خۆم وائەزانم ئەم حەرەمی مەولانا بۆ ی وستیویەتی یگەژیتەو چونکە زۆر دل تەنگ بوو و وستیویەتی کەمیک لەو پەریشانی بە دەرچی و ، لەوانەشە ترساین ئەویش تاعوون بیگریتەو و سکه کەشی بفرۆتی ، هەر وەها بۆ ئەو شتیکی لەو مۆلک و مالە ی مەولانا دەسگیر بی کە بە وەسیەتی مەولانا خۆی کەوتبو دەستی شیخ مەحمود صاحیب لە سولەیمانی •

له گهل هاورژيكانيا نه ياته سوله يمانى . هه رچى مولك و مالىكى مهولاناش بووه كه پتي به خشيوو نه ذرى نه كا له نه جمه ددنى كورژى مهولانا و پاش ماويهك له گهل شيخ نه حمه ددا حه والهى شاميان نه كاته وه .

كه نه جمه ددين نه بى به دوو سالان داىكى سه فهرىكى به غدا نه كا و له گهل خويى نه با . له مه سه فهره دا شيخ عه بدوللاى هه راتى شيان له گهل بووه . پاش ماويهك له به غدا شه وه نه چن بو هه ولىر و له هه ولىره وه نه گه ژينه وه بو شام .

نه جمه ددين له سه ر ده ستى شيخ عه بدولفه تتاح و شيخ مه محمود صاحبدى پى نه كا و (٣) ته رى قه ت وه ره گرئ و پاشان ژن دىنى و نه وهى لى نه كه وىته وه و كورژىكى كه ناوى شيخ موحه مه د بووه پاش خويى بووه به شيخى ئيرشاد (٤) . شيخ نه جمه ددين له ١٢٧٠دا له شام كوچى دوايى كردووه .

باسى نه وانهى مهولانايان لاواندووه ته وه پاش وه فات كردنى

كوچى دوايى مهولانا وهك كووست كه و تىكى ئيجگار گران بووه

(٣) ئيبراهيم فه صيخ حه يدهرى نه لى نه جمه ددين كه گه وه بووه سه فهرىكى به غداى كردووه و له وه سه فهره يدا ميوانى مالى حه يدهرى به كان بووه . له كانى نه مه سه فهره يدا شيخ عثمان سىراجود دىنىش له هه ورامانه وه هاتووه بو به غدا بو سه رلىدانى و به جى هينانى حه ققى وه فا به رابه ر به مهولاناي مور شيدى . ئيبراهيم فه صيخ نه گيژينه وه كه خويشى نه و جاره شيخى سىراجود دىنى ديوه و شيخ دوعاى خيبرى بو كردووه .

(٤) شيخ موحه مه د جه ميل شه طلى له (روض البشر)ه كه يدا نه لى : ئىستا كه ١٣٢٤ى هيجرى به سى تا قمى نه قشبه ندى له ديمه شق همن ، تا قمى شيخ موحه مه د نه فەندى و تا قمى نه سمه د نه فەندى كورژى شيخ مه محمود صاحيب و تا قمى نه ولادى شيخ موحه مه دى خانى كه ئيجازه ي ئيرشاديان له شيخ عه بدوللاى هه راتى وه رگر تووه .

لای مرید و مه نسووب و خلیفه کانی و لای کومه لانی موسولمانانیش له
 هه رلایه ک ناوبانگی ئهوی پین گه یشتین . زۆریان به ته مابوون له سه ر دهستی
 ئه ودا چ له مهیدانی خویندنی عولومی دینی و چ له مهیدانی وه رگرتسی
 طه رقهت و سولووک کردن و ته صه ووفدا به پایهی بلند بگه ن . بۆیه کۆچی
 دواایی مه ولانا زیاتیکی گه و ره بووه له هه موو ئه وانه که و توه .

که مه ولانا وه فات ئه کا هه وائی وه فات کردنی به هه موو ولاتیانی
 ئیسلامدا له عه ره بستانه وه ییگره تا ئه گاته تورکیا و کوردستان و هیندستان
 بلاو ئه یته وه و ، له هه موو لایه ک مه جلیسی ته عزیه ی بۆ دائه تین و مه لایانی
 گه و ره له هه موو لایه ک به کومه ل نوێزی مردووی نادیار (الصلوة علی
 الغائب) له سه ر ئه که ن . زۆری تریشیان مه رثیه و لا واندنه وه ی جوانی
 به شیعر بۆ ئه لێن .

یه کن له مانه شیخ موحه مه د ئه منی ئینو عایدینه که قه سیده یه کی
 ناسکی له لا واندنه وه یدا و توه سه ره تا که ی به م جۆره ده ست پین ئه کات :

ای رکن من الشریعة مالا
 فرایناه قد امال الجبالا
 قد زرننا باوحد العصر علما
 وبهاء وبهجة وکمالا

شیخ داوودی به غدا یی ئه م قه سیده ی ته شطیر کردوه ، واته له تیوان
 هه ردوو نیوه به یتیکیدا به یتیکی داناوه و له پیننی نامیلکه ی (سل الحسام
 الهندی ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی) دا چاپ کراوه .

یه کیکی تریان سه یید جواد ی سیاه پۆشه که به قه سیده یه کی هه فتا و
 شش به یتی لا واندوه یه تیه وه ، ئه مه سه ره تا که یه تی :

خدين الهوى خف الخلیط المتعاضد
 واطلل احباب هونیت هوامد

زانا و تەفسیر نووسی گەورە سەید مەحمودی ئالووسی شەرحیکی
دوور و درێژی لە ٢٦٤ لاپەرەدا لەسەر ئەم قەسیدەیە نووسیوە لە سەرەتای
موحەررەمی ١٢٤٥ی هێجرەتدا تەواوی کردووە (١) .

یەکیکی تریشیان ئەدیبی مەشهور عەبدوللەطیفی ئینولچادرجی-یە ،
قەسیدەیەکی لەسەر زەوی قەسیدەکەی سیاھپۆش و لە هەمان بەحر بۆ
لاواندەوێ داناو ، ئەوەندە بەرزە ئالووسی لە (الفیض الوارد) کەیدا
ئەلێ چەند پلە لە قەسیدەکەی سیاھپۆش جواترە ، بەلام قەسیدەکەی
سیاھپۆش بلۆ بووەتەو و هینەکی ئەم و ن بووە .

یەکیکی تریش لەوانەی مەولانایان لاواندووەتەو شیخ ئیسماعیلی
هەنارانی-یە کە پاش خۆی بوو بە جێنشین . ئەمیش قەسیدەیەکی بیست و
حەوت بەیتی بۆ وتوووە ئەمە سەرەتاکەیەتی :

ما للجبال الراسيات تميل
ما للندور یزى بهن أفول
ما للظلام یجتر ذیل ردائه
فوق الفیاض فلم یتکته مقیل

ژێشتەى ئیجازەى مەلایەتیی مەولانا

ژێشتەى ئیجازەى مەلایەتیی مەولانا چەند لقی هەیە، کە زوربەیان بەسراون
بە بتهمالەى حەیدەری-یەو . مەولانا خۆتەندنی لای شیخ موحەممەد قەسیمی
مەردۆخی تەواو کردووە و ئیجازەى لاوەرگرتوو ، بەلام هەروەها بە
ئوسوولی فەقێ چاکەکانی کوردستان و بە هیوای بەرەکت و پیروزی ،
ئیجازەى لای مەلا موحەممەدی ئینو ئادەم و مەلا صالحی تەزەماری و مەلا

(١) ئەم کتێبە لە ساڵی ١٢٧٨ی هێجرەت ، زیكەوتی ١٨٦١ی میلادیدا ،
لە چاپخانەى (کەستەلى-یە) لە چاپدراوە .

عبدالرحیم زبیری و سید عبدالرحیم بهرنجی و سید
عبدولکریم بهرنجی برای و شیخ عبداللای خربانی و هرگرتووه.

هرچی رشتی ئیجازی شیخ موحهمد قسیمه ، نهوه بهم جوړه :

شیخ موحهمد قسیم ئیجازی مه لایه تی لای مه لا عبدالقادی
گورانی و هرگرتووه ، نه میش لای شیخ و سیمی گوره که مامی باوکی
شیخ موحهمد قسیم بووه ، نه میش لای حاجی مه لا زه که ریای گورانی ،
نه میش لای شیخ موحهمدی مدهنی ، نه میش لای شیخ ئینوچه جری
هه یتهمی (خاوه نی توحه ی به ناوبانگ له شرعدا) ، نه میش لای ئیمام
شیخ زه که ریای نه نصاری ، نه میش لای شیخ علی ئینوچه جری عسقلانی ،
نه میش لای ئینو عطار ، نه میش لای ئیمام یه جای نه موی ، نه میش لای
زه سلانی ئیرده ملی ، نه میش لای خاوه نی شامیلی بچووک ، نه میش لای
خاوه نی حاوی ، نه میش لای نه بولقاسیمی زافیی ، نه میش لای نه بولفه ضل
شیخ موحهمدی کوزی یه حیا ، نه میش لای ئیمامی غزالی ، نه میش لای
ئیمامولحه رده مین ، نه میش لای موحهمدی جووه نیی باوکی ، نه میش لای
قه قالی مروز ، نه میش لای ئینو سورده یح ، نه میش لای علی نه ناطی ،
نه میش لای ئیبراهیمی مدهنی ، نه میش لای ئیمام موحهمدی کوزی
ئیدرسی شافیی ، نه میش لای موسلیمی کوزی خالیدی زهنگی ، نه میش
لای عبداله لیک کوزی عبداله زیز ، نه میش لای عطائی کوزی زهباح ،
نه میش لای عبداللای کوزی عومر زهحمه تی خوا له هه موانیان بڼ ،
نه میش لای حه زره تی پیغه مبر دروودی خوی لڼ بڼ ، نه میش له ریگی
حه زره تی جوړه ئیله وه له خاوه ندی گورمه توانای و هرگرتووه .

رشته کانی تری ئیجازی مه ولا تا هه موو نه چنه وه سر حیدره ی به کان .
وا به حیا تا نه گه نه وه سر حیدره ی به کان یه که یه که یان باس نه که یڼ . له

حیدری به کانیسموه تا نموپه ژ هه موویان به یه ک زنجیره نه گیتنهوه :

ژشته ئیجازه‌ی مه‌لا موحه‌مه‌دی ئینو ئاده‌م به‌مجۆره‌یه : مه‌لا
عه‌بدوللای بایه‌زیدی ، صیغه‌توللای نه‌فه‌ندی حیدری (۱) . ژشته‌ی
ئیجازه‌ی مه‌لا صالحی ته‌ژه‌ماریش به‌مجۆره‌یه : سه‌ید صالحی حیدری ،
سه‌ید ئیسماعیلی حیدری ، صیغه‌توللای نه‌فه‌ندی حیدری . ژشته‌ی
ئیجازه‌ی مه‌لا عه‌بدولزه‌حیمی زیاریش به‌مجۆره‌یه : مه‌لا مصطفای زیاری،
سه‌ید صیغه‌توللای نه‌فه‌ندی حیدری . ژشته‌ی ئیجازه‌ی سه‌ید
عه‌بدولکه‌ریم و سه‌ید عه‌بدولزه‌حیمی به‌رزنجی و شیخ عه‌بدوللای
خهرپانی‌ش به‌مجۆره‌یه : سه‌ید موحه‌مه‌دی کوژی سه‌ید خضری
حیدری که مه‌شهور بووه به (نه‌خره‌س) ، سه‌ید صیغه‌توللای نه‌فه‌ندی
حیدری .

سه‌ید صیغه‌توللای نه‌فه‌ندی له‌گه‌ل سه‌ید ئیسماعیلی حیدری برای
ئیجازه‌یان لای باوکیان وهرگرتوو که سه‌ید ئیبراهیمی حیدری به (۲) .
ئهمیش ئیجازه‌ی لای سه‌ید حیدری حیدری باوکی وهرگرتوو، ئهمیش
لای سه‌ید نه‌حه‌دی حیدری باوکی (۳) ، ئهمیش لای سه‌ید حیدری
حیدری باوکی، ئهمیش لای سه‌ید موحه‌مه‌دی حیدری باوکی ، ئهمیش
لای سه‌ید حیدر پروددینی حیدری باوکی ، ئهمیش لای سه‌ید
بورهانودین ئیبراهیمی حیدری باوکی ، ئهمیش لای خواجه‌ه‌لا‌ئوددینی
حیدری باوکی ، ئهمیش لای سه‌ید سه‌روددینی حیدری باوکی ،

---

(۱) صیغه‌توللای نه‌فه‌ندی حاشیه‌به‌کی له‌سه‌ر ته‌فسیری به‌یضاوی نووسیوه .

(۲) سه‌ید ئیبراهیمی حیدری ته‌فسیریکی قورئانی نووسیوه به‌زمانی
ئه‌هلی ش‌رع و ئه‌هلی ته‌وه‌وه .

(۳) ئهم‌ذاته‌کتییکی هه‌به‌به‌ ناوی (موحاکمه‌ات) له‌سه‌ر شه‌رحی جه‌لالی
ده‌وانی له‌سه‌ر عه‌قابندی عه‌ضودییه‌ له‌عیلمی که‌لامدا .

ئەمیش لای سەید شەیخ سەفەر بۆددەن ئەبۆلفەتح ئیسا حەق ئەردەبیلی
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ ئەمینو ددەن جو برائیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەیخ صالحی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ قوطبۆددەنی باوکی ،
 ئەمیش لای سەید سەلاخو ددەن زەشیدی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ
 مو حەمەد حەفزی باوکی ، ئەمیش لای سەید عیو حەسەن باوکی ، ئەمیش لای
 فەرۆز شاھی خوارەزمیی باوکی ، ئەمیش لای سەید مو حەمەد شاھی
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەرەف شاھی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەيخ
 مو حەمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەيخ حەسەن باوکی ، ئەمیش لای سەید
 شەيخ مو حەمەدی باوکی ، ئەمیش لای سەید ئیبراھیمی ئەدھەمی باوکی ،
 ئەمیش لای شەيخ سەید جەغفەری باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید
 مو حەمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید ئیسماعیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەيخ مو حەمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید ئەحمەدی ئەعرابی
 باوکی ، ئەمیش لای ئیمام ئەبوو مو حەمەد لقا سەی باوکی ، ئەمیش لای
 ئیمام ئەبۆلقاسم حەزەری باوکی ، ئەمیش لای ئیمام مووسای کاظمی باوکی ،
 ئەمیش لای ئیمام جەغفەری صادقی باوکی ، ئەمیش لای ئیمام
 مو حەمەد لقا قری باوکی ، ئەمیش لای ئیمام علی زەینولعایدینی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەری حوسەینی باوکی ، ئەمیش لای حەزەری علی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەری پیغمبەر (د) و ، ئەمیش لە زینگای حەزەری
 جو برەئیلەو لە خواوەندی گەورە و توانای وەرگرتوو .

باسی دەرس و تەوھە میولانا

وەك پێشان و تمان میولانا بە زیرەکی بەکی زۆری خۆی و بە زەنجو
 تەقەلای فەقە بەکی بە راستی حەز لە خوێندن کردو ، لە خزمەتی مەلا
 گەورەکانی کوردستاندا خوێندوویەتی و لە هەموو ئەو عیلمە عەقڵی و

نه‌قلی‌بان‌ها که خویندنیان له‌و سهرده‌مه‌دا باو بووه ، بووه به سهرامه‌د و ،
سهره‌نجام لای شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی مه‌ردوخه‌یی ئیجازه‌ی ته‌دریسی
وهرگر‌تووه .

ئوسوول وایه که فه‌قی ئیجازه‌ وه‌رئه‌گرئ پهیمان و گفت ئه‌دا به
مامۆستاکه‌ی که‌وا به‌ زاستی و زیک و زه‌وانی له‌سهر زئ و شوینی
شهریعت بجوولیتته‌وه و دهرس به‌ فه‌قی بلیتته‌وه و خزمه‌تی عیلم و دین
بکا . مه‌ولانایش به‌پیتی ئه‌م گفت و په‌یمانه‌ ده‌ستی کردووه به‌ دهرس
وتنه‌وه و قسه‌ی خۆی بردووه‌ته‌ سهر .

مه‌ولانا له‌ سوله‌یمانی له‌پیشاندا ، وه‌ك باسمان کرد ، له‌ مزگه‌وتی
سه‌یدعه‌بدولکه‌ریمی به‌رزنجه‌یی دانیش‌تووه و ده‌ستی کردووه به‌
دهرس‌وتنه‌وه و له‌ هه‌موولایه‌که‌وه‌ فه‌قی زیره‌ك و تیگه‌یشتووی
هاتوونه‌ته‌ لا . پاش سه‌فه‌ری هیندستان و گه‌زانه‌وه‌ی له‌ هیندستانیش له‌
شوینی پیشووی و له‌ خانه‌قا دهرسی وتوه‌ته‌وه ، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ی جاران
نه‌یه‌رژاوه‌ته‌ سهر ئه‌م باب‌ه‌ته‌ چونکه‌ مه‌سه‌له‌ی ئیرشادی طه‌ریقه‌ت به‌شیکی
زۆری وه‌ختی داگر‌تووه . له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا له‌لاوه‌ دهرسی به‌ مرید و
مه‌نسووبه‌ خوینده‌واره‌کانی ههر وتووه . بۆ نمونه‌ شیخ ئیسماعیلی
هه‌نارانی که‌ خه‌لیفه‌ی بووه و پاش خۆی جیی گر‌تووه‌ته‌وه و مه‌لایه‌کی
پایه‌بلندیش بووه ، پازده‌ سال له‌ گه‌ل مه‌ولانا بووه له‌م ماوه‌یه‌دا سوودی
زۆری له‌ مه‌یدانی زانستیشدا لی وه‌رگر‌تووه .

شیخ هیدایه‌توللای هه‌ولیری که‌ ته‌ریقه‌تی له‌سهر ده‌ستی مه‌ولانادا
وه‌رگر‌تووه ، فه‌قی بووه . له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا سولووکی ته‌ریقه‌تی ته‌واو
کردووه و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌تی موطله‌قه‌ی لی وه‌رگر‌تووه . جاریکیان
مه‌ولانا پیتی فرمووه : هیدایه‌توللا ! سهرده‌میکی‌وا دئ به‌سهرتا ئه‌گه‌ر
دهرسی عولوومی عه‌قلی و نه‌قلی نه‌لیتته‌وه له‌ ولاتی خۆت دهرت‌ئه‌که‌ن و ،

فرمانی داوہ تی کہ له هر کتیی هندیکی له سه ره تا که یه وه بخویتی .
 شیخ هیدایه توللا به مجوره له خزمه تی مه ولانا خریدا دهست ئەکا به
 خویندن و پاشان عیجازه ی ته درسیشی لا وه ئەگرئی . پاش وه فانی
 مه ولانا به ماوه یه ک میر موحه مه د به گی ره واندر هه ولیر ئەگرئی و ،
 له بهر ئەوه که زور ئاره زووی له خویندن و خوینده واری بووه فرمان
 ئەدا هر مه لایه ک له مزگوتی یا له ته کیه یه کدا بی ، دهرس بلیته وه به
 فهقی ئەگینا ئەبن ولات به جی بیلئ . به پیتی ئەم فرمانه شیخ هیدایه توللایش
 دهست ئەکا به ته دریس له هه موو عیلمه کانی مه لایه تیدا به جورئ که
 مه لاکانی هه ولیر سه رسام ئەبن له پایه ی زانستی و لهو ته حقیق و
 ته دقیقه ی که له دهرسا ئەیکا . میر موحه مه د ئەمه ئەبیستته وه و حالی
 ئەبی که ئەمه که رامه تی ئەولیا یه ، داوای لی بووردنی لی ئەکا به را بهر به
 قوصووری . به لام شیخ هیدایه توللا هر بهرده وام ئەبی له سه
 دهرس و تنه وه ی خوی شان به شانی ئیرشاد کردنی خه ک ، تا پاشان
 ئەگوژیته وه بۆ به غدا و له وییش هر بهرده وام ئەبی تا له به غدا کۆچی
 دواپی ئەکا و له قه برستانی ئیمامی ئەعظم له ته نیشته قه بری مه لایه حیای
 مزووری و له نزیک قه بری شیخ عه بدولزه حمان ئەبولووه فای کورئ شیخ
 عثمان سیراجو ددینی ته ویله وه که پیشتر وه فاتیان کردووه ، ئەسپیرئ به
 خاک .

شیخ شه هابو ددینی ئالووسی خاوه نی ته فیری (روح المعانی) له
 کتیی (أصفی الموارد) دا نووسیویه ئەلی : «ئوه ی ئینه دیومه له ئەحوالی
 هه زره تی مه ولانا له باره ی دهرس و تنه وه وه ئەوه یه که خه ریکی دهرس
 و تنه وه ی کتیی فیه ئەبوو وه کو (نهایه) ی زمه لی له مه ذه بی شافعیدا ،
 یا وه کو شه رحی عه قایدی نه سه فی و حاشیه ی خه یالی و حاشیه ی
 عه بدولحه کیم له ئوصوولی دیندا و نزیکه ی ده جزه تعلیقاتی له سه

عه بدولحه کیم هه بوو . هه روا ئه مان بیست کهوا نه هیی له موتالای هه ندی کتیی موتسه وویفه ئه کرد وه کوو (الفتوحات المکیة) و (فصوص الحکم) ی ئینو عه ره بی و ئهم جۆره کتییانه . له هه مان کاتیشدا ئه گهر له باره ی هه ندی ته دقیقاتی موتسه وویفه وه پرسیاری لئ بکرایه ، له وه لامدا وه کو ده ریا شه پۆلی ئه دا و گوئی گرانی به مه عنای بهرز و فاسک ته نور ئه کرد و دلیانی ژوون ئه کرده وه .

ههروه ها شیخ شه ها بوددین ئه فره مویت له کاتیکا حاشیه کانی عه بدولحه کیمی سیاله کوویم به سه ر خه یالی به وه ئه خویند ، نه قلیکم دی له موحه قتیقی ده ووانی به وه له شه رحی عه قایدی عه ضودیه که ئه فره مویت بزانه مه سه له ی زیاده ی صیفاتی خوی ته عالا له سه ر ذات و نازیادی یان له و ئوسوولانه نیه که کافر کردنی (احد الطرفين) ی پتوه به سترئ . له هه ندی پیاوانی خواشیم بیستوه کهوا ئهم جۆره باسانه به که شف نه بیج ده رنا که ون و خراپه یه که له وه دا نیه که ئینسان باوه زی به هه رلایه کی نفی یا ئیسیات هه بی له م مه سه له یه دا . له م مولا حظه یه وه ئاره زووم هه بوو ئهم مه سه له یه لیک بده مه وه و ویستم له مه ولانا بیرسم تا ژاستی مه سه له که م پیشان بدا ، به لام شه رم ئه کرد له وه که بچه لای و له حوزووریدا قسه بکه م . به چه ند شیعریک پرسیارم لئ کرد و ناردمه خزمه تی . که شیعره کانی خوینده وه ناردی به دوامدا و فره مووی نزیک بکه ومه وه لئی . ئه نجا پیتی فره مووم زه و نیه ئینسان له وه رگرتنی زانست و له مهیدانی فیربووندا شه رم بکا . منیش کتیه که م کرده وه و عیاره ته که م بۆ خوینده وه . مه ولانا سه ری نزیک کرده وه بۆ سه ر کتیه که م و فره مووی ئه وه ی که ژاسته و پشتی پئ ئه به سترئ ئه وه ته که بلین صیفات زیادن له ذات و عینی ذات نین و چه ند به لگی عه قلی وای به یان کرد که نه میستبون و به بیرمدا نه ها تبوون و ژووی شوبه ی موغه زیله کانی زه د کرده وه تا ئه وه ی حق و ژاسته به سافی له

دلمدا چن گیر بوو . جا فەرمووی هیچت له شوبه‌ی ئەوان لا ماوه ؟
 عەرزەم کرد نەخەیر ، خوا بتهیلێ و بە ژبانت سوودمەند و بە بەرە کەت
 نوورانیمان بکات . ئەمجار لە ژووی تەواضوع و خۆ بە کەم زانیوه
 فەرمووی گومان نەبە ی من لە ژووی کەشفه‌وه ئەم مەسەلە یەم زانیوه ،
 نەخەیر لە کتیی زانا موحەققیقە کانم وەرگرتوو ، منیش دەستم ماچ کرد و
 گەلێ دوعای لەش ساغیم بۆ کرد . مەولانا لەم جۆرە تەحقیقاتە ی ئەوەندە
 هەن نازمێرین .

مەولانا کە چووشە تە شام گەلێ لە زاناکانی ئەوێ بە حەلقە دەرسی
 نیهایی زەمەلی یان لا خویندوو لە گەل لیکدانەوه یەکی نایابدا .
 لەوشوێنە شدا کە لەیوان زەمەلی و ئیبنو حەجەر و خەطیبدا خیلاف هەیه و
 قەسیان فاکەوتتە یەك ، مەولانا دەفەیی خیلافە کە ی ئەکردن و قەسەکانیانی
 کوئە کردوو بە جۆرێ کە هەمووان لایان پەسەند بوو .

بیستوو مە مەولانا حەلقە یەکی دەرس و تەوه ی صەحیحی بوخاری
 شەریفی لە شام بوو گەلێ لە زانایانی شام لەو حەلقە یەیدا حازر بوون . لەو
 سەردەمەدا زانایەك خەریکی شەرح کردنی بوخاری ئەبێ ، کە باسی ئەم
 حەلقە ی دەرسی مەولانایە ئەبیسێ ، چەند زۆژێك دیت بۆ گوێ گرتن .
 ئێتر دەس لە شەرح کردنە کە ی خۆی هەلئە گرت و ئەبێ بە گوێ گری
 هەمیشە ی حەلقە ی دەرسە کە ی مەولانا . یەکی لە دۆستانی لێی ئەپرسێ
 بۆچی وازی لە شەرح کردنە کە ی بوخاری هێناوه ؟ ئەویش لە وەلامدا
 ئەلێت پێویستە ئێنسان ئێنسافی بێ . ئەوه ی من لە شەرحە کەمدا
 ئەینوسم لە هەندێ لە تەقریرەکانی مەولانادا هەیه ، ئەوی تری تەقریرەکانی
 هەمووی سوودی زیاتری ئەوتۆن لای غیری مەولانا دەست ناکەون . بۆیه
 ئەگەر حازری دەرسە کە ی ئەو نەبم و گوێی بۆ ژانە گرم ، لە دەستم
 دەرئەچێ و پێویستیشم بێتە تی .

ئەمە شىتەكى زۆر نايابە عالمىك لە كوردستانا پىنگە يشتەن و خوێندنى
تەواو كردەن ، ئەوەندە شارمزاى عىلمى ھەديت بى ، چوئە و تەوھى
ھەديت لە كوردستاندا باو نەبە .

ئىبراھىم فەھىح ھەيدەرى لە (المجد التالذ)دا لە باسى مەناقىبى
مەولانا نووسىوھ ئەلەن : زانای پاىە بلند شىخ عەلى سووھىدى كە لە
گەورەترى ھەديت گىزەوھەكانى بەغدا بوو ، زۆڤىكان دىت بۆ خزمەتى
مەولانا بۆ تاقى كەردنەوھى لە عىلمى ھەديتدا . كە ئەگاتە بەرھەوھە موھافەھەى
لە گەل ئەكا و ھەر بە زاوھستانەوھ ھەديتەك لە ئەھادىثى ئەوھەلىيە
ئەخوئىتتەوھ . لە كاتىكا كە ھىشتا دەستيان لە ناو دەستى يەكدا بووھ . ھەر
لەو كاتەدا مەولانايش ھەديتەكى لەو چەشنە ئەخوئىتتەوھ . كە دائەنەشن
شىخ عەلى سووھىدى بە ژمارە سى ھەديت لە ھەديتەكانى شەش سەھىحە كە
ئەخوئىتتەوھ و ئىسنادەكانيان ھەل ئەگىزىتتەوھ ، يەنى ئىسنادى ھەديتە
ئەدا بە ھەديتەكى تر و بەم جۆرە بە نيازى تاقى كەردنەوھ ، جا پاش ئەوھ تەواويان
ئەكا . ھەزەرەتى مەولانا ئەو ھەديتە ھەريەكى بە عەنى ئىسنادى راستى
خۆيەوھ ئەخوئىتتەوھ ، جا شىخ عەلى ئەكەوئى بە سەر دەستى ھەزەرەتى
مەولانا و داواى لى بووردنى لى ئەكا .

كە شىخ عەلى سووھىدى لای مەولانا ھەلئەستى و ئەزوا ، ئەلەن ئەم
ذاتە لە ئەوليا گەورەكانى خوايە و عەلومى ظاھىر و باطينى پىكەوھ لە
خۆيدا كۆكردووەتەوھ و وەك دەريای بى لىوار وايە و ئىمەمانان لە چاوە ئەودا
وەك دۆپە ئاوئىكەن لە چاوە دەريايەكدا و پتويستە ھەموومان ھەول بەدەن
بۆ سوود وەرگرتن لە عەلومى زەبباني و ئەفاسى قودسى ئەم پياوھ .

مەولانا بە درۆزايى ماوھى خەرىك بوونىشى بە ئىرشادەوھ . دەرسى
بە فەقەن ھەر وتووەتەوھ ، ھەرچەند جاروبار دەرهەتانی بۆ دەرس وتەوھ كە
ھەندىك كەم بووھ . ھەر بۆيەشە كە خەرىكى عەلومى ظاھىر و باطين بووھ

لای زانایان و خواپه‌رستان به (ذو الجناحین) واته (خاوه‌نی دوو بالی ظاهر و باطین) ناوی دهر کردووه . به‌زاستی وهك چۆن جه‌نابی (جونه‌یدی به‌غدایی) به (سید الطائفتین) واته (گه‌وره‌ی هه‌ردوو هۆزه‌كه) ناوی دهر کردووه ، چونكه شان‌به‌شانی خه‌ريك بوونی ته‌سه‌ووف ده‌رسی فه‌قیكانیشی پشت‌گوئی نه‌خستووه ، مه‌ولانایش له‌ سه‌رده‌می خۆیدا (سید الطائفتین) بووه و جیهانی ئیسلامی به‌ نووری ظاهر و باطین نوورانی کردووه ، به‌لام نوورانی کردتیکی ده‌وام‌دار ، چونكه له‌وژۆژه‌وه تائێستا ئیرشاد‌کردنی موسولمانان له‌ناو مرید و مه‌نسووبه‌كانیدا به‌رده‌وامه و سوودیان لێ وهر‌ئه‌گیری .

ئهو کتێبانه‌ی که مه‌ولانا دایان

به‌پیتی ئه‌وه‌ی له‌ هه‌ندێ سهرچاوه‌ی باوه‌ڕپێن‌کراوی وهك (الشیخ معروف النوده‌ی) به‌که‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نووسراوه ، مه‌ولانا گه‌لێ ته‌ئلیقاتی هه‌یه که ئه‌مه ناوه‌کانیا نه‌ گه‌ل ورده‌ باسیکیاندا :

- (١) شهرحی له‌سه‌ر (اطباق الذهب) ی زه‌مه‌خشه‌ری به‌ فارسی .
- (٢) شهرحی له‌سه‌ر مه‌قاماتی هه‌ری ، به‌لام ته‌واوی نه‌کردووه (١) .
- (٣) حاشیه‌ی له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌ کیمی سه‌یاله‌ کووتی که مه‌شه‌وره‌ به‌ (تتمه‌) ، چونكه حاشیه‌که‌ی عه‌بدولغه‌فووری لاری که تا (اصوات) ژۆیشته‌وه و به‌س ، عه‌بدولحه‌ کیم بۆی ته‌واو‌کردووه . ئه‌مه له‌پیش سه‌فه‌ری هیندی‌دا بووه .
- (٤) جالیه‌ الاکدار ، فی تقلبات الامصار .

---

(١) له‌ کتێبخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نوسه‌یه‌کی ده‌سنووسی مه‌قامات هه‌یه مه‌ولانا به‌ فارسی به‌ خه‌تی خۆی ته‌علیقاتی له‌سه‌ر نووسیوه .

(۵) ته‌علیقاتی موده‌ووه‌نه‌ی له‌سه‌ر حاشیه‌ی (خه‌یالی) له‌سه‌ر شه‌رحی عه‌قایدی نه‌سه‌فی و له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌کیمی خه‌یالی له‌عیلمی که‌لامدا که‌له‌ سالی ۱۳۰۷ی هه‌جرت ، ژێکه‌وتی ۱۸۸۹ی میلادیدا له‌ئه‌سته‌موول چاپ‌کراوه .

(۶) العقد الجوهري ، في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري ، له‌ عیلمی که‌لامدا . شیخ عه‌بدولحه‌میدی خه‌رپووتی شه‌رحی له‌م ژێساله‌یه‌ کردووه‌ و ناوی ناوه‌ (السمط العبقري ، في شرح العقد الجوهري) . ئیبراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ریش شه‌رحی له‌سه‌ر کردووه .

(۷) کتێبه‌ بچکۆله‌یه‌که‌ له‌ باسی عیباداتدا ، بۆ ئه‌و مریدانه‌ی که‌ هه‌نه‌فی مه‌ذه‌هب بوون و چوونه‌ته‌ سه‌ر مه‌ذه‌به‌ی ئیمامی شافعی خایان لێ ژازی بێ .

(۸) حاشیه‌ی له‌سه‌ر (نهایه‌)ی ژه‌مه‌لی له‌ فقه‌ی شافعییدا ، تا باسی نوێژی جومعه‌ی له‌سه‌ر ژۆیشتووه‌ له‌ دوو به‌رگدا .

(۹) شه‌رحی له‌سه‌ر عه‌قایدی عه‌ضودیه‌ له‌ عیلمی که‌لامدا .

(۱۰) حاشیه‌ی موده‌ووه‌نه‌ی له‌سه‌ر کتێبی (جمع الفوائد ، من جامع الاصول و مجمع الزوائد من کتب الحديث) که‌ موحه‌مه‌دی کوژی سوله‌یمانی مه‌غریبی هه‌دیته‌کانی چوارده‌ موسنه‌دی تیا کو‌کردووه‌ته‌وه .

(۱۱) شه‌رحی له‌سه‌ر هه‌دیثی (ئیمان) به‌ زمانی فارسی ، عه‌قایدی ئیسلامی تیا کو‌کردووه‌ته‌وه‌ و ناوی ناوه‌ (فرائد الفوائد) (۲) .

(۱۲) جلاء الأكدار ، والسيف البتار بالصلوة على النبي المختار . له‌م کتێبه‌دا ناوی ئه‌صحابی غه‌زای به‌دری به‌پیتی هه‌رفه‌کانی ئه‌لف‌وبین کو‌کردووه‌ته‌وه .

---

(۲) دانه‌یه‌کی ده‌سنووسی ئه‌م کتێبه‌ له‌ کتێبخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا هه‌یه .

(۱۳) کتیبه بچکۆلهیهك له ئادابی ذیکردا له طهریقتهی نهقشبه ندیدا .
 ئەم کتیبه له گهڵ نامه عه ره بی به کانییدا له کتیبی (بغیة الواجد) دا کۆکراوه ته وه .
 (۱۴) کتیبه بچکۆلهیهك له باره ی ئادابی مریده وه له گهڵ شیخی
 مورشیدیا ، له م دوایی یه دا له شاری قازانی پایته ختی تاتارستان له چاپ درا وه .
 (۱۵) کتیبه بچکۆلهیهك بو ئیسباتی (رابطه) . له کتیبی (بغیة الواجد) دا
 چاپ کرا وه .

(۱۶) نامه عه ره بی به کانی که ئه سراری ته سه ووفی تیایاندا باس کردو وه .
 ئه سه د صاحیبی برازای له بهرگیکی گه وره دا کۆی کردو وه ته وه .
 (۱۷) نامه فارسی به کانی که ئه سه د صاحیب له بهرگیکی گه وره دا
 کۆی کردو وه ته وه (۳) .

(۱۸) دیوانی شیعی به سێ زمان کوردی و فارسی و عه ره بی له
 ۱۲۶۰ ی هجرت ، زینکوه تی ۱۸۴۴ دا له ئه سه ته موول له چاپ درا وه (۴) .

ئهو کتیبانه ی له ستایشی پایه ی مه ولانا دا نووسرا ون

مه ولانا وهك زانایه کی گه وره ی ئاین و وهك مورشیدیکی پایه بلندی
 طهریقته ، له باره ی زیان و زه وشت و دهرزوتنه وه یه وه به فه قیکانی و
 ئیرشاد کردنی بۆ مرید و مه نسو به کانی ، هه روه ها بۆ دا کۆکی لی کردنی

(۳) هه ندێ له م نامانه لای شیخ محهمه دی خال و هه ندیکیشیان له
 کتیبخانه ی ئه سه د صاحیبدا ن له شام . مه ولانا نامه ی تریشی بو وه که
 بۆ ئەم و ئەوی نووسیوه ، به لام فه وتاون و نه که وتوونه ته ناو کۆمه له ی
 مه کتوبانه عه ره بی و فارسی به کانیه وه .

(۴) جگه له و شیعرانه ی که له دیوانه کهیدا له چاپ درا ون ، مه ولانا
 شیعی تریشی هه به له م لا و له ولا به ده گمه ن ده سگیر نه ن . دیاره ئه بی
 وهك هه ر شاعیریکی تری کورد شیعی زۆریشی فه وتا بی .

بهراهر بهو هیرشه نازمه وایانهی که کراونه ته سه ری ، گهلن کتیب نووسراوه .
وا لیره دا ناوی ئه و کتیبانه ئه هیتین :

(۱) أصفی الموارد فی سلسال احوال الامام خالد ، تألیف الشیخ عثمان ابن سند الوائلی النجدي نزیل البصرة (۱) .

(۲) الفیض الوارد ، علی روضة مرثیه مولانا خالد ، تألیف ابی الثناء محمود الآلوسی (۲) .

(۳) المجد التالد ، فی مناقب مولانا خالد ، تألیف ابراهیم فصیح الحیدری البغدادي (۳) .

(۴) سلّ الحسام الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی ، تألیف الشیخ محمد امین الشهیر بابن عابدين (۴) .

(۵) الأساور العسجدية ، فی المآثر الخالدية ، تألیف الشیخ حسین بن احمد البصري الدسوري .

(۶) الحديقة الندية والبهجة الخالدية ، تألیف الشیخ محمد بن سلیمان الحنفي البغدادي (۵) .

(۷) النشر الوردي ، باخبار مولانا خالد النقشبندی الكردي ، تألیف الشیخ ابی بکر محمد الحنفي الاحسائي (۶) .

---

(۱) بهلگه به کی ئه وتۆم ده سگیر نه بوه لئ به وه بزانه ئاخۆ ئه م کتیبه له چاپ دراوه یا له چاپ نه دراوه .

(۲) ئه م کتیبه له سالی ۱۲۷۸ ی هجره تدا له چاپ دراوه .

(۳) ئه م کتیبه له سالی ۱۲۹۲ ی هجره تدا له ئه ستموول له چاپ دراوه .

(۴) ئه م کتیبه له سالی ۱۳۰۱ ی هجره تدا له چاپخانهی (معارف الولاية) له شام له چاپ دراوه .

(۵) ئه م کتیبه له پهراویزی کتیبی (اصفی الموارد) وه له چاپ دراوه .

(۶) دانه به که له م کتیبه له کتیبخانهی گشتی ئه و قافی بهغدادا هه به ، نمره ی (۴۸۲۰) .

- (٨) القول الصواب ، برد ما سمي بتحرير الخطاب ، تأليف محمد امين مفتي الحلة .
- (٩) السهم الصائب ، لمن سمي الصالح بالمتدع الكاذب ، تأليف محمد امين السويدي البغدادي .
- (١٠) البهجة السنية ، في آداب الطريقة العلية الخالدية ، تأليف محمد ابن عبدالله الخاني (٧)
- (١١) حصول الأنس ، في انتقال حضرة مولانا خالد الى حضرة القدس ، تأليف السيد اسماعيل الغزي العامري مفتي الشافعية بدمشق الشام .
- (١٢) رياض المشتاقين ، في مناقب مولانا خالد ضياء الدين ، تأليف الملا حامد البياري الشهرزوري (٨) .
- (١٣) مسلّى الواجد و مثير النواجد ، في تشطير مرثية مولانا خالد ، للشيخ داود بن سليمان بن جرجيس (٩) .
- (١٤) بغية الواجد ، في مكتوبات مولانا خالد ، للشيخ محمد اسعد صاحب (١٠) .
- (١٥) نور الهداية والعرفان في سر الرابطة والتوجه وختم الخواجگان للشيخ محمد اسعد صاحب زاده (١١) .
- (١٦) الفيوضات الخالدية ، للشيخ محمد اسعد صاحب زاده (١٢) .

- (٧) ثم كتيبه له ١٣٠٣ هـ هجره تدا له چاپ دراوه .
- (٨) دانه بهك لهم كتيبه له كتيبخانهى خانه قاي بياره دا هه بوو .
- (٩) دانه بهك لهم كتيبه له كتيبخانهى گشتى نهوقافى بهغدادا هه به ، نمره (٥٧٦٥) .
- (١٠) ثم كتيبه له سالى ١٣٣٤ هـ هجره ت ، زيكه وتى ١٩٢٤ هـ ميلاديدا له ديمه شق چاپ كراوه .
- (١١) ثم كتيبه له سالى ١٣١١ هـ هجره تدا له چاپخانهى عيلميه له قاهره له چاپ دراوه .
- (١٢) ثم كتيبه له بهراويزى كتيبى (نور الهداية والعرفان) وه له چاپ دراوه .

(١٧) جمع القلائد و مجمع الشوارد ، في فرائد حضرة مولانا خالد ،
للشيخ محمد اسعد صاحب زاده .

(١٨) الرحمة الهابطة ، في ذكر اسم الذات والرابطة ، تأليف الشيخ
حسين بن احمد الدسوري ، صاحب كتاب الأساور العسجدية في المآثر
الخالدية .

(١٩) الأنوار القدسية ، في مناقب السادة النقشبندية ، لمحمد بن احمد
الرخاوي (١٢) .

گهلی خاوهن هونه ر و ناوداری تریش له باسی سیره تی پیروژ و
زه وشتی بهرزی مهولانا دا ته لیلیان کردووه وهک سهید عوبهیدولای
حهیده ری و شیخ ئه حمدهی طهرا بلوسی ئه رواوی و شیخ ئیسماعیلی کوژی
علی دووره کی و حاجی شوکری ئه فندی زومی ئه ستموولی و
کهسانی تریش .

ههروه باسی سیره تی مهولانا و خووزه وشتی له گهلی کیتی تریشا
هاتووه که تهرخان نه کراون بۆ باسی ئه و ، و مک (جامع الکرامات) ی شیخ
یوسفی کوژی ئیسماعیلی نه بهانی و ، (الاعلام) ی خهیروددینی زهرکه لی و ،
(نشوة الشمول) و (نشوة المدام) و (غرائب الاغتراب) ی ئه بوولنه ای
ئالووسی و ، (عنوان المجد) ی ئیبراهیم فه صیح حهیده ری و ، (قاموس
الاعلام) ی شه مسوددین سامی و ، (المسک الأزفر ، في علماء القرن الثالث
عشر) ی مه محمود شوکری ئالووسی و ، (السعادة الابدية ، في ما جاء به
النقشبندية) و (الحقائق الوردية ، في حقائق اجلاء النقشبندية) ی
عبدولمجیدی کوژی موحه مهدی خانی و ، (معجم المؤلفین) ی عومر زهضا
که حاله و ، (منتخبات التواریخ) ی دیمه شقی و ، (المقامات السعدية) ی

---

(١٣) ئه م کتیبه له سالی ١٣٤٤ ی هجرهت ، زیکه وتی ١٩٢٥ ی میلادی له
میسر له چاپ دراوه .

شیخ موحه‌مه‌د مه‌ظه‌ری مه‌عصوومی و ، (القافله)ی دادیار
 مه‌حمود و دله‌بطه و ، (مشاهیر الشرق فی القرن التاسع عشر)ی جورجی
 زه‌یدان و ، (هدیه العارفين ، فی اسماء المؤلفين)ی ئیسماعیل پاشای به‌غدايي
 بابانی و ، (معجم المطبوعات العربیة)ی یووسف ئیلیان سه‌رکیس و ،
 (حديقة الأولیاء)ی خواجه زاده ئه‌حمه‌د حیلمی و ، (الكشاف ، فی مخطوطات
 خزائن الاوقاف)ی دوکتور موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د طه‌لس و ، (مطالع السعود)ی
 شیخ عوثماني ئینولسه‌نه‌د و ، (تنوير القلوب)ی شیخ موحه‌مه‌د ئه‌مین
 هه‌ولیری و ، (حسب حال السالك)ی ئه‌حمه‌د شه‌وکت و ، (التراث الروحي)ی
 موحه‌مه‌د عه‌بلولونعیمی خه‌فاجی و ، (مجمع الأدباء)ی مه‌ستوره خانمی
 ئه‌رده‌لان و ، (التعريف بمساجد السليمانية و مدارسها)ی شیخ موحه‌مه‌دی
 قزلجی و ، (خلاصة تاريخ الكرد و كردستان) و (مشاهیر الكرد و كردستان) و
 (تاريخ السليمانية و انحاءها)ی ^(۱۴) موحه‌مه‌د ئه‌مین زه‌کی و ، (الاکراد فی
 به‌دینان)ی ئه‌نوه‌ر مائی و ، (مفتی زه‌هاوی)ی شیخ موحه‌مه‌دی خال و گه‌لجی
 کتیبی‌تری جگه‌ له‌مانه .

وا بۆ نموونه دوو پارچه له‌ دوو له‌و کتیبانه ئه‌نووسه‌وه که یا بۆ
 داکوکی له‌ مه‌ولانا نووسراون ، یا باسی ئه‌ویان تیا به . پارچه‌ی یه‌که‌میان
 له‌ کتیبی (سلّ الحسام الهندي ، فی نصره مولانا خالد النقشبندی)
 وه‌ر ئه‌گرم که موحه‌مه‌د ئه‌مینئینوعاییدین دایناوه که خۆی یه‌کێ بووه
 له‌ مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا . ئینوعاییدین ئه‌لێ :

« هو الامام الشهير ، والعارف الكبير ، الذي ورث من الموارد
 والمعارف كل طارف و تالد ، ولم ينكر فضله الا الجاحد المعاند والكابر
 الحاسد ، الامام الأوحده والعلم المفرد ، الهمام الماجد ، حضرة سيدي الشيخ

(۱۴) ئه‌م سێ کتیبه له‌ ئه‌سلدا به‌ کوردین ، به‌لام ئیمه وه‌رگیزراوه
 عه‌ره‌بی‌یه‌کانیانمان لا بوو .

خالد ، الذي غدا قطب العارفين في سائر الآفاق ، وملاذ المريدين على الاطلاق ، واشتهرت به سائر الطريقة النقشبندية في عامة البلاد الاسلامية ، مع ما حاز من علوم باهرة بهية ، وتأليفات شائعة شهية ، فلا تبدو فائس لآلى التحقيق من بحار التدقيق الا بغواص افكاره ، ولا تجلى عرائس جوارى الترقيق على منصات التنسيق الا لخطاب اظاره فلذا شاع صيته وذاع ، وعم النواحي والبقاع ، وتليت آيات فضائله على السنة الأصائل والبكور ، ونشرت رايات فواضله على رماح الظهور ، وظهر ظهور البدر التام ، معتقدا بين الخاص والعام . ثم ان حضرة هذا الامام الافخم ، قد تفضل الله به على اهل الشام وأنعم ، حيث جعلها محل قراره ، ومحط رحاله وتسياره ، ودخلها سنة ثمان وثلاثين والف ومأتين ، بخدمة وحشمه وجملة من الخلفاء والمريدين ، فغصت ابوابه بالزحام ، وهرع الى خدمته الخاص والعام ، يتبرك بزيارته الامراء والحكام ، نافذ الكلمة فيهم بلا تقص ولا ابرام ، تتوارد عليه المكاتبات من اعيان الدولة المنصورة ، وامراء عامة الاقطار المعمورة ، وهو مع ذلك لم ينشغل عن نشر العلوم الشرعية ، ورفع شعار الطريقة النقشبندية ، وارشاد السالكين ، وتربية المريدين ، واحياء كثير من مساجد دمشق الشام ، التي قد آلت الى الاندراس والانهدام ، باقامة الصلوات والأوراد والاذكار وارشاد الخلق الى طريق السادة الأبرار ، حتى صار المشار اليه من بين اهلها والمعول عليه في رفع الملهمات وحلها ، الى ان أصيبت بعين الزمان ، ورميت بطوارق الحداث ، بسبب الطاعون الداعى الى الهلاك والحتف ، الواقع عليه عام اثنين واربعين ومشتين والف ، فلبى داعيه المجاب الى دار المقام ، في ليلة الجمعة لاربعة عشرة خلون من ذى القعدة الحرام من ذلك العام . ولقد زرته يوم الثلاثاء الحادي عشر من ذى القعدة قبل الغروب من ذلك اليوم ، فذكرت له انى رأيت منذ ليلتين في النوم ان سيدنا عثمان بن عفان ميت وانا واقف اصلى عليه ، فقال لي أنا من أولاد عثمان . فكانه يشير الى أن هذه الرؤيا تومىء اليه ، ثم

أخبرت انه لما صلى العشاء التفت الى مريديه ، فاستخلف وأوصى ، وفعل ماأراد واستقصى ، ثم دخل الى بيته فطعمين في تلك الليلة ليفوز بقسم الشهادة، وينال الحسنى وزيادة ، فروح الله روحه ، ونور مرقده وضريحه ، وقلت فيه اندبه وأرثيه ، وأذكر بعض فضائله الجمّة ، بقصيدة جعلتها للخاتمة تتمة » .

پارچہ ی دووہہ میسّ لہ کتیبی (غرائب الاغتراب) ی سہید
 شہابوددین مہموودی ٹالووسی ومرثہ گرین کہ بؤ باسی پیر و ماموستا کانی
 خوی دایناوہ . ٹالووسی ٹہلی :

« وقرأت مسألة الصفات من الخيالي ، على حضرة مولی لا یصل الى حقيقة فضائله خیالی ، حضرة مولانا ضیاءالدین الشیخ خالد النقشبندی ، وهو صاحب الاحوال الباهرة والكرامات الظاهرة ، والاقاس الطاهرة ، الذي تواتر حديث جلالة ، وأجمع المنصفون على ولايته ، وعمت بركاته الحاضر والبادی ، وانتشر صيته في كل واد ونادی ، امتلت في المقامات والأحوال باعه ، وعمرت بالفضل والافضال رباعه ، كان حريصا على سلوك طريق اهل السنة والجماعة ، لا يعرف من اوقاته ساعة ، في غير حل دقيقة علم او طاعة ، حسن السميت والسيرة ، نير القلب والسريرة ، ان توجه الى قلب مرید ملاه نورا ، او ربط على اكرام معدم أفعم واديه بأيدي اياديه سرورا .

الامام الجليل غوث البرايا
 غيثها المرتجى ندى احسانه
 ذو سجایا مثل الرياض سقاها
 وابل القطر من ندى هتانہ
 بحر جود له جداول عشر
 في يديه تدفقت من بئانه
 سار في الخافقين ذكر علاه
 وعلا قدره على كينوانه
 فائض العلم عن روية فكره
 كاد يجلو سر القضا بعيانه

ثاقب الذهن کم خفایا علوم
قد جلاها بالكشف عن برهانه
فهو كشاف مشكلات معان
جل الفاظها بديع بيانه

وبالجملة ما حوى احد في عصرنا من فضله ، لم أر مثلاً له ، واظن انه هو ايضا ما رأى مثله ، وانكار بعض الاجلة عليه ، وتوجيههم سهام الطعن (وحاشاه) اليه ، كان بعضه محض نفسانية ، وبعضه الآخر كان من غير روية على ان ذلك انما نقص قدر من آذاه ، ولم ينقص قدر ذرة من شامخ علاه .

من كان فوق محل الشمس رتبته
فليس يرفعه شيء ولا ينقصه

چەردەيەك لە مەناقىبى مەولانا

وەك ئىبراھىم فەسێح ھەيدەرى لە (المجد التالد) دا ئەيگىزىتەو مەولانا ذاتى بوو ھەميشە بە پىتى پىزەوى قورئان و سوننەت جوولاًو تەو . بەدرىايبى ژيانى تەركى نوێزى جەماعەتى تەكردوو . لە ھەر شوێنى نىشتەجى بوو پىش نوێزى خۆى بوو كە لە خەليفە و مەنسوربە گەورەكانى بوون . مەولانا ھەميشە شەونوێزى كەردوو و سەينان زوو لە خەو ھەستاو و بەردەوام خەركى ذىكەر و فەكر و تاعەت و ئامۆژگارى و ئىرشادى موسولمانان بوو و ھەرگىز لە سوننەتى پىغەمبەر الای تەداو . ئىبراھىم فەسێح ئەلەن شەخسێك ماو ەى سالىك مورا قەبەى مەولانای كەردوو نەيدىو ە تاقە جارێ لە سوننەت لابدا . سەرنجى داو ە ھەرچەند ئەچىتە ناو مزگوتىكەو ە پىتى راستى پىش ئەخا و كە دىتە دەرو ە پىتى چەپى پىش ئەخا .

مەولانا لە گەل ئەو ھەموو ئىش و كارەى كە بوو ەتى ھەرگىز

دهس بهرداری دهرسی فهقیکانی نه بووه ، دهرسی تهفسیر و حمدیشی شریف و فیهقه و ئوصوولی دین و ئوصوولی فیهقی وتوه تهووه . فهقیکانی دهرسی تهریبی بهی ژۆچی و مریده کانی دهرسی عولوومی ظاهیری یان لا وهرگر توهوه .

مهولانا ئینسایتیکی زاهید بووه ، ههرچی به کی بووبی صهرفی ههزاره کانی ته کیه و خانه قاکه ی و هه تیو و بیومژن و هه ژارانی ده وروپشتی کردووه . قهرزی قهرزارانی لښ داوه تهووه و یارمه تیی ئهوانه ی داوه که موحتاجی یارمه تی بوون .

مهولانا که سیککی به صهربر و تهحه ممول بووه . دهرد و ئازاریکی زۆری نه ده وروبه ری خۆی هه لگرتووه چ هیی قسه و چ هیی کردهووه . سه ره نجامیش نیشتمانی خۆی به جڭ هیشتووه و چووه بۆ دوورولات ته نها له پیناوی بیروباوه ژ و خواناسیدا و بۆ ئه وه ی موسولمانان به هۆی ئه وه وه تووشی دهرد و مهینه ت نه بن . له گه ل ئه وه ش هه میشه ئاماده بووه بۆ چاپووشی لهوانه ی ئه زیه تیان داوه و بۆ لښ خوش بوونیان ، وهك ههچ زووی نه دابن .

عیزه تی نهفس و له دنیا دووری و دهس بلاویی مهولانا

(۱) پیشترباسی ئه وه مان کرد که مهولانا له خورمال له مه دره سه ی مه لا جهلالی خورمالیدا فه قن بووه ، کابرایه کی هیندی ژڼی که وتووه ته خورمال و له وڅ نه خوش که وتووه . مهولانا له ژڼگای خوادا خزمه تی ئه و کابرایه ی کردهووه و چیی پیویست بووبی بۆی هیناوه ته دی . کابرا که ئومیدی ژبانی ئه بژڼی ، بانگ ئه کاته مهولانا و دهست ئه با تووره که بهك له باخه لی دهر ئه هینن ئه ی داتن ، پڼی ئه لښ ئه مه ئیکسیره هه لی بگره بۆ

خۆت ، هەرکاتێک که پێویستی به کت بوو به پاره ئهوهندهی دهنگه گهنیکی
لێ بکهره ناو پیاڵهیهك ئاوهوه ئهیکا به زێڕ • پاش مردنی کابرا مهولانا
ئهکهوێته مهراقهوه که ئهگهر قسهی ئهم کابرا راست بێ و ئهم تۆزهی لهم
تووهره که دایه ئاو بکا به زێڕ ، ئهو چی بکا لهو زێره و چون خۆی لهو داوی
دنیا به ززگار بکا ؟ ئهچێته قهراخ چه می زهلم و بۆئهووی بهجاری له خهیاڵی
دنیا و دنیاداری ززگار بێ تووهره که که زهپوزاست فزێ ئه داته ناو چه می
زهلمهوه و ئهگه زێتهوه بۆسهر خوێنده که ی •

(۲) له گهڵ ئهوهشدا که مهولانا لای بابانهکان زۆر به قهدر و حورمهت
بووه و ولاته کهش ئاوهدان و زازاوه بووه ، مهولانا زووی له دنیا نه کردووه و
به داوی ئهوه دا که زاره که مورشیدیکی تهواو و شایانی دهسگیر بێ له
دنای دووربختهوه و ، ههر که ئیشارهتی سهفهری وهرگرتووه ولات و
زێ و شوینی خۆی به جێ هێشتووه و زێگای هیندستانی گرتووه ته بهر و
زۆیشتووه •

(۳) که دوا جار بزیاری سهفهری شام ئه دا ، له گهڵ ئهوهشدا که له
کوردستاندا مرید و مهنسوویکی زۆری بووه و مهحمود پاشای بابان
زۆری له گهڵ ههول داوه که بگه زێتهوه بۆ سولهیمانی و زۆر دلی ئه داتهوه و
هه موو هۆیه کی زهحه تیی دل و دهروون و ژیا نی باشی بۆ ئاماده ئه کا ، مهولانا
بۆ ئهوهی که به هۆی ئهوه وههرا و ئاشووبه له سولهیمانیدا نه بێ و بێتوانی
موسولمانان تیک نه چن هه موو داواکانی پاشا زهت ئه کاتهوه و بزیاری سهفه
ئه دا و ولات به جێ دیلی و ئه زوا بۆ شام •

(۴) مهولانا له سهردهمی ئیرشادیدا ، وهکوو شیخهکانی تر ، دیاری و
خزمهتی خه لکی قوبوول نه کردووه ، به لکو به دهرامهتی که می ئه ملاکی
خۆی قه ناعهتی کردووه و ، گه لێ جاریش قهرزی له سه ر بووه به بار و هه ندێ
له مه نسووبه کانی به بێ ئاگاداریی خۆی قهرزه کانیان بۆ بژاردووه تهوه •

(۵) ئىبراهيم فەصيح ھىدەرى لە (المجد التالد) دا نووسىيە : واڭەبوو مەولانا بەجارتى پتر لە ۵۰ ھەزار قرووشى ئەبەخشى . بۆنمۇنە كاتىبى كە عالمى گەورە و خواناس سەيىد ئىبراهيمى بەرزنجەيى لە بەغدا وەفات ئەكا پەنجا ھەزار قرووش قەرزار ئەبى . خاوەن قەرزەكان سەيىد موھەممەدى كۆزى ھەل ئەپپىچن بۆ ئەو قەرزە . ئەویش غەيرى ئەو مالى تيا ژباون و ھەندى كىتیبى باوكى ھىچى لەدەستدا نابى . ھاوار ئەبا بۆ مەولانا . مەولانايىش خاوەن قەرزەكان بانگ ئەكا و سەنەديان بۆ ئەنوسى كە لە ماوەى مانگىكدا قەرزەكانيان بداتەو . مانگە كە پزنايىتەو ھەموو قەرزەكانيان بۆ ئەبژىرتەو .

(۶) لە زەمانى داوود پاشادا سوپاي ەجەم بەھۆى ھەندى بابانى بەو دەوروپشتى سولەيمانى تالان ئەكا . لەو تالاندا كىتەبخانەى مەلایە كىش لە دى ئەكدا سەرى تيا ئەچن . مەلاكە ئەچن بۆ بەغدا بۆ شكات لای مەولانا . مەولانا ئەفرمويە ھەرچى كىتیبى كىتەبخانە كەى خۆى ھەبە بىدەن بەو مەلایە . مەلایىش دەستى مەولانا ماچ ئەكا و كىتەبەكان ئەبات و ئەگەرتەو .

(۷) ەبدولباقى عومەرى لە مووسڵەو بە فرمانى بەحيا پاشاى والىى مووسل دىت بۆ بەغدا بۆلاى داوود پاشا بۆ ھەندى كاروبار و لە مالى موھەممەد ئەفەندىى ھىسابدارى خەزىنە دائەبەزى . ماوەبەكى پى ئەچن ئىشە كەى بۆ جى بەجى نابى ، خەرجى پى نامىنى . زۆژىكيان خزمەتكارە كەى پى ئەلئى ئەم مەولانا خالیدە كە تۆى ئەوئەندە خوش ئەوئى ، ئەگەر شىخ بى ئەبى ھەندى خەرجىت بۆ بىترى . لەم قساندا ئەبى ئەدرى لە دەرگا . خزمەتكارە كەى ەبدولباقى دەرگا كە ئەكاتەو ئەبىنى خزمەتكارىكى مەولانایە دەستەسزىكى سىبى بەدەستەو ، لە بەردەرگا كەدا زاوہستاو . كابرا دەستەسزە كە لە بەردەمى ەبدولباقىدا دائەنئى و ئەلئى مەولانا ئەمەى بۆ ئاردووت . كە كابرا ئەزوا ەبدولباقى دەستەسزە كە ئەكاتەو ، ئەبىنى

بیست هزار قرووشی تیا به • زۆری پێ خوش ئەبێ و ئەزوا بۆلای مەولانا
بۆ سوپاس •

خەلیفەکانی مەولانا

لە گەل ئەوەشدا کە ناحەزان و گومرازان بەوپەڕی توند و تیژی
بەربەرەکانیی مەولانایان ئەکرد و تەگەرەیان ئەهێنا بە ژێی و ئەیانویست
نەهێلن ژینگای شەریعت و طەریقەت پێشانێ موسوڵمانان بەدا ، بەلام
ئەستێرە بەختی مەولانا لە تاریکایی شەوی نەزانی و گومراھیدا ھەر لە
درەوشانەویدا بوو ، تا سەرەنجامی کار زۆر لەوانەیی ھەڵخەڵەتێنرا بوون
گەژانەو بە سەر ژینگای راست و زۆر لە ستمکاران لە ستمی خۆیان
پەشیمان بوونەو و زۆری تریش لە طالیبانی نووری طەریقەت بە بەرەکەتی
ئەرواحی ئەولیا دلیان لە گەردی دنیا پاک بووئەو • خەلیفەکانی مەولانا لە
ھەموولایەک مووھفەق بوون ھێز بە حەقیقەتی ئیسلامەتی بدەن و بوونیان
بوو بە چرای ژوون کەرەوھی ژینگای تاریکی ژیانی خەلک و بە نیشانەیی
پایەیی بڵند و بیر بەرز و دل و دەستی خاوینی مەولانا خالیدی ئەقشەبەندی •

ژمارەیی ئەم خەلیفانەیی مەولانا بە من ناکرێ ، بەلام ئەوانەیان کە
ناویان لە سەرچاوەی باوەرپێ کراودا نووسراوە ، ناویان ئەنووسم و
ھەرچەندیش لە میژووی ژیانی ھەر کامیان بزاتم بەیانی ئەکەم • ئەوانەش
کە ناویان نازاتم یا ئاگاداری میژووی ژیانیان نیم با بێننەو بە لەمەوپاش
بەلکو کەسی وا ھەلکەوێ بتوانێ تۆزی گەردوونیان لەسەر ژوو داتەکێنێ و
ژووی ژووناکیان پێشانێ خۆتێدەواران بەدا •

خەلیفە کوردەکانی مەولانا ئەمانە بوون :

(۱) شیخ عثمان سیراجوددین •

- (۲) مه‌لا موصطه‌فای کوزی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- (۳) سه‌یید ئه‌حمه‌دی مه‌شه‌ور به‌سه‌رداری خه‌لکی سه‌رگه‌لوو •
- (۴) شیخ‌عه‌بدولقادری به‌رزنجه‌یی سه‌رگه‌لوویی •
- (۵) شیخ‌مه‌حموود صاحیبی برای باوکی و دایکی خوی •
- (۶) شیخ‌ئیسماعیلی به‌رزنجه‌یی کونه‌کوتری •
- (۷) شیخ‌ئیسماعیلی هه‌نارانی •
- (۸) حاجی مه‌لا عه‌بدوئلای جه‌لی •
- (۹) شیخ‌مه‌لا عه‌بیاسی کوئی •
- (۱۰) شیخ‌مه‌لا موحه‌مه‌دی قزله‌ری •
- (۱۱) مه‌لا عه‌بدولغه‌فووری که‌رکووکی •
- (۱۲) شیخ‌مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری •
- (۱۳) شیخ‌ئه‌حمه‌دی خه‌طیبی هه‌ولیری •
- (۱۴) شیخ‌مه‌لا به‌کری کوردی گه‌لالی •
- (۱۵) شیخ‌عه‌بدولغه‌تتاهی عه‌قره‌یی •
- (۱۶) شیخ‌ئیسماعیلی شیروانی •
- (۱۷) شیخ‌موحه‌مه‌د حافظی ئورفه‌لی •
- (۱۸) شیخ‌مه‌لا عه‌بدولزه‌حمانی کوردی •
- (۱۹) شیخ‌مه‌لا موحه‌مه‌دی مه‌جدووب •
- (۲۰) سه‌یید طاها‌ی نه‌هری‌یه •
- (۲۱) شیخ‌عه‌بدولقادری شه‌مزینی •
- (۲۲) شیخ‌خالیدی جه‌ری •
- (۲۳) شیخ‌موحه‌مه‌دی فیراقی •
- (۲۴) مه‌لا ئه‌حمه‌دی کوله‌ساره‌یی •
- (۲۵) سه‌یید عوبه‌یدوللای جه‌یده‌ری •

- (۲۶) شیخ طاهیری عقره ییی بامه زنی •
- (۲۷) مه لا زه سوولی سابلآخی •
- (۲۸) شیخ عومه ری قهره داغیی مه شهوور به شیخ هۆمه ر •
- (۲۹) شیخ مه سهوودی ئامیدی •
- (۳۰) مه لا ئه حمه دی هه کاری •
- (۳۱) شیخ مه حموودی کوژی عومه ری سووسی یی •
- (۳۲) شیخ موحه مه دی قهرمه شلی •
- (۳۳) شیخ مه لا خالید •
- (۳۴) شیخ خالیدی کوردی •
- خه لیفه کانیشی له غه یری کورد ئه مانه بوون :
- (۱) شیخ عه بدوللای ئه فغانیی ههراتی •
- (۲) سه یید عه بدولغه فووری مه شاهیدی به غدایی •
- (۳) شیخ موحه مه دولجه دیدی به غدایی •
- (۴) شیخ مووسای جبووری •
- (۵) شیخ موحه مه دی ئیمام •
- (۶) مه لا ئه بووبه کری به غدایی •
- (۷) شیخ ئیسماعیلی به صری •
- (۸) سه یید ئیسماعیلی غه ززی •
- (۹) شیخ مه عرووفی تیکریتی •
- (۱۰) شیخ موحه مه د ناصیح •
- (۱۱) شیخ عه بدولقادی دیملانی •
- (۱۲) شیخ مووسای به نده نیجی •
- (۱۳) شیخ عیسای به نده نیجی •
- (۱۴) سه یید مه حموود ئه فه ندیی گه یلانی •

- (۱۵) شیخ موحه مەدی خانی
- (۱۶) شیخ ئەحمەدی سەمین
- (۱۷) شیخ حەسەنی قۆزانی
- (۱۸) شیخ عەبدوللای فەرد
- (۱۹) شیخ موحه مەدی کۆزی سولهیمانی طەرابلوسی
- (۲۰) شیخ موحه مەدی کۆزی سولهیمان
- (۲۱) شیخ موحه مەد صالح
- (۲۲) شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی
- (۲۳) شیخ موحه مەدی عاشقی میصری
- (۲۴) شیخ یۆسف ئیسلام یولی
- (۲۵) شیخ فەیزوللای ئەرزۆومی
- (۲۶) شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی
- (۲۷) شیخ عەلی بالوولی
- (۲۸) خواجه عومەر زاسیم ئەفەندی
- (۲۹) شیخ ئەحمەدی قەسطەموونی
- (۳۰) حاجی حوسەین ئەفەندی
- (۳۱) شیخ جەودەت ئیبراهیم
- (۳۲) شیخ موحه مەدی ھەراتی
- (۳۳) سەید ئەحمەد ضیائوددینی گوومشخانی

ئەم ذاتانە ھەموویان ئیجازە ی ئیرشادی عامیان لە مەولانا وەرگرتوو و
 خاوەنی پایە بەرز بوون لە تەسەووفدا و بە زیاضەت کیشان و عیادەت و
 شوێنکەوتنی کیتاب و سوننەت لەبەر تەوہججوات و بەرەکەتی مەولانا
 یتگەشتوون و دلیان بوو بە مەظھەری تەجەللای نووری خوا . ئەناو
 ئەمانەدا ھەندیکیان لە ھەندیکێ تریان مووہفق تر و سەرکەوتووتر بوون

وهك شیخی سیراجوددین و سید طاهاى نه‌رى و شیخ عه‌بدولقادرى
شه‌زینى و شیخ طاهیری بامهرنى و شیخ ئه‌حمه‌دى سهردار و هه‌ندیکیشیان
به‌مجۆره مووه‌قفه‌ق نه‌بوون .

ئه‌حوال و مه‌ناقیبى ئه‌و خه‌لیفانه‌ی مه‌ولانا که ئاگام له‌ ئه‌حوال و مه‌ناقیبانه

یه‌که‌م — شیخ عثمان سیراجوددینه که له‌ سالى ۱۱۹۵ی هه‌جره‌تدا له
دینى ته‌ویله‌ی سه‌ر به‌ قه‌زای هه‌له‌بجه له‌دایك بووه . باوکی ناوی خالید
ئاغای کورزی مه‌حموود ئاغای کورزی عه‌بدوللا ئاغای کورزی سید
موحه‌مه‌د ده‌رویشی کورزی سید طاهیری کورزی سید جومعه‌یه . وه‌ك
مه‌شه‌وره ئه‌م سید جومعه‌یه له‌ ساداتى (نعیم) و له‌ نه‌وه‌ی هه‌زه‌رتى
حوسه‌ینه . وه‌ختى خۆی له‌ ده‌وروبه‌رى چیاى چیمینه‌وه هاتووه بۆ دینى
ته‌ویله‌ و له‌وێ ماوه‌ته‌وه . دایکی ناوی (حوله‌یه) ى کچی فه‌قێ ئه‌بووبه‌کرى
ته‌ویله‌ییه که له‌ ناو خه‌لکا به‌ (فه‌قێ هه‌ی به‌کرى) مه‌شه‌وور بووه . ئه‌م فه‌قێ
ئه‌بووبه‌کرى له‌ نه‌وه‌ی فه‌قێ ئه‌حمه‌دى غه‌زایییه که ئه‌میش له‌ ئه‌ولادى شیخ
زه‌کریای کاکۆ زه‌کریایی و له‌ نه‌وه‌ی شیخ ئه‌بولحه‌سه‌نى شاذلییه که ئه‌میش
ئه‌چینه‌وه سه‌ر هه‌زه‌رتى حه‌سه‌ن (۱) .

شیخ عثمان له‌ هه‌وت سالی‌دا نراوه‌ته به‌ر خویندن و قورئانى پیرۆز و
هه‌ندێ ورده کتیبى خویندووه . ئه‌نجا بۆ وه‌رگرتنى ده‌رسى عه‌ره‌بى و
شه‌ریعت ته‌ویله‌ی به‌جێه‌یشتووه . له‌ بیاره و خه‌رپانى و خورمال
خویندوووه‌تى . پاشان بۆ خویندن چووه بۆ به‌غدا و له‌وێش له‌ ته‌کیه‌ی

(۱) شیخی سیراجوددین و ئه‌ولادى خۆیان به‌ ئیددیعاى سیدییه‌وه خه‌ریک
نه‌کردووه ، به‌لام ئه‌م شه‌هه‌ریان که ئیتمه باسمان کرد ژاسته و تا سه‌ر
سید جومعه به‌ خه‌تى شیخی ضیا‌ئوددین نووسراوه .

هه زهه تی غه وئ زۆری خویندوو هه . هه ره له وئیش ته صادوفی مه ولانا خالیدی کردوو هه و بووه به خهلیفه ی و گه زاوه ته وه بو هه ورامان و دهستی کردوو به ئیرشاد تا له ۱۲۹۵ ی ههجره تدا وهفاتی کردوو هه .

دوو هه م : مه لا موصطه فای کوژی مه لا جه لالی خورمالی که له کتییی (المجد التالد) دا زۆر به قه در و حورمه ته وه ناوی هه تراوه و ، له سهرده می باوکی و پاش وهفاتی ئه ویش سه ره زای بلا و کردنه وه ی طه رقه ت خه ریکی ته درسی فه قیکانی شی بووه .

سه یه م : سه یید ئه حمه دی سه رگه لوویی به رزنجه یی که مه شه وور بووه به سه یید ئه حمه دی سه ردار . پاش ئه وه ی مه ولانا له هه ندستانه وه ئه گه ژته وه بو سوله یمانی و دهست ئه کا به ئیرشاد و مرید له هه موولایه که وه دین بو خزمه تی ، ناحه زان ئه یانه وئ زیانی پی بگه یه نن ، سه یید ئه حمه دیش به م نیازه له سه رگه لووه وه دیت بو سوله یمانی . مه ولانیش له زۆزی جومه دا له پاش نوژی جومه که له مزگه وتی گه وره دته ده ره وه ته وه ججه و هیکلی له ئه کا و ، ئه ویش جه ذبه ئه یگرئ . له مه وه ته رقه ت له سه ر دهستی مه ولانا دا وه ره گرئ و دهست ئه کا به سولووک کردن لای تا به پایه ی خهلیفه یی ئه گاو ئه جازه ی ئیرشاد وه ره گرئ . مه ولانا له نوو سراوه کانیدا به (اخونا احمد) ناوی سه یید ئه حمه د دینئ . ئه م ذاته خزمه تی کی زۆری له ژانی به موسولمانان کردوو هه .

چواره م : شیخ عه بدولقادی به رزنجه یی سه رگه لوویی . ئه م ذاته له کوردستانه وه ههجره تی کردوو بو مه دینه ی مونه ووه ره و له وئ نیشته جی بووه و پاشان ئه تیسابی کردوو به مه ولانا و ماوه یه که هه میشه هه ره له گه لی بووه و خه ریکی سولووکی طه رقه ت بووه تا پیگه یشتوو هه ، ئه نجا مه ولانا کردوو به خهلیفه و ئه جازه ی ئیرشادی پی داوه و له مه دینه ی مونه ووه ره خه ریکی ژینگا پێشاندانی موسولمانان بووه تا کۆچی دوایی کردوو هه .

پینجهم : شیخ محمود صاحبی برای باوك و دایکبی مهولانا . ئەم
 ذاته له ١١٩٧ی هجره تدا له قهره داغ له دایك بووه و پیش ئه وه که بالغ
 بین باوکی کوچی دواایی کردووه ، جا که وتوووته ئیداره ی مهولانا وه که
 به ختوی کردووه و پهروه رده ی کردووه و قورئانی پیرۆز و ورده کتیبه
 سه رتایی به کانی پی خوتندوووه . پاشان به رنامه ی خوتندنی فه قیانی لای
 مهولانا خوتندوووه و مه لایه کی موناسبی لی دهر چوووه .

پاش ئه وه ی که مهولانا گه یشتوووته پایه ی ئیرشاد ، محمود صاحب
 ته ریه تی له سه ر ده ستیا وهر گرتوووه و مهولاناش ئیجازه ی ئیرشادی
 پی داوه و کردوویه به خلیفه ی خۆی . پاش ئه وه ش که مهولانا چوووه بو
 به غدا ، ئەم له خانه قای سوله یمانیدا ماوه ته وه له گه ل شیخ عه بدوللای
 هراتی و له وێ دهوامی کردووه . پاش ئه وه ش که مهولانا کوچی کردووه
 بو شام شیخ محمود هه ر له خانه قای سوله یمانی ماوه ته وه و خه ریکی
 ئیرشاد و زنگا پیشاندانی موسولمانان بووه . پاش وهفاتی مهولاناش له
 شام شیخ محمود تا ماوه ی پینج سال له سوله یمانی خه ریکی ئیرشاد بووه
 به لام به ته نها خۆی چونکه شیخ ئه حمه دی هه راتی پاش وهفاتی مهولانا چوووه
 بو شام . پاش ئه و پینج ساله ئه میش چوووه بو شام و له مزگه وتی (عه دداس)
 ده ستی کردووه به ئیرشاد و خه لک زوویان تی کردووه . له م ماوه یه دا مولک و
 مال و وه قعی خانه قای مهولانای له شام به زێوه بردوووه که گه لیکی زالم پاش
 وهفاتی مهولانا داگیران کردبوو بو خۆیان . پاشان له شامه وه چوووه بو
 مه ککه ی موکه ززه مه و هه وت سال له وێ له پال مالی که عبه دا خه ریکی
 زیاضه ت کیشان و عیاده ت بووه ، جا ها تووه ته وه بو شام و وه ک جار ان
 ده ستی کردووه ته وه به ئیرشاد و مه نسووبی له گه لی لای ولاتانی ئیسلامه وه
 ها توونه ته لا و گه لی خه لیفه ی پی گه یاندوووه وه ک شیخ خه لیلی مووسلی و
 شیخ سه لیم خه له فی حومصی و شیخ موحه ممه دی هه راتی دانیشتووی

(ئه‌دلەب) و سه‌یید موحه‌مه‌د ته‌قی‌بوودینی دیمه‌شقی و که‌سانی‌تر •
له‌م‌ماوه‌یه‌دا هه‌ر شیخ عه‌بدولفه‌تت‌احی عه‌قره‌یی به‌سه‌ر خانه‌قای مه‌ولاناوه
بووه له‌شام •

له‌ ۱۲۵۹ی هه‌جره‌تدا سولتان عه‌بدوله‌جیدی عوسمانی فه‌رمان ده‌رئه‌کا
به‌ دانانی شیخ مه‌حموود صاحیب به‌ مورشید و موده‌زژیسی خانه‌قای مه‌ولانا
له‌ شام و شیخ مه‌حموود صاحیب له‌ شوینی جارانیه‌وه ئه‌گوژیته‌وه بو
خانه‌قا و تا له‌ مانگی زه‌جه‌بی سالی ۱۲۸۳دا کۆچی دوا‌یی ئه‌کا (۲) له‌م
وه‌زیفه‌یه‌دا ئه‌مینیه‌وه • شیخ مه‌حموود صاحیب بۆیه‌ ناو‌زاوه به‌ صاحیب
چونکه‌ هه‌میشه‌ هاو‌ژی مه‌ولانا بووه •

شه‌شه‌م : شیخ ئه‌سماعیلی به‌رزنجیه‌یی کونه‌کۆتری • ئه‌م‌ذاته‌ له‌وا‌نه
بووه که‌ هه‌میشه‌ له‌ گه‌ل مه‌ولانا بوون ، له‌پیش سه‌فه‌ری مه‌ولاناوه بو
هه‌ندستان له‌ ته‌مه‌نی مندالیی ئه‌مه‌وه و تا وه‌فاتی مه‌ولانا • له‌ خزه‌مه‌نی
مه‌ولانا‌یشدا خویندوو‌یه‌تی و خویندنی ته‌واو کردووه و به‌هره‌یه‌کی گه‌وره‌ی
له‌ زانسته‌کانی شهرع و عه‌ره‌بی و ئه‌ده‌بدا بووه و له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا قورئانی
په‌رۆز و مه‌قاماتی هه‌ری‌یه‌ی له‌ به‌ر بووه • خه‌تی زۆر خۆش بووه ، گه‌لێ
کتیبی بو مه‌ولانا نووسیوه‌ته‌وه • پاش سولووکی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی بووه
به‌ خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا به‌لام ئه‌رشادی نه‌کردووه ، هه‌ر خه‌ریکی حا‌لی خۆی
بووه • چه‌ند جارێکیش زیاره‌تی هه‌ره‌مه‌ینی شه‌ریفه‌ینی کردووه • له‌پاش
وه‌فاتی مه‌ولانا له‌ به‌غدا نیشه‌جێ بووه و گه‌لی سه‌فه‌ریشی کردووه بو شام •
ئه‌براهیم فه‌صیح هه‌یده‌ری ئه‌لێ گه‌لێ ده‌رسی شه‌رع‌م له‌ خزه‌مه‌تیدا
خویندووه • هه‌روا ئه‌لێ ده‌وقی شه‌یر و ته‌نی زۆر بووه • گه‌لێ شه‌یر و

---

(۲) میژووی کوچ‌کردنی به‌ حرووفی ئه‌بجد به‌م‌ زسته‌یه‌ دا‌ژێراوه : (طاب
في الفردوس في شهر رجب) •

په‌خشانى به‌نرخى به‌زمانى عه‌ره‌بى و فارسى نووسيوه • له به‌غدا وه‌فاتی
کردوو و قه‌برى له‌وئى به •

ئىبراهيم فه‌صیح ئه‌گىزىته‌وه ئه‌لئى : جارىکیان شىخ ئىسماعیل به‌سه‌فه‌ر
چووبوو بۆ سوله‌یمانى • له‌و ژۆژانه‌دا که ئه‌و له‌ماله‌وه نابى دو کورزى
حه‌وت ساله و هه‌شت ساله‌ی له‌گه‌ل له‌له‌که‌یان له‌ده‌ره‌وه‌ی مال ئه‌بن ،
ئه‌که‌ونه ناو قه‌ره‌بالغىکه‌وه له‌و قه‌ره‌بالغه‌دا ئه‌بن به‌ژىر پتوه و کۆچى دواى
ئه‌که‌ن • پاش ده‌ژۆژ له‌و ژووداوه شىخ ئىسماعیل له‌سه‌فه‌ر دیتته‌وه •
ئیمه‌یش له‌خزمه‌تى زانای سه‌رده‌م شىخ عه‌بدولزه‌حمانى ژۆژبه‌یانی و هه‌موو
فه‌تىکانى ته‌که‌ی خالیدییه‌دا چووبى به‌پىریه‌وه و چووبه‌ مالیان • پاش
سه‌عاتى شىخ ئىسماعیل هاته‌ ناومان ، ئیمه‌یش له‌به‌رى هه‌ستاین و ده‌ستیمان
ماچ کرد و به‌خه‌مبارى له‌خزمه‌تیا بى‌ده‌نگ داىشتین ، هه‌چمان نه‌هوت •
ئه‌ویش که سه‌رنجى ئه‌مه‌ی دا ، فه‌رمووی بۆچى وا بى‌ده‌نگ داىشتوون ،
چى قه‌وماوه بۆچى وا خه‌مبارن ؟ ئه‌گه‌ر له‌به‌ر مردنى مناله‌کانه ، خو
ئه‌وانه لای من له‌مه‌ولانا عه‌زیزتر نین و من پاش وه‌فاتی مه‌ولانا به‌مردنى
که‌س زویر نابم • ئىبراهيم فه‌صیح ئه‌لئى که سه‌یید ئىسماعیل ئه‌م قسانه‌ی
کرد گه‌لئى له‌داىشتوانى مه‌جلیسه‌که ده‌ستیان کرد به‌گریان و جه‌زبه‌یان
لئى‌هات • ئه‌نجا شىخ ئىسماعیل فه‌رمووی که ئه‌بى هه‌موومان به‌قه‌زاوقه‌ده‌رى
خودا ژازى ببن و نه‌یه‌یشت هه‌لسین تا هه‌موو نانمان خوارد • هه‌ر له‌و
مه‌جلیسه‌دا بووبن موحه‌مه‌د نه‌جیب پاشای والییش هات بۆ پرسه و شىخ
ئىسماعیل هه‌ر به‌وجۆره له‌گه‌ل ئه‌ویش قسه‌ی کرد •

حه‌وته‌م : شىخ ئىسماعیلی هه‌نارانى • ئه‌م ذاته پاشس گه‌ژانه‌وه‌ی
مه‌ولانا له‌هه‌ندستان و تا ژۆژى وه‌فاتی له‌خزمه‌تیا بووه و خه‌رىکی ئادابى
ته‌ریقه‌ت بووه • پاش ته‌ی‌کردنى مه‌قاماتى سولوك مه‌ولانا کردوویه به
به‌خه‌لیفه‌ی موطله‌قى خۆى بۆ ئىرشاد و له‌سه‌رده‌مى خۆیدا له‌شام له

مزگه وتی (عه دداس) بووه و تهماشای نه حوالی مرید و مه نسووبی مه ولانای کردووه . که مه ولانا تووشی نه خوشیی تاعوون بووه کردووه به یه کهم جیگه داری خۆی و کاروباری مرید و مه نسووب و مال و خیزانی خۆی پی سپاردووه و فهرموویه تی مادم شیخ ئیسماعیل له ناوتاندا به جی هیشتووه وهك نه مردبم وایه . شیخ ئیسماعیلش پاش وهفاتی مه ولانا له سهر زۆی و شوینی ئه وه له سهر به رمالی ئیرشاد دانیشتووه و خهریکی ئیرشاد بووه ، به لام ئاکام مهیدانی نه داوه و پاش مه ولانا به ۲۴ زۆز تووشی تاعوون بووه و وهفاتی کردووه و له نزیک مه ولاناوه له سهر گردی قاسیوون له شام سپیراوه به خاك .

ههشتم : حاجی مه لا عه بدوللای کورزی حاجی مه لا عه بدولرهمانی کاکی جهلی . ئهم ذاته له خزمه تی باوکیا خویندنی ته و او کردووه و له ۱۲۱۷ی ههجره تا له جیگهی باوکیا دانیشتووه له و مزگهوت و مه دره سه یه دا که عه بدولرهمان پاشای بابان له کویه بۆی دروست کردوون .

که مه ولانا له ههندستان نه گه ژیته وه بۆ سوله یمانی و ناوبانگی ئیرشادی بلآو نه ییته وه ، حاجی مه لا عه بدوللآ نه چیته خزمه تی^(۳) و ته ریه تی له سهر ده ستدا وه ره گرئ و ده ست نه کا به سولووک کردن لای تا پی نه گا و نه پی به خه لیفه و ئیجازه ی ئیرشاد وه ره گرئ .

ئیراهیم فه صیح هه یده ری پاش ته عریف کردیکی زۆری حاجی مه لا عه بدوللآ ، ئه لپی له پاش ته ریه قهت وه رگرتنی له سهر ده ستی مه ولانا دا چوه بۆ هه ج و زیاره تی قه بری پیغه مبه ری (د) کردووه . پاش گه زانه وه شی له هه ج مه ولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ده ستی کردووه به ئیرشاد کردن .

(۳) له (الشیخ معروف النودهی) به که ی شیخ محهمه دی خالدا نووسراوه حاجی مه لا عه بدوللآ له ۱۲۳۳ی ههجره تا چوه ته لای مه ولانا .

به گویزه‌ی به‌لگه ده‌سنووسه‌کانی بنه‌ماله‌ی جه‌لی خۆیان ، حاجی مه‌لا
 عه‌بدوللّا پاش بوونی به‌خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا ، به‌فرمانی مه‌ولانا خۆی شه‌ش
 مانگ له‌خانه‌قا دانیشتوو له‌سوله‌یمانی ، پاشان گه‌ژاوه‌ته‌وه‌ بۆ سه‌ر
 مزگه‌وت و مه‌درسه‌که‌ی له‌کۆیه‌. حاجی مه‌لا عه‌بدوللّا هه‌رگیز ده‌س‌به‌رداری
 ده‌رس‌وتنه‌وه‌ نه‌بووه‌ بۆ ته‌ریقه‌ت و ته‌نانه‌ت له‌ترسی بلا‌وبوونه‌ی تاعوون
 کۆژی ئامۆژگاری کردنی موسولمانانیشی به‌جێ نه‌هێشتوو .

حاجی مه‌لا عه‌بدوللّا چه‌ند ته‌ئلیفیکی به‌نرخ‌ی هه‌یه‌ که‌ ئه‌مه‌ ناوه‌کانیا نه‌ :

- ۱- حاشیه‌ی له‌سه‌ر قه‌سطه‌لانی شه‌رحی بوخاری .
- ۲- حاشیه‌ی له‌سه‌ر (انسان العیون) .
- ۳- حاشیه‌ی له‌سه‌ر (جامع‌الأصول) ی ئیینولته‌ئیر .
- ۴- کتیییک به‌شیر له‌سیره‌تی پیتغه‌مه‌ردا به‌ناوی (وسیلة‌الوصول
 لسا‌حة‌عنا‌یة‌الرسول) .

۵- کتیییک له‌باسی عولوومی قورئاندا له‌سه‌ر شیوه‌ی (الاتقان)ی
 سیوطی که‌ له‌ژیانی خۆیدا و نه‌بووه‌ .

نه‌زانراوه‌ ئاخۆ حاجی مه‌لا عه‌بدوللّا له‌چ‌سالتیکدا هاتوو ته‌ دنیاوه‌ ،
 به‌لام کۆچی دوا‌یی کردنی له‌ ۱۲۴۶دا بووه‌ . بیستوو مه‌ که‌ ژیکیشی له‌
 بنه‌ماله‌ی مه‌ولانا هیتاوه‌ ، لام‌وا‌یه‌ یا کچی حه‌مه‌خان یا شیخ مه‌حموود
 صاحیبی برای مه‌ولانا بووین .

تۆهم : شیخ مه‌لا عه‌بیاسی کۆبی . ئه‌م‌ذاته‌ پاش سولووک و
 زیاضه‌کیشاییکی زۆر بووه‌ به‌خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌تی
 موطله‌قی لی وهرگرتوو . له‌شاری کۆیه‌ دانیشتوو ، ئیجازه‌ی
 ده‌رس‌وتنه‌وه‌شی هه‌ر له‌مه‌ولانا وهرگرتوو ، له‌ژیانیا ئازاریکی زۆری
 تووش بووه‌ . مه‌ولانا له‌باره‌یه‌وه‌ چه‌ند نامه‌یه‌کی بۆ مه‌نسووبه‌کانی نووسیه‌وه‌
 له‌کۆیه‌ ، به‌لام وه‌که‌ مه‌شهوره‌ (با‌بخت‌جدل‌نمیتوان‌کرد) .

دههم — شیخ مهلا موحهمدهی قزله‌ری • ئەم ذاته زانایه‌کی پایه‌بلند بووه • ماوه‌یه‌کی زۆریشی له حوزووری مهولانا‌دا به‌سه‌ربردووه و خه‌ریکی ژیا‌ضه‌ت کیشان و موحاه‌ده‌ی نه‌فس بووه و ژه‌وشتیکی به‌رزی بووه • به‌وجۆره‌ پێ‌گه‌یشتووه و مهولانا کردوویه به‌ خه‌لیفه‌ی خۆی و ئیجازه‌ی ئێرشادی داوه‌تی • ئەویش خه‌ریکی سوود گه‌یاندن بووه به‌ موسولمانان له‌ عولومی ظاهر و باطیندا و ، خه‌لك سوودیکی زۆریان لێ‌وه‌رگرتووه و هه‌موو دانیان به‌ فه‌ضل و گه‌وره‌یی‌دا ناوه •

یازده‌ههم — مه‌لا عه‌بدولفه‌فووری که‌رکووکی که‌ ئەمیش زانایه‌کی پایه‌بلند بووه و ماوه‌یه‌کیش له‌ خه‌مه‌تی مهولانا‌دا سولووکی کردووه تا مهولانا کردوویه به‌ خه‌لیفه و ئیجازه‌ی ئێرشاد و ته‌دریسی داوه‌تی •

دوا‌زده‌ههم — شیخ مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولێری که‌ پێشتیش با‌سمان کرد • ئەمیش ماوه‌یه‌ك له‌ حوزووری مهولانا‌دا سولووکی کردووه و پاشان ئیجازه‌ی ئێرشاد و ته‌دریسی لێ‌ وه‌رگرتووه •

سیازده‌ههم — شیخ ئەحمه‌دی خه‌طیبی هه‌ولێری • شه‌رحی حا‌لی ئەم ذاته له‌ کتیی (الحقائق الوردية) ی شیخ عه‌بدولمه‌جیدی خانیدا نووسراوه • زانایه‌کی گه‌وره و شاعیریکی به‌ده‌سه‌لات بووه • زاهیدیکی واریع و خاوه‌ن ته‌قوا بووه • له‌وکاته‌وه که‌ بووه به‌ مه‌نسووبی مهولانا تا کۆچی دوا‌یی ئەو هه‌ر له‌گه‌لی بووه • ئەوه‌نده جیگای باوم‌ژ و متمانه‌ی مهولانا بووه ، مهولانا پێش کۆچ کردنی خۆی بۆ شام ، ناردوویه بۆ ئەوێ و له‌ مزگه‌وتی موعه‌للەق دانیشتووه و خه‌ریکی ئێرشاد بووه و له‌م ژینگایه‌وه له‌وێ ناوبانگیکی زۆری په‌یدا کردووه و بووه به‌ مایه‌ی ئەوه که‌ خه‌لك زیاتر ئاره‌زوو په‌یدا بکه‌ن که‌ مهولانا بچێ بۆ‌لایان •

پاش چوونی مهولانا بۆ شام ، شیخ ئەحمه‌د بووه به‌ خه‌لیفه‌ی مهولانا له‌

(یاغوشیه) و مهولانا به تاییه تی خه تمی (خواجه گان) ی که جۆره خه تمیکی ته ریفه تی نه قشبه ندی به حه والی ئه و کردووه . ئه میش بۆ به جی هیتانی ئه م خه تمه له مزگه وتی (عه دداس) دانیشتووه که چّگای کۆبوونه وهی خه لیفه و مریده کان بووه . شیخ ئه حمده پاش و مفاتی مهولانا له خزمه تی حه رمی مهولانا دا چووه ته وه بۆ عیراق بۆ سوله یمانی . پاش ئه وه له سوله یمانی نیشته جی بووه . شیخ ئه حمده شیخ عثمان سیراجوددینی زۆر خوش و بستووه و گه لێ جار چووه بۆ لای و سه ری لێ داوه . شیخ عثمان له و سه رده مه دا مالی له بیاره بووه . شیخ ئه حمده له دوا سه فهریدا بۆ بیاره نه خوش کهوتووه و له ۱۲۵۰ی هجیره تدا له وێ کۆچی دوا یی کردووه (۴) .

شیخ ئه حمده دوو کۆزی به ناوبانگی بووه ، یه که م شیخ عه بدوللا که له مزگه وتی مه شهوور به مزگه وتی شیخ عه بدوللای هه ولیری دانیشتووه له سوله یمانی و دووه م شیخ فه تاح که مریدی شیخی سیراجوددین بووه و له ناوچه ی جوازۆ دانیشتووه له کوردستانی عێران .

چوارده هم — شیخ مه لا به کری کوردی گه لالی که له شام ویاوه و له ۱۲۶۹ی هجیره تدا هه ر له وێ کۆچی دوا یی کردووه . ئه م ذاته کۆزی

(۴) ئه کبیره وه له م سه فهرده دا شیخ ئه حمده ، مه لا زوبه یر ناویکی له گه ل بووه [ئه م مه لا زوبه یره باوکی مه لا صالحی سه ححافی خانه قای حاجی مه لا عه لی بووه له سوله یمانی] . که شیخ ئه حمده وه فات ئه کا مه لا زوبه یر که له و په له کانی ئه دا به کۆلی و لاخه که ی [ولاخه که ی شیخ ئه حمده] دا و دیته وه بۆ سوله یمانی که ئه گانه لای گردی سه یوان و لاخه که به ره للا ئه کا و خۆی ئه چن بۆ خانه قای حاجی مه لا عه لی .

ولاخه که به باره که یه وه ئه ژوا نه وه بۆ مالی شیخ ئه حمده . مال و مندالی شیخ ئه حمده که و لاخه که به و جۆره ئه بین سه رسام ئه بن ، ئه که ونه که ژان و پرس کردن تا مه لا زوبه یر ئه دۆزنه وه . مه لا زوبه یر هه والی مردنی شیخ ئه حمده یان ئه دان . که مال و مندالی شیخ ئه حمده گله یی ئه وه ی لێ ئه که ن بۆچی زووتر خه به ری نه دان و لاخه که ی به ره للا کرد ، مه لا زوبه یر له وه لامدا ئه لێ : « بابه ! خه به ری ناخۆش ، ناخۆشه . من چۆن شتی وا ئه که م ! »

ئهحمه دی کۆژی داوود بووه. زانایه کی پایه بلند بووه. تهفسیریکی قورئانی نووسیوه ناوی ناوه (صفوة التفاسیر) • ئهبن پوختهی هه موو تهفسیره به ناوبانگه کانی تا سهرده می خۆی بی • له (روض البشر) دا نووسراوه له عولومی عه قلی و نه قلیدا دهستیکی بالای بووه و گه لێ له زانایانی شام لای ئه و پێ گه یشتوون وهك موفتی سهید مهحمودی هه مزای و شیخ سهلیمی عه ططار و شیخ ئیبراهیمی عه ططار و شیخ ئهحمه عایدین • وه زیفه ی تهدریس و ئیمامه تی به جی هیناوه له (جامع الورد) • جگه له تهفسیره که ی که تهواوی نه کردووه ، کتیییکی تریشی هه یه ناوی (تنبيه الغافلین ، فی رد من خطأ أئمة الدین) • له قه برستانی گه زه کی (شالق) له بازاری (ساروجار) تیراوه •

پازدههم — شیخ عه بدولقه تتاحی عه قه ربی که یه کتی بووه له وانه ی مهولانا بۆ جیگه داریی خۆی دیاری کردوون وهك پێشتر باسمان کرد •

شازدههم — شیخ ئیسماعیلی شیروانی که به تایه تی هاتووه بۆ خزمه تی مهولانا و ته ریفه تی له سه ر دهستیلا وه رگرتوووه و پاش زیاضه ت و سولووکیکی زۆر ئیجازه ی ئیرشاد و تهدریسی لا وه رگرتوووه • ئه م ذاته خه لکیکی زۆر له سه ر دهستیا پهروه رده بوون و پێگه یشتوون و قازانجیکی زۆری به موسولمانان گه یاندوووه •

حه قدههم — شیخ موحه ممه د حافظی ئۆرفه لی • ئه م ذاته له کاتیکه وه مهولانا دهستی کردوووه به ئیرشاد له سوله یمانی ، هاتوووه بۆ خزمه تی و ته ریفه تی لێ وه رگرتوووه • ئیتر لێ جیا نه بووه ته وه نه له سوله یمانی و نه له به غدا و نه له شام و به هه موو جۆری به دلسۆزی په وه خزمه تی کردوووه • مهولانا ییش ئیجازه ی ئیرشادی موطله قی داوه تی و بزباریشی داوه تا ئه و هه بێ هیچ خه لیفه یه کی تر له شاری ئۆرفه دا ئیرشاد نه کا و ئه م نامه یه ی بۆ نووسیوه :

« بسم الله الرحمن الرحيم »

« حسبنا الله ونعم الوكيل ، وعليه توكلنا .
« برادر طریقه : و مخلص علی الحقیقه ، حافظ محمد افندی را بارشاد
عباد و تسلیک طلاب مجاز و مأذون نمودیم . هرکس از یاران این ناتوان به
شهر (عرفاء) وارد میشوند ، بترغیب خلق بر افندی معزو الیه مشغول
باشند . اصلاً علاقه ارشاد نکنند . والسلام ختم الکلام . اضعف العباد :
خالد النقشبندی المجددی » .

ههروا مهولانا میزه ری سه ری خوی و جلیکی ئیمامی زه بیانی شیخ
ئهحمه دی فارووقی سه رهندی که لای بووه ، به خهلات داونی به شیخ
موحه مهده حافظ زهحمه تی لی بی .

ئههم شیخ موحه مهده حافظه زانایه کی گه وره و شاعیریکی لی هاتوو و
ئه دیبیککی بهرز بووه . زوربه ی ئهحوالی حاله تی (جهلال) بووه . له
ئامۆژگاری ئاینیدا له کهس نه ترساوه و سوودیککی زۆری بۆ موسولمانانی
دهور و پستی بووه .

ههژدههم — شیخ مهلا عهبدوازهحمانی کوردی . ئههم ذاته لهو کاتهوه
که مهولانا له سولهیمانی بووه به موده ززیس هه ر له گه لی بووه و له
خزمه تیشیا چوو بۆ هیندستان و له گه لیا گه زاوه تهوه بۆ سولهیمانی .
ههروا له گه لیشی چوو بۆ بهغدا و هاتوو تهوه بۆ سولهیمانی و پاشان
له گه لیشی چوو بۆ شام و حه جی دووهه میشی له گه ل کردوو . مهولانایش
ئێجازه ی طهریقه ت دادان و تهدریسی داوه تی . که له گه ل مهولانا چوو بۆ
شام ، ئیتر نه گه زاوه تهوه بۆ کوردستان و لهو ئی کۆچی دوایی کردوو .

تۆزدههم — شیخ مهلا موحه مهده ی مهجذووب که زانایه کی گه وره
بووه و (سهیدا) یان بانگ کردوو . ئێجازه ی عیلمی لای مهلا یه حیای مزووری

وهرگرتووه • خه لکی ئامیدی (عمادیه) بووه • پاش تهواوکردنی خویندن ته ریه تهی له سهر دهستی مهولانا دا وهرگرتووه و خه ریکی سولووک بووه و مه جذوب و خاوه ن سۆز بووه • له نهنجامی ریاضت کیشان و موجه دهی نهفسدا مهولانا خهلافه تی موطلقه ی داوه تی و ئیجازه ی ئیرشادی پی به خشیوه • له (المجد التالد) دا نووسراوه ئه م ذاته گه یشتووه ته پایه ی بهرز و زۆرتری ئه حوالی ئیستیغراق بووه له مورا قه به و حوضووردا و له بهر غه له به کردنی حالی خۆی به سه ریدا که م جار توانای ئیرشاد و تهدریسی بووه •

بیستم — سه ید طاها ی نه هری • ئه م ذاته له ئه ولادی شیخ عه بدوله زیزی کۆزی شیخ عه بدولقادی گه یلانی (حه زه تهی غه و ت) • شیخ عه بدوله زیز و هختی خۆی ها تووه ته ئاکری (عقره) له کوردستان و له و ئی نیشه جی بووه • یه کئ له ئه ولاده کانی ئه میش که ناوی (شمس الدین) بووه ، چووه ته شویت پی له کوردستانی سه روو ئاوه دانی کردووه ته وه و به ناوی خۆیه وه ناوی ناوه و پاشان مه شهوور بووه به (شه مزین) • ئیستا نه وه ی ئه م ذاته (شه مزینی) یان پی ئه لئین • سه ید طاها یه کیک بووه له نه وه کانی ئه م ذاته و زانایه کی مواناسب بووه • ته ریه تهی له سهر دهستی مهولانا دا وهرگرتووه و مهولانایش ئیجازه ی خهلافه ت و ئیرشادی داوه تی • پاشان گه زاوه ته وه بۆ نه هری و دهستی کردووه به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و یه کهم — شیخ عه بدولقادی شه مزینی • ئه م ذاته ، وه ک شیخ موحه مه دی خال نووسیویه ، له ۱۲۳۹ ی هه جره تدا چووه بۆ به غدا بۆ خزمه تی مهولانا و ته ریه تهی له سهر دهستیدا وهرگرتووه و پاش سولووک و موجه ده گه یشتووه ته پایه ی ئیرشاد و مهولانا ئیجازه ی خهلافه ت و ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ئیتر گه زاوه ته وه بۆ کوردستان و دهستی کردووه به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و دووهم — شیخ خالیدی جهزیره‌یی که پاش سولووک و مواجه‌داتیکی زۆر ئیجازه‌ی ئیرشادی موطله‌قی له مه‌ولانا وهرگرتوو و گه‌زاوه‌ته‌وه بۆ ولاتی خۆی و خهریکی ده‌رس و تنه‌وه به‌فه‌ق و ئیرشادی موسولمانان بووه و گه‌لێ کەس له‌ به‌رده‌ستیا پێ گه‌یشتوون و به‌هره‌دار بوون . ئهم ذاته به‌یه‌کیك له‌ خه‌لیفه گه‌وره‌کانی مه‌ولانا ئه‌زمیرری .

بیست و سێهم — شیخ موحه‌مه‌دی فیراقی . ئهم ذاته ماوه‌یه‌کی زۆر له‌ خزمه‌تی مه‌ولانا سولووکی کردوو تا گه‌یشتوو به‌ پایه‌ی ئیرشاد و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌ت و ئیرشادی موطله‌قی وهرگرتوو . زۆرتری ئه‌حوالی ئهم ذاته جه‌لال و جه‌زبه و سوکر بووه و ، له‌ شاری دیاربه‌کر خهریکی ئیرشادی موسولمانان بووه و خه‌لکیکی زۆر له‌سه‌ر ده‌ستیا پێگه‌یشتوون . ئهم ذاته له‌ سالی ۱۲۸۲ی هه‌جریه‌دا وه‌فاتی کردوو .

بیست و چواره‌م — مه‌لا ئه‌حمه‌دی کۆله‌ساره‌یی ، له‌ خاکی بێله‌وار له‌تیوان کرماشان و سنه‌دا . ئهم ذاته وه‌ختی خۆی له‌ گه‌ل شیخ عوتمان سیراجوددین له‌ به‌غدا پێکه‌وه بوون له‌ ته‌کیه‌ی هه‌زره‌تی غه‌وث و پێکه‌وه خهریکی خوێندن و عیباده‌ت بوون . که مه‌ولانا له‌ سوله‌یمانی ده‌ستی کردوو به‌ ئیرشاد ، ئه‌میش له‌ به‌غداوه‌ گه‌زاوه‌ته‌وه بۆ سوله‌یمانی و ته‌ریقه‌تی له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌ولانا وهرگرتوو و پاشان مه‌ولانا ئیجازه‌ی ئیرشادی داوه‌تی . پاش ئه‌وه مه‌لا ئه‌حمه‌د گه‌زاوه‌ته‌وه بۆ (کۆله‌ساره‌) و له‌وێ خهریکی ئیرشاد بووه .

بیست و پێنجهم — سه‌ید عوبه‌یدوللای حه‌یده‌ری که موختی حه‌نه‌فی به‌کانی به‌غدا بووه . ئهم ذاته له‌ بنه‌ماله‌ی حه‌یده‌ری به‌ و له‌ ولقه‌یانه که له‌ کوردستانه‌وه چوونه‌ته‌ به‌غدا . پێشتر باسی ئهم بنه‌ماله‌یه‌مان به‌کورتی کرد . یه‌که‌م که‌سی ئهم بنه‌ماله‌یه‌ که چوونه‌ته‌ به‌غدا سه‌ید صیغه‌توللا

ئەفەندى بوو . بەھۆى بوونى ئەم ذاتەو لە بەغدا گەلىن فەقىى بەقايىلەتى
كورد چوونەتە بەغدا بۆ خويندن و گەلىن زانای گەورەى كوردستان لە بەغدا
جى گیر بوون .

لەو كاتەو كە مەولانا چوونەتە بەغدا سەيىد عوبەيدوللاى ھەيدەرى
تەرىقەتى لەسەر دەستیدا وەرگرتوو و لىيى جيانەبوو و تەنانت
لەگەلىشى ھاتوو تەو بۆ سولەيمانى و گەلىن جۆرە مەينەتى لەپىناويدا
قوبوول كەردوو . كە مەولانا ش گەزاو تەو بۆ بەغدا ئەمىش ديسانەو
لەگەلى گەزاو تەو . پاشانىش لەگەلىدا چوو بۆ شام . صيفەتوللا
ئەفەندى وەك لە عولومى دىندا سەرامەد بوو لە تەرىقەتیشدا وا
پىش كەوتوو بوو . ھەر وەك سولووكى تەرىقەتى كەردوو ھەروا دەرسىشى بە
فەقىكانى وتو تەو . سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى لەگەل ئەو شدا كە لە
خىزائىكى پاىبەرز و زى و شويندار بوو ، بەجۆرى نەفسى خۆى
كوشتوو بە ھەموو كەس ئاكرىت ، وەك تەركى پۆشاكى جوان و نەخواردنى
شتى خوش . بە ھەرمانى مەولانا بىست زۆر بەسەر شانى خۆى ئاوى
ھەلگرتوو و لە بازارى بەغدادا ئاوى داو بە موسولمانان بەخۆزايى .
پاش ئەو ش دە زۆر ئاوى بە خەلك فرۆشتوو لە بازاردا . ئەمە ھەموو
بۆ ئەو كە نەفسى خۆى لە خۆپەرستى پاك بكاتەو .

سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى يەكەم خەلىفەى مەولانا بوو لە بەغدا .
ھەرچى خەلىفەى ترى مەولانا بوو لە بەغدا لەپىشا لای سەيىد عوبەيدوللا
سولووكيان كەردوو تا پاىيان سەركەوتوو و پاشان مەولانا ئىجازەى
خەلافەتى داو نەتخ .

مەولانا باسى ئەو ى كەردوو كەوا سەيىد عوبەيدوللاى ھەيدەرى
گەيو تە ئەوپەزى پاىەى (فەنا و بەقا) كە لە عورفى ئەھلى تەرىقەتدا نىھايەتى

پایه ی سولووکی مریدانه . ههروه ها فهرمووویه نی هاوتای سهید
عوبهیدوللای حهیده ری و سهید عهبدولغهفووری مهشاهیدی و شیخ
مووسای جیووری و شیخ موحهمه دولجه دید ، مهگەر له حهلقه ی شاهی
نهقشه نددا دهسگیر بووبن .

مهناقیبی ئهو خهلیفانه ی مهولانا

له غهیری کورد

که ئاگام له مهناقیبیانه

یه کهم - زانای پایه بهرز و خاومن فهضل شیخ عهبدوللای ئهفغانی
ههراتی . که مهولانا له زیگای سهفهری هیندستانیدا ئهگاته شاری
(ههرات) ، شیخ عهبدوللای لهوئ فهقن ئهبن ، به خزمهتی مهولانا ئهگات و
پرسیاری لی ئهکا کهوا بو کوئ ئهچن . مهولانایش له وهلاما ئهفهرمویت
ئهچم بو خزمهتی شاهی ئهولیا شیخ عهبدوللای دیلهوی بو چاک کردنی
وهزعی حالی خۆم . شیخ عهبدوللای ئهلی منیش له خزمهتندا دیم . مهولانا
ئهلی تو چاوهزوانی بکه تا من دیمهوه . شیخ عهبدوللای ئهلی مادهم وایه
من ئهزۆم بو عێراق و لهوئ چاوهزوانیت ئهکهم . که مهولانا ههرات
بهجی دێلی شیخ عهبدوللایش بهجی دێلی ، ئهو بو هیندستان و ئهم بو
عێراق . شیخ عهبدوللای دیته مووسل دهست ئهکا به خوێندن تا ههوالی
گهزانهوهی مهولانای پێ ئهگا کهوا هاتوه تهوه و له سولهیمانی خهریکی
ئیرشاده . شیخ عهبدوللای له مووسلهوه ئهچن بو سولهیمانی و ئهگاته خزمهتی
مهولانا و داخلی تهریقته ئهبن و به ههموو جۆری ههیشه له گهلیا ئهبن
بو ههر کوئ بچن و له ههر کوئ دانشن ، مهگەر مهولانا پێی بلێ بمیتهوه ،
وهک ئهو کاته که ئهچن بو شام و پێی ئهلی له سولهیمانی بمیتهوه له جیی
ئهو دانشن .

ئەم ذاته ئىجازەى ئىرشادى لە مەولانا وەرگرتووه و ھەر لە خزمەتى
 خۆیدا خەرىكى پەرورە کردنى موسولمانان بووه و تا مردن بىخ علاقه و
 پتوهند ماوه تەو و ژنى ئەھیتاوه . وەك و تیشمان مەولانا پىش وەفاتی
 وەسیەتى کردبوو کە سەید ئىسماعیلی ھەنارانی بىخ بە جى نشینی و پاش
 ئمیش شیخ عەبدوللای ھەراتى . بە پىتى ئەم وەسیەتە پاش وەفاتی سەید
 ئىسماعیلی ھەنارانی شیخ عەبدوللای ھەراتى لە سولەیمانى یموہ چووہ بو
 شام و بووه بە جى نشینی مەولانا و دەستى کردووہ بە ئىرشاد و خەلکیکی
 زۆر لە بەردەستیا پیگە یشتوون .

شیخ عەبدوللا بە دلسۆزی بە کى زۆر موہ لە شام خزمەتى مال و منالی
 مەولانای کردووہ و کە خیزانی مەولانا دیتەوہ بو بەغدا و ھولیر شیخ
 عەبدوللا لە گەلى دیت . پاشانیش لە گەلى ئەگەزیتەوہ بو شام . ئەم ذاته
 لە ١٢٤٥ ى ھىجرەتدا وەفاتی کردووہ .

لە (روض البشر ، في اعيان القرن الحادى عشر) دا نووسراوہ کەوا شیخ
 عەبدوللای ھەراتى لە سەر ئارمزووى سەید ئىسماعیلی غەزىبى ژن بىرای
 مەولانا ، شیخ موحمەدى خانى لە جىگەى خۆیدا داناوہ بو ئىرشاد گوایە
 لە سەر بناغەى جى نشینی مەولانا و ، شیخ عەبدولفەتتاحتى ئاکرەبى دانەناوہ .
 بەلام وەك پىشتریش نووسیم ئەم قسەى جىگەى ئىعتیار نى بە ، چونکە
 دیارى کردنى شیخ عەبدولفەتتاح لە پاش شیخ عەبدوللای ھەراتى وەسیەتى
 مەولانا خۆى بووہ و ھەموو خەلیفە و مەنسوبەکان لەمە ئاگادار بوون .
 دیارە لە حالى وادا شیخ عەبدوللای ھەراتى ناتوانى بە پیچەوانەى وەسیەتە کەى
 مەولانا بجوولیتەوہ . ئەوپەزە کەى ئەو مەى وەك چۆن شیخ عەبدولفەتتاح
 لە سەر تەکیەى مەولانا دانىشتووہ ، زبى تى ئەچى شیخ عەبدوللا لە ناو
 مریدەکاندا باسى پایە و مەقامى شیخ موحمەدى خانى شى کردبى و ئەوہ
 وا مەعناى لى درايتەوہ کە ئەم ذاته ئەبى بە جى نشینی شیخ عەبدوللا .

کتیبه‌کە ی شێخ موحمەدی خاڵیشدا نووسراوە کەوا شێخ ئیسماعیلی
 ھەنارانی وەصیی یە کەم و شێخ عەبدوللای ھەراتی وەصیی دووھەم بوو و
 شێخ موحمەد ناصحیش وەصیی سێھەم بوو ئەو کە لەسەر تەکیە شام
 لە جێی مەولانا دابنیشن و ناوی ویصایەتی شێخ عەبدولفەتتاحتاحی ئاکرەیی
 نێرە . جا ئەگەر ئەم نووسراوەی شێخ موحمەدی خاڵ لەسەر پناغەی
 زاست کردنەوێتی ، ئەو زۆر بە جێگە یە ، یە کەم لەبەر ئەو کە شێخ
 موحمەد ناصیح چەند زۆژی پاش وەفاتی سەید ئیسماعیلی ھەنارانی بە
 تاعوون وەفاتی کردوو و ئێتر وەسی لەئارادا ئەماوە . ئەگەر شێخ
 عەبدوللای ھەراتیش کە وەصیی دووھەم بوو شێخ موحمەدی خانیی
 تەرشیح کردبێت بوو ئیرشاد ، هیچ عەیبێکی شەریعی و هیچ موخالەفە یەکی
 مەولانا زوونادا . بەتایبەتی کە شێخ عەبدولفەتتاحتاح ویصایەتی نەبێت ، دانیشتی
 شێخ مەحمود صاحبیش لەسەر تەکیە مەولانا لە سالی ۱۲۵۹دا لە سەر دەمی
 شێخ عەبدولفەتتاحتاح ئاکرەیدا مەعقوول و مەشروع ئەبێت . بەلام ئەگەر
 شێخ عەبدولفەتتاحتاح وەصیی چوارەم بووبێت ، مەیدانی دانیشتی شێخ
 مەحمود صاحب لەسەر تەکیە شام نامینی مەگەر بلێن لەسەر تەنازولی
 شێخ عەبدولفەتتاحتاح بوو یا ئەبەر دەرچوونی فرمانی سولتان عەبدولعەزیز
 بوو دانیشتی شێخ مەحمود صاحب لە تەکیەدا .

بە ھەر حال من لام وایە ئەو کەسانە ی کە وەسی بوون لە فرمانی
 مەولانا لایان نەداوە و فرمودە ی ئەویان بەجێ ھێناوە .

دووھەم - سەید عەبدولعەزیزی مەشایدی بەغدا یی . ئەم ذاتە لەسەر
 دەستی سەید عوبەیدوللای ھەیدەریدا داخڵی تەریقەتی نەقشبەندی بوو و
 لای ئەو سولوکی کردوو و پاش پێگەشتن ھەزرەتی مەولانا کردوو یە
 بە خەلیفە ی خۆی و ئیجازە ی ئیرشادی داوە تی کە لە بەغدا ئیرشاد بکا .
 ئەگەر ئەو ئەو نەندە خەریکی سولووک بوو و لە سولووکدا و ن بوو ،

سەید ئىبراھىمى بىر ئاتىم بۆلۈپ ، نەيناسىيەتەۋە و لىي پىرسىيە
 كىيىت و ئاتى چىيە . بەلكو خىزانىشى كە خوشكى شىيخ موخەمەدولجەدەيد
 بوۋە چەند جار ئاتىۋەتە ھۆدەكەي ، ئەم نەيناسىيەتەۋە و لىي پىرسىيە :
 تۆكىي ؟ ئەۋىش ئاۋى خۆي و تۈۋە و تۈۋىيە فلان كەسى خىزانىم .

مەۋلانا سەيىد عەبدولغەفورى زۆر خوش وىستۈۋە . تەنەنەت
 زۆر ئىكەن پاش ئۆزى لە مزگەوت دەرئەچىن ، لە دەرگەي مزگەوتە تا تۈۋى
 ئەچى . مەۋلانا دەستى ئەگرى و ماچى ئەكا و ئەفەرەمۈيت دەستت بەرنادەم
 تا گەتەم نەدەيتىن كەۋا لە زۆر قىيەتدا لە گەل خۆت بىيەي بۆ زىر ئالاي
 باپىرت كە فەخرى عالەمە درۈۋدى خۋاي لەسەر بى . لەۋىدا سەيىد
 عەبدولغەفور ھاۋارىك ئەكا و لە ھۆشى خۆي ئەچىن ، پاش سى سەعات
 ھۆشى دىتەۋە بەخۇيدا .

سىيەم — شىيخ موخەمەدى بەغدايى كە مەشھور بوۋە بە شىيخ
 موخەمەدولجەدەيد و مەۋلانا ۋاي بانك كىرۈۋە . ئەم ئاتە يەكەك بوۋە لە
 گەرەتەن خەلىفەكانى مەۋلانا و لە مەلا بەناۋبانگەكانى بەغدا بوۋە و
 پىرەيان و تۈۋە (ئەبۇۋىۋسنى دوۋەم) . لە تەكەيە خالىدەيە دەرسى
 و تۈۋەتەۋە و لە گەل ئەۋەدا خەرىكى تەرىقەتەش بوۋە . دەرسى شەرىع و
 ھەدىث و تەفسىر و تەسەۋۋفى و تۈۋەتەۋە . ھەمۇ زۆر ئاتى پاش ئۆزى
 عىشا لە تەكەيە بوۋە و لەۋەپاش چۈۋەتەۋە بۆ مال كە دىۋارى مالى بەپال
 تەكەيەۋە بوۋە . مەلایانى بەغدا پۆل پۆل ھاتۈنەتە لاي بۆ چار كەردنى
 گىرۈگەتەكانى عىلم و شەرىع و بۆ دەرس خۈيىدەن لە خىزمەتيا و بۆ بەرەكەت
 لىن ۋەرگەرتى .

ئەم ئاتەش لە سەرەتاۋە لە خىزمەتى سەيىد عوبەيدۇللاي ھەيدەرىدا
 سولۈۋكى كىرۈۋە و پاش ئەۋە گەشتۈۋە بە پاىيە ئىرشاد . ھەزەرەتى

مهولانا کردوویه تی به خلیفه و ئیجازهی ئیرشادی داوه تی و کردوویه تی به جی نشینی خۆی له تهکیه ی خالیدییه پاش سهید عوبه یدوللای حهیده ری و، فرمانی داوه به هه موو خلیفه کانی وه کوو سهید عه بدولغه فووری مهشاهیدی و شیخ موسای جبووری و غیری ئهوانیش که له ژێر فرمانی شیخ موحه مه دولجه دیدا بن و له قسه ی دهر نه چن و وهک مورشید تهماشای بکه ن . له سه ر ئه م قسه یه خلیفه کان وه کوو مهولانا تهماشایان کردووه ، تهنا نه ت سهید عه بدولغه فوور که له خلیفه ئیجازه دراوه کان و (مطلق الارشاد) بووه ، به فرمانی مهولانا له گه ل شیخ موحه مه دولجه دیدا له یهک زاویه دا دانیشتون . ئه م زاویه یه له زۆژه لاتی به غلدا بووه و خانووی نیشته ته نیی سهید عه بدولغه فوور له زۆزاوای به غدا بووه . سهید عه بدولغه فوور هه موو زۆژی له گه ل به ره به یانا خۆی گه یاندووه ته زاویه که بۆ خزمه تی شیخ موحه مه دولجه دید و پاش نوژی عیسا زوخسه تی لی وهر گرتووه و گه زاوه ته وه بۆ مالی خۆی و ، ئه گه ر زنگای گه زاوه ی نه دا بێ هه ردوکیان له زاویه که دا ماونه ته وه و شه و له وی نووستون .

ئه م دوانه به یه که وه ئیرشادیان کردووه و پیکه وه ته وه ججوه یان کردووه له یهک حه لقه دا له مریده کان ، به لام شیخ موحه مه د (خه تی خواجه گان) ی خویندووه ته وه . هه موو شه ویکی سی شه مه و جومه ته وه ججوه یان له حازرانی حه لقه ی خه تم کردووه ، شیخ موحه مه د له لای زاسته وه و سهید عه بدولغه فوور له لای چه په وه ، تا به ته وه ججوه کردن به یهک گه یشتون . زۆر تر شیخ موحه مه دولجه دید داوای ته وه ججوه ی کردووه له سهید عه بدولغه فوور و گه لی کاتیش سهید عه بدولغه فوور داوای ته وه ججوه ی ئه شیخ موحه مه د کردووه ، جا که له ته وه ججوه کردن بوونه ته وه دهستی به کتری یان ماچ کردووه .

کاتن که ئەم دوو ذاته له يەك زاویەدا بوون ، شیخ موحمەدیان لەو
حوجرەدا دانیشتوووە کە پیشتر مەولانای تیا دانیشتوووە و سەید
عەبدولفەفووریان لە حوجرە یەکی تردا .

زوربە یی حالی شیخ موحمەد (جەلال) بوو و زوربە یی حالی سەید
عەبدولفەفوور (جەمال) بوو . شیخ موحمەد مەنە یی مریدەکانی ئە کرد
لەو کە لە حوجرە یی یە کردا دانیشن و ئە یفرموو هەر کەس بە تەنیا لە
هۆدە یی تاییە تیی خۆیدا خەریکی زیکر و فیکر و سولووک بێ و خۆشی
موراقەبە یی ئە کردن بۆ ئەو یی هەمیشە خەریکی سولووک بێ .

شیخ موحمەد بە مریدەکانی ئە فرموو کە خەریکی خۆتەندنی
عولومی دین بێ و کاتی تاییە تیی بۆ دا ئەنان کە دەرسی شەرع و عەقاید و
تەسەوفی تێدا بخوینن و وەختەکانی تریان لە پاش نوێژەکان خەریکی
زیکر و ئادابی سولووک بێ و وەسیەتی ئە کرد بۆ مەنسووبەکانی کە هەر گیز
پیاوی عالم و زانا نە بێ ئە یکن بە خەلیفە چونکە نەخوێندوار تەریقە تە کە بە
شەری نایا بە زیووە و ئە غەلب وائە بێ بیدەتی تیکەل ئە کا .

شیخ موحمەد ولجە دید پاش کۆچ کردنی مەولانا بۆ شام لە بەغدا
ئێرشادی کردوو ، ئەمیش پاش مەولانا هەر بە نەخۆشیی تاعوون کۆچی
دوایی کردوو . پاش وەفاتی ، مریدەکانی شیخ عەبدولفەتتاهی ئاکرە بێ یان
لە ئاکرەو هیناوە بۆ بەغدا و لە تەکیە یی خالیدییه لە جیی شیخ موحمەد
دایانناوە بۆ ئێرشاد کردن .

چارەم - شیخ موسای جبووری کە دانیشتووی بەغدا بوو . ئەم
ذاتە پاش ئەو کە چوو تە تەریقەتی خالیدی یەو لە بەردەستی سەید
عوبەیدوللای هیدەریدا سولووکی کردوو تا گەشتوو تە پایە یی خەلافەت ،
جا مەولانا کردوو بە خەلیفە یی خۆی و ئیجازە یی ئێرشادی داوەتی . ئەم ذاتە

وه کو ئیرشادی تهریقتهنی کردووه دهرسیشی به فهقی وتوتهوه • حهلقهی ئاموژگاریشی بووه و قهره بالغیکهی گهوره له مهجلیسی وهعظ و ئاموژگاری ئهودا دانیشتووه و دانیشتوانی مهجلیسهکهی گهلنجار دهستیان کردووه به گریان •

شیخ موسای جبووری بهغداپی له تهکیهکهی خۆیدا له زۆزاوای بهغدا ئیرشادی کردووه • لهوی زاویهیهکی بووه هبی خۆی بووه و لهگهڵ ئه مهیشدا ههرگیز له فهرمانی شیخ موحه مه دولجه دید دهر نه چوه • ههفتهی جارێک له تهکیهی خۆیه وه هاتووه بۆ تهکیه ی مهولانا له زه صافه له قه راخی دیجله له گهزه کی (رأس القرية) و شیخ موحه مه دولجه دید و سه ید عه بدولفه فووری مهشاهیدی له گهڵ مه نسووبه کانی تر دا چون به پیری شیخ موساوه تا به خزمه تی گه یشتون و له خزمه تیا هاتوونه ته ته کیه ی خالیدییه •

شیخ موسای جبووری گهلنج خهلیفه ی هه لکه وتووی بووه وه کو شیخ عه بدولجه بیاری حه نه لپی نه جدی که خهلیفه ی بووه له به صره و شیخ عه لپی عومانی که خهلیفه ی بووه له عومان و شیخ داوودی بهغداپی که خهلیفه ی بووه له بهغدا و شیخ عه بدولزه محمانی خه طیب له ته کیه ی خالیدییه ی بهغدا و شیخ موحه مه د سه عیدی هه ولیری و کهسانی تریش • به لام ئه و خهلیفه یه ی که له جیگایدا دانیشتووه شیخ ئیبراهیمی مهشاهیدی بووه • پاش وهفاتی شیخ ئیبراهیم شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره بی له شویتیدا دانیشتووه و شیخ عه بدولفه تتاح فهرمانی داوه به شیخ داوود که (خه تمی خواجه گان) بخویتیته وه • هه روا ئیذنی داوه که ته وه ججوه له مریده کان بکا به وه کاله تی ئه وه وه • شیخ موسا له ته کیه کهی خۆیدا له به ری که رخ تیزراوه •

پینجهم - شیخ موحهمه دی عیمام . ئەم ذاته لەپاش طهريقهت وه رگرتن و سولووك كردن و رياضت كيشايتيكي زور گه يشتووه ته پايه ئيرشاد ، جا مهولانا ئيجازمى ئيرشادى داوهتن و كردوويه به خليفهى خوى و تا مهولانا له ته كيهى خاليديه بووه ، ئەم پيش نويزى بو كردووه و مهولانا ته رجيجى داوه به سهر خليفه كانى تريدا بو پيش نويزى . كه ومفاتيشى كردووه ، له قه برستانى كه رخدا تير راوه له پال مه رقه دى (سيد الطائفتين) شيخ جو نه يدى به غداديدا .

شه شهم — مه لا ئه بووبكري به غدايي . ئهم ذاته يش پاش چوونه زيزي
تەريقەت لە مهولانا جيانەبوەتەوه و بۆ كۆي چووېن لە گهلى بووه و زووت
بووه لە هه موو پيوەندى به كى دنيا و پاش وهفانى شىخ موحه مەدى ئىمام
بووه به پيش نويزي مهولانا . ئه لىن قورئانى لە سەر شيوەى ئوبەيى كۆزي
كەب خويندوو و ئه وەندە دەنگى خۆش بووه و توويانە خوا كردوو به
هاوبەشى حەزەرتى داوود لە دەنگ خۆشيدا . به شەو و به زۆژ خەريكى
عيادەت بووه و گهلى زياضەتى كيشاو و جيهادى نەفسى كردوو .
مهولاناش ئىجازەى خەلافەت و ئىرشادى داوەت . كه مهولانا له به غدا
كوچى كردوو بۆ شام ، ئه مېش لە خزمەتيا چوو و له شام كوچى
دوايى كردوو و له نزيكى مهولاناوه لە گهلى شىخ ئىسماعيلي هەناراني و
شىخ عەبدوللای هەرايدا سپىراوه به خاك .

حوتہم - سہید ئیسماعیلی غزہزی . ئەم ذاتہ ، وەك لہ كیتی
(روض البشر فی اعیان القرن الثالث عشر) دا نووسراوە بینا لەسەر تەرجەمە
حالی كە سەید صالح ئەفەندیی كۆڤەزای نووسیویە كە موفتی
شافیعیەكان بوو لە شام ، ئیسماعیلی كۆڤی عەبدولغەنیی كۆڤی
موحەمەد شەریفە ، زانایەکی پایەبەرز و ئەدیپێکی بەدەسلات بوو ، لە

سالی ۱۲۰۷ی هجره تدا له دایک بووه و لای شیخ عه بدولزه حمانی که زبه ری و شیخ حامیدی عه تتار و لای مهولانا و کهسانی تریش خویندوویه تی *

ئه م ذاته له سر دهستی مهولانا دا ته ریه تی نه قشبه ندیی وه رگرتووه و ئیجازهی خهلافهت و ئیرشادی پین دراوه و مهولانا خوشکی ئه می خواستووه که ته نیا کچیکی لی بووه شووی کردووه به شیخ موحه ممدی خانی دیمه شقی که ئه ویش خهلیفه ی مهولانا بووه *

ئه مه نمونه یه کی شیعی ئه م ذاته یه له ته عریف کردنی مهولانا دا نووسیویه :

یا حسن فَوَاةٌ تُبَدِي لَنَا عَجَبًا
حَكَتْ قَتَاقَ صَيْغٍ مِنْ بَرْدٍ
نَاشِدَتْهَا بِالَّذِي قَدْ زَانَ طَلْعَتَهَا
وَقَدْ كَسَا جِسْمَهَا دِرْعًا مِنَ الزُّرْدِ
مَا بِأَنَّكَ تَنْهَمِي مَنَكُوسَةً أَبَدًا
لَا تَرْفَعِي الرَّاسَ أَوْ تَنْصَفِي إِلَى أَحَدٍ
فَانْشَدْتَ بِلِسَانِ الْحَالِ قَائِلَةً
هَذَا خُضُوعِي لِلذِّي الْعَرَفَانِ وَالْمَدَدِ

ههروه ها قه سیده یه کیشی هه یه ناوی موجه ددیده کانی هه ر دوازه قه زنه که ی ئیسلامی تیدا هۆنیوه ته وه و دواپیانی به مهولانا هیناوه ، له م قه سیده یه دا ئه لی :

وبعدهم من قد رقى المراقي
محدث الشام كلنا العراق
ومرشد الخلق لدين الحق
بالفيض والارشاد والترقى
اغنى ضياء الدين وهو خالد
غوث الورى ابو البهاء الماجد
بارك لنا يا ربنا في منده
واقسم لنا من نفحات منده

ئەم ذاتە نامىلىكەيەكى لەبارەى مەولاناوۋە نووسىوۋە ناۋى ناوۋە (حصول
الانس ، في انتقالِ حضرةِ مولانا الى حظيرةِ القدس) • ئەم ذاتە لە
سەفەرى ھەجدا لە تېئوان مەككە و مەدینەدا لە ۱۲۴۷ى ھىجرەتدا كۆچى
دواییى كردوۋە •

ھەشتەم — شىيخ مەروۋفى تىكرىتى • ئەم ذاتە تەرىقەتى لەسەر دەستى
مەولانا خۆیدا ۋەرگرتوۋە و ماۋىيەكى زۆر خەرىكى خواپەرستى و
زىياضەت كىشان و مۇجاھەدەى ئەفەس بوۋە تا گەشتوۋە بە پلەى مورشىدانى
پايەبەرز و مەولانا كردوۋىيە بە خەلىفەى خۆى و ئىجازەى ئىرشادى داۋەتتى،
بەلام لەبەر خەرىك بوۋنى بە تەجەللىياتى خۆى و زۆرىي جەذبە لى ھاتىيەۋە
كەتر تۋانىۋىيە خەرىكى ئىرشادكردن بى • لەناۋ مريدان و مەنسۋوبانى
مەولانا دا زۆر بەزىز بوۋە •

تۆھەم — شىيخ مۇھەممەد ناصىيخ كەيەكئى بوۋە لە گەۋرە گەۋرانى
مەنسۋوبىنى مەولانا • ۋەك پىشتىرىش باسما كىرد ، لە (روض البشر) دا
نوۋسراۋە ئەم ذاتە ۋەسى بوۋە كە پاش سەيىد ئىسماعىلى ھەنارانى و
شىيخ ەبدوللاى ھەراتى لە جىنگاى مەولانا دا ئىرشاد بكا ، بەلام (المجد
التالد) ئەمەى باس نە كردوۋە • ئەم ذاتە پاش مەولانا بە ماۋىيەكى كەم بە
تاعۋون كۆچى دواییى كردوۋە و لە نىزىكى مەولانا دا سىپىراۋە بە خاك •

دەھەم — شىيخ ەبدولقادىرى دىملانى • ئەم ذاتە لە گەل شىيخ
مۇھەممەد ناصىيخ پىكەۋە سولۇۋىيان كردوۋە لە خزمەتى مەولانا دا و
پىكەۋەش ئىجازەى خەلافەتيان لا ۋەرگرتوۋە و ئەمانىش تا مردن ھەر لىي
جىانە بوۋنەتەۋە و لە شامدا پىكەۋە بە ئەمرى مەولانا خەرىكى
پەرۋەردە كىردنى خەلك بوۋن •

ياز دەھەم — شىيخ مۇسەى بەندەنىجى (مەندەلاۋى) • ئەم ذاتە پاش

سولوك كردن و زياضت كيشايتكى زور و هاوژى يه تى به كى دلسوزانهى مهولانا و مانهوى ماوهيه كى دريژ له خزمه تيا ئيجازهى خهلافهت و ئيرشادى لى وەرگرتووه و دهستى كردووه به ئيرشادى موسولمانان و بووه به هوى گهزانهوى زوركەس له خراپه و بيدعهت و سوودىكى زورى به موسولمانان گهياندووه .

دوازدههم — شيخ عيساي بهندهنجى . ئەم ذاتهش به پى ئهوى له كىبى (الانوار القدسيه) دا نووسراوه خليفهى مهولانا بووه ، بهلام ئيراهيم فصيح حيدمرى له زىزى خليفه كانى مهولانا دا نهيشماردووه . زانايه كى بهرز و شاعيرى كى باش بووه . ماموستاي مهدرهسەى حەزرەتى غەوث بووه . گهلى له مهلا گهوره كانى بهغدا وەك عەبدولسەلامى شەوواف كه پاش ئەم بووه به ماموستا له مهدرهسەى حەزرەتى غەوث ، لای ئەم خوێندنيان تهواو كردووه . قەبرى ئەم ذاته له بهغدايه له مزگهوتى بهندهنجى له نزىك مزگهوتى حەزرەتى غەوثەوه و هيشتا نهوى لهو مزگهوتەدا ماون .

سيازدههم — شيخ موحهমেدى خانى . وەك له (روض البشر) دا له (الحقائق الوردية في حقايق الاجلاء النقشبندية) گيژراوه تهوه ، ئەم ذاته كورژى عەبدوللاى كورژى موصطەفاى خانى شافىعى به . له ١٢١٣ى هيجره تدا له (خان شه بخرون) له تىوان (حهما) و (حهلب) له دايك بووه . منداڵ بووه باوكى كوچى دوايى كردووه و دايكى به خىو و پهرده ردهى كردووه و ناويه ته بهر خوێندن . پاشان بردوويه تى بۆ (حهما) و له وى لای شيخ خاليدولسەييد و لای شيخ عەبدولزەھيمى بوستانى خوێندوويه . به شىكى عىلمى نهجوى لای شيخ حەمسوود زوھەير خوێندووه ، جا تهريقه تى قادريى له سەر دهستى شيخ موحهমেद سەعدى گەيلانيدا وەرگرتووه و له مزگهوتى شيخ علوان له حهما دهستى كردووه به ئيرشاد و دەرەس و تهوه .

که مه ولانا هاتووه بۆ شام هاتووه خزمهتی و ته ریشهتی له سه ر ده ستدا
وه ر گرتووه و ده ستی کردووه به سولووک کردن و ریاضت کشان .

له سالی ۱۲۴۱ هجری قمری به فرمانی مهولانا به مالموه له (حما) وه گویز اوپه ته وه بؤ دیمه شق و له مزگهوتی (عهد داس) دانشتووه و هرچه ند مهولانا دهرسی به فقهی و تبیته وه ئه و بووه به (موعید)ی دهرسه کانی ، تا خلیفه ی مهولانا له مزگهوتی (مرادیه) له (سویقه) کچی دواپی کردووه . پاش ئه وه مهولانا له و مزگهوتهدا دایناوه و ئیجازهی خلافتی موطله قهی داوه تی که ئیرشاد بکا ، له وی له سهر ئیرشاد ماوه ته وه تا شیخ عه بدوللای ههراتی وه فاتی کردووه ، جال له جیگهی ئه ودا له سهر ته کیه ی مهولانا دامه زراوه به فرمانی شیخ عه بدوللای ههراتی .

ئەم ذاتە لەناو مەید و مەنسووبە کافا زۆر بەرز و حورمەت بووە و ،
 ئەمیش بەشیوەیەکی جوان و بەرز ئێرشادی موسولمانانی کردووە . لە
 ۱۲۴۵دا چوووە بۆ حەج و لە ۱۲۵۳دا کتیبی (البهجة السنية في آداب الطريقة
 الخالدية) ی داناووە کە لە ۱۳۳۰دا لە قاھیرە لە چاپ دراووە . سێ جاری تریش
 ھەروا چوووە تەووە بۆ حەج ، جاریکیان لە ۱۲۵۹دا و جاریکیان لە ۱۲۶۰دا و
 جاری چوارەمیان لە ۱۲۷۴دا لە گەڵ دوو کۆزێ و گەلێ تەبەعەیلدا . میرحەج
 لەو سەردەمەدا صەفوەت پاشای والیی دیمەشق بووە ، زۆر حورمەتی شیخ
 موحەممەدی گرتووە . شیخ موحەممەد لە ۱۲۶۶یشدا زیارەتی قودسی
 کردووە و لە ۱۲۷۰دا سەفەری ئەستەموولی بووە . لەوێ زۆر زۆری
 لێ گیراوە . پاش ئەو سەفەرە گەزاووە تەووە بۆ شام و خەریکی ئێرشاد و
 تەدریس کردنی خۆی بووە . گەلێ کەس لە سەر دەستی ئەم ذاتەدا
 پیگەشتوون و پەرورەدە بوون و سوودێکی زۆری بە موسولمانان
 گەماندووە .

ئەم ذاتە لە دواژۆژەکانی ژيانیدا سەفەرێکی (حەما) ی کردوووەتەووە و لەوێ نەخۆش کەوتوووە و لە ژۆژی دووشەممە ی ۱۹ ی صەفەری ۱۲۷۹ ی هێجرەتدا کۆچی دوایی کردوووە و تەرمەکە ی هێنراوەتەووە بۆ شام و لە جیای قاسیوون لە نزیکێ مەرقدی مەولاناووە سپێراووە بە خاک .

ئەم ذاتە چوار کۆژی لی بەجیماووە ، شیخ موحمەد کە زانایەکی گەورە و زاوای مەولانا بوووە و پاش باوکی جینگەکە ی ئەوی گرتوووەتەووە و لە ۱۳۱۶ دا کۆچی دوایی کردوووە . ئەو سن کۆژەکەشی شیخ ئەحمەد و شیخ مەحمود و شیخ عەبدوللا کە هەرسایان بەر لە ۱۳۳۵ ی هێجرەت کۆچی دواییان کردوووە .

چواردهەم — شیخ ئەحمەدی سەمین . ئەم ذاتە مامۆستای مەدرەسە ی ئیمامی ئەعظم بوووە لە بەغدا .

پازدهەم — شیخ عەبدوللای فەردە . ئەم ذاتە پاش وەرگرانی ئیجازە ی خەلافەت لە قودس دانێشتوووە و ئیرشادی موسولمانانی کردوووە .

سازدهەم — شیخ موحمەدی کۆژی سولەیمان . ئەم ذاتە خاوەنی کتیی (الحديقة الندية) یە .

حەقدهەم — شیخ موحمەد صالح . ئەم ذاتە پێشەوای شافعی بەکان بوووە لە شاری مەککە .

هەژدهەم — شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی بە . ئەم ذاتە ئینساتیک بوووە بەجاری دەستی لە دنیا داشتوووە و ولاتی خۆی بەجی هێشتوووە و لە پال مالی خوادا لە مەککە دانێشتوووە بۆ خواپەرستی . گەشتوووەتە خزمەتی مەولانا و ئیختیاری تەریقەتی نەقشەبندی لەسەر دەستی ئەودا کردوووە و لەسەر سولووک کردن و زیاضەت کێشان و جیهادی نەفس بەردەوام بوووە تا ئیجازە ی ئیرشادی موطەلەقی دراوەتی و بوووە بە خەلیفە . لە گەورە

گه وړانی خلیفه کانی مهولانا بووه و مهقامی (صحر) و (بهقای) بووه .
 گهلې له پیاوې گه وړه و زانایانی سهردهم ته رېقه تیان له سر دهستیدا
 وهرگر توه و بهر مه مند بوون لای . مهولانا زوړی خوښ وېستوه ،
 ته نانت له یه کڅې له سه فوره کانی جهیدا پتی و توه هم جاره له بر خاتری
 تو هاتوم بۆ مه ککه ، عه بدوللا ! ئه ویش له خوښی اندا که و توه به سر
 دهست و پتی مهولانا دا . له تیوان هم ذاته و سید عه بدولفه فووری
 مه شاهیدیدا گهلې نامه و نامه کاری بووه که پز بوون له دوستایه تی و
 مه حییت و گفتوگوی زوځی و باطینی ، وهک له تیوان دوو قوتایی
 قوتابخانه یه کدا .

تورده هم - شیخ موحه مه د عاشقی میسری . هم ذاته له شام به
 خزمه تی مهولانا گه یشتوه و داخلی ته رېقه ت بووه و سولووکی کردووه تا
 گه یشتوه به پایه و مهولانا ئیجازه ی خهلافهت و ئیرشادی داوه تی . ئیراهیم
 فه صیخ حه یده ری ئه لې وه کو شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی خه به ری داوه تی
 هم شیخ موحه مه د عاشقی میسری به دوا خلیفه ی مهولانا بووه و ، که له
 ۱۲۸۰ ی هجره تدا له سه فوری حج گه زامه وه و له میسر لامدا به خزمه تی
 گه یشتم . له و سهرده مه دا له خلیفه کانی مهولانا خو ی ته نها هم ذاته یان
 مابوو . همه قسه ی شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی به ، به لام ئه و دیاره ئا گای
 له وه نه بوه که شیخ عثمان سیراجو د دین له ته ویله تا ۱۲۸۳ ویاوه .

بیستم - شیخ فه یضوللای ئه رز زومی به . هم ذاته که ناوبانگی
 مهولانای بیستوه هاتوه بۆ سوله یمانی و له وی به خزمه تی مهولانا
 گه یشتوه و ته رېقه تی له سر دهستیدا وهرگر توه و خه ریکی موجه دهت و
 سولووک و ریاضهت کیشان بووه تا ه موو مه قلماتی طه ی کردووه . ئه و جا
 مهولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و کردوویه به خلیفه ی خو ی . پاش ئه وه

چووہ بۆ ئەستەموول و زۆر لە موسولمانانی ئەوێ لە بەرەکەتی بەهرەمەند
بوون .

بیست و یەکەم — شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی یە . ئەم ذاتە پاش ئەو
کە تەریقەتی نەقشبەندیی وەرگرتوو ، ماوەیەک لە خزمەتی مەولانادا
ماوەتەو و عومری خۆی لە سولوولکردن و جیهادی نەفسدا بەسەر
بردوو و لە خزمەتی سەید عوبەیدوللای حەیدەریدا دەرسی عولومی
خوێندوو . لە تەکیە خالیدیەدا زووریکی تایبەتی بوو لە پال ژووری
سەید عەبدولغەفووری مەشاهیدی و شیخ موحەممەدولجەدیددا و لە
هاوژێیەتی ئەوان سوودی وەرگرتوو تا ئیجازەتی خەلافەت و ئیرشادی
دراوەتی . لە بەغدا ژنی هێناو و خەریکی ئیرشاد بوو . پاش ئەو
چوو بۆ ولاتی زۆم و لە شاری ئیزمیر دانیشتوو و ئیرشادی طالبانی
تەریقەتی کردوو و خەلکیکی زۆر لە فەیز و بەرەکەتی بەهرەمەند بوون .
ئەم ذاتە لای مەولانا زۆر خوشەویست بوو و بە یەکی لە گەورە گەورانی
خەلیفەکانی ژمیرواوە .

شایانی وتە شیخ موحەممەد ناویکی ئاگرەبۆزی هەیه مەنسووبی
مەولانا بوو ، ئەک خەلیفە و لە خانوویە کدا ئیژراوە لە باکووری مزگەوتی
حەزەرەتی غەوئەو .

مەنسووبەکانی مەولانا

مەولانا وەک ئەو هەموو خەلیفەیی بوو ، کۆمەڵێ مەنسووبی بوو
کە بێ گومان دیارە ژمارەیان گەلێ لە ژمارەیی خەلیفەکانی زیاتر بوو . و
لێرەدا ناوی هەندێ لە مەنسووبانەیش ئەنووسین لە کورد و لە غەیری
کورد . لە سەرەتادا ئەمە ناوی هەندێ لە مەنسووبە کوردەکانی :

(۱) پێم خۆش‌بوو بمتوانی‌بایه‌ له‌باره‌ی سه‌رگوزه‌شته‌ی ژبانی مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا شه‌وه ، چه‌ندم بۆ هه‌لسووژێ ، بنووسم . به‌لام نه‌وه‌م پێنه‌کرا . له‌گه‌ڵ نه‌وه‌شدا له‌ناو نه‌وانه‌دا دوایان که مه‌لا یه‌حیای مزووری و مه‌لا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زۆربه‌یانین، له‌به‌ر نه‌وه‌ی که حه‌قی مامۆستایه‌تی‌یان به‌سه‌ر کوردستان و خه‌ڵکی کوردستانه‌وه‌ زۆره ، به‌ پێویستم زانی چه‌رده‌یه‌کیان له‌باره‌وه‌ بخه‌مه‌ سه‌ر کافه‌ز .

مه‌لا یه‌حیا کۆژی خاڵیدی خه‌ڵکی مزووری‌یه . وه‌ك فه‌قیه‌کانی سه‌رده‌می خۆی نه‌م‌لا و لای کوردستان گه‌ژاوه‌ بۆ خۆیندن . زووبه‌ی خۆیندنی لای سه‌هید عاصمی هه‌یده‌ری بووه‌ که مامی صیغه‌توللا نه‌فه‌ندی گه‌وره‌ی هه‌یده‌ری بووه‌ که چووه‌ته‌ به‌غدا . لای زانای به‌ناوبانگ سه‌هید صالحی هه‌یده‌ری ئامۆزای صیغه‌توللا نه‌فه‌ندی شی ئیجازه‌ی وه‌رگرتوه .

مه‌لا یه‌حیا پایه‌یه‌کی به‌رزێ له‌ زانستدا بووه‌ و به‌ (شیخ الكل في الكل) به‌ناوبانگ بووه . شه‌هامت و غیره‌تیکێ زۆری بووه‌ و له‌ نه‌مر به‌ چاکه‌ و نه‌هی له‌ خراپه‌دا له‌ کس نه‌سه‌لمیوه‌ته‌وه . له‌ زانستی هه‌ندێدا واریشی شیخی بوخاری و له‌ فقه‌ی شافیعیدا جێ‌نشین ئیبنو‌حه‌جهر بووه . حاشیه‌یه‌کی موده‌وه‌نی به‌سه‌ر (توحفه‌ی ئیبنو‌حه‌جهر)ه‌وه‌ هه‌یه‌ تا باسی نوێژی جه‌ماعه‌ت . نه‌وه‌ی موتالای بکا نه‌زانێ پایه‌ی عیلمی له‌ چ‌بله‌به‌کدا بووه . نوسخه‌یه‌کی ئهم کتێبه‌ له‌ خانه‌قای بیاره‌ هه‌بوو مه‌لا حامیدی کاتبی شیخی سیراجوددین نووسیوویه‌وه . من زۆر جار ئاوانی نه‌وه‌ نه‌خوازم که ئهم حاشیه‌ی مه‌لا یه‌حیا به‌ و ، حاشیه‌ی یووسفی نه‌صه‌م له‌سه‌ر توحفه‌ که نوسخه‌یه‌کی لای شیخ محهمه‌دی خال هه‌یه‌ و ، حاشیه‌ی حاجی مه‌لا نه‌حه‌دی نۆدشه‌ له‌سه‌ر کیتابی نیکاح و ته‌لاقێ توحفه‌ که لای مه‌لا نیظامه‌ددینی نۆدشه‌یی به‌ له‌ نۆدشه‌ و ، حاشیه‌ی مه‌لا عه‌بدولعه‌ظیمی سه‌هیی که ئه‌ویش لای مه‌لا صدیقی موچه‌هیدی به‌ له‌ سه‌نه‌، هه‌موو پێکه‌وه‌ له‌ یه‌ك دوو جه‌لدیکدا کوئه‌کرانه‌وه‌ و له‌ چاپ نه‌دران، چونکی هه‌للی گه‌روگر فتنی توحفه‌ هه‌ر به‌م‌جۆره‌ مه‌لایانه‌ کراوه‌ و ئه‌کریت . من ئهم ئاوانه‌ی خۆم وه‌ك وه‌سیه‌تیک لێره‌دا نه‌نووسم بۆ هه‌رکسێ خوا ته‌وفیقی بدا ئهم ئه‌مرکه‌ جێ‌به‌جێ بکات بۆ خزمه‌تی شه‌ریعه‌تی ئیسلام و به‌ زیندوو ژاگرته‌ی یادی مه‌لایانی کورده‌واری .

ئیه‌راهییم فه‌صیح هه‌یده‌ری له‌ (المجد التالذ)دا نووسیویه : مه‌ولانا

.....

مەلایە حیاى مزوورى لە گەورە گەورانى ئوممەتى موحەممەدە و لە فێقەدا
گەشتوووەتە پایەى تەرجیح . سەرەزای ئەو وەك دەریا بوو لە عەلومى
عەقلى و ئەقلىدا و لە حیکمەت و فەلەکیات و زیاضیاتدا دەستیكى بالای
بوو . زنجیرەى ئیجازەى گەلێن لە مەلایانى کوردستان ئەگەزێتەو سەر
ئەم و هێى ئەمیش ئەچیتەو سەر حەیدەرى بەکان .

ئەم ذاتە پاش گەزەنەوێ مەولانا لە هیندستان و نیشتەجێ بوونەوێ
لە سولەیمانى ، لەسەر پێشنیهادى زاناىان و مەشایخى سولەیمانى ،
بەنیازی تاقى کردنەوێ مەولانا هاتوو بۆ ئەم شارە و گەلێن لە فەقێکانى
خۆى لە گەل خۆى هێناو . کە گەبووەتە بەرەو زاستەوخۆ چوو بۆ لای
مەولانا و لای ئەو دابەزیو و گەلێن پرسیارى موهممى لە دلى خۆیدا
ئامادە کردوو بى یانرسێ لە مەولانا . پاش حەسانەو چاوى بە مەولانا
ئەکەوێ . بێ ئەوێ ئەم هیچ پیرسێ مەولانا وەلامى پرسیارەکانى بە
باشى بۆ ژوون ئەکاتەو . کۆزى دانێشتنەکەى لای مەولانای زۆر بە دل
ئەبێ و دلى بەتەواوى ئەکرێتەو و وێژدانى قەناعەت ئەکا کە مەولانا
بەکیکە لە هەلکەوتووێ کانى ئوممەتى پێغمبەر . تەریقەتى لەسەر دەستدا
وەرنەگرێ و ئەچیتە زێزى مەنسووبەکانیەو و ئەصیحەتى مەلکانى
هاوژێشى ئەکا کە تەریقەتى لەسەر دەستدا وەرگیر . مەلایە حیا پاش
ئەم سەفەرە ئەبێ بە (جانانە) ی مەولانا و مەولانایش زۆرى خۆش
ئەوێ . ئیبراھیم فەصیح حەیدەرى لە زمانى شێخ ئیسماعیلی بەرزنجى یەو
ئەبگیرێتەو کەوا و تووبەتى لە خزمەتى مەلایە حیاى مزووریدا بووم لە
حوجرە یەکدا . پێش نیوەژۆ بوو ، مەلایە حیا نووستبوو . دیم وا مەولانا
لە حوجرەکەى خۆیەو هەستا و هات بۆ حوجرەکەى ئێمە ، منیش
لەبەرى هەستامەو و چووم بە پیریەو و عەرزەم کرد کەوا مەلایە حیا
نووستوو . فەرمووی خەبەرى مەکەرەو . مەولانا هاتە حوجرەکە و
دەمى مەلایە حیاى بە نووستووی ماچ کرد و فەرمووی (متعنا الله
بحیاتک) و لە حوجرەکە تەشریفى دەرچوو ، مەلایە حیا هێشتا هەروا
نووستبوو .

مەلایە حیا پاش تەریقەت وەرگرتنى لەسەر دەستى مەولانادا ناوبانگ و
شۆرەتى گەلێن زیاتر بوو و پلەى زانستى گەلێن بەرزتر بوووەتەو . ئەم
ذاتە ئەولادەکانیشى مەلایە ئەحمەد و مەلایە موحەممەد سەلیم و مەلایە
عەبدوللا و مەلایە موصطەفا هەموو مریدى مەولانا بوون . کۆزێكى تریشى
بوو ناوی عەبدولزەحمان بوو ، بە دەستى یەکن لە یەزیدى بەکان

.....

شهید بووه . ئەگێزێنەوه که هەوایی کوشتنی ئەم کۆزەیی ئەدەنی ، که زۆریش مەلا چاک بووه ، هەر ئەوەندە ئەکێ (حسبنا الله ونعم الوکیل) .

ئێبراهیم فەسیح حەیدەری لە (المجد النالد) دا نووسیویە : که سەید ئەسەد سەدرەددینی حەیدەری بایرم وەفاتی کرد ، مەلا یەحیا میوانی مائی ئیمە بوو لە بەغدا ، فەرمووی من سەید ئەسەد سەدرەددین ئەشۆم . هەستا و شۆردی . سەید عوبەیدوللای مام ئاوی ئەکرد بە دەستیا . پاشان نوێژی جەنازەشی لەسەر کرد لەگەڵ کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و صالحانی بەغدا . مەلا یەحیا ئەم جۆرە کارانەیی بە واجبی خۆی ئەزانی و ئەبوت زۆرێکی حەیدەری بەکان حەقی زۆربان لەسەرمە و پێویستە خزمەتیان بکەم .

هەروەها ئێبراهیم فەسیح ئەکێ : لەکاتیکی که من فەقێ بووم مەولانا یەحیا لە بەغدا بوو ، سەحیحی بوخاری و شەرحی نوخبە لە ئۆسولوی حەیدەری که ئێینو حەجەری عەسقلانی دایناوه و (الاشباه والنظائر) ی جەلالەددینی سیووطیم لە خزمەتیدا خویند . ئەویش ئیجازەیی حەدێث و تەفسیر و عیلمەکانی تری پێدام و فەرمووی ئەوه ئەمانەتی خۆتانم دانەوه . مەبەستی لە عیلم بوو چونکە ئەو خۆی مەجازی حەیدەری بەکان بوو .

مەلا یەحیا سەد سالتیک ژیاوه و لە بەغدا وەفاتی کردووه . مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەبانی حازری جەنازەیی بووه . ئێبراهیم فەسیح ئەکێ : من و مەلا حوسەینی کۆزی مەلا جامی و سەید موحەممەد ئەمینی کۆزی سەید عەبدوللای حەیدەری و سەید صالحی بۆی سەید عەبدوللای شۆردمان . مامۆستا مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەبانی لەگەڵ کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و پیاو چاکانی بەغدا نوێژی جەنازەیان لەسەر کرد و لە قەبرستانەکەیی باخچەیی بەردەمی مەرقەدی حەزەرەتی غەوثدا ناستمان .

منیش ئەلیم زۆزبەبانی باشە کەوا شێخ مەلا هەدا بەتوللای هەولیری خەلیفەیی مەولانا خالید و حاجی شێخ عەبدولزەحمان ئەبولوفا کۆزی شێخ عوتمان سیراجوودین هەرسایانیان لەپال بەکدا نێژاون و کەسیان لەنتواندا نییە .

پاش وەفاتی مەلا یەحیا مەلا ئەحمەدی کۆزی بووه بە جێگەداری و پاش ئەویش مەلا عەبدولهادی کۆزی (کۆزی مەلا ئەحمەد) لە ئوترووش بووه بە مەلا . مەلا عەبدولهادی لە ١٣١٢ی هێجرەتدا کۆچی دوایی کردووه . میژووی ئەم بنەمالەیی پێویستی بە دەفتەریکی گەورەیی . ئەگەر خوا یارمەتیم بدات شتیکی مۆناسیبیان لەبارەوه ئەنوسم .

- ۲- مه‌لا موحه‌مه‌د سه‌لیمی کوزی مه‌لا یه‌حیا •
- ۳- مه‌لا عه‌بدوللای کوزی مه‌لا یه‌حیا •
- ۴- مه‌لا مصطه‌فای کوزی مه‌لا یه‌حیا •
- ۵- مه‌لا عه‌بدوللای ئامیدی •
- ۶- زه‌سوولی ده‌کی •
- ۷- مه‌لا مه‌حموودی شه‌مزینی •
- ۸- شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی سنه‌یی •
- ۹- شیخ مه‌لا طاهای حه‌ریری •
- ۱۰- مه‌لا ئه‌حه‌دی عومه‌ر گونبه‌دی که‌ لای مه‌لا یه‌حیا ئیجازه‌ی
وهرگرتوو •

- ۱۱- مه‌لا مه‌حموودی عومه‌ر گونبه‌دی •
- ۱۲- مه‌لا موحه‌مه‌دی کوزی ئیسماعیلی کزیی •
- ۱۳- مه‌لا ئه‌بووبه‌کری کوچک مه‌لا ، باییری مه‌لا ئه‌فه‌ندی هه‌ولیر •
- ۱۴- مه‌لا موحه‌مه‌دی هه‌ولیری •
- ۱۵- مه‌لا موسته‌فای هه‌ولیری •
- ۱۶- مه‌لا ئه‌سه‌د ئه‌فه‌ندی جه‌لیی کزیی •
- ۱۷- مه‌لا ئه‌حه‌دی گه‌لالی •
- ۱۸- مه‌لا موحه‌مه‌دی موده‌ژژیس کوزی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- ۱۹- مه‌لا مه‌حموودی موده‌ژژیس کوزی مه‌لا جه‌لال •
- ۲۰- مه‌لا عه‌بدولکه‌ریسی کوزی شیخ عومه‌ری موده‌ژژیزی مزگه‌وتی
گه‌وره‌ی سوله‌یمانی •

- ۲۱- سه‌یید عه‌لیی به‌رزنجی قاضیی سوله‌یمانی •
- ۲۲- سه‌یید عه‌بدولقادری به‌رزنجیی موده‌ژژیس •
- ۲۳- سه‌یید عه‌بدولعه‌زیزی به‌رزنجی برای نه‌قیبی سوله‌یمانی •

- ۲۴- سهید عهبدوللای بهرزنجی برازای نهقیب .
- ۲۵- سهید ئیسماعیلی بهرزنجی برازای نهقیب .
- ۲۶- سهید عهبدولقادی بهرزنجی .
- ۲۷- سهید موحهممهدی بهرزنجی .
- ۲۸- سهید علی بهرزنجی مودهززیس
- ۲۹- مهلا شیخ عهبدولزهحمانی زۆزبهیانی (۲) .

(۲) ئهم ذاته له مهلا گهوره کانی سهردهمی خۆی بووه . له عهشرهتی زۆزبهیانی به که له ناوچهی کهرکوک ئهژین . به ئوسوولی فهقییهتی له کهرکوک و دهورو پشتهی خویندوویهتی و پاشان که نزیک بووه بێج به مهلا ، چوه بۆ بهغدا بۆ خزمهتی سهید صیغهتوللا ئهفەندی حهیدهری و له خزمهتی ئهوا خویندنی تهواو کردووه و ئیجازهی لا وهگرتهوه و له مزگهوتی (ئهممهدی) له (مهیدان) له قهراخی دیجله ، بووه به مودهززیس .

مهلا عهبدولزهحمان مهلایهکی زۆر گهوره بووه و گهلێ تهئلیفاتی بهکهلکی ههیه وهکو حاشیهی لهسه زیسالهی (اثبات الواجب)ی جهالوددینی صیددیقی دهووانی و ، حاشیهی لهسه (حکمة العین) و گهلێ زانای بهرز له مهدرسه کهیدا پێکهیشتون وهکو زانای بهناوبانگ مهلا موحهممهدی بانهی مامۆستای مهلا علی قزنجی و وهکو مهلا موحهممهدی خهطێ که مودهززیسی میر موحهممهدی زهواندز بووه که مهشهوره به (میره کۆره) . ئهم مهلا موحهممهدی مامۆستای حاجی مهلا ئهممهدی نۆدشهیی و مهلا عومهری خهیلانی بووه که مودهززیس بووه له زهواندز . ئهم مهلا عومهرهیش مامۆستای حاجی عومهر ئهفەندی ههولێری باوکی مهلا ئهبووبهکر ئهفەندی ههولێر بووه که مهشهوره به (مهلا گچکه)

لهسه نووسینی ئیبراهیم فهصیح ، ئهم مهلا شیخ عهبدولزهحمانی زۆزبهیانی به مامۆستای تهکیه خالیدی بهیش بووه . وادیاره ئهمه پێش ئهوه بووه که بێج به مودهززیسی مزگهوتی ئهممهدی . مهلا عهبدولزهحمان له ۱۲۷۰دا وهفاتی کردووه و دوو کۆژی لهپاش بهجێماوه مهلا موحهممهد و مهلا ئهممهد . مهلا ئهممهدیان بووه به مودهززیسی مزگهوتی ئهممهدی له جیتی باوکیدا .

- ۳۰- مهلا ئەحمەدی زۆۆبەیانینی کۆژی مهلا شیخ عەبدولزەحمان •
- ۳۱- مهلا موخەممەدی زۆۆبەیانینی •
- ۳۲- سەید عەبدوللەطینی بەرزنجی •
- ۳۳- مهلا عەبدولقادر شیخەلمارینی •
- ۳۴- مهلا حوسەینی پزدهری •
- ۳۵- مهلا عومەری عەسکەری •
- ۳۶- مهلا ئووەیی عەسکەری •
- ۳۷- سەید ئەسەد سەدرەددینی حەیدەری •
- ۳۸- سەید صیغەتوللای حەیدەری •
- ۳۹- سەید عەبدولقادر صیدقی حەیدەری •
- ۴۰- سەید عەبدولسەلامی حەیدەری •
- ۴۱- سەید عەبدولغەفورری حەیدەری •

شاعیری عیراق عەبدولباقی عومەری دوو قەسیدەیی بۆ لاواندەوێ
مهلا عەبدولزەحمانی زۆۆبەیانینی وتوو ، لەو قەسیدەیاندا کە دوا حەرفی
حەرفی (تی) بە ئەلێ :

قَدْ قَضَى عَمْرَهُ بَزْهَدٍ وَ تَقْوَى
و صَلَوةٍ مَشْفُوعَةٍ بِصِلَاتِ
بَيْنَانَ الْبَيَانِ فِي الْبَحْثِ كَمْ قَدْ
حَلَّ لِلطَّالِبِينَ مِنْ مَشْكِلَاتِ
و بَقَطَرِ الْعِرَاقِ مَحْزُورِ فَضْلِ
مِثْلِهِ لَا أُنْسَى وَلَا هُوَ آتِ
بَعْدَهُ أَضْحَتِ الْمَدَارِسُ حَتَّى
مِنْ حَلَّى كُلِّ فَاضِلٍ عَاطِلَاتِ
رَجَعَتْ مُنْطَمِنَةً مِنْهُ نَفْسُ
و تَسَامَتْ لَأَرْفَعِ الدَّرَجَاتِ
و تَرْقَى سُلُوكُ الْعَالَمِ أَرْخِ
شَانَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ لِلْجَنَاتِ

(١٢٧٠)

- ٤٢- سه‌یید عه‌بدولزه‌زراقی هه‌یده‌ری
- ٤٣- سه‌یید عیسای هه‌یده‌ری
- ٤٤- سه‌یید فه‌ضلو‌ل‌لای هه‌یده‌ری
- ٤٥- سه‌یید عه‌بدول‌حه‌کیمی هه‌یده‌ری
- ٤٦- سه‌یید عه‌بدول‌حه‌لیمی هه‌یده‌ری
- ٤٧- سه‌یید مو‌حه‌مه‌دی هه‌یده‌ری
- ٤٨- سه‌یید ئی‌براهیم فه‌صیحی هه‌یده‌ری ، که خۆی نووسیه‌یه‌ منداڵ بووم به‌ خزمه‌تی مه‌ولانا گه‌یشتم و خۆم به‌ خاکسار و مه‌نسووب ئه‌زانم .
له‌ مه‌نسووبه‌کانیشی له‌ غه‌یری کورد ناوی ئه‌سانه‌مان ئاگا لێ‌یه :
- ١- شیخ عوثماني کورێ سه‌نه‌دی نه‌ج‌دی •
- ٢- سه‌یید ئه‌حمه‌دی دیم‌لانی •
- ٣- سه‌یید مه‌حموودی دیم‌لانی •
- ٤- سه‌یید مو‌حه‌مه‌د ئه‌مینى موده‌رزيس له‌ به‌غدا •
- ٥- سه‌یید مو‌حه‌مه‌د ئه‌مینى سووه‌یدی مو‌قتیى حیلله •
- ٦- سه‌یید مو‌حه‌مه‌د ئه‌سه‌د مو‌قتیى حیلله •
- ٧- سه‌یید مو‌حه‌مه‌د سه‌عید مو‌قتیى حیلله •
- ٨- سه‌یید شیخ مو‌حه‌مه‌دی طه‌به‌قه‌لی •
- ٩- سه‌یید ئه‌بووبه‌کری هه‌وواری •
- ١٠- سه‌یید عه‌بدول‌لای داغستانی
- ١١- سه‌یید مه‌حموود شه‌هابوودینی ئالووسی ، خاوه‌نی ته‌فسیری
(روح‌المعانی) •

- ١٢- سه‌یید مو‌حه‌مه‌دی کورێ سوله‌یمانی به‌غدادی •
- ١٣- سه‌یید مو‌حه‌مه‌دی کورێ حوسه‌ین نه‌ظیف •
- ١٤- سه‌یید سوله‌یمانی کورێ سه‌یید جورجیس •

- ۱۵- سەید موحمەد ئەمین ئیبنو عابدینی دیمەشقی ، خاوەنی کتیی (ابن عابدین) لە شەری حەفید .
- ۱۶- عومەر ئەفەندی غەززی موفتی شافعی بە کانی شام .
- ۱۷- شیخ عەبدولزەحمانی کەزبەری حەدیثزانی شام .
- ۱۸- شیخ عەبدولزەحمانی طیبی .
- ۱۹- عەبدوللا پاشای حاکمی عەکک .
- ۲۰- داوود پاشای والیی بەغدا .
- ۲۱- مەککی زاده موصطفا عاصم ئەفەندی شیخوئیسلامی ئەستەموول .
- ۲۲- شیخ شامیلی داغستانی .
- ۲۳- شیخ فەوزی سەید زاغیب ئەفەندی .
- ۲۴- نەجیب پاشای والیی شام .
- ۲۵- عەینی ئەفەندی .
- ۲۶- سەید عەبدولمەرز ئەفەندی گەیلانی نەقیبی ئەشرافی بەغدا .
- ۲۷- حاجی وەلی بوددین پاشای والیی شام .
- ۲۸- سەید عەبدولزەزاقی حەیدەری .
- ۲۹- سەید موحمەد طاهیر ئەفەندی حوسەینی موفتی قودس .
- ۳۰- شیخ ئەبولخەیری دیاربەکری .
- ۳۱- سەید موحمەد ئەسەد ئەفەندی کە بە (ابن النائب) بەناوبانگ بوو .
- ۳۲- شیخ سەلاحی عەجلوونی کە بە (ابن ابی الفتح) بەناوبانگ بوو .
- ۳۳- موحمەد ئەفەندی جوندی موفتی مەعزەتولنوعمان لە حەلب .

- ۳۴- شیخ عومہری موجدہیدی دیمہ شقی •
- ۳۵- سہید خلیل سہمین نہقیی ٹہرافی تہرا بلوسی شام •
- ۳۶- سہید حسن ٹہفہ ندیی تہقی بوددینی حوسہینی ، موفتی و نہقیی ٹہرافی دیمہ شقی •
- ۳۷- شیخ موحہمہدی ٹاگرہ بۆزی کہ پیشتر ناومان ہینا •

زنچیرہی طہریقہتی مہولانا

ومك زانيمان مہولانا طہریقہتی نہقشبہ ندیی لہ تازہ کرموہی قہزنی سیازدہی ہجرت (شاہ عہدوللای دیہلموی) وەرگرتوہ کہ لہ قہبی (غلام علی) بوہ ، ٹہویش لہ (شیخ شہ مسوددین جانی جانان حہیبوللای مہظہر) ی وەرگرتوہ . ٹہویش لہ (سہید نور موحہمہدی بدهوانی) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ سہیفوددین) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ موحہمہد مہعصومی موجدہیدی) ی وەرگرتوہ کہ مہشہور بوہ بہ (العروۃ الوثقی) ، ٹہویش لہ (شیخ ٹہمہدی فاروقی سہرہندی) ی باوکی وەرگرتوہ کہ تازہ کرموہی سہدی دوازدهم بوہ ، ٹہویش لہ (شیخ موحہمہد باقی) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ موحہمہدی خواجہ گبی سہمہرقہندی) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (دہرویش موحہمہد) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ موحہمہد زاہید) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (خواجہ عوبہدوللای ٹہرار) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ یہعقوبی چہرخی) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ موحہمہد موبارک شاہی بوخاری) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ علائہددینی عہطار) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شیخ موحہمہدی ٹوہیسی بوخاری) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (شاہ موحہمہدی نہقشبہ ند) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش لہ (ٹہمیر کولال) ی وەرگرتوہ ، ٹہویش

له (شیخ بابا موحه‌مەدی سەمەسی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ
 عەلی زامیته‌نی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ موحه‌مەدی ئەنجیر
 فەنەوی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ عارفی زیوێ گەری) ی وەرگرتوو ،
 ئەویش له (شیخ عەبدولخالقی غەجدەوانی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ
 یوسفی هەمەدانی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ عەلی فارمەدی) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ ئەبولحەسەنی خەرقانی) ی وەرگرتوو ،
 ئەویش له (شیخ ئەبولەزیدی بەسظامی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (ئیمام
 جەفەری صادق) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (قاسمی کۆزی موحه‌مەدی
 کۆزی حەزەرتی ئەبووبەکری صەدیق) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (یەکیکە
 شەریعت زانە) که (الفقهاء السبعة) ، ئەویش له (حەزەرتی (سەلمانی فارسی)
 وەرگرتوو ، ئەویش له (یەکیکە) که (ئەویش له (حەزەرتی ئەبووبەکری
 صەدیق) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (حەزەرتی موحه‌مەدولموصطفا) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (ئەمینداری وەحی) (حەزەرتی جویرەئیل) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (خوداوەندی گەورەو بی‌هەمتای وەرگرتوو .

گەمە زنجیرەیی طەریقەتی ئەقشەندی مەولانا • زنجیرەیی طەریقەتی
 قادریشی بەم‌جۆرەیه :

مەولانا طەریقەتی قادریشی هەر له (شاھ عەبدوللای دیلەوی)
 وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ شەمسووددین جانی جانان حەیبوللای
 مەظہەر) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شیخ موحه‌مەد عابید) ی وەرگرتوو ،
 ئەویش له (شیخ موحه‌مەد سەعیدی خازین) ی وەرگرتوو ، ئەویش له
 (شیخ ئەحمەدی فاروقیی سەرھیندی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شاھ
 ئەسکەندەری کەتیلی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (شاھ کەمالی کەتیلی) ی
 وەرگرتوو ، ئەویش له (شاھ فەضیل) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (سەید
 گەدایی) ی وەرگرتوو ، ئەویش له (سەید شەمسووددین) ی وەرگرتوو ،

ئه‌ویش له (سه‌یید عه‌قیل) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (سه‌یید به‌ها ئو ددین) ی
 وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (سه‌یید عه‌بدولوه ههاب) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش
 له (سه‌یید شه‌ره‌فود دینی قه‌تسال) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (سه‌یید
 عه‌بدولزه‌زاق) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (حه‌زرتی شیخ عه‌بدولقادری
 گه‌یلانی) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (ئه‌بولحه‌سه‌ن عه‌لیی کوژی موحه‌مه‌دی
 قوره‌یشیی هه‌کاری) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (ئه‌بولفه‌ره‌جی طه‌رسووسی) ی
 وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (عه‌بدولزه‌حمانی تمیمی) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش
 له (جو نه‌یدی به‌غدایی) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (سه‌ری سه‌قه‌طی) ی
 وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (شیخ مه‌عرووفی که‌رخ) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش
 له (ئیمام عه‌لی زه‌ضا) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (ئیمام مووسای کاظم) ی
 وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (ئیمام جه‌غه‌ری صادق) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش
 له (ئیمام موحه‌مه‌دی باقر) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (ئیمام عه‌لی
 زه‌ینولعابدین) ی باوکی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (حه‌زرتی حوسه‌ین) ی
 باوکی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له (حه‌زرتی عه‌لی) ی باوکی وه‌رگرتووه ،
 ئه‌ویش له (حه‌زرتی پیغه‌مبه‌ر) ی وه‌رگرتووه دروودی خوای لی بی ،
 ئه‌ویش له (حه‌زرتی جو به‌ئیل) ی وه‌رگرتووه ، ئه‌ویش له خوداوه‌ندی
 گه‌ورمه‌و پنه‌هاوتای وه‌رگرتووه •

مه‌ولافا هه‌روه‌ها ته‌ریقێ (سوهره‌وهردی) و (کو برموی) و (چه‌شتی) یشی
 وه‌رگرتووه •

نہ ریتی نہ نشہندی

تہریقہ ت چی یہ و بوچی پیوستہ ؟

تہریقہ ت له عورفی تہہلی تہصہ و وفلا بہ مہ عنای سولووک و گرتنہ بہری
رَنگای بہجی ہینانی عبادہ ت و فرمان بہرداری خوی تہعالایہ بہ دلَسوزی و
بہ زاستی •

خوی تہعالا له قورٹا فلدا فرموویہ تی : «وما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ
إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» واتہ : ٹادہ میزاد و جنو کہم بو ہیچ دروست نہ کردوہ
بو تہوہ تہ بی بمپرستن و بہ ندہ گیم بکہن • پرستن و بہ ندہ گیش تہ بی
بہ دلَسوزانہ و خاوین و بی گہرد بی • خوا تہ قورٹا فلدا فرموویہ تی : «وَمَا
أَمَرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ» واتہ : فرمانی ہیچیان
نہ دراودہ تی تہوہ تہ بی خوا بہ رستی یان خاوین و بی گہرد بی • ہہروہا
فرموویہ تی : «إِلَّا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ» واتہ پرستی بی گہرد ہہر
بو خواہ • پرستیش کہ پیوستہ خاوین و بی گہرد بی دوو بہ شہ • یہ کہم
تہ صلی بہ کہ ئیعقباد و باوہ زہ بہ ذاتی خوا و فریشہ کان و پیغہ مہ ران و
تہو اکتیانہی کہ خوی تہعالا ناردوونی بو سر تہو پیغہ مہ رانہ و باوہ زہ
بہ زوژی قیامت و قہزا و قہدمر واتہ باوہ زہ بہوہ کہ ہہرچی لہ عالمدا
تہ بی و تہ کرتی ہمووی خوا پی تہ زانی و بہ دروست کردنی خواہ •

بہشی دووہہ میس فرعیاتی دینہ کہ وتنی کہ لیمہی شہ ہادہ تہ واتہ
(أشهد أن لا اله الا الله وأشهد أن محمداً رسول الله) و ، بہجی ہینانی پینج

فهرزی نوژ له هه موو شهو و ژۆژینکدا و ، ژۆژووو گرتنی زه مه زان له هه موو سالتینکدا و ، دانی زه کاتی مآ به موسته هه ققان و ، هه جی مالی خوا له مه ککه بۆ هه رکس که ده سلات و توانای بین وهک له شه رعدا باسی کراوه .

بهشی یه کهم که ئیمان و باوه ژه به سادهمی له ته من و ته ربی بهی ناوماآ و له دهمی موسولمانان و مرئه گیرئ و به شیوهی عیلمیش له خویندنی کتییی ئیعتیقاد و دهرس و مرگرتن له ماموستایانی زاناوه و مرئه گیرئ . هه روه ها بهشی فهرعیاتیش له ته من و ته ربی بهی ناوماآ و چاولئ که ربی موسولمانان و له خویندنی دهرسی شه رع و مرئه گیرئ لای ماموستای زانا و شارهزا .

خاوینی و بئ گهردی له عیاده تدا که بۆ ئه صلی باتیش و فهرعی باتیش پیوسته ، چه ند ژینگای هیه . یه کهم : به رهیه که خوا ئه یه خشی به ئاده مزاد و هیدایه تی ئه دا که وا به ساغی و ژاستی خه ربکی خوا په رستی بین . دوو ههم : به جئ هیتانی ئادابی دین وهک کردنی ئه و شتانهی خوا فهرمانی به کردنیان داوه و ، نه کردنی ئه و شتانهی خوا فهرمانی به نه کردنیان داوه که ئه مهش ورده ورده ئه بئ به هۆی ئه وه که نه فسی ئینسانی له سه ر دابه زرئ . سیه م : ئه و جۆره هه ول و تیکۆشانه که پیغه مبه ر (د) کردوویه تی و به رده وام بوون له سه ر تاعه ت و سه بر و خۆ ژاگرتن له به ر باری ئازار و زهحه تی دوژمناندا و هه ول دان و جهاد له ژینگهی ژاستیدا و خۆ دوور ژاگرتن له وانه که غافل و بئ هۆش و بئ ئاگان له به جئ هیتانی واجباتی دین ، چه رکه نه فسی ئینسان هه میشه ئینسان به ره و گونا ه و خراپه ژانه کیشی و نه فس تا له سیفاتی خراپ پاک نه کریته وه مهیدانی ئه وه ئه بئ که شهیتان کنه ی تیا بکا و له ژبی چاکه لای بئا ، بۆ بهش پیغه مبه ر فهرموویه تی : « اِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَجْرِيَ مِنْ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ » واته : شهیتان

وهك خويڻ به ناو له شى ئاده مزاددا ديت و ده چى . به كورتى
 نهفسى ئينسان بى ته زكيه و خاوين كرده وه ناگا به پايه دلسوزى ، بويش
 خوا فرمويه تى « والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا » واته : نهوانه
 له زنگاي ئيمه دا تيكوشاون ، زنگاي خومانيان نيشان نهدين ، هروه
 فرمويه تى : « قد اقلح من زكاتها و قد خاب من دساها » واته :
 نهوكه سى نهفسى خوي خاوين بكاته وه ززگاري نه بى و نهوكه سى
 گومزاي بكا زه نجى به خه سار نه چى .

چواره ميش به هوى هاوژي يه تى و خوشه ويستى راستاني مهيداني
 خواپه رستى وهك پيغه مهران و زيه راني دين . له سر هم بناغه يه خوا
 فرمويه تى : « يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين »
 واته : نهى خاوهن باوه زه كان له خوا بترسن و له گه راستان بن و ،
 پيغه مهران فرمويه تى : « والذى نفسى بيده لا يؤمن احدكم
 حتى اكون احب اليه من والده ووالديه والناس اجمعين »
 واته : قه سم بهو خوايه گياني من به دهستى نه وه ، ئيماني كهستان ته واو
 نابى تا منى لا له منالى و له باوكى و له هه موو خه لك خوشه ويست تر نه بى .

جا كه هاوژي يه تى پياوچاكان له گه خوش ويستندا هاته دى و ئينسان
 زنگاي نهو پياوچاكانه گرت ، دلى نه بى به ئاوينه صيفات و زه وشتى
 نهوكه سانه و بهو جوړه كه دلى نهوان نووراني بووه ، دلى نه ميش نووراني
 نه بى ، وهكو چوڻ ئينسان نه گه لاي ئاگر دا دابنيش هه موو له شى گهرم
 دانه گيرس يا لاي ئينساني زوړ و په ست دابنيش خه م و مهينه ت
 داي نه گري و لاي بوڼ خوشيكا دابنيش بوڼ خوش نه بى . له سر هم
 نه ساسيه پيغه مهران فرمويه تى : « ما صب الله في صدري شيئا
 الا صبه في صدر ابي بكر » واته : خوا هيچى نه ژانده وه ته سنگى
 منه وه كه نه ژانديته سنگى نه بوو به كړشه وه .

له سهر هم نه ریته بوو هاوړنکاني پښه مېر به بهر که تی هاوړنکاني پښه مېر موه دلیان نوراني بوو ، تایمین به بهر که تی هاوړنکاني پښه مېر موه دلیان زوی کرده خوا و پاکی و ساغی و بن گردی له دلیاندا جی گیر بوو .

له سهر هموش که خوی تهعلا خوی خاوهن ئیراده یه و (یختص بر حمتِه من یشاء) چنده کس له یارانی پښه مېر له ناو ئهوانی تریاندا سرکه وتووتر بوون و له ناو کومه لی یاراندا دهر که وتن و کهسانی تریش سوودیان له مان وهر گرت . بونموونه هزاره تی ئه بووبه کر شیوه یادی په نامه کی و دامه زرانی دل و به ندایه تی ساغی له دلدا دامه زرا . سلمانی فارسیش له هزاره تی ئه بووبه کر موه ئه مه ی بونمایه موه . ئیمام قاسمی کوزی موحه مده ی کوزی ئه بووبه کریش له موه موه . هرومه ها بایه زیدی به سظامی ش له ئیمام جه غه ری صادق موه ئیستیفاده ی نور و بهر که تی کرد .

بۆچی ناوی تهریقه ت له ناو ئه صحابه و تایعیندا نه بوو ؟

له زمانی هزاره تدا نوورو بهر که تی هاوړنکاني پښه مېر دروودی خوی له سهر بڼ ، ئه موده فراوان و عالمگیر بوو ، حسابی نه ئه کرا . هروا له زمانی تایعینیشدا هرچنده ئه و شیوه پيشووه نه ما بوو ، به لام پاشماوه ی نووری بهر که تی زمانی پښه مېر هیشتا گه لڼ زور بوو و مه جالی ئه موه نه بوو که سڅ به تاییه تی مه شهوور بڼ به مورشید و موره بیی . به لام له سده ی پاشموه دا کهسانی نه زان و بڼ ئاگا له خوا و دنیا په رست ئه موده زور بوون پیاوani ژاسته قینه ومك ئه ستره ی شهوی تاریک دیاریان ئه دا و به یکه یکه ئه میتران ، بویه یکه یکه ئه وکه سانه ی به هاوړنکاني پښه مېر پیاوه بهرزه کانی ومك خوله فای ژاشیدین و ئه صحابه و

تایمین په‌روهرده بووبوون که تاربان گرت و له‌ته‌هلی فساد و خراپه و
 بڼ‌ئاگایی دوورکه‌وته‌وه . ئه‌وانه‌ش که ئه‌یانویست بچنه سهر زه‌وشت و
 خووی ئه‌وان ده‌وری ئه‌وانیان ئه‌دا و له‌وان خړه‌بوونه‌وه و له‌سهر زه‌وشتی
 ئه‌وان ده‌ستیان ئه‌کرد به عیاده‌ت و ئاین په‌روم‌ری و زوهد و خه‌لوه‌ت و
 پاک‌کردنه‌وی نه‌فس له‌زه‌ذیله و خراپه و وه‌رگرتنی خووزه‌وشتی پاک و
 به‌رز که پیتی ئه‌وتری غه‌زای گه‌وره (الجهاد الاکبر) که غه‌زای نه‌فسه .
 ئه‌م که سانه ئه‌بوون به پیشه‌نگ و پیشه‌وای موسولمانان و دیاره هه‌ریه‌کئی
 له‌مانه‌زی و شویتیکی تایه‌تی بو خوی و مرئه‌گرت .

بۆنموونه ئه‌م ئادابه‌ی که ئه‌م‌ۆ مه‌شه‌وره به ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی ،
 ومختی خوی له‌سهرده‌می هه‌زرتی ئه‌بووبه‌کری صیددیقه‌وه خوای لی
 زازی بڼ تا زهمانی شیخ بایه‌زیدی به‌سطامی ناو‌زاوه به ته‌ریقه‌تی
 (صیددیقه‌ی) و ، له‌سهرده‌می شیخ بایه‌زیدی به‌سطامی‌شه‌وه تا سهرده‌می
 خواجه عه‌بدولخالقی غه‌جده‌وانی ناو‌زاوه به ته‌ریقه‌تی (طه‌یفووری‌یه) و ،
 له‌سهرده‌می خواجه عه‌بدولخالقی‌شه‌وه تا سهرده‌می سه‌ید موحه‌مه‌دی
 بوخارایی که مه‌شه‌وره به (شاهی نه‌قشه‌ند) ناو‌زاوه به ته‌ریقه‌تی
 (خواجه‌گان) و ، له‌سهرده‌می ئه‌ویشه‌وه تا سهرده‌می خواجه عوبه‌یدوللای
 ئه‌حرار ناو‌زاوه به ته‌ریقه‌تی (نه‌قشه‌ندی‌یه)^(۱) و ، له‌سهرده‌می خواجه
 عوبه‌یدوللای ئه‌حراری‌شه‌وه تا سهرده‌می سه‌ید ئه‌مه‌دی فارووقی
 سه‌ره‌یندی ناو‌زاوه به ته‌ریقه‌تی (نه‌قشه‌ندی‌یه‌ی ئه‌حراری‌یه) و له‌

---

(۱) له‌به‌رئه‌وه که سوورته‌ت و صیفه‌تی که‌مالی حه‌قیقی که پتوه‌ندی ته‌واو و
 حوزووری دله به ته‌وه‌ججه‌اتی پیر له‌دلی مریددا نه‌قشی به‌ستوه ،
 یا له‌به‌رئه‌وه که ذیکری ناوی خودا له‌دلی مریددا دامه‌زراوه و نه‌قشی
 به‌ستوه ، یا له‌به‌رئه‌وه که سوورته‌تی پیر که ناوئه‌بری به‌سوورته‌تی
 زابیطه له‌دلی مریددا دامه‌زراوه و به‌هۆی ئیستیمداد له‌زّوحانیه‌تی پیره‌وه
 پتوه‌ندی مرید گه‌یشتوه به پایه .

سەردەمی ئىمامى زەبىيانى شەھەرە کە ھەموو ئەوليا ھاودەنگەن لەو ھەدا کە تازە کەرەمەى ھەزارى دوو ھەمى ھىجرىيە ئاۋرە بە تەرىقەتى (موجەددىدىيە) و ئەم ئاۋە تا سەردەمى شاھ مەظھەرى مامۇستەى شاھ عەبدوللەى دىھلەۋى بەردەوام بوو . لە سەردەمى ئەۋىشەۋە بە تەرىقەتى (مەظھەرىيە) ئاۋبەنگى دەركردوۋە و ، لە سەردەمى مەولانائىشەنە مشھور بوو بە (خالیدیيە) . بە ھەر حال ئىستە لە ئاۋ مەنسۇبە كانى ئەم تەرىقەتەدا ئاۋى (نەقشەندىيە) باۋە .

بۆچى بە ئەھلى تەصەۋۋوف ئەلەين (ئەھلى تەصەۋۋوف) ؟

بىر و زەى جىاۋاز زۆرە كەۋا بۆچى (صوفىيە) يا (اھلى تصوف) وا ئاۋرەۋە . مەعقۇلترى ئەۋىر و زەيانە ئەۋەيە كە ھەر لە زەمانى پىنھەمبەرەۋە (دروودى خۋاى لى بى) بەرگى زېرى خورىيان لە بەركردوۋە كە بە عەرەبى پىئى ئەلەين (صوف) و نىسبەت بۆ لای (صوف) ئەبى بە (صوفى) و بە كۆمەلەكەش ئەۋترى (صوفىيە) يا (اھلى تصوف) . ھەسەنى بەصرى فەرەمۇۋەتەى : « لقد ادرکت سبعین بدریا كان لباسهم الصوف » واتە : ھەفتە كەسم لە ئەصھابەى غەزەى بەدر دىۋە ھەموو بەرگى خورىيان لە بەردا بوو . خورىيشیان بۆيە لە بەركردوۋە كە گۆئىيان بە دىنا ئەداۋە و خەرىكى عىيادەت و طاعت بوون و لە سوۋچى مەزگەۋتە كانا كۆبۇنەتەۋە وەك فەقىرانى ئەصھابەى موھاجىرىن كە لە مەككەۋە كۆچیان كەردبوو بۆ مەدینە و پىئىيان ئەۋتەن (اھلى صفت) و خوا لە بارەیانەۋە فەرەمۇۋەتەى : « للفقراء الذين أحصروا في سبيل الله لا يستطيعون ضربا في الأرض ، يحسبهم الجاهل أغنياء من التمغف ، تعرفهم بسيماهم لا يسألون الناس الحافا » واتە : (خىر بكنە) بەۋ ھەزارانەى لە زەى خۋادا زەيان لى بزاۋە ، ئاتۋانن بە ولاتا بگەزەن (ئانى بۆ خۆيان پەيدا بكنە) ، ئەزان لە بەر دەس پان

نه كړدنه مويان وانه زانې د هوله موندن ، داواي هيچ يارمه تېره ك له خلك
ناكهن .

نهوكه سانه ي ئاده ميزاد له هاوړي يه تي يانه وه پي نه گات

نهوكه سي كه بو دوزينه موي زيگاي خواپه رستبي راسته قينه وهك
بيله ي چاو وايه و بو په روه رده كړن وهك چراي تاريخه شه و وايه پي نه لين
(وله ي و مور شيد) و (شيخي طهريقه ت) . وله ي كه سيكه به پي توانا خواناس
پي به ذات و صيفات و ، له هر سني پايه كي (تمقوا) دا كه برتين له پاكي
له گومزايي كوفر و له چلكي گوناهاي گموره و له پتوه ندي نازموا به
(ما سوي الله) غيري خداوه ، گه يشتي پله يه كي به رز و واجب و سوننه ت
به پي ده سولات به چي پي و خوي له حرام و مكر ووه پيارزي و له
زيانا پير له خوا بكاته موه و به ناخي نه م پير كړدنه موه دا چوپي .

نيشانه ي وله ي نه مويه ئينسان به هاوړي يه تي كړدني دلي پز نه پي له
متما نه و خاتر جمع نه پي و له سهرماي دل سارد ي له دين ززگاري نه پي و به
نه شنه ي خواناسين دلشاد نه پي و له پتوه ندي زوچون به پيري نامه به ستدا
ئازاد نه پي . زادي زيكي و زاستي و ئيستيقامت و به رده وامي يادي حق
ومر نه گري و له سهر پي زه وي لي كړدني شهريعت پايه دار نه پي .

ئادابي پي زه واني ته ريقه تي نه قشبه ندي

وهك باسان كړد هه موو ته ريقه ته كان برتين له زيگاي فرمان به داري
خوا به ساغي و دلسوزي . كه واته خهريك بوون به ته ريقه ته موه له زاستيدا
خهريك بوونه به زاستي به ئادابي شهريعه ته موه .

ئادابی مرید له تهریقه تی نه قشبه ندیشدا ، وەك له تهریقه ته كانی تردا بریتی به له پیژەوی كردنی كیتاب و سوننهت و ، خۆپاراستن له هەموو بیدعەت و گومزاهی و گوناھباری یەك و ، بەردەوام بوون له بەجێ هێنانی فەرز و سوننهت و قورئان خوێندن و سەلەوات خانا له پیغه مەبەر دروودی خوا ی لێ بێ و ، بیر کردنەوه له خواوەند و پاراستنی دەست و دەم و پێ و چاو و گوێ و زوبان و هەموو ئەندامانی لەش له هەموو جینایەت و ھەرامێك و ، پاراستنی دڵ له ئارەزووبازی بەلكو له یادی غیری خوا و ، تازە کردنەوهی دەست نوێژ بۆ هەموو نوێژەكان و ، پشت گوێ نهخستی نوێژی جەماعەت و جومعه و ، خۆ شتی هەموو زۆژێکی جومعه و ، بەجێ هێنانی نوێژی ئیشراق و نوێژی چێشتەنگا و نوێژی تەراویح و (صلوٰۃ التسبیح) و نوێژی (اوائین) و ، ئاوەدان کردنەوهی تیوانی بەرمەبیان و خۆرکەوتن و تیوانی نوێژی شیوان و نوێژی خەوتنان بە یادکردنەوهی خوا و فرمان بەرداری لێ کردنی ، ئەمە هەمووی سەرەزای سوننهتەکانی پیش و پاش نوێژ .

ھەروەھا خوێندنی سوورەتی (تەبارەك) له هەموو شەویكدا و ، بەردەوامی دەسنوێژ و ، نووستن بە دەسنوێژمۆه و ، موحاسەبەیی نەفس لەسەر هەموو کردەوێکی ئاشکرا و پەنامەکی و ، موراقبەیی حەق له خەلوەت و جەلوەتا و ، تیکۆشان بۆ ئەوه له هەموو گوفتار و زەفتاریکا بەجێ هێنانی فرمانی خوا مەبەست بێ .

لەسەر مریدیش پێویستە ، وەك لەسەر ھەر موسولمانێکی تر پێویستە فیزی هەموو باوەژ و حوكمیکی شەری بێ و هەموو عیادەتێك بزانی ، تەنانەت ئەگەر بتوانێ فیزی ئەحکامی موعامەلاتیش بێ . ئەگەر خوێندەواریش بوو ، بەپیتی توانا خەریکی عولومی دینی بێ وەك تەفسیر و حەدیث و عەقاید و شەرع و کتیی بەسوودی تری دینی . بەتایبەتی له کاتیکا

که له مورشید بزاین موتالای یه کی له م چوار کتیبه بکا (احیاء علوم الدین) ی
 نیمای غزالی ، (قوت القلوب) ی نه بو و طالیبی مه ککی ، (الرسالة) ی
 قوشه یری ، (عوارف المعارف) ی سوه ره و مردی ، بو نه وهی له زئی و
 شوینی نه ولیا دور نه که و یتنه وه .

یه کینکی تر له نه را که کانی سه رسانی مرید نه وه یه که وا له غیری کاتی
 و معظ و غیرشادا یا به ته نیا خه ریکی ذیکر و یادی خوا و ناعه ت کردن یی یا
 له ناو کومه لی مه لایانی خوا ناسدا یی یا له گه ل نه هلی دلدا زا بو زئی و به
 یی نا چاری له گه ل که سانی وا زانه بو زئی که نه هلی غه فله ت و گونا هباری بن ،
 به تابه تی نه وانه ی که بیر و باوم زیان خراپه . هه روه ها نه یی له هه ر
 کرداری تکی وا دوور که و یتنه وه که بو نی زیا و ناساغیی لی یی . قسه و خواردن و
 نووستنی نه وه نده ی پتویست یی . موجه له به پتی پتویست بکا به خوی
 خوی و دهر و ناوی له گه ل خه لک وه ک یه ک یی . دمه دهم له گه ل که سانی
 نه فام و یی عه قل نه کا . هه ول بدا بو نه وه که تیکه لی کردار و زموشتی خراپی
 وه ک فیز و حز له ناو بانگ و دهر که و تن و به خیلی و هیوای دور و دریژی
 نازه وا نه یی . خوی به زل و خه لک به یی بایه خ نه زانی . سه عدیی شیرازی
 نه لئ :

مرا پیر دانای مرشد شهاب
 دو اندرز فرمود بر روی آب

یکی آنکه با خویش خودبین مباش
 دگر آنکه با غیر بدبین مباش

واته : زئی پیشانده ر و پیری زانام شیخ شهابی سوه ره و مردی ، کاتی
 که به سه ر ناوی دم جله وه بووین ، دوو ناموز گاری کردم ، یه که م نه وه که
 له گه ل خۆمدا خۆم لا چاک نه یی و دوو هه میش نه وه که له گه ل خه لکدا
 خه لکم لا خراپ نه یی .

ههروا ئه بئ تا پیتی بکری ههول بدا بۆ چاک کردنی قیوانی موسولمانان و
خزمت کردنی ئهوانه ی پتوستان به یارمه تی به .

ئادابی مرید له گه ل مورشیده که یدا

ئادابی مرید له گه ل مورشیده که یدا بریتی به له چه ند شتیك . به که م :
ئهو که به دل و زمان حورمه تی بگری و قه دری بزانی ، به لام به مه رجی له
زاده ی ئیعتیدال دهر نه چی و نه گاته پله یك که پیچه وانه ی شرع یی ،
بۆ نموونه به جۆری له به ری هه لسیته مه بگاته زاده ی زو کووع و سوجوود ،
ههروه ها وانه زانی ئهو مورشیده ی ئاگای له شتی غه یی هه به یاخود
بی خواستی خرای گه وره شتیکی یی ئه کری .

دوو هه م : ئهو که به گویره ی توانا مورشیده که ی خۆی خوش بویت و
تی بکۆشی بۆ زیاد بوونی خوشه ویستی ئهو له دلیا . سیه م : له هیچ کاریکا
خه یانه تی له گه ل نه کا . چواره م : زه خته له کردار و کردمه کانی شیخه که ی
نه گری و ، ئه گه ر شیخ کاریکی کرد که به دیمه ن لای ئهو نازموا بوو ، ماده م
بۆ ئهو به شتی که ته ئویلی بکا ، بۆی ته ئویل بکا . ئه گه ر بۆ ئه وه ش نه ئه شیا
که ته ئویلی بکا ، خۆی به وه سه سه و خه یالاتمه وه نه هیلیته مه و پرسیاری
زازی ئهو کرداره یا ئهو گوفتاره ی لی بکا بۆ ئه وه ی زاستی بۆ ده رکه وئ .

پینجه م : هه ر حاله تیکی لی زوو بدا له خزمه تی شیخه که یدا به یانی بکا .
شه شه م : له ئیشی ئیراده ت و سولووکنا به زاستی مرید یی و وه ختی خۆی
به فیزۆ له کیس نه دا . هه وته م : شیخه که ی هه ر فرمایکی یی سپارد یی ته فره
جی به جیتی بکا ، به لام له هه موو شتیکا شوینی نه که وئ ، به لکو ته نها له و
شانه دا که شایانی شان و شوین و پایه یه تی . هه شته م : ئه گه ر که سی

پرسیارێکی له شیخه‌که‌ی کرد ، ئەم له‌خۆیه‌وه خۆی تی‌هه‌له‌نه‌قوریتێتی و ده‌سته‌نه‌کا به‌ وه‌لام‌دانه‌وه‌ی ئەوه‌که‌سه .

تۆهه‌م : ئاگاداری ئەده‌ب بکا له‌ خزه‌ته‌ی شیخه‌که‌یدا . بۆ‌نموونه له‌خۆیه‌وه نه‌دوێ و قسه‌ی زۆر نه‌کا و قاقا نه‌کا له‌ مه‌جلیسیا و که‌ قسه‌یه‌کی له‌ خزه‌تیا کرد زیاد له‌ پتیویست ده‌نگ به‌رز نه‌کاته‌وه و کاتی قسه‌ کردن بزانی . ده‌هه‌م : هه‌ر رازیکی مورشیده‌که‌ی که‌وته لای بلاوی نه‌کاته‌وه و قسه‌ی شیخه‌که‌ی لای ئەوه‌که‌سانه نه‌گێزیتته‌وه که‌ عه‌قلیان پێ ناشکی و له‌ هه‌موو شتی ناگهن .

یازده‌هه‌م : شیخی بۆ‌ئه‌وه‌ بوێ که‌ له‌ دیانه‌تلا سوودی لی وه‌ربگری و بیکا به‌هۆی ژوون‌بوونه‌وه‌ی دل و ده‌روونی و ئومیدی سوود و ده‌سکه‌وتی دنیایی نه‌بێ . دوازه‌هه‌م : باوه‌ز و متمانه‌ی دلی به‌ستی به‌ مورشیده‌که‌یه‌وه و وه‌کو خزه‌تکاریکی ساغ و دلسۆز ئاماده‌ بێ بۆ گوێ بۆ شل‌کردنی . سیازده‌هه‌م : له‌گه‌ل پتیه‌قد و که‌س‌وکاری مورشیده‌که‌ی و به‌لکو له‌گه‌ل مریده‌کانیشی به‌ئده‌ب بێ .

هۆیه‌کانی گه‌یشتن به‌ خوا لای نه‌قشبه‌ندی‌یه‌کان

هۆیه‌کانی گه‌یشتن به‌ خوا لای نه‌قشبه‌ندی‌یه‌کان چوارن . یه‌که‌م : هاوژی‌یه‌تی مورشیدی کامیل و موکه‌میل له‌گه‌ل خۆشه‌ویستی و زاگرتی ئەده‌بدا . ئەم هاوژی‌یه‌تی‌یه‌که‌یه‌وه‌یه‌ مرید تا له‌ تواناییدا بێ له‌گه‌ل مورشید بێ و له‌ زه‌وش و کرداری به‌رزی که‌لک وه‌ربگری و ئەده‌بی ئەو بکا به‌ سه‌رمه‌شق بۆ خۆی و وه‌ک مردووی به‌رده‌ستی مردووشۆر وابێ لایدا له‌ ژووی گوێ ژایه‌لی و فه‌رمانبه‌رداری‌یه‌وه . له‌م سووره‌ته‌دا مرید ئەبێ به‌ ئاوێنه‌ی وێنه‌ و مرگری ذاتی مورشید وه‌ک چۆن ئەصحابه‌کانی پێغه‌مبه‌ر

دروودی خوی لی بج به بهره که تی هاوژی به تی نمو دلان نورانی بووه و
بوون به مظهري عولوومی زهیبانی بهجوری که قابیلی باس کردن نی به .

دووههم : زایطهی مورشید که بریتی به له بهستنهوهی دل به
مورشیدهوه . نه مهیش دوو جوره . مه شهووره که یان نهوهیه مرید له پاش
دهست نوژی گرفتن زوو به قبیله دابنیش و چاو به یه کا بنی و به خه یال و ایزانی
مورشیده که ی له بهرده میا زوو به زووی نهام دانیشتووه و، زوخی پژ نه نواری
حه زرت (د) له ناو دلی یا له سر سینهی مورشیده که ی دابن و بزیاری نهوه
بداکه همیشه نور و بهره که ت له لای ذاتی خواوه دیتله خوار بوسر فخری
عالم که وا له ناو دلی یا له سر سینهی مورشیده که یدا و له حه زرتیشهوه
دانه پهژی بژ ناو دلی مورشیده که ی و له وی یشهوه وه کو ئاوی پلوسک
دانه پهژی بژ سر دلی خوی و ، دهوام بکا له سر نهام جوره فکر و
بیر کردنه و میه تا هست نه کا دلی نورانی بووه و ، چندی له توانادا بیی
له سر نهام پیومه ندی به بهشدار بی به ته می هاتی بهره که ت .

نامه شهووره که یشیان نهوهیه که صوره تی مورشیده که ی له ناو سینهی
خویا دابن و زوخی فخری عالمیش (د) له ناو دلی مورشیده که یدا قه رار
بداکه . جا به شیوهی پیشوو مولا حظه ی بهرده و امی هاته خوارموهی
بهره که ت بکا له لاین حه زرتی حق ته علاوه بژ سر زوخی حه زرت (د) و
له ویشهوه بژ ناو دلی مورشیده که ی و له دلی مورشیده که ی شیوه و پیته
خوارموه بژ دلی خوی که مرید و خاکساری نهوه .

به لکه له سر زاستی نهده بی به که م و دووههم به عنی هاوژی به تی
مورشید و زایطهی قه لبی معنوی نهوهیه که خوی گه وره فرموو به تی :
« یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و کونوا مع الصادقین » واته : موسولمانینه
خوتان له فرمان بهرداری نه کردنی خوا زاگرن و له گهل زاستان بن . بوونیش

له گەل ژاستان به شتووی ظاهر ئه بێ که بریتی به لهو هاوژێ به تی و
خۆشهویستی بهی باسمان کرد و ، به شتووی معنهوی یش ئه بێ وه کو ئه و
هاوژێ به تی بهی که به ژایبهی مورشید دیته جێ ، به لکو هاوژێ به تی
مورشید به معنای به که م به بێ پتووهندی دل ته ئیری ژۆحی نهی به ، به لام
هاوژێ به تی به معنهوی و پتووهندی ژۆحی به ته نهها سوو دبه خشه و ئه بێ به
هۆی په رده لادان و دهرک پێ کردنی پایه ی خاسانی خوا ، به لکو خواجه
عوبه یلؤلای ئه حرار فرموویه تی ئه وهی که خوا فرمانی پێ داوه هه ر
بریتی به له تیکه لێی ژۆحی و بوون له گەل مه ردانی ده روون و نیاز پاک و
ژموشه ت باش به دل و گیان . ئه مه یش ژایبهی وه ک مه شه و ره .

دوو هه م فرمان دانه به و خیطابه که له (ته حیات) دا له گەل هه زره تدا
ئه که ئی دروودی خوای له سه ر بێ که نوێژ که ر ئه لێ : « السلام عليك ایها
النبي ورحمة الله وبرکاته » . ئه م خیطابه که به لگهی دروستی هازر کردنی
ژۆحانی به تی پێغه مبه ره (د) له کاتی نوێژدا ، ئه بێ به به لگهی ئه وه که وا
هازر کردنی ئه و ژۆحانی ته نه یش دروسته که سوو دیان لێ وه ر ئه گیرێ .

هۆی سێهه می گه یشتن به خوا ذیکری په نامه کی به . ذکری په نامه کی
دوو جۆره . به که م هێنانی ناوی جه لاله یه که (الله) به به زوبانی دل . ئه م جۆره
ذیکره به (معنن) له مه زێ ئه ولیا مورشیده کانه وه ژۆیشه و وه تا ئه گاته
هه زره تی ئه بوو به کری صیلدیق .

ئادابی ئه م ذیکره ئه مه یه که مرید ده سنوێژ بگری و بزواته شویتیکێ
خه لوه ت و په نامه کی به وه دوو زکات سونه تی ده سنوێژ بکات ، جا ژوو به
قیله دابنیشی بیست و پیتج جار ئیستیفار بکات و بلی (استغفر الله ..
استغفر الله) . به دل به ژاستی ، داوای لێ بووردن و چاوپۆشی له خوای
گه موره بکا بۆ گونا هه کانی . پاش ئه مه چه ند ده قیقه یه ک ته سه ووری مردنی

خۆی بکا و وابزانن ئەوکاتە مردوووە و پرسپاری قیامەتی لێ ئەکەن ، واتە
وابزانن لە قەبردا یە و مەلاییکە پرسپاری لێ ئەکەن . پاش ئەمانە فاتیحە
لە گەل سوورەتی ئیخلاص (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بخوینن و خێرەکیان
بە دیاری ژەوانە بکا بۆ حەزرەتی فەخری عەلەم (دروودی خۆی لە سەر بێ) و
بۆ پێشەمبەرە کانی تر و ئەولیا و صالحان و بەتایەتی زنجیرەیی طەریقەتی
نەقشبەندی و ئەناو ئەمانەدا ناوی حەزرەتی ئەبووبەکر و غەوئی گەیلانی و
مەولانا خالیدی نەقشبەندی و مورشیدەکی خۆی بەتایەتی دیاری بکا .

پاش ئەوە کە مێک زایبەتی مورشیدەکی بکات و داوای یارمەتی لێ
بکات بۆ فوتووچی زۆچی خۆی ، ئەمجار چا و بێ بەیەکنا و زوبانی لە
ئاسمانەیی دەمی توند بکات و لێوی بنووقینن و بە خەیاڵ وشەیی پیرۆزی
(الله) بە سەر دڵیدا یێنن وەک بلیی بە دڵ ئەلێت (الله) و لە کاتی ئەم دیکرەدا تا
ئەتوانن سەرنجی ئەوە بدات کە زووی هەر لە خواوە و ژەمانەندی ئەوی
ئەوی و ئەوی مەبەستە « اَللّٰهُمَّ اَنْتَ مقصودی و رضاك مطلوبی » .
ئەیشبێ لە کاتی ئەم دیکر کردنەدا هەمیشە چاوەزوانی هاتنە خواوەوەی
بەرەکت بکا لە ذاتی خواوە بۆ ناودلی . ئەبێ هەناسەیش ئەدا تا تەنگەنەفەس
ئەبێ ، ئەوجار هەناسە یەک بەدا و هەموو کاتی بە پێی توانا لە سەر ئەم دیکرە
بەردەوام بێ تا دلی نوورانی ئەبێ و بە بێ ئیختیاری خۆی ، یادی خوا
ئەکاتەو .

پاش ئەوە کە دلی کەوتە دیکر کردن ، ئەم دیکرە بگۆزیتەو بۆ ناو
لەطیفەیی (زۆج) کەوا لە ژێر گۆی مەمکی راستیدا . کە ئەمۆش ذاکیر بوو
بیگۆزیتەو بۆ دیکری (خەفی) کە لە لای راستی سینەوێ ، جا بیگۆزیتەو
بۆ دیکری لەطیفەیی (ئەخفا) کە وا لە ناوە راستی سینەدا ، جا بیگۆزیتەو
بۆ دیکری لەطیفەیی (نەفس) کە وا لە دەماغدا . کە ئەو لەطیفەیش کەوتە
دیکر کردن ئەمجارە پایەیی (سلطان الذاکار) دیتە پێشەو کە بریتی بە ئەوە

هرچی ئەندامانی لەش هەبە مۆنەوومر ئەبن و ئەکەونە ذیکرکردن .

ئەبجیشزانین کە ئەم پینج لەطیفە بەیانمان کردن کە لەطیفە قەلب و زۆج و سیزۆ و خەفی و ئەخزان ، لە عەلەمی ئەمرن کە خۆی تەعالا بە ئەمری (کنن° فیکون) دروستی کردوون لەگەڵ لەطایفی عەلەمی خەلق کە لەطیفە نەفس و چوار زەگەزە (العناصر الاربعة) ن . ئەم پینج لەطیفە بە ماددین و مادەم لەطیفە نەفس نوورانی بوو ، ئەم لەطایفی چوار زەگەزە نوورانی ئەبن .

جۆری دوو هەمی ذیکری پەنامەکی ذیکری (نەفی و ئیثبات) بە کەلیمە (لا اله الا الله) . ئەم ذیکرەش هەروەک ذیکری یەکەم ئەولیا بە (معنن) زیوایەتیان کردووە تا ئەگاتە حەزەرەتی ئەبووبەکری صیددیق خۆی لێ زازی بێ .

ئادابی ئەم ذیکرەش ئەوەیە کە شەخسی ذیکرکەر دەستنویژ بگرێت و دوو زکات نۆژی سوتنەتی دەستنویژ بکات ، جا زوو و قیبلە دابنیش و زوبانی بکێشێ بە ئاسمانە دەمیو و دانی بە دانیو و لێوی بە لێویو و هەناسە هەلبکێشێ لەژێر ناوکەو لەگەڵ خەیاڵی لەفظی (لا) تا ئەگاتە ئاخیری دەماغ و لە دەماغەو لەفظی (اله) زاکێشێ تا سەرشانی زاست و لە سەرشانەو لەفظی (الا الله) بەدلێا بێشێ و لەگەڵ ئەم مۆلاخەزانەدا هەمیشە پێویستە یەکیەتی ذاتی خوا لە دلێا زابگرێ . جارجاریش لە ماوەی ئەم ذیکردا بە دل بلی : « أَللّهُمَّ أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي » . پێویستیشە لەگەڵ ئەم ذیکردا چاوەزوانی هاتە خوارەوێ زەحمەت و بەرەکەت بێ لە ذاتی خواو .

هۆی چوارەمی بە خوا گەشتن (تەوججوه) و (موراقبە) یە . تەوججوه و موراقبە بریتیە لەوە کە مرید هەمیشە مەعنای ئیسمی ذات

له دليدا ژابگړی و به هيچ جوړی له خوا بې ئاگا نه بڼ . جا که حالی گه ښته
 هم پله به سره تاي (فنا) ی بړ پيدا نه بڼ .

هم ئادا بانه ی به يانمان کردن ، نه بڼ هم مويسان له ژر سيپه ری
 مورشيدی ته واو و ته واو که ردا چې به چې بکړين . به قطعی مهيدانی نه وه
 نه دراوه ئاده مزاد له خوږه وه به بڼ مورشيد ده ست بکا به موراغه به و ذیکر و
 ئادا به کانی تری طه ريقه ت .

به لگهی شهرعی بړ هم ذیکری په نامه کی به له قور ئاندا زوره وه کو
 ئایه تی « واذکرو رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ » واته : له دلی خو تا یادی خوا بکه و
 ناوی بهیته ، یا « ادعوا ربکم تَضَرُّعًا وَ خِيفَةً » واته : بړ پاژانم وه و
 له ترسانا بانگ که نه خوا وند ، هروا وهك حمديشی قودسی که نه فرمویت :
 « انا عندَ حَسَنِ ظَنٍّ عِندِي بِي و انا معه اذا ذكرني ، فان ذكركني في نفسي
 ذكركه في نفسي ، و ان ذكركني في ملاذ ذكركه في ملاذ خيرٍ منه » واته
 من به گوږه ی گومانی چاکی به ندمم به خوم . من له گه لیمی نه گهر یادم
 بکاته وه . نه گهر له دلی خویدا یادم بکاته وه ، منیش له دلی خومدا یادی
 نه که موه . نه گهر له ناو کومه لیکشدا یادم بکاته وه ، له کومه لیکي
 چاکتردا یادی نه که موه . هروا وهك فرموده ی پیغمبر که
 فرموده تی : « خیرُ الذکر الخفی و خیر الرزق ما یکنی » واته : چاکترین
 یادی خوا یادی ته به نهی . چاکترین ژوزی یش نه و ژوزی به به نه وه نده ی
 پیوستی ئاده مزاد بڼ . راسته که شی مه به ست له ناو بردنی خوا به زمان
 ژوون کرده وه ی دل ، که واته ناو بردنی خوا به دل چيگهی ئیعتیاره .

ئیسامی نه وه وی له (الاذکار) دا فرموده تی : ذیکر به دل و به زوبان
 نه بڼ . باشتريش ئومیه به هردوکیان بڼ پیکه وه . نه گهر هر له هر
 به کیکیان کورتی هه لینا نه وه ذیکری به دل خیری زورتره و گوره تره .

شیوهی ختم له طریقه تی نه قشبه ندیدا

ختمی خواجه عه بدولخالقی غه جده وانی به مجورهیه :

(۲۵) جار (استغفر الله)، ژایطه ی مورشید، (۷) جار سووره تی (فاتحه)،
(۱۰۰) جار سه لاوات به وتنی (اللهم صلّ علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه
وسلم) ، (۷) جار سووره تی (آلم نشرح) ، (۷) جار سووره تی (اخلاص) ،
(۱۰۰۱) جار سوور تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

ختمی خواجه گانش به مجورهیه :

(۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۷۹) جار
سووره تی (آلم نشرح) ، (۱۰۰۰) جار سووره تی (اخلاص) ، (۷) جار
سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

ختمی شاهی نه قشبه ندیش به مجورهیه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، ژایطه ی مورشید ، (۱۰۰) جار سه لاوات ،
(۵۰۰) جار (یا خفیّ الألفاف أدركنی بطفك الخفی) ، (۱۰۰) جار
سه لاوات .

ختمی خواجه باقی باللهیش به مجورهیه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، ژایطه ی مورشید ، (۷) جار سووره تی
(فاتحه) ، (۱۰۰) جار (سه لاوات) ، (۵۰۰) جار (یا باقی أنت الباقي) ، (۷)
جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

ختمی ئیمای ژه بیانی ش به مجورهیه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، ژایطه ی مورشید ، (۷) جار سووره تی
(فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۵۰۰) جار (لا حول ولا قوة الا

بالله) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی شیخ موحه مهد معصومی موجه دیدیش به مجوره به :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۵۰۰) جار
(لا اله الا انت سبحانك انی كنت من الظالمین) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی شیخ موحه مهد صاحبی برای مهولانیش به مجوره به :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زایطه ، (۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰)
جار سه لاوات ، (۹۹) جار (عسی ان یبعثك ربك مقاما محمودا) ، (۷)
جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی هه ندی ئه ولیایش به مجوره به :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۱۰۰) جار (عالم
الغیب والشهادة الكبير المتعال) ، (۱۰۰۰) جار سه لاوات •

ختمی هه ندی ئه ولیای تریش به مجوره به :

(۲۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۷) جار
سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۸۱) جار ئایه تی (ومن یتق
الله یجعل له مخرجاً ویرزقه من حیث لا یحتسب ، ومن یتوکل علی الله
فهو حسبہ ، ان الله بالغ امره ، قد جعل الله لكل شیء قدراً) ،
(۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی بچووکى خواجه گانییش به مجوره به :

(۳) جار (استغفر الله) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۳) جار سووره تی
(اخلاص) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱) جار سه لاوات •

پاش خەتیش عەشرەيەك قورئانی پیرۆز ئەخوینىرى و (۳) جار
سەلاوات بەدیاری ئەتیرى بۆ زۆحى پىڭەمبەر (د) و پىڭەمبەرانى تر و
هەموو ئوممەتى پىڭەمبەر بەتایبەتى خولەفاى راشیدین و ئەصحابەکانى تر و
ئالى پىڭەمبەر و هەموو موسولمانان و بەمجۆره خەتم دوايى دى .

نامه کانی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مهولانا یه کئی له بنووسه چاکه کان بووه . نامه کانی که بۆ خلیفه و مه نسووب و دۆستان و گه وره گه ورائی ولاتی ناردوون نمونه ی دارشتن و پوختیی وته و جوانیی واتان . مهولانا لهم جۆره نامانه ی زۆر بووه ، گه لیکیان کوکراونه ته وه و دیاره گه لیکیشیان فموتاون . وا ئیمه لیره دا ته وه نده ی بهر ده ستان که وتبی له و نامانه ی نه یاننووسینه وه .

نامه ی یه که م

بۆ یه کئی له گه وره بیوانی نووسیوه له وه لاهی نامه ی نه ودا

بسمه سبحانه .

امیدگاها ، داعیان پناها ! دراین وقت ادهم خامهء مشکین ختامه را در عرصهء نامهء رافت علامه ، سرگرم میادین تبیان دم سردی و بی وفایی این فدوی نشان فرموده بودند ، رسید . سوادش سرمهء دیدهء فوآد ، و بیاضش صیقل آینهء مراد گردید .

قبله گاها ! بحقوق تملك ذره پروری ، و بظل ظلیل سایه گستری آن گوهر درج شاهوری ، و آن اختر رخشندهء برج مهتری قسم ، که تمام مضمون این مقال شامل حال این کمترین خالص البال است :

تا دامن کفن نکشم زیر پای خاله
باور مکن که دست ز دامن بدارمت

و طوطی لسان حال بشکر شکنی این دو بیت (کمال) حلو المزاج است :

جانا من از بعرض رسانم سریر فضل
مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
این مهر بر که بندم و آن دل گجا برم

و عذر خواهی زمان ماضی ، بی ادبی و زبان درازی بود .

زان سان گناه ما است نباشد زبان عنبر
ز آنجا که لطف تست تو خود عنبر ما بخواه

و بعد از این ان شاء الله بنوشتن عریضها خواهم پرداخت ، و کرام
الکاتبین را از صریر خامه به تنگنای حیرت خواهم انداخت . والسلام .

نامه‌ی دوهفتم

بقیه‌ی له خاوه‌ن پایه‌گانی بابان

امیدگاها ! چون مدهء متمادی محرومی دیدار ، و دوری خدمت آن
ملاطفت آثار ، چون زلف مهوشان گل رخسار ، و پیچ و تاب کاکل نوخطان
عنبر تثار ، متطاوول ، و لاله‌سان داغ حسرت جدائی را بر دل اندوه منزل
محرومان نهاده‌است ، ازان جهت پیوسته فرگس‌وش دیده‌نم دیده بر شاهراه
انتظار گشاده ، بلکه بتقریب بفحوای (المراسلة نصف المواصله) خود را
تذکار خاطر مهر اشتهار نماید .

بیمن هبوب نسیم مرحمت ربانی ، و مساعدهء اقبال و سعادت نواب

عظیم الشانی ، و ثالثاً بمیامن اتقاس آن فریدهء عمان رأفت و مهربانی ، همگی در لباس صحت ، و سوای حرمان خدمت ، در هیچ باب انکداری روی نداده .

امید با واردین گاهی بارسال احوال ، فرح بخش قلوب محرومان حضور شوند .

الأمر منكم ، والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیّهم

بق ملا محمد مهدی نیمام

برادر عزیزم ، ملا محمد امام ! مورد عنایت ایزد علام باشند . کاغذ بوفق طلب شما روانه شد ، و کاغذ سفید که دارند به کاک محمود حواله ، و کتاب (فتح المبین) را هر قدر که نوشته‌اند برای این مسکین روانه نمایند که ضرورت باستعمالش داریم ، و ده غروش پول دوستی را روانه نمودیم بمعرفت ملا محمود مترجم اورا به تخم پیاز داده روانه نمایند .

اگر جای نشستن میبود البته شمارا در خدمت ملا محمود باینجا میطلبیدم . اما شما بهر طرف که تقاضای انتقال باشد مأذونند . واستادی و کاک مصطفی از حقیر بحسن سلوک مأمورند . عمر بیگ مردی فهیم و متأدب است ، و اخلاص نسبت باین مسکین هم دارد . اورا بیگانه ندانند ، و دو کلمه را بایشان هم نوشته‌ایم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چوارم

بۆ برادر یکی نه‌خۆش کهوتووی نووسیوه

تنت بنائز طبیبان نیازمند مباد
وجود نازکت آزرده گزند مباد

سلامت همه آفاق در سلامت تست
به هیچ عارضه شخص تو دردمند مباد

در این وقت مسموع گردید که خدا ناخواسته کمتر عارضه بمزاج وهاج
کثیر الابتهاج آن درة التاج راه یافته . خدا شاهد حال و آگاه ما فی البال
و خیر صدق مقال است از تاریخی که این خبر موحش اثر بگوش این یک
جهتی مظهر رسیده ، شب و روز علی‌الدوام دست دعا بدرگاه قادر لاینام
برداشته ، سلامتی ذات مستجمع الحسنات آن برادر نیکو علامات مسألت
مینماید ، که انشاءالله عن قریب از خزائن غیبیه شفای شافی و دوی کافی
بآن برادر از تن زیاده‌تر با جان برابر کرامت فرماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پینجه‌م

بۆ حوسه‌ین چاوه‌ش

حق سبحانه و تعالی ذات برادر دینی حسین چاوش را از شر مکاید
محفوظ دارد . عالی جناب اخوی ملا محمد مردیست اهل علم
و صلاح ، و دوستی با این مسکین دارد . هرچند در عالم رفع ضرر
و طلب منافع چشم داشت و مراعات مومی الیه نمایند گویا با ما نموده‌اند ،

ایزد بیچون (تعالی شانه) عاقبت را بعافیت گرداناد . والسلام .
(خالد)

نامه‌ی شه‌شهم

له وهلامی به‌کنی له گموره پیاواندا

بمرض میرساند که در اوان سعید ، و زمان خالی از وعید ، و هنگام
آسعد از صبح عید، نوازش نامچهء دال بر کمال الطاف، و سرافراز نامهء مشعر
بر وفور اعطاف ، مشتمل بر بقای آن نوباوهء حدیقهء امارت ، و آن باکورهء
بستان صدارت ، بلکه آن گوهر درج وزارت ، بر میثاق قدیم ، با چاکر
صمیم و عهد و پیمان پیشین ، با غلام کمترین رقمزد کلک درر سلك منشیان
عطارد نشان شده بود رسید ، و این حوالی ازو روشن و رشك گلزار ارم
گردید . از بنده نوازی کم نشوند .

بر فوآد صداقت نهاد مبرهن و (أظهر من الشمس) است که دوام
و پابرجایی قبائی است خیاط ازل بر قامت آن سلسله جلیلهء اجداد کرام ،
و خلعتی است که بر بالای نجبای آن اولاد ذوی المز والاحترام بریده
و اندوخته‌اند ، بلکه مناقب وفا و عهد شیوهء ستودهء بزرگیرا بزرگان
جهان ازان سلسلهء علیه از جامعهء غیب آموخته و اندوخته‌اند ، و شرح
و تفصیل عبودیت و جان‌فشانی خود را سبب از کمال شیوع و ظهور بمشابه
اقامهء حجت دانسته بر فورانیت نیر اعظم ، و مشابه استدلال و آدای برهان
شمرده بر حرارت عنصر چارم ، لذا بدعا ختم نمود و سایهء عاطفت بر مفارق
بندگان فدوی ممدود باد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی حمزه‌م

بق محمد به‌گ ناویکی نووسیوه

حق سبحانه وتعالی ذات حمیده صفات برادر دینی احمد بگ بتوفیقات دارین موفق دارد . سبب به بقیهء جریمه که بر طایفهء (کمانگر) باقی مانده است ، و قدغن نموده‌اند که غله اوهارا کوفته ، عائد سرکار نمایند ، و عالی جناب ملا محمودرا هم دران جمع داخل نموده‌اند ، باوجود که مومی الیه علاوه علم و عمل و صلاحتی که دارد کمانگریها گریخته‌اند او نگریخته است ، و پیشتر هم داخل زمره اهل تجریم نبوده‌اند .

عالی جناب موما الیه بنا بخاطر این مسکین ازین تکلیف عفو فرمایند ، در حق شما بد نخواهد بود . دو کلمه را به کاربدست (البجه) نوشته که متعرض قوت موما الیه نشوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شته‌م

بق لای به‌گن له گموره پیاوان

حضرت مجدد تجرع میخانهء (منها ائتلف) ، و متحلی اطلاع پیمانهء (منها اختلف) ، اعنی اختر برج شرف و گوهر درج صدف (^(۱)) دامت مودته .

بعد از ادرار طاس دعوات وافیه ، بمقار مودت و محبت صافیه ، جرعه نوش رحیق مصفی را معافات میگردد که خاطر حزین بنا بجستجوی آثار فوآد رمیده ، که ملازم حضور آن مردمک دیده مییاشد علی‌الدوام خواهان (۱) له ده‌سنووسه‌کمی به‌مرده‌ستیشماندا ئهم شوینه هه‌روا به سپی‌به‌تی هیلکراپوهوه .

درفاقت لقا ، و جویای آن جوهر گنجینه بقا بوده ، و بنا بفقدان طالع آسا
آن هم دست نداد .

بفحوی کلمه (ما لا یُدرک کله ، لا یُترک کله) برین معنی اقدام
نموده ، اظهار حیات کلمات ساخت ، و بترقیم (ذریعة المودة) خود را بوادی
تذکار انداخت . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی نوه‌م

بِسْمِ لَای مَورِه‌یَمَلَه

حق سبحانه و تعالی نسخهء جامعهء اخلاق حمیده آن دیباچهء مروت^(۱)،
و خلاصهء رسائل بزرگی و آدمیت را از تحریف نساخ کتابخانهء تقدیر
مصون ، و از خدشهء نوک کلک تبدیل و تغییر مأمون دارد ، بمنه .

بعد از حک و اصلاح رسالهء (حاوی المقالات) صداقت معروض
میدارد که از وجه التفات نسخهء (اطباق الذهب) را دوباره بعنوان تسمیم
ترجمه و حک و اصلاح آن روانه فرموده بودند ، با وجود وفور اشتغال
بال ، و کثرت تقلب احوال ، بقدر گنجایش وقت باصلاح کتاب مذکور
کوشیده ، و چشم التفات از مشاغل پوشیده ، هرچند شایستهء ترجمه باشد
از حل کلمات غریبه ، و تبیین تلمیحات عجیبه در میان سطور ، و حاشیهء
کتاب مذکور ، نوشتلایم .

---

(۱) مروت (ن) : مردیت .

اما چونكه بغير يك نسخه ازان در اين ديار بدست نيامده بود ، و آن بسيار پر غلط ، و خود كاتب ترجمهء مذبوره نبودمايم ، اگر تقصیری دران شده باشد عفو مأمول است ، و نیز تفصیل همچنان كتابی بدون شرح مبسوط بمجرد ترجمه بیان نخواهد شد ، لكن (ما لا يدرك كله ، لا يترك كله) .

در اثنای استعمال آن اگر ابهامی یادداشت خاطر شریف بوده باشد ، در وقت ملاقات از مخلص خود پرسیده ان شاء الله واضح خواهد شد .
باقی بماقبت محمود موسوم و بخاتمهء حسنی مختوم باشند ، آمین .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی دهم

له سهردهمی فقهی به تیندا بق یه کی له گهوره گهورانی نووسیوه

داعیان امیدگاها ! الله المنه از حاصل کشتزار (مثل الذين ينفقون اموالهم) خرمن (من ذا الذي يقرض الله قرضاً حسناً) را بجهت ذخیرهء (يوم لا ينفع مال ولا بنون ، الا من اتى الله بقلب سليم) مالا مال مشحون فرموده به نحویکه کافهء عباد الله از ترك و تاجیک و دور و نزدیک احدی نیست که بهره یاب نوالهء نوال کف دریا مثال آنجناب نباشد . آری :

چو خورشید تابان دهد فیض نور
نه نزدیک محروم ماند نه دور

ولاسیما این داعی صمیمی با وجود کمال استحقاق و بینوایی امید در روی زمین بغير آن حاتم خوی یگانهء زمانه ندارد ، و عریانی بدن اورا از

استفاده علوم باز میدارد . لهذا خود را از بهره‌مندان آن آستان میندارد ،
و اشتیاق کلمه جلیله (و أما السائل فلا تنهر) از شیشه شیشه شما
میشمارد . ظل ظلیل عالی لایزال باد . والسلام .

نامه‌ی یازدهم

بقیه‌ی له خوشه‌یستانی خوی نویسیوه

سلامی باصفا تر از فحات نافه تاتار ، و تحیات خوش‌نماتر از روایح
گل‌های بهار ، و دعوات سوزافزاتر از نعمات عنادل گلزار ، بر جناب آن
روشنی بخش دیده اشکبار ، و اندوه‌زدای فوآد شمار ، و آن مرهم سینه
مجروح خار ، و آن مایه زندگی و حیات روزگار ، و آن بهجت‌فزای خاطر
عاشقان دل‌فگار ، مهدی و مبعوث و ارسال و اصدار میگردد .

بعد از اهدای گلدسته ادعیه وافی ، و پس از انهای سنبل نورسته
اثیه کافی ، و نشر روایح طبله سربسته تحیه صافیه ، هویدا میشود .
اینکه اگر از روی وفور لطف جیلّی ، و از کمال اشفاق کلی متوجه
احوال شوند ، لسان حال همیشه بدین مقال مترنم است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد
ود بر گل و نسرين نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به ته آغشته خون باد

دگر جواد خامه لنگ ، و عرصه نامه تنگ . نه اینکه شرح ماجرای
فراق کم است ، بکه زبان از کمال اشتیاق ابکم است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی دوازدهم

بقیه کن له دوستانی خوی نووسیوه

سلامی جان‌فزا خون نشاء می
تحياتی فزونتر زان پياپی
بر ان نويابوه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

بعد از ارسال گلدسته سلام ، و پس از تهیه سنبلی نورسته تحیات بی انجام ، چهره پرداز شاهد مدعا ، و برقع فگن عذار عذرای تمنا میگردد ، که از بسکه نشءونمای کشتزار ممالك وداد ، نه بحدیست که با شداد نائره هاجره هجران در طراوت نضارت او تأثر پدید آید ، و ترقی شاخسار گلبن گلزار کشور اخلاص از حد زیاده نه بقاراست از صرصر عاصف مخالف و امتداد زمان حرمان تحول و تذبذب نماید ، بر ذمه وفا کیش و رقبه صفوت اندیش خود متحتم شمرده . بتقریبی از تقریبات حسنه ، و وسیله از وسایل مستحسنه خود را ذره وار جلوه گر خاطر مهر اشتها نماید . لهذا این مدعارا وسیله ساخته که فلان کسی عازم صوب سده سینه که کعبه مراد خواص و عوام است میشد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیازدهم

بقیه لا سوله یمان ناویکی نووسیوه که فمقی بووه

سلیمان ! تعطیل درینجا از تحصیل دگر جا برای شما خوبتر می‌انگاشتیم ، و لحظه لحظه انواع محصل تربیت بر نفس سرکشت میگماشتیم ، و دائما بذکر نصائح در ضمیر شما میکاشتیم ، و شما را به مخلص وفا کیش خود محسوب میداشتیم ، و بامید شخصیت زیاده از مرکز خویش

برداشتیم . ومع هذا (خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم) ، واگر بدعايم ياد
کنی شاد شوی و الا ظن مير که آزاد شوی . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چوارده‌ه‌م

بۆ لای يه‌کمی له ميره گموره‌کان

عدالت پناها ، داعیان امیدگها ! چونکه کلام ایزد بیچون علام ، ترغیب
عدالت حکام والا مقام ، طوطی‌وش شکر شکن نکته (اعدلوا هو اقرب الی
التقوی) گویا ، و بموعظه سنیه (کلکم راعٍ و کلکم مسؤول عن رعیتہ)
رطب اللسان استدعا .

هرچند حکمت آموختن لقمانرا ناروااست ، مرآت قلب شریفرا از
کدورات عزیمت مظالم و تعدی پرداخته ، به صیقل عدالت و مروّت مجلی و
مصفی فرمایند .

هر آینه ما هم از ملازمت طریق و دعاگویی در اوقات استعجابت فراغترا
جائز نخواهیم داشت . یقین که ان شاء الله تعالی در این مزرعه دنیویه فایه
ذخیره (یوم لا ینفع مال و لا بنون ، الا من اتی الله بقلب سلیم) مهیا و
آماده فرمایند .

و چونکه (الحمد لله) طبع سلیم نواب عالی بآیات و افره و احادیث
متواتره عالم ، و براهین بی‌بقائی دنیای فانی بمرتبه بدهمت رسیده ، در ادای
موعظه زیاده حاجت نبود . باقی (ظلکم ممدود الی الیوم الموعود) .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پازده‌هه‌م

بو لای میری بابانی نووسیوه

عرضه داشت داعیان با اخلاص ، بذروه عرض صاحبی امیدگاهی میر
جلیل الشان دام اقباله میرساند .

اینکه در این اوان سعادت اقتران از سحاب باهر الطاف ربانی ، و غمام
متقاطر اعطای سبحانی ، قطرات رحمت بیدریغ یزدانی بر مفارق لب تشنگان
بادیه سرگردانی ریخته ، و از سلاسل احزان بی‌پایان ، داعیانرا بمحض
قوت تامه و حکمت بالغه بگسیخته . یعنی مانند ندای سروش غیبی و بسان
صدای بشرای لاریبی بشارت تجدد سعادت و اقبال و اشاره تمدد ایالت
و اجلال نواب عالی بگوش هوش داعی دولخواهی رسید . فوراً زبان
تشکر بمقال (الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن) کشیده ، و سر مباهات
بذروه کرده فلک اطللس رسیده : (فحمدا له ثم حمدا له) که تضرعات
متواتره سربه و جهریه داعیان خیر خواهرها بمصدر قبول جناب رب الارباب
واصل ، و دران ضیقت و شدت مجبوسا رفاهیت سلطنت و دولت میسر
وحاصل گردید . کسی شکر این نعمت کبری را چگونه ادا تواند کرد .

اگر هر موی من گردد زبانی
شود هر يك از آن تسبیح خوانی

هنوز از بی زبانی خفته باشم
ز صد شکرش یکی ناگفته باشم

لهذا اضطرارا بعجز تشکر اعتراف نمود ، و خودرا از مطالب دوام
دولت و معاف بودن از همه آسیب معدود . فضلکم ممدود ، الی الیوم
الموعود ، بذی المن والجود . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شازده‌هه‌م

بق یه‌کئی له مامۆستا گه‌وره‌کائی خۆیی نووسیوه

عرضه داشت مخلص بلا اشتباه ، بذروءه عرض صاحبی علامی‌ام قدسوه
فضلائی زمانه میسازد که چون خاطر خلوصیت مظاهر پیویسته در جستجوی
این مطلب بوده که بتقریبی از تقریبات حسنه و وسیله از وسائل مستحسنه
خودرا ذرهموار جلوه‌گری خاطر مهر اشتها نماند . دراین وقت رافع احرام
بند کعبه سده سینه میشد ، فرصت را غنیمت شمرد و بدین عریضه الخلوص
بمقام اظهار حیات برآمده .

اگر چنانچه شمعشعه بیضای ضمیر منیر پرتو افکن ساحت فوآد
خلوصیت نهاد داعیان شوند ، بمنه تعالی سوای حرمان فیض خدمت کثیر
البهجة انکداری روی نداده ، امید که عنقریب شرفیابی حضور موفور
السرور مرزوق باد (برب العباد) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌ه‌ده‌هه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی پرسه‌ی دۆستیکی گه‌وره‌بندا نووسیویه‌تی

عالی جناب مقدس القاب ، سعادت و فضایل اکتساب مولویم ( )^(۱)
دام فضله السامی پیویسته از کافه دواهی روزگار برکنار بوده ، و از قاطبه
موجبات غمخواری و تیمار هواخواهان غمگساری مصون باشند بمنه
و احسانه .

---

(۱) نهم شوینه له ده‌سنووسه‌که‌ی بهره‌ستمانا به سپی‌یه‌تی هیلراپوه‌وه .

بعد از طی دعوات یگانگی آیات مشهود رائی مودت سمات میدارد
که در هنگام تلاطم امواج عمان احزان ، در گرداب تحیر هایم و سرگردان
بوده .

زیبا مراسله مخافت شامله که مشتمل بر جواهر زواهر مواظظ لطیفه
و محتوی بر دراری آبدار نصایح شریفه است (کآنها کوکب دری) از
مطلع غمخواری طلوع و از مشرق دوستداری سطوع نموده . پرتو افکن
ظلمت آباد خاطر حزین ، و مشطه افروز دل اخلائی صفوت قرین شد ،
و درّهای دل بندش را همگی گوشواره سمع قبول ساخت . (رضینا
بقضاء الله و قدره) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌ژده‌هه‌م

بۆ لای به‌کی له دۆستانی نووسیوه

عزیزا ، کامگارا ! دل‌آویزا ، با شرف و وقارا ! هرگاه از کمال
مقتضیات مأثور مشهور (الأرواح اجناد مجتدة ، فما تعارف منها ائتلف ،
و ما تناكر منها اختلف) که موجب صهبای موالات دنیوی است ، خاطر
شریف متعلق باستفسار احوال محب قدیم و مخلص صمیم شود .

سبب به حرمان حضور ، نه دیده‌را نور ، و نه سینه‌را جبور ، و نه
دل غم‌یده‌را سرور است ، و دائما زبان مترنم این رباعی نامشهور است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد
ود بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به ته آغشته خون باد

اما چونکه امیدوار فحوای آیهء وافی هدایهء (ان مع العسر يسرا)
میباشد گاه گاهی رنگ هموم از لوح فوآد میتراشد، و (قلیلا ما) طوطی لسان
بتکرار این بیت شکر شکن می باشد :

ای دل اندر بند زلفش از پریشانی منال
مرغ ذیرک چون ببند افتد تحمل بایفش

امید عنقریب دولت وصال روزی باد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی نوزدهم

بقای یه کی له میره کان

کتب دینیه را بوجه نامشروع استعمال نمودن ناصلاح ، و تهدید برای
مستعملش در آثار و اخبار بسیار وارد است ، و کتاب (شرح العباب) یتیمان
ملا محمد صادق در نزد این مسکین عاریه بود ، وکلای عالی آنرا از این
فقیر طلبیدند ، بمظنهء اینکه هرگز تغلب را در کتاب شریعت در حق و کلای
عالی گمان نمی بردم آنرا فرستادیم • حالا مکررا پسران ملا محمد صادق
نسبت خیانت را در خصوص کتاب مذکور باین مسکین میدهند •

والحق حسب الشرع عاریه در ضمان مستعیر است بهر وجه که تلف
شود ، چونکه وکلای عالی بحمد الله بتمامی در صدد احسان و رعایت
بی نوایانند ، این مسکین مناسب نمیداند که بدون وجه شرعی کتاب اوها را
تصرف فرمایند ، خصوصا این بیچاره هم دین دار اوها میشود •

لهذا ، اگر کتاب مذبور را باز بایشان شفقت نفرمایند ، میاید این
فقیر بهر وجه باشد غرامت کتاب را تحصیل و برای ایشان بفرستم ، دگر بحمد
الله خود عالم و حاکمند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیستم

بقیه‌کنی له دوستانی نووسیوه

محبت و صداقت پیشه ، بل مخلص صفوت اندیشه ، بعد از مشاطه‌گی
چهرهء دعا ، و پس از غازه‌کارگری رخسارهء ثنا ، برقع افکن جمال سلمای
مدعا میگردد که بنا بر این دوحهء وداد و شجرهء اخلاص از حد زیاد، در چمن
فوّاد خلوصیت نهاد و گلشن جنان معاونت بنوعی پای فشرده و بقاری
بیخ فروبرده ، که صرصر فتن زمانرا نفس مرده ، و التهاب نوائب دورانرا
اخگر افسرده ، و دم سرد تند باد خزانرا نسیم حیات شمرده ، یعنی که از
طول زمان هجران و امتداد فراق آن مخزن عرفان طریق تنزل و تزلزل سپرده
فلهذا به فحوای (المراسلة نصف المواصله) این ذریعة الخلوص را وکیل
دست‌بوسی ساخت ، و باوجود کثرت ماجرای فراق دل خودرا به نکتهء (ما
قلّ و دلّ) بنواخت . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و یه‌که‌م

بقیه‌کنی له دوستانی نووسیوه

مخلص واقعی بعد از تقدیم شرایط یگانگی ، واتحاد مشهور رأی
یکجتهی ، اقتضای محبت اتما میدارد ، که چون سرافراز نامچهء نامی ،
و ملاحظهء گرامی ، بیادآوری این دوستدار رقمزد کلك درر سلك فرموده
بودند ، در اشرف زمان ببطاله‌اش ممنون و خوشحال شدیم . چون مبنی
بر استقامت مزاج کثیر الابتهاج بود ، فرح تازه و سرور بی‌اندازه رخ نموده
اگر از روی یگانگی متوجه احوالات محبت آیین شوند ، الحمد لله

از یمن همت شما آملی روی نداده سوای مفارقت ، و با واردین این ولایت
کیفیت را ارسال فرمایند .

خداوند بحق شاه مردان
جدا افتادگانرا جمع گردان

باقی الدعاء . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و دووهم

بقیه کنی له دوستانی نووسیوه

مخلص دیرین ، و داعی صداقت تضمین ، لوحه طراز صفحه جان
فشانی ، و مصدع خاطر آن مخزن مهربانی ، و سفینه درر نکته دانی ، و
حدیقه شکر افشانی میگردد ، که پیویسته فوآد صداقت نهاد ، و آرزومند
استدراک احوال خیریت منوال ، و وسیله جوی تذکار خاطر مهر اشتهار بود ،
بلکه علی الدوام طوطی نافه نغمه پردازی تکرار این دو بیت آبلاراست :

خدا کناد که یکبار دیگر ت بینم
چو دیده باز کنم در برابرت بینم
چو صید مرده پس از مرگ دیده ام بازاست
بدان امید که یکبار دیگر ت بینم

لهذا ، بفحوائی (المراسلة نصف المواصله) بترقیم این کلمه پرداخت ،
و بشرف دست بوسی اورا وکیل ساخت . والسلام . ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و سیّه‌م

بقیہ کنی له دوستانی نووسیوه

هم کاسهء راح الفت و ولاء ، و قرین مصطبّه بزم (قالوا بلی) ، اعی محب حقیقی ( )^(۱) صانه الله جل و علا، بعد از اهلای فوآد پر قراقف و داد، و پس از انهای صواغر مهرامهء یکرنگی و اتحاد ، و چهره پردازی نوعروس موآخات اظهار میگردد که در این وقت زیبا شمامهء الفت طراز ، و طرفه نامهء یکجهتی آغاز ، بنامزد سرشار پیمانهء یکجهتی و وفا ، زباززد خامهء مودت علامه فرموده بودند ، موجب کمال تشکر و امتنان گردید ، و بنغمه سرائی این فریدهء عمان اخلاص جسارت ورزید :

بنوک خامه رقم کردهء سلام مرا
که کارخانهء دوران مباد بی رقمت

وحرمان احوال سوای حرمان وصال آن درّ درج کمال ،
در غایت فکویی و اعتدال است . و الی اوان فیضیابی حضور موفور السرور
متمنی سلوک این طریق قویم و منهج مستقیم مییاشد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی بیست و چواره‌م

بقیہ برسه بقی لای برادریریک

وقوع قضیهء پرواز روح پر فتوح مغفور مرحوم ، بنوعی در کانون
سینه افروخته ، و زبانهء غموم بروز مصیبت غائلهء رجوع شهباز روان جنت

---

(۱) ثم شوینہ له دهسنووسه‌ک‌ه‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سببی‌یه‌تی
هتکرا بوه‌وه .

مکان او بسوی آرامگاه اصلی خود که جنان است ، بقراری مغز و استخوان
این سهم الاحزان سوخته ،

کز ازل تا باید کاتب تقدیر اگر
خامه بردارد و در پیش گذارد دفتر

شرح آندوه درون هیچ نیاید بحساب
گر نویسد الف و صفر گذارد بر سر

لهذا زبان خامه بیان را برید ، و پای صبرا بدامان تحمل کشید ،
و مستدعی انجاح این مطلب گردید هرچند حکمت آموختن لقمان است ،
چونکه طناب عمر زنده بمقراض فنا بریدن ، و تذرو روان هر بنده به
شاخسار ممات پریدن ، و پیراهن حیات ما سوی اللهرا باصابع قضا و قدر
دریدن امریست ناگزیر و آینده ایست بی تدبیر ، و گریه را بعد از وقوع و
سوگواری را بعد از وقوع سوای ندم حاصلی نیست . و آیه وافی هدایه
(اذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة) و کریمه (کل نفس ذائقة الموت)
و (کل من علیها فان) برین مدعا شهود عدول ، و کلمات طیبیه سلف
و خلف نیز درین باب مؤثر و مقبول خدمت که :

شریت مرگذاست میباید چشید
مرگرا درمان گجا آید بدید

نماتد هیچ کس در زیر گردون
اگر شه ، اگر گدا ، اگر نیک ، اگر دون

انواع خلاصه آیات فصیحه ، و اخبار صحیحه ، و اشعار صریحه در
این باب (اکثر من أن تعدّ و أوفر من أن تحدد) لهذا خود را از اجر
جزیل مؤدای (ان الله مع الصابرين) و وعد آن و علاوه (وبشر
الصابرين الذين اذا أصابتهم مصيبة قالوا انا لله و انا اليه راجعون)
بی بهره قهرمایند .

امید بخدای عالمیان ز بسکه چندانکه خاک بر سر مرقد نوباوه بوستان
مردمیت ، و آن گل غنچه گلستان آدمیت طاب ثراه هست ، زیاده زندگانی
و کامرانی و شادمانی برای آن عزیز جانی و سائر پسرماندگان آرزانی دارد
(بالنبی و آله الامجاد) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و پنجم^(۱)

عالی جاه ، رفیع جایگاه ، مجدت و سعادت همراه ، فرزندی محمود
بگ سلمه الله تعالی ، پیوسته محرم راز خلوتیان حرمسرای جبروت بوده ،
و شایسته اکرام و اعزاز با رفتگان سراپرده ملکوت باشند •

بعد از طی مقامات تسلیمات مشهود میدارد که عریضه مشتمل بر
استدعای اینکه هرگاه محرم سرادقات عالم شهود ، و امین و رازدار خلوت
سرای قرب ایزد معبود ، آینه مصیقل از زنگ هستی و خودبینی حاج
الحرمین الشریفین حاج محمد چینی بشرف قدوم خود این حوالی را رشک
نگار خانه چین و حسرت بخش فردوس برین فرمایند ، لازمه اعزاز
و اکرام ، و راه و رسم توقیر و احترام با ایشان مسلولک و مرعی شود قلمی
و ارسال نموده بودند ، رسید ، و باعث مزید هوشمندی و فهمیدگی شما
گردید •

---

(۱) مولانا هم نامه‌ی له سهردهمی مه‌لایه‌تیدا به فرمانی نه‌وژه‌حمان
باشای بابان بۆ مه‌حمود به‌گی کوژی نووسیوه که له‌پاش وه‌فاتی پاشا
بووه به‌جئ‌نشینی ، له وه‌لامی نامه‌ی مه‌حمود به‌گدا بۆ باشای باوکی .
وادیاره حاجی موحه‌مده‌دی هه‌راتیی چینی به‌رله‌وه‌ی بگاته سوله‌یمانی
چاوی به‌مه‌حمود به‌گد که‌وتووه مه‌حمود به‌گیش نامه‌یه‌کی بۆ باوکی
نووسیوه ، داوای تیدا کردووه لئی که ژیزی حاجی بگری و هم نامه‌یه‌ش
وه‌لامی نه‌و نامه‌یه‌ی مه‌حمود به‌گه •

واقعی حضرت معزی الیه سالکی بود بانواع سلوک و عرفان آراسته، و بهر گونه حلی و حلل اسرار طریقت ایقان پیراسته بود، ظن آن فرزندی در حق او صائب است، و حسب الاستدعای ایشان چنانکه شیوه جلی و کلای عالی و شنشنه اصلی بندگان متعالی است اورا بحضور طلبیده، حجره برابر مسجد درونی خود را که در جنب حرم واقع است برای او آراسته و آماده نموده، آدم کار آمد بر سر ایشان تعیین نموده که (آفاء اللیل و أطرف النهار) بخدمت آن قیام و در انجام هرگونه مطالب و مرام او کوشش و اهتمام نمایند، و ان شاء الله در هیچ باب کوتاهی نخواهیم نمود. پیوسته مطالب را قلمی و مقرون بانجاش شمرند. والسلام.

نامه‌ی بیست و شه‌شهم

بۆ مه‌لا نه‌مه‌دی یاوزی نووسیوه

نورچشما، یاوزی! اینکه به عون و عنایت ایزد بیهمال، بتاریخ چهارم شهر شوال ۱۲۲۰ از بلده حلب الشهبای دیار جنت‌وار شام (که)^(۱) شامه، عذار عذرای عالم است، بار رحلت بستم. و تفصیل حکایت به کتابت نمی‌آید، لکن اگر ما حجاج امسال باز نیامدیم والدما و سائر احباء عاجز نشوند، اذن طلبیدما یک سال ان شاء الله مجاور، و بعد از آن عائد خواهیم شد، و البته شما و أعرج^(۲) محب خود را از دعای خیر فراموش ننمایند. و اگر امسال باز نیامدیم، با حجاج آینده تفصیل واقعه و ولایت،

(۱) نه‌م (که) یه پتویست بوو، بۆیه خومان دامان نا. نه‌بج له نه‌سه‌له که شدا بووبی.

(۲) نه‌عرج: مه‌لا موحه‌مه‌دی نه‌عرج. نه‌م مه‌لا موحه‌مه‌ده و مه‌لا نه‌مه‌دی یاوزی نه‌قیتی مه‌ولانا بوون. مه‌ولانا نه‌م نامه‌یهی له زیکای همه‌هوه، له چه‌له‌به‌وه بۆ نووسیون.

ولاسیما کیفیت دعوای عجم و فرنك قلمی داشته روانه دارند ، و عرض
بندگی بخدمت والدهام و احباء میرسانم، خصوصا بعضی از آنها . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و هفتم

له سمرده می مه‌لایه تیغا باش سه‌فهری چهج بق نموزه حمان باشای نووسیوه

صاحباً ، امیدگاها ! چونکه نهال اخلاص در اصل کار بصفت بسیار و
تصادق بی‌شمار در کشتزار خاطر اندوه‌بار مغروس شده‌است ، هر روز
میوه تازه‌رس صداقتی ، و هر زمان ثمره نوظهور مودتی بار می‌آورد ، تا
به غایتی انجامید که با شاه گل گلستان طریقت و سرو بوستان حقیقت و اختر
برج سعادت و گوهر درج سیادت سفینه اسرار فرائد ربانی و فریده دریای
عرفان سبحانی ، غواص قلزم هدایت ، و پیک دین ، حضرت قطب العارفین
سید محمد هراتی چینی سر رشته تعلق بهم پیوسته و طناب جدائی بکلی
گسسته شد .

لهذا بعد ازین بر ذمت همت داعی دولت خواه لازم و لابد شد که
(آفاه‌اللیل و اطراف النهار) دست تضرع را برای سعادت دین و دنیای آن
حضرت بدرگاه ایزد آفریدگار بردارد و در هر خصوص خود را از زمره
هواخواهان برون بشمارد .

و بجهت تهی نبودن عریضه يك رشته سبجه یمنی و مززم که زیارت
حرمین هم مشرف شده ، و بعضی زیره که یکی از عزیزان خراسان به‌دیه
بخدمت سید فرستاده بود و او بتبرك بحقیر انعام فرموده بودند با يك عدد
عرق چین دست دوز خودش بصورت تبرك روانه خدمت شدند .

امید بمرض قبول فائز و باعث سعادت آن عزیز گردند . دگر ادهم
 خامه لنگ ، و عرصه نامه تنگ است ، نه اینکه ماجرا کم است بلکه زبان
 از تفصیلش ابکم است ، امید بکام باشند . والسلام والاكرام .

نامه‌ی بیست و هه‌شتم

له سمرده می مه‌لایه‌تیندا بۆ نه‌وزه‌حمان پاشای بابانی نووسیوه
 بۆ بازانه‌وه له خوا که لهرز و تاکی چاک بکاته‌وه

حق سبحانه سبب به حرقت طب طرب انگیز طلب ، از تشویش حمای
 عادی فراغتی ، و از شدت غائله خستگیهای روحانی راحتی ، و از تألم
 جراحات جسمانی نسیان و استراحتی کرم فرماید ، که صنوف آلام و اسقام
 در جنب این مرض نابوداست .

مکرر درد پای مبارک بسمع این بی‌حاصل رسید ، و حرقت تاب و تب
 حمارا هم علاوه آن از بعضی عابرین شنید .

این مسکین بی‌نوا از بسکه از ضرب مولای خود بعضی اوقات
 شادان و مسرور البال است اگر سبب بعزل اجباء اظهار تأسف نماید موجب
 خجلت و افعال است (اذ لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاہ)
 بهر صورت (اتباعاً لأمر لابد من امثاله ، واقتداءً بحبيب کل شیء سهل
 فی طریق وصاله) این دو کلمه را وکیل خود ساخته نائب الزیاره گردانید .
 و اگر بعضی موانع کلیه نمی‌بودند میبایست خود بشرف مجاوره مشرف
 شویم که عادت و عبادت در ضمن عیادت مندرج است . اما چکنیم این
 مسکین را برای تقدیم مراسم مردمیت نیافریده‌اند .

گر طمع خواهی ز من سلطان دین
 خاک بر فرق قناعت بعد از این

والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی بیست و نهم^(۱)

والله شوق جمال دوستان
بی‌نصیب از گشت و باغ و بوستان
بنده و امنده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هیندوستان

بعد از عرض دفتر ، دفتر نیازمندی ، و اظهار طومار ، طومار اشتیاق آن کان سعادت‌مندی ، عرض میدارد ، بوجهی که بهتر ازان در حیز امکان و سرنوشت انسان نباشد ، بدارالخلافه (شاه جهان آباد) در صبح بیست و ششم ماه ذی‌الحجه الحرام سنة ۱۲۲۴ هزار و دوصد و بیست چهار داخل شدیم ، و بعد از تهیه تحف و هدایا در عصر همان روز بدولت قدم‌بوسی حضرت غوث الخلائق و قطب الطرائق شیخی شیخ الاسلام و امامی امام الانام فیضیاب سعادت ابدی شدیم (الحمد لله الذي هدانا لهذا ، و ما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله) . و این هفت ماه تمام است که خاک آستان ملائک آشیانرا سرمه دیده امیدواری کرده ، و شب و روز معتکف حضور باهر النور که مرغان اولی اجنحه‌را با وجود تیسر محضرش سایه سدره‌را سد سعادت دانسته ، صد ره گریزان می‌پویند ، هستیم .

اگرچه این دولت ابدی که ایزد بی‌علت بمحض فضل خود این روسیاه سراپا گناها را بدو مخصوص فرموده است جای آنست بشکر گذاری آن عمر نوح و صبر ایوب را در خاک رومی آستان جان جهان بسربریم ، اما سبب باینکه سواد کمر و تاریکستان ضلالت و معاصی بکلی نور شریعت غرارا پوشیده ، در اقتضای بازآمدن بآن صوب نه بآن مکان ملک خاطر شریف

(۱) مهولانا نهم نامه‌ی له زه جمبی ۱۲۲۵ ی هیجره تدا له (شاه جهان آباد) ی هیندستانه وه یو سهید عه بدولت قادری زاوای نووسیوه له سوله یمانی که می‌ردی خوشکی بووه :

آن حضرت تعلقی بسلام داشت ، و از آنجا که صلاح امور دینی و دنیوی
برایشان پوشیده نمی ماند ، از صلاح ایشان درگذری عین شقاوت بوده ،
آمدن را برضای ایشان موقوف داشته ایم ، هر وقت اشاره شود بسر رویم .
وصیت این جانب بدوستان و هواخواهان خود این است که هر کس بقدر
اهلیت خود از دنیا معرض و بخدا مقبل باشد . دنیا نه همین فلوس و
جامه است . هر چه بنده را باو رغبتی باشد دنیای او است و هواخواهان
خود را از خدا میخوام که باطواری مشغول شوند که فردا روز حساب
در دیوان خدا سرخرو شوند . فریاد از زردرویی آن روز ، و در حق ایشان
همین وصیت است : (من عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ، و من أَسَاءَ فَعَلَيْهَا) .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی‌هفتم .

له وهلامی دوستیکیا باش گمزانموی له هیندستان نووسیویه

حق جل شأنه و تقدس برهانه ، ذات خجسته صفات جناب سعادتآب
آن کریم ابن الکریم باتباع شریعت غرا مجلّی، و بصیقل محبت ذاتی مصفّی
و محلّی دارد ، و از جمیع علل و امراض قلبی و قالبی سالم و مخلص فرماید .
رقیمهء کریمهء عزیز شمیمه را بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال
فرموده بودند در ابرک امکنه و اسعد ازمنه شرف وصول و عز نزول ارزانی
فرمود . رجای واثق و امل صادق اینکه در مظان استجابات این نیازمند
بارگاه اقدس باری را بدعای توفیق یاد ، و اتباع سنت سنیه شاد فرمایند .
تصمیم شرفیابی دیدار و ملاقات اهالی آن دیار نموده بودیم . اما اول
اشاره زیارت اولیای دارالسلام بغداد شد . اینکه بآن صوب مستعد

ارتحال شدیم تا درانجا بکدام طرف مأمور شویم و تا اوان دریافت شرف خدمت کثیر المسرة فقرای بی‌مراد را بنوازش نامجبات تذکار خاطر سعادت مظاهر فرمایند • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی سی و یه‌که‌م

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

با هزاران تضرع و نیاز ، و التجا و سوز و گداز ، مستدعی از دادار بنده‌نواز ، اینکه در سراء و ضراء و دنیا و آخرت مدد و کارسازت باشد •

معلوم خاطر مودت مآثر بوده باشد قطع النظر از مهربانیهای که در طی نوازش نامجبات مینویسند اخلاص و اشتیاقی که نسبت باین مسکین دارند هویدا و منعکس است ، و هرچند این معنی در ازدیاد بود اورا محض موهبت الهی دانند و شکر اورا بجا آرند ، و از حق سبحانه و تعالی مزید طلبند که هرکس را نخواهند اورا محبت اخلاص مستان دیداری که موعود دار القرار است ندهند (و زیاده) •

آرزوی شرفیابی خدمت در دل بود ، و بعضی صلاح را هم برای آنجناب در ضمن آمدن تصور مینمود • اما چکنم ؟ اهل فقر در نشست و خواست و گفت و شنود و سفر و حضر مطلقا بدون اشاره چیزی نمیکند ، چنانکه حافظ قدس سره میگوید •

در پس آینه طوطی صفتم داشته‌اند
آنچه استاد ازل گفت بگو میگویم

لهذا ناچار بسوی بغدادم میکشند و از آنجا نمیدانم میگردانند یا بشامم میبرند ، یا آنجا میمانند .

چون فرود از پی صاحب کمند
آهوی بیچاره به گردن آسیر

عذر این مسکین را بپذیرید ، و گاهی در فاصله چند وقتی بتذکار فقرا بپردازند ، تا موجب یادآوری شود و نسیان کلی روی ندهد . در پناه خدای بی همتا باشند ، بمنه .

و برادر طریقه ملا عباس را ملاحظه نمودن مصلحت آن جناب میدانم .
دل فقرا مورد نظر رحمت حق است نوازنده آنها ازان رحمت بهره مند است .
والسلام علیکم ورحمة الله .

(خالد)

نامه‌ی سی و دوهم

به زمانی دایکیموه له وهلامی پیروزبایی هاتنموه‌ی مولانادا
بو دوستیکی نووسیوه

منظور نظر شیران بیشه هدایت و مردان خطه ولایت اعنی پیران
سلسله علیه تقشبنده باشند بمنه .

نوازش نامه‌را به تهنیت قدوم فرزند ارجمند دلبند (خالد) و بعنوان
تشکر خوش وقتی و چشم روشنی این شیفته دیدار آن جرعه نوش صهبای
مصائب و کربت و آن مرحله پیمای بوادی هجرت و غربت ، قلمی و ارسال
داشته بودند ، حقا و بعزة الله تعالی و تقدس جای تهنیت و تبشیر و مقام
شادی و رفع تشویراست . امیداست خدای عالمیان به بشارت عظمای قبول
اتم آن فرزند و پیران طریقه علیه شمارا سرافراز و در جمع مریدان آن

آستان علیه بدولت فنا و بقای اتم ممتاز فرماید . مقصود خردمندان
همین است و بس . بعضی شیرینی بعنوان هدیه فرستاده بودند رسید .
والسلام والاكرام .

(والدهء خالد)

نامه‌ی سی و سیّهم

له وهلامی دۆستیگدا که باش هاتنه‌وهی مهولانا بۆ کوردستان و
دمس‌کردنی به ئیرشاد ، داوای ته‌لقینی تمویقه‌تی لێ کردوه

حق سبحانه و تعالی بسبب تعلق ماسوی از دولت عبودیت باز ندارد،
و بمحض فضل طرفه العینی طرفیرا بخود باز نگذارد . از عنوان نوازش نامه
هدایت علامه معلوم شد که آن عزیز پیری دستگیری از دور و نزدیک خبری،
و بغیب و شهادت بصیری می‌خواهند . و این مسکین ایمان دارد که صحیفه
سرزمین هرگز از همچنین شخصی خالی نخواهد شد . این داغدار الم
مهجوری ، و دردمند بلای فایافت دوری ، چنانکه خدا میداند از این
صفات دوراست .

آری از عنایت درویشان چیزی در کشکول گدائی این مسکین ریخته،
هرکس را که خدا خواهد چیزی ازان خواهد رسید . اما اکنون بسبب
بعضی موانع ظاهری و باطنی بترك ارشاد مأموریم ، و در مخالفه امر طالبان
معذور . امیداست معذور دارند تا وقت خود (فان الأمور مرهونة بأوقاتها)
وقتی که ارشاد شروع شد ، البته مسموع خواهد شد . (نرجو من الله لنا و
لكم العافیه) . وعلیکم السلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و چوارم

بق میرکی بابائی نویسیوه

بدرگاه دادار دادگری که یوسف کنمارا بعد از اذیت اخوان و گرفتاری زندان احزان بتاج سلطنت سرافراز فرمود ، دست تضرع و نیاز برداشته ، بسوز و گداز تمام رجا مینماید .

باستمداد خواجگان نقشبندیه بسطنت حقیقی که سلطانان جهانرا آنجا بندگی و گردن‌فرازا سرافکندگی میزید ، آن نور دیده‌ا اهل دیده ، و آن عزیز ارجمند برگزیده‌را خلعت سعادت و تاج کرامت فرماید . سلطنت این‌است و دولت این و برخورداری این .

زهی سعادت بی‌نهایت بنده که در هول رستخیز در صف مردان خدایش راه دهند ، و در زمره آن عزیزانش جای کنند ، و زهی خجالت و ندامت نامردی که سبب بآرزوی هسانی ، و هوس حکومت دنیای فانی ، ازان دولت جاویدانی ، ناامید و مأیوس ، و منفعل و منکوس گردد .

سخن بسیاراست بعبارت نمی‌آید . همین میگویم سلام و کلام فقیرا همین سلام و کلام حضرت سیدچینی دانسته ، و هرچه میگویند و میخوانند و میبخشند و میکنند ، همین برای خدا و نیت پیروی شهنشاه اورنگ لولاک کرده ، و مقدار ثواب همرا هدیه روح سلطان بهاءالدین نقشبند فرمایند و در هر کاری ازو مدد طلبند باین لفظ (یا پیرم بهاءالدین نقشبند) . باقی آنچه من خواهم چنان باشی ، و اگر میل بدنیا هم میکنی آنرا خواهی یافت و دارنده‌را ملاحظه کن . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و پینجه‌م

له سوله‌یمانی‌یموه بو دوستیکی نووسیوه له هه‌وێر

داغدار دولت دیدار و حسرت‌مند هجران یار خالدر بارسال استبشارنامه
یادآوری نموده بودند ، موجب یادآوری شد .

به تأیید الهی صبح شنبه بصوب دارالسلام بغداد عزیمت انتقال
مصمم‌است ، و آجای آنجارا عموما ، واستادی ملا عبدالرحیم و برادری ملا
هدایت الله و خادم فقرا ملا مصطفی‌را خصوصا دعاگو و سلام رسانیم .

وصیت این‌است ترك اعتراض از مرشد و اتباع شریعت غرا و
شکستگی و نفی وجودرا رکن طریقه دانند که بی این هر سه اساس سالک
رو با نهدام و ترقی باطن موصوف با نهدام‌است و واردات فقرا اگرچه اندک
باشد عزیز و محترم دانند که صالحین سلف رحمهم الله تعالی برای این دولت
ترك سلطنت نمودماند ، و بوادی کربت و غربت پیمودماند .

و امروز که دولت بدر خانه رسیده‌است خبردار باشند که بتلییس
ابلیس و تخیلات نفس خسیس فریب نمانند . در خانه اگر کس‌است يك حرف
بس‌است . و دعاگوی خودرا بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع شریعت یاد
و شاد نمایند ، و بعد از چندی که استقرار شد حاجی حسن بشرف صحبت
مأذون‌است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی سی و شه‌شهم

بو سه‌مید عبدالقادری حمیدری نووسیوه

مخلص جانی و محب روحانی و جنانی ، سیدی و سندی و منظوری
و معتمدی ، مولانا ملا عبدالقادر الحیدری الماورانی ، در کنف حمایت

روحانیت خواجه گردن فراز سر بلند امام الصدیقین بهاء الدین نقشبند قدس سره باشند ، بمنه .

نوازش نامچه غریب نوازی فقرای بی مراد عز ارسال و شرف ایفاد فرموده بودند ، و در طی آن داد اخلاص و تواضع داده بودند (حماکم الله من شر النوائب ، و قضی لکم المنی والمآرب) ، و تا اوان دریافت ملاقات فائز البرکات ابواب مکاتبات را مفتوح داشته بصحت احوال خیریت منوال احبای فی الله را مسرور و مجبور البال فرمایند که سبب به بدهوائی آن دیار خاطر تطقی بطرف آنجناب دارد . مأمول است سلامت روحانی و جسمانی فایز ، و برادران دو جهانی واصل باشند ، بمنه . والسلام ختام الکلام .

و محمود برادرم مصدع اوقات شریف است .

(خالد)

نامه‌ی سی و جه‌ت‌هم^(۱)

امیر روشن ضمیر ، و والی زاده نیکو سیر بی نظیر بخدای بی همتا میسپاریم که از تردد و انکار مستان مصطبه جنون سودای محبوب حقیقی تقدس جماله نگه دارد ، که سمی است قاتل ، و بلائی است هائل .

نامه احبای زبانی آنجا بمعیت مفاوضه آن مخلص جانی رسیدند . کسی که شب و روز در محافل و مجالس کار او غیت پیران بزرگوار ، که سروران دنیا و دین و رهبران شاهراه یقین ، و ملاذ و ملجأ دنیا و آخرت

---

(۱) مهولانا پاش کوچ کردنی جاری دوهه‌می به زویری بو بهغدا بق به‌کچ له میرزاده‌کانی بابانی نووسیوه ، وا دیاره مه‌حموود پاشای کوژی نه‌وزه‌حمان پاشا بووین .

هستند ، باشد ، از این چه سود که بر است یا بنوعی دگر دعوی محبت این مسکین بی‌مراد کنند ؟ و اگر بالفرض همه عمر و دولت خود را در راه ما باز د ، بچه کار ما خواهد آمد ؟ این مسکین تا دلت می‌خواهد از شما رضامندیم . اگر جهان ترا هم بتهلکه بیندازد ، و اصلاً غبار خاطری در حق هیچکس نداریم . اما معلوم خاطر شریف بوده باشد که مرشد بزرگوار این آواره اوطان و دیار که بکرات و مرات (پاشا) میگفتند ما او را هم قبول نداریم چ جای (خالد) ، بسیار از مریض عاقبت خیر شما دلگیر و رنجیده خاطر است . و سلسله علیه پیران بزرگوار هم بسیار بمقام غیرت آمده‌اند ، سبب باین بی‌ادیها که با این فقیر از حد مروت و انصاف برون بوده معمول نموده .

اگرچه سخنهاى این مسکین هم قیاس از هرزه درائیهای معهوده این مملکت میکنند ، و بحرف من باور ندارند ، اما میدانم که آنجناب باور دارند نجات پدرت موقوف بر طیب خاطر نمای پیران سلسله علیه ما است که بآدنی همتی کوهرا چون گاه به باد میدهند .

و حقیر هم از او رنجیده بودیم ، اما محض سبب به رجای شما ازو درگذشتیم ، و از حضرات قدس الله اسرارهم نیز استشفای خواهم نمود تا کار بکجا رسد ، سر رشته در دست من نمانده است ، سعی میکنم اگر خدا قبول کند .

و ضرورت طریقت داعی به آمدن متعلقات این مسکین است ، در آمدن اوهارا مساعد نموده بزودی باینجا برسند ، دگر حق تعالی عاقبت را خیر کند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و هه‌شتم^(۱)

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

اگرچه آینه مصیقل خاطر فقرای بی‌مراد از قنار ناهنجار فساد آن دیار سراسر کدر و غبار شده بود، اما بعد از آنکه این مصیبت روی داد، اگر بتفریح خاطر آن در درج اقبال و اختر برج اجلال، با این همه آزار بصوب وطن انتقال مینمود، جای آن داشت، والبته خالی از برکت و سعادت بجهت شما نمیبود، ولیکن سبب باینکه این مسکین بدون اجازه پیران بزرگوار هرگز بر رحلت و اقامت هیچ مکانی نتواند پرداخت، و از حضرات مأمور بعودت فوری نیستم، این وسیله را بهانه ساخته که اکابر اینجا بر حسن ظنی که دارند باین زودی انتقال این مسکینرا از دارالسلام بغداد نمی‌پسندند، و بغایت ابرام و الحاح پیش می‌آیند چنانکه تفصیل از عبدالرحمن خواهند شنید، حتی چنان مفهوم میشود که بی تشدد کلی و آن هم بیرون از مشرب ارباب فقر است، فقیررا نخواهند گذاشت که در این وقت عائد شود.

بنا بر این که چندی میباید اهل این مسکینرا مأذون فرموده، و تهیه سفر از وجه مشروع ایشانرا هم ملاحظه نموده، بایشان هم فروخته میشود که قبول نمایند تا وقتیکه اجازه عودت حاصل شود. و والدہام و محمد خان و سائر تعلقات در آنجا برای اطمینان خاطر شریف میمانند، و خود

---

(۱) مولانا هم نامه‌ی هشی همر بقر میرزاده‌کی پیشو نووسیوه بقر سرخوشی لئ کردنی به‌بونه‌ی مردنی منالیکیه و عوزری بقر دینیتیه که نه‌بتوانیوه بچن بقر لای بقر پرسه.

یقین بدانند اخلاصی که دارند بوجه اتم معلوم خاطراست ، باید ازدیاد آنرا از خدا طلبیده ، باور نمایند که باعث دولت دارین همین است . تا در آنجا بودیم سلوک و رفتار آن بود که میشنیدی . والسلام .

وجه طلبیدن اهل این است که مدتهاست آن ضعیفه را بمشرب درویشی پرورش نموده ایم و بودن ایشان منفعت کلی برای تایید این مسکین دارد . دگر امانت شما و عدل و انصاف است که دنیا هیچ است . والسلام .

نامه ی سی و نۆهم^(۱)

نور چشمان دل آویز (یاوزی) و (عبدالعزیز) ! موفق بتوفیقات ربانی باشند . بعدها دو کلمه یادآوری این جانب قلمی نموده بودند ، موجب شادمانی گردید .

ورقها ، اشکال ، شمسیه البته بملا محمود می رسانند . و شرح (نخبة الفکر) ملا محمود شیخ المارینی نمیدانم بشما سپرده ایم یا بشیخ صالح . البته زود بدو تسلیم نمایند .

و رکاب اسماعیل بیگ بزین ما انداخته بودند، هیچ آگاه نبوده ایم . بعد از باز آمدن (صاحب) معلوم شد که این رکابها از وی میباشند . ظن چنان بود اگر آنها را باز بفرستیم احتمال دارد که مکدر شود . البته صیغه ابراء از او طلب نمایند ، و از دعای خیر برای توفیق ما کوتاهی ننمایند . البته برای شما از اصلاح خالی نخواهد (بود) . والسلام .

(خالد)

---

(۱) مولانا هم نامه یی له بهفداوه بق (یاوزی) و (عبدالعزیز) ناو نووسیوه که دوو کهسی دلسۆزی بوون ، بق داوای دانهوئی هندی ئمانت به خاوه نه کانیان .

نامه‌ی چله‌م

بِقَ حَبِزَانِی نووسیوه له سوله‌یمانی که بَرَوَا بَقَ لای بَقَ بَغْدَا

ضعیفه، عقیفه، و همخوا به شریفه، دختر یوسفرا سلام تام میرسانم. آنست تصمیم بآمدن شما شد. اگر اهل بغدادی هم تن درست و سلیم است او را هم بیاورند. و اگر نوعی دگراست هیچ به توقف مأذون نیستند، خود آمده و حضرت والدham برضامندی کلّی دلالت نمایند که اندیشه نداشته باشد. و اگر بالفرض حاجت بمساعده حاکم شد و مبالغه نمودند، قبول بعض اسباب سفر اگر از وجه شرعی باشد مانع نیست بشرطی که خود رغبت نمایند ان شاء الله بسیار زود بیایند. از ازدحام مردم به تنگ آمدیم، بلکه به بهانه شما اندکی راحت شویم. و هیچ کتابی را بجا نگذارند، همه را بیاورند، و بغدادیان خیمه و کژاوهر را برای شما فرستاده‌اند. دگر حاجت بتاکید در احتیاط نیست. بسیار با احتیاط شرعی براه بیایند. هنوز يك منزل یا بیشتر مافد کسی را بفرستند که خبر آمدن شما بیاورد. دگر در پناه خلا باشند. بمنه. و بغیر از محمود و احمد و حسین هیچ کسی دگر را برای امداد پدرت نیارند. و آن روز که از آنجا حرکت میکنند فقیه یوسفرا اگر بفرستند مانع نیست. حاج محمد هم همراه است. همین پنج آدم برای خدمت راه کافی‌اند. اما میباید پر احتیاط باشند. والسلام.

(خالد)

نامه‌ی چل و یه‌که‌م

بِقَ سهید عبدالقادرى زاواى نووسیوه

له‌بارەى نارەنى ژن و مناله‌کانیهوه بَقَ بَغْدَا

سیدا سندا! البته سبب باین عارضه، مجدد، و این مکاتیب ابله فریب که بما نوشته شده بودند تعویق بفرستادن خانه نیفتد. و اگر بالفرض

همشیره محمود سبب به آزار استعجال آمدنرا نمیتواند توقف کند تا وقت توافقی . اما خانه بزرگرا البته میخواهیم که بفرستند و هر مالابدی باشد بر ملا موسای حاجی رحیم محول است .

و اگر خود اهل بغدادی هم تواند بیاید در آمدن اگرچه مقصود نیست ممنوع هم نیست . علی ای تقدیر عذر تعویق نامسموع است .

ظاهرا اهل بغداد پیش ازین عهد کرده اند اگر خانه فقیر بیاید ، با حامل الاغهای رونده تا به کفری استقبال کنند . و ظاهرا حاجی محمد برادر حبیب با چند کسی با کجاوه خواهند آمد .

والده مکره را سلام بی حد و انجام میرسانم . امید از فاطمیدن آزرده نشود . بخدا که عین صلاح است تا بموسم پایز ، بلکه تا جواب حقیر نیاید به آمدن مرخص نیست . والسلام .

(خالد)

نامه ی چل و دوهه م

بؤ سهید عبدالقادی زاوای نویسیوه

سیدا ، سید عبدالقادرا ! آمدن اهل بغدادی هم بتازگی لزومیت پیدا کرده است بعد از آمدن وجهش معلوم شما خواهد شد ، البته او را بدون مزاحم راهی نمایند .

و اگر بالفرض وکلای عالی اراده ابله فریبی با ما داشته باشد که کسی را بدلات ما بفرستد ، باز از آمدن اهل فقیر خیالی نکنند که مطلقا بودن و نبودن او در اینجا تأثیری در توقف و رجعت حقیر ندارد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و سیّهم

دیسان بۆ سه‌یید عبیدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، عبدالقادرا ! اگر اغتشاش راه مقتضی بدرقه باشد ، خود و شیخزاده‌های (خیوته) با چند کسی از اهل شهر و (کونه کوتر) و (سنگاو) چ سواره و چ پیاده بقدر احتیاج سوار شده تا بامن همراه خانه بیایند . و اگر خود از جهت راه باکی نیست ، مضایقه ندارد . خلاصه علی ای تقدیر توقف را در ارسال خانه جائز ندارند . ولی عهد جمیل الشیم میر جلیل الشان هم قبول نداریم که مزاحم شود . کاروبار این مسکین اکثر باشاره بزرگان است ، مخالفه اش نامحموداست . خبر شرط است ، آگاه باید بود .

و البته ما ایشانرا اعنی محمود بیگ را از خاطر بیرون نخواهیم کرد ، اگر بتلیس شیاطین الانس او هم از راه برون نرود . امید در کنف حمایت الهی باشد بمنه . و در خصوص رخصت خانه چیزی به میر هم نوشته‌ام . اما بی ضرورت اذن طلبند . و اگر الاغ کراهه بهم رسد خوب و الا از امیر طلبند ، در میان ما و ایشان دویی نیست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و چواره

دیسانهوه بۆ سه‌یید عبیدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، معتمدا ! اداکم الله ! بمبالغه هرچه تمامتر مؤکد و مبالغ که والده مکرمه و شما و نور چشمی محمود به خاطر جمعی تمام در آنجا بمائد ، ناطلبیدن خود و طلبیدن خانه را عین مصلحت طرفین دانسته ، و او را حمل بر قلت مبالات بحال شما ننمایند .

و خود فی الفور بخانهء ما منتقل شده در پی فروختنش باشند ، هر وقت اتفاق افتاد اورا بفروشند . و والدہام اگر میخواهد در همان جا باشد ، باشد . و اگر نزد محمد خان میرود ہم مانع ندارد ، و ان شاء الله بی تغییر آہی موسم پایز البتہ اورا خواہم طلبید .

و کتاب (رشحات) در نزد ملا محمد ملامحمد صادق، و (حاشیہ سیوطی) در نزد شیخ حسین سیتکی ، و (روضہ) در نزد شیخ عبداللطیف ، و (شرح مقامات) در نزد ملا عبدالرحمن قرہ داغی هستند ، میخواہم . برای احتیاط شما ہم لفظ آزادی از والدہام شنوند . فقیر از خلق بسیار وسوسہ دارد .

من همان دم کہ وضو ساختم از چشمہء عشق
چار تکبیر زدم یکسرہ بر ہرچہ کہ هست

دہ و نیمہ کاررا بدہند یا بستانند باکی نیست . سخن بسیار است ، ناگفتن بہتر . ثانیاً محمودرا ناطلبیدن حمل بر تغافل قہرمانند کہ بعد از ملاحظہ معلوم شد کہ اکنون آمدن هیچ متعلقی مصلحت نیست ، خصوصاً بغداد بسیار گرم و محمود نفاقتی دارد ، باید از این مسکین اورا دلالت کلی دہند خاطر جمع باشند ، و صاحبی سیدی شیخ عبدالصمدرا با اولاد بحافظ حقیقی میسپاریم کہ از فتنہء متموجہ کہ بعین عیان مشہوداست محفوظ مانند ، و حقیرا گلہ از جناب ایشان نیست ، مرد دنیا داررا ملاحظہء طرف دنیا و مدارا با اہل تسلط ضروراست . الحمد للہ سوای اخلاص بقدر توانا و حسن سلوک چیزی از ایشان ندیدہ ایم ، و برادر جانی ملا موسای حاجی رحیم من جملہء محسوبان بلکہ منسوبان خود میدانیم . امید کہ در دین و دنیا بمراد باشند .

و ببالغہء اکیدہ ثانیاً مؤکد میشود کہ والدہام تشریف نیاورند تا جواب دوبارہ می آید . آمدن (و) ازدحام امسال مغل کار این مسکین است .

شما در همه عمر چیزی مصلحت اندیشی این مسکین نکنند ، گنه کار
نمیشوید .

والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی چل و پینجه‌م

له وه لاهی نامه‌ی دایکی و دوو خوشکه که بیدا

غلام کمترین خالد ، و بنده سرافکنده محمود ، بشرف عرض والده
ماجده میرسانند سرافراز نامه‌ی بیادآوری این مسکین قلمی فرموده بودند
رسید و موجب تذکار گردید .

امانت عظیم این است که همه وقت در یاد حق و ذکر مرگ باشند که
عاقبت مرگ است . با محمود و احمد و زید و عمرو کار نداشته باشند ،
و هرچه میخواهند از خدا بخواهید که ذره از عالم امکان از حکم او بدر
نیست . و محمد خان در هر جا باشد در پناه خداست اگر جانب شرع
نگه دارد خدا او را نگه میدارد ، و اگر هرچه نفس و شیطان میخواهند بکنند ،
خدا و رسول او را بیزار ، و این مسکین از وجودش در آزار است ، دگر
چه نویسم ، اگر شنویدند خوب بود .

هر دو مکرمه عزیز مرا بخدا میسپاریم . در کنف حمایت الهی محفوظ ،
و در ستر جمیل ایزدی مستور و مکفوف باشند ، بمنه . عریضه را ارسال
داشته بودند رسید ، موجب کمال خوشنودی گردید .

شما و غیرت خود . این قدر بر تکرار نفی و اثبات و مراقبت معیت
ملاومت نمایید که مرادی غیر از جناب اقدس خداوندی در ساحت سینه

نماید ، غبار ما سوی الله را بجاروب ذکر از نشیمن دل همچنان باید رفت
که قابل نشستن مهمان قدس شود .

مهمان عزیز را در نشیمن نافرته طلبیدن سخت بی ادبی است ، مطلق
دنیا را در بند نباشید ، تا ان شاء الله دفعهء ملاقات واقع شود . خطرء ما سوی
الله اگر چه من باشم در دل نباشد ، در شب و روزی طرفه العینی غفلت روی
ندهد .

کسی را تعیین نموده بضرورات خانه پردازد . خود بعمل تصفیه مشغول
باشند ، و بعد از آن اگر مقصودی در صفای خاطر مانده باشد از شما قبول
نمی نمایم .

و هرگز این مسکین را از دعای خیر فراموش ننمایند ، و در پناه خدا
باشند بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه ی چل و شه شه

بۆ سه یید عبدالقادرى زاواى نووسیوه

سید سینه وسیع معتمد سید عبدالقادر را رشك حساد و رغم جهال
بدنهاد می خواهیم . وکلای عالی بغایت مخلص خود می دانیم . لهذا محمد
خان باید ایشانرا ملاحظه نماید . تا نوازش و مهربانی درباره ایشان معمول
شود باقتفال مأمور نیستند ، و گاه گاهی اگر ایشانرا دیدن هم کند پر
مضایقه ندارد .

لکن اگر ما را می خواهند می باید که خود را با روح و زن و فرزند در راه
اتباع سید اولاد آدم تلف نمایند ، اعنی برای خاطر مال و اولاد و هوای
نفس مرتکب امر نامشروع نشوند که خدایا برای دنیا آزردن سخت
بی معرفتی است .

والدهء مكرمه و نور چشمى همشيرهء مهربان و محمود و سائر اهل بيت را سلام رسانم ، اميداست كه بحسن خاتمه فائز شوند . دگر چه تصديق دهد برادات دارين نايل و بمقاصد كوين واصل شوند بمنه . و عموى زادهء مكرم سليمان آغارا سلام رسانيم . الدعاء .

(خالد)

نامه‌ی چل و جهوتهم

له بهغداوه بۆ سهید عبدالقادرى زاواى نووسیوه

محرك سلاسل جنون و مهيج پيمان و لوايح مجنون ، اعنى نامهء شفقت علامهء سيدى سيد عبدالقادر جذبه الله اليه ، و جعله من المقربين لديه رسيد ، و لسان حال آن منبع شرف و كمال ناطق باين بيت حافظ گرديد :

كوته نكند بحث سر زلف تو (حافظ)
 بيوسته شد اين سلسله تا روز قيامت

و كوششى كه در تنفيذ مدعاى اين مسكين فرموده بودند معلوم خاطر فاتر شد .

بايد از زبان ما مهجوران بفرستادگى همشيرهام تسكين خاطر والدهام و اطفائى بى آرامى اهل بغدادى نمايند ، هيچكدام گله مند نشوند . اگر شدت گرما و عدم محرم شرعى كه از ما لابد مسافرهء نسوان است مانع نميشد ، البته فى الفور ايشانرا ، اعنى هم خوابه را ميطلبيدم . اما چنانكه يوسف را سفارش نموده ايم بايد صبر كنيد ، حقير از ايشان رضامندى داريم . اما باطن پر ظلمت و قلت اهتمام كه بفرائض خمس در اين اوان بهم رسيده اند نزديك است موجب آزار خاطر شوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و هه‌شته‌م

له وه‌لامی سه‌مید عبدالقادی زاوایدا نووسیوه

سیدا ، سندا ، ملاذا ، معتمدا ! مظنه قلت التفات از این مسکین نسبت به شما چه مجال دارد. اگر قصوری در تعارفات رسمی شود ، نظر بمصلحت جویی آن جناباست ، والا :

توهر مخزن اسرار هماناست که بود
حقه مهر بدان مهر و نشاناست که بود

و برادر دین و یقین ملا موسای حاجی رحیم ، و ملا احمد یاوزی و ملا عباس و کاک علی و محمود شیخ ویس و شیخ رسول حلبی و فقیه عثمان و فتاح حاجی و سائر احبای آنجارا سلام رسان و دعاگو و امیدوار دعای خیریم . امید قبول فرمایند . والسلام علیکم و رحمة الله . و فقیه اسماعیل ملا احمدرا با مصطفی برادرش بسلام مخصوص میداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و نوّه‌م

بو شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود ! نسیدانم چه نویسم . رفقای شما غریق دریای نور ، و شما متوغل در رد و بدل دنیای دوتند . از استعداد بنی فاطمه حیف می‌آید که همچنان عبث و بی‌حاصل گردد . اگر شمه از احوال سید حسین درک کنند که چه معلوم خاطر فرمایند جای رشکاست ، اگرچه هنوز قطره از دریای محیط بیش نیافته‌است .

شما امید دگر بود ، اگرچه فی الواقع تعلق خاطر بوجه اتم بدنیا

نداشته باشند • اما تبدیل آرایش ظاهری هم سم قاتل است • (انما علینا
البلاغ) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجاهم

دیسلموه بۆ شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود !

بشوی اوراقی اگر هم درس مایی
که علم عشق در دفتر نباشد

ان شاء الله تا حین ملاقات این همه قیل و قال را تمام فرمایند • فرصت
تنگ و راه بس دوراست • در خاتمه غزلی گفتایم :

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخن را تمام کن

والسلام ، ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و یه‌که‌م

همر بۆ شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود !

چو میرفتم بسلطان خیالت ملک دل دادم
غرضی از چشم اگر رفتی نخواهی رفت از یادم

و فرزندان دل‌بندان نور چشم ارجمند امانت خدا و خواجه سربلند
نقشبند باشند ، و والده اوها همچنان ، و مادر مهربانرا بدعا مخصوص
میداریم ، قبول فرمائید • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و دووهه‌م

دیسانوهه بق شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاک محمود خیه‌ته‌یی ! وظیفه‌ه شمارا بریده‌اند ، خاطررا جمع میباید داشت . پیران طریقه‌ه علیه از احوال متعلقان غافل نیند ، و هیچ آفریده‌ه معارضه‌ه ایشانرا نمیتواند نمود . معارض ایشان آتش در خدمت و دولت خود میزنند . منتظر باش تا خدا چه ماجرا می‌انگیزد .

بس تجربه کردیم درین دیر مکافات
با دردکشان هر که در افتاد ، در افتاد

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و سیهه‌م

له وهلامی نامه‌ی یه‌کن له دوستانا

تموید جان و مروحه‌ه جنان ، نامه‌ه مودت نشان بسروقت دوستان صافی جنان رسید . چند کس‌را همراه خود آورده‌اند . اندک ملالی از ازدحام هست ، اما چونکه بتوسل آن عزیز آمده‌اند ، رضا بآمدن داریم بشرطی که بر مجرد ملاقات حصر نمایند . زیاده‌ه چه تصدیع دهد . حق از خود برهاند و بخود برساند که کار این‌است و بس . قدوم شریف بغایت انتظام‌است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و چواره‌م

له به‌غداوه بۆ سلیمان ناغای نامۆزای نووسیوه له سلیمانی

بۆ سه‌رخۆشی‌ن کردنی به‌بۆنه‌ی مردنی ژنه‌که‌یه‌وه

عموی زاده‌ء ارشد أمجد سلیمان آغا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا
یار و مددکارش باشد ، و روح پرفتوح مرحومه‌ء مغفوره بجنّت شاد ، و
عمر بازماندگان باضعاف تراب مرقد او در ازدیاد باد .

در هیچ خصوص غباری بخاطر شریف راه ندهند . زن و فرزند
و مال و منال امانت خداست ، هر وقت امانت خودرا برد مختاراست .

و در خصوص این مسکین هم خاطر جمع باشند . ان شاء الله چیزی
خواهد شد که باعث سعادت دارین شود . والسلام علیکم و رحمة الله
وبرکاته .

و همه‌ء اطفالان خافه‌را سلام رسانیم ، قبول نمایند . اگر خدا دوست
دارند ، همه کار دین و دنیای شما بمراداست ، و اگر هرچه هوای نفسانی
شما بود آن طور کنند ، خواهم هرچه خواهد آن کنند و ارواح پیران
بزرگوار هم از شما در آزار میباشند .

و اگر خواهش نقلت بطرف (اردلان) یا جای دگر داشته باشید از
این طرف مرخص‌اند .

برادری و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا
و رسول صورت نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و پینجه‌م

له به‌غداوه بۆ ملا محمود ناویکی نووسیوه

که به‌هۆی سه‌یید ئیسماعیل ناویکه‌وه نامه‌یه‌کی بۆ مه‌ولانا نووسیوه

برادر دینی و مخلص یکرنگی و یقینی ملا محمودرا بامداد روحانیت
خواجگان حواله مینمایم که از مزاحم اعدای آفاقی و نفسی در نگهبانی
ایشان باشند .

در مکتوب قره‌المن سید اسماعیل اسعده‌الله فی الدارین در خصوص
امر معهود ابرامی نموده بودند . یقین بدانند که این مسکین خاطر آن عزیزرا
بسیار مرعی میدارد . اما استعجال ننمودن دران خصوص حکمت‌های خفیه
و جلیه دارد .

و شما خود بآمدن این ولا با یک شخص مرخصند . بعد از تشریف
آوردن مشافهه تفصیل مدعا خواهند شنید . باید بدون تعویق برخاسته
عازم شوند ، و زیاده از یک شخص با خود نیاورند . هرچه مصلحت پیران
طریقت و مقتضای امثال شریعت باشد ، ان شاء الله الرحمن معمول خواهد
شد . زیاده چه تصدیع دهد ، نائل فنای اتم و موصول بلطف اعم باشند ،
بنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و شه‌شهم

بۆ شتیخ محمود صاحیبی برای نووسیوه

وجود مسعود و نور چشمی محمودرا بکنف حمایت ایزد معبود
میسپاریم . ازینکه بصوب این ولا راهی شده ، و شمارا در انجا گذاشته ،
تشویش بخاطر راه ندهند ، بحمد الله خود یقین میدانند هرچه کرده شود
بدون اشاره حضرات فخواهد شد .

اینکه چند نفر اعزه از سکان بخارای شریفه و خراسان بصوب کعبه معظمه راهی و واصل آنجا میشوند ، در هر خصوص اکرام و اعزاز آنها را لازم شمرده ، و در وقت رفتن فقه عبدالله بیدرقه گی ایشان تا به سلیمانی فرستاده و بنزد عزیز جانی شیخ محمود خیره تهیی سفارش نموده در آنجا در هر خصوص تا حین راهی شدن از ملاحظه آنها کوتاهی ننمایند .
والسلام . ختام الکلام .

و والد امام را قدم بوس و سلام میرسانم . ان شاء الله عنقریب عودت خواهم نمود . والسلام علیکم .

نامه‌ی پهنجا و جهوته‌م

له وهلامی مریدیکیا که داوای پله بهمرزبونوهی لی کردوه

داغدار الم نابافت مهجوری ، و گرفتار قیود خودبینی و مغروری ، مسکین بی بضاعت خالد کرد شهرزوری ، بعد از تقدیم دعا مصدع میشود که نوازش نامه آن جناب مشتمل بر بعضی آثار تواضع و حق جویی رسید ، بر خاطر شریف هویدا است که سید اولاد آدم صلی الله علیه وسلم بصدر شریف خود اشاره نمودند و فرمودند (التقوی هی هنا) و معامله با این طایفه علیه ماورای گفتن و نوشتن است . اگر اخلاص و طلب بدل بدرجه قبول ایشان رسید خود بخود امر باین درمانده میفرمایند که فلان کس مقبول است ، و الا بمصلحت آن کس که بتوقف میافتد (الی ان یبلغ الکتاب اجله) . این فقیر اصلا اعتماد بر کشف و ماجرای خود ندارد ، همین اعتصام کلی به ذیل عنایت پیران بزرگوار است (روحی فداهم) ، و از امر ایشان مطلقا تجاوز نمیتوان کرد . اگرچه خاطر بقبول و بهره‌مندی آن جناب سخت متعلق است ،

و سخن اظهار و رفع مظنه ولایت و صلاح کردن باشد ، با شما گفته ایم
صرف برای فتح الباب قبول حضرات است . خود میدانند که گفته اند :

مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند

درین رباعی خوب تأمل باید کرد :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت نا پاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

حضرت مولانا قدس سره العزیز در مثنوی میفرماید :

بی عنایات حق و خاصان حق
گر ملك باشد سیه هستش ورق

شیخ مشو ، ملا مشو ، این مشو ، آن مشو ، مسلمان شو . مسلمانی
کاری بس بزرگ است . اگر از همین مردان بر کسی واردات متواتر شود ،
و اگر اعضایش خشك گردند ، منت از صاحب حال نیست ، از واسطه آن
حالا است .

اما اگر ظاهر و باطن باتباع سید اولین و آخرین صلی الله علیه و علی
آله وصحبه اجمعین آراسته شود ، حال همه وبال و کشف همه استدراج و
ضلال است ، و از نحوست بیدولتی که دارند به دولت استقبال عنایت نامه
بیر دستگیر هم فائز بشوند ، خدا عاقبت خیر بکند ، آمین . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و هه‌شته‌م

بق پرسملی کردن بق دوستیکی نووسیوه

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خالد
از باد خزان درخت گل ایمن باد

اگرچه مصیبت مرگ اولاد که پارهء اکباد و جگر گوشهء عبادند ، اکثر اصحاب صبر و سداد و ارباب هوش و رشادرا از جا میبرد ، و اما بحقیقت که سبب وصال محبوب بی‌مثال و موجب دولت دیدار جمال ذی‌الجلال باشد نعمت است نه بلاء ، و راحت است نه عناء ، و مرد حکمت نیوش تیز هوش که کوه راسخ حق یقین و دوحهء برومند صاحب ثمر اسلام و دین است از هبوب عواصف نوائب از تزلزل امین و نعمت و تقمّتش بشکر و صبر حسرت بخش و غیرت‌فزای دیو لعین و جالب رحمت ارحم الراحمین است ، اگرچه حسن ظن بشما محقق است ، اما غرض ادای سنت دین و احیای سیرت سید المرسلین است (قل الله ، ثم ذرّهم) والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و نوّه‌م

دیسانموه بق سهید عمبولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، سید عبدالقادرا ! حقیقت امر این است بخدا که این فقیر مطلوبی غیر از خدا ، و مقری و وطنی سوای قبر ندارد ، و برای مثل شما اکابر معلوم است رندی و قلندری و بی‌وطنی مناسب نمی‌نماید .

ما هزار ظلام دنیا را بمویی برهم میزنیم ، و غیر از قدم تجرید خوش نمی‌نماید ، پیشتر بنا بجانبداری بعضی اقربا و اجبا گاهی بحث دنیا سرزبانی نقل میشد ، صرف نظر برعایت قلوب دوستان محبوب بود . اکنون

اصلح را در ترك ماسوی و مقید ناشدن بچیزی دانسته ایم ، و کسی فریب
ندهیم بهتر است ، کار این مسکین در دنیا نه مانند دگر مردم است ، هر طایفه
همانا گمانی دارد .

من دانم و دوست هر چه هستم هستم
و عباس و موسی را سلام رسانم . والسلام .
الداعی :

(خالد)

و حضرت مولانای امکنگی قدس سره ، مدتها در کمال عسرت و مذلت
ظاهری طالبان حق را بوصل محبوب حقیقی هدایت میفرمودند . روزی با
جمعی مریدان در خارستان میگذشتند ، بعض از مریدان پا برهنه بودند ،
هر لحظه خاری در پایشان میخلید ، و آه سردی از درون دردناک میکشیدند ،
و قدم از پیروی آن پیر طریقت باز نمی گرفتند . دفعهء الثقات فرمودند
و گفتند : برادر تا خار المی در پا فخلد ، گل مراد فخواهد شکفت . آن
طالب بهمان قدر خوشنود شد . کار فقرا همگی مردن و خون خوردن
و خانه ویرانی است . و این مسکین در غزلی گفته است :

در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
به سیل اشك باید كند اساس خاتم خود را

بالجمله از قبض و بسط چاره نیست ، اما عاقبت همه خیر است . در
طریقت هر چه پیش سالك آید خیر او است .
والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

حق (تعالی شانه ، و تنزه سلطانه) به اقصی مراتب فنای اتم که ترك
تعلق نعیم دارین است برساند ، و از (أعدی الأعادی) مردان راه که نفس

اماره است برهاند ، و مصداق این رسیدن و رهیدن جز این نیست که رغبت مردم و انکارشان و مدح و ذم عالم و وجود و اقرارشان در نظر سالک یکسان شود ، چنانکه گفته اند :

نفع و ضرر گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند

محض ساده لوحی است که بر رغبت مردمان فرحمند ، و از بی رغبتی ایشان ناخرسند شوند ، که احیانا این صعود و نزول برای امتحان میشود (نمود بالله من هذا) .

خطاب مستطاب (فلعلك باخع قسك) الآیه با سرور كائنات علیه افضل التحیات باریك بینان اهل ارشادرا موعظه تمام است .

و احوال محمد حمزه آغا موجب شکر است . باید بقدر مقدور در اتباع سنت و ترك هوا و هوس بذل مجهود نمایند . اگرچه كشف گوئی و اطلاع بر مغیبات در نظر این طائفه علیه بی اعتبار است ، اما اشعاری بحسن استعداد دارد . از شکر این نعمت غافل بودن نهایت دون همتی است و شکر در اتباع اوامر منعم است جل جلاله . . احوال فقه محمد مقبول است ، اگر چند وقتی دگر تمام قوای ظاهره و باطنه را با محافظه بر نماز جماعت و احتیاط در لقمه با جمال محبوب حقیقی صرف نماید ، تا غفلت کلی با استمرار از ماسوی الله حاصل شود ، امید فنای حقیقی است که حاصل شود . این همه تأثیرات عبرتند . بود که ارباب انکار را اعتقادی حاصل گردد . اما طالب باینها غره نباید که شود تا فنا بحصول نرسد ، همه احوال را رجوع قهقری نزدیک است . (نمود بالله من الحور بعد الكور) .

هرچند میسر شود تأیید شریعت نرا هم مقصد پیراست . هزار كشف

و کرامت را با حیا ی سنتی برابر نمودن از نارسائی است . دگر چه نویسد ،
جمله سر خواص و شر عوام گفته شد . والسلام والا کرام .

بعد از نوشتن مکتوب دوباره از زبان همه دوستان خود عرض دعا
و سلام بخدمت مقدسه قبله مراد و پیر برزگوار کردیم ، و از آنجا که
اتباع شریعت محمد صلی الله علیه وسلم طینت ایشان ، برای رفع حق
شرعی شما که رد سلام است ، به کلك درر بار جوهر تار علی الاجمال جواب
سلام همه را ترقیم و مکرر سعادت احباب این درمانده گرداب خودینی را از
حضرت ذی الجلال والا کرام طلبیده اند . و سید عبدالقادر را با محمد خان
و والده مکرمه و همشیره مکرمه و هم خوابه ضعیفه و محودین و بکر را
که زیاده اختصاص دارند همت باطنی هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مده يك هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان بکام
چسبانیده با همه فکر و خیال هر روز چهار پنج هزار (الله الله) بزبان خیال
گفته ، متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شماها ذاکر شده است .

و بکشف صحیح جمعی کثیر از اولیا ثابت شده است که ایمان آن کس
که قلبش ذاکر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ،
و آن بی شعور ذاکر هر لحظه در ترقی میشود و در خواب از بیداری زیادتیر ،
و در مرض از صحت ، و در مرگ از حیات بیشتر ذکر مأمول و عام است ،
و نور دیده مرزا اسماعیل خودم اگر شماها قدر این دولت را میدانید ،
و اگر نمیدانید فقیر در نزد همه حقوق شما را بتسبب این سعادت ادا نموده .
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی شه‌سته‌م

بو دوستیکی نووسیوه که خبهری داوه‌تی هندی کتییی فوتاون

محبوب حقیقی تقدس جماله غیوراست ، چونکه این مسکین را از جمله
دنیا و مافیها تعلق خاطر به کتابها هست ، بمقتضای غیرت محبوبیت ، هر
روز کتابهارا یا بفارت میدهد و یا در آب می‌اندازد .

بلی سلطان معشوقان غیوراست
ز شرکت ملك محبوبیش دوراست

سر و مال و عمر و زندگانی و دنیا و آخرت همه فدای جمال باکمال
او ، این رباعی چه مناسب مقام است :

هر شب ز غمت نعره بر افلاک زنم
وز دست غمت سینه به صد چاک زنم

چون موج زند عشق تو در سینه من
درس و ورق و کتاب بر خاک زنم

افسوس حکایت عشق بیایان نمی‌آید . والسلام علیکم .

ولد بزرگوار آن برادر وفادار و مهماندار ستوده اطوار سید نورالدین ،
و ملا مصطفی ولد قاضی برادر خود و شما و سایر احبای آن دیار را دعاگو
و سلام رسان و امیدوار دعای خیریم ، و مأمول از همه رعایت مضمون این
بیت حافظ است :

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده‌ام تحقیق

والسلام ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و یه‌گه‌م

بق عثمان به‌تی برای محمود پاشای کوژی عبدالرحمان پاشای

بابانی نووسیوه

حق جل شأنه و تقدس سلطانه ، ذات حمیده صفات امیر بی‌ظیر ،
و امیرزاده والا تبار روشن ضمیر ، بامداد روحانیت اولیای کرام مؤید
داراد ، بمنه .

درین وقت نوازش نامه‌ی مشتمل بر کمال خلوص و آداب‌دانی ،
و متضمن وفور تواضع و مهربانی ، بیادآوری این مسکین بی‌مراد ارسال
و ایفاد شده بود ، و در طی آن چشم عنایت و گرشنه‌ی التفاتی از هم علیه
درویشان دریوزه نموده بودند ، رسید و باعث تحرك سلسله‌ی همت و توجه
عنایت شد .

اما اینکه ، هرگز در خصوص امداد و اسعاد در عسر و یسر و غربت
وطن نسبت به برادر بزرگ شما (محمود پاشا) اصلاً کوتاهی ننموده بودیم .
حتی بعد از آنکه بدولتی مشرف شدیم که سلطان هفت کشور را در جنب
او (کالمعلوم) است ، باز سبب باینکه پیشتر او را بمخلص خود محسوب
نموده بودیم ، او را فراموش نکرده ، و نسبت بایشان عنایت‌های نموده‌ایم که
بخاطر کسی نیامده .

همینکه حاکم شدند بفرور ایالت چند روزه که آن هم از ین حضرات
ما بود ، بطرحی مغرور شدند که گویا میان ما و ایشان آشنایی نبوده‌است ،
و حقوق عنایت مردان خدا را بالمره منسی نمودند . چشم ما از تائید
و صاحب‌داری ارباب دنیا ترسیده‌است . دل نمیخواهد که لاف محبت
و پیمان و اتحاد و مودت را با کسی بندد ، و اما اینقدر ثابت که این مسکین
همیشه دعای توفیق و نصرت در حق امرای عادل که اهل مروت و راعی

حال برایا باشند ، کرده و میکنم ، و هرچند بترویج شریعت و ترحم با رعیت
کوشند ، بهمان مقدار شایسته ادعیه این مسکین خواهند شد .

دگر اصلاح حال و حسن مآل را برای آن مرکز دائره اقبال ، از ایزد
بیمال ارتجا و سوآل مینمایم .
والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و دووهم

بق عثمان به‌تی برای مه‌حمود باشای نویسیوه

امیرزاده نیکوکار والا تبار عثمان بیگرا بحسن احتمای هم علیه
پیران سلسله سنیه حواله مینمایم ، یار و مددکارش باشند . نوازش نامه
که پیشتر به یادآوری این مسکین بمعیت شیخ محمد (آدم بوداق خان)
فرستاده بودند ، رسید . اما رافعش در حین عودت این فقیررا مطلع ننموده
معاودت نمودند ، لهذا نوشتن جوابش اتفاق نشد .

و در مکتوب دوم ملالی نظر بنانوشتن جواب آن اظهار نموده بودند ،
یقین بدانند که خاندان شما امروز از خورد تا بزرگ محسوب سلسله علیه
پیران طریقه ما میباشند . پس اگر بمقتضای سکر درویشی و ذوق حال
احیانا قصوری در تعارفات رسمی با یکی از شما واقع شود ، باید حمل بر
قلت التفات نکنند که ارباب احوالرا در بعضی حالات امکان و پرداخت
آداب رسمی ندارد

و اینکه داخل طریقه علیه شدماند ، بسیار خوب کردم‌انده (بای وجه
کان) تعلق باین طائفه علیه غنیمت‌است . اما باید ان شاء الله اندکی نیت
خودرا بهتر نموده ، رغبتی مجددی باتباع شریعت حاصل نمایند تا زیاده

قبول پیدا کنند که مقبولیت در پیش این بزرگان بقدر پیروی شرع
از هراست ، تا آن پیروی بیشتر مقبولیت بیشتر ، تا کمتر کمتر . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و سیّهم

له وه‌لامی به‌کئی له تموره بیاواننا (که وا دیاره مه‌حموود پاشا بووبی)

بعد از طول ازمنه تطاول و غرور و وفور بی‌التفاتی و معارضه‌ی این
مسکین مه‌جور ، نوازش نامچه‌ی مبنی بر حسن اعتقاد و کثرت اخلاص بنامزد
فقرای بی‌مراد ارسال و اصدار فرموده ، و بعضی مرا مرا در طی آن بسفارش
عبدالرحمن حواله نموده بودند رسید ، و مضمون نامه و سفارش مفهوم
گردید .

دعوی بقای حسن ظن سابق فرموده بودند ضمیر ارباب فقر ازینکه
ساده و بی‌غباراست ، بعد از این همه ماجرا توانستم که بگویم چنان نیست .
اما هرچند تأمل نمودیم شاهد بر طبق این دعوی و بینه بر صدق این مدعا
نیافتیم . همین دوباره جواب صریح صحیح را بسفارش عبدالرحمن موکول
نمود . البته تفصیلا خواهند شنید .

این قدر حجت‌های قاطعه مسکته هستند . اگر بعضی نوشته شوند
میدانیم خود هم بانصاف فقراء معترف خواهند شد . اما طول و تفصیل از
مقوله امر لایعنی دانستیم . (^(۱)) باین بیت حافظ ختم نمودند :

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیم
که دل آزرده شوی و نه سخن بسیاراست

والسلام علی من اتبع الهدی .

(خالد)

---

(۱) نه‌م شوینه له ده‌سنووسه‌کئی به‌رده‌ستمانا هروا به بۆشی هیترا بوه‌وه .

نامه‌ی شه‌ست و چواره‌م

بۆ لای به‌کئی له میرزاده‌کائی بابان

امید ، ذات خجسته صفات امیر روشن ضمیر بامداد روحانیت پیران
کبار مؤید باد . دوباره این مسکینرا بنوازش نامچه‌ء یاد ، و بمعیت مخلص
صادق الوداد (^(۱)) اصدار و ایفاد فرموده بودند ، رسید ، موجب
تشییّد مبانی اخلاص آن امیرزاده‌ء جمیل الشیم گردیده . باید بکمال نیازمندی
مزید اخلاص ارباب فقررا از ایزد بی‌نیاز مسؤل ، و از آن فتح الباب مآرب
دارین مأمول نماید .

برای تیسیر مدعای محسوبیت مرارا تبرکی طلبیده بودند ، آنست يك
قطعه شانه و يك رشته تسبیح را بجهت آن عزیز روانه نمودیم ، البته بنظر
خواهد رسید .

زیاده مصدع نشد ، کامیاب مطالب دارین گردند ، بینه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و پینجه‌م

بۆ شیخ شه‌مه‌ددینی مریدی نووسیوه

محب صفوت آیین، و مخلص صداقت تضمین، جناب شیخ شمس‌الدین،
حق سبحانه و تعالی باقصری مراتب جنون محبت خود که غایه‌ء مرام مردان
راهاست برساند ، بینه .

بطاقه‌ء مملو از محبت و صداقت بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال
فرموده بودند ، رسید . موجب تجدید اتساب و تعلق بسلسله‌ء علیه گردیده .

(۱) شوینی لهم یوشایی به له ده‌سنووسه‌که‌ی بهره‌دستمندا هه‌روا به
سپیره‌تی هتکرا بوه .

وصیت است که قلیل این طریقه را کثیر دانسته ، تمسک باین خاندان عظمی را سرمایه دولت دارین دانند . اصل اراده این طایفه کاری بس بزرگ است . ذکر و کیفیات و شهود اگر باشد دولت دیگر است .

گفته اند تا حق تعالی بتجلی بر باطن بنده متجلی نشود ، آن بنده مرید خاندان اولیا نمیشود . غرض این است که از شکر نعمت اراده این طایفه غافل نشوند که حدیث (المرء مع من احب) مشهور است و بر السنه خواص و عوام مذکور است . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و شه‌شهم

دیسانهوه بو شیخ شه‌مه‌ددینی نووسیوه

برادر طریقه ، و مخلص فی الحقیقه ، شیخ شمس‌الدین را بمدد روحانیت پیران کبار موکول میداریم . از کمال مهر و وفا بدو کلمه فقرای بی‌مراد را غریب نوازی فرموده بودند ، رسید .

چند روزی باشاره حاج محمد مشغول بذکر لطائف شوند ، بعد از آن ایشان اگر مناسب دانستند ، شمارا به تقی و اثبات مأمور مینمایند . و درین خصوص بحاج محمد هم اشاره شده است . وصیت عظیم همین است ناموس صلاح و نیکنامی شمارا از فیض باطن فقرا باز ندارد که هرکس بصاحب باطنی در عصر او باشد باور نکند ، یقین است اگر در عصر رسول الله صلی الله علیه وسلم هم میبود بآن حضرت باور نمیکرد ، و باوری که اکنون دارند سبب به عدم معاصره و نبودن عیب و عار است که سبب به کمال شهرت آنحضرت صلی الله علیه وسلم برای او عار نیست بگوید من غلام آنحضرت ، بلکه از ربقه غلامی او سر برون بردن عار و ادبار است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و جه‌وته‌م

بق به‌کئی له مریده‌کائی نووسیوه

حق سبحانه بیدد روحانیت پیران بزرگوار بر جاذبه‌ء طریقت و صراط المستقیم شریعت پاینده دارد بمنه . محبت نامچه‌ء ایشان بیادآوری دوستان قلمی نموده بودند رسید، موجب تذکار عهد مودت گردیده امانت و وصیت کلی این‌است که از تذکر مرگ و آخرت منعم حقیقی غافل نشوند و تا میتوانند از اتباع سنت سید المرسلین در ترقی باشند ، و همه روز هزار تهلیل زبانی‌است که فشنوند^(۱) با وقوف قلبی و لحاظ معنی عادت کنند تا مرادی در ساحت سینه بجز از مطلوب حقیقی نمانده باشد . بنده از ایمان حقیقی دوراست و در کلمهء توحید کاذب ، زیرا در مذهب پیران طریقه هرچه مقصوداست معبوداست چنانکه گفته‌اند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
نیغ (لا) برکش که آن معبود تست

خلاصه مدعا در طریقت بی‌مرادی‌است و از ماسوای مولای حق آزادی‌است . دگر همه هیچ‌است . کشف و کرامات مردان خدا بلا دانند در بند آنها نباید بود ، و این مسکین‌را بدعای توفیق در اتباع سنت یاد نمایند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و هه‌شته‌م

بق عثمان به‌کئی برای مه‌حموود باشای بابائی نووسیوه

بسم‌الله الرحمن الرحیم

معتقد کامل الاعتقاد ، و محب مخلص پاکیزه نهاد ، امیر روشن ضمیر

(۱) له چند زسته‌ی پتشیوودا هندی ئانه‌واوی هه‌یه ، به‌داخوه له‌به‌ر نه‌بوونی ده‌سنووسی‌تر بزمان راست‌نه‌کرانه‌وه .

عثمان بیگ بحافظ حقیقی میسپارم ، از شر انکار ارباب فقر و فنا (که) سم قاتل و بلای هایل است حارس و نگهدارش باد ، بمنه .

شما بدفعات چه به سفارش و چه به تحریر مکاتیب تمنای عودت این مسکین بولایت خود مینمودند ، و انواع دلالت و اظهار اخلاص نسبت باین فقیر میکردند . اکنون این فقیر رو بولایت شما آورده^(۱) ، و چند روزی بمهمانی در کوهستان (سرگت)^(۲) نیت سکونت دارد . انواع حرکات عجیبه ، نسبت باحبای این جانب کرده میشود . این کار جای تعجب است .

نظر بمبالغه‌های پیشین و به آداب بزرگی و مهمان نوازی چنان گمان می‌ردم شماها اگر خود باستقبال فقیر نیایند ، البته کسی را از معتبران خود خواهند روانه نموده . اکنون علاوه همه می‌شنوم که انواع سخنهای ناشایسته در مجالس شما باین مسکین گفته میشود ، و در صدد ایدای بعضی فقرای که محبت فقیر دارند هستند ، و هزار افتراء از زبان این جانب و متعلقان این جانب بگوش و کلای عالی رسانیده‌اند و ایشان هم باور نموده‌اند .

این حالت مأمول از هوش و فهم و کلای عالی نبود ، چرا ایشان اول تا بآخر این مسکین را از همه کس بهتر می‌شناسند ؛ و مردم اهل عناد از افتراء کوتاهی نمی‌نمایند .

خلاصه اگر مروج طریقه علیه نقشبندیه است این مسکین است ، و اگر شایسته گفتگو و نزاع است هم این جانب .

اگر ملاهای که انکار ارباب فقر مینمایند راست می‌گویند و دعوی برای خدا مینمایند ، کار مردان دشنام دادن و غیبت فقرا کردن نیست .

---

(۱) مولانا هم نامی لهو سمرده‌مه‌دا نویسیوه که له به‌غداوه هاتووه بۆ هه‌ورامان بۆ هاوینه‌خۆری .

(۲) سرگت : دێیه‌که له ناوچه‌ی هه‌ورامان و سهر به ناحیه‌ی خورماله .

شما خود جوانی سعادتمند هستید ، برای خدا نائزده این فتنه و فساد را خاموش گردان . برخیز و شیخ معروف و ملا صالح و شیخ عبدالرحیم که از اکابر علما هستند ، همراه خود آورده . اگر میگویند که ما عار داریم نزد فلان برویم ، این سخن مسموع نیست ، زیرا ایشان بزعم خود دعوی برای خدا میکنند نه بنزد این جانب میآیند . و اگر بقریه (سرگت) نمیآیند ، بشهر (گلغمبر)^(۳) هم بیایند رضا داریم و ما خود بانجا خواهیم آمد .

با وجود اینکه پیش از این ایام حکومت پاشای مرحوم شیخ عبدالرحیم و شیخ عبدالکریم^(۴) با چند نفر از اشخاص معتبر بنزد شیخ رضای بیلو^(۵) که علم و معرفت او معلوم خاص و عام است رفته اند ، چه جای فقیر که چندها از سادات و علمای منتهی مانند ملا یحیای مزوری و شیخ احمد بغدادی و ملا عبدالرحیم زیارتی و ملاهای کوی که خود اوهارا میشناسند مرید و معترف حقانیت کار فقیراند .

و شما خود هم حاضر مجلس شوند ، این فقیر با اوها مباحثه و گفتگو میکنم . اگر معلوم خاطر شد که سوای عناد و حسد و افساد غرض دگر دارند ، خوب . و الا بعد از آن اگر این مسکین دعوی ارشاد و مشیخت نمود معلوم میشود دعوی پوچ و عبث میکنم .

و اگر خود ملاها نمیآیند ، شماها که ارباب جاه و دولت دنیایند ،

(۳) گولعه نهر : خورمال .

(۴) نه بنی نه وه مان لی تیک نه چی که نه م (شیخ عبدالکریم) ه شیخ عه بدولکه ریمی به رزنجی برای شیخ عه بدولزه حیمی به رزنجی و ماموستای مه ولانا نی به ؛ که سیکتری ، چونکه به پیتی مهرئی به نامه ی شیخ عه بدولکه ریم که مه ولانا نووسیویه و له دیوانه که یدا هه به ، نه م ذاته له ۱۲۲۲ ی هجره ندا کوچی دواپی کردووه که نه کاته پیتش سه فهری مه ولانا بو هیندستان و له وژوژده داسی شیخیه تیی مه ولانا له نارادا نه بوه .

(۵) بیلوو : دئی به که له مهریوان . شیخ زهزا له نه وه ی شیخ عه لی به کوسه ی دۆل به مووه .

و پدر مرحوم شما بسیار نیکبها با این مسکین دارد ، برای شما مناسب
نمیدانم به سخن بیهوده اذیت دل اهل فقرا بر خود روا دارید . یقین
بدانند این فقیر اگر خود ولی نیست ، اما تمسك بسلسله اولیا دارد ،
و اولیایا رنجانیدن برای دین و دنیا ضرر کلی دارد .

والحاصل شما میباید آمدن آنجا را تصدیق ندانند که باعث چندها اجر
و ثواب و موجب رفع چندین کشاکش میشود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

و حاضر گوشه کم نامی (خالد) محبتهای سابقه و مودتهای لایقه شما را
نصب العین خاطر دارد . یقین است که به بهره از فقرای بی مراد فائز خواهند
شد تا کی باشد و چند باشد ، و این قدر بشارت اهل سعادت را کمایت دهد .
و هر وقت اراده آمدن نمودند يك دو روز پیشتر تا به اینجا میرسند
روزه داشته ، و به نان مرکز سعادت و سیادت (شیخ محمود) افطار نموده ،
چیزی دگر نخورند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و نۆه‌م

له وه‌لامی به‌کنی له تموره‌کائی سوله‌یمانیدا

درویش بی‌نوا مصدع رای آن مایه مروت و وفا میگردد . پیش از
این بمعیت سید اسماعیل نوازش نامه‌ی بیاد مهجوران قلمی و اشاره‌ی زبانی
برای مراجعت بصوب وطن فرموده بودند ، و بصحابت ملا عباس دوباره
مؤکدا تصویب نموده بودند . معلوم است هرچه رای صواب نمای عزیز
بدان تعلق گیرد نسبت باین مسکین عین صواب است ، اما صحبت رفیق غیر
شفیق امر شاق و تکلیف ما لا یطاق است . گفته‌اند :

تا توانی میگریز از یار بد
 یار بد بهتر بود از مار بد
 مار بد تنها همی بر جان زند
 یار بد بر جان و بر ایمان زند

بتفصیل جواب مدعارا حوالهء تقریر ملا عباس نمودیم ، ان شاء الله
 بسمع شریف خواهد رسید . و ثانیاً وصیت است اندکی همواره راه عنایت
 و مواهب و اهدای بی مثال را تقدس ذاته بر خود گشاده داشته ، بکلی راه
 نسیان جانب خدا و فراموشی زلزلهء رستاخیز برخود جائز ندارند که نه
 شاه میماند و نه وزیر ، و نه پاشا میماند و نه امیر ، نه غنی میرهد و نه فقیر ،
 نه ظالم جان برد و نه اسیر . هرچه در عالم خالک است خاک شود ، و اسمشان
 در دیوان هستی پاک شود ، و هرکه بفرح غروری دارد غمناک شود . بعد
 از نزول ملك الموت مریض مرض موت بهبودی ندارد ، و بعد از هبوط
 بمهاوی هلاک ندامت سودی ندارد . (لیس فی الدار غیره دیار) (لمن
 الملك اليوم ؟ لله الواحد القهار) والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفت‌آه‌م

له وهلامی که سیکند که داوای به منسوب بوونی مولانای کردووه

از روحانیت پیران بزرگوار استدعا اینکه بایمان کامل و حسن خاتمه
 سرافراز ، و مورد مراحم رءوف بنده نواز شوند . از عنوان نامچه اریحه
 طلب بمشام خاطر رسید ، خصوصاً رافع لسانا مؤکد آن امر گردید . اگر
 زندگی باشد بعد از ملاقات بهره خواهند برد ، و الا همین اخلاص شما کاری
 میکند . (المرء مع من احب) مشهور است .

وصیت عظیم همین است از سابقه رحمت بیدریغ غافل نباشند . و اگر

معامله بفضل بود کار سهل است ، و گر نه عبادت یقین در آن بارگاه بجوی
نیرزد . و غرض از عرض این است سبب بکثرت گناه پا بسرحد مأیوسی
ننهند و ازین مر دیو لعین فرصتیاب نشود . شاعری گفته است :

ماثیم پر گناه و تو دریای رحمتی
جایی که فضل تست چه باشد گناه ما

کلام مقبول گفته است .

و حسن ظن که بفقرا دارید بی اثر نخواهد بود . والسلام والاکرام .
و نرجو من الله حسن الختام . و اگر بمجرد قبول غائبانه اکتفا میکنند
قبول است .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و یه‌که‌م

له وهلامی دوستیکیا که باتکی کردبوو بجی بو لای

اگر بخواهند دور و نزدیک برابر است . فقیر از آمدن آنجا
ممنوع است ، و از زیارت آن جناب محروم تا حکمت چه باشد .

وصیت کلی همین است : هر کس را بر فسق و معصیت مبتلا بینی خود را
از او بهتر ندانی . اگر نفس امارهء مکاره بمقتضای بشرت چیزی از حسب
و نسب در میان آورده و وسوسهء بهتری یا برابری در میان آرد ، بقلب
صنوبری متوجه با لحاظ رابطه استغفار کنند . ای بسا خرابیان اوباش که
با کشف و کرامت از دنیا رفته‌اند ، و بسا ارباب علم و عمل و حسب و
نسب و کمال و عرفان که مرشد وقت بودماند بی‌ایمان مرده‌اند . هرگاه
ملار بر خاتمه باشد . مجال عجب را بر خود گذاشتن از غایت ادباری است .

بالجمله رضای ما دراناست رضای مادراناست • موجب خوشنودی
ایشان برای شما بغایت سودمنداست • والسلام علیکم
(خالد)

نامه‌ی هفتا و دووهم

له شیوه‌ی گلمی کردندا بق دوستیکی نویسیوه

اعزاز غریبان سبب ذکر جمیل است • جانا مگر این قاعده در شهر شما
نیست ؟ وجود و عدم دوستان بی‌استقامت برابراست • اما سبب باینکه
اگر مهلت دهد درین موسم پایز عزیمت حرمین شریفین جزم است و احتمال
دارد بعد ازین راه مکاتبات و آمد و شد کمتر مفتوح شود ، مناسب دانست
آن یار وفادار را بدین دو کلمه یاد نمایم • و اگر دوباره سوگند خورند که
قطع رشته و قطع ماده مکاتبات نمایند باکی نیست •

ما خود کهر بدشمنی کس نه‌بستیم
وگرم بحال زار نه تفقد کند کسی

و سید بزرگوار را اگر سلام رسانند ازین طرف مرخصند • باقی
خدای تعالی ما و شما و سائر مسلمانان را بدولت حسن ختام سرافراز
و بردوام استقامت و محبت ارباب فقر و فنا ممتاز دارد • انه ولی التوفیق •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و سیّهم

له وه‌لامی نامه‌ی موحهممد به‌گند

امیر روشن ضمیر درویش نواز محب قدیم محمد بگرا بعنایت الهی
محول میداریم که بکمال اخلاص دیوانگان محبت خود سرافراز و ممتاز
فرماید که سر رشته سعادت دارین همین است •

دو کلمه بیادآوری این مسکین رقمزد بنان شده بود رسید .
موجب تودد و تذکار احوال آن مخلص جانی گردید . امید که کامیاب
دولت سرمدی و سعادت ابدی که نتیجه رضای مولی و رضوان ایزد
تعالی است نائل شوند ، دولت مستعاره دنیا هم در ضمن آن است .

عزیزی اشاره بتوغل در دنیا و نسیان آخرت گرو دفتر نموده است :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت
در معرض يك دولت ناپاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

باقی از شر مکاره مصون ، و بدولت دارین مقرون باشند . والسلام
ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و چواره‌م

له بغداده بق عیسا به گی نووسیوه

منظور عنایت درویشان از خود رسته ، و مورد همت فقرای از هم
گسسته ، و پرورده نظر مجردان به حق پیوسته ، آغای عالی شان عیسا
آغا ، امید که ذات کثیر الخیرات آن پاکیزه نهاد با عمر و سعادت اولاد
امجاد الی یوم التناد در کنف امداد هم برادر رسیدگان بی مراد محفوظ
و مکنوف باد .

نامه شوق انگیز محبت آمیز را بعنوان التماس توقف بنامزد این مسکین
قلمی و ارسال داشته بودند رسید ، مایه زیاده استحقاق منظورت ایشان
گردید . چونکه فقیر با کمال عسرت بغداد و بی آشنائی در دارالسلام
بغداد مییاشد ، و بعد از این روز بروز گرمی هوا بیشتر میشود ، اراده را

جرم نموده بودیم که روز دوشنبه راهی شویم، و صلاح هم در رفتن بود •
 اکنون که آن دوست حقیقی خواهان شده‌اند که چند روز دیگر مکث
 نمایم، بنا بخواش شما چشم ازان مصلحت پوشیده رفتن را بعد از نماز
 جمعه انداختیم • از حال متعلقان غافل نبودن فرض طریقت است، و هرچند
 مکث این جانب بیشتر خواهد شود، پریشانی برای اهل فقیر در آن غریبی
 بیشتر خواهد بود، و الا در استعجال رفتن غرض دگر نیست •

و از آنجا که حسن اخلاص و کمال حسن اعتقاد آن عالی شان است،
 این جانب در دور و نزدیک شمارا فراموش نخواهم نمود • و محمد از جان
 دوست می‌دارم، و بعد از محبت قلبی دور باشیم یا نزدیک برابراست •
 حافظ شیرازی در لسان الغیب خود گفته :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
 می‌بینمت عیان و دعا می‌فرستمت

والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و پینجه‌م

بق شیخ عثمان سراجوددینی نووسیوه

برادر طریقه فقیه عثمان بتأیید روحانیت پیران بزرگوار مؤید باشند •
 بارها دوستان حقیقی را بمحبت نامجات یاد مینمایند، بجمعیت ظاهر و باطن
 باشند •

وصیت عظیم همین است که بجاروب کلمه، توحید ساحت سینه را از
 تعلق ماسوی پیردازند و بنیاد هستی موهوم را بتکرار کلمه طیه براندازند •
 بزرگان فرمودند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برگش که آن معبود تست

بظهورات متنوعه والوان انوار متکثره قانع نباید شد که محبوب
حقیقی دارای الوان وانوار نیست .

بس بی رنگ است یار دلخواه ای دل
قانع نشوی برنگ ناگاه ای دل

دگر چه نویسد . (خیر الکلام ما قل و دل) . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و شمشه‌م

دیسان بق شیخ نعمه‌دی هولتیری نووسیوه

برادر طریقه شیخ احمد است . موفق و مؤید باشند .

در جواب مکتوب استادی ملا عبدالرحیم و سائر برادران طریقه
نوشته‌ایم خبردار باشند که بتقرب اهل و عیال دوری و سستی در کار فقرا
بهم رسانیدن غایت ادبار و منصب ارشاد و مشیخت را سد راه خود نکند .
روز بروز امیدوار ترقی باشند که ادنی نقص در سلوک خسارت بسیار
عظیم است .

مرد آناست که نظر بدولت دارین فرونیارد ، و از غلبهء تعشق بجمال
محبوب حقیقی نامراد است کسیکه بقلت و کثرت اهل اراده یا به اخلاص
و انکار مردم رخنه در کارخانه طلبش بهم رسد . در همه حال چشم دلرا
بجمال بیهمال باید دوخت . گفته‌اند : درویشی چیست ؟ یکسان زیستن و
یک سو نگرستن . دگر چه نویسد ؟

این سخنرا بتکلف ندانسته ، گاهگاهی در هنگام خلوت رخسار را بر

خاك نهند و توفيق واستقامترا برای اين مسكين از خدا خواهند . والسلام
والاكرام .

اولیای کرام قدس الله اسرارهم فرموده‌اند :

کفر باشد در طریقت کاولیا
از خوا خواهند هرگز جز خدا

معلوم خاطر شریف است که ارباب دنیا تا چه مقدار از مطالبه دنیا
تنگ می‌آیند . بنا بران مناسب مروت فقر نیست که دست طلبرا برای
جیفه دنیا بسوی کسی دارند . بنا بر قانون ارباب فنا استغنا از دنیا و
اهلش بهتر میدانیم ، و در حق آن عزیز در وقت استجابت دعا برای
رفاهیت کرده شود امیداست که قبول گردد . دگر توانای تملق اهل دنیا
نداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هفته و جمعه‌م

بؤ مهلا عابدولزه‌حیمی زیاده‌تبی نووسیوه

مخلص صمیم و مشفق قدیم ، استاد اجل ملا عبدالرحیم را موكول
هم علیه مردان توحید و شیران بیشه تجرید ، اعنی پیران سلسله علیه
مینمایم که در ظاهر و باطن و دنیا و آخرت یار و مددکارش باشند بمنه .

این مسکینرا بمحبت نامه‌چء یاد ، و دوباره بوسیله تبریه برادر
طریقه شیخ احمد برقمه الموده مسرور الفوآد فرموده بودند . اگرچه
شهود مخالف جم غفیر بودند ، از انجا آن جنابرا اگرچه مفردند قائم مقام
جمع میدانیم ، مدعای شمارا از انصراف ممنوع و حکم آن مفرد بی‌ظیرا
مقدم بر مجموع نموده ، گوش بمقال آنها ندادیم .

همین میباید بقدر مقدور از اعتصام بحبل المتین شریعت غرا کوتاهی نشود . دگر امیداست که سخن ارباب اغراض تاثیر نکند . این مسکین که خود بهزاران ذله و خطا مبتلا باشد ، از خلفای ما کسی که تخیل عصمت از ذلات نماید جای تعجب است .

در عصمت انبیای کرام علیهم الصلوة والسلام این همه تنازع هست تا بأولیا چه رسد ، و ما بی مرادان سگ اولیاء الله هم نمیشویم . میباید این رشحه فیوض اولیارا که در کشکول گدائی این بی مراد ریخته غنیمت دانند ، و هرچند کم باشد از فیض مقدس اولیاست . هر که با ارباب فقر طریق عناد و نفسانیت سپرد در خطراست . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی هفتا و هشتهم

بؤ شیخ محمدی هولیری نویسیوه

امیدگاهی شیخ احمد در پناه مهین وهاب باشند . هرچند دست و پا نمودیم شرف ملاقات دست نداد ، و درین وقت کار ملا نعمت الله را بهانه ساخته بمقام اظهار برآمده ، هرگاه ممکن شود چونکه موما الیه ادعای حق ازان عزیز مینماید و بنزد فقیر آمده و شکوه نموده تشریف بیاورند و در حضور این مسکین دعوی او طی شود که بحق و ناحق دل نمیخواهد که کسی در جایی نام ارجمندرا بنحوی برده باشد ، و شیخ سعیدرا خصوصا و همه ساداترا عموما سلام رسانیم . باقی باقی باشند . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و نهم

دیسانهوه بؤ شیخ محمدی نویسیوه

مخدوم مکرم و آدمیت مجسم ، مخلص جانی شیخ احمدرا بهم علیہ

پیران ینایع الحکم والاسرار موکول میداریم که همیشه یار و مددکارش باشند .

نوازش نامه، بیاد فقرای بی مراد قلمی و اشاره خدمتی دران رفته بود، چنانکه عکس نمای خاطرانست موجب کمال خرسندی گردید . نهایت چونکه امر معهود را پیش از اطلاع فقیر بسمع شریف وکلای عالی رسانیده و جواب امتناع را از ملازمان ایشان شنیده بودند ، دوباره امر مزبور را تبلیغ نمودن بی ماحصل دانستیم . اما در خارج زیاد از حد قانون خود دست و پایی نمودیم بجایی نرسید . ظاهرا از نتایج افکار (بیدل بخاری) است :

گره گشادن مردم گره به دل زدن است
خدا کند که نیفتد بخلق کار کسی

زیاده چه عرض نماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتاھم

دیسانمہ بو شیخ محمدی ہولتیری نویسیوہ

برادر عزیز شیخ احمد موفق باشند . اگرچه در شریعت مقرر است که امور غیر اختیاریہ مخل و مبطل نیستند ، اما نظر باینکه در وجود ضبط و تفصیل آن امور حاجت بتدبیر تمام در فروع میشود کہ اکثر طلبہ علم از ان تفصیل بی خبرند چه جای مردم عوام ، و نماز کہ اجل عمدہ دین است در شبان و روزی اندک مدتی انسان بآدای آن میپردازد ، (سدا للباب عن العوام والخواص ، و تأدبا مع الشریعة الشریفة النبویة علی مؤسسها الصلوۃ والسلام والتحیة) ، تنبیہ شدید و امر اکید میشود کہ هرکس در اثنای نماز صوتی و صیحه و تفعه و اضطرابی کہ بافعال مبطلہ بکشد ،

اگرچه بی اختیار باشد ، برای اتباع شریعت آن نماز را دوباره بگذارد ، تا بعضی مردم جاهل که معتقد جذبات ارباب احوال نیستند ، در ورطه نیفتند ، و باین تقریب (نمود بالله) رخنه در بنیان مرصوص سنه سنیه محمدیه علیه و آله افضل الصلوة والتحیة راه نیابند . و محقق شده است که کسی مغلوب جذبہ باشد و جبرا و قهرا خود را از اظهار آن منع کند ، برای ترقی باطن هم نفع کلی دارد ، و تا میتواند در نماز خود را منع کند ، و اگر نتواند نماز را دوباره بگذراند . در ضمن این وصیت مصلحتها هست هرگز مخالفت ننمایند ، عین مضمون بملا مصطفی هم بنویسند . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و یه که م

همر بؤ شتیخ نه‌حمده‌ی هولیری نووسیوه

به شتیوه‌ی ناموژگاری تا ببی به سهرمه‌شق بؤ ههموو مریدان

(بعد محامد الملك المختار ، والصلوة والسلام علی سید الابرار وآله الاطهار وأصحابه الأخیار) نموده می‌آید که تصور وجود را اهل طریقه شرك اکبر گفته‌اند ، چ‌جای آنکه کسی خود را بصفات حمیده موصوف داند تا خود را از موجودی از موجودات بهتر خواند . این خود دعوی الوهیت و موجب لعنت ابدی است (العیاذ بالله) ، چنانکه ابلیس (انا خیر منه) گفت و موجب طرد ابدی گشت .

پس بغایة الغایات ترسان و لرزان باید بود که هیچ مریدی و هیچ عوامی و هیچ میخواره‌را از خود کمتر ندانی ، نه به این معنی که می خوردن بد نیست (نمود بالله من هذا الاعتقاد) بلکه باین معنا که خاتمه کار

مجهول است . ای بسا می‌خوارگان فجار که در آخر کار دست تذلل به ذیل استغفار و ندامت و اثابت بدرگاه کریم دادار محکم کرده و ثبت جریدهء ابرار میشوند . وی بسا زاهدان متشرع خلوت نشین مرتاض که عاقبت بسمت فجار متسم بلکه برسوم کفار مرتسم میشوند (نسأل الله العافیة فی الدنيا والآخرة) .

پس بکثرت اهل ارادت و تاثیر توجه غره نباید بود . آن تاثیر از جای دگر مییابد بود و دانست و محقق از جای دگراست . مطلقا جیفهء دنیا را خصوصا از اهل طلب قبول نکنند نه کم و بیش مادام باعث بسیار دل شکستگی نشود یا اشاره ازین طرف نشود برین همت مییابد بود . اگر تمام عالم منکر و عدو شوند یا مخلص و معتقد سرموئی تفاوت در مراد پیدا نشود . همین رضای محبوب بخواهی و بس . اگر کسی گوید بعضی اولیاء الله عظیمیها کرده و بزرگیها نموده‌اند و مردم ایشانرا بندگیها نموده‌اند ، شما چطور میگویید خودرا بزرگ نمییابید گرفت ، در جواب ، میگویم که اولیاء فانی فی الله و باقی بالله‌اند . از خواهش نفس اماره بکلی نهی شده‌اند و هر حرکتی که بر ایشان سرزند بمحض قدرت و ارادت الهی است . اصلا تقاضای نفس درونی است و فعل شر باو مساسی ندارد ، و آیهء کریمهء (و ما رمیت اذ رمیت و لکن الله رمی . . الآية) اشاره باین مقام است .

خلاصه ، فعل اولیا اگرچه در صورت بفعل سائر مردم مینماید ، اما در معنی کردار آن برگزیدگان نوعی دگراست . در نامه همین میتوان نوشت .

وصیت است کسیرا بی‌استخاره قبول نکنند که قبول شما قبول این مسکین است و قبول این مسکین بالاتر میرود . و سر موئی در قول و فعل و ظاهر و باطن چه خود و چه اهل اراده ، تکاهل در شریعهء محمدیه علیه

و علی آله و صحبه کل السلام والتحیه جائز ندارند ، که صد هزار کشف و کرامات در پهلوی این نعمت و دولت به جوی است، بلکه کشف و کرامات اگر باعث کثرت اتباع شریعت نشود ، بلا در بلاست .

و هیچ جارا وطن خود ندانید ، و هیچ کسرا بالذات محبوب مشر که وطن قبراست و محبوب محبوب حقیقی است جل جلاله . آری اگر سبب بکثرت افکار و سوء ادب مردم فتوری در شغل پیدا شود از انجا رحلت باید کرد ، و اذن ازین مسکن میباید طلبید ، و ملا مصطفی از خود هشیار باشد حضرات مارا از خود نرنجاند .

بعضی مردم سبب به گلکاری و بعضی به خیر قبول کردن متنفز شده اند . عمل باین دو بیت خواهند کرد :

پروزی بود خشک نان کفاف

بسالی بود کهنه دلقی پسند

پی لقمه و خرقه هر لحظه

نباید کشیدن ز خلقی گزند

الحاصل خاطرجویی هرکسی با شریعت غراء راست آید مانع نیست . و اگر کچ آید شریعت بگیر و اورا بگذار . فلاح و استقامتی برای این مسکن هم بطلبید که دعای غائب باجابت قریب است . (والسلام علیکم و علی الحاج حسن و علی سائر الاحباب و طلبة الحق ، والحمد لله اولاً و آخراً ، والصلاة والسلام علی محمد باطنا و ظاهراً ، و علی آله و صحبه الذین تلالاً منهم وجه الدین صبیحا و باهراً) .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و دووهم

بق ملا محمد ناویکی نووسیوه

برادر عزیز ملا محمدرضا مفوض هست قاهره، شاهان مرقع‌پوش بی‌تخت
و کلاه مینماید .

خشت زیر سر و بر تارک هفت اختر پای
دست قدرت نبرد منصب صاحب جاهی

امانت شما و نگهداشتن نسبت حضرات روحی فداهم که نسبت این
طایفه بی‌ظنیر قلیل شأن کثیر است .

والدین ماجدین شمارا سلام‌رسان و امیدوار دعا هستیم . باید تا اشاره
نشود نه خود بیایند و نه والدرا بفرستند که ضیقت مکان ازان بیشتر است
که دیده‌اند ، مبادا در اکشاکش قبض و بسط بیفتند . والسلام والاکرام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و سیّهم

بق فقهی محمد ناویکی نووسیوه

برادر ارشد فقه محمدرضا بمدد ارواح اولیای کرام میسپاریم که در دین
و دنیا مددکارش باشند ، بمنه .

در عهد طغولیت و بی‌خردی يك عدد چاقوی شمارا بخلاف وجه شرعی
تلف نموده‌ایم ، و ازان حرکت تائب و پشیمان و خجالت‌مندم . لهذا يك
ریال قدره اگرچه بسیار کم بود ، برای شما ارسال .

و عالی‌جناب اعنی ملا عبدالرحمن‌را دران خصوص وکیل خود نمودیم .
لطف کرده لوجه الله حسب التقرير ایشان ذمه این مسکینرا از چاقوی

مذکور و کراهه او ابراء نمایند که رد مظالم شرط توبه است . والسلام
ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و چوارهم

بۆ مه‌لا موحه‌مه‌دی ئه‌عه‌ره‌ج

برادر دینی و محب یقینی ملا محمد اعرج را به حسن خاتمه داعی و در
اوقات استجابه‌ی ذاکر و راعی می‌باشیم .

بیشتر هم گاهگاه در حق این مسکین ترحم معنوی می‌فرمودی . اکنون
نظر بملاحظه‌ی محبت قدیم ، اگر در حرمین شریفین این مسکین گناهکار را
بدعای خیر تذکار فرمایند ، موجب ازدیاد موآلفت خواهد شد .

و یک مصری را بجهت تهی‌نبودن عریضه روانه نمودیم . امید با واردین
احوال بودن و نبودن و سکونت و اقامت روانه نمایند ، و محمود برادرم
دعاگو و امیدوار دعااست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و پینجه‌م

بۆ حاجی حه‌سه‌ن ناوی مریدی نووسیوه (۱)

برادر عزیز حاجی حسن را بخدای بی‌همتا می‌سپارم که در سفر و حضر
آگاهدارش باشد . .

---

(۱) مه‌ولانا ئه‌م حاجی حه‌سه‌نه‌ی ناردووه بۆ هیندستان کاغه‌ز بۆ شاه
عه‌بدووللای دیله‌وی به‌ری . حاجی حه‌سه‌ن کومه‌لج کاغه‌زی تریشی
پن ئه‌بی . له ژیدا کاغه‌زه‌کان ون ئه‌کا . بۆ مه‌ولانا ئه‌نووسی ئاخۆ
بگه‌ژینه‌وه یا چی بکا ؟ مه‌ولانایش بۆی ئه‌نووسی که بزوا و ژاسپیری
ناو کاغه‌زه‌که‌ی به‌ده‌م به‌شاه عه‌بدووللا بگه‌یه‌نی .

توقف شما در اینجا پر بی سبب بود . همچنان میخواهم که هر چه بر شما بگذرد همراه عین مطلوب بدانند . (حافظ) گفته است :

در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر اوست
بر صراط المستقیم ای دل کسی همراه نیست

هر چه در راه تلف میشود ادب همین است . اگر بسلامت بخدمت شریف حضرت مشرف شدی ، همراه با تفصیل عرض کنی ، و اصلاً نه غباری بر خاطر راه دهی و نه توقف بر خود جائز داری تا دوباره جواب از ما طلبی . اینها همه نتیجه دون همتی و بی‌مایگی میباشند ، و معلوم سبب تلف شدن نامها این بود که بعضی اکابر دنیا دار عریضه‌ها در میان آن عرایض داشته ، باین جهت تلفشان مرضی آلهی بود ، با چندین حکمتهای دگر .

و چونکه توقف فرموده بودند آن‌است علی‌الاجمال عریضه بخدمت شریف حضرت قدس سره العزیز نوشته شده . اما نامهای یاران طریقه و شاه عبدالعزیز و برادران ایشانرا با دگر تفصیل که پیشتر نوشته بودیم نوشتیم ، همراه با سفارش شما حواله نمودیم . والبته درین سفر این مسکینرا از دعای حسن خاتمه فراموش نفرمایند . والسلام علیکم . و محمود و حسن افندی سلام رسان و منتظر دعای خیرند .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و شه‌شهم

بوی به کن له تموره‌کانی کویه‌ی نووسیوه

بِسفر رفتنت مبارک باد
بسلامت روی و بازآیی

اشعهء خورشید اخلاص و اختصاص آن مخلص جانی همهء اوقات در مرآت قلوب مساکین بی‌مراد تابان و نمایان است .

سفارش برادر طریقه بجای خود سفارش شده است ، و لکن یقین بدانند که اکنون در سلك جانفشانان محسوب و منسلک اند . اما پر حذر باشند که زیاد ارتباطی حاصل شود ، نه امر موجب تهاون که آینه جهان نمای قلوب فقراء اگرچه گاهگاهی زنگار اندوز صحبت اجانب میشود ، اما بعضی اوقات اخلاص و جانفشانی دورانرا چون نزدیکان مینماید ، و تا اخلاص بیشتر عنایت فقرا بیشتر ، و تا کمتر کمتر است .

خلاصه ، هر قدر اخلاص و جان فشانی را در خود یابند همان مقدار لطف و عنایت ازین طرف یقین دانند ، بلکه همان اخلاص عین همین میباید فهمید . دگر چه نویسد . و اینرا هم بدانند که قلوب فقرا مورد فیضان انوار الهی است ، نوازنده ایشانرا حق مینوازد ، و هر که خود را در دل اوها بگنجاند ، دولتی بس عظیم است . و برادر طریقه ملا عباس دلی دارد میباید در هر خصوص خدمت و انجام مآرب او را سرمایه سعادت دارین دانند چه پیر روشن ضمیر و چه آن خادم دیرینه فقیر . والسلام .

(خالد)

اگر اندك عاجزیء بسبب بعضی ناهمواریهای که خود میدانند ، پیش از اینها بوده باشد ، اکنون نیست . اما خود میدانند که هرچه منافعی خواهش پیر طریقت باشد باعث قبض باطن و رسوائی ظاهر خواهد شد و این گناه من نیست . باقی خدماترا منتظریم .

گوهر مخزن اسرار همان است که بود
حقه مهر بدان مهر و نشان است که بود

نامه‌ی ههشتا و جهوتم

بق خلیفه‌ی کی خویی نووسیوه

با مار سیه نشین و با خود منشین .

از کثرت ارادت و رغبت و تاثیر در مریدان میباید دید که آن رغبت و تاثیر در جای دگراست ، و بشما وصیت سخت مؤکد میشود از افشای آنکه از عقل عوام بلکه خواص دوراست مانند تاثیر در امورات و غرائب رابطه و نمود لطافت در طبقات سماوات ، چ خبر ؟

با اهل محبت بغایت محبت باشند ، والا از غبار خاطر مسکین باید ترسید . بعضی حرکات از شما و فقه محمد خود سر زده است . اگر این نبودی که بتازگی شما را اجازه توجه فرموده بودیم ، قریب بود نسبترا از شما سلب نماییم . باید خوب از افشاء پرهیز نمایند . تنگ ظرفی عاقبت محمود نیست .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیاراست

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و هشتادم

له وهلامی نیسماعیل ناویکی عمرزو حال نووسدا نووسیویه

برادر جانی اسماعیل عرضه‌چی را بحافظ حقیقی میسپاریم . در خصوص اظهار غبار خاطر مسکین هیچ جای اضطراب نیست . خود میدانید که چنها خلاق هستند که شب و روز ورد زبانشان طعن و لعن و تضلیل و تفسیق این حقیراست . اصلا به کسی اظهار گله یا درد دلی نمی‌نماید ، چونکه آنچه فقیر از عالم معارضه ارباب طریقه میداند شما نمیدانی .

و فی الحقیقه از بعضی رفتار دور و نزدیک شما قلت رضائی بهم رسیده بود ، و اظهار این سخن را نظر بحقوق وفای قدیم و مهربانیهای آن برادر

صمیم عین مصلحت دانستم ، و گر نه بکسی دگر همه گاهی این نوع اظهار
نمی نمودیم .

خلاصه مدعا آگاهیدن و تنبیه شما بود ، و پیران بزرگوار ما بغایت
غیورند، مبدا خدا ناخواسته نسبت بشما درازدستی بکنند بدون استحضار این
مسکین . من خود غرائب تصرف آن بزرگوارانرا میدانم . بنا برین میبایست
که از این اظهار خوشنود شوند نه محزون که این قسم رفتار محض
شفقت است .

بالجمله محقق بدانند که در مشرب اهل طریقت بی وفائی و تضییع
حقوق خارج از دائره مروت و برون از حیطه فتوت است . من که از سن
طفولیت تا امروز خاطر شمارا از جمیع خورد و بزرگ ارباب دنیا گرامی تر
داشته و بکرات در حضور و غیب شما ادعای دوستداری را کرده ام ، چه
مجال است اگر صد بدسلوکی و ناهمواری از قول و فعل شما بشنوم، شمارا
از دل بیرون کنم و از محبت شما اعراض نمایم . این بیت بحال بسیار مناسب
افتاد :

گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
آن مهر بر که بنم و آن دل کجا برم

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی ههشتا و نۆهه‌م

بق شیخ عبدالوده‌هانی سووسیتی نووسیوه (۱)

برادر طریقه ، و منظور نظر ارباب حقیقه ، سرچشمه شهود و مرکز

(۱) ثم شیخ عبدالوده‌هابه له نهسته موول دانیشتووه و له وی خهریکی
نیرشاد بووه . (سووسیتی) دئی به که له نزیکی (ناکری) وه له شارستانی
مووسل .

دائره وجود ، قره العین عبدالوهاب ، مرتقی مدارج مقامات ، و مستغنی از ظهور انوار و کشف و کرامات باشند بمنه .

دو کلمه یادآوری این مسکین قلمی نموده بودند بسیار سرور شدیم . الحمدلله خود حدیث (من سنَّ سُنَّةَ حَسَنَةٍ) در خاطر دارند تا بسبب شما عباد الله بدولت سلامتی قلب و حضور مع الله و محبت الهی و خشوع عبادات برسند (بمقدار اجرهم) در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد بشرط اخلاص .

و خاتمه جدیده مبارک باد ، تا میتوانند در احیای سنت و امامت بدعت و عمل بعزیمت مسلمانانرا ترغیب فرمایند ، و کاررا بر مریدان بسیار تنگ بگیرند به نحوی که از عهده برون نیایند ، و بتدریج به کمال اتباع سرور عالم صلی الله علیه وسلم مشرف شوند . و باطن خودرا همه وقت بطرف ارباب ارادت متوجه دارند و جواب سفارشات دارنده هم بایشان محول نمودم . مبارک باشد هرچه مصلحت مسلمانان است ، مادام منافی امر شرع نبود عین صلاح است . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌وده‌دهم

بِقِیَمُودِ صَاحِبِیِ بَرایِ نَوِوسِیوه

صاحب والا مقامیرا بخدا میسپارم ، و بنظر التفات اثر مخصوص میداریم .

عریضه که فرستاده بودید رسید ، و مضمونش معلوم مسکین گردیده .
نهایت ( ) (۱) که در نامه عبدالله مبین شد جوابش را ایفاء

(۱) شوینی ثم بوشایی به له ده سنو سه کهی بهره ستماندا هه روا به سپی به تی هیلرا بوه وه .

بنمودیم . اما چونکه این دفعه مخلص فقرا سلیمان بگ بدان دیار راهی میشد ، بتسطیر این چند کلمات ورزیدیم . بس بر تو باد به حسن سیره و صفای سریره و اخلاق حمیده و اطوار سدیدة گذشته‌ها را تدارك نموده ، و خوب متبصر و نگران باشند که نیابت چه بزرگوارها را میکنند . ذله مقتدی همگی مقلدانرا گمراه میدارد ، و همیشه بر جاده شریعت و طریقت پا بر جای استقامت و ثبات بوده ، روز بروز در ترقی محاسن اخلاق و اتباع سنن واماته بدع کوشیده . (من استوی یوماه فهو مغبون) کلمه جامعه مشهوراست ، و این مسکینرا از دعای توفیق و حسن خاتمه منسی ننمایید . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و یه‌که‌م

بق میرزا لوط‌فوللای نووسیوه

مخلص جانی میرزا لطف الله بفحواى (من أحب شیئا أكثر ذکره) هر روز فقرای بی‌مرادرا به نوازش نامه یاد، و شرح و بسط اخلاص و اعتقاد میدهند . آری سعادت‌مندانرا با ارباب قلوب محبت بی‌اختیاری و سوز و گدازی اضطراری حاصل میشود . همین محبت و اشتیاق است که سر رشته دولت دارین میشود . (المرء مع من أحب) مشهور و بر السنه مردم دائر و مذکور است . این اشارت کافی و این بشارت وافى است . عقد درر اغنی منظومه آن مخلص درویشان و سفینه گهر اغنی رقیمه منشوره ایشان که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده بود ، رسید ، نمونه ازان مجموعه کمال گردید .

اگر نه این بود که مبنی بر تمدح مهجور سراپا قصور ، و این سرگشته از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود ، هر نکته ازان لالی گوشواره گوش

ارباب هوش را برارنده ، و هر نغمه ازان سرود داغداران رسم عشق را نوازنده بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامه را بتأکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد ، و نتیجه هم معلوم گردید . اما ادراك شما دریافت مشکل که کند .

از بنده نسبت بمولای حقیقی که از رگ بهر جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان است . هر روز چندها شحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت احوال اولاد آدم پرتو افکن میشوند ، محبوبان حجب نفسانی و محبوسان جلایب بشریت و انسانی ازان همه دولت غافلند ، بلکه نزدیک که ازان انکار کنند .

پس هرگاه محبوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امیداست ، که بتدریج بترك ماسوی و فنای اتم ، اگر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود ، بکشد ، و الا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن ناله نیست ، اگرچه مثلا بهره هم نصیب شود اما ادراك آن نمیتوان نمود . والسلام علیکم .

دل گفت مرا علم لعلی هوس است

تعلیم کن ار ترا دسترس است (۱)

گفتم که الف گفت دگر گفتم هیچ

در خانه اگر کسی است يك حرف بس است

امید ييك دولت ناپایدار هزاران دولت سرمدی از کف ندهند که از

---

(۱) نهم نیوه بهیته بهم جزیره مهله یه کی تیایه و لنگه .

شیوه دوراندیشی دور ، و از رویه سنیه درویشی مهجوراست ، و در
مشارب جانبازان سراسر قصد و غروراست .

تا که از جانب معشوق نباشد کششی
کوشش عاشق بیچاره بجائی نرسد

ولیکن بقدر سر مویی تغییر را کششی قوی باید دانست و بمقتضایش
عمل باید نمود ، و منتظر ازدیاد باید بود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نهود و دوهه‌م

دیسانموه بق میرزا لطفوللای نووسیوه

مرید صفوت نهاد و مخلص پاکیزه اعتقاد میرزا لطف الله (کثر الله
خلوصه و دمر الله أعادیه و حساده) درین ایام قبل بمعیت سعادت
و سیادت پناه سید محمود دو کلمه به تهنیت قدوم این مسکین مرقوم ، و در
طی آن داد ارادت و صداقت داده بودند . اگرچه دانایی آن مرید فهیم
و مخلص بحمد الله خود ناصح شما تواند شد ، لیک اندک ملاحظه حاصل
دنیای مکاره غداره مییاید نمود که چه دولتهای سرمدیرا از دست اولاد
آدم میدهد . مرد عاقل هرگز بزیب و زینت آن دشمن دین و رهن غافلین
فریب نخواهد خورد .

اگر کسی سلطنت هفت اقلیم داشته باشد ، در دم مرگ بغیر اندوه
و حرمان و ندامت و خسران نتیجه ندارد و هرچه اسباب عیش و زینت
و تفاخر است همه را باید گذاشت و سودی نخواهد داد .

بلی اگر کسی مردانه همه را باختیار خود گذاشته روی بمحبوب حقیقی

آرد ، دولتهای میباید که اندیشه فیلسوفی به کنه عشر عشرش نرسد . چه خوش گفته است :

گر بروی عذر پذیرت برند
ور نه خود آیند اسیرت برند

زیاده چه تصدیع دهد ، بخاتمه حسنی نایل و بدولت تجرید از ما
سوی الله واصل شوند بمنه . درویشی یکسان زیستن و يك سو
نگریستن است ، دگر هیچ . والسلام .

۴ (خالد)

نامه‌ی نه‌ود و سیّه‌م

دیسانموه بق میرزا لوط‌فوللای نووسیوه

میرزا لطف الله ! درویش دل ریش صداقت کیش خلوصیت اندیش‌را
بیش از بیش بملد جاذبه حضرت غوث عالم خواجه گردن فراز ارجمند
یکه‌تاز عرصه تجرید شاه نقشبند میسپاریم که قطره از ماء الحیات محبت
ذاتی در دلش ریزانند ، و از تمام مسند و مستراح دنیا دارش خیزانند .
دیوانه‌وارش از تعلق تمام ما سوی الله گریزانند . دولت این است و بس ،
دگر همه خواب و زوال و وبال است .

نامه مشحون بفنون جنون و رقیمه ضمیمه تأدب مضمون‌را با نمونه
خط خود و نسخه تهذیب بمعیت برادر دینی سید محمود روانه نموده بودند
رسید ، و مخلصان اینجا خط آن نادیده مخلص‌را دیدند و همه قطع النظر
از خواهش این مسکین اورا پسندیدند . الحق سخت مطبوع خاطر آمد ،
همچنان که خود را رأی دانسته رأی این جانب هم در نوشتن چنان است .
اما این يك جزء که آمده غلط بود . اگر بعد از نوشتن و جدول کشیدن

و مجله کردن هم چنان باشد دشوار است ، چرا که در اینجا خط مطابق خط ایشان کشیدن یحتمل که نباشد . پس زیاده اهتمامرا در تصحیحش کرده باشند تا حاجت بادراج خط دگر دران نباشد . در کاغذ و قلم و مرکب و دوات احتیاطی بدیع باید کرد که سر موی مشوب به شبه نباشد . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

و برادر طریقه ملا محمدرضا بخصوص دیدن درویش خودرا روانه فرموده‌ایم ، و الا در این وقت بودن ایشان در اینجا لزومیت داشت و ایشانرا امر فرموده‌ایم . اگر از معتقدان آن سامان کسی رغبت کلی داشتند ، اورا رابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بوئی از باطن فقرا بمشامش برسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و چواره‌م

بقیه‌کی له منسوباتی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده گشا می‌گردد رقیمه مشتعل بر مدعا بمصحوب محمود میرزا حسین قلمی و توصیه در خصوص موما الیه و اظهاری در باب استیزان پدر عبدالله فرموده بودند ، رسید . سلیقه پیران طریقت و شیران پیشه حقیقت چنان‌است که مردم اهل دنیا را تا بر محك نزنند بتبرکش امر نمی‌فرمایند . ولیکن توبه باب الله‌است ، اگر کسی صرف برای خدا اقدام نماید چه حاجت باستیزان فرمودن‌است . در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست .

از طرف فقیر کاکه علی‌را سلام برسانند ، و عبدالله حاجی و نور الله پیش ازین مکتوبی نوشته بودند سبب بتزاحم مکاتب از هر طرف فرصت

کتابت جوابشرا نیاقتم . اگر از زبان این مسکین وکیل سلامش باشند جای دارد ، و احبای آنجارا همگی سلام رسانم قبول فرمایند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و پینجه‌م

له وه‌لامی به‌کئی له گه‌وره بی‌اواندا نووسیویه

مسکین مستهام‌را از روی مکرمت بدو کلمه یاد فرموده بودند ، زنگ‌زدای فوآد گردید . امید روز بروز در مراقی عزت صوری و معنوی مرتقی باشند .

این درمانده سبب به خرابیهائی خود نزدیک‌است که سد باب امر معروف نماید ، و هرگز از خجالت گنه‌کاری لب بانذار کسی نگشاید . اما رخصت پیران طریقت بمقام جرأت می‌آرد . امیداست از یاد هازم اللذات و تقدیم اعمال صالحه سستی نیارید ، و گاهی بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع سنت این فرومایه‌را امدادی فرمایند ، (وللارض من کأس الکرام نصیب) . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و شه‌شه‌م

بق همنئی له مهنسووبانی نووسیویه

تمام برادران طریقه‌را عموما ، و هردو میرزا ابراهیم‌را خصوصا ، بحمایت حضرات میسپاریم . طریقه‌ه علیه‌ما اتباع شریعت غرااست ، حتی المقدور هرکس بمناسبت احوال خود در پیروی شرع انور کوشیده

و مناقشه‌های اهل حقد و حسد را نشنوند . بکشف صحیح ثابت است که هرکس قلبش ذاکر شود بطریق عادة الله ، شیطانرا بسلب ایمان او در تسلط نمی‌ماند ، قطع النظر از سعادت‌های که درین طریقه علیه پیدا میشود . اگر کسی از شما تمام مال و جان و عمر خود را در مقابله این تنها نعمت که ادنای فیض‌های این خاندان بزرگوار است صرف نماید هیچ نکرده است .

و این مسکین را بدعای خیر یاد نمایند ، و شکر این نعمت را بجا آرند که محبت این طائفه از عبادت عمر نوح علیه السلام بهتر است . حدیث (المرء محشور مع من أحب) مشهور است .

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و جهوتهم

له وهلامی به‌کین له مهلا گه‌وره‌کاندا نووسیویه

حق جل شأنه و عز برهانه از سلاسل خودی و خودینی برهاند ، و بغایت علت غائیة ایجاد آفرینش برساند ، بمنه .

نوازش نامه‌چهره را بیادآوری این مسکین مشتمل بر دعوای مطلوب حقیقی قلمی و ارسال فرموده بودند ، منطوق و مفهومش معلوم گردید . قدم در طلب مردان خدا هرچند در طاقت باشد ، دولت نایافت است . خدا بآبروی مردان راه خود عنایت فرمایند . بعد از تصمیم تام و غلبه اشتیاق و قبول مطاعن و ملامت محجوبان و قدم نهادن بر عزت و آسایش نفس اماره ، قدم در طریق الله تعالی دولتی است که مافوقش متصور نیست . اما تا تصور نجابت و شرف علم و عمل و دولت و شرف را يك سر قلم نزنند ، پای

درین ره نهادن خطراست . و باید دانست که هرچه در علم و کتاب است ، همه را یکطرف بجای باید گذاشت . تا گفتگو و عبارت آرائی بیشتر است ، سد راه محکم تراست ، و تا امید خوارق عادات در خطراست ، سالک راه در مهلکه و مخاطراست . مقصود حق باید و وصول بمقام قرب ، و ماسوای این غرض در طریقت ترك است ، و بقیهء مرام حواله بسفارش رافع است . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و هه‌شته‌م

بۆ یه‌كێ له مەنسووبانی نووسیوه

حق سبحانه و تعالی آن منبع مکارم اخلاق و مجمع مراحم و اشفاق را بعین عنایت کامله محفوظ دارد ، بمنه .

درین وقت دوباره فوت نورچشمی محمد علاوه مصیبت انتقال مرحوم جنت مکان قاضی گردید . فی الواقع انکسار فوآد این مسکین بغایت رسید . حق تعالی از محض فضل و کرم ایشانرا صبوری عنایت و موجب خوشنودی گرداند .

بحقیقت با وجود این همه مفسده‌های دینی که درین زمانه دچار شدمایم ، در نظر انسان خرده‌بین هیچ مصیبتی از مصیبت بی‌توفیقی و محجوبی سخت‌تر نیست .

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض یک دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و نوه‌م

بۆ حصەن ئەفەندی ناویکی نووسیوه

مرکز دائرە سعادتمندی و منظور پیران نقشبندی ، مخلص جانی
و جنانی حسن افندی بهرچه باید محظوظ و از هرچه نشاید محظوظ مانند ،
بمنه .

نوازش نامجات مکرره شما پی‌درپی رسیدند ، موجب ازدیاد تعلق
خاطر گردیدند . اگرچه تفصیل تبیان اشتیاق و شرح ماجرای فراقرا در
ضمن آنها بمعراج کمال رسانیده ، اما نظر بحسن نیت و صفای طویت
و غایت آداب‌دانی و نهایت مهربانی که مرکز طینت شماست ، استغرابی
نداشت ، و اشاره نمودن بملاقات آن مخلص جانی چه پیشتر و چه اکنون
خالی از مصلحتی نبوده و نیست . امید هست که عاقبت بمراد باشد
(الامور مرهونة باوقاتها) .

و در خصوص خطبه مبارکه نورچشمی عبدالقادر ، بغایت مستحسن
و مطبوع است . حق تعالی بفضل خود بر طرفین مبارک و موجب سعادت
دارین گرداند . و همین دانسته باشند که عبدالقادر از مقبولان حضرات
مااست روحی فداهم ، و این دولتی‌است که مافوق ندارد . والسلام .

(خالد)

دوستان ما صدریانتند . امید که صدیقی شوند ، و دوستانرا هم
از ما سلام برسانند ، و (حزب البحر) را هم از نسخه یادکرده بخوانند ،
و ملا محمد امام که اشعث و اغبر و فتاده و رد از نیستی‌است ، خالی از
تعظیم نام نبرند ، چنانکه در نامه اخیره نام برده‌اند ، چونکه مخلص مائی

چنین امرها ضرورست که مطلع شوی • اندکی پیش تو گفتم غم دل
ترسیدم •

و در شغل باطنی سرگرم باشند • (ما لا يدرك كله ، لا يترك كله) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صدهم

دیشان هر بق حسن ثمینتی نووسیوه

مخلص جانفشان فدوی ، و مرید صادق الایقان معنوی ، و برادر
صافی الجنان دنیوی و اخروی شیخ حسن افندی ، در حصن الحصین حمایت
ایزد آفریدگار ، و حرز المتین عنایت پیران بزرگوار محفوظ و مصون ،
و از شر نتن حساد بدنهاد محروس و مأمون باشد ، بمنه ، آمین •

از آنجا که شدت لواجم درون آن شیفته مهجور محزون ، پرتو افکن
خاطر این مسکین مفتون میاشد ، تبرعا برشحات قلم محبت رقم آیهایی
آتش سینه آن مخلص دیرینه ما از حسنات مقبول شمرده ، بمقام تسکین
دل خلوصیت منزل آن عزیز برآمده ، بمسکنت تمام امیدواراست که
گاهگاهی در اماکن غربت ، و اوقات فراق و کربت ، این دردنوش صهبای
دوری ، و این سودازده الم مهجوری را بدعای توفیق طاعت و حسن خاتمه
یاد و باین هدایای غائبانه مسرور القوآد نمایند ، موجب ازدیاد روحانیت
این بی‌مراد خواهد شد • دگر امانت شما و بذل مجهود در اتباع شریعت
غرا (علی شارعها من الصلوة اتمها ، و من التحیات اعماها • والسلام علیکم) •
و محمود برادرم از ذکر خیر آن دوست جانی غافل نیست و تغافل
ندارد ، و شمارا (من کل الوجوه) بحافظ حقیقی میسپارم ، و سلام وافر
علاوه ادعیه خالصه میدارد ، قبول فرمایند • والسلام •

نامه‌ی صد و یه‌گم

بقیه‌ی له منسوبه‌گانی نووسیوه

بارها گفته‌ام و بار دگر میگویم همه اولیای امت قدس الله اُسرارهم متفقند که طریقت بی شریعت الحاد و زندقه‌است . اما سوای برگزیدگان طریقه نقشبندیه از اولیاء شریعت را بعضی فرع و پوست و معارف اولیاء را اصل و مغز میگویند، و این سخن در مشرب حضرات ما محض بی اعتبار است، بلکه حقیقت همه شرع و ماسوای شرع فرغند ، اگرچه کشف و کرامت باشد .

اگر گویی اولیا این همه تصدیع و ریاضتها چرا کشیده‌اند ، و سلوک و فقر را چرا بر خود گرفته‌اند ، و برای چه همین راه شرع و زهد را پیش نگرفته‌اند که از کشف و طریقت بهتر است ؟ جواب این است که سلوک راه شرع برای غیر اولیا متعسر بلکه متعذراست ، چه نفس اماره بلاها و فتنه‌ها دارد . اگر کسی تمام علوم رسانی را در حفظ داشته باشد از تلبیسات او آگاه نخواهد شد ، مادام بامداد روحانیت پیر کامل طی مقامات و سیر و سلوک نکند ، و مورد تجلی از تجلیات ذات نشود که اثری از هستی او نگذارد ، بعد ازان که او را بشعور باز آرند ، سلوک راه شریعت را میتوان کردن .

پس در مشرب حضرات ما طریقت برای حصول شریعت است . اما طریقت هرگز کما ینبغی ادا نخواهد شد . علم بی باطن و بال ، و باطن بی شرع ضلال است . نعوذ بالله من الضلال والوبال . حقیقت این سخن بی طول حجت مفهوم نخواهد شد .

هدیه و عریضه از دست سید علی رسیدند ، و نزدیک بود که غبار خاطری بسبب شما رسد . اما آخر خوب شد . آنچه در مکتوب محمود

و اذن زیارت ضریح ضراح آسای ذوالنون علی نبینا و علیه الصلاه والسلام طلیده بودند ، هنوز مأذون نیستند . میاید یک ماه تمام روزه دارند ، و افطار را صرف بنان خشک گذارند ، و هیچ حیوانی نخورید . بعد ازان طلیده ، هر چه امر شد همان کنند . والسلام .

نامه‌ی صدد و دووهم

بۆ مەلا مەحمۇدى جۈانرۆيىي نۇسپە

جناب استاد اجل وفادار ، و ولی نعمت قدیم بافضل و وقار را به بشارت التفات خاص مبشریم ، اگرچه تبشیر فقرا نسبت به فیض طلاب طریقهء علیہ خارج از قانون است ، و چونکہ عبارت آرائی و تعارف رسمی منافی روش فقراست ، و آنجانب بحمد الله مستغنی از پندارند ، لاجرم بر مجرد تذکار اقتصار نموده ، این رباعی حضرت مولانای جامی قدس سره السامی را منویسند و خاموش میشود :

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناپاينده

صد دولت یابدار از دست برفت

دگر منتظر نگارش کیفیت مزاج شریفم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیّهم

بۆ مه‌لا زه‌سوونی کۆیی و هه‌ندی دۆستانی کۆیه‌ی نووسیوه

مخلص مقبول ملا رسول و سائر برادران دینی آن سامانرا بدعای غائبانه یادآوریم . بعد از ارسال دعا از روی شفقت اظهار میشود که برادر طریقه ، محب بالحقیقه ملا عباس جعله الله سببا لاصلاح الناس این دفعه زیاد از دفعات متقدمه از مواهب الهی سیراب و از برکات تامه اولیای کرام حظی برداشته‌اند . اگر کسی جویای فیض و تشنه‌ی لقای محبوب حقیقی باشد تقدس جماله ، اگر عمر و زندگانی خودرا در راهش صرف نماید ، هیچ نکرده‌است ، و ازین فقیر برای توجه و افاده برادران دینی مأذون و مجازاست . بعد ازین دست‌اورا دست این مسکین دانسته ، و اراده‌ی اورا اراده این جانب پندارند . امیداست که هیچ کدام از شما از اکابر و اصاغر سبب به نفخت و ناموس چنانچه مقتضای بشریت است ، خودرا از دولت صحبت او محروم ننمایند که لذت از وجدان اولیا ناچشیده کسی بعرصه رستاخیز برود) (۱) که هرگز خبر نخواهد شد . و اینکه ملا عباس همشهری شماست ، سد راه شما نشود ، و خدا ناخواسته مانند بعضی مردم سلیمانیه ازین دولت سرمدی بی‌بهره نمائند ، (والسلام علی من اتبع الهدی ، والتزم متابعة المصطفی ، علیه و علی آله و صحبه الصلوات والتسلیمات) . و عبدالقادر خصوص حاضر حضور ملا عباس شود ، مریدی این مسکین مانعش نشود . والسلام .

نامه‌ی صهد و چواره‌م

بۆ سه‌یید ئیسماعیلی هه‌نارانیی نووسیوه

مسکین بی‌نوا ، برقع‌فگن جمال سلیمای مدعا می‌گردد ، و مکرر تحریرا

(۱) چیکه‌ی ئهم بۆشایی‌یه له ده‌ست‌نوسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سپی‌یه‌تی هه‌ت‌رابوه‌وه .

و تقریر و تصریحا و تلویحا خواهان تصدیع ذات حمیده صفات و تفسیع اوقات بایرکات خود اعنی ترقیم و ارسال نامه ازین ولایت شده بودند ، چونکه نامه بی مدعا مجرد تعارف رسمی ، و از عداد امر لایعنی میباشد ، به فحوای کلام معجز نظام (انا و اتقیاء امتی براء عن التکلف) در امر مزبور توقف و تهاون نمودیم ، نه اینکه خدا فاخواسته آینه را غباری یا دل دیوانه از ایشان انکداری وارد ، این تصویرست محال که این مسکین را هرگز با شما انحرافی پیدا شود و واقعه که دیدماند صورت خیالی شماست که بنظر رسیده است ، که در دل خود اضممار آزرده گی ازین طرف داشته اند ، و الا حقه مهر بدان مهر نشانی است که بود و (^(۱)) سلام رسانیم .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صه‌دو پینجه‌م

بقیه کی له دوستانی نووسیوه
اگر مرد کاری ، در دوست بازاست
وگر قصه جویی حکایت درازاست
بود کار آزادگان ترك هستی
نه اباحت محمود و نقل ایازاست
گر آزاد خواهی شدن ترك جان کن
هر آینه محبوب بنده نوازاست
ز سوز حقیقی ببر بهره ای را
نه بهره بتحریر سوز و گدازاست
ز خود رستن و ترك دعوی نمودن
ره مرد مردانه پاکبازاست
نه خرگوش را بچه نره شیراست
نه دراج را چنگل شاهبازاست
ز (خالد) شنو شرح فتح طریقت
ورق شستن و خامشی و نیازاست

خلاصه اگر میخواهی بوئی از روائح اذواق مردان خدا بمشام جانت

(۱) چنگای نهم بوشایی به له ده سنو سه کی بهره ستمانا به سچی به تی
هتکرا بوه وه .

برسد، از همه دعویها درگذر ، و خیالات عرفان و ذوق وجدانرا که نداری چنانکه از کلمات و شعارات مفهوم میشود ، يك قلم قلم درکش ( ) (۱)
 چنانکه تشنه سوی چشمه زلال رود ، و یا گدائی بی نوائی بدریوزه پادشاه با حشمت و جلال رود ، برخاسته بدولت صحبت فقرا مشرف شو . هر که از یاران قابلیت معنوی دارند با خود بیارند ، و هر چه که دارند ازو بگذارند که دعوی اسم و رسم همه هلاک در هلاکاست ، و هر چه بر روی خاکاست عاقبت خاکاست ، و هر که اسم بی مسمای دارد عنقریب اسمش از جریده وجود پاکاست . همین خداوند بیهمال میماند و پاک و پاکبازی و ماسوی همه بیهوده است و لهواست و بازی .

چون نامردان خودرا بمدح و تحسین مردمان مسرور کردن ، و دماغرا بتهمت مردی از نامردان پر باد غرور کردن ، در نزد تیزبینان حقیقت بین مایه بی مایگی است . پس اگر مردی ، بیا خواجگی را بگذار و بنده شو ، و الا از مردانگی شرمنده شو . دگر چه نویسد . والسلام ختام الکلام .
 (خالد)

نامه‌ی صده و شصت و ششم

بؤ شیخ محمدی همولتری نویسیوه

محب جانی شیخ احمدرا بخدا میسپاریم . این دفعه هم از سر جرائم شما و خلفا درگذشتیم . اما من بعد بکلی مقید باید بود . اگر نعوذ بالله نقض عهد شود گله ازین مسکین نکنند ، حضرات پیران مزاجهای نازک دارند از اندک حرکهء ناهموار میرنجند . (و ما علی الرسول الا البلاغ المبین) . امانت شما و ترویج شریعت و اجتناب از بدعت ، و دعا در کار این وامنده ضروراست . والسلام والاكرام .

(خالد)

(۱) له دهستننوسه که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ثم بؤشایی به به سپی‌یه‌تی به‌جن هیترا بو .

نامه‌ی صمد و حمزه‌م

بق محمود چاوشی نووسیوه

محب فقرای بی‌مراد، اغنی مخلص صفوت نهاد محمود چاوش را بالطف
خضیه الهی و امداد روحانیت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم حواله
مینمایم که بآنچه صلاح دین و دنیا است مهتدی فرماید .

درین وقت بحمدالله نورچشمی (جوان‌میر) بمیامن اقباس پیران
طریقه علیه از قید جنون خلاص و نجات یافته ، اگرچه هنوز سبب بطول
علت مهلکه که داشته‌است اندک اختلالی دارد ، اما چونکه اصل آزارش
نمانده‌است و هرچه بقیه مانده باشد از آثار علت ماتقدم‌است ، آن هم بکلی
بتدریج مرتفع خواهد شد .

و چون خاطر آن جانب و والدهاش تعلق کلی باستخبار احوال او دارد،
موسی را بعنوان تبشیر روانه نمودیم که این مؤدیه فرح بخش را بمسامع
شما و سائر هواخواهان رسانیده ، و عنقریب او را با بعضی لباسهای حلال
بجهت معزی الیه اعاده نمایند . ان شاء الله الرحمن بعد از چندی بهمراهی
(جوان‌میر) بصحت تمام باز او را روانه خواهد شد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و هه‌شتمه‌م

بق محمود به‌قی صاحبقرانی نووسیوه

مخلص جانی محمود بیگ صاحبقرانرا بدعای خیر یاد مینمایم .
دو کلمه را سفارش برادر طریقه سید محمود تبلیغ نموده بودند بوجه اتم
رسانیده‌اند . باز چگونگی حسن التفات خود را بشما بتقریر لسانی ایشانرا

حواله نمودیم • البته خواهند شنید • دگر وصیت باد مرگ و هول روز
رستاخیز فراموش ننمایند که جیفه دنیا راهزن دین است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و نۆهم

بق عومر به‌گی فرمانداری توله‌منبری نووسیوه

نظر بمقتضای محبت دیرینه ، اگر بمخلص خود باور دارند صلاح آن
جانب‌را منظور نموده می‌گویند که حسن سلوکر با فرزندان ملا جلال مرحوم
علامت دولت دارین ، و بدرقتاریرا سم قاتل داند • بجان شما قسم هرچند
نکبت و بی‌دولتی دچار رستم بیگ میشود همه از شامت بدسلوکیهای
اواست که با ایشان نموده‌است • مردم گلغیر اندکی میل بدگویی در حق
همدگر دارند ، مطلقا نشنوند ، و تا میتوانند رضامندی اوهارا غنیمت
شمرده یقین بدانند که درویشند • و گفته‌اند :

آه دل درویش بسوهان ماند
گر خود نبرد برنده‌را تیز کند

• والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و ده‌هم

بق به‌گی له میره‌کائی نووسیوه

میر جلیل الشانرا بمدد روحانیت اولیای کرام حواله مینمایم که در
دین و دنیا یار و مددکارش باشند • درویش محمد دارنده مرد مسکین
و بی‌نواست • یکی از ملازمان سرکار دو زوج کمشرا ازو گرفته‌اند •
مأمول است که قلدغن فرموده باز بمومی‌الیه عائد شوند که دل بیچارگانرا

شکستن میمنت ندارد • لهذا بمقام تصدیع درآمده ایشانرا سر حساب نمودیم • دگر مختارند • والسلام •

(خالده)

نامه‌ی صهد و یازدهه‌هم

بِق فرمانرّه‌وای خورمالی نووسیوه

شیخزاده‌های سرگت را دشنام دادن قبول نداریم • میرزارا تنبیه نمایند که آنها تصدیع ندهد • بمردم اوجاغزاده بیگار کردن و حکم کردن از مسلمانی دوراست • میگویند دوبهره‌های عسلرا از آنها گرفته‌اند • از خدا شرم میباید کرد • در روز قیامت پشیمان خواهند شد • خاطر شیخ عمر و شیخ ابراهیمرا ملاحظه نمایند • والسلام •

(خالده)

نامه‌ی صهد و دوازدهه‌هم

بِق ئیسماعیل به‌گ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی زمرهء ارباب فقر اسماعیل بیگ را بخدا میسپاریم که در پناه روحانیت حضرات پیران بزرگوار محفوظ دارد •

پسران مرحوم ملاجلال همه بزیور علم و عمل پیراسته ، و بحلیهء فضل و شرف طریقت و حقیقت آراسته‌اند • و از آن روز که مرحوم مرقوم بدار البقا انتقال فرموده‌اند ، در انواع عسرت و عاجزی میباشند • و مع‌هذا خانهء نشیمن ایشانرا رستم بیگ این دو سال است غضب نموده‌اند • اگر بسخن این مسکین خوب باور دارند هر نکبت و دردی که دچار مومی الیه شده‌است همه از تیرباران انقاس شبگیری آن بزرگواران بوده‌است •

لهذا چونکه از طرف حضرات ما گوشهء عنایتی شامل حال شماست ،

و ما خود با شما محبت کلی داریم ، نحوی نشود خاطر ایشانرا در هیچ خصوص بیازاراند ، و در خصوص خانه ایشان حتی المقدور متعرض نشوند بلکه چنان بدانند که شمارا بعزت نوازش و دلدارى ایشان بدانجا رسانیدماند . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و سیازدهه‌م

له وهلامى نامه‌ی هندی له منسووبانیدا

برادران فی الدین و دوستان علی الیقین درویش (^(۱)) و ملا محمد و ملا قطب‌الدین چاشنی گیر لذت ناکامی باشند . مسکین بی‌نوارا به دوکلمه یاد ، و در طی آن داد خودشکنی داده بودند ، خوب کرده‌اند . جزاکم الله خیرا .

برادر عزیز ملا محمد اگر در اینجا ماندیم البته بعد از تخفیف برودت استدعای ملاقات شریف خواهم نمود . و اگر ان شاء الله المهیمن العزیز اشاره عزیمت بغداد شد فی الفور اشاره بجهت آمدن شما خواهیم فرمود ، تا اینکه از دور و بعد از ملاقات حضور حسن احوال ایشان معلوم میشود ، و شما اکنون اندکی از بار اول بجوازود رفته بودند بهترند ، اما نه چنان هستند که ما میخواهیم . البته سعی کلی نموده باشند همان قدری که بشما رسیده‌است بکثرت شغل و تکرار قی و اثبات و وفور نگهداشت صورت این مسکین که اعظم اسباب تصفیه‌است .

حالا که نزدیک نیستند ، خودرا بکثرت شغل راسخ کنند تا نحوی شود که در دل شمارا لطافتی حاصل شود ، تا ان شاء الله بعد از ملاقات عروجات

(۱) له ده‌سنووسه‌کمی به‌رده‌ستمانا شوینی نهم بوشایی به همروا به سپی‌یه‌تی هیترا بوه‌وه .

فضاهای ملکوترا آماده شوند . مردان همین قدر در صحبت پیر خود برداشته ، کار خودرا بر ریاضت و مخالفت نفس پیش برده اند . دگر چه نویسم ، والسلام :-

(خالد)

نامه‌ی صد و چواردهم

بۆ سه‌یید زه‌کیی کوچک چه‌رمووی لای سنه‌ی نووسیوه

که به‌کیک بووه له ساندانی پیر خیری

بعد از ازمنه متطاوله دوری و تمامی اوقات محرومی و مهجوری ، این کرد فرومایه شهرزوری را به دوکلمه یاد و در ضمنش داد دعاگویی خود داده بودند ، و در خصوص تلقین و توجه اشاره رفته بود . البته اگرچه طبع را از بس کم استعدادی اهل اراده و کثرت مشغلت از تلقین و توجه کلالی پیدا شده است ، اما حسب اشاره جناب شریف التفاتی بحال ایشان مینمودیم ، اگر فرصت صحبت دست میداد . اما سبب به بعضی موانع درین وقت اشاره بآمدن اتفاق نشد ، هر وقت آمدند هرچه نصیبت خواهد یافت . و دوستان بی‌وفای آنجارا همگی سلام رسانیم . و نور چشمی سید فضل الله بدعای عمر و سعادت و علم و هدایت مخصوص میداریم . اگر نه این بود هرچه میگویم فوراً میگوی ، چیزی میگفتم . لکن الکتیم اسلم . والسلام والاکرام .

(خالد)

نامه‌ی صد و پازدهم

بۆ یه‌کئی له دوستانی نووسیوه

حق جل شأنه و عز برهانه آن نور چشم مسعود عاقبت محمود را از

تعلقات دنیای دنی برهاند و بمرکز بندگان مقبول خود برساند (انه ولي
الاجابة) .

درین وقت نوازش نامچمه بنامزد مهجوران قلمی و ارسال فرموده
بودند مشتمل بر کمال اشتیاق و نهایت تکدر از ازمنه فراق . برخوردار
باشند . یقین بدانند که تعلق خاطر آن عزیز باینجانب روشن و هویدا است ،
و یقین میدانیم اگر این همه موانع صوری و معنوی در میان نمی بود ، پیش
از همه خود را باین محب میرسانیدند . گاهگاهی صورت اخلاص این قره
العین منعکس میشود . محبت اهل فقر دولت عظیم داند و از خدای
عالیان ازدیاد این دولت را بطلب و شکر اورا بجا آر . يك ساعت محبت این
طائفه از عبادت عمر نوح بهتراست . حدیث (المرء مع من أحب) مشهور است .

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شازده‌هم

بقیہ کی له مہنسوبانی نووسیوہ

حق تعالی شانه و تقدس سلطانه از نوائب صوری و معنوی و مصائب
دنیوی و اخروی در کنف امداد روحانیت حضرات دارد .

دو کلمه بعنوان استشاره و شیوہ استمداد که گویا بتقدیر الله المہین
العزیز سک دیوانہ کہ آنرا در عربی (کلب کلِب) میگویند زانوی آن
عزیز را گزیده و زخم نموده این مسکین چه مناسب میداند کہ معمول دارند .
اولا اظهار میشود باعتقاد درست توکل نموده رضا بہ قضا باشند . اگر خدا
ناخواسته خلاف آن صادر شود موجب قلت التقات خواهد شد .

ثانیاً یقین داند در جنب پیران بزرگوار دفع الم و سلب آزار بغایت سهل و هموار است ، ان شاء الله مطلقاً شمارا خطر نخواهد بود . اما چونکه حضرات ما قدس الله اسرارهم بنا بر مشرب صدیقیت که اعظم مشارب اهل الله حتی المقدور بتوسل اسباب تستر میفرمایند ، تداوی مأذون بلکه مأمور و حقیر استمداد از حضرت خواجه بزرگ خواهد نمود . و اگر امداد ظاهراً هم ازین صوب میجویند ، بعد از استئذان درین آمدن مانع ندارد . و اگر نیایند هم خوب است ، اما تدابیر مییاید نمود .

حکایت حضرت یعقوب نبی علی نبینا و علیه الصلوٰة والسلام و امر فرمودن اولاد امجادش را به تنها داخل شدن امر معروف است ، باوجود اینکه میفرمودند « و ما أغنی عنکم من الله من شیء » . ان الحكم الا لله ، علیه توکلت « الآیة » خلاصه اگر در دانش دیده مؤثر غیر حق نباشد ، توسل بسیار محمود است والا فلا . الدعاء والسلام .

از فرموده قبله حضرات محبوبان و قدوه سالکان و مجذوبان شاه نقشبنداست قدس سره این رباعی :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
 خاک در آستان ما باش و مترس
 عالم همه تر قصد بجان تو کنند
 دلدار قوی ازان ما باش و مترس

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌قددهم

بقیه‌ی که ملا گهواره‌کانی نویسیوه

مخلص درویشان و مرید و معتقد ایشان ، استاد علامی حق جل شأنه و عز برهاته ، در کنف مدد روحانیت خواجه ارجمند سربلند غوث الخلاق

خواجه بهاءالدين نقشبند قدس سره وجود مسعود خود و اولاد امجاد آن
پاك سیرت و صافی سریرت محفوظ و برادات دارین محفوظ گرداناد .

وازانجا که آثار خلوص و صفای طینت آن نیک طویرت دور بدور در
مرآت دل منعکس است ، لازم بود که شمارا بامدادی از روحانیت طائفه
علیه نقشیه خصوصا و سائر اهل فقرا عموما مبشر شویم . البته تا میتوانند
اخلاص این طائفه را موجب سعادت دارین دانسته ، بتضرع و انکسار تمام
ازدیاد این دولت را از جناب الهی مسؤل و مأمول دارند . خبر (المرء
محمشور مع من احب) مشهور و در هر زبان مذکور است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و ههژدههههه

بؤ شیخ عملی نووسیوه

زبده دودمان حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ، قرة العین حیدر
و بتول شیخ علی مورد تفضلات داور دادگر و سیراب عنایات فیض اکبر
باشند . زیبا مراسله آن عزیز رسید ، موجب ازدیاد محبت گردید . امید
بکام ما بینوایان کامیاب باشند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و نوژدههههه

له وهلامی به کن له دوستانا نووسیویه

عقد در ، اعنی منظومه آن مخلص درویشان و سفینه گهر اغنی
رقیمه منشوره ایشان که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده
بود رسید ، و نمونه ازان مجموعه کمال گردید . الحق اگر نه این بود که

مبنی بر تمدح مهجور و توصیف این سرگشته از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود ، هر نکته ازان گوشواره گوش ارباب هوش را پرازنده ، و هر نغمه ازان سرود داغداران عشق را نوازنده ، بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامه را بتاکید اکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد . اما ادراك شما دریافت آنرا مشکل که کند .

از بنده نسبت بمولای حقیقی که از رگ و جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان ، و راست هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت اولاد آدم پرتو افکن میشود . محبوبان حجب نفسانی و محبوسان جلابیب بشریت و انسانی ، ازان همه دولت غافلند ، بلکه که نزدیک که ازان انکار نمایند . پس هرگاه محبوباترا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امیداست که بتدریج به ترك ماسوی و فنای اتم و اکبر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود بکشد . والا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن نیست . اگرچه مثلا بهره هم نصیب شود اما ادراك آن توان کرد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیستم

بؤ شیخ ئیسماعیلی نووسیوه

نور چشنی شیخ اسماعیل را سلام رسانیم . ظاهراً مظنه کم التفاتی

از حقیر دارند . غلط دانسته‌اند . بجان شما حقه مهر بدان مهر نشان است که بود . و هروقت کتابت نسخه اعلام با تمام رسید اگر اورا بردارند با خود بیارند مأذونند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و یه‌گم

بقیروت ناغا ناویکی نووسیوه

حق سبحانه و تقدس شأنه ذات حمیده صفات پیروت آغای خزینه‌دار از مکاره محفوظ و بحس رضای خود محفوظ گرداند . رمضان نام ساکن قریه (رباط) خویش و داماد این جانب پیش ازین هیچ کس متعرض مومی الیه نشده‌است ، و حالا تذکره جدیده نواب عالی در دست دارد . البته بمقدار مقدور تصحیح نموده و تذکره میر جلیل الشانرا بر طبق تذکره نواب عالی برای مومی الیه اخذ نمایند ، باعث سعادت شما و میر جلیل الشان خواهد شد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و دووهم

بقیه‌کی له دؤستانی نووسیوه

حق سبحانه عاقبت را بخیر و عاقبت داراد . حاجی محمد میگویند بسیار مفلس و مدیون است و بدولت‌مندی مشهور است . بمنظنه حقیر تقصیری هم ندارد . اگر برای سلامت سفر و حضر و نصرت بر اعداء غدر ازو خوب است مبارك باد ، و اگر خود بنحوی دگراست اختیار بدست شماست . در پناه خدا باشند ، بنه آمین . بالنبی وآله الامجاد اجمعین . والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و سیّه‌م

بۆ یونس ناغای مۆرداری نووسیوه

محب حقیقی یونس آغای مهردار ، بخدا و همت اکابر دین میسپاریم .
میاید از یوسف خسوره این مسکین خبردار باشند که گزیرهای شهر مزاحم
او نشوند . عوض این خدمت را از واهب بی منت چشم دارند . والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و چواره‌م

بۆ مهلا موحهممد و مهلا مصطفای

کوژانی مهلا جهلالی خورمالی نووسیوه

عرض نیاز بخدمت مخدومان مکرم استاذ شفیق و رفیق بالتحقیق ملا
محمد و ملا مصطفی میرسانم . از عقل طریقهء علیه نسیان کلی ننمایند ، و این
مسکینرا گاهی بالتفاتی یاد و شاد فرمایند . یقین بدانند که اندک این طریقه
بسیار و قطره از دریای زخاراست . دگر چه نویسد . تا میتواند اتباع سنت
و اصلاح ذات البین را لازم شمرند ، و اهل هردو بیت را از خورد و بزرگ
دعاگو و سلام رسانم . بامداد پیران بزرگوار امیدوار باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و پینجه‌م

باشی گهژانمدهی له بهغداده بۆ سولهیمانی

بۆ دوستانی بهغدای نووسیوه

از بسکه خاطر این مسکین بآب و سنگ و کلوخ و فضای دل گشای
برج اولیا متعلق است ، پیوسته خواهان عتبه بوسی شیران بیشه

هدایت و یکه‌تازان عرصه ولایت اغنی اولیای کرام (مدینه السلام) مییاشد.
 اما چکنم . (ما کل ما یتمنی المرء یدرکه .. الخ) ، بهر حال نهال دست پرور
 خود سید اسماعیل را وکالة بشریابی دوستان جانی و آستان بوسی اعلام
 دین و سلاطین دو جهان روانه نموده . ونعم ما قیل :

اهیم بلیلی ما حییت ، و ان امت
 اوکل بلیلی عن یهیم بها بعدی

والسلام علیکم و علی کل من سکن مدینه السلام .

بجان شما کبوتر روحم همیشه به گرد قبه حضرت غوث الثقلین در
 پرواز ، و دل اندوه منزلم از اشتیاق آن مکان شریف در سوز و گدازاست .
 اما آن بس که دوستان اینجا شیون و زاریها نموده‌اند ، بخلاف مراد به
 سکونت اینجا رضادادیم . ترک کام خود گرفتم تا برآید کام دوست . و همه
 دوستان از ما وکیل سلام باشند .

درویش خود را روانه فرمودیم ، والا درین وقت بودن ایشان در اینجا
 لزومیت داشت . و ایشانرا امر فرمودیم اگر از معتقدان آن سامان کسی
 که رغبت کلی داشته او را برابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بویی
 از باطن فقرا بشامش برسد . والسلام . الدعاء .

(خاتم)

نامه‌ی صمد و بیست و شش‌شهم

بۆ دوستیکی نووسیوه

حق جل شأنه و عز سلطانه ذات مجمع الکمالات آن ملاذ الفقرا و اولاد
 امجاد پاکیزه نژادش را در کنف حمایت خود در عسر و یسر بمدد روحانیت
 پیران بزرگوار نگه‌دارد ، بمنه .

فرستادن ملا عبدالله را بدون اذن صریح آن جناب خود هم صواب
 نمیدانستم ، بلکه از سائر امور دل نمیخواهد بدون اشاره آن صاحبی
 متحرك شویم ، مادام حکم نافذی را از طرف دیگر نباشد . اکنون حسن
 افندی را از عوض خود بخدمت فرستادیم . بهر صورت که برای شریف
 اصوب دانند مخالفه نخواهیم نموده . و اما قطع النظر از خاطر شما این مسکین
 حتی المقدور مزاحمه خواهش اشارت پیران خود نمیتواند نمود . والسلام
 علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیست و هفتم

بقای همه‌خانی برای نووسیوه

اگر خدا را دوست دارند همه کار دنیا و دین شما بمراد است ، و اگر
 هرچه هوای نفسانی شما بود آن طور کنند خواهیم آنچه خواهد آن کند ،
 و ارواح پیران بزرگوار از شما در آزار میباشند . و اگر خواهش نقله
 بطرف اردلان یا جای دگر داشته باشند ، ازین طرف مرخصند . برادری
 و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا و رسول صورت
 نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیست و هشتم

بقای (عرب) ناویکی نووسیوه

عرب ، بجان شما دوست منی اما نادانی . و گفته‌اند دشمن دانا به
 از نادان دوست . و گفته کسی در حق شما نشنیده و نخواهم شنید . اما

عمدهء طریقت سلب اختیار و بی‌مرادیت ، و همه چیز را براد خود طلبیدن
در طریقت ابله‌ی است . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و نۆه‌م

بۆ یه‌كێ له دۆستانی نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت پیران سلسلهء
علیه حواله مینمایم . نامهء دل افروز و شامهء شور انگیز شوق آمیز
بنوازش مساکین بینوا و مجانین بی دست و پا رقم زدهء کلک درر سلك
شده بود ، تذکار عهد دعای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص
صمیم نبود .

استدعای ظری ازین مسکین بی‌بصیرت فرموده بودند ، چیزیکه آن
جناب می‌خواهد از بسکه محقر است فقرای بی‌مراد نامش بر زبان و خیالش
بر جنان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خداست آن عزیز
آرزویش ندارند .

بهر صورت محبت این طائفه سعادت دین و دنیا و باعث دولت اولی
و اخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود . اگرچه هر امری بوقتی مرهون
و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیهه‌م

بۆ ئیسماعیل ناغا و فهقی زه‌سوول ناوی نووسیوه

هردو برادر عزیز اسماعیل آغا و فقه رسول برادرش را بامداد ارواح
پیران حواله مینمایم . اخلاص نو و کهن طرفین شما معلوم است . و در

خصوص امر معهود بتفصیلی کہ مام یوسف از محمود شنیده است ، حوالہ
بتقریر لسانی نمودیم . یقین بدانند کہ محبت شما چند روزہ نیست و اخلاص
و نیازمندی شما پنهان نہ . والسلام .

(خالد)

نامہ ہی صہد و سی و یہ کہم

بق سلیمان بہ گی نووسیوہ

چاکر قدیم و جانفشان صمیم سلیمان مہر دارا بامداد کلی مبشریم .
باید در یسر و عسر و فراخ و تنگی در غایت امیدواری باشند . در زمانیکہ
شما بجهت خدمتہای شایستہ این مسکین کمر نیاز را بپایان جان بستہ .

اخلاص مردم بعد از ظہور این غرائب ، و جانفشانی شما جبلی . دگر
ہمین قدر کمایت است . دلدار قوی ازان ما باش و مترس . و اگر درین
وقت حاضر میبودند غایتہای شگرف کہ نسبت بوکلای عالی شدہ است
بتوسط شما بایشان ممکن بود القا شود . والسلام .

(خالد)

نامہ ہی صہد و سی و دووہم

بق یہ کی لہ دوستانی نووسیوہ

زیبا مراسلہ فقر ا نواز ، و رعنا مفاوضہ خلوصیت طراز کہ مالا مال
از نکت حسن آداب و مہربانی و مملو از کمال نیازمندی و اخلاص
و جانفشانی آن مخلص جانی و معتقد روحی و جانی بود ، عز ورود ارزانی
نمود . چون نیک ملاحظہ نمودہ ، سراسر از جوش و داد ، و از منبع اخلاص
و اعتقاد سر زده بود . آری حسن اخلاص شما امریست نمایان و اظہر من
الشمس است . امید از امداد روحانیت پیران بزرگوار در دین و دنیا بہرہ ور

شوند . در خصوص مطلبی که التماس نموده و در واقعه دیده بودند ، امیداست که بدون استدعای شما آن مدعا منظور خاطر بوده باشد .
 خصوصا که شما بمقام التماس آن برآمده باشید . ان شاء الله الرحمن قظر
 عنایت از ارباب حاجت باز نخواهم گرفت . وصیت عظیم بشما اینکه مرگرا
 فراموش نکنید ، و با مردم دور مهلت داشته باشند که :

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
 هزار بار من این نکته کرده ام تحقیق

و نور چشم مخلص تو و مخلص زاده قدیم احمدرا از شر نوائب بهمت
 پیران حواله مینمایم . یار و مددکارش باشند بمنه . دگر چه نویسد . عاقبت
 بعافیت باد ، بالنون والصاد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و سیّه‌م

بؤ عبدالکریم ناویکی منسوبی نووسیوه

مخلص صفانشان و مرید فدویت بنیان ، و قره‌العین این مهجور ناتوان
 عبدالکریم صاعد مصاعد مقامات علیه اولیا باشند بمنه .

از درد دوری و الم مهجوری ، از حضور دوستان صادق آن ولا ،
 و هم‌پایه‌گان مصطبه (قالوا بلی) اعنی این مسکین فرومایه و سایر برادران
 طریقه علیه صرافى بخاطر راه یافته‌است ، در کمال امیدواری بشفقت و
 تلافیهای گوناگون مطمئن القوآد بود این رقعة المودرةا مکسحهء ظاهر
 خاطر ، و زنگ‌زدای دل سعادت منزل خود دانسته .

بمکتوب این مسکین و محاوره سید اسماعیل تا حین ملاقات
 تآلفی بهم رسانند ، که بحمدالله وعدهء وصال و رعایت در غایت نزدیکی
 مییابد .

گمان مدار که رفتیم و مهرت از دل رفت
قسم بجان عزیز تو همچنان باقی است

والباقی عند التلاقی • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

پدرت متعهد شد که همه تکلیفات عیال شمارا بر ذمه خود گرفته
مطلقا برای شما تعلق بغیر از علاقه زن و شوهری نباشد • لهذا اگر خود
هم رغبت دارند بعد از مراجعه کتب دین به نیت اتباع سنت سید المرسلین
صلی الله علیه وسلم مأذون باشند و امانت شما و ترک تجرید و اتباع سنت
و امانت بدعت و مخالفه هوی و مجاهده کبری و دوام یاد مولی • و برادر
عزیز ملا یوسف و نورچشمی ملا محمد امین و تمام ملایان و طلبه علم را
سلام میرسانم و از همه مستدعی دعای خیریم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و چوارهم

بقیسماعیل ناغای نووسیوه

در درج نکته‌دانی ، برادر جانی و دوست زبانی اسماعیل آغارا بهمت
پیران خود که شیران بیشه ولایت و مردان خطه هدایتند میسپاریم •
استاد نجفعلی مرد زار و بیماراست ، و گمان دارد که وکلای عالی این
مسکین را دوست میدارند • بسیار برای خانه مقصوبه‌اش بحقیق ارتجا
و التجا نمود ، و دلم به بیچارگی او سوخت • اگر دراین خصوص خود را
تصدیع دهند ، دیوان کردن برای او ثواب جمیل و احسان جزیل است •

وقت ضرورت چو نمائد گریز
دست بگیرد سر شمشیر تیز

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و پینجه‌م

بۆ مه‌لا عه‌بدولمه‌فور نه‌مه‌ندی ناوی قازی به‌سره‌ی نووسیوه

حق جل شانه و تقدس سلطانه ذات حمیده صفات با برکات قاضی
القضاة ملا عبدالغفور افندی را از شر آفات اعدای آفاقی و انفسی مصون
و به سعادت دارین مقرون گرداند .

نظر به انعکاس اخلاص آن عزیز بر مرآت خاطر پیوسته آشکار و نهان
نظر عاطقت بسوی شما نگران است . و خصوصا سبب به هواگرمی
محرومه بصره دائما فوآد صداقت نهاد منتظر اخبارات شما خصوصا تحریر
اعتدال مزاج شریف میدارد . البته با واردین کیفیت اخبار سعادت آثار ذات
مستجمع الحسنات و تفصیل نقل وهابی و لشکر روم را مرقوم نمایند ،
بتخصیص احوال چگونگی گذراندن خود نسبت به آب و هوای آنجا .
و امیدوار از نظر عنایات پیران سلسله علیه باشند ، والسلام علیکم .

(خالد)

بعد از اتمام رقعة التحية نامهء شفقت علامه به عبارت فصیحهء عربیه
رسید ، چونکه رافع مستعجل بود جواب این حواله بدفعهء دگر شد .

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و شه‌شه‌م

بۆ سه‌هید عه‌بدولقادر و سه‌هید ئیسماعیلی نووسیوه

سیدان سند و سندان معتمد ، سید عبدالقادر و سید اسماعیل دعاگو
و سلام رسان است . ماجرای اخبار این جانب را تفصیلا بالقای لسان
عبدالقادر حواله نموده ، به اطناب اخبار و حکایات نپرداخت .

همین می نویسد به ملا محمد امام بنویسید اگر ملال در ماندن ساوجبلاغ دارد بر جعت مأذون است . هروقت میخواهد باز آید . و ملا محمد و ملا محمد صادق بدون فرمودن ما ارشاد عام میکنند . نمیدانند بدین است ، و ما هرچه بدو داده ایم اگر ازو بازگیریم چه میتواند گفت .

ازین بدحوصله گی و تنگ ظرفی توبهء نصوح کنند ، و اگر نه ایشانرا دچار بلا میکنم ، و عین این عبارت باو بنمایند . مریدان حق نعمت پیرانرا این طور ادا میکنند که بی اذن صریح بتخیلات رابطه فریفته شوند و مرتکب امری گردند که عالمیرا بانکار طریقهء علییه پیران بیاورند ؟ عجب اخلاص و عجب مریدی ! دگر چه نویسد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه ی صمد و سی و هفتم

بوی یه کنی له میرانی بلانی نووسیوه

مخلص کامل الوفا و محب قدیم بی ریب و خفا میر جلیل الشانرا در کنف امداد روحانیت مردان خدا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا یار و مددکارش باشند .

ظفر بمصلحت بودن آن عزیز دران ولا از آرزوی ملاقات گذشته بفراق و درد اشتیاق راضی شدیم . غرض از تکرار خواهش ملاقات شما نمودن این بود عنقریب اعنی درین يك دو ماه اگر بمقر حکومت و دولت بسعادت عودت نمایند ، سبب بکثرت امور دنیا مبادا از تاثیر این خاندان اندکی بازماند زیرا تعلق بسیار بماسوی الله مانع فیض طریقه است ، و شکستگی و ترك تعلق در مقر حکومت اشکال دارد . اما ان شاء الله عاقبت خوب خواهد بود . خاطررا از طرف این مسکین نسبت به خود جمع دارند ، و از خدا بطلبند که همواره اخلاص در ازدیاد باشد . سرمایه دولت دارین

اخلاص فقر است . این کلمه حافظ مشهور است که گفته است : « مایه
محتشمی خدمت درویشان است » . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و هه‌شته‌م

بۆ سهید عبدالقادی نووسیوه

سید خود جناب زبده الاکارم والاجناب سید عبدالقادر را بعرض دعا
مصدقیم . دوستان مهجور و فقرای از دولت دیدار دور را بار سال
نوازش نامه قرین حبور فرموده بودند ، موجب التفات گردید . تصور اینکه
فقیر بهیزم‌کشی مردم تغییری نسبت بآن عزیز حاصل کند هیچ معنی ندارد .
بقای کیفیت قلبی اگرچه کما ینبغی شما از ادراک آن راضی نیند ، برخلاف
آن صورت برهان جلی است .

امید هست بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع سرور عالم صلی الله
علیه وسلم امدادی فرمایند . دگر بر شما باد در یاد محبوب تقدس جمال از
خود باهمال راضی نشوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و نوهه‌م

بۆ حاجی محمد ئه‌فندی نووسیوه

منظور این مهجور الحاج احمد افندی مورد امداد پیران نقشبندی
باشند . درین وقت مخلص صافی ضمیر این مسکین فقیر عبدالفتاح عازم آن
دیار میشد شمارا بدین دوکلمه یاد نمودیم . امانت شما و تمسک بمرءة
الوئقای شریعت و ترک التفات بجیفه دنیا و دوام مراقبه جناب مولی تبارک

و تعالی و دوام اشتغال بطریقه علیه و بعلوم دینی و احیای سنت سنیه و تبری از بدع ردیه و تجنب از اطوار متصوفه اباحیه .

و کیفیت احوال مخلصانرا با تفصیل دسایس ارباب حسد و انکار قلمی و ارسال دارند که ترحم بحال برادران دینی مهیج این معنی شد که از شما استخبار شود . دگر (بای وجه کان) انحرافرا از شاهراه شریعت غرا از هیچ فردی نمی‌پسندیم . سعدی شیرازی علیه الرحمة گفته است :

که (سعدی) هیندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم الی یوم الدین ، ابد الآبدین ،
الف الف مرة فی کل لحظة و حین ، آمین ، والحمد لله رب العالمین . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و چله‌م

بۆ دوو مهنسووبی خۆی نووسیوه

که نلویان فەردی ئەفەندی و خالید ئەفەندی بووه

هر دو منظور این مرکز دائره مستندی : و هر دو مورد هم علیه
پیران نقشبندی ، فردی افندی و خالد افندی به دولت حسن خاتمه ممتاز
و سعادت قبول سرافراز باشند ، بمنه .

امانت شما و تمسك بعروة الوثقای شریعت غرا علی مصدرها افضل
الصلاة والتسليمات ابد الآبدین . پیروی سنتی هرگز بصد کشف و کرامات
برابری ندارد بلکه کرامات اتباع سنت است و بس .

بدوام مسکنت و انکسار بمراقبه جمال مبرا از خیال محبوب بیهمال ،
و کریم منزله از مثال ، و رحیم مقدس از شائبه زوال ، بوصف احدیت

بیچون و معیت از شوب حلول و سریان مصون ، مشغول شوند ، و گاهی
مارا در اوقات حضور یاد نمایند .

چو با حبیب نشستنی و باده پیمانی
بیاد آر حریفان باده پیمارا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صد و چل و یه‌که‌م

بۆ یه‌کێ له مهنسووبه‌کانی نووسیوه

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سختم پند گیر و خواه ملال

بی‌التفاتى که این مسکینرا با شما هست همه سبب به تعلقى است که
بشما داشته و داریم . آن جناب که در مظنه خود و نزد اکثر مردم در فهم
و استعداد سر آمد زمان و زشك خلان او خوانند ، چه بلا در خصوص
سلوك بی‌سلیقه و دور از آداب ارباب طریقه افتاده‌اند ، چندها سال است بی
جهت در کنجی خزیده ، و از معاشره ارباب حقوق بریده‌اند ، و خود البته
خبر (لا رهبانیه فی الاسلام) شنیده‌اند ، هر روز سبب باین ریاضت
(لامعنی) چندها معاصی در صحیفه اعمال شما ثبت خواهد شد ، و اگر صد
سال همچنان میمانند سوای پندار و خودبینی که همین مظنه درویشی از
خود کردن است حاصلی نیست ، باوجود خلوت در برابر فقرا کردن پنداریست
که مافوق ندارد .

لهذا چندها اکابر ارباب احوال سنیه بمجرد اینکه کسی را از خود بالاتر
در احوال دیده‌اند ، خرقة و اسباب درویشی را از خود نزع نموده‌اند تا کسی
در آنها گمان برابری نکند و این گمان موجب تفاق آن بزرگ افضل میشود .

و بهمین جهت اکابر نقشبندیه خلوت نشستن و کلاه و خرقه را قبول ندارند ، و اگر یقین میدانستی بعض مردمرا در صحبت این بی مراد در مدهء يك دو ماه چ غرائبرا میدهند ، و آن سر حلقهء خردمندان دور از حلقهء آن ، این چند ساله چه هایم و چه بی حاصل میباشند جای شیون و ماتم بود .

نتیجه از نتایج مجاهدهء آن جناب آن بود که بعد از ملاقات این مسکین در شهرزور با بعضی از یاران بخوردن گوشت و آش مشغول ، شما دست خودرا باز گرفته در میان آن مجمع خودرا از همه امتیاز نمودند ، و دست کشیدن از موافقهء ارباب فقر عبادت عمریرا (ما لم یتب توبه نصوحا) تباه میکند خصوصا در چیزی که مشروع بود .

آیا در کدام کتاب دیده اند که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گوشت نخورده ، و یا از خوردنش نهی فرموده باشند . نتیجهء دیگر اینکه در عرض این مده جناب هدایت مآب ملا محمد امام که اجازهء ارشاد پیران طریقهء علیه یافته و بحقیقت مصداق حدیث (ربّ اشعث اغبر) میباشند در انجا هستند ، برای سعادت دارین خود بایشان توسلی مینمودند که خوشنودی هر خلیفهء از خلفای خاندان موجب خوشنودی تمام پیران سلسله است .

از کجا دانسته اند که جناب ملا محمد را سبب بحکمتی بآنجا فرستاده اند ، و بچه معلوم که توسل بایشان باعث فلاح دارین نیست ؟

هلا تا نپنداری که این مسکینرا سوای مصلحت جویی آن عزیز درین گفتگو مرادی باشد . بخدا که مقصود صلاح شماست . خلوت نشینی درویشان بی معنی از همه چیز بدتر است .

می خواره و بت تراشی و فاسق بودن

با اهل خرابات موافق بودن

بر هر چه که نارواست عاشق بودن

به زانکه بخرقه در منافق بودن

والحاصل آزرده گی ما از شما سببش جز این نبود که بشما مأمول بهره
از احوال مردان داشتیم • اکنون که ازین مأمول گذشتیم دگر از شما آزرده
نیستیم و با شما طریق محبت و سلوک و ابواب مکاتبه مفتوح است • والسلام
علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صد و چل و دووهم

بق شیخ عملی قاضی نووسیوه له سولهیمانی

قرة العين خود سید علی قاضی را از شر زخم چشم زمان مصون و در
امان می‌خواهیم •

دراین اوائل از مترددین مسموع شد که خاتقاه سلیمانیة نظام و انتظامی
و جماعت و امامی و سررشته و التیامی ندارد ، باور نمی‌نمودیم تا اینکه
عریضه از طرف مخلص جان‌فشان محمد ابراهیم آغا بتصدیق آن اخبار رسید ،
و التماس تعیین امامی برای خاتقاه نموده بودند • ازین سخن بسیار استغراب
نمودیم ، و ما خود میدانستیم سید عبدالقادر مرد اختیار ، و تحمل التزام
این کار ندارد ، اما سبب به بعضی وجوه که اعظم آنها رعایت جانب آن نور
چشم وفادار کامل العیار بود ، ادب می‌کردم که بگویم بگیر و آن امر نگرده ،
و شغل صاحب‌داری حلقه و توجه و نماز و جماعترا بکسی دیگر واگذار ،
و هنوز آثار تجنب او بظهور نرسیده •

آری برای اتمام این مهام برگزیده این مسکین مستهام ملا عبدالرحمن
تعیین شد که بمعاونت الهی و امداد حضرت رسالت پناهی علیه وعلی آله
و صحبه الصلوة والسلام المصونان عن التناهی ، باتفاق ملا عبدالله با وی
بامر ارشاد و تدریس و ختم و توجه و وعظ و امامت باستقامت قیام نمایند •

آخر درین شهرهای اسلام زمزمهء ارشاد و خلفای این بی‌مراد بمسامع دور و نزدیک رسیده‌است . تنها اهل سلیمانیّه که وطن مآلوف این بقصور موصوف است ، باوجود رغبت بندگان خادم خاندان علیه این قدر افسرده و بی‌بهره باشند از وحشتی و بیم مصیبتی خالی نیست .

باید اعلی و ادنی دست او را دست من دانسته . در خصوص ارشاد و تربیه ، عبدالله مطلقا سر از امر او نیچد ، و یقین بدانند که هرکس با او طریق مخالفه و عناد را ورزد ، هرگز ما را مجال سازش نیماند ، زیرا بتحقیق از مریدانی که در خاک عراق هستند مریدی ازو حلیم‌تر و متأنی و مخلص‌تر و بی‌غرض‌تر نداریم ، بلکه باضعاف او را ازخود بهتر میدانیم . هرگاه با او بمقام کشاکش و تفسانیت آمدند ، دگر توقع بهبود بشماها نمی‌ماند . یقین بدانند بطرد و ابغاد کس خلل بخاندان ما راه نخواهد یافت .

دگر در پناه خدا باشند . همین نامه را بدارنده باز دهند . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صد و چل و سیّه‌م

بقیه‌کئی له مهنسووبه‌کائی نووسیوه

حق عز شأنه و جل سلطانه از شر مکاید اعدای آفاقی و انفسی در ضمن عنایت و کنف حمایت خود نگه دارد .

مکور تقریرا و تحریرا این مسکین قدیم را نوازش و بارسال مکاتیب یاد نموده بودند ، موجب تذکار تألف سابق و تجدید مراسم توادد لاحق گردید ، و اشارت به تشریف آوردن خود هم فرموده بودند ، بدان سبب عزیمتی که برای زیارت مشاهد علیهء نجف و کربلاء جزم نموده بودیم فسخ نمودیم . و مبادا در وقت آمدن آن جناب این مسکین را در اینجا نبینند جزئی

ملالی بخاطر راه یابد . اکنون که نیامدن مشخص شد ، ممکن است اگر دوباره عزم جزم شود ، در چند روز خود را بزیارت آن عتبات عالیات مشرف سازد . باقی زیاده اطناب ننمود . بدعا ختم مینماید . در هر آن و زمان در حمایت منان باشد بمنه . والسلام

(خالد)

نامه‌ی صمد و چل و چواره‌م

بقوئیسحاق به‌گژ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی اسحاق بیگ را بسلام ما لا کلام و ادعیه سعادت انجام مخصوص میداریم . شکوه از نارسیدن جواب مکاتیب متعدده ازین مسکین نموده بودند ، معلوم خاطر شریف است که این مسکین تنها و منفرد است و از جمیع اقطار حتی از سمت خراسان و ماوراء النهر دائم نامه‌های احباب می‌آید ، و با این همه .

نمیدانم در اوقات آن مجالی
که پردازم ازان تا ذوق حالی

که وصف آن به گفت و گو محال است
که صاحب حال داند آنچه حال است

لهذا اگر قصوری در تعارفات رسمی دیده شود غفو مأمول است .
والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و چل و پینجه‌م

بقو محمود پاشای بابانی نووسیوه

ایزد علام جل سلطانه ، و فیاض منعم عم برهانه شما و سائر برادران

دینی را بسرایر غیب پاک دلان صفاکیش بینا گرداند تا عیوب و نقص خود را
نپوشیم ، و در مذمت و پرده‌داری مردم نکوشیم آمین .

بعد از تمادی ازمنه تطاول و فراموش کاری به نوازش نامه که سراسر
مملوء از براهین بی‌عیبی و بی‌گناهی ملازمان سامی ، و گناهکاری و
بدکرداری این جرعه‌نوش صهبای ناکامی بود ، به انضمام دو مقاله کتاب
(اطباق الذهب) که خلاصه یکی ازین دو مقاله اینکه مرد عاقل باید که
مکتوم و پوشیده باشد و هیچکس او را نشناسد ، و حاصل دیگر اینکه
کسی با دوست جانی خود قرب روحانی داشته باشد ، نسبت باو قرب و بعد
جسمانی برابراست ، قلمی و ارسال فرموده بودند .

بدانند که ارباب باطن دو قسمند . قسمی اهل انزوا میگویند که
واجب الاستتارند و مأمورند بعبادت و اخفای حال ، زیرا ازیشان فیض به
کسی نمیرسد ، و برای ایشان از شهرت غیر از خرابی احوال فایده نیست .
قسمی دیگر اهل عشرت میگویند که مأمورند بارشاد عباد الله و بروز
و آشکارشدن در حق این قسم واجب است ، و يك ساعت آمیزش قسم
ثانی از صد سال عبادت قسم اول بهتراست ، و بأنواع فضل و شرف ارباب
عشرترا از اهل انزوا امتیازاست .

و مراد صاحب (اطباق الذهب) قسم اول است نه قسم ثانی ، و الا این
اعتراض میشود بر اکابر اولیای امت مرحومه محمدیه صلی الله علیه وسلم
که هر یکی از شمس رابعة النهار مشهورتراند (اعاذنا الله من الاعتراض
علی اولیائه ، و حشرنا فی زمره خلص احبائه و اصفیائه) .

اگر اهل ارشاد پوشیده باشند ، طالبان چگونه سلوک طریقه کنند ،
و احدی کی به بهره برسد ، و این همه اولیا که چندها قرن است بآخرت
رفته‌اند و هنوز شهرتشان مشرق و مغرب گرفته‌است مانند حضرت شاه

نقشبند و بایزید بسطامی و غوث گیلانی قدس الله تعالی اسرارهم اگر خود را پوشیده اند ، و هیچکس ایشانرا نشناخته است ، چگونه از شهرتشان آفاق هنوز پراست ؟ انصاف باید داد . عقل خرده بین باید بکاربرد که به سخن بی خبران اسرار طریقت انسان بمغلطه نیفتد .

اگر میگویند مسلم ارباب ارشاد در کاراست ، اما این مسکین اهل ارشاد نیست ، چنانکه بعضی مردم آنجا باطراف نوشته اند ، این سخن دگراست . و کتاب (عوارف المعارف) که جامع طریقت و شریعت است ، در آنجا شمه فضل مشیخت و ارشاد را خواهند دید .

و ادعای قرب روحانی علامات دارد . روزی که شما اسیر حبس عجم بودی و این فقیر در هندستان در آستان ملایک پاسبان مرشد قدس سره العزیز بسلوک مشغول بودیم ، هر روز تقریبی پیدا میکردیم . در آن آستانه برای شفاعت و رستگاری شما و بزرگ شدن و منصب یافتن شما چنانکه شمه از سید محمود میشنوند تا اینکه بفضل و کرم الهی خود بدولتی رسیدیم دقیقه را از اعانت و امداد شما چه بخود و چه باستمداد روحانیت پیران کبار نه در هند و نه در بغداد و در سائر ممالک غربت فرو گذاشت نمودیم تا بمعراج دنیای خود رسیدند . اگر بآن صورت ادعای قرب نموده شود جای آن دارد . اما آن جناب از روزی که بدولت مستعاره خود رسیده کدام مکافات حمیت فقرا و کدام مکافات هم علیه ارباب فقر و فنا نموده اند ؟ کسیرا از شما مأمول دنیا نبود ، همین مأمول بود گاهی مرد مرا بگویند که طریقت نقشبندی حق است ، فلان اگر گناهار هم هست اما بآن سلسله علیه تمسک دارد ، قبول نداریم کسی مزاحمش شود .

در تمام عالم مردم این مسکینرا چون تاج بر تارک مینهند . همین کار بمردم شهرزور میشود این است که میگویند و بهر اطراف باز میفرستند . آن

جناب که عین حکومت و شوکت دارد اینقدر نتوان کرد چگونه ادعای قرب روحانی و محبت جانی از شما مسموع خواهد شد ، یا چگونه خیال همت و اعانه را در حق خود از پیران طریقه علیه خواهند نمود .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیار است

(خالد)

بقیه سخن را به جناب زبده اهل بیت اولاد حیدر و بتول حواله نمودیم . البته تفصیلا عرض خدمت خواهد نمود . والسلام .

نامه‌ی صده و چل و شه‌شهم

بؤ عثمان به‌گی نووسیوه

عرائض متعدده شما در دم صبح رسید . اظهار اسف و اخلاص نهال دست پرور فقراء اغنی و کلاء عالی را ملاحظه نمودیم . سعدی شیرازی علیه الرحمه گفته است :

(سعدی) بروزگاران مهری نشسته بر دل
بیرون نمیتوان کرد الا بروزگاران

سخن همانست گفته‌ایم . دور و نزدیک ان شاء الله الرحمن ایشا را فراموش نخواهم نمود و اگر احیانا بدین زودی ملاقات میسر نشد ، همه وقت این بیت را ملاحظه فرمایند :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
مییمنمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

نامه‌ی صده و چل و هه‌وته‌م

بۆ به‌کۆ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیه

مورد فیوضات جناب رب الارباب ، و منظور پیران ینایع الاسرار
والآداب ، برادر طریقه و مخصوص علی الحقیقه ، جناب ملا (^(۱))
به کام دوستان باشد بمنه .

از خبر رغبت اهل آن دیار بطریقه‌ی علیه ، خصوصا علما و طلاب
علوم ، لاسیما بتحصیل و سعی شما در ماده‌ی رسوم فرح افزود .

اول امانت شما و اتباع سنت و اجتناب از بدعت ، و ثانی زینهار که در
خواندن و مطالعه کوتاهی جائز ندانند ، بشرطیکه در اول و آخر هر درس
چند مرتبه استغفار بزبان و دل فراموش نمایند ، و نیترا در خواندن درست
نگهدارند که نیت‌های مردم این زمانه پراکنده‌است ، و بین العشائین و بین
الطلوعین را نیک معمر دارند ، و دائما به دل بدین طرف نگران باشند ،
و طلبه‌ی علم را بترك جدال و مکابره و خشم و کین تاکید کنند که چراغ دلرا
مانند باد صرصر خاموش میکنند ، و خود تا میتوانی لحظه‌ی در خواب
و بیداری غفلت روا ندارند که از شما قبول نمیشود . و بزرگی گفته‌است :

يك دم زنى غافل ازان شاه نباشى
شاید که نگاهی کند آگاه نباشى

یقین بدانند سالک تا ذاکراست در بارگاه اقدس مذکوراست . و تا
غافل‌است ازان مطرود و مهجوراست . کریمه (فاذکرونی اذکرکم) برهان
قاطع و حدیث (من ذکرنی فی نفسه ذکرته فی الملائ) دلیل ساطع‌است . اگر

---

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ئهم بۆشایی‌یه به سپی‌یه‌تی
هیلرا‌بوه‌وه .

در دوام حضور غیر ازین نتیجه نباشد کفایت است (مع ان نتیجه لا تحصی،
و ثمراته لا تستقصی) • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

(خالد)

نامه‌ی صده و چل و هه‌شته‌م

بق هندی له دانیشتونانی خانه‌قای نووسیوه

لمبارهی کاروباری خانه‌قاوه

مخدوم خود سید عبدالقادر ، و منظور خود ملا عبدالله هروی ،
و عبدالقادر و عبدالرحمن و هردو احمدرا سلام میرسانم •

این همه کدورات در درویشی حسنی ندارد ، و آنست دست تسلط
ملا عبدالله در باب رد و قبول و تبعید و تقریب مریدان و ما يتعلق ارشاد
از سر سکان خانقاه برداشتیم و او را صرف ضبط و ربط ملک و قری و جمع
محصول و اطعام طعام و سائر خدمات بیرونی ابقا و تعیین نمودیم •

باید هرگاه ملا عبدالرحمن خانه‌ء خود را بانجا آورد ، بی‌توقف خانه‌ء
مارا برای سکونت آنها خالی نموده درانجا اسکان شوند • و گمان نکنند
که سید عبدالقادر را از نظر انداخته‌ایم • در هر خصوص آگاهدار بوده ،
در قضای حوائج او کوتاهی ننمایند ، و هرچه نموده بودند بتقریر
و تصویر نور چشم ملا عبدالرحمن با شما بمقام مسامحه آمده شما عفو
فرمودیم • یقین بدانند اگر این بار هم معامله را بطور ماتقدم کنند دگر مارا
گناهی نمی‌ماند ، گناه شما بگردن شما •

و میخواستیم ملا عبدالرحمن را بخلاف بجایی بفرستم • اما از آمدن
مکتوب محمد ابراهیم آغا از ان نیت رجوع و او را بامر خلافت روانه‌ء آن
ولایت نمودیم ، باید مخالفه‌ء او را ننمایند ، و هرچه پیش ازین و بعد ازین

کرده باشند یا نکنند ، اگر بیاطن معلوم نشود بظاهر خواهش خواهد شد .
 اگر همه شما متفق شده سوگند جعفری را بر مخالفه ما بخورند ،
 بغیر از رسوایی و بی‌دولتی نتیجه برای شماها ندارد . کسی با استاد
 مکتب خانه بی‌ادبی نماید ، از علم و عمر و اقبال خود بهره نخواهد برد
 و ندیده چه جای واسطه فیض الهی و علم لدنی ؟

از کلمات مجمع علماست : « و من قال لشیخه : لِمَ ؟ لَا یُفْلِحُ
 ابداً » و اگر خود مرا بشیخ خود نمیدانند ، دگر از فقیر چه مأمول مسامحه
 دارند . من شما را بکسی حواله نمایم ، شما رفته گردن کسی را میگیرند که
 از آداب و امر و نهی ما خبری ندارند و اظهار صلاح و نیکوئی شما را
 بما کند ، این چه تعقی دارد ؟

خلاصه ، (الماضی لا یدکر) . این آخر کلام است . بآن سوگند که شما
 میدانید ، این بار در میان من و شما فراق ابدی میافتد .

والسلام علی من اتبع الهدی . ملا عبدالرحمن مفوض و عبدالقادر
 بغدادی (کنز الهدایه) را بعاریه بملا عبدالرحمن بدهد . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صمد و چل و نۆهم

بۆ ملا محمودی بازیانی نووسیوه

مخلص فدوی جانی ، ملا محمود بازیانی را موعید بتأییدات سبحانی
 باشند .

نقطه دائره ارجمندی و منظور نظر پیران نقشبندی ، مرحوم جنت
 مکان حسن افندی افاض الله علیه شایب رحمته با چند قر از حجاج ازان

طرف موصل بضرب شمشیر اعدای دین فرقه شیطانیه (داسنی) شریست
شهادت را نوشیده ، و خلعت تشرف بمقام فردوس اعلا را پوشیده ، بارها در
حضور این مسکین تمنای این دولت خداداد را که مینمودند ، بوجه اتم
بآن سعادت نایل ، و بآن قرب و منزلت واصل شدند .

البته شما از عوض این فقیر رفته برسم تعزیه و دلداری اطفالان مبرور
مزبور ، و اینکه در عین خدمتکاری بحرام خواری از دست همه برداشته ،
و بفیض باطن این طائفه فائز و علاوه همه در کربت و غربت جرعه نوش رحیق
شهادت گردیدند ، ایشانرا تسکین و تثبیت نمایند که همه میمیریم . اما چنین
مردن برای هر بی سز و پایی دست نخواهد داد .

و این فقیر را من کل الوجوه مدد و معاون خود دانند که آن مرحوم
برادر دنیا و قیامت این مسکین است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و پهنجاهم

بق کوزی حسنه نهفندی شهیدی نویسیوه

نور چشم! در حفظ حافظ پروردگار و منظور نظر پیران بزرگوار
باشند . دو کلمهء مشتمل بر نوش و نیش ، و حاکی از مرهم و ریش ، برای
خاطر این مسکین جفاکیش قلمی ، اعنی تصحیح سلامتی خود و شهادت برادر
دارین ، مرکز دائرهء سعادت مندی مرحوم مبرور جنت مکان حسن افندی
نوشته بودند ، رسید .

چندانکه بحمد الله مرحوم بسعادت شهادت و دولت حسن خانمه
چنانکه قرائنش (اظهر من الشمس) است رسیدند ، و مردان خدا جانرا
برای این چنین سعادت باخته اند ، اما خاطر این مسکین سبب به پس ماندگان
آن فردوس آرامگاه تأملی دارد . لکن مژده زندگی آن عزیز موجب ازاله

دوالم و وسیله دفع هر غم و ماتم گردید . بر هر تقدیر خاطر خوش دارند .
 بحمد الله برای آخرت پدر مرحوم شما دولتی ازین بهتر تصور بتصور
 نمی آید ، و برای انس خاطر پس ماندگان آن مرحوم اگر این مسکین
 بماند بفضل الهی از لوازم صاحب داری شماها آنچه مقتضای
 مروت و وفاست معمول خواهم داشت . زیاده چه تصدیع دهد . در اوقات
 غم و مصیبت ممارسه تھی و اثبات نتیجهای عظمی دارد ، کوتاهی در شغل
 نکنند . والسلام علیکم .

(خالد)

والده ماجدهات هیچ حصه در میراث ابراهیم پاشای مرحوم ندارد
 زیرا که پسر حاجب خواهر است از ارث . و باغ پشت حمام کهنه بی شک
 ملك ابراهیم پاشا است . اگر حاکم نمی بود احتمال بود که بگویم شاید ارض
 او را برای او اقطاع نموده باشند . اما سبب به ایالتش این احتمال گنجایش
 ندارد . و در صورت این احتمال هم بی فائده است زیرا که مسأله آن جناب
 از چوب آن باغ است ، و آن علی کل تقدیر ملك آن مرحوم است ، لکن
 استعمالش برای مسجد خیلی ناهموارتر است ، البته نکنند .

در خصوص بام سرای که به گلی پلید اندوده اند ، اگر نیندوده باشند
 گو نیندودانند ، زیرا گل پاك بسیار است . و اگر اندوده اند و نجاستش
 بمجرد احتمال است ، آن هم پاك است . و اگر خود نجاستش محقق است ،
 اگر نجاست معنوی یا حسی مایع بسیل باران به کلی پاك میشود بمجرد
 استهلاك . و اگر عین جامده است بی ازاله آن عین هرگز طهارت نخواهد
 یافت . درین صورت هرچه بدو آلوده شود از مقداری که پرهیز از آن
 دشوار باشد بشرطیکه بفعل خودت نباشد عفو است ، و همین از وجوه فرق

در میان ظاهر و معفو شمرده‌اند . در کتابت همین قدر می‌گنجد ، باقی‌را از
زبان فقیر خواهند شنید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و یه‌که‌م

بقی منسوبه‌کاتی سنه‌ی نووسیوه

نوازش نامه‌ی احبای کردستان سلمهم الله تعالی ، بواسطه‌ی برادر طریقه
حاجی محمد رسید . همه‌را بدعای خیر یاد نمودیم . امید منظور نظر پیران
سلسله‌ی علیه شوند و اظهاری که برای محبویت مرزا فرج‌الله و مرزا
هدایت‌الله نموده بودند از ملاقات مرزا هدایت‌الله پر مشخص شد که آنچه
گفته بودند بجا بود، بلکه توجه خاص هم کرده شده اصل سعادت محبویت
این کارخانه‌است . شاه نقشبند قدس سره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خالد در آستان ما باش و مترس

عالم همه‌ی تو قصد بجان تو کنند
دلدار قوی ازان ما باش و مترس

اصلا التفاتی بپژاوخائی منکران ننمائید . جامی در مدح این سلسله
قصیده‌ی گفته‌اند که يك بيتش این‌است :

همه‌ی شیران جهان بسته‌ی این سلسله‌اند
روبه‌ی از حيله‌ی چه سان بگسلند این سلسله‌را

مولانای رومی در بی‌تائیری انکار معاندان نسبت باریاب باطن
می‌فرمایند :

مصطفی‌ی من میشکافد نیمه‌شب
ژاژ میخاید ز کینه بولهب

الغرض ، هرچه از منبع الفساد و افواه و السنه حساد بد نهاد سر
 میزند گوش بآن نمیاید کرد . مخلصان آنجا در اخلاص خودشان سرگرم
 باشند و اظهار رضامندی را از جانب نواب عالی نموده و طلب امداد و نامه
 نوشتن را ازین مسکین کرده بودند . نیکیهای سابق ایشان نصب العین است
 و ایشانرا مطلق از امداد باطن و دعای ظاهری غافل نخواهیم نمود . اما
 چونکه بارها از طرف کردستان آدم باینجا آمده و بسلیمانیه آمده ، گاهی
 فقرای مهجور را بنامهء غریب نوازی ننمودند . اگر ما به نوشتن نامه مصدع
 شویم مظنه ایست که پر زیبا بنماید ، زیرا تواضع ز گردن فرازان نکواست .

و حاجی عبدالمؤمن صرف بگفتهء ما راهی آن صوب شد ، و بأحسن
 وجه اگر از طرف خان کسی همراه او شد فبها ، والا مرزا هدایت الله و یا
 شما کسی از مریدان کارآمد بیدر قگی او البته تا بطهران رسیده وصول
 اورا باین مسکین بفرستند . والسلام . و همه یاران آنجا را هریک بقدر
 اخلاص او سلام رسان و دعا گوئیم ، قبول فرمایند .

و اگر احیانا از آمدن جواب مکاتیب توقعی شود ، حمل بر بی التفاتی
 ننمایند که سکر درویشی بعضی اوقات از ادای تعارف رسمی مانع ، و از
 جمیع اقطار نامهای بسیار میآیند . فقیر کاتب جواب صد یکی تواند بود ،
 و شیخ شمس الدین را بعد از چند روزی ذکر لطائف و قی و اثبات
 پیاموزند . دگر چه تصدیع دهد . امید دعای خیر و اتباع شرع از همه داریم .
 والسلام (۱)

(خالد)

(۱) نهم دوا بزرگه به له دهستن و سه که ی بهره دستمانا له داوینی نامه ی
 پتیشووه و بو . له بهره نهوه که پتیه ندی پتیه نه بو و بو تیره باشتی
 دهست نه دا ، به هی تیره مان زانی و گواستمانه وه نهم شوینه .

نامه‌ی صمد و پهنجا و دووهم

بق دوستیکی نووسیوه

بعد از طول مدت سکوت و فراموشکاری ، بلکه وفور معارضه و مسکین آزاری ، به دو کلمهء بشارت صلح دوباره داده بودند رسید . هرچه ملاحظه نمودم در جواب آن عزیز جز این دو بیت قلامی گنجه چیزی گنجایش نداشت . لذا مضمون مکتوبرا برو محصور نموده ، و آن این است :

آن روی نه کاشنات دانم
و آن دل که نه بی وفات خوانم
عاجز شده‌ام ز خوی خامت
آخر چه توان نهاد نامت

هر که بناز و غرور و دولت و بزرگی پا بخطئه دار المذله فقر نهد ، مشکل است که آخر کارش جز بی حاصلی نباشد . حافظ میفرماید :

اینجا همه شکسته دلی میخرند و بس
بازار خود فروشی ازان راه دیگر است

این مسکین باز آن عزیزا برای این بر نمیداشت که خود را از ارباب باطن بهتر دانی و سلسلهء پیران را از خود برنجانی . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و سیّهم

بق یه کن له مهلا گموره کانی نووسیوه

مسکین بی نوا خالد مصدع رأی عقده گشای استاذ اجل میشود . نظر به شدت تفرق بال و وفور تشتت حال ، پیوسته حسن مآرب و کمال

آداب‌دانی و سلوك طریق خلوص و مهربانی در وسع این مسکین نیست .
 خصوصا بعضی احوال فقیر بکلی مانع تعارف رسمی میشود . لهذا مأمول
 از حسن اخلاق اینکه اگر از تعارفات این بیچاره قصوری دیده شود ، حمل
 بر امری که منافی باشد نشود . از محض کرم این مسکین را بدعای حسن
 ختام و توفیق یاد و شاد فرمایند .

بی لقمه و خرقه هر لحظه
 نشاید کشیدن ز خلقی گزند
 بروزی بود خشک نانی کفاف
 بعمری بود کهنه دلقی پسند

هرچه مناسب ترك و تجرید و اتباع شریعت و طریقت بشرط اخلاص
 ادا کرده شود عین رضااست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجا و چواره‌م

دیار نیه بق کیتی نووسیوه

زهی سعادت و بختیاری که با وجود جمعیت اسباب ، و وفور مشاغل
 تعلقات و احباب ، همیشه دیده دلش نگران از خود رسته ، و از همه کس
 گسسته ، و بمحسوب حقیقی پیوسته بود ، و همواره دورادور ، در مطاوی
 شب دیجور ، بدل و جان در حضور ، و درپوزه کنان دران منبع
 فیض و نور باشد . مصداق این مقال ، و شایسته این احوال ، مخلص
 وفاکیش ، و مرید جانفشان عقیده اندیش ، زبده هنرمندان خاندان علیه
 مرزای ملقب بدرویش است (زاده الله اخلاصا ، و ضاعفه ارادة و اختصاصا) .

صداقت نامهء مشتمل بر شواهد امتیاز ، و رقیمة المودهء فرح‌فزای
 دوستان دادنواز ، بمعیت درویش سید رجب که دراینجا موسوم به علی

شده است ، در خصوص ملاحظه ایشان ، رقمزد خامه غنبرین نموده بودند ،
رسید .

سبب به کثرت ازدحام ، و قلت اتفاق مشاغل طریقه علیه اورا مرخص
نمودیم ، تا اگر ان شاء الله تعالی هیچ آشوب و انقلابی روی نداد ، بنای
خانقای نهاده اند باتمام رسد . بعد ازان اگر رغبت عودت داشته باشند ،
آمیداست بفیض برسند .

دگر امانت شما و دوام التفات بقلب صنوبری که مرآت تجلیات است .

يك چشم زدن غافل ازان شاه نباشی
شاید كه نگاهی كند آگاه نباشی

اسرار درویشی در نوشتن نمی آید . والسلام والاكرام .

خالد النقشبندی

نامه‌ی صهد و پهنجا و پینجه‌م

بق پرسه‌لی کردن بق مهلا هیدایه توللای هولتیری نووسیوه
به‌بقونه‌ی مردنی سلیم ناوی کوزیه‌وه

مخدوم من هدایت (لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاه) ،
مال و اموال و اولاد و ارواح و اجسادرا مسلمانان حقیقی باختیار فدای
محبوب بی‌همال تقدس جماله نموده‌اند . اکنون که ما مرد اختیار نیستیم ،
اگر مولی جل شأنه بی‌اختیار ما ذخیره پیشروی برای قیامت ما آماده فرماید ،
جای اضطراب نیست .

اولا کار مردان کار شکر است نه اضطبار و از ذروه مقام شکر
بحضیض صبر آمدن ، پایینتر مقام مسلمانی است . نگویند فلانی سخن
میگوید ، ما خود جگر سوخته‌ایم . البته تقول وفات فرزند دل‌بند بهاء‌الدین را

شنیده‌اند ، بلکه مشخص بدانند بنا به‌نایت که نسبت به سلیم داریم چندها
فرزند این مسکین مرده‌اند ، تأسف این فرزند سلیم از اغلب آنها زیاده‌تر
بوده . اما چیست که بعظمت و محبوبیت محبوب بی‌زوال قدر و مقداری
داشته باشد . دگر چه نویسد . جمله نزد خواص و عوام گفته شد .
والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی صدر و پهنجا و شه‌شهم

بۆ به‌کێ له مهنسووبانی نووسیوه

مخلص خاندان علیه ، فرع شجره طيبه عباسيه ، منظور این مهجور
منصرف دیار سعادت آثار (عمادیه) در کنف امداد هم پیران طریقه نقشبندیه
باشند بمنه .

درین وقت از لسان برادری ملا محمد خلیفه عقره مسموع شده که
ازو چند گلی سردی خزان اجل از شاخسار گلبن وجود بر خاک فنا
ریخته‌است و اندکی خاطر سعادت مآثر را به انکدار انگيخته . لهذا بقلم
شکسته رقم خود را بمقام تسکین دل پر فتون به منزل آن عزیز آمده ، اظهار
میشود که از انجا از دست برد اجل هیچ آفریده گزیری ، و احدی را از
افتادن بگرداب فنا دستگیری نیست . خاطر شریف را از غبار انکدار پاک
فرموده ، و سینه بی‌کینه را از ان رهگذر غمناک نمایند . مقصود اعظم
رضای الهی و اتباع سنت حضرت رسالت پناهی است . بقدر مقدور کوشش
نموده که از درماندگی هول رستاخیز و از عبوری صراط قیامت قدم ثباتی
بهم‌رسد . دگر هر کاری سهل است . (ولعم ما قال) :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد

دگر چه نویسد . در پناه حضرت آفریدگار و مورد نظر اکسیر اثر
پیران کبار باد ، بمنه و یسینه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و جهوتهم

بق پرستلی کردن بق مهلا هیدایه توللای همولیری نویسیوه

نور چشما هدایت الله ، منظور پیران کبار و مقبول این مسکین خاکسار
باشند . سبب به تعلق که شما با مرحوم اسعد داشتند ، از استماع انتقال
ایشان خاطر فقیر را انکداری حاصل شد ، و تعزیه نامه را بمعیت نور چشمی
سید اسماعیل برزنجی مشحون بمزید مواظ و نصایح برای طیب خاطر آن
عزیز نوشته بودیم ، ظاهرا او را گم کرده بودند . نظر بوفور عنایتی که با
شما داریم ، دوباره بمقام تحریر این رقعہ برآمده ، لکن سبب بر با اطلاعی
شما بر آیات و اخبار ناطقه بکثرت ثواب و اجر صابر مصاب و عدم استقامت
بر اضطراب این عالم خراب ، ادهم قلمرا در میدان تذکیر گرم عنان ننمود ،
و بهمین دو بیت اختصار ورزید :

انی اعزیک لا انی علی ثقة
من الحیاء و لکن سنة الدین
فلا التعزی بباقی بعد میتہ
ولا المعزی و لو عاشا الی حین

و تا میتوانند متعرض امری که درو دخل حکومت وکیل یا غیر او
باشد نشوند که خلل دنیا و آخرت در ضمن او مندرج است . (فان هذا
یومَ یكونُ القابضُ فیه علی دینہ کالقابض علی جمر النضا) . حافظ
میگوید :

جریده رو که گنرگاه عافیت تنگناست
پیاله گیر که عمر عزیز بی بدل است

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و هه‌شتم

بو به‌کن له مه‌سووبانی نووسیوه

حضرت عزیزان قدس الله سره العزیز فرموده‌اند :

چو غلام آفتابیم همه زافتاب جویم
نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

غلامان آستان خواجه نقشبندرا باید که کاررا بعیان و بیداری رسانند .
اگر خوابهای نیک مبتدیان طریقه‌را بمرشد رسانند ، عیب ندارد . اما علو
همت آن‌است که بماورای عالم خواب و خیال برسند . لکن احوال‌را
نوشتن بد نیست ، بلکه در هر مدهه خودرا فرایاد شیخ طریقت نمودن سنت
مؤکده طریق و موجب افتتاح ابواب فیض است . زیاده تصدیع نمیدهد .
وصیت کلی اینکه ظاهرا و باطنا سر موئی بقدر مقدور عروة الوثقای
شریعت غرارا از دست ندهند که بدون اتباع آن سرور عالم شاهراه ترقی
مسدوداست . سعدی گوید :

که سعدی میندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و نوهه‌م

له شامووه یو شیخ عملی قاضی سوله‌یمانی نووسیوه

قرة العین ارجمند شیخ علی قاضی را بخدا میسپاریم .

پیش ازین سبب باغتشاش شهرزور و مزید احتیاج مردم ، چنان بما معلوم شده بود هرگاه بدانند فقیر را در شام جنت مشام اعتبار و تمولی هست ، بسیار کس متوجه این صوب شده ، جلای وطن مینمایند . چه سبب بمیل آبدانی وطن و چه سبب بآنکه بحمد الله تعالی اقبال الی الله و اعراض عما سوی الله بر دل این مسکین استیلا نموده‌است ، نمیخواستم که ارباب طمع باطن مرا تشویش و بحرکات کردانه ، خودمان مرا دل‌ریش نمایند . عموما و خصوصا بمضی یاران خود را امر فرموده بودیم که هرکس مکتوب بولایت بنویسند اظهار مسکنت و مدیونی و فقر مرا بنویسند تا از ازدحام ارباب اغراض دنیویه استراحتی یابیم .

اکنون چنان مسموع شد که خادم خاندان علیه گفته‌اند که الحمد لله خوب شد که فلان هنوز بما محتاج شده زود باز آید . با این همه ادعای میل و اخلاص کهنه ده سرگت که بمد از سفر هند مرحوم عبدالرحمن پاشا با وجود غضبیکه با محمد خان داشتند ازو قطع نمود ، ازو قطع نموده‌اند ، و با آن همه عیال و بی‌توکی او را دربدر نموده‌اند و میگویند ما بسیار مشتاق عودت فلانیم و گمان میکنند که فقیر را بسوء معامله صید توان کرده با این طول صحبت هنوز داعی خود را نشناخته‌اند .

و بملا عبدالرحمن بگویند همینکه از تصرفات ما بیرون رفتند ، از طریقت بیرون خواهند رفت . ما اگر در شام باشیم و گر در شیراز هیچکس از مریدان ما از دست ما بیرون نخواهند شد ، و همه مریدان ما بقدم صحبت و قوه باطن ازو زیاده‌ترند ، او را بمظنه

مزید انقیاد قلب و قلت طمع و عدم خودرائی بدانجا آورده‌ایم . هرگاه بعکس آن بیرون آمدند معامله را با او معکوس میکنیم و قبول نداریم بتدبیر نابلدان امور خانقاه از دست خادمان بیرون کند ، و هرچه باو میدهند باید راضی شود . مطلوب ازو توجه است و نماز . و اینکه گاهی میگویند اگر کار از دست ملا عبدالرحمن نباشد دهاترا قطع میکنند ، رضاداریم و ما هم مریدان خود را بر میداریم . بعد ازان هر کسی پشیمان شد گو شود و مضمون این رقعہ را بمعیت حاجی بگ مصرف بوکلاء عالی برسانند و جواب را بنویسند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صہد و شہصتہم

بق حاجی ثمحمدی حاجی سہلانی نووسیوہ

مخدوم خود حاجی احمد حاجی سلمان را دعاگوی دولتیم .

مکتوب سراپا توییخ شما بحضور این مهجور رسید . معامله ما با ملا عبدالرحمن نہ از مزید التفات است . قاعدہ طریقہ علیہ این است هرکسیرا در جائی نصب نمودند میباید همه یاران دگر موافق او و منقاد او شوند ، اگرچه ازو بزرگتر باشند . نمیبینی عبداللہ افندی با ملا محمد جدید و ہدایت اللہ با ملا محمد بیتواتی معامله مریدانہ میکنند ؟ باوجود کہ هیچ کدام ازان دو بہ گرد دامن یکی ازان دو نمیرسد . و دیگران ہم بدین گونه بسیارند ، خصوصاً من کہ از روزی ترا برگزیدہام بمیزان هیچ کست نسنجیدہام سوای عبدالرحمن برادرت گاہ گاہی .

ثانیا من ترا از جہت شیخی و خلافت داخل دائرہ سرکوبی ننمودہام ، بلکہ سبب باینکہ با این همه گزافہای عریض کہ در ترک دنیا و تجرید

میزدید ، يك دو بار بی اذن این داعی چیز را از مردم قبول میفرمودید بلکه برای طلب سفر میکردید ، ازین جهت ترا طعن زده ام ، خصوصا من چنان دانستم که مرشد بی موجب اگر مرید را مورد طعن و ملامت کند حق دارد ، پس سرکوبیت درست آمده .

مقرر جمیع اولیا است « من قالَ لِشَیْخِهِ : لِمَ ؟ لِمَ یُفْلَحُ أبدا » ، ودرین مکتوب شما هفتاد « لِمَ » بیشتر بود . عبدالقادر بغدادی را بسبب کاغذهای مینوشت و شفاعت نسبت بملا عبدالرحمن که بدافجا فرستاده بود میکرد او را از خلافت عزل فرمودیم . اگر بمسکنت مریدی خود راه میکند و این بار غرور را از دماغ خود بیرون میکند خوب ، والا او را هم پایینتر میآوریم . فحش و غیبت کردن لایق خلیفهای این طریقه نیست (فاعتبروا یا اولی الابصار) . و ملا عبدالرحمن را هم در صدد گوشمالیم تا چه ظهور کند . خلاصه اگر خود را ادب میآموزید و الا همهء شمارا دور میکنیم ، بعد از آن میبینیم ضرر کرا خواهد رسید .

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و یه‌که‌م

بؤ نامؤژتاری کردنی مریدیکی خؤی نووسیوه

دادها کردم و فریادها برآوردم که آبروی خدمتهای خود را مبر ، بردی ، و آه ناولك دل دوز فقر را عبث مشمر ، شمردی ، و راه عداوت درویشان را مسپر ، سپردی ، و صلاح را بدرقه مکن ، کردی ، و بزربردستی بر سعادت خود شکست میاور ، آوردی .

به گرد جسم چو خاکسترم میا گستاخ
که هست در ته آن آتشی و در سای

آری :

قضا دستی است پنج انگشت دارد
چو خواهد از کسی کامی برآرد
دو بر چشمش نهد ، دیگر دو بر گوش
یکی بر لب نهد یعنی که خاموش

اکنون که مخلص جان فشان محمد ابراهیم آغارا بعضی آثار ندامت و شکستگیهای آن عزیز را بانضمام نامه اخلاص علامه با بعضی فقرات دگر رسانید ، بالکلیه شمارا غفو فرمودیم ، و ساحه سینه بی کینه را از غبار انکدار زدودیم . اما شرایط توبهء نصوح را هنوز بجا نیاورده اند . من جمله میبایست بطور آزادی یکی یکی تفصیرات خود را اظهار ، و از همه به کمال مسکنت و انکسار خود را بیرون و برکنار ، و بتصریح بتوبهء نصوح و استغفار از مساکین خاکسار ، و التجا بروحانیت پیران کبار نمایند ، شاید که شود شیشهء اشکسته درست .

با این همه گمان نکنی که فقیر کمتر از فقیر خود را بچیزی حساب مینماید که کاروبار و رای فهم و دانش ما و شماست . دیگر تا بهنوز وجود بهبود خود را اگر ندانسته اند و عظ و نصیحت چه فائده دارد . خدای تعالی ما و شما و سائر برادران دینی را بر حسن ادب با ارباب فقر و فنا توفیق عنایت فرماید (و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه ی صهد و شه صت و دووهم

بوی به کن له میره کنی بابانی نووسیوه

دشمنت را همچو میخ خیمه میخوامم مدام
سر بستگ و تن بخاله و ریسمان در گردنش

پیش ازین بعضی سفارش لسانی را به سلیمان آغای آدم سرکار القاء

نموده بودیم . اکنون مکرراً بجناب سعادت انتساب مخلص خاندان علیه ملا
یحیی افندی امر فرمودیم که بشما ابلاغ نموده و بمقتضایش عمل نمایند .

ثانیا از شکر نعمت شیران بیشه ولایت و علم افرازان خطه هدایت
اعنی پیران طریقه علیه فراموشی نگزینند که نظرشان اکسیر و مددشان
دولت بی ظلمت است ، و بتاکید اکید بشما امر میشود که در فریادرسی مظلومان
بذل مجهود نموده ، طریق امر معروف و نهی منکررا سخت محکم گیرند ،
و تغلب و بی انصافی را هرگز از ظالمان نپذیرند . باید مظلومانرا از دست
ظالم برآری و یا امر حکومترا بکسی دیگر بسپاری که محبوب حقیقی
تقدس جماله بمردم آزاری سخت می آزاراند . بعد ازان در هردو سرا
پشیمانی سود ندارد و برای دولت دو روزه دنیا سعادت سرمدیرا از دست
دادن خیلی ناهمواراست . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صده و شصت و سیّه‌م

بق لای عثمان به‌تی برای مه‌حمود پاشای بابائی نووسیوه

فراق بر دل نادان چو برگ کاهی نیست
ولیک بر همه دان همچو کوه الوند است

خالی از شائبه تکلف ، و برون از غائله تصنع ، بعد از تحقق سفر
مبارک حجاز بنحوی نسبت بملازمان سامی دریای وفایم بجوش ، و از تذکار
بعض اطوار حسنه آن عزیز بحور اشتیاقم بجوش آمد که چه گویم
و چه نویسم .

بقلم گفتم ای سخن پرداز
بنویس آنچه در دیون من است

بالجمله زبان فصاحترا بریده ، و پای در دامن خاموشی کشیده ،

همین قدر مینویسد که از هرگونه انکداری خاطر فقیر را صفای وجدانی بهم رسیده ، و از هرچه نسبت بما کرده و گفته اند از ذره تا به کوهی و از قطره تا به بحر انبوهی ، شما و هردو خانم را و هردو میرا بخشیده ، و بصیغه استغراق همه ابرای ذمه نمودیم ، و منت نیکیهای شمارا بر دوش انصاف نهاده بر مراتب حسن الثقات افزودیم ، و از همه شما نیز ابرای ذمه این مسکین بصیغه استغراق به تلفظ نه تنها به کتابت مأمول و تحریر این مضمون به فقیر در هر کجا باشم ، از زبان هریکی علی حده مسؤول است . این معنی را بر تعارف رسمی حمل نکنند که گاه گاهی ارباب احوال را بعضی اسرار معنوی روی میدهد و این گونه ثمرها از آنها مثر میشود .

و رعایت برادران طریقه را عموما و جناب عارف کامل مولانا عبدالرحمن و ملا عبدالله هروی را خصوصا ، نیک بکنند . و لابد ان شاء الله اورا میبینید ، و بخلوت با ایشان مینشینید تا بدانند که چگونه نفسی مقدسی دارند ، و هرگز اورا از عداد امثال ما نمیشمارند . باقی

گر بهمانیم زنده بردوزیم
جامه کز فراقی چاله شده

ور بهردیم غم ما پذیر
ای بسا آرزو بخاله شده

والسلام ، ختام .

(خالد)

اگر گویی در آیات صریحه و احادیث صحیحه به ثبوت پیوسته است که نام هرکسی که در سابقه ازلیه ثبت جریده شده باشد ، در دم اخیر فائل سعادت مقبولیت حضرت آفریدگار و عاقبت بهره مند دخول خلود روضه دارالقرار خواهد شد ، اگرچه بمقتضای نفس خسیس و تلبیس ابلیس تا نزدیک وفات راه نافرمانی سپرد ، و اوائل و اواسط عمر گرامی را بانواع

معاصی و مفاصد بسر برد ، پس همه سعید و مرادند ، و مع هذا ائمه طریقه قدس الله اسرارهم و افاض علی المعتقدين انوارهم فرموده اند که بعضی از سالکان طریقه مرادند آنها اقل قليلند و ماعدای ایشان از اهل سلوک مرید و تمام مسلمانان غیر سالک از طریق مرادیت بمراحل بعیدند ، جواب این دقیقه چیست ؟

گویم : در نزد محققان سعادت عبارت است از دولت وصال محبوب بیهمال جل جلاله و مشاهده جمال ذی الجلال عم افضاله ، و شقاوت عبارت است از عکس آن و اقسام عبادت بر سه قسم اند . قسم محروم مطلقند والعیاذ بالله تعالی ، و آنها کفارند که نه در دنیا و نه در آخرت بهره ازان سعادت ندارند .

و قسم دوم گنه کارانند که چشمشان بمقتضای سابقه ازلیه بر ایمان است . اینها اگرچه در دنیا ازان دولت محرومند ، اما در دارالقرار ازان بهره دارند . این فرقه را نظر به اینکه به مال نصیبی می یابند ، سعید میتوان گفت . و نظر به اینکه دائم یعنی در دنیا و آخرت شرمسار لذت آن کرامتند و در دار دنیا بامور نفسانی و تفکعات حیوانیه متلذذ و خرسندند ، و بغیر آن جناب اقدس اطمینانی دارند ، شقی میتوان گفت .

و قسم سوم اولیاء الله اند در دار دنیا و آخرت طرفه العینی از دولت دیدار محبوب نیستند . (یا لیتی کنت معهم فافوز فوزاً عظیماً) و این برگزیدگان سعید محض اند . و این قسم سوم پیش از وصول هم دو قسمند . قسمی تقریبشان موقوف بر جهد و کوشش است . اگر بذل مجهود نمودند داخل قسم ثالثند ، و اگر نه از جمله قسم دومند . و اینهارا ارباب سلوک مرید مینامند . و قسم دگر قربت وصالشان به کوشش الهی است ، و جذبه ایزد نامتناهی است اگر خود میل کنند ، و اگر نکنند البته ایشانرا میرند ، و بدولت

وصال بی‌زوال میرسانند. آنها را مراد می‌گویند و راه اجتناب این است و جمیع انبیاء علی نبینا و علیهم الصلوٰة والسلام درین راه رفته‌اند. پس عوام مسلمانان باعتبار اینکه سعادت اعظمشان موقوف بر کوشش است، و اگر بذل مجهود نکنند نیابند، آنها را مراد نمی‌گوییم. اما باعتبار نجات از خلود عذاب و برور رسیدنشان بدولت دیدار جناب رب الارباب آنها را مراد توان گفت. اما تسمیه آنها را نسبت به اشقیای محض‌اند که کفارند.

و هر جا که اولیاء الله قدس الله اسرارهم لفظ مراد گویند، مراد مطلق مراد است که ناهجان منهج اجتنابند و طائفه از قسم سوم‌اند. مثلاً تمامی عسکر و توابع پادشاه نسبت بتوابع دشمن او مرادند و خدام اویند، لکن در جمع مقربانرا بخود اضافه می‌فرمایند که اینها خواص خواص و برگزیده‌گان منند، و تمام توابع را بدین اضافه اختصاص نیده‌ند اگرچه نسبت به لشکر اعداء همه را اختصاص بدو ثابت است.

خلاصه مرادیت بعضی از عباد که عوامند، عدم مرادیت ایشان نیست بمعنی دیگر. آنچه مناسبت به عبارت و تحریر داشته باشد همین است و اسرار را نتوان نوشت. شیخ شبستری قدس سره می‌فرماید:

معانی هرگز اندر حرف نیاید
چو بحر قلزم اندر ظرف نیاید

(وصلی الله علی سیدنا و حبیبنا خاتم النبیین و علی جمیع الانبیاء و آلهم و صحبهم اجمعین الی یوم الدین) .

★ ★ ★

حضرت حجة الاسلام امام محمد غزالی رحمه الله علیه روایت می‌کند که زنا از مرد مؤمن ممکن است صادر شود، اما دروغ ازو هرگز بوجود نمی‌آید، خصوصاً ازو بدتر مینماید. جناب قدوة الاولیاء ابوبکر محمد

* بن اسحاق گلابادی در کتاب مستطاب (بحر الفوائد) والی کذاب را از جمله آنان حساب میکند که (العیاذ بالله) در روز قیامت از رحمت بی‌دریغ الهی نومیدند ، و حدیث صحیح را به سند خود درین باب روایت میکند .

خلاصه در جمیع کبائر از دروغ پلیدتر و مبعدرتر از رحمت جناب ارحم الراحمین بعد از شرك حقیقی گناهی نیست . اما از بسکه نقلهای مردمرا آزموده‌ایم که اکثر اعتباری ندارد ، و اگرچه نقل آن عزیز با نقل دیگران مناسبت ندارد ، برای صحت حجت شرعیه میبایست که آن مکتوب که دلیل اقوال کاذبه و آیمان حائثه جناب ولی‌الامر بود بحضور این بی‌حضور بفرستند ، شاید که اگر ما و ایشان هردو زنده ماندیم چه بتحریر و چه بتقریر با ایشان دران باب مناظره نمائیم . باقی الی التلاقی .

اگرچه ما اکنون سبب بحکایات گوناگون اعتمادی بر رهنمونی خود نسبت بآن جناب نداریم ، اما دوکلمه را بسلیمان القا نموده‌ایم اگر معمول دارند اصلاح میدانیم ، و اگر صلاح نمیدانند خود میدانند . بدعا ختم نمودن اولی بود . حسب المرام فقرا کامیاب باشند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و چواره‌م

بقیه‌کئی له دوستانی خوی نووسیوه

قوه باصره من ، و مظهر همت قاهره من ، درین مدهء مفارقه اشتیاق بیش از بیش نسبت بآن فدوی وفاکیش در خاطر این مسکین دل‌ریش سر زده بود ، میخواستم شمارا بهدیهء سرافراز ، و دوکلمه خط خود بین الامثال ممتاز فرماییم . و چندی پیش ازین ملا خالد خواهان رخصت آن طرف بودند ، مانعشان شدیم . اکنون يك توپ جبهء نازك هندی را که خود پوشیده‌ایم ،

• برای زینت بر دوش آن عزیز تیز هوش ارسال فرمودیم • امید بسمادت
دارین واصل و به نسبت مجددیه نائل شوند • امانت شما و احیای سنت
و فرار از بدعت •

و هواخواهان مارا عیوما و آنانکه بدولت دیدار این مسکین خاکسار
مشرف شده اند خصوصا سلام برسانند ، و از همه دعای توفیق و ترویج
شریعت و حسن خاتمه را مسألت نمایند • باید بچشمی که مجبورا میبینی
بطرف دیگر نگاهی نکنی ، و الا در لاف محبت مصدق نخواهی بود •
والدعا •

(خالد)

نامه‌ی صده و شصت و پنجم

بق عبدالکریم ناویکی منسوبی نویسیوه

عزیزا ! عبدالکریم !

امید که بقوه قاهره مردان سلاسل و اغلال تعلق معنوی آن عزیز
گسسته ، و از ماسوای محبوب حقیقی بریده ، وبالکلیه بآن حضرت
پیوسته شوند ، بمنه •

این مسکینرا (مره بعد اخری) بنوازش نامه یاد ، و در طی آنها داد
مجون جنون داده بودند از بسکه تلاطم امواج مواجید بحمد الله برتر
ازاناست که در ظروف حروف ادا شود ، و فضای اشارت و عبارت تنگ
و ادهم خوش خرام قلم درین میدان لنگ بود ، اما بالضرورة ایشانرا بدین دو
کلمه تذکار نمود مبادا به نسیان کلی منجر شود • بالجملة در هر امری
استقامت از لوازم جوهر مردی است • حضرت مظهر قدس سره فرموده اند :

بر اهل استقامت فیض نازل میشود (مظهر)
نمیبینی تجلی گرد کوی طور میگردد

وگر وظیفه این مسکین دعاگویی است ، بایه که شما هم بر حال زار
مستمندان رحم آرند و از ادعیه صائبه خود فراموشش نگذارند . والسلام
علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و شه‌شهم

بۆ مه‌لا به‌حیای مزوودی نووسیوه

محبوب القلوب فقرای بینوا ، مخلص کامل العیار سیدی ملا یحیی
ملحوظ عنایت و محفوظ از اهل غوایت باشند . اگرچه در اول کار بعضی
از اهالی این دیار در امور جناب منظور فقرا (زیر پاشا) تکاهل نمینمودند ،
اما بحمد الله چه بامداد ظاهری و چه بامداد باطنی مآل مآدب فوق خواهش
هواخواهان آمد ، و تفصیلا در مکاتب جناب پاشا خواهند یافت .

یقین بدانند اگرچه گفته‌اند (الاسباب لاتنکر) اما کار جناب خادم
خاندان علیه زیر پاشا چونکه صلاحش صلاح این بزرگان ، و خدا ناخواسته
فسادش هم راجع باین خاندان است ، صرف بامداد آلهی و نظر مرحمت
حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم و هم علیه سحر مان اسرار
لایتناهی نظام پذیراست ، باید نظر همت خودرا پست نکنند ، که حضرت
خواجه گردن فراز سربلند غوث الخلاق خواجه به‌الدین نقشبند قدسنا
الله تعالی باسراره و لا حرمانا من فیوضه و انواره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس

خالد در آستان ما باش و مترس

عالم همه قصد گر بجان تو کنند

دلدار قوی ازان ما باش و مترس

و سعی کنند که خاتقاه معمور باشد تا بخیریت نظام امور باتمام
میرسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و جه‌وته‌م

بق‌ خواجه عیسی‌ نووسیوه

مخلص جان‌فشان خود خواجه عیسی‌ را حواله‌ هم‌ علی‌ه‌ پیران دستگیر
مینمایم .

درین وقت دوکلمه‌ بیاد فقرای بی‌مراد قلمی و ارسال نموده بودند ،
موجب استحضار و مهیج التفات خاطر بسوی آن دوست کامل‌ العیار گردیده‌ .
و آن‌است تبرکاتیک‌ توپ‌ عبا‌ی مخصوص خودرا با یک‌ عدد عرق‌چین و یک‌
رشته‌ تسبیح روانه نمودیم چونکه مقصود صرف یادآوری عزیزان‌است ، به
کم و کسری هدیه نظر نباید نمود که اندک در عالم محبت بسیاراست .

دگر امانت شما و فکر مرگ و زمزمه‌ روز رستاخیز ، دران غوغا که
کس کس‌را نیرسد . بدانند امام سمعانی از جمله‌ احادیث قدسیه روایت
میکند که جناب اقدس جل جلاله میفرماید : « اذا اخذت کریمتی العبد فصبر
ایمانا واحتسابا ، لم ارض له ثوابا غیر الجنة . قیل : یا رسول الله وان کانت
واحدة ؟ قال : و ان کانت واحدة ! » .

معلوم‌است که نه گوش میماند و نه چشم ، و نه روح میماند و نه
جسم . همه خالک‌است و نامش از دفتر هستی پاک‌است . والسلام علیکم
و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و هه‌شته‌م

بو (ملا موح‌ممد) ناویکی نووسیوه

قرّه باصره‌ء این مرکز دائره مستمندی ، منظور نظر پیران نقشبندی
ملا محمدا دعاگوی و بسیار آرزومند دیداریم . میخواستیم که بمجرد
استماع خبر وفات والد مرحومت از وجه تبرک و تعارف یک دست لباس
خودرا برای زینت بر و دوش آن عزیز تیز هوش فرستاده باشیم . بتوقع
آمدن شیخ فراقی در توقف افگندیم ، شاید که با او بفرستیم . اکنون که
آمدن او دیر کشید ، یک ثوب چوغه خاصه خودرا بمعیت برادری شیخ
محمد روانه نزد فراقی نمودیم که بدست خود شمارا پوشانیده و نیت سعادت
دارین و توفیق علم و عمل و فنا و بقای اتم‌را در پوشیدنش نموده اورا نیک
نگهدارند .

دیگر امانت شما و جهاد اکبر و اتباع سنت سید سرور علیه و علی آله
و صحبه افضل الصلاة و اتم السلام . و از کیفیت احوال چیزی نمی‌نویسند ،
آیا چه قدر ترقی کرده‌اند و ادراک احوالتان چه تفاوت نموده‌است . والسلام
علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و نۆه‌م

بو لای به‌کن له دۆستانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده‌گشا میشود چونکه پیشتر هرگاه
اجتماعی با احباب روی میداد بعد از ملاقات اظهار گله‌مندی میفرمودند که
چرا مارا از زمره احبا جدا نمودند . اکنون بشما اظهار میشود که بقصد

تفرج صحرا با گروهی دوستان جانی عزیمت دربند باصره ^(۱) داریم .

اگر هوس آمدن دارند که احدی از مساکین همراه خود آورده باشند و قدم ارزانی فرمایند ، مبادا گمان کنند که بتعریض نیت بیگار کردن بفقرا داریم والعیاذ بالله . غرض سیراست و اجتماع دوستان . بغیر از شما هم بهیچ کس ننوشته‌ایم . و قرۃ العین ملا غفور را هم خصوصا مشتاق دیداریم . والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صمد و جه‌فتاهم

بوفه‌فقی عیسای نووسیوه

گر در یمنی چو با منی پیش منی
ور پیش منی چو بی منی در یمنی

فقه عیسی عریضه آن قرهء باصرهء ارباب بصیرت را در اول تحویل میزان که عبارت از بیست و دوم ذی‌القعدة الحرام است باین مسکین مستهام رسانید ، و استماع اینکه بحمد الله بسلامت از بلدهء (ارزن الروم) حرکت با برکت کرده‌اند ، خیلی سرور بخاطر فقرای بی‌مزد رسید . حق جل سلطانه و عز برهانه بعد از نیل مرادات و وفور منافع و افادات ، دیدهء بی‌نور فقرای مهجور را دفعهء دیگر بدیدار آن منبع الفیض والحضور روشن و خاطر پژمردهء فراق و آشفتهء لواعیج اشتیاق را بعکوس جمال حسی گلشن فرماید . (الله در من قال و اجاد فی المقال) :

چو صید مرده پس از مرگ دیده‌ام بازاست
بنان امید که یکبار دیگر ت بینم

(۱) دربند باصره : دهر بند باصره .

البته از تفصیل احوال باطنی و ظاهری تکامل نخواهند ، و وجود مشخصات مسکن خود را بنوعی شرح دهند که اگر بالفرض کسی از اینجا بیاید بی تکلف بدیدار آن یار وفادار مشرف شود ، و چگونگی (عمادیه) بنحوی است که ایشان هنوز برای طلب فرستادن کسی عرض ننموده اند . و این فقیر هرگز بی عرض و التماس کسیرا نخواهم فرستاد تا حکمت الهی درین تسویف چه باشد ، بعد از وقوع معلوم خواهد شد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و هفتا و یه‌که‌م

بۆ سهید طاهای نه‌ه‌ری نووسیوه

حق تعالی منظور نظر فوآد سید طه را بفنا و بقای اتم مشرف گرداناد ، بمنه . نامه اخلاص علامه که بنامزد این مسکین قلمی نموده بودند رسیده . از رواج طریقه علیه و ختم کلام الله مجید که نوشته بودند ، بسیار مسرور شدیم . بشرط اخلاص عباد الله هرچند بعبادت الهی جل و علا و اتباع سنت رسالت پناهی صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم بواسطه شما پردازند ، بمقدار اجر همه در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد . خبر وافی اثر (من سن سنة حسنة .. الخ) شاهد این حال و ماصدق این مقال است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

اضعف العباد

خالد النقشبندی المجدی

نامه‌ی صمد و هفتا و دووه‌م

بۆ یه‌کی له مه‌نسووبانی نووسیوه

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
میینمت عیان و دعا میفرستمت

امام همام ذوالجناحین ابوالحسن الشاذلی قدس الله تعالی سره میگوید:

«لو كشف عن نور ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السماء والارض» •
 یقیناًست ماها که عموم الناسیم اعمال و حسنات ما از کدورات خالی
 نیست • اگر ایمانرا در قفس اخیر از ما باز نگرفتند دولتی است که تماشاگاه
 انبیا و سائر امم است • (یصدقہ خاتمہ علیہ و علیہم الصلوٰۃ والسلام
 والتحیات و علی آلہم وصحبہم اجمعین) •

و اگر نوعی دگر بود (العیاذ باللہ تعالی) نمیتوان گفت چ شقاوت است،
 و بغیر از انبیا هیچکس از خوف خاتمہ مأمون نیست ، و چشم کسیرا بر عیب
 مسلمانان بینا گرداند علامات بداست ، به عنایت ازان گریزان باید بود •

خواجہء بزرگ حبس نفس را در قفی و اثبات شرط نکرده • هرگاه
 ظهور نتیجہ در اطلاق آن بود مانع ندارد • و آنچه از لواجج فراق فقیر
 بی پروا و از وفات کسان مرحوم اظهار نموده بودند اغلبش صحیح بود •
 اما مادام خود را از سنگ گرگین و از خرایان بهتر دانند ، در خطرند • ابلیس
 با آن طاعتی که میدانند به کلمہء (انا خیر منه) سزاوار لغت شد • اعاذنا
 اللہ تعالی • والسلام ختام •

(خالد)

نامہی صہد و حہفتا و سیہہم

بؤ (ئیسماعیل) نلویکی نووسیوہ

چاکر شاکر خود اسماعیل را سلام رسانیم • آن عیال شہا روانہ شد •
 و امانت شما و استدامت در شغل طریقت و استقامت در اتباع شریعت • بہ
 تاثیر طالبان و کثرت ازدحام ایشان غرہ نشوی و خود را صاحب تاثیر
 ندانی ، و بمدح و تحسین مردم محبوب دولت خود را برباد ندہی • و ہمہ
 وقت ترسان و لرزان باش ، نوعی نشود کہ پیران کبار از شما کم لطف
 شوند • اجل در کمین است و پرداخت حضور دولتی است کہ در شأن او

(غریم لا یقضى دینه) گفته اند . با منکران مهربان باشند . تحقیق اغلب از بی خبری منکرند ، و بعضی انکارشان محض از حسد است . مغلوب معذور است . دگر چه نویسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و چهارم

بؤ شیخ موحمممدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود فراقی را دعا گویم . ظاهرا از دو کلمهء مشفقانه که بشما نوشته بودیم ، ادنی اضطرابی بهم رسانیده بودند . نیش مردان خدا را نوش باید دانست ، که جلال این طایفهء علیه ممزوج بجمال است ، و اساس قبولشان میرا از رخنه و اختلال ، و پر بمقام عذرخواهی آمدن نیز حسن ندارد ، شاهراه طریقه و جادهء شریعه را خوب باید سپرد ، و مابین خود و محبوب حقیقی را درست باید کرده . دگر هرگز خللی پیش نمی آید ، و اگر آید اعتنارا نمی شاید . (الله در من قال) :

دل آرامی که داری دل درو بند
دگر چشم از همه عالم فرو بند

ماندیم و تکدر خاطر این بی مراد . هرگاه شما آن طرف را محکم گیرید و اشارتهای غیبیه به حسن استقامت شما صادر شود ، از گفتگوی زید و عمر جای توهم نیست ، و از مواظ و اندرز این فقیر مجال اضطرابی نه . دگر چه نویسد . (قل الله ثم ذرهم) . (و خیر الکلام ما قل و دل) والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و پینجه‌م

دیسانمده بؤ شیخ موحمممدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود شیخ فراقی را مصدع رأی عقده گشاییم . بارها گفته‌ام

و بار دگر میگویم ز نهار صد ز نهار در احیای سنت سنیه بذل مجهود نموده ،
 این اذواق و اشواق و احوال باطنی را سوی دمی برای ترویج شریعت غرا
 ندانند . کار مردان پیروی شریعت حضرت خاتم الانبیاست علیه افضل
 الصلوات والتحیات ، و در تصحیح عقاید مسلمانان کوشیده ، و این فقیر را
 گاهی بدعای حسن ختام و اتباع حضرت سید الانام علیه و علی آله و صحبه
 الصلوة والسلام یاد آرند .

و رساله شرائط صلوة را که بفارسی گفته شده بمردم بیاموزند که
 هرگز دولتی ازین عظیم تر نیست که کسی را وکالت سید اولاد آدم روزی
 شود ، و آن تعلیم شرائع است . زهد و عبادت بی ترویج شریعت خود از
 دست هر مفلوج و پیرزنی میآید .

ما بلا خواهیم و زاهد عافیت
 هر متاعی را خریداری فتاد

و همه اهل طریقه را سلام رسانیم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و هفتاد و شش

بویه‌کی له مهنسووبانی خویی نووسیوه

جان من ار بعرض رسانم سریر فضل
 مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
 گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
 آن مهر بر که بندم و این دل کجا برم

از شعبده‌های پس پرده غافل نباید بود . مدار کار خاتم است ، و رضای
 پیران در ترك وجود و بذل مجهود و وفا بمهود و قناعت بموجود ، و نسیان
 ماسوی بمشاهده جمال بیهمال رب و دوداست . البته چه خود و چه سائر

مخلصان از دعای توفیق احیای سنت و حسن خاتمه خادم خود را
فراموش ننمایند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و هفتا و هه‌تہم

بقیہ کنی لہ دوستانی نووسیوہ

جناب رب الارباب ، و حضرت ایزد فیض بخش و ہاب وجود مسعود
صاحب مطاعم را در حرز الامان خود محفوظ دارد •

چونکہ (محمد) بیاویلهائی بر خاطر شریف پوشیدہ نیست مرد بسیار
مستحق است ، و بغیر حق میخواہند تمام قوت امسال او را از دست او
بگیرند ، دران باب دوکلمہ بہ احمد بگ میر البجہ نوشتہ شدہ است •
عنایت فرمودہ (بای وجہ کان) تذکرہ ازو گرفتہ کہ کاربدست البجہ
متعرض او نشود • اگر چنانچہ خاطر ما و شمارا نگیرد دگر مختار است •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و هفتا و ہہشتہم

بقیہ چوار دوستی خوی نووسیوہ

مخادیم خود فردی افندی را در قدس شریف ، و ملا محمد سپیوری در
مکہ معظمہ زادہا اللہ تکریمہ و محمود و جوانیر آغارا در مدینہ منورہ
ضاغفا اللہ تنویرا و تعظیما سلام رسانیم •

دارندہ رقعة المسکنہ ملا عبداللہ بلباس با اہل خود ہجرت و بدیار
جنتوار حجاز متوجہ شدہ ، چونکہ موما الیہ مرد باخداست و از اوضاع

آن دیار نابلد است ، از رهنمونی و تعلیم مناسک و دلالت بر مشاعر حرم محترم بلکه توسط در سکنی و گذران نسبت باو کوتاهی ننمایند ، که فقیر اورا دوست میدارم که طالب آخرت است .

و همهء شمارا بدعای حسن ختام و توفیق اتباع سادات کرام که عبارت از سلوک عزایم سنت خیر الانام است علیه و علی آله و صحبه افضل الصلوة والسلام وصیت مینمایم .

و اجمالا بدانند که سبب بمزید اختلاط با اکابر دنیا و میل اشتها در بلاد و حب تمیز از برادران طریقه و ماشبه ذلك ، عبدالوهاب را از طریقه بیرون کردند (فاعتبروا یا اولی الابصار ، و علیکم بمخالفة النفس الامارة ، والاعراض عن الدنيا الدنية المکاراة ، والتمسک بالصحيح بالطريقة الزهراء والشریعة الفراء ، والحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌فتا و نوّه‌م

بقی فیضوللا نمفندی نویسیوه له نمستممول

مخلص دیرین فیض الله افندی از شر غرور در حفظ الامان مهیمن غفور باشند . دوکلمهء را بیاد این بی مراد قلمی نموده بودند رسید . ترا بترك عادت که سرمایهء سعادت است وصیت ، و به عدم انهماک در لذائذ و شهوات امر ، و تمسک تام بمروة الوثقای طریقت و شریعت تاکید اکید مینمایم ، شاید تهذیب اخلاق رذیله و تحصیل مکارم جمیله بخلاف سابق حاصل شود .

بدانند که از اجازه دادن چون شما ناقصان خیلی پشیمانیم ، اگر جدّ و جهدی نکنند ازین بلاهای نفس اماره و گرفتاری بدنیای دنی مکاره

سلامتی بامداد روحانیت حاصل گردد ، هر آنی احتمال تنزیل شما از پیری
بریدی مکنون خاطراست •

سعادت خواهی از عادت تکرار
که ترک عادت است اصل عبادت

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتادم

دیسانموه بو شیخی فیراقبی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(وسلام علی عبادہ الذین اصطفی) • منظور فدوی خود فراقی را مؤید
و موفق بتأیید و توفیق مهین باقی می‌خواهم که از شر مکاید ابلیس لعین
و اعادی انفسی و آفاقی نگه‌دارد ، و هرگز بخودی خودش وانگندارد •

عریضه مشتمل بر ادای خلوص واردات و دال بر مزید ارتباط بقدر
استطاعت رسید • من البدایه الی النهایه ملحوظ عین التفات گردید • اما
خیلی مشتاق قرۃ العینی ام سید عبدالله افندی بودیم ، از خبر احوالش هیچ
ننوشته بودند ، و آنچه از جهت دگر نوشته غالبش باور کردیم ، و خبر این
ولا بنحوی است عبدالوهاب را از طریقہ بیرون کردند چنانکه مو از خمیر ،
و ملا احمد تا حال تحریر مطرود نشده است ، اما نمیدانم عنقرب میشود یا
نه • حق تعالی او را توبه عنایت فرماید • بهر طور شد خواهند شنید •
القصة از مکر و دلسه و حيله و زن‌خواستن و کمران نعمت پیران کبار
و اشاعه فضل خود زیاد از مقدار خواهش ما ، و اسرار طریقہ و فضل
اولیایا صرف واسطه جاه و جیفه دنیا نمودن و هدم قواعد طریقہ و در پس
زافوی بی‌دولتی غنودن پر بر حذر باشند که بعد ازین امور کمتر مسامحه

میشود . و ازینها عبدالوهاب بحفره طرد وارد ، و ملا احمد بکنار آن حفره رسیده است . (وَ مَنْ أَنْذَرَ ، فَقَدْ أَعْذَرَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) .

و سلام مارا با این اجمال بسید عبدالله برسانند ، و از مزید عنایت ما خبر دهید ، و فیض الله افندی دو کس را با چند آلتونی برای استئذان زن گرفتن روانه حضور این مهجور نموده بودند ، هدیه اش مردود و مدفوع ، و امنیتش نامقبول و نامسموع شد . (والامر الی الله) . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و یه‌گم

بِقَمَلِ مَلا عبدولتره حمان ناویکی نووسیوه

منظور پیران نقشبندی ، و محبوب این مرکز دائره مستمندی ، مولانا عبدالرحمن افندی لازال بعین العنايه ملحوظا ، و من جمیع النوائب محفوظا . آمین .

هرچه در خصوص عبدالله افندی نوشته بودند مصدقند سوی قابلیه الطریقه و چند چیزی دگر ، و اورا عفو فرمودیم بنا بخاطر شما بشرطیکه هیچ مخالف ازو سرزنند ، و ملا محمد مدرس را بفرمایند آنچه از طرف بندگان وزیر به اهل تکیه احسان شده اگر حلال صرف است بسیار ممنونیم و قبول نموده‌ایم ، و هر تقسیمی که مناسب میدانند بنمایند ، و اگر حلال نباشد قبول ندارم که بفساد فقرا منجر میشود . آهسته آهسته باید بدون تکدر خاطر ولی امر آنرا بحسن تقریب رد نمایند (لا باریک الله فی دنیا بلا دین) . اگر ایشان خواسته باشند میتوانند از ممر حلال آن مقدار را بفقرا عنایت فرمایند .

و هدایت از راه حج عودت نمود ، اورا از رجوع بارییل منع نمودیم .

اگر او را به اذن یا به منزع خلافت اذن و اعاده نماییم ، احتیاج به اذن
 بندگان وزیر هست یا نه . با سعی جواب این معنی را بنویسند . فی الواقع
 آن کسی که اکنون در جای او به ارشاد مشغول است در نزد من از هدایت
 مقبول تر و تقشش مطمئن تر است ، و هوای خلیفه گی او را بیشتر داریم
 و نیت نداریم که هرگز هدایت را خلیفه اربیل سازیم . والسلام .

(خالده)

نامه ی صده و هشتاد و دووهم

بویه کی له دوستان و منسوبانی نویسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت یادآوریم .
 بنوازش مساکین بی نوا و مجانین بی دست و پا رقم زد کنگ درر سلك شده
 بود تذکار عهد وفای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص صمیم
 نمود . استدعای نظر این مسکین بی بصیرت و بصر نموده بودند ، چیزی که
 آن جناب می خواهد از بسکه محقر است ، فقرای بی مراد نامش بر زبان
 و خیالش بر جان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خدا است آن
 عزیز آرزویش ندارد .

بهر صورت محبت این طائفه که سعادت دنیا و دین و دولت اولی
 و اخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود ، اگر چه هر امری به وقتی
 مرهون ، و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالده)

دوباره از زبان همه دوستان خود عرض سلام بخدمت مقدسه صاحب
 قبله مراد پیر بزرگوار کردیم . از انجا اتباع شریعت مخمره طینت حضرت

ایشان است ، برای رفع حق شما که رد سلام است به كلك در ربار جواهر تثار
 علی الاجمال جواب سلام همه را ترقیم ، و مكرر سعادت احباب این در مانده
 گرداب خود بینی را از حضرت ذی الجلال والاكرام طلبیده اند، و سید عبدالقادر
 و همه شما را که زیاده اختصاص دارند همت باطن هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهء يك هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان به
 کام چسبانیده با همه فکر و خیال چهار پنج هزار (الله ، الله) بزبان خیال
 گفته متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
 قلب شما ذاكر شده .

و بكشف صحیح جمع كثیر از اولیا ثابت شده است که ایمان آنكس که
 قلبش ذاكر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ، و آن
 بی شعور ذاكر هر لحظه در ترقی میشود ، در خواب از بیداری زیادتر ، و در
 مرض از صحت و در مرگ از حیات بیشتر . دگر مأمول دعا است . والسلام .

(خالد)

در سلسلهء علیه نقشبندیه این فرد بدیع بمنزلهء ضرب المثل است :

چو غلام افتابم همه زافتاب جویم
 نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

وقایع ارباب فقر اگرچه مبشراست ، اما ارباب استقامت بغیر از فنای
 حقیقی بر هیچ واقعهء اعتماد ندارند . حضرت غوث صمدانی خواجه یوسف
 همدانی فرموده اند (تلك خیالات یتربی بها مقل الطریقه) . مقصود اعظم
 این است که خطرء ماسوی نماند (و ما سوی ذلك كالمطروح فی الطریق) .
 والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و سیّه‌م

بق ملا عیسی کویی نویسیوه

مخلص صداقت اساس ، برادر عزیز ملا عباس مورد الطاف بی‌قیاس
باشند بمنه .

پیش ازین از چگونگی آنجا اظهار اسف فرموده بودند ، حکیمان الهی
گفته‌اند :

مرد باید که در کشاکش دهر
سنگ زبرین آسیا باشد

باید مطلقا از آنجا حرکت نکنند ، و تشویش بخاطر راه ندهند که معامله
جناب اقدس با زمره اولاد آدم بتخصیص نسبت باریاب فقر و فنا
امتحان است . پیوسته بادب میاید بود ، و ناظر مجاری قدر و افعالا از ایزد
بیهمال باید دانست که زید و عمر در میان بهانه‌اند . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و چواره‌م

بق لای شیخ موحمممدی فیراقبی نویسیوه

منظور این زاویه نشین گوشه‌مشتاقی ، برادر طریقه شیخ محمد
فراقی سلامت باشند . آخر خود بسعادت مطلعند روزی که ما از هند
عودت نمودیم خود بودیم و کشکول‌گدائی خود . جمیع حکام و مشایخ
و علما و ارباب دنیا منکر بودند . کی گاهی اظهار ملالتی را از کسی نمودیم
یا سستی در کار خود آوردیم ! اکنون بحمد الله تعالی تمام سکان بسیط
(الا من شاء الله) مخلص فقرایند ، از هر تقیر و قطسیری متزلزل بودن
و با نیک و بد حسن ماشاة نمودن بر ناتمامی شما دلیل تمام و موجب کم

التفانی این مسکین مستهام است • خلاصهء کلام اگر بندهء میرزا هاشم و محمد خانی ، از کم میلی و پرودتشان بیندیشید • و اگر بندهء خدائی ، از اخلاص و انکار هیچکس باک مدار • هرکس مخلص است بدولتی میرسد ، و هرکس نیز با او راه مهربانرا پیموده و او را بحسن خلق و مسامحه مخلص نموده باشند •

مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشد که او بت میکند

و ملا محمد تمام مقبول ما شد ، خدمت و تربیت او را غنیمت دانند •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و پنج

بویه‌کئی له دوستانی نووسیوه

حافظ شیرازی (افاض الله علیه شایب رحمته) میگوید :

بر تو خوانم ز دفتر اخلاق
آیتی در وفا و در بخشش
هر که بغراشدت جگر بجفا
همچو کان کریم زرد بخشش
کم مباحث از درخت سایه فکن
هر که سستگت زند ثمر بخشش
از صدف یاد گیر نکتهء حلم
هر که بر دسرت گهر بخشش

خلاصهء کلام ، تحمل ایذای اهل عصر مرضی خداوند دادار ، و مرغوب سید مختار (صلی الله علیه وسلم) ، و محبوب اولیای کبار است ، و اینکه گفته‌اند اگر حضرت رسول (صلی الله علیه وسلم) زنده میبودند قبول نمی‌فرمودند ، غلطها دارد ، یکی اینکه سرور زنده دلانرا

مرده نمیاید دانست • جامی گوید :

زنده عشق نمرده است و نمرده هرگز
لایزالی بود این زندگی و لم یزلی

دوم اینکه ماجراهای ازین عجیب تر بران حضرت آمده است ، و صبر فرموده اند ، من جمله در روز طائف آنحضرت را سنگ باران نموده اند ، اصلاً لبراً به شکوه نگشوده اند • سوم اینکه قبول نانمودن این گونه بدسلوکی نه این است که بظاهر کمر عداوت ببندند ، بلکه کار را بصاحب کار باید گذاشت که زود در دنیا و یا دیر در آخرت از عهده کار بیرون خواهد آمد • دگر چه عرض نماید • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و شش

بواسمه عبدوللای حمیده‌ری نووسیوه

مسکین بی‌نوا ، مصدع رأی عقده‌گشا میگردد درین وقت بصحابت قرۃ العینم ملا صبغة‌الله ، فقرای خاکسار را بنوازش نامه غنبرین شمامه تذکار و اشاره بالبشاره در خصوص اسعاد و چشم‌داشت موما الیه فرموده بودند ، از تذکار آن دیار جنت‌وار شاهباز همت به پرواز ، و نائره فوآد باهتزاز ، و دل مودت منزل بسوز و گداز آمد •

ارحُ النسیم سری من الزّوراء
سخرأ فاحیا میئت الاحیاء

اما چه باید کرد ، هرچند این سودازده فنون جنوز را بدان دیار مزید اشتیاق است ، بندگان آن مکان مینوشانرا زیاده‌های فراق است •

قصد من سوی وصال و میل او سوی فراق
ترک کام خود گرفتم تا براید کام دوست

آخر پای صبرا در دامن شکیبائی کشیده ، و با بود و نابود خود
آرمیده . دل را بفراق بسته ، و از تمنای وصال رسته ، زبان حالم مترنم این
مقال است :

بنشینم و پا کشم بدامن تا کار وفا شود بسامان

و از انعکاس اشعهء انوار مزید اخلاص آن جناب از جانب این مسکین
درویش ، بامداد بیش از بیش امیدوار ، و از طرف اظهار اکسیر آثار پیران
کبار رجای بی حد و شمار داشته باشند بنه . والسلام علیکم و رحمة الله
و برکاته .

وصیت کلی ازین سرگشته بوادی حیرت به آن سرحلقهء ارباب
بصیرت اینکه یقین صادق بدانند هر نوع تأثیری که بواسطهء شماست از
جای دیگر است ، و دگر اینکه تیز بینان عالم شهود بعین عیان تمام ماسوی
الله را معدوم محض می یابند ، و خود بحمد الله ذائقهء آن مقام چشیده اند ،
و در احادیث بصحت رسیده است که دنیا ملعونه و مبعوضهء حق است . پس
نیک تأمل باید کرد . کسی که از محبوب واجب الوجود مبدأ التلطف والوجود
نظر بسوی عدو معدوم ام الخبائث مشؤوم بازگرداند ، و بزخارف بیهوده اش
که سراسر سوای نمود بی بود نیست مانند طفلان نادان فریفته شود تا چه
مرتبه نادان و بی معرفت و دون همت است . در پیش و پس هر توجهی ، بلکه
هر مجلسی ، بمواطاة قلب و لسان استغفار را از کف ندهند ، و سبب به
بعضی اسرار که بدون مشافهه و مواجهه دریافتشان مشکل بود ، خواهش
آمدن آن عزیز نموده بودیم ، اما تا سته شوال توقف باید نمود .

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صمد و ههشتا و هه‌وتم

بۆ یه‌كێ له دۆسته تایبه‌تی‌یه‌كانی نووسیوه

چو میرفتم بسلطان خیالت چشم دل دادم
ز دیده غائبی ، اما نخواهی رفت از یادم

سپاس و ستایش صانعیرا سزد کربانرا بر غلوه‌هم گماشته ،
و دانشمندانرا بر معالی شیم برافراشته ، و درود بی‌شمار بر روان سید ابرار
و سرور اخیار ، اعنی احمد مختار و آل و اصحاب او که یتایع حکمتند
و منابع دولتند ، باد ، بنحوی حصر و عد از سرحد او بیرون ، و از مراتب
اعداد افزون‌تر .

بمنظور ما که محبوب فی ذات‌است معلوم باشد اگر جوانب انصافرا
منظور نمایند ، ماشاءالله خود تصور سفر حجاز بنحوی‌است بهر محبت
دلربا ، چه‌جای آنکه در مدت حیات یکبار ، بلکه بالفعل کسی هر روز از
چند بوادی غبارها انگیزد ، و هر شبی آهووار در هر رملی برخیزد ،
و حق‌راقت و کمال محبت کسیرا سزد در کشاکش احوال ، و از سواری
و حل و ترحال رقت‌القلبی نصیب او شده ، و از باغ روضه‌اسرار ، و گلشن
جامع حکم و اسرار گلی چیده ، و بوی خیری بدماغ او رسیده و از
فیوضات حرم محترم هبه بجان او وزیده . آری (لله الحمد ثم له الشکر
بمجامع حیده و شکره) این جانبانرا رجای اندراج ازان زمره بسیاراست ،
و ایشانرا از فهرستادن مکتوب و سفر سلامتی اعتذار . رجا و اواق پروردگار
عالم مارا و شما با خود دارد و بیخود نگذارد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و هشته‌م

بۆ میرزا عبدلولوّه‌هایی موشیل‌مه‌مالیکی شای تیرانی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(قل الحمد لله و سلام على عباده الذين اصطفى) •

من چه باشم کز من بی‌قدر یاد آورده‌ای
نامه از ننگ همین معنی بخود پیچیده‌است

بنان بیانرا به سخنان سبحان‌سان ، بیاد فقیر بی‌نام و نشان جنبش دادن ، و سلام و پیامرا بخدمت ارباب فقر و فنا فرستادن ، بنا به سلیقه ارباب طریقه ، و در مظنه شاهبازان قله قاف حقیقه ، نه از آن جناب که معتمد دولت علیه و فرع شجره طیه هاشمیه ، و گل گلستان نسبت طاهره (فاطمه) رضی الله عنها استعجابی دارد ، و نه از چاکران شاه مسکین نواز استغرابی ، زیرا که طریق تواضع در همین لباس مکت و فحامت پیمودن ، و ابواب مهربانی بر چهره ضعفا گشودن ، در سلسله شریفه آن عزیز مکرم رسیت مقدم ، و شنشنه‌ایست (قدّ عرِفَتْ مِنْ اَخْرَم) •

و از جانب شاه درویش دوست ، که نظر عنایت فقرا بدوست ، از کمال پرسش چگونگی ما خاکساران لب‌گشادن ، و آن عزیز ارجمندرا در خصوص ارسال رسل و رسائل و تفقد و استکشاف حال بینوایان شکسته بال اجازه دادن ، همچنین زیرا که سایمان با همان حیثیت نظرها داشت با موری •

على الخصوص که در جنب عظمت و سلطنت پادشاه پادشاهان جل جلاله و تقدس جمانه که بدرویش نوازی یحتمل که راضی شود ، و سلطنت دنیویه‌را چه قدر و مقداری ، و ارباب جاه و جلال‌را نسبت باهل ذوق حال دران بارگاه اقدس لایزال چه مزیت و افتحاری • (ولله در من قال) :

درویش و غنی بنده آن خاله درند
آنانکه غنی ترند محتاج ترند

نهایت اساطین کشف و شهود ، و سلاطین اقلیم بذل وجود (قدسنا الله
بأسرارهم و آفاض علینا من فیوضهم و انوارهم) دریافت اسرار اهل حال را
با وجود طول صحبت حسی و اتصال ، و با وصف گذشتن از سر و مال
و منال ، و درباختن رتبهء جاه و جلال ، بیرون از دائرهء تکلم و مقال ،
و خارج از حوصلهء تعلم و خیال فرموده اند .

لهذا بدون غوطه خوردن ، گوهری را ازان دریای ژرف بدست آوردن ،
و بدون طریق ویرانهء فنا سپردن ، از دینهء بدفائن خفیه آن گنج شگرف
پی بردن ، بمحض تقریر و تحریر چ مجال دارد ، و بمجرد پیغام و سفیر چه
احتمال .

اسرار حقیقت نشود حل بسؤال
نه نیز بدرباختن حشمت و مال
تا خون نگنی دیدمو دل پنجه سال
هرگز نمهند راحت از قال بحال

آری در صورت عدم امکان صوری ، سبب بوفور شواغل و دوری ،
از ذروهء جلالت بنا بمناسبت روحانیت تنزل فرمودن ، و بواسطهء کتاب
و خطاب دریوزهء التفاتی که از فقرای بی نوا نمودن ، و سبب بلطف استعداد
بحسن فطرت با گدایان بی نشان خواهشمند ارتباط و التیام بودن ، هم رأی
صائب و فکر دقیق است . اگرچه نسبت بدولت حقیقی (کالمطروح فی
الطریق) است (اذ ما لا یدرک کله لا یترک کله) .

آسمان نسبت بعرش آمد فرزد
ورنه بس عالی است پیش خاله تود

بلکه همین درآمدن در جرگهء محبان درویشان و حسرتنندان ،
و داغدار بودن برای حصول مواجد ایشان ، و فتح باب محاوره یا مراسله

نمودن در نکته و اسرار صفاکیشان ، لذتی است از هر لذتی خوشتر ،
و دولتی است نه مانند دولتهای دیگر . (نعم ما قال المولوی فی المثنوی) :

گر نذارم از شکر جز نام بهر
این بسی بهتر که اندر کام زهر

و عزیزی دگر فرموده :

آنکس که بیافت دولتی یافت عظیم
و آنکس که نیافت داغ نیافت بسی است

دگر چه نویسد :

معانی هرگز اندر حرف نباید
که بحر قلزم اندر ظرف نباید

باظهار التفاتی ختم نمودن انطباق بود .

گرچه دوریم ، از بساط قرب همت دور نیست
بنده شاه شماییم و ثناخوان شما

والسلام ختام الکلام . اضعف العباد :

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صمد و ههشتا و نوهه‌م

بۆ ئاغا عبدالقەمەنی ناویکی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

قل الحمد لله ، و سلام علی عباده الذین اصطفی . بمقتضای دریافت
اهل کشف صحیحه ، و مضامین صدق آیین آیات و اخبار صریحه ، شاهد
سرادق حقیقت بر قطارگان مناظر طریقت چنان جلوه مینماید که هرگاه
سر حلقهء مجردان بیابان ملکوت اعنی جان انسان پیش از مرقع پوشیء عالم

ناسوت اغنی تلبس به لباس (۱) در مصطبهء خمخانهء
 (الست) با کسی صبح پر فتوح تعشق را نوشید ، و در جامه خانه
 (خَلِقتِ الأرواحُ) دیبای گرانبهای تعلق را پوشید ، عاقبت بمؤدای
 غیب اتمای (الأرواح جنود مجنده ، فما تعارف منها ائتلف ، و ما تناکر
 منها اختلف) دوباره در عالم اجسام با وجود (بعد المشرقین) حکیم کارساز
 بنده نواز سببی می انگیزد که هردو سالک طریقی و داخل جرگهء فریقی شوند ،
 و ساقی باقی در کام التام جرگهء میریزد که هردو سرشار نشأهء رحیقی
 گردنده درین خراب آباد نه سنی عمری را با شیعهء جعفری غباریست ، و نه
 شریف قریشی را با بندهء حبشی قناری و نه ندمای سلاطین را بر فقرای مسکین
 مزیت و افتخاری . بلکه درین معنی مرقع داران ژنده پوش را با مرصع
 پوشان جوهر فروش جای همسری است ، و گدایان بی نوای فقیرا با
 پادشاهان اورنگ پوش جهانگیر مجال برابری . و اگر فی المثل دران عالم
 مقدس آن تعشق و تعلق روی نداده باشد ، هرگز درین خاکدان صحبت
 و یگانگی سبب رفع وحشت و بیگانگی نخواهد شد .

حسن ز بصره ، بلال از حبش ، صهیب از روم
 ز خالک مکه ابوجهل ! این چه بوالعجب است

(و لنعم ما قال العارف الجامی قدس سره السامی) :

چو پیوندی نباشد جان و دل را
 چه خیزد از ملاقات آب و گل را

لهذا جناب مخلص درویشان ، و معتقد حضرات ایشان ، آقا عبدالغنی را
 بمناسبت روحانی ، با فقرای از وجود خود فانی بشارت ، و بندیم مصطبهء
 عالم ارواح با شبیم زدگان اربعین صباح اشارت میفرماییم . درین هنگام

(۱) له ده سنووسه کئی به رده ستمانا شوئینی ثم بوشایی به به سپی به تی
 هتکرا بوه وه .

نیکو سرانجام با وجود بعد صوری و عدم ملاقات و دوری ، این گدای
 بی‌مراد را بنوازش نامه یاد ، و در طی آن شرح اشتیاق صنوف آرزومندی
 دیدار را داده و تمنای وصال را از عد و حصر زیاد نموده بودند . اگر نه
 این بود که سلاطین دین و اساطین ایوان حق الیقین اسرار معنوی را بیرون از
 دایره خیال و خارج از حوصله مقال فرموده‌اند ، چنانکه صاحب (گلشن
 راز) میفرماید :

معانی هرگز اندر حرف ناید
 چو بحر قلزم اندر ظرف ناید

هر آینه چند نکته گوهروار گوشواره گوش آن ندیم جواهر
 فروش ، و اندکی اسرار طریقه را قارع السمع آن حکیم حکمت نیوش
 مینمود . اما اگر ملاقات جسمانی نیز مانند تألف روحانی ثبت جریده
 قضای ربانی شده ، تن دران وقت شبهه داد بی‌سر و سامانی را توان داد ،
 و الا مهر خاموشی را بر زبان بیان باید نهاد ، و بمجرد محبت این طائفه اکتفا
 باید نمود که التفاتی دورادور ایشان بی‌نتایج نخواهد بود . لسان الغیب
 شیرازی علیه الرحمة میفرماید :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
 میبینمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صد و نه‌دهم

بۆ پرسه بۆ دوستیکی نووسیوه

موج‌زن میبینم از هر گوشه طوفان غمی
 میرسد مردم بگوش من صدای ماتمی
 اهل عالم را نمیدانم چه کار افتاده‌است
 این قدر دانم که درهم رفته کار عالی

(حقاً ، و کمی بالله شهیدا) که از استماع قصه هائله جان سوز ،
 داهیه پر غائله محنت اندوز ، اعنی پرواز روح مرحوم مبرور (۱۱)
 طیب الله ثراه و أنعم علیه و أرضاه ، بسوی شاخسار (طوبی) و بصوب
 گلزار فردوس اعلی ، نه چندان متحسر و متألّم شده است که خامه دوزبان
 از عهده تقریر و بیان آن بیرون آید ، و سبحان بلاغت نشان قلم دو زبان
 شرح داستان آن تواند گشاید . و در هر مواد خود را شریک درد و الم ،
 و سهم رنج و ماتم می شمارد . نهایت چه کند کسی که چاره ندارد . زیرا
 به فحوای آیه کریمه (کل نفس ذائقة الموت) انتقال ازین دار فنا امریست
 بودنش ناچار . و بیدای مخوف ممات مرحله ایست پیمودنش بی اختیار است .
 بنا بران و بمصدق آیه های متواتره و اخبار متواتره پای صبر را بدامن
 شکبائی کشیدن چونکه موجب صهبای رحمت چشیدن است از همه اولی ،
 و ترك جزع و زاری و تضرع و سوگواری ماتم زده و اندوهگین را گویند ،
 چونکه بی سود و لاطائل بلکه باعث ضیاع ثوابهای جزیل است ، آنسب
 و آخری است . لهذا هر چند لقمانرا حکمت آموزی است آیه وافی هدایه
 (وبشر الصابرين .. الآية) نصب العین سازند ، و خود را بورطه لطمات
 غم و اندوه نیندازند (أعظم الله أجركم و أحسن عزاءکم و غفر لیتکم بحرمة
 الفاتحة) .

هر کس که خدا شناس شد آزاد است
 و ز نیک و بد زمانه دائم شاد است
 بر هستی خویش دل چه بندی چو حباب
 بنیاد وجودش گری بر باد است

یعنی کسی که انشای کار را نگریست ، عاقبت کار نگریست ، و مرد
 دنی چون مرد وفی غم خورد و کلان نخورد ، و اگر غم خورد صرفه نبرد .

(۱) جیگه‌ی ئەم بۆشایی‌به له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستماندا به سپی‌به‌تی
 هێلرا بوه ، ئەشکونجێ مەولانا خۆی نه‌ینوو سیب .

کیست که در باغ پرورد جهان نوگلی پرورد ، و خار هجرانش بر خلد نخلد •

سایه این خرگه نیلی کرا مامن بود
یا درین دنیا کجا آسایش یک تن بود

لیلی را از مجنون ، یوسف را از زلیخا ، میهرا از ریا ، هر برادر را از
دو برادران مانند دو برّه در آن در ربود •

گردش گردون هزاران خاندان بر باد داد
نه همین بی مهریش با تست یا با من بود

و اگر این کلمات دل پسند نپسندید چشم عبرت بر گشا و طاق کسری را
بین • باوجود اینکه پیشتر اطاقان سپاه و حشم سرا ، و ستاد صد صدا ز هر
سو که خواهی ، و آواز پنج نوبت کنگرهای فلك خامشش گوش زهره را
کر میکرد • اکنون پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود • اگر اهل
انصافی گوشواره گوشترا این لآلی کافی ، (والا نطلب شفائك من الله
الشافی) • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صده و نه‌وه و یه‌که‌م

بۆ شاه عبداللای دیله‌ویی نووسیوه

خالد سرگردان ، قربان خاکپای توتیا آسای سکان آستان ملک پاسبان
آن قبله حق شناسان باد •
از شرح الم دوری چه گوید ، و از ماجرای مصیبت مهجوری چه
نویسد •

آنچه بر من می‌رود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت الماوی علم

عجب معامله‌ایست از روزی دیده رمد دیده از نور جمال با فر و کمال

آن قرهء باصره مردم و ، مردم دیدهء دیدهءوران اولاد آدم بی نصیب مانده است ، نه دلرا آرام و قراری و نه جانرا شکیب و اصطباری باقی مانده است ، تا بحدی که احیانا این قدر توییح و تقریع نفس خود میکند که چرا پیش از مرگ بداغ مفارقهء حسی غلامان درگاه عالمیان موسوم و خودرا ازان دولت سرمدیه محروم نمود که دور و نزدیک و ترك و تاجیک بر حال پر اختلال این مسکین ترحم مینمایند ، و اگر نه آمدن این فدوی درین هنگام موجب پراگندگی مجمع طلاب میشد ، و یقین معلوم شده است که ترك ارشاد بسیار بر خاطر آن حضرت و سائر پیران کبار قدس الله اسرارهم گران و دشوار است ، بخدمت میرسیدم . والسلام ^(۱) .

(خالد)

(۱) نعمهش نامه‌ی شاه عبداللای دیپلموی به بق مولانا که وهلامی نامه‌گی نموی بی داوه تموه :

مقبول بارگاه الهی ، مصدر نسبت حضور و آگاهی ، جناب مبارک حضرت مولانا خالد سلمهم الله تعالی ، و بارک فی ما اعطاه ، و جمله للمتقین اماما ، السلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

شکر و سپاس نعمتهای متکثرهء حضرت حق سبحانه که شامل حال این فقیر سراپا تقصیر است زیاده است از تقریر و تحریر .

گر بر تن من زبان شود هر موئی
یک شکر وی از هزار نتوانم کرد

ازان جمله انعام منعم حقیقی طریقه گرفتن شما عزیزان است ازین پیر عمر ضایع کرده . و ابوسعید پیرزاده و پسرش و رؤوف احمدی پیرزاده ، و مولوی بشارت الله ، و فاضل غلام محی الدین نام از قصور درین وقت آمده است ، در اندک مدت مناسبی به نسبتهای حضرت مجدد رحمة الله علیهم بهم رسانیده و از بعضی دگر امتیاز دارند .

خصوصا ذات بابرکات شما موجب شرف و افتخار این فقیر است که طریقهء مارا شما رواج دادید و عالمی بتوجهات شما نفعها برداشت . الحمد لله ثم الحمد لله .

جناب حضرت خواجه محمد باقر مثل حضرت مجدد ، و حضرت مجدد مثل سید آدم بنوری خلفا دارند . و بنده بارها گفته‌ام که مولانا خالد موجب افتخار و مباهات من است . الله تعالی باین طریقه مرضیه شمارا و این بنده را استقامت و کرامت فرماید آمین . بخاطر جمع افاضه فیوض طریقه بکنید . هیچ اندیشه بخاطر نیارید . شمارا واسطه فیض و قطب آن بلاد ساخته‌اند . بدخواهی کسی ضرر نخواهد رسانید . افترای مفتریان پیش ما قبولی نیست . والحمد لله ، و صلی الله علی سیدنا محمد اولاً و آخراً . شما بحال مستفیدان خود عنایتها دارید ، وازینها آنچه شما بفرمایید از اذکار و اشتغال و ملاقات مردمان را بجا آرند و سعادت خود دانند . ملاقات منکران طریقه نکنند . هر که با پیر تو بد و تو با او نیک ، سگ از تو بهتر است .

سید برزنجی بر عبارات محرفه که (عارف) نامی عبارت مکتوبات شریفه حضرت مجدد تحریف نموده بعدینه منوره فرستاده بران اعتراض کرده است ، هر اعتراضی را جوابی است ، و رساله رد جمیع اعتراضات پیش این فقیر است . عرفا و علما گفته‌اند و نوشته‌اند (لایحبه الا مؤمن تقی ، و لایبفضه الا منافق شقی) . پر شد بلاد اسلام از فیوض حضرت مجدد ، واجب شد بر مسلمانان شکر و سپاس انعامات حضرت مجدد رحمة الله علیه ، و افاض علینا من فیوضاته و برکاته فی الدنیا و الآخرة . بر علماء و شرفاء و امراء آن دیار لازم است که وجود مسعود شمارا غنیمت دانند ، و از شما استفاده کنند ، و در تعظیم و احترام شما قصوری نکنند ، و مخالفان و بدخواهان و حاسدان شمارا ممانعت کنند . این فقیر از راه نصیحت گفته است : « قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : الدین النصیحة » .

الله تعالی شمارا خلیفه شاه نقشبند و مجدد الف ثانی و مرزا صاحب ، و قبله گردانیده است . هیچکس جای شما نتواند گرفت ، و دیدن شما دیدن من . ازین مسافه بعیده اراده سفر ابتدا نکنند ، نیاز و روابط قلبی کافی است . و نیز مبادا لطافت و بیرنگی نسبت این فقیر موجب انکار ذوق و شوق طالبان گردد . تم الکلام .

عبدالله غلام علی

نامه‌های نامیه کی‌تری شاه عبداللایه بق مولانای نووسیوه ،
به‌ونه‌ی هم شوینده و لیره‌دا بلاوی نه‌کینه‌وه :

.....
درویش صداقت کیش سعادت اندیش خود را بحافظ حقیقی
میسپاریم . از شر فتنهء حساد بدنهاد محفوظ دارد .

پیران طریقهء علیه قدس الله اسرارهم احیانا به بعضی انواع عسرت
که دچار اهل ارادت شود خرسندند ، تا اخلاص و انکاررا محک امتحان
و زبان آوران بی مایه را موجب تکذیب و امتهان شود .

و بعضی مردم خام را بخیال می آید اگر پیر من صاحب تصرف ، و یا
طریقهء من حق بودی ، چرا باین زودی مارا رهائی ازین عسرت نمیشد .
نمیدانند که عسرت عین طریقت و محض مراد پیراست ، تا سیه روی
شود هر که دروغش باشد .

از مقولات خواجه بزرگداشت : دلدار قوی ازان ما باش و مترس .
دگرها خردمندانرا کفایت است .

والسلام والاکرام .

عبدالله غلام علی

نامه ش دوو نامه ی تره بق شاه عبداللای دیلهوی نووسراون ،
یه که میان نهمه نهمندی حمیده ری موفتی به غدا نووسیویو
دووه میان حمیب ناغا ناویک نووسیویو هردوو نامه که به هوی
مولاناوه نیراون .

نامه ی یه کهم ، نامه ی نهمه نهمندی حمیده ری :

ز بس وصف فضل تو بشنیده ام
بجان مهر حب تو بگزیده ام
چنان در دل و دیده جا کرده
که گویی ترا سالها دیده ام

حق جل شانہ و عز سلطانه ، سایه قطب الاقطاب مرجع الشیخ
والشباب ، منبع الاسرار و مطلع الانوار ، دفینة الكلمة ، و خزينة الرحمة ،
شیخ الاسلام والمسلمین ، مجدد الشریعة والطریقة والدین ، بر مفارق
ما مخلصان جان فشان ، بل تمام عالم و عالمیان ممدود و مبسوط دارد ،
بالنبی و آله الامجاد .

غرض از تصدیع خدام عتبه علیه ، و واقفان سدهء سنیه ، اینکه این
مسکین بیچاره ، مغلوب قیود نفس اماره ، به محض فضل که مقتضای
مشرّب پیران این طریقهء علیه است ، در سلك غلامان آن آستان که قبلهء

راستان است منسلک شود . در حال حیات خود و بعد از ممات در اوقات نشر و موقف حشر در زمره خدام آن زمره سعادتمند محسوب و معدود شود .

یقین شده است بحمد الله که دولتمند و کریمند و از اغنیاء چیزی اندک طلبیدن دون همتی است . پس همین دولت مطلوبه را میخواهم که باولاد و احفاد این مسکین صداقت بنیاد هم سرایت کند . دگر چه تصدیع دهد .

احوال ما ضعیفان داند ضمیر پاکت آری که پرده نبود جام جهان نمارا

امید اطمئنان دوکلمه را به بشارت قبول و سرافرازی و دل نوازی حقیر قلمی و ارسال فرمایند . زیاده گستاخی نشد . ظل ظلیل بر مفارق عباد معدود باد . والسلام ختام .

خادم الفقراء النقشبندیه
محمد اسعد الفتی بیفداد
حمیت عن طوارق الفتن والفساد

نامه‌ی دووهم ، نامه‌ی حبیب ناغا :

عرضه داشت غلام زرخریده ، حبیب ، بدروه عرض میرساند که بفحواى (الاذن تعشق قبل العین احیانا) از تاریخ استماع شمایل و اخلاق آن قطب دائره کمال و مهر سپهر مجدت و افصال تا الحال ساعت بساعت آتش اشتیاق عتبه بوسی در اشتعال است . امید بخدام آن آستان فردوس نشان اینکه بنده و بنده زاده از جمله کناسان خانقاه علیه معدود فرمایند .

برای خاطر حضرت امام ربانی ، مجدد الف ثانی ، و شاه نقشبند قدسنا الله بسرهما من زلال برهما بدو کلمه از جانب سعادت جوانب سرافراز و ممتاز فرمایند (ان الله لا یضیع اجر المحسنین) .

و این مسکین بحمد الله چیزی از آثار تصرف غلامان آن حضرت را دیده ، و مضمون این مصرع را بگوش از زبان حال خود شنیده است . گفته اند : قیاس کن ز گلستان من بهار مرا (الامر اعلی وارفع) . والسلام .

بنده آستان
حبیب

نامه‌ی صهد و نهود و دووهه‌م

بۆ مه‌نسوبه‌کانی شاری هه‌ولێری نووسیه

حضرت حق جل جلاله و فیاض مطلق عم نواله مخلصان کرام قصبه
اربیل را از برکات همم علیه پیران سلسله جلیله نقشبندی بهریاب داراد
بمنه . نوازش نامه‌چه‌را باتفاق باستدعای قدوم این مسکین مرقوم و همگی
بختامهای محبت و ارادت مختوم فرموده بودند رسید . یقین بدانند که
اخلاص و حمیت اهالی آن سامان پرتو افکن خاطر و عکس نمای آینه فوآد
این مسکین است . اما درین وقت آمدن بدان دیار بنا بر بعضی مصالح نامقدور
بود . لیکن اگر مشیئت الهی باشد در هنگام عودت مدینه السلام نیت
چنان است صرف بنا بدلجوی احبای آن سامان اهل خود را از راه زهاب راهی
سمت بغداد و خود با چند کسی از مخصوصان عازم آن صوب شویم .
و اگر آمدن اتفاق نشد یقین بدانند که از طرف باهر الشرف حضرات قدس
الله اسرارهم مآذون نشده‌ایم ، نه اینکه خود از جاده التماس آن مخلصان
عزیزان انحرافی نموده باشیم . دگر مقصود اعظم سلامت و توفیق استقامت
آن عزیزان است که حتی المقدور دست تمسک بعروة الوثقای شریعت غرا
و طریقه علیه زهرا را لوازم شمرده ، منتج سعادت دارین درین آخر الزمان

مهولانا خویشی له‌گه‌ل نارونی ئەم نامه‌یه‌دا ئەم چهند دێزهی نووسیه :

الحق درین اننای فتنه ارباب انکار ، صاحب این دو عریضه ، اعنی
علامة الزمان مولانا محمد اسعد افندی الحیدری زاده مفتی دار السلام
بغداد ، وحیب آغا تایید فقرا و ترویج طریقه علیه دادند . اگر بعنایت
خامه سرافراز شوند ، مزید .

کاتب عریضه ، غلام آستان

(خالد)

همین است و بس • و این مسکین را با قفاس مبارکه امدادی فرمایند • والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته •

اضعف العباد
خالد النقشبندی

نامه‌ی صد و نه‌ود و سیّه‌م

بقیه‌ی له نموده نمورانی نووسیوه

مجموعه، لآلی و مراد و غنچه شکاف فوآد صداقت نهاد، یعنی سرافراز
نامه‌ی نامی و زیبا مفروضه گرامی که از جانب خیریت جوانب ملازمان سامی
بسرافرازی داعی مخلص رقمزد کَلک درر سَلک منشیان عطارذ نشان شده بود
رسید، و باعث ازدیاد دعاگوئی و امیدواری گردید • امید بآستانه داداریکه
در لباس شهزادگی سلوک درویشی و در کسوت جهاننداری شیوه تجرد
اندیشی بارجمندان جهان میکند، این است چنانکه بدین شیوه حمیده از
جمع نامداران سلسله جلیله آباء و اجداد ممتاز و با کمال علو حسب و نسب
با فقیران بی‌وجود بموقف تواضع و نیاز در می‌آیند، در عرصه سعادت
و اقبال دنیوی گوی سبقت از اقران ربوده، و در مراتب علیه اخروی
تبع و پیروی هم‌مقام پیشین خود نموده باشند، و برای چوب پاره که
بجمع آن با غیر حسودانت خطاب نتوان نمود، اشاره شده بود، روانه شد،
و خلاصه اظهار صداقت اینکه اگر این فقیر هیچ قطره آبروی در بارگاه
جناب احدیت داشته باشد، یقین دانسته در سروکار نیکویی و سعادت‌جویی
دینی و دنیوی آن صاحبی متقاطر میشود • دگر امانت خود و ترک هستی
و اختیار پستی، امید بمرادات دارین اصل و بتمنای نشأتین نائل باشند •

بسلیمان هم در هر خصوصی سفارش شده‌است بموقف عرض خواهد
رسانید .

الداعی

خالد

نامه‌ی صهد و نه‌وهد و چواره‌م

بۆ موحه‌مه‌د ناویکی کۆنه فه‌قبتی خۆی نووسیوه

تلمیذ فهیم و مخلص قدیم صداقت پیوند ، و محب صمیم سعادت‌مند
محمدرضا سلام رسان و دعاگوئیم . بعد از طول مهاجره این دوست وفادار را
یاد ، و بدو کلمهء مراتب محبت را بالمضاعف ازدیاد نموده بودند رسید ،
خوشنود شدیم . اما از مردم بسیار می‌شنویم در ظلم و مردم آزاری جرأتی
کلی بهم رسانیده و بمراتب ترقی کرده‌اند . آگاه باش که عباد الله مخلوقات
خدا و عیال ویند ، چنانکه در حدیث آمده‌است . و بعضی از مسلمانان
هستند که دلها دارند نظرگاه رحمت الهی‌اند ، و با عیال خدا بدسلوکی کردن
و همچنان دلها را آزردن چه شامت دارد و تحقیق خواهند مرد ، و غیر آن
عمل نیک هیچ بکار نخواهد آمد . والسلام .

اضعف العباد

خالد النقشبندی

برای نامه‌ی مه‌ولانا و ده‌رویش موحه‌مه‌د ناویک

ئهمه‌ش په‌یمانگی برابته‌تی‌یه

که مه‌ولانا له‌گه‌ل ده‌رویش موحه‌مه‌د ناویک کردوویه‌تی :

بندهء آواره ، مسکین بیچاره ، خالد کردی نقشبندی مجددی
شافعی ، جمله الله له و صرفه عما سواه ، با برادر دینی درویش محمد عقد

اخوت و پیوند صداقت که پیش ازین بسته بود بران عهد و میثاق اکنون باقی است ، و تا بروز حشر ان شاء الله تعالی پیوند عهد محکم خواهد بود ، مادام که نقض عهد ازیشان سرتزند ، ازین مسکین ظهور نکند . و برادران دینی ملا مصطفی و حسن افندی و محمود برادرم همه برین شخص شاهد نمودم که بآدای شهادت در دنیا و آخرت قیام نمایند .

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ) • و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آلہ و صحبه اجمعین • و عقد پدر و فرزندی و خادم و مخدومی شده بود بران ثابت و برقراریم •

والسلام •

(خالد)

لیزه‌دا نامه فارسی به کانی مه‌ولانا ته‌واو نه‌بن • وه‌ک له خویندنه‌وه‌یانه‌وه دیاری‌ئه‌دا له زۆر لادا ناته‌واویی ژسته یان ژئی‌نه‌که‌وتنی له‌باره‌ی زمانه‌وه‌ئه‌که‌ویتته به‌رچاو • ئییمه له‌به‌ر نه‌بوونی نوسخه‌ی زۆر له به‌رده‌ستمانا‌ئه‌و ناته‌واوی و هه‌لانه‌مان بۆ ژاست‌نه‌کرایه‌وه • نه‌شمان‌ویست خۆمان له خۆمانه‌وه ده‌سکاری‌یان بکه‌ین • بۆیه تکامان له هه‌موو نه‌وانه‌یه‌که نوسخه‌تری ژاستی نامه‌کانی مه‌ولانا‌یان لایه‌ئه‌و هه‌له و ناته‌واوی‌یانه‌مان بۆ ژاست‌بکه‌نه‌وه و ئاگادارمان بکه‌ن تا ئه‌گه‌ر خوا یار بی جاریکی‌تر ئه‌م کتیبه‌مان له‌چاپ‌دایه‌وه که‌لک له‌و نوسخه‌ ژاستانه‌وه‌ربگرین •

نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کائی مه‌ولانا

لی‌ره‌وه ده‌ست‌ئه‌که‌ین به نامه عه‌ره‌بی‌یه‌کائی مه‌ولانا . له‌پاش نامه
عه‌ره‌بی‌یه‌کانشی و هر له‌م به‌ش‌ده‌ا ئه‌و ئی‌جازه‌نامه‌نه ئه‌نووسینه‌وه که بۆ
مه‌نسووبه‌کائی نووسیون له‌گه‌ل هه‌ندێ ورده‌نامه‌یلکه‌ی بی‌روباوه‌ژ و
لی‌کدانه‌وه‌ی باب‌ه‌تی ئایینی . شایانی و ته‌ ئه‌م نامه عه‌ره‌بی‌یه‌ی مه‌ولانا له
کتیبی (بغیة الواجد فی مکتوبات حضرة مولانا خالد) وه‌رگیراون که شیخ
موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د صاحی‌بی برازای مه‌ولانا زکی‌خستووه و له‌ ۱۳۳۴هـ
هی‌جریدا له‌ چاپخانه‌ی (ته‌ره‌قی) له‌ شام له‌ چاپ‌دراوه .

★ ★ ★

الرقعة الاولى

الى مقام النبي صلى الله عليه وسلم

بسم الله الرحمن الرحيم

المعرض من العبد المذنب الظالم لنفسه ، المتناسي عما يجروء عليه في
غده وما اقترفه في أمسه ، خالد ، الى سدة مركز دائرة السعود ، وسبب ايجاد
كل موجود ، وصاحب المقام المحمود ، وينبوع الكرم والجود ، سيد الانبياء
والمرسلين، المبعوث رحمة للعالمين، قائد الفر المحجلين ، النبي الهاشمي الابطحي
اليثري العربي القرشي عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلوة والتسليمات
عدد معلومات الله في كل بكرة وعشى - ان العبد الفقير المسكين ، والمجرم
الحقير المستكين ، لازال يترقى في العثرات يوما بعد يوم ، ويحمل اوزار الرعايا

والبرايا قوما بعد قوم ، فلا يوفق لترك الكل حتى يطوى اليد الى هاتيك
الحضرة العلية بالراس دون الاقدام ، ولا يؤيد لاتباع شريعتكم الغراء ، واحياء
سنتكم السنية البيضاء بالتمام ، ولا يستعد لترك الظلم وبسط بساط العدل
ليستريح بسببه الانام ، ويرضى عنه الرب المهيمن العالم ، ويسر به ذلك
الجناب عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام •

ظلمت سنة من احيا الظلام الى
ان اشتكت قدماء الفجر من ورم

فواحسرتا على ما فرطت في جنب الله ، ولا حول ولا قوة الا بالله ، فالى
من اشكو سوء حالي سوى ذلك الجناب ، ولدى من ابث ما انا فيه من
الاضطراب ، وانت خليفة الله على عباده ، وهادى الانام الى سبيل سداذه ،
ومغيث كل متحير وقائده الى رشاده ، وغوث كل مضطر وموصله الى مراده ،
فالمرجو اما التخلص من هذه الورطات والتوجه مع الاخلاص الى ارض
الحجاز ، (ومن زحزح عن النار وادخل الجنة فقد فاز) ، واما الامداد للعدل
والانصاف ، وخفض الجناح والانتصاف وترك البدع والاعتساف ، والا فها
أنا منكوس الرأس بين يدي ربي يوم القيامة ، ومتيقن للندم حين لاتنفع
الندامة ، وصلى الله عليكم وعلى اخوانكم النبيين ، وعلى آلكم وصحبكم
اجمعين ، بداء كل كلام وختام •

خالد النقشبندي

الرقعة الثانية

كتبها جوابا على سؤال بعض العلماء ومنهم الشيخ عمر الغزى مفتى
الشافعية بدمشق والشيخ عبدالرحمن الكريري والشيخ عبدالرحمن الطيبي عن
تحقيق معنى قوله صلى الله عليه وسلم : «أقرب ما يكون العبد من ربه وهو
ساجد» •

اعلم ان قوله صلى الله عليه وسلم «أقرب ما يكون العبد ... الخ»

تقديره أقرية العبد الى ربه حاصلة حالة كونه ساجداً من نفسه حال كونه
غير ساجد اي تلبسه بالسجود اقرب لفضل الرب تعالى ورحمته من نفسه حال
تلبسه بسائر العبادات .

فالتفضيل مبتدء خبره محذوف وجوباً وهو حاصل ، وقوله (وهو ساجد)
جملة حالية سادة مسده . وذكر مفصلاً في الرضي في باب حذف الخبر وجوباً
فراجع ان شئت . ونظرة (من) في الحديث صلة للقرب بمعنى (الى) وليست
هي التفضيلية بل هي محذوفة مع المفضل عليه وهو الضمير الراجع الى العبد
او للفظ النفس المضاف اليه . ووجه حذفها استبشاع التكرار مع لفظ (من
ربه) ، اذ يصير التقدير (أقرب ما يكون العبد من نفسه من ربه وهو كما ترى) .
والمراد من القرب اليه تعالى وتقدس القرب الى معرفة رحمة ربه . ثم الحديث
ظاهر فيما ذهب اليه بعض الفقهاء من ان السجود أفضل ، واليه ذهب المحققون
من الصوفية وعللوه بأنه يشير الى المقصود الأصلي الذي هو المبدأ والمعاد
المشار اليهما بقوله تعالى (منها خلقناكم .. الآية) .

وقال سيدنا الامام الشافعي رضى الله تعالى عنه : القيام افضل ودليله
حديث رواه مسلم عن جابر بن عبد الله رضى الله تعالى عنهما «أفضل الصلوة طول
القنوت» . ويتأيد بأن ذكر القيام فرض وذكر السجود سنة وذكر القيام
قرآن وذكر السجود تسبيح . وورد أن فضل القرآن على سائر الكلام كفضل الله
تعالى على خلقه ، وقالوا ان ثواب الفرض يفضل على ثواب النفل بسبعين
درجة .

ولذا كتبت على هامش الركن الثالث مانصه : «والقيام افضل الاركان ،
ثم السجود ، ثم الركوع» . قال الشهاب القليوبي وفاقاً للروضة : ولا شيء
اذا ينوب . انتهى . وتوقف الامام احمد رضى الله تعالى عنه في هذه المسألة
ولم يقض فيها بشيء . وقال اسحق بن راهويه رحمه الله تعالى : الافضل في

الليل طول القيام وفي النهار كثرة السجود والركوع ، اي لأنه لم يرد في تطويله صلى الله عليه وسلم القيام في النهار ماورد فيه في الليل . وقد يرجح ما ذهب اليه محققو الصوفية بوجوه تركناها قاطبة تأدبا وتوقيا من تأييد اضعاف ماذهب اليه الامام الهمام الشافعي المطلبى رضى الله تعالى عنه وجزاء عن الأمة خير الجزاء ، وسقى مرقدہ المبارك شآبيب رضوانه وسجال فضله وامتنانه في كل صباح ومساء . والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثالثة

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب اطفاء' لخلاف بين علماء السليمانية

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيد المرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين . اما بعد فقد ورد مرسومكم الناطق بأنه وقع الخلاف بين السادات الموجودين عندكم في ان ارواح الانبياء الكرام عليهم الصلوة والسلام اين تكون في البرزخ ، هل هي حالة في اجسادها المكرومة كما كانت في الدنيا ام في أعلى عليين ، ام غير ذلك ، فما تحرر الامر فطلبتم التحقيق من العبد المسكين .

ف نقول وبالله التوفيق : الادب ان لايعين مقر معين لارواح الانبياء صلوات الله وتسليماته عليهم وعلى آلهم وصحبهم اجمعين ، ولا يعتقد ان في عالم الامكان من السموات والارضين بقعة تخلو من مدد روحانياتهم عموما ، وروحانية سيدهم وخاتمتهم خصوصا ، بل يجب اعتقاد انهم احياء واجسامهم في قبورهم ، وحياتهم فوق حياة الشهداء ، يصلون ويحجون ويلبون ويقرأون القرآن ويسبحون تلهذا بطاعة الله تعالى ويزيدهم الله تعالى بذلك من فضله ،

فلا يرد ان الآخرة ليست دار تكليف لاجتماع حياة الجسم بدون الروح كما هو المقرر عند اهل السنة ، ولا ينبغي التصريح بان حياتهم فيها كحياتهم في الدنيا ، ولا بمقارنة الروح للجسد وان جاز ذلك ، لاحتمال حياة الجسم بدون الروح كما هو معلوم ، لان الروح عندهم من الاسباب العادية كالشراب والطعام للرئ والشبع ، فالله تعالى قادر على خلق تلك المسببات بلا هذه الاسباب ، فيجوز كون ارواحهم في اجسادهم واجسادهم في قبورهم ، ويجوز كونها فيها وهي منعمة بسيرانها في الملك والملكوت على طريق خرق العادة ثم تعود الى قبورهم حيث شاء الله ، ويجوز كون اجسامهم احياء في قبورهم بلا ارواح كما تقدم والارواح حيث شاء .

وكون ارواحهم في أعلى عليين او في الرفيق الاعلى او في الفردوس او غير ذلك مما دلت عليه الاخبار الصحيحة ، لا يقتضى كون هذه المذكورات مقرا لها بخصوصها ، اما لجواز انتقالها من حال الى حال ومن منتزه الى منتزه ، واما لان للروح شأنًا غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى وهي متصلة بالبدن ، واذا سلم على البدن ترد الروح عليه السلام وهي في مكانها هناك كما قاله ابن القيم في كتاب الروح وأقره الحافظ السيوطي في كتابه (المنجلى في تطور الولي) ، واما لان الكمل حتى بعض الاولياء يمكنهم الله تعالى من التصور بصور عديدة بحصر او بغير حصر ، وقد تكون لهم صورة واحدة تملأ الكون ، ويذهب بالكشف احيانا الى ان السموات والارضين والعرش والكرسي مملوءة من رسول الله صلى الله عليه وسلم وكرم ، ومنه يظهر انحلال كون سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم رأى ليلة المعراج سيدنا موسى عليه السلام ، مثل له عند الكتيب الاحمر يصلي في قبره ثم رآه في المسجد الاقصى اقتدى به مع الانبياء عليهم السلام ، ثم في السماء السابعة او غيرها مع جماعة من الانبياء فكله في امر الصلوة ومراجعة ربه .

وهنا احاديث ضعيفة او باطلة تدل على خلو قبره عنه ظاهرا مطلقا او بعد

ثلاثة ايام او بعد اربعين يوما اغتر بها بعض الناس ، فلا يجوز التعويل عليها لانها مع ضعفها وتأويلها تعارض الاحاديث الصحيحة الدالة على بقاء الانبياء في قبورهم كحديث انا اول من تنشق عنه الارض وحديث نقل يوسف الصديق عليه السلام من قبره بمصر الى مقبرة آباءه الكرام بارض الشام عليهم الصلوة والسلام . والسلام ختام الكلام — نور عيني

خالد النقشبندي

الرقعة الرابعة

ارسلها الى خلفائه في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . من العبد الفقير المستهام (خالد النقشبندي) المتمسك باتباع سنة خير الانام ، عليه افضل الصلوة واكمل السلام ، الى الاخوان المخلصين الكرام ، من سكان دار الخلافة العظمى ، لازالت مصونة عن كيد الخائنين ، ومقرونة بنصرة حاميتها وحامى بلاد المسلمين الى يوم الدين آمين .

السلام التام والتحية والاكرام . اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على صحة ذواتكم فاورثت المسرة المشيرة الى ثباتكم على الطريقة السنية السنية مع كثرة مزاحمة المنكرين ، فحمدت الله تعالى على ذلك ، المرة بعد المرة .

وقرع سمع هذا المسكين ، ان بعض الغافلين عن اسرار حق اليقين ، يعدون الرابطة بدعة في الطريقة ، ويزعمون انها شيء ليس له اصل ولا حقيقة . كلا انها اصل عظيم من اصول طريقتنا العلية النقشبندية ، بل هي اعظم اسباب الوصول بعد التمسك التام بالكتاب العزيز وسنة الرسول . .

ومن جملة ساداتنا من كان يقتصر في السلوك والتسليك عليها ، ومنهم

من كان يأمر بغيرها ايضا مع تنصيبه على انها اقرب الطرق الى الفناء في الشيخ الذي هو مقدمة الفناء في الله ، ومنهم من اثبتها بنص قوله تعالى (يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين) ، فقال من سادتنا الكبار (الشيخ عبيدالله المشهور بخواجه احرار قدس سره) ما حاصله ان الكينونة مع الصادقين المأمور بها في كلام رب العالمين هي الكون معهم صورة ومعنى ، ثم فسر الكينونة المعنوية بـ (الرابطة) وهي عند اهلها مشهور .

وفي كتاب (الرشحات) بالتفصيل مسطور ، فكأنهم لم يتصوروا منه الرابطة اصطلاحا والا لما وسعهم انكارها ، اذ هي في الطريقة عبارة عن استمداد المرید من روحانية شيخه الكامل الثاني في الله تعالى وكثرة رعاية صورته ليتأدب ويستفيض منه في الغيبة كالحضور ، ويتم له باستحضارها الحضور والنور ، وينزجر بسببها عن سفاسف الامور ، وهو امر لا يتصور جوده الا ممن كتب الله تعالى له في جبهته الخسران ، واتسم والعياذ بالله تعالى بالملت والحرمان ، لانه ان كان ممن يعتقد بالاولياء ، فقد صرحوا بحسنها وعظم نعمها ، بل اتفقوا عليها ، كما لا يخفى على من تتبع كلماتهم القدسية ، واستنشق تفحاتهم الأنسية ، والا فلا بد ان يعتقد بكلام ائمة الشرع ، واساطين الاصل والفرع ، فقد قال بها من كل مذهب من المذاهب الاربعة ائمة تصريحاً وتلويحاً . وها انا اسرد بعض ما ذكروه مع تعيين اماكنها ليراجعها من ليس في قلبه مرض ، ولا ينكر على الاولياء بمجرد اتباع الهوى والغرض .

فاقول وبالله التوفيق ، وهو الهادي الى سواء الطريق ، فقد صرح بالتصرف والامداد الروحانيين جماهير المفسرين في تفسير قوله تعالى (لولا ان رأى برهان ربه) ، ومنهم صاحب (الكشاف) مع انحرافه عن الاعتدال واتصافه بالانكار والاعتزال ولفظه « وفسر البرهان بانه اي يوسف عليه السلام سمع صوتا اياك واياها ، فلم يكثرث له ، فسمعه ثانيا فلم يعمل به ، فسمع ثالثا :

اعرض عنها فلم ينجع فيه حتى مثل له يعقوب عليه السلام عاضا على انملته ،
وقيل ضرب بيده على صدره » الى آخر ما قال •

وقال من الائمة الحنفية الشيخ الامام اكمل الدين في (شرح المشارق) في
حديث (من رأني •• الحديث) «الاجتماع بالشخص يقظة ومناما لحصول ما به
الاتحاد له خمسة اصول كلية ، الاشتراك في الذات او في صفة فصاعدا او في
حال فصاعدا او في الافعال او في المراتب ، وكل ما يتعلل من المناسبة بين
شيئين او اشياء لا يخرج عن هذه الخمسة وبحسب قوته على ما به الاختلاف
وضعه يكثر الاجتماع ويقل ، وقد يقوى على ضده فتقوى المحبة بحيث يكاد
الشخصان لا يفرقان ، وقد يكون بالعكس ، ومن حصل الاصول الخمسة
وثبتت المناسبة بينه وبين ارواح الكمل الماضين اجتمع بهم متى شاء » • انتهى •

وقال منهم محشى الاشياء الشريف احمد بن محمد الحموي في كتابه
(تحات القرب والاتصال باثبات التصرف لاولياء الله تعالى والكرامة بعد
الانتقال) ما خلاصته «ان الاولياء يظهرون في صور متعددة بسبب غلبة
روحانيتهم على جسمانيتهم وحمل على هذا المعنى ما في بعض روايات الحديث
الصحيح قال صلى الله عليه وسلم (ينادى من كل باب من ابواب الجنة بعض
اهل الجنة ، فقال ابو بكر رضى الله تعالى عنه وهل يدخل احد من تلك
الابواب كلها ؟ قال نعم وارجو ان تكون منهم) » •

وقالوا « ان الروح اذا كانت كلية تظهر في سبعين الف صورة ، هذا في دار
الدنيا وفي البرزخ من باب الاولى ، لان الروح فيه اغلب واشد استقلالا
بسبب المفارقة عن البدن » • انتهى •

ومن الائمة الشافعية الامام الغزالي في (الاحياء) في باب (تفصيل ما ينبغي
ان يحضر في القلب عند كل ركن من الصلوة) مانصه «واحضر في قلبك النبي

صلى الله عليه وسلم وشخصه الكريم وقل السلام عليك ايها النبي وليصدق
املك في انه يبلغه ويرد عليك ما هو اوفى منه » . انتهى .

وقال منهم العلامة الشهاب احمد بن حجر المكي شيخ شيخ الشهاب الخفاجي
في (شرح العباب) في بيان معاني كلمات التشهد مانصه « وخو طب صلى الله عليه
وسلم كانه اشارة الى انه تعالى يكشف له عن المصلين من امته حتى يكون
كالحاضر معهم ليشهد لهم بافضل اعمالهم وليكون تذكر حضوره سببا لمزيد
الخشوع والخضوع ثم ايده بما مر عن الاحياء » .

ولشيخ الشيوخ الامام العارف السهروردي الشافعي في (عوارف
المعارف) في باب (صلوة اهل القرب) مثله ومن عباراته « ويسلم على النبي
صلى الله عليه وسلم ويمثله بين عيني قلبه » . انتهى .

وصرح العلامة الشهاب ابن حجر في اواخر (شرح السائل) وفاقا للحافظ
الجلال السيوطي في كتابه (تنوير الحلك في رؤية النبي والملك) انه « حكى عن
ابن عباس رضى الله تعالى عنهما انه رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم في
النوم ، فدخل على بعض امهات المؤمنين ، فاخرجت له مرآة النبي صلى الله
عليه وسلم فنظر فيها فرأى صورة النبي ولم ير صورة نفسه » . انتهى .

وهذا هو الفناء في الرابطة في اصطلاح القوم . لا يقال ليس الكلام في
صورة النبي ، لأننا نقول ان هذا ليس من خصائص الانبياء ، وكل ما هو
كذلك فهو مشترك بينهم وبين الاولياء ، ولا شك في هذا عند اهله . نعم مخاطبة
غيره صلى الله عليه وسلم في الصلوة مبطله لها واحضار الصورة فيها والتسليم
على صاحبها من خصائص حضرة روح الوجود وصاحب المقام المحمود عليه
وعلى آله وصحبه الصلوة والتسليم من الكرم الودود ، وهو غير مراد في مانحن
فيه . هذا . وقال منهم الحافظ الجلال السيوطي في رسالة حافلة الفها في مثل هذه
المادة سماها كتاب (المنجلى في تطور الولي) نقلا عن الامام السبكي الشافعي في

(الطبقات الكبرى) «الكرامات انواع» الى ان قال «الثاني والعشرون التطور باطوار مختلفة ، وهو الذي تسميه الصوفية بعالم المثال ، بنوا عليه تجسد الارواح وظهورها في صور مختلفة من عالم المثال ، واستأنسوا له بقوله تعالى «فتمثل لها بشرا سويا» ، ومنه قضية (قضييب البان) « ثم ذكرها وذكر غيرها .

وقال منهم الامام العارف الشعراني قدس سره في كتاب (النفحات القدسية) عند اداب الذكر ما نصه : « السابع ان يخيّل شخص شيخه بين عينيه وهذا عندهم أكد الآداب » . انتهى بحروفه .

قلت وليست الرابطة عندنا معاصر النقشبندية الا هذا كما يشهد له ما في جميع كتبهم المعتمدة . وذكر العلامة السفيري الطيبي من الشافعية في شرح البخاري عند قوله «ثم حجب اليه الخلاء» «ان الشيطان كما لايقدر ان يتمثل بصورة النبي صلى عليه وسلم لايقدر ان يتمثل بصورة الولي الكامل ايضا» بشرط ذكره ثمة .

وقال من اكابر الحنفية ايضا العلامة الشريف الجرجاني قدس سره في اواخر (شرح المواقف) قبيل ذكر الفرق الاسلامية وفي اوائل حواشيه على (شرح المطالع) بصحة ظهور صور الاولياء للمريدين حتى بعد التوفي واخذهم الفيوض منها .

وقال منهم ايضا الامام العارف بالله تعالى الشيخ تاج الدين الحنفي النقشبندي العثماني قدس سره عند بيان طرق الوصول الى الله تعالى في رسالته المعروفة (بالناحية) مانصه : «الطريقة الثالثة الربط بالشيخ الذي وصل الى مقام المشاهدة وتحقق الصفات الذاتية ، فان رؤيته بمقتضى (هم الذين اذا رأوا ذكر الله) تفيد فائدة الذكر ، وصحبته بموجب (هم جلساء الله تعالى) تنتج صحبة المذكور» الى ان قال « فينبغي ان تحفظ صورته في الخيال وتتوجه الى القلب الصنوبري حتى تحصل الغيبة والفناء عن النفس . وان وقتت

عن الترقى فينبغي ان تجعل صورة الشيخ على كتفك الايمن
وتفرض من كتفك الى قلبك امرا ممتدا ، وتأتي بالشيخ المذكور على ذلك
الامر الممتد وتجعله في قلبك ، فانه يرجى لك بذلك حصول الغيبة والفناء » •
اتهى بحروفه • وجرى عليه قدوة المحققين وزبدة المتأخرين الشيخ العارف
عبدالغني النابلسي الحنفي قدس سره واقره في شرحه على الناجية المسمى
(بمفتاح المعية) •

وقال من ائمة الحنابلة الغوث الاعظم والامام الافخم سيدي الشيخ
عبدالقادر الجيلاني قدس سره مامعناه : «ان للفقير اي السالك طريق القوم
رابطة قلبية مع الاولياء ويستفيد منهم بسبب تلك الرابطة باطنا فلا بأس بعدم
اكرامه ظاهرا بخلاف الاجنبي الذي ليس له رابطة معهم » • انتهى نقلا عن
الامام السهروردي في (باب آداب المريـد مع شيخه) من عوارفه •

وقال منهم ايضا العلامة شمس الدين ابن القيم في كتاب (الروح) «للروح
شأن آخر غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى ، وهي متصلة ببدن الميت
بحيث اذا سلم على صاحبها ترد السلام وهي في مكانها هناك » • انتهى نقلا
عن الحافظ السيوطي في كتاب (المنجلي) •

قلت والنصوص بهذا المعنى اكثر من ان تحصى ، وفيه دلالة ظاهرة على
نوع تصرف للاولياء بعد الموت • وقد الف كثير من المحققين في ذلك رسائل
واضحة المسالك ، فليحذر الموفق عن انكاره فانه من المهالك •

وقال من الائمة المالكية الامام الجليل صاحب (المختصر) المشهور الشيخ
خليل رحمه الله تعالى مانصه : «الولي اذا تحقق في ولايته ، تمكن من التصور
في روحانيته ، ويعطي من القدرة التصور في صور عديدة ، وليس ذلك بمحال
لان المتعدد هو الصورة الروحانية وقد اشتهر ذلك عند العارفين بالله نقله
الحافظ السيوطي عنه في الكتاب المذكور ونقل فيه ايضا عن الامامين الهمامين

من المالكية الشيخ ابي العباس المرسى وتلميذه ابن عطاء الله السكندري
قدس سرهما ما يقاربه » •

فكيف يسوغ للعوام انكار مثل هذه الاحكام ، بعد تصريح الاولياء
الكرام والعلماء الاعلام الذين هم اهل الحل والأبرام ، ومنهم من يتلقى العلوم
اللدنية بلا واسطة من الحي الذي لا ينام ، واقتصرت على هذا القدر من الكلام
خوفا من الاملال والاسنام ، والا لألفت فيه مجلدا حافلا بعون الملك العلام •
ولولا رعاية الشفقة على الاخوان في الدين من وقوعهم في انكار طور الاولياء
الكاملين ، لما أقدمت على اظهار بعض هذه الاسرار ، لكن الجأني اليه امران :

الامر الاول : الذبّ عن الطريقة التي هي عروة الوصول ، وسلكهم
رضوان الله واتباع الرسول التي اصولها التمسك بعقائد اهل السنة الذين
هم (الفرقة الناجية) ، وترك التقاط الرخص ، والاخذ بالعزائم ، ودوام المراقبة،
والاقبال على المولى ، والاعراض عن زخارف الدنيا بل وعن كل ماسوى الله
تعالى، وملكة الحضور المعبر عنه في الحديث الشريف بالاحسان وهو ان تعبد
الله كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك ، والخلوّة في الجلوة مع التحلي
بالاستفادة والافادة في علوم الدين ، والتزبي بزي عوام المؤمنين ، واخفاء
الذكر ، وحفظ الانفاس بحيث لا يخرج ولا يدخل نفس مع الغفلة عن الله
الكريم ، والتخلق باخلاق صاحب الخلق العظيم عليه الصلوة والتسليم •

وبالجملة فهذه الطريقة بعينها هي طريقة الاصحاب الانجاء عليهم
الرضوان من غير زيادة ولا نقصان ، وهي عبارة عن الاخذ بعزائم الكتاب
والسنة ولهذا قال امام الطريقة وغوث الخليقة الشيخ بهاء الحق والحقيقة
والدين السيد محمد البخاري المعروف بشاه نقشبند قدس سره ما معناه
«من اعرض عن طريقتنا فهو في خطر من دينه» •

والامر الثاني : التحذير عن تمويه الغافلين وتزويرهم لتلاؤدى الى انكار

هذه الطائفة وتكديرهم ، ويسرى من شؤمه والعياذ شيء الى باب لا يزال
الفقراء الصادقون متضرعين الى الله تعالى لتأييده وبقائه وحفظه من فتن الحساد
و مكاييد أعدائه ..

وهذا الفقير يوصيكم بجميع ما تقدم من الآداب ويخبركم بأنه يبرأ الى
الله تعالى من كل من يخالف الكتاب والسنة ولم يتبع هدى النبي واصحابه ،
ويامرهم بصالح الدعوات في الصباح والمساء لدوام تأييد الدولة العلية العثمانية
التي عليها مدار الاسلام ونصرتها على اعداء الدين والمرتدين اللثام . والسلام
عليكم ورحمة الله وبركاته في البدء والختام .

خالد النقشبندى

الرقعة الخامسة

كتبها الى السيد اسماعيل البرزنجي الكونه كوترى خليفته في (المدينة المنورة)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، والمذنب المستكين ، خالد المجددى النقشبندى ،
سومح بالفضل الجلي من الوهاب العلى ، الى خيله وصفيه الوشى النبيل ،
قدوة السالكين ، الشيخ اسماعيل ، كان الله له عوضا عن كل كثير وقليل ،
ولهذا الفقير الذليل ، انه هو حسبنا ونعم الوكيل .

وبعد فقد شرفتنا مكاتبيكم المرة بعد المرة فاطربتنا واورثتنا غاية المسرة ،
وهديتكم الرسالة من الشام ، ايضا وصلت بالتمام ، وكتبت اليكم الأجوبة
قبل هذا وكأنها ما تشرفت بليقاكم ، وما تنورت من اشعة محياكم ، والتمستم
في هذه النوبة مع خادمكم تحرير بعض آداب الطريقة العلية ، وابداء شيء من
الأسرار القدسية .

لا يخفى عليكم ان الأسرار لا تكتب في الأسفار ، واما الآداب فتفصيلها
لا يسعه الكتاب ، ولا شك ان هذا بين لدى ذلك الجنب . وقد امرنا بعض

الاحباب بتحويل شيء منها امثالاً واداء لبعض ما لكم علينا من شكركم ،
وضمننا اليه اجمالاً بعض كلماتنا ، وهى ان اهم الآداب في الطرق كلها لاسيما
في الطريقة العلية النقشبندية ، شدة التمسك بالشرعة الغراء ، والتشهير التام
للصبر في البأساء والضراء ، وبذل المجهود في الشكر في الرخاء والسراء ،
واحياء السنة السنية والتباعد عن البدع الردية ، ودوام التضرع الى الله
بالانكسار ، والجهد الجهد لطرد الخواطر ولو اخروية آناء الليل واطراف
النهار ، حتى يصير الحضور ملكة في القلب كابصار الباصرة ، ولا يبقى تعلق
البال بشيء سوى المحبوب الحقيقي عز شأنه في الدنيا والآخرة ، مع تنزيه
الشهود جلت كبرياؤه غاية التنزيه ، واثبات الصفات له زائدة من غير شائبة
التكيف والتشبيه .

فمن كلماتهم القدسية كل ما خطر ببالك او هجس في خيالك فالله بخلاف
ذلك . فعليكم بمزج الحيرة التامة بالحضور والثقة الكاملة به تعالى في جميع
الأمور ، وعدم الاعتماد على الوقايح وان كانت في غاية الظهور ، والاستقامة
مع الاخذ بالعزائم على حسب المقدور ، (وما لا يدرك كله لا يترك كله) .

ومن انقاسهم النفيسة «الطرق الى الله تعالى مسدودة الاعلى المقتفين آثار
رسول الله صلى الله عليه وسلم ، وان المدار على نفي الوجود وبذل المجهود
والوفاء بالعهود والقناعة بالموجود » .

**امرتك الخير لكن ما اتتمرت به
وما استقممت فما قلبي لك استقم**

وصلى الله على سر الوجود ومنبع الكرم والجود سيدنا محمد النبي
الامي الهاشمي وعلى آله واصحابه افضل صلوات واتمها ما تعاقب بالبكرة
والعشي وسلم تسليمًا ، وكذلك ثم السلام عليكم وعلى كل من لديكم ، وقد
وصيناك بامور هناك فلا تنس ما به وكلناك .

ونقبل باطني قدمي من وطئ ثرى طيبة الطيبة بقدمه ، ولا سيما من يذكر
أحيانا اسمنا منهم بفضلهم وكرمه ، ونرجو من كل الدعاء وحسن النظر وتبليغ
سلامي بغاية الذل والمسكنة الى سيد البشر ، عليه وعلى آله وصحبه من الله
الصلوة الزاكية ، والسلام الاطيب الازهر .

الرقعة السادسة

كتبها بحق اخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب
انتصارا للحق واستفتاء من اهل الصدق

بسم الله الرحمن الرحيم

ما قول مشايخ الاسلام والعلماء الأعلام من اهل الحديث والتصوف
والقضاء والافتاء والتدريس والأحكام ، تقع الله تعالى بعلومهم وبركات
انقاسهم الانام ، واحلهم اعلى فرايس دارالسلام ، في من كان اشعرى الاعتقاد
وشافعي المذهب ، نقشبنديا وقادريا في المشرب ، حاثا على اتباع السنة
السنية النبوية ، محذرا عن كل بدعة غير مرضية ، مقتنيا ما استطاع
آثار السلف الصالحين ، معرضا عن الدنيا واهلها ، لا تاخذة لومة لائم في
الدين ، يحب الله الى عباده ، ويسلكهم طريق عباده ، يامر بالمعروف وينهى
عن المنكر ، ومن تردد اليه بحسن النية والاخلاص استيقظ من نوم الغفلة
وبدوام الذكر تحلى وتذكر ، وله في الباطن قوة تصرف يقتدر بعون الله تعالى
بها على التأثير في المريدين ، والقاء الجذبات الالهية في قلوب المسترشدين ،
ورفع الحجب ونفى حضور ما سوى الله او تقليده عن قلوبهم ، مع امور آخر
من اسرار الطريقة مما ينبغي كتبه على غير اهله ، وحج العبادة والشوق اليها
من الخشوع والمواظبة على افادة الفرائض بالجماعة وعلى سنن الرواتب والاشراق
والضحى والاوايين ، والتهدد وقلّة الهجوع وكثرة الجوع ولا اقل فيهم من
المداومة على الذكر الخفي الثابت تفضيله على الجهرى بسبعين ضعفاً على الوجه

الواضح الوفي ، وكان ماذونا بل مأمورا من طرف شيخه المأمور كذلك ، وهكذا يتلقين الذكر والارشاد للطالين ، وتعليمهم آداب الطريقة الأنيقة النقشبندية والطريقة العلية القادرية ، على سنن الأسلاف الماضين ، وحشهم على اتباع الشرع الشريف ، فهل يكتفى حينئذ لجواز التلقين والارشاد بما تقدم من المكارم والسداد ، أم يشترط مع ذلك كله ظهور بعض خوارق كونية وكرامات حسية ، مما الفت طباع العوام بطلبه من المشايخ كالمشي على الماء والطيران في الهواء والاتفاق من الغيب ، وعلى تقدير جواز ارشاده للمسلمين من غير اشتراط تلك الأمور على ما هو المقرر عند اساطين الكشف وائمة الوجدان من المتقدمين والمتأخرين ، فهل يحكم بوجوب الارشاد عليه نظرا الى قلة هذه الأمور النفيسة او اتفائها ظاهرا في اكثر اقطار الاسلام ، او بندبه كما هو الظاهر ، او بجوازه مطلقا ، او بتغيره بالنسبة الى اشخاص المريدن قياسا على الامر بالمعروف والنهي عن المنكر في وجوبه تارة وندبه اخرى وكراهته مرة وحرمة أخرى ؟

وهل يجوز الارشاد بلا تصرف باطنى قياسا عليهما ايضا ؟ وعلى تقدير ان يشترط في حقيقة الارشاد امور ، فاذا اتفتت ايمتنع او يحكم بجوازه عند فقدانها ايضا كقضاة الضرورة الموجودين الآن المحكوم بنفوذ احكامهم مع عدم جمعهم شرائط القضاء ام لا ؟ أفئونا مأجورين برد الجواب واضحا على وجه الصواب ، لازلتهم موفقين لمرضاة العليم الوهاب^(١) .

---

(١) ومما رأيته في تعليقات المرحوم السيد اسعد صاحب ابن المرحوم الشيخ محمود صاحب اخي حضرة مولانا خالد خالد قدس سره انه قد كتب والده الشيخ محمود صاحب في سنة الف ومائتين واربعين هجرية من السليمانية الى حضرة اخيه الماجد مولانا خالد كتابا يشكو فيه تهاجم الناس من شتى الاطراف بالتنقيدات عليه بحجة ان ليس له كرامات على ما هو المشهور من المرشدين ، فلا يليق بالبقاء على مقام الارشاد بدلا عن حضرة اخيه مولانا خالد ، ولا يريدون بذلك شيئا الا ازعاجه واخراجه من بلدة السليمانية .

الرقعة السابعة

كتبها الى مريده عبدالله باشا حاكم ايالة عكا
مرشدا له الى الاستسلام لما جرى عليه القضاء والقدر

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الفاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، اخذ
الله بيده ، وامده بمدده ، الى خادم الفقراء ، وغرة الوزراء ، لازال بعين
العناية محروسا ، وبنيال المآرب مأنوسا . آمين .

فكتب حضرة مولانا خالد قدس سره ذلك الاستفتاء وعممه على علماء
البلاد الاسلامية ، وقد افاد فيه واجاد واومى بطرف خفى او جلى أن
شرط الولي المرشد للناس هو اتباع الكتاب والسنة واقامة احكام الدين
وقوته على تربية المريدين من المسلمين ، كما يظهر منه ايماء ان اخاه
الشيخ محمود صاحب رجل متصف بشروط الارشاد ولذلك انا به منابه
عند غيابه عن بلدته . وقد اعترف بفضل الشيخ محمود صاحب معاصروه
من اكابر العلماء من المؤلفين الفضلاء ، وكان له خلفاء كبار في زمن ارشاده
بالشام بعد وفاة اخيه حضرة مولانا خالد قدس سره كالامام العارف بالله
تعالى مولانا الشيخ بكر الكردي الكلالي نزيل دمشق صاحب (صفوة
التفاسير) ، ومرجع العلماء الشيخ علي البالولي ، والمحقق المتين العارف
بالله الشيخ احمد السمين البغدادي مدرس المدرسة الاعظمية ، ومولانا
الشيخ مسعود الامدي والشيخ محمد الهرايى نزيل (ادلب) ، والعلامة
الشيخ محمد القرمشلي قدوة الشافعية في (ديار بكر) ، وغيرهم من اجلة
العلماء الفضلاء .

ويؤخذ من كلام حضرة مولانا في كتابه الاستفتائي ان المرشد اذا كان
ملازما لطاعة ربه ، ممثلا او امره ، مجتنباً نواهيهِ ، متمسكا بالسنة ،
مقتفيا اثر الكمل العارفين ، مشتغلا بذكر الله تعالى مراقبا عظمة ربه
جل جلاله بحيث لا يفغل عنه تعالى شأنه ، وكان مأذونا من شيخه الكامل
المأذون له كذلك ، فهو جدير بان يقوم بوظيفة الارشاد ، في طريق الدعوة
الى توحيد رب العباد ، ولا يشترط ان تظهر على يده خوارق العادات ، اذ
هي ليست شرطا لصحة الارشاد ، ولا دليلا على الافضلية بل التفاضل
باعتبار درجات القرب الالهي ، ولذلك قل ظهورها على ايدي السلف
الصالحين من الصحابة والتابعين ، رضوان الله تعالى عليهم اجمعين .

اما بعد فقد بلغني مرسومكم الحاوي لشدة الاعتقاد ، والمبالغة في الاستمداد ، لطلب الذرية لكم . اما الدعاء فقد صدر مني مرارا ، واما الهمة فلست من اهلها . ولئن سلم فلا تستعمل الهمة الا بعد ظهور ان المطلوب قضاء معلق . والى الآن ما تبين كون مطلوبنا كذلك لعمى بصائرنا بسبب البدع والشبهات .

ولا يجوز اعتقاد ان القضاء المبرم يرد بهمم الانبياء فضلا عن الاولياء ، وكل ما يرد فهو معلق وان لم يظهر تعليقه في اللوح او الكشف ، بل لا يرد مطلقا اذ المقضى في صورة وقوع شيء وقوعه ، وفي عدمه عدمه ، لان معنى ابرام وقوع شيء مثلا احكامه والقطع بوقوعه بحيث لا يرده احد ولا يصرفه صارف ، فاذا فرض رده يلزم منه محالات :

احدها عجز الباري تعالى حيث ابرم شيئا ونقضه غيره . وثانيها الكذب في كلامه النفسي لانه تعالى قال في نفسه في الازل هذا الامر سيقع حتما ، والا لما كان مبرما مع ان الفرض عدم وقوعه . وثالثا الجهل ، لانه تعالى تعلق علمه بانه لا يرده شيء ، ووقع خلاف ما علمه تعالى وتقدس عما لا يليق بجناحه الاقدس ، بل لايجوز تعلق ارادة الباري تعالى بنقض ما ابرمه ، اذ الارادة لا تتعلق بالمحال الذاتي كما تقرر في محله ، وكل ما يستلزم نقضا عليه تعالى فهو محال ذاتي .

وما يحكى عن بعض أصحاب الغوث الاعظم بابي هو وامي من ان الله تعالى رد له مبرم القضاء ، فغير ثابت بهذا اللفظ ، وبفرض ثبوته وهو الشايخ فالولى يعذر في نطقه بغير المشروع لسكره ومحوه ، ولايجوز تقليد غيره له لشعوره وصحوه ، ولا يسقط التكليف الا عن سقط عنه شرعا . وأيضا الخطأ الكسفى كالخطأ الاجتهادي يعذر صاحبه ولا يقلد فيه . ومن لم يجوز الخطأ على الاولياء لم يفرق بين النبي والولي تماما .

وايضا قد يكتب في اللوح امر من غير تعليق فيظنه بعض اهل الكشف مبرما لعدم رؤية تعليق له في اللوح ، فيخبر بابراره وهو صادق بحسب ظنه لأنه لم يره الا مبرما مع أنه معلق في علم الله تعالى .

فالمعلق قسمان أحدهما معلق في العلم واللوح ، والثاني معلق في العلم مبرم في اللوح . وما وقع للفوٹ الاعظم قدس سره الاقوم من القسم الثاني ، وقد وقع لغيره من الاولياء ايضا .

وكما يجب التحرز عن انكار الاولياء ، يجب التحرز عن الغلو في الاعتقاد بهم بحيث يؤدي الى خلل في فرض العقيدة ، وهذا كثير في المفرطين في حسن الظن بالاولياء ، والشيطان ذو مكر ومكيده .

واذا اراد الله بأحد ان ياخذ حظا من فيض شيخ ، يظهر عليه كمال ذلك الشيخ فوق ما هو فيه . فلا ينبغي الاصغاء الى قول (اسماعيل الانارائي) فينا، فوالله أنا دون ما يعتقدني هو بكثير ، ولا ينبئك مثل خبير . وافضل الصلوة والسلام على البشير النذير وعلى آله وصحبه اجمعين .

الرقعة الثامنة

كتبها من الشام الى مخلصه مكي زاده مصطفى عاصم افندي

شيخ الاسلام في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على جميع نعمه ، لدى جميع خلقه ، ما علمنا منها وما لم نعلم ، وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وعلى آله وصحبه وسلم .

أما بعد ، فقد ورد الينا مكتوبكم ، وامال اليكم قلوب الفقراء بعض الأمانة ، ووصلت الينا شهرة اهتمامكم بترويج طريقتنا التي هي لب الشريعة ،

فزادكم هذا عندنا مهابة وجلالة ، جزاكم الله في الدارين خيرا ، وحفظكم من كل ضرر سرا وجهرا .

اعلموا انه ثبت بالكشف الصحيح والوجدان الصريح عند جهابذة الكشف والشهود وبذلة الروح ونفاة الوجود ، ان اجل السعادات وافضل العبادات بعد تصحيح الاعتقاد والتبري عن ترهات اهل الفساد والقيام بالفرائض على مذهب احد الاربعة الامجاد ، المواظبة على الذكر الخفي مع دوام العلم بانه سبحانه وتعالى يراك وان لم تكن تراه ، ولا يغيب عنه مثقال ذرة ، وحاضر عنده متقلب عبده ومشواه ، ولا اريد العلم التقليدي فانه يكون في بعض الاحيان ويشترك فيه اهل البدع والاحسان وارباب الكفر والايمان ، بل المراد العلم الحقيقي المأخوذ من أئمة المشاهدة بالوجدان ، وهو يحصل على طريق جرى العادة اما بترك الكل وارتكاب المجاهدات الشاقة والخروج عن جميع الزخارف ، واما بالتمسك قلبا وقلبا بباطن اهل المعارف ، ولا سيما احد خلفاء هذه الطريقة العلية قدس الله اسرار مواليها ، وامد في الدارين من جد في تكثير اهاليها فانهم قد يكرمون اناسا بعون الله تعالى بدولة الشهود وبالهمم القاهرة ، ولو كانوا متقلبين على الفرش الممهدة في الثياب الفاخرة ، بشرط كمال الاخلاص واتباع السنة وترك البدع والاعراض القلبي عن متاع الدنيا والميل الى نعيم الآخرة ، وعليهم حمل كثير من الاولياء وبعض العلماء ما رواه ابو سعيد الخدرى رضى الله تعالى عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال « ليذكرن الله عز وجل اقوام في الدنيا على الفرش الممهدة يدخلهم الدرجات العلى » ، قالوا ان هذا الحديث الشريف دليل على صحة ما عليه السادة النقشبندية قدس الله تعالى اسرارهم وافاض علينا انوارهم ، ومن لم يوفق لاحد الامرين فحق له البكاء على نفسه ولله در القائل :

على نفسه فليبك من ضاع عمره
وليس له فيها نصيب ولا سهم

فعلیکم علی قدر المقدور الاعتناء بالاذکار الخفية ، والاستمداد من سادة
هذه السلسلة السنية ، ولا یصدنکم ما اتم فیہ من المراتب العلیة ، فقلیل هذه
الطائفة کثیر ، وضعیفهم عند الله جلیل وخطیر ، وفطرتهم تزرى بالبحر فضلا
عن الغدير • کأن فیهم من یقول :

قلیل منك ینکفینی ولكن
قلیلک لا یقال له قلیل

وحسبنا الله ونعم الوکیل •

الرقعة التاسعة

کتبها الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليه التعویل ، وهو حسبي ونعم الوکیل • من العبد الفقیر ، الى جناب
العلامة التحریر ، الفطریف العلم ، صاحب السیف والقلم ، لازالت صعاب
الامور لقائد رأیه لينة القيادة ، وفكره الصائب ناظما لشتات مصالح البلاد
والعباد • اما بعد فقد تواترت الاشارة منکم الى افقر الفقراء ، وزاد في اللاحاح
والابرام وزير الامراء ، ليوست الفقیر لاصلاح ذات البين وليبذل النصح
لدفع الكدورة والشحناء والشين ، ليتبدل النفاق بالوفاق ، وتتحول المنافرة الى
الاتفاق ، مع ان اقتحام هذا المسکين الفقیر وخوضه في مثل هذا الامر الخطیر ،
کان بالنسبة الى بعض العقول ، سببا للسقوط عن العیون ، والانحطاط
والنزول ، علی ان الاعتماد علی عهود اهل الدنيا حق الاعتماد عزیز علينا ،
اذ هو اصعب من خرط الفتاد ، ولا تأمن من نقضهم الميثاق واخلافهم الميعاد •

الا انا لما نظرنا الى رضى المولى جل جلاله ، وان امر وزراء الاسلام ما لم
یخالف الشرع يجب امثاله ، وغلبتنا حمية الدين ، وملاحظة صلاح المسلمین ،
وتقوية السنة السنية ، ورعاية جانب الدولة العلیة ، ونجاة المؤمنین عن سلط

الفرقة الافاكة الدنية ، قبلنا المطاعن والعار ، واعرضنا عن سفاسف الاشرار
كما قيل :

اذا رضى الكريم بفعل مرء فلا يرتاع ان لام اللئام

فשמرنا عن ساعد الجذ تسمير اولى العرائم ، واقدمنا عليه بعونه تعالى
وتقدس اقدام من لا يخاف في الله لومة لائم ، وتوجهننا استخارة واستجازه
واستمدادا الى ساداتنا وقادتنا ائمة السلسلة النقشبندية ، قدسنا الله تعالى
وتقدس باسرارهم السنية ، كما ملا الخافقين بفيوضهم وانوارهم البهية ،
واستحضرنا امير امراء البابان محمود باشا، وعمه عبدالله باشا، واخاه عثمان
بك، مع القاضي ومعظم اكابر اعوانهم مجتمعين، بعد ما كللناهم واحدا بعد
واحد منفردين فملأت بتأييده تعالى قلوبهم وآذانهم من زواجر الوعظ، وحشيت
جيوبهم وارداهم من جواهر اللفظ ، حتى اجابوا وانقادوا ، وانقلعوا عما
ترسخ فيهم طول السنين واعتادوا ، ثم عقدنا لهم محفلا وشددنا عليهم غاية
التشديد ، وسددنا عليهم طرق التورية وانذرناهم بالوعيد ، وبذلنا المجهود في
اتقان تحليف محمود باشا بالوجوه العديدة ، واخذنا الموائيق الاكيدة ،
وسلكنا به في ذلك المسلك الأوعر ، وما احتفلنا به مع حقوقه اذ حقوق الله
اجل واكبر . وهذه صورة التحليف قد ارسلت اليكم مع المصحف المهور ،
وكم من وجوه من التاكيد ما استحسنا ثبتها في هذه السطور . وبالجمله
لا يتصور نكت هذه الموائيق والعهود ، الا ممن لا يهاب والعياذ بالله جزاء اليوم
الموعود ، ولا يتأتى نقض هذه الآرام الا ممن يهون عليه الخروج عن دائرة
الاسلام ، والبراءة من ملة سيد الانام ، ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه افضل الصلوة واتم السلام . فاذا تقضتم اتم وبالله المستعان او
محمود باشا هذا الميثاق والالية ، وتعرضتم لسخط الجبار تعالى وتقدس لاجل
جيفة دنية ، واركتبتم الخروج عن دائرة الاسلام واستوجبتم العار والبوار

والملام ، واطلتم اليكم السنة مطاعن الكرام واللثام ، فأني عتاب يبقی علی هذا المسكين الضعيف او علی غيره من الوضع والشریف ، ام اي قصور يتطرق الى المحلف والتحليف ؟ اقول هذا ولا اعلم الغيب ، وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون .

واجل صلوات الله وتسليماته علی خاتم النبیین ، وعلی آله وصحبه اجمعین ابد الآبدین ، عدد معلوماته ومداد كلماته فی كل لحظة وحین . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین (۱) .

(۱) لهوانه به هندی کهس له زوی ناشاره زایی بهوه بلتین مهولانا که پیاویتی خاوهن تریقمت و دیانمت و مهلایه کی گوره بووه ، ههقی بهسه مهسه لهی پتیهندی نیتوان والی عوسمانی و میری بابانهوه چییه و ، دور نییه سوودیکی دنیایی بو خوی مهبهست بووین یا دلی لهگهل داوود پاشا بووین که واته لایهنگری کردنی دهولته عوسمانی و پشت تی هه لکردنی دهولته بابان .

له وهلامی گومانیکی وادا نه لیم له بارهی سوودی تایه تی دنیایی بهوه نهوه میژوو شاهیده که مهولانا ههگیز بهدوای سوودی وادا نهگه زاوه و نه بویستوه و نه له کوردستان و نه له بهغدا و نه له شام سهروهت و سامانیکی له پاش بهج نهماوه .

له بارهی پتیه ندیشهوه به فرمانزه وایان ، جکه له مهبهستی چاکه و خیرخواهی و ناموژگاری کردنیان، مهولانا مهبهستیکی کهی نه بووه، ته نانهت وهک له نامه کانیه وه ده رنه کهوئ زور جار خهلیفه ی خوی له خهلیفه یی ده کردوه چونکه پتیه ندیان بو سوودی دنیا له گهل کار به دهستان پهیدا کردوه .

که واته له پاش لیکدانه وهیه کی ورد ده رنه کهوئ که نه میانجی گه ری بهی مهولانا ته نها به پتی سوودی نابین و به کارهیتانی عهقل و سوودی موسولمانان بووه .

چ میرنشینی بابان و چ دهولته عوسمانی ههردو موسولمان بوون . نایینی ئیسلامیش هه میسه موسولمانان بانگ نه کا بو یه کیتی و هاودهنگی و هاودهردی . خوا له قورئانا فهرموویه تی « انما المؤمنون اخوة ، فاصلحوا بین اخویکم » . پتیه مبه ریش دروودی خوی لی بی

الرقعة العاشرة

الى خلفائه في مدينة السلام بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . من العبد الساعي
في هلاك نفسه ، الملتهم بشغل يومه عن جزاء غده وذنوب امسه ، خالد ، الى

زورجار ئارەزووی خۆی پێشان داوه بۆ ناست کردنهوهی ئه
موسولمانانهی لهناو خۆيانا ناکۆک بوون .

له سهريکي تيرهشهوه ئهوهی ئاگای له مێژووی بابان بچ ئهزانچ که
له سالی (١١٥٦)ی هيجری بهوه که ئهکاته (١٧٤٣)ی ميلادی واته له
سهردهمی سهليم پاشای کۆزی بهکر بهگی بابانهوه که له سهردهمی
نادرشای ههوشاردا بووه تا سهردهمی مهولانا که حوکمرانی به دهستی
مهموود پاشای بابانهوه بووه که ئهکاته سالانی (١٢٢٠ - ١٢٣٠)ی
هيجری ، ههمیشه دووبهههکی لهناو بابانهکانا بووه و تيره بهکیان پهنايان
بردووته بهر دهولهتی عوسمانی و تيره بهکی تریان پهنايان بردووته بهر
دهولهتی ئيران و ههر کام سوپای بهکچ لهم دوو دهولهتهی ههتاوه بۆ
سهر خاکی بابان و وێرانی کردووه و خه لکه کهی تووشی کوشت و بێژ
کردووه و مالی ههزاران کهس سووتاووه و تالان کراوه و نامووسی گه لێ
کهس پێشیل کراوه و ههچ ميريکی بابان سێ چوار سالی به سهقام گرتووی
نه بردووته سهر . ژبانی خه لکه که مردن و ههنگوینيان ژاری مار بووه .

دهولهتی عوسمانی له بهاره ی ئایینه وه ههر چۆن بچ له کورده کانی بابان
نزيکتر بووه تا دهولهتی ئيران . ولایتيکی زۆری موسولمانانیشی له وێر
دهستا بووه . ئهم دهولهته به شيکی زۆری جيهانی ئیسلامی له وێر
دهسته لانا بووه و زۆر به توانا بووه . له ولایشه وه ميرنشیني به کانی کورد
لهناو خۆيانا جیا جیا و دوودل بوون و نه يانتوانیوه بهک بگرن . بابانیش
تهنانهت ئه گهر ويستبیتیشی ، به تهنها خۆی بهر بهر کانی عوسمانی یا
ئیرانی پچ نه کراوه . بۆیه له حالی وادا ئه گهر پیاوچاکیکی دینداری شیخ و
مه لای وه که مهولانا ويستبیتي نتوانی بابان و عوسمانی ژێک بخا ، ههچ
خرا به بهکی تیا نه بووه و بۆ سوودی خه لکه که و بۆ سوودی بابانیش و بۆ
سوودی عوسمانی یش بووه و مهعنا ی ئهم نامه بهی مهولانایش هه
ئهم به وه ههر لهم ژووه وه بووه .

مخاديبه السيد عبدالغفور والشيخ محمد الجديد وموسى الجبوري • السلام عليكم ورحمة الله وبركاته • اما بعد فاوصيكم وأمركم بالتاكيد الاكيد بشدة التمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن الرسوم الجاهلية والبدع الردية ، وعدم الاغترار بشطحات الصوفية ، وترك تصحب العوام المسمين اوباشا ، بالترجي لهم عند وزير او امير او باشا ، لانه ينجر الى اتهامكم بما يشين • واذا تعارضت المفسدتان فارتكاب اھونها لازم ، والسعيد من اتعظ بغيره • فلايوھمنكم ان قضاء حاجة الاخوان من اعظم العبادات لانه مخصوص بما اذا لم يتولد منه ما هو اكبر ولا تتدخلوا مع الملوك والامراء والآغوات واعوانهم فانكم لستم ممن له قوة اصلاح هؤلاء • ولاتعتابوھم ، ولا تسبوھم بطرا وغرورا بزعم انھم ظلمة واتم صلحاء ، فانه عجب وجھل ، اذ ما منا احد ليس بظالم ، بل عليكم بالدعاء لولي الامر واعوانه بالتوفيق والاصلاح • فقد روى الطبراني في معجمه الكبير والاوسط باسناده انه صلى الله تعالى عليه وسلم قال لاتسبوا الائمة وادعوا لهم بالصلاح فان صلاحهم لكم صلاح • انتهى • ولا تدخلوا الطريقة بعد هذا اليوم احدا منهم ولا من اعوانهم ، ولا من التجار المتفكھين بالدنيا المنھكين في الشهوات ، ولا من العلماء وطلبة العلم الذين جعلوا العلم وسيلة الجاه عند الخلق وجمع الحطام ، ولا من البطالين الذين يستندون الى الطريقة بسبب البطالة ، فيحملوا اثقالمهم على رقاب الناس باسم الصلاح والارادة، ولا من الذين اذا تيسر لهم رتبة من مناصب الدنيا وثبوا اليھا وثبة النمر، وقد كانوا يفضبون اذا تساوى بھم احد من الخلفاء ، فضلا عن غيرھم من المريدين، ولا من الذين يريدون الخلافة ليشتھروا لما رأوا ان بعض الناس صارت لهم الشهرة وجمع الفلوس بسبب الخلافة • واعلموا ان احبكم الى اقلكم اتباعا وعلاقة بأهل الدنيا ، واخفكم مؤنة واشغلكم بالفقه والحديث • وقد ورد في بعض الاحاديث «ما ازداد رجل من السلطان قريبا الا ازداد من الله بعدا ، ولا كثرت اتباعه الا كثرت شياطينه ، ولا كثر ماله الا اشتد

حسابه» • وحينئذ لم يبق وجه للميل الى تكثير السواد بهؤلاء الا الطمع وحب الشهرة والجاه واخذ الدنيا بالدين • وجميع هذه النيات فسادها غني عن البيان • ولا يخدعكم الشيطان بان فائدة الخلافة وقدره القاء الجذبات ايصال النفع الى الخلق ، وبأنكم اذا ما كثرت اتباعكم ما تيسرت لكم الختوم كل يوم لانني تركت لكم الطلاب الصادقين الذين لا يتصفون بشيء من الذمائم المارة • وهم وان كانوا نادرين لكن واحد منهم احسن من الوف من البطالين •

وختم القرآن يكفيه نحو ثلاثين مريدا مع انه يمكن بالمخلصين من الجيران وان لم يتيسر فلا يكلف الله نفسا الا وسعها •

وليترك تردد النساء الى بيت عبيدالله افندي الحيدري للتوجه فانه لخروجه عن الطريقة ودخوله في ما دخل بطويعه وغروره ، صار له هبوط عظيم • وسادة هذه الطريقة لا يتلاعب بهم • وامر عبيدالله بسبب وقوع اسم الخلافة عليه وزعم كونه اقدم من غالب الخلفاء ، لا يشبه امر الذي دخل في الطريقة وهو من اهل الدنيا ، ولا الذي لم يدخل فيها وهو من اهل الدنيا من المحبين كاخيه المرحوم طاب ثراه • ائمة هذه الطريقة طردوا المريدين بادنى انصراف بعد الارادة فضلا عن الخلافة • فراجعوا (الرشحات) عند رد امام الطريقة بهاء الدين شاه نقشبند وعبيدالله الاحرار قدس الله سرهما لبعض من استاذن للحج او قبل التدريس في بعض المدارس من المريدين • فان خالقتهم فلستم على عهدى واتم تعلمون • وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون •

الرقعة الحادية عشرة

الى خليفته في بيت الله الحرام الملا احمد الكردي الهكاري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين المفتقر الى غفو الغفور الباري ، (خالد) ، الى سيده

وحبيبه الملا احمد الكردي الهكاري • سلام يجري صفاء كالماء الجاري ،
ودعاء يخرج المدعو له عن الحجب البشرية ومن طوق التواري •

اما بعد فلما كان خاطر متعلقا بتطبيكم اشد التعلق ، والتاظر متشوقا
الى رؤية محياكم ابلغ التشوق ، احببت ان اذكركم بهذه الورقة وامدكم بدعاء،
واوصيكم بالتمسك التام بالطريقة العلية الغراء ، ولاتفرنكم كثرة الاشتغال
بالنوافل ، فانها مع حسنها الذاتي لغير ارباب الفناء كالسم القاتل • الا ترى
ان بعض الناس بسبب تعبدهم الظاهري تبدأ لهم الافانية والجور ، حتى
يعرضون عن الطريقة واهلها بزعم انهم اتقى منهم ، مع ان ذلك من اكبر
الكبائر ، كما اطبق عليه اساطين الشرع والشهود • بل من المتعبدین بزعمهم
من يعادى أهل الفقر جهارا ، وقد قال في الحكم «معصية اورثت ذلا وانكسارا،
خير من طاعة اورثت عزا واستكبارا » • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثانية عشرة

كتبها الى خليفته الملا رسول في بلدة ساوجبلاغ (مهاباد)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام ، المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب سيدي
وسندي العالم الفاضل والنحرير الكامل مولانا الملا رسول ، حصله الله تعالى
كل مأمول •

وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فرأيناه مشحونا
بكمال المحبة والوداد ، ومشيرا الى وفور التعلق والاتحاد ، جزاكم الله تعالى
عن الفقراء المساكين خيرا •

ثم لا يخفى على جنابكم انه ورد «نعم المال الصالح للرجل الصالح» • وايضا
تواترت الآيات والالاخبار في ذم المال وتحصيل الامتعة الدنيوية والميل اليها ،

منها حديث « حب الدنيا راس كل خطيئة » و « تعس عبد الدرهم والدينار » .
 فما صرح به اساطين الكشف والشهود ، وعليهم التعويل في مثل هذه
 الامور ، ان ممدوحية المال انما هو بالنسبة الى اهل الكمال ، واما
 الى امثالنا فانما هو وبال ونكال ، ولا سيما ان تحصيله في هذه الازمان ، قليلا ما
 يمكن بدون العصيان والامتهان . وهذا امر لا يخفى على جنابكم السامي .
 جعلنا الله تعالى ممن القى نعيم الدارين الى القفا ، وتوجه بشرائه الى اتباع
 سنة محمد المصطفى ، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم .

الرقعة الثالثة عشرة

كتبها من دمشق الى نجيب افندي (١) في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى
 مخلصه في الله تعالى محمد نجيب افندي ، لازال بعين العناية ملحوظا ، ومن
 شر النوائب محفوظا آمين . وبعد فقد وصل مكتوبكم ، وبالقبول اتصل
 مطلوبكم . واوصيكم بتذكارات احوال القيامة ، ومواقف الخجلة والندامة .
 واعلم بان الدنيا ظل زائل ، وحاجز بين العبد ومولاه حائل .

لا يعد عبدا حقيقيا من كان في قلبه مثقال ذرة من حبها ، وليس بمقبول من
 لم يرمها بقشرها ولبها . وورد في بعض الاحاديث النبوية « الدنيا مغضوبة
 الحق ما نظر اليها منذ خلقها » او كما قال صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم
 فطوبى لمن هجرها وطلقها . والسلام عليكم في البدء والختام .

(١) نجيب افندي : احد كبار رجال الدولة العثمانية ، صار فيما بعد واليا
 على بغداد ، ثم على دمشق ، وعمر التكية والقبة على ضريح مولانا خالد
 قدس سره .

الرقعة الرابعة عشرة

كتبها الى الشيخ معروف النودهى
عندما طلب منه طرد احد اهل الطريقة من باب ارشاده

بسم الله الرحمن الرحيم

ياسيدي ، قال بعض المحققين من الاولياء العارفين « لو كشف عن نور
ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السموات والارض » وهذا العبد المسكين
ما ارى احدا من فساق المؤمنين الا واعتقده أحسن مني ، لان ايمانه ثابت
وفسقه خفي عني ، ومثالب نفسى جليلة لدى . هذا والخاتمة مجهولة فكم من
فاسق فاجر صار من كمل الاولياء . وكم من صالح ورع رد الى اسفل السافلين .
اسأل الله تعالى العافية لي ولك ولسائر المسلمين .

وبالجملة فلا يمكنني طرد احد وانا اعتقده افضل مني وما اردته لا يتيسر
الا بطرد المسلمين . والسلام .

الرقعة الخامسة عشرة

كتبها الى مولانا يحيى الزوري جوابا له على طلبه

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى سيده المعترف بفضل الصديق والحسود ،
والمقر بانفراده من صنفه السائد والمسود ، الشيخ يحيى ، من الله تعالى عليه
ببصيرة تدرك السم في الدسم ، وتشغله بما هو الاحوط قبل حلول الندم .
آمين .

اما بعد ، فقد تشرفت بوصول رقعة الوداد ، وأورثني من السرور ما
أورث ، وأفاد مني بسط النقود ما أفاد ، وان سألتكم عن احوال الفقير المستهام ،
فهو متقلب من نعمة الى نعمة ، ومن فضل الى ما هو اعظم منه طول الليالي

والايام • فما احسن قول من قال وأجاد في المقال (شعر) :

و لو ان لي في كل منبت شعرة

لسانا يبت الشكر كنت مقصرا

وقرة اعيننا عبدالحميد مجاور في الحرم المحترم المكي زاده الله تشريفا
وتعظيما • واسلم على اولادكم الامجاد واخص محمد أمين وعبدالرحمن من
بينهم • واسلم على احبابي الملا احمد والملا ياسين والملا طاهر البامرني
والملا حسين خصوصا ، وعلى سائر المخلصين والمحيين عموما •

واخير الكل باني كنت اتفرس بعض الدسائس في عبدالوهاب السوسي
قبل هذا بسنين ، وقد ادرك بعضهم هذا من شواهد حالي وعرض مقالتي مرارا ،
الا ان الادراكات الباطنية عند اهل الاستقامة لاتصير حجة على شيء ، فأبقيناه
على حاله • وكنت اتعرض له في بعض الخلوات ، وهو يرضيني بالحلف
والمواعيد والتوبة ، وانا اتركه رجاء في صلاح حاله ، الى ان وفقني الله تعالى
للمهاجرة الى دمشق الشام ، فخاف من هذا وبالغ في الجهد ان لايتوجه الى
ولا يجالسني ولا احدا من المعتبرين عندي بلا واسطة احد من مريدي الاتراك ،
لئلا يحصل الاطلاع على ما كان يلتبس علي مما كنت اتفرس فيه من الحيل
والدسائس ، وامرته مرارا ان يقول لهم ان مرشدكم فلان ، وكل من يقدمه
هو لينقطعوا عنه ويظهر بما ابتدعه في (اسلامبول) وسائر بلاد الاسلام ، خفية
من هذا المسكين المستهام ، فما تقع فيه نصحي وتذكيري الى ان ظهرت الارادة
الالهية بطرده عن طريقتنا ، فطرده واتت مكاتيب جميع المخلصين في الدولة
العلية وغيرها بالتبري منه وقطع العلاقة عنه ومحو اسمه من السلسلة والختم •
وظهرت من حركاته ما يتعجب منه غفر الله تعالى لنا وله •

والمقصود اعلامكم بقطع العلاقة عنه ظاهرا وباطنا الى ان يبلغ الكتاب
اجله • ومن خالف يخاف عليه دينا ودنيا • والسلام ختام •

الرقعة السادسة عشرة

كتبها جوابا الى العلامة الملا يحيى العمادي المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

ادام الله تعالى وجود سيدي واستظها ري ، وحبيبي ونور ابصاري .
وبعد ، فقد شرفتنا رقيمتكم الكريمة المنبئة عن مودتكم المستديمة ، فتلوناها
بمزيد الغرام والاشتياق ، ودأبنا بها بعض آلام البعاد وكلوم الفراق . ولما اراد
السفير الرجوع الى تلك الديار ، بادرننا الى جوابكم ، وتلذذنا بلذة خطابكم ،
وما تعرضتم في المكتوب لكتابة حواشيك الميامين الفرر ، على تحفة المحتاج
للعلامة ابن حجر ، افاض الله عليه شآبيب الرضوان ، واسكننا واياه فراديس
الجنان ، وذكرتم ان زبير باشا ايده الله تعالى حضر البازي ^(١) فقد احسن
جزاءه في الدارين الجازي . ثم المرجو أن تذكرونا بدعاء حسن الختام والتوفيق
لاتباع سنة خير الانام ، عليه وعلى آله الكرام واصحابه الفخام افضل الصلوة
واكمل السلام . والسلام عليكم من هذا المسكين المستهام .

الرقعة السابعة عشرة

كتبها الى نجيب باشا (٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي الى منظوره محمد نجيب
افندي سلام يرجى وصوله ، ودعاء يؤمل قبوله . اما بعد فليكن معلوما لديكم
ان عبد الوهاب رجل اخل بكثير من اصل الطريقة والشرعة وجعل نور الولاية
لجلب جيفة الدنيا والاعتبار عند اهلها ذريعة ، وصار سببا في الآستانة العلية
صينت عن كل بلية وفي العراق وغيرهما لانكار الناس ، وتولد من حركاته

(١) لم نفهم المقصود من هذه الجملة ، ولعل فيها خطأ .

(٢) هو نجيب افندي الذي سبق ذكره .

الاهام والوسواس واكثر ما صدر منه بسبب تعظيم جنابك له مع المبالغة التي اوردته موارد الغرور وترك من حقوق تربيتي عليه وظهرت منه المخالفات الكثيرة غاية الظهور ، فظهرت الارادة الالهية في طرده عن الطريقة لاسرار لاتخفى على اهل البصائر ، والغرض اني لا ارضى بعد وصول هذا المكتوب اليك ان تخاطبه بنقيير وقطمير ، والا فلا يبقى لك علاقة مع ائمة السلسلة ولا مع هذا الفقير ، فاخبرتك رعاية لحق محبتك لثلا يصيبك ضرر ولا ينبك مثل خير . وسائر المخلصين والأحباب مخاطبون بعين هذا الخطاب ، والسلام .

الرقة الثامنة عشرة

كتبها الى بعض منتسبي الطريقة الخالدية وخلفائها في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد النقشبندي الى الاحباب الانجاب يوسف افندي وعمر افندي وظاهر افندي . السلام ورحمة الله وبركاته . اما بعد فاعلموا انه ظهرت الارادة الالهية بطرد عبدالوهاب عن هذه الطريقة العلية ، فلا تذكروا اسمه في الختم والسلسلة ، فانه خلاف رضا السادة الكبار . ومن توقف من الماذونين بختم الخواجكان في هذا فليترك الختم .

واوصيكم بالدعاء في الختم الشريف لتأييد مولانا السلطان حفظه ونصره الرحمن ، ولهذا العبد الفقير بحسن الختام ، وتوفيق الاتباع للحضرات الكرام . وليس من عادتي ان اكتب بنفسي طرد احد ، لكن بسبب كثرة دسائس عبدالوهاب ، ما امنت اذا امرت احدا بالتحريم اليكم ان يبلغ بان الكاتب لم يكتب برضى فلان ، بل كتب ما كتب عن حسده وهواه ، فاخبرتكم بخطي لثلا يبقى عندكم ريب . وكل من بقى له ادنى علاقة معه حسا او معنى فقد برىء من امداد هذا الفقير ومشايخه . ومن انذر فقد اعذر ، ولا ينبك مثل خير . وصلى الله وسلم وبارك على سيدنا محمد البشير النذير وعلى آله وصحبه

ما هبت نسائم القبول ، وصار مريد اهل الطريق مورد رد وقبول • آمين
والسلام •

الرقعة التاسعة عشرة

كتبها الى عيني افندي احد رجال طريقته في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على عيني افندي واقول :

الفقير من العام الاول تبرأت من عبدالوهاب بسبب ما ظهر منه من الامور
المخالفة للطريقة والشريعة ، وانه صار سببا للدسائس التي اختلقها علينا
التمشيخون ، حتى توهم كثير من الناس في حقنا امورا لاتليق باراذل العوام ،
واردت ان اكتب هذا الى الاستانة العلية ، صينت عن كل بلية ، ليعلم الناس
انه الآن مطرود عن الطريقة ، فلا يلتفت اليه احد لثلا يصير مظهرا لجلال
سادات الطريقة البهية البهائية ^(١) ، فتوصل بي وجعل روحانية مشايخ السلسلة
شفعاء له وحلف الايمان المؤكدة انه يكتب اليكم هذا المضمون بخطه ، ثم ظهر
انه بلغ تقريراً مع بعض المرسلين من طرفه ، وكتب تحريراً الى بعض المخلصين
ان بعض اخوانه في الطريقة افترؤا عليه عندي ، ثم ظهر افترؤه لدي وهو
صار مثل الاول واكثر ، حتى ان بعضكم ترك طلب الدعاء والمكاتبة الى بعض
اهل الطريقة رعاية لجانبه ، والمرء يعذر لجهله •

فالآن اخبركم بأني وجميع رجال السلسلة تبرأنا من عبدالوهاب فهو مطرود
عن طريقتنا ، فكل من تصادق معه لأجل الطريقة يترك مكاتبته ومصادقته ، والا
فهو ايضا برىء من امداد هذا الفقير وامداد السادات الكرام ، ولا أرضى ان

---

(١) البهائية الطريقة المنسوبة الى السيد محمد البخارى الملقب بهاءالدين
المشهور بشاه نقشبند قدس سره •

يكاتبني ولا ان يستمد مني بعد وصول هذا المکتوب اليه وانت مأمور بإيصاله الى كل مخلص ، فمن كان مريد الطريقة يظهر البراءة منه ، ومن كان مريد نفسه فلا يلومن الا نفسه اذا هلك مع الهالكين • وصلى الله على سيد المرسلين محمد وآله وصحبه اجمعين •

الرقعة العشرون

كتبها من دمشق الى بغداد جوابا الى الشيخ ملا علي السويدي

بسم الله الرحمن الرحيم

وعلى سيدي مجمع الفضائل ومكارم الخصال ، ومرجع المآرب ومعضلات المسائل ، الذي حب امثاله من اقرب الوسائل ، السلام ورحمة الله وبركاته ما سأل سائل •

وبعد فقد امرتم داعيكم باعطاء ثمن شرح المقدمة للحاج بكري ، وهو امر لا يخفى ثوابه وكماله ولا ينبغي للموفق الا امثاله ، الا اني ما املك الان درهما من النقد ولا دانقا ، وما ارى التصريح بهذا لدى غيركم لائقا •

ومن الناس من قد يأتينا بشيء من متاع الدنيا وهو يظن بنا ما ليس فينا من الصلاح ، فرى رده احوط وان بالغ في الابرام والالاحاح ، وان اتفق على الندرة ما لا يؤدي قبوله بنا الى الاتفاق ، فيصرف كما يؤخذ لكثرة ما هنا من اهل الاستحقاق • لكن اذا يسر الله بعد اليوم ما ارضى ان شاء الله من نفسي بالتخلف ، وكنت استقرض له لولا ان المؤمنين براء عن التكلف ، والغرض من تحرير الرقعة تمهيد العذر خفية والقيام بجواب سلامتكم ، وكلا تنسبوني بمقتضى ظاهر حالي الى قلة الاهتمام بكلامكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الحادية والعشرون

كتبها الى الحاج حسين افندي خليفته بملاطية

بسم الله الرحمن الرحيم

اهدي السلام التام المقرون بمزيد المحبة والاكرام ، الى جناب زبدة العلماء الكرام وعمدة الوعاظ الهادين الى دار السلام ، الاجل الاكرم ، الحاج حسين افندي المكرم ، سلمه الله من العوائق ، ووفقه للسلوك في اقرب الطرائق آمين .

وبعد فان جناب نخبة الامراء مخلص الطريقة العلية ، السيد مرتضى بك ، لما التقى مع الفقير ، وبلغ اليه حسن استقامتكم وسلامتكم ، التمس مني أن احرر لكم ورقة تتضمن ذلك وتشعر بمزيد الارتباط ، فلذلك اكتبى الفقير بهذا القدر وهو يوصيكم بالتقوى وترويج السنة السنية على الدوام . وهديتكم الثوب الكتان والخالوي الاسلامبولي وصلت الينا . جزاكم الله عنا خيرا كثيرا . ونسلم على جميع اهل البيت وخلائه ، ونخص كذلك الحاج محمد بمزيد التحية والدعاء ، وعليه بالتقيد على الاشياء التي امر بها . والسلام في البدء والختام .

الرقعة الثانية والعشرون

كتبها الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده . من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى منبع المكارم والاخلاق ، والمومى اليه بحسن السيرة وطيب السريرة في الآفاق ، سيدي وسندي ومحبوبي ومعتدي ، مولانا الملا يحيى المزوري . السلام عليكم من

الكريم الخلاق • وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فوجدناه حاكيا عن سلامة تلك الذات الشريفة ، وحاويا على ما يستطاب من الاخلاص وسائر المطالب المنيفة • فدعونا لكم بحسن الختام ، وبلوغ المرام ، والتوفيق على اتباع السنة السنية الغراء ، وتسير السلوك في الطريقة العلية الزهراء ، التي يشرف جاحدها على الخطر والابتلاء ، عافانا الله واياكم من المبارزة لا يذاء الاولياء ، وجعلنا من المحشورين في زمرة الاصفياء بحرمة حبيبه خاتم الرسل وامام الاولياء ، عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ، ما دامت الارض والسماء • ثم الوصية من هذا المسكين الفقير ، التشير عن ساق الجد على حسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة عليه ، فانه انجع دواء لازالة الامراض القلبية على ما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، واساطين الشهود والعرفان ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء حسن الختام • والسلام •

الرقعة الثالثة والعشرون

كتبها الى خليفته في (كوى سنجاق) الشيخ الملا عبدالله الجلى

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب ، الى حبيبه النجيب ، ومنظوره اللبيب ، قرة عيني الشيخ عبدالله ، لازال في كنف حماية مولاه ، ومتريا في حجر عناية اولياه • اما بعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا خطابكم ، فحمدنا الله تعالى على حسن اعتدالكم ، ودعونا لكم بالتوفيق التام في حالكم ومآلكم • فان البصير لا يغفل عن المصير ، والوقت عزيز ويسير ، والتعافل ليس من شأن الفقير ، وناهيك ما ورد عن النبي صلى الله عليه وسلم «الدنيا ملعونة وملعون مافيه الا ذكر الله وما والاها» • واوصيكم بما لا بد منه في النفس الاخير ، واتباع السنة السنية ، وعدم الالتفات الى زخارف دار الغرور ، ومعتاد العوام في كل

قليل وكثير ، وبان لا تنسوا هذا المسكين المستهام ، من دعاء التوفيق وحسن الختام . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الرابعة والعشرون

كتبها الى مريديه في قرية التل من اعمال دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من اقل الورى وتراب اقدام الفقراء الذي لم يزل عن وداد اصحابه ودعاء احبابه ، وان قصر بترك آدابه وبعث كتابه ، خالد ، الى محبيه في الله عز وجل الحاج مصطفى المؤذن والشيخ مصطفى الامام وجميع اخوان التل . سلام يتلوه الفيض من سطوع انواره ، ودعاء يعقبه الاجابة والبشارة من صفاء اسراره .

اما بعد فقد طالت مدة الفراق ، وهيجت الاشواق ، في قلب المشتاق ، وما لاح منكم ما يشفي العليل ، ويروي الغليل ، لا من كثير ولا من قليل ، فهلا علمتم ان تحرير الكتاب من جملة الآداب ، لما فيه من الاستجلاب ، للفيض والامداد ، وتجديد الرغبة الى الذكر المعتاد .

اخواني انصفوا مع حضرة مولاكم ، الذي لا غنى عنه في اخراكم واولاكم ، ولا تتركوا ذكر الذي بالفضل اعطاكم واولاكم ، لما ورد عنه تعالى ما مضمونه « من عاديته سلبت عنه ذكرى ، فوق في محارمي ، فحل عليه غضبي ، فاحرقته بالنار » . ومن احبته الهمة ذكرى ، فترك معصيتي واشتغل بطاعتي ، فقربته الي وادخلته في رضواني ونعيم جناني . الم يكفه شرفا وجلالة ما شهد به القرآن الكريم في آيات كريمة ، وصرح بطلب التكثير منه ، وحذر عن تركه بانواع التحذير ، فدل ذلك على انه احب الاعمال الصاعدة اليه ، واتفق الاشياء للعباد لنيل المراد .

الا يكفيكم في شرفه قوله تعالى « فاذكروني اذكركم » وفي التحذير ما
تتلونه مدى المدى « ومن يعرض عن ذكر ربه يسلكه عذابا صعبا » ؟

ثم اعلم ان الذكر القلبي مما لا معارض له ابدا من منكر ، ويشهد لذلك
قوله تعالى « واذكر ربك تضرعا وخفية » ، فتنهوا لأخراكم واستمعوا
لذكراكم ، وعودوا الى حضرة مولاكم اذ لا مفر منه الا اليه ، ولا خير الا
لديه ، ولا حكم الا في يديه ، ولا سر ولا نجوى الا مطلع عليه . واذكروا
ما قال سيدنا الصديق رضى الله عنه في خطبته اذ قال « الا من كان يعبد محمدا
فان محمدا قد مات ، ومن كان يعبد الله فان الله حي لا يموت » .

فالموفق حسب ما قيل ، ولا يحتاج الى التطويل ، والله على ما نقوله
وكيل . والمسؤول من الجميع الدعاء عقب الأوراد ، وتبليغ السلام غني الى
عتبة الصحابي الجليل سيدنا قثم ، عليه الرضوان الاعم الاتم . والحمد لله
رب العالمين .

الرقعة الخامسة والعشرون

كتبها الى خليفته وخطيب جامع تكيته الشيخ ابي بكر البغدادي نزيل دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام من الله مقرون بالتوفيق ، ودعاء من هذا المسكين الغريق ، الى
الاخ في الله والمحب لوجه الله ، سمي الصديق ، ايده الله على جنود ابليس ،
واعانه من شر كل جليس تلبيس ، آمين .

اما بعد فقد ذكرتم داعيكم بارسال المكاتيب مرارا ، وشممنا من
كلماتكم نوعا من روح الوداد اعلانا واسراراً ، وكتبتم الينا بعض ما تعلقونه
الى حين اللقاء وهو ابرد على كبدي ، واعلق بخلدي ، فالامور مرهونة باوقاتنا ،
والمقادير موكولة الى ساعاتنا ، واسرار الفقراء لاتسعها طروس من الحروف ،
وما من مخفياتهم الا وهو على الملاقة والمشافهة موقوف .

وارجو من جنابكم التذكر بصالح الدعوات في بعض الاوقات، لاستقامتى
على سنة اشرف المخلوقات وخلاصة الموجودات ، عليه وعلى آله وصحبه افضل
الصلوات وأكمل التحيات ، فان اتباعه هو السعادة الكبرى ، والدولة السرمدية
العظمى ، وما سواه لا يعد شيئا عند ذوى الهمم العلية . والسلام عليكم ختام
الكلام .

الرقعة السادسة والعشرون

كتبها من دمشق الى السليمانية لشقيقه الشيخ محمود صاحب
لا اذن له باداء فريضة الحج ، وذلك سنة ١٢٣٩ ، يوصيه فيها بما يلزمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فاوصيكم
بتقوى الله وطاعته ، وترك ايذاء الناس ولا سيما في الحرمين الشريفين ، ولا
تغيب احداً وان اغتابوك ، ولا تاخذ من احد شيئا من حطام الدنيا الا ان يحكم
باخذه الشرع فخذهُ واصرفه في سبيل البر ، ولا تتفكه بصرفه في الشهوات
واخوانك المؤمنون جاعة عالة ، ولا تكذب ولا تحقر ولا تحتقر احدا ، ولا تعتقد
نفسك فوق احد ، وابذل جهدك في العبادة القلبية والبدنية ، واحسب نفسك
انك ما عملت خيرا ابدا اذ النية روح العبادة ، ولا نية الا باخلاص ، ولا اخلاص
لاكبر منك فضلا عنك ، وانا والله لا اعتقد اني عملت خيرا منذ ولدتني
امي ، وانت تعتقدني خيرا منك . فان لم تجدك مفلسا عن كل خير
فهو غاية الجهل ، وان وجدتك مفلسا فلا تقنط من رحمة الله تعالى ، فان
فضل الباري خير للعبد من ان يكون له عمل الثقلين « قل بفضل الله وبرحمته
فبذلك فليفرحوا هو خير مما يجمعون » . قال ابن عباس رضى الله عنه
« اى يكسبون » . ولا تجعل الطمع في فضل الله تعالى سببا لترك العبادات
كمن لعب بعقولهم الشيطان ، وداوم على ذكر القلب والمراقبة ولا تقتر عنهما

ولو في المشي ، وتمسك بحول الله تعالى وقوته في كل أمر ، واستمسك بروحانية السادات الكبار قدس الله تعالى اسرارهم ، وأكرم حملة العلم وحفظه القرآن واشتغل بقراءة القرآن بحسب التيسير ، واشتغل بعلم الفقه والحديث أكثر من غيرهما ، ولا يصرفكم الحضور القلبي عن ذلك فانه علامة على ضيق المشرب وقصر الباع ، وعليك بالمداومة على صلوات النافلة من التهجد والاشراق والضحي والاوايين ودوام الوضوء وقلة الهجوع وقول « سبحان الله ويحمده عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته » ثلاث مرات .

ولا تدخل في امور اهل الحكم من الامراء ولو طلبوا ذلك منك ، وادع بالصلاح والاصلاح لامام المسلمين ، واطلب من الله تعالى ان ينصر الاسلام على اعداء الدين ، وعليك بترك الوجود وبذل المجهود والقناعة بالموجود والتمسك التام بسنن صاحب المقام المحمود ، صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وصحبه ابد الآبدين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة السابعة والعشرون

كتبها الى مولانا الحاج عبدالمؤمن البخارى في بلد الله الحرام

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام على الاخ في الله والمحِب لوجه الله الحاج عبد المؤمن ، جعله الله له وصرفه عما سواه آمين .

وبعد فقد وصلت الينا الوكتكم الكريمة في اعز وقت وابرک ساعة حاكية عن صحة ذاتكم الشريفة ، مخبرة عن استقامة طبيعتكم المنيفة ، فسررتنا غاية السرور ، واورثتنا البهجة والحبور ، والمرجو من اخلاقكم الحميدة ، وطوبيتكم الشريفة السعيدة ان لا تنسوا هذا المسكين من الدعاء بحسن الخاتمة وتوفيق الاستقامة في اتباع السنة السنية الفراء ، والموت على الملة الحنيفية البيضاء ،

أدام الله صلاحكم وسدادكم ودمر اعدائكم وحسادكم ، بجاء النبي الاكرم
صلى الله عليه وآله وصحبه وسلم .

ثم وصيتي ان تبلغوا سلام هذا المسكين اللاشيء الى روحانية ساداتنا
الائمة النقشبندية قدس الله اسرارهم السنية ، بعد الرجوع الى بلاد ما وراء
النهر حيث اتفق لكم زيارة مشاهدهم العلية . والسلام في البدء والختام .

الرقعة الثامنة والعشرون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالله جلى زاده في كوسنجنق

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته . طالعنا مكتوبكم ، وعرفنا على
مقتضى فهمنا مطلوبكم ، وما تعرضنا لجواب شبهكم لأمر : احدها نحن
متفقون معكم في بعض ما كتبتم من الشبه . وثانيها جنابكم عن احوال الفقراء
بعيد بمراحل فلا ينجلى لكم الامر بالمكاتبة . وهذا لا شبهة فيه عندي ،
فالاشتغال بالكتابة اشتغال بما لا يعني ومن سعادة المرء تركه . وثالثها سمعت
من سفيركم انكم عازمون على الملاقاة ، فاخرنا الامر الى وقته ، والباقي لا
جعلنا الله تعالى واياكم ممن فتح الله ابصارهم واعى بصائرهم حتى توغلوا
في تنقيص الناس ، وغفلوا عن عيوبهم واستقصوا ذنوب اخوانهم عدا ،
وما تنبهوا لذنوب من ذنوبهم اخذا وردا . ولئن شرفتمونا بالمجيء هنا ، ولكن
بشرط حسن النية ، لكان خيرا . ختم الله تعالى لنا ولكم بالخير آمين .

الرقعة التاسعة والعشرون

كتبها من دمشق الى استانبول جوابا الى مريده محمد نجيب افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الكتيب ، خالد الغريب ، الى مخلصه النجيب ، وحبيه

الليبي ، سلام يفوق طيبا على المسك الازفر ، ويزرى شذاه بالنند والعنبر .
وبعد فقد ورد مكتوبكم المحتوي على فنون التادب والخلوص ، والمنطوى
على ود راسخ كانه ببيان مرصوص ، فاستجلب حسن الالتفات اليكم ،
واستوجب مزيد الرأفة والنظر عليكم . فعليكم بدوام الخلوص والاستقامة
فانهما من احسن البضاعات ليوم القيامة . واياكم والغفلة عن الاستغفار من
الذنوب بالتضرع والندامة ، ولا تغفروا بالدنيا الدنية المكارة ، فانها من حباله
الشيطان الملعون والنفس الامارة ، ولا قدر بها في ظر اهل الدين لانهم يرون
حقيقتها بعين اليقين ، فقد روى البخاري رحمه الله تعالى في صحيحه عن ابن
عمر رضى الله عنهما انه قال « اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم منكبي ،
فقال : كن كأنك في الدنيا غريب أو عابر سبيل » انتهى . وحسبنا الله ونعم
الوكيل .

الرقعة الثلاثون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري القاضى بالبصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب الحسيب
النسيب والأديب الأريب ، المحب في الله والمعتقد لوجه الله ، فرع الشجرة
المباركة الحيدرية السيد عبدالقادر افندي لازال مترقيا في درج خلوص
الفقراء ومتريا في حجر عناية الاولياء .

وبعد ، فقد وصلت الوكتكم الكريمة ، مخبرة عن صحة ذاتكم السليمة،
وحاكية عن اضمحلال الفرقة الوهاية ، ومبشرة عن بعض اخبار وصولنا الى
العتبة العلية ، مع بعض دواعي الاخلاص ، وعلامم الاختصاص ، جزاكم الله
في الدارين خير الجزاء ، وحشركم في زمرة خلص عباده الاصفياء ، بحرمة
خاتم الانبياء وآله وصحبه الأزكياء . وشكوتم من طول انقطاع اخبارنا وعدم
جواب بعض مكاتيب كنتم ارسلتموها مع عريضة الحاج . اولاً ما وصل ذلك

المكتوب • وثانياً انتقلنا من مدينة السلام بغداد بإشارة من سادة الطريقة وأساطين الكشف والحقيقة ، الى طرف كردستان لمجرد زيارة الوالدة الماجدة، وانتقل معنا كثير من احبة بغداد منهم اخوكم مريدنا المخلص الملا عبيدالله افندي • لكن بعد ما وصلنا الى قريتنا وبلغنا ان والي كردستان عازم على ان يبعث في طلبنا قاضى السليمانية مع بعض اشخاص معتبرين ، معتذرا عما سلف منه ومن والده في حق الفقراء ، ارتحلنا حالا الى ارض (اورامان) من مضافات (سنه) ، ومن هنا امرنا الملا عبيدالله افندي بذهابه الى (ماوران) لصلة الرحم وزيارة الاقارب والاخوان • وبعد مضي مدة الحر نعود ان شاء الله الرحمن الى مدينة السلام • وفي ضمن ما كتبت الاعتذار عن تقصير اخي الملا عبيدالله افندي في قلة المكاتبة مع جنابكم ، والعذر عند كرام الناس مقبول •

هذا ، وقد تعتري احيانا بعض الاحوال الباطنية تمنع الفقراء عن الآداب الرسمية ، وتشغلهم عن جميع الامور الدنيوية • فان اتفق على الندرة عدم الجواب والتعويق في الخطاب ، فليس لعدم الالتفات الى جنابكم او قلة الاحتفال بحسن خطابكم • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الحادية والثلاثون

كتبها الى الشيخ عبدالله الفردى خليفته في القدس الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد الفقير خالد العثماني الجافي الكردي ، الى حبيبه الشيخ عبدالله الفردى ، سلام يعطر القدس بابتسامه الوردى • اما بعد ، فقد تكرر منكم تذكاري هذا العبد المسكين للاستشارة لافراد بعض المريدين عن الحلقة العامة وتخصيصهم بصحبة خاصة ، وتوجه على حدة • كل ما فيه صلاح احد من المسلمين ، فلا بأس به • لكن الملتسين لهذا الامر لو رضوا بالجلوس مع

أخوانهم الفقراء لكان أقرب لهم الى التواضع ، وأبعد لهم من المراء وأكثر لهم فيضا ، وأوفق لاتباع السنة السنية الغراء ، وأحسن لاصلاح قلوبهم ، وأقمع لطور الجاهلية الجهلاء •

وما كتبتم في صدد خادمتنا الملا احمد الخطيب وعدم قيده ، فهو معذور فيه مع علمي بكثرة مكروه وكيده ، كما تطلع عليه من مكتبته الذي بالغ في اغراب اسلوبه •

واوصيك ببذل المجهود ، والرضا بالموجود ، والوفاء بالعهود ، ودوام الاقبال على المهيمن المعبود • ولا تغفل عن الشكر على نعمة الاسلام ، وتيسير السكنى في ذلك المقام ، وعن الدعاء لسلطان الاسلام ، ولهذا الاشياء المستهام ، للتوفيق التام وحسن الختام •

الرقعة الثانية والثلاثون

كتبها الى خليفته الشيخ اسماعيل الشيرواتي

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الأقل من كل قليل ، الى خادم بابه ، وقدوة اجابته الشيخ اسماعيل ، عصمه الله مما وصمه ، وصانه عما شأنه ، آمين •

اما بعد فقد قال كثير من نجوم الاهتداء ومصابيح الاقتداء ، بأن الكفران هو نسيان المنعم بسبب الاشتغال بنعمته • وصرح محققو طريقتنا بان رابطة من لم يفن عن وجوده لا يورث الفناء للسالك ، بل قد تورطه في المهالك • واتم ماكان المأمول منكم ان تقطعوا عنا السلام والكلام ، بل كمال المروءة والوفاء كان مقتضيا ان تواجهونا احيانا بانفسكم ، والا فتراجعونا في النقيير والقطمير ، وتذكرونا دائما بالتحريير مع السفير • ومن خدامنا من هو أبعد شقة منكم ، وأقدم صحبة وأكثر خدمة ، لا يتحرك بدون اشاراتنا • ولا تنس هذه الطريقة بخزعبلات متمشيخي العصر ، وترهات ارباب الخداع والمكر • فالشيخ المحقق

واسطة بين المرید وربہ ، والاعراض عنه اعراض عنه • فلا تطمؤوا رابطة
صورتکم لأحد ، ولو ظهرت له فانه من تلبیس ابلیس • ولا تستخلفوا احدا
منهم الا بأمری ، فضلا عن مزاحمتهم لخلفاء الاطراف من نحو (ارزنجان) و
(بدلیس) ولئن تمادیتم فی هذا التغافل الذی تستعملونه ، لنعرضنَّ عنکم
بالکلیة ، وخرط القتاد دونه • ومن انذر فقد اعذر • والسلام ختام الکلام •

الرقعة الثالثة والثلاثون

کتبها الى السيد اسعد صدرالدين الحیدري مفتی الحنفیة ببغداد (١)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بازکی التسلیمات ، وابهی التکریمات ، جناب قدوة العلماء
الراسخین ، واسرة الکرماء الماجدین ، سلالۃ النجباء ، وتبیجة السعداء ، الکریم
ابن الکریم ، مولانا محمد الاسعد ، لازال نائلا مآرب الدنیا والآخرة ،
ومشرفا فی الدارین بالخلع الفاخرة •

وبعد ، فقد وصلت الینا الوکتکم الدالة علی کمال الوداد ، وغایة التلطف
والاتحاد ، وحاویة علی وفور الشوق الی الاحبة المهجورین ، من شرف لقائکم ،

---

(١) هو عمید الاسرة الحیدریة . کان له فی العلوم العقلیة والنقلیة الباع
الطویل ، وکان من کبار اخصاء مولانا خالد واقرب المنتمین الیه ، وکان
عنده بمنزلة اکابر الخلفاء . اخذ الطریقة النقشبندیة منه وحضر جل
دروسه العلمیة . قال حفیده السيد ابراهیم فصیح فی کتابه (المجد التالد)
ما حاصله ان مولانا خالد قدس سره کان یعامله معاملة الامثال والاقربان ،
وما زال هذا خاضعا لاوامره مستفیضا منه باللسان والجنان ، حتی انه
مع کونه شیخ علماء العراق ومفتی بغداد واستاذ الوزیر العلامة داود باشا
قال « لو امرنی حضرة مولانا خالد بوضع قصعة فیها لبن علی رأسی
وامشی بها فی اسواق بغداد ، لفعلت ذلك امتثالا لامره » .

والعز والاحترام ، سيدي صبغة الله افندي زاده عبدالقادر افندي النبيل
الهمام ، القاضي بمحروسة قبة الاسلام ، لازال مؤيدا من الواهب المنعم ،
بمزيد الانعام والتوفيق والاحتشام ، بحرمة سيد الانام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلوة والسلام •

وكتبتم في القائمة الاخيرة ان الحاج حسن انتهت امتعته الا الهدية
المرسولة الى الحضرة العلية ، وتوقف حتى تأتية العرائض من هذا الفقير ثانيا
الى تلك السدة السنية • استغربنا منه هذا الامر ، فان الفقير لا يكون معدودا
من زمرة الفقراء حتى لا تكون جميع مرادات المحبوب مرادا له ، وتبين عند
اهله بالكشف الصحيح ان لا مؤثر في الوجود الا هو ، فينبغي ان يلاحظ
السالك في كل حادثة نزلت انها منه تعالى شأنه •

واذا رأى كل حادثة منه تقدس شأنه ، لا يجوز له ان يكون بصدد تغيير
الحوادث ، مثلا اذا اخذ منه المكاتيب لا يتوقف حتى يأتيه المكتوب مرة ثانية
بل يذهب بلا مكتوب • وكذلك لو انتهت الهدية بالقرض •

ولا يتخيل في قلبه كيف يكون وفودي على تلك الحضرة العلية بلا
مكاتيب ولا هدية ، لانه تعالى اذا اخذها هو فما مراده الا الرواح صفر اليدين
لحكم بالغة ما كلفنا بادراكها ، وان اراد بتوقفه ثمة ان يخبر شيخه حتى ينظر
كيف يأمره رعاية لادب الارادة كما هو ظاهر حاله ، فشيخه امره بهذا المضمون
قبل هذا •

والآن ايضا آمره به ، فلا يتوقف في موضع بعد اليوم لغرض من الاغراض
وكل ما يجري عليه يحكيه في الحضرة العلية ، ولا ينزعج لشيء وان ما وصل
الا بسائر عورته •

ثم بشرتم فيها داعيكم ببعض الاخبار السارة من جهة الحرمين الشريفين،
وغلبة عساكر الاسلام وانتظام امرهم ، وذلة الفرقة المخذولة الوهاية وقربهم

الى الدمار والبوار ، ووقوفهم على شفا جرف هار • بشركم الله بالجنة مكافأة
لتلك البشرية ، وايدكم لرضوانه ويسر لكم العسرى • آمين • واخونا
(محمود صاحب) يخلصكم بمزيد التوقير والتسليم ، واهداء التحية والتكريم •

الرقعة السابعة والثلاثون

كتبها الى العلامة السيد عبدالقادر افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب، الى حبيبه الأديب الأريب، وصفيّه الوفي الحبيب،
منظوري القديم ، وحبيبي الكريم ، قاضي (البصرة) الفيحاء ، قبة الاسلام ،
ودهليز بيت الله الحرام ، عبدالقادر افندي ، لازال مؤيدا بالتأييد النقشبندي •

اما بعد ، فقد ورد مكتوبكم المشعر بصحة ذاتكم ، المشحون بتعداد
نعمكم واحسانكم ، بالنسبة الى هذا الفقير واتباعه ، ونزال الفيحاء السابلة
لطرف الهند ومكة من اشياعه • على ان ذلك الجنب لدينا بالمعروف موصوف،
وبكثرة الايادي على احبابه معروف • فقد أبديتم شيئا لاجاجة الى
ابدائه ، واطببتم في ما اظهاره ليس اولى من اخفائه ، ثم اقدمتم
لفرط خلوص بالكم ولغاية منزلتكم عندي ودلالكم ، على شيء لم
يتجرأ عليه احد وهو العفو عن اخيكم خادمي القديم عبيدالله من غير
اطلاع لكم على وجه تكديره ، ولا اخبركم بما جناه ، فسامحته تطيبا
لك ، فطب نفسا بذلك ، فقد صرت سببا لنجاته عن كثير من المهالك ،
وهذا قضاء لبعض ما لك علي من الاحسان ، وسنقضي سائر ان شاء الرحمن،
في ما سيأتي من الزمان •

وما قرع سمعكم من طرفه بأن بعض اخوانه افتروا عليه عندي بأشياء
كدرت خاطري عليه ، فليس له اصل اصلا ، وان قدر الله الاجتماع بيننا

لأفصله لك فصلا فصلا • لكن هو من دنو همته يذكر في سبب تكدر قلبي
عليه خلاف الواقع، وأنا من فتوتى استر على عيوبه وعواره، فيقول من لادراية
له ما بال فلان يكدر خاطر عبيد الله وهو بطاته وحقية اسراره • وبالجمله
فانى سامحته بشرط ان لا يعود لما يعمله ويكتمه ، ويتعلم تمام الماده الرسمية ،
ولا ينسى ما يتعلمه • واسلم على احبابى عموما وعلى حريري زمانه (عثمان
بن سند الوائلى) خصوصا ، ولا تفوت ان شاء الله صلته عندى ، وكان تأخيرها
ليس منى • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الثامنة والثلاثون

كتبها الى خليفته السيد عبيد الله الحيدري المشار اليه بالرقعة الانفة الذكر

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المهجور ، الى السيد الذي كلما جفوته خاطبني بلسان
شكور ، ومهما آذيته قابلني بقلب صبور • سلام يتعطر بنسيم قبوله الصبا
والدبور •

اما بعد فقد ورد من ذلك النديم القديم ، ما ابدعه في متن مكتويه ،
فقضيت في مطالعته العجب من بدايع اسلوبه • فيا له من كتاب حوى ذكر
الحبيب واحترق الزائر المشتاق بمعجته ، وهيج البلبل بتذكاراته وماوالاه
من طلولة واوديته وامنه ، فقد فاق نظمه بنات النعش وثره الثريا ، وابنت
تغزلاته ما قيل في سالف الزمان في (بثينة) و (ريتا) :

فلو قبل مبكاها بكيت صبا
بسعدى شغيت النفس قبل التندم

ولكن بكت قبلى فهيج لي البكا
بكاهها فقلت الفضل للمتقدم

و لولا مزيد اشتغال البال بمتاعب الحط والترحال، وبكثرة القيل والقال،
ووفرة تردد الزوار، الى ان ضاقت بنا الدار، لانتخذت مع اليراع ضراما،
وفصلت ما اكتبني رقيمكم شوقا وهياما، فاكتفيت بهذا القدر وجملت السلام
ختاما .

الرقعة التاسعة والثلاثون

كتبها الى العلامة صدرالدين محمد اسعد افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد الله والصلوة والسلام على اشرف رسل الله، اني اخص
بالدعوات المرجوة الاستجابة في الاوقات المملوءة المستطابة، جناب العالم
النحرير والعلم الشهير، جامع شرفي الحسب والنسب، وحائز خصلتي الفضل
والادب، محب الفقراء الاكرم الأفخم، سيدي الحاج محمد اسعد افندي
مفتي بغداد الافخم، جعله الله منظورا بعين غناية الأولياء، و رزقه مزيد
الاعتقاد في السادة الاصفياء .

وبعد فالبادي لتحرير رقعة المودة والخلوص، هو شكر احسان ودادكم
الذي كانه البنيان المرصوص، ثم اخباركم بان هذا المسكين وصل مع كافة
الأحباب الى شهرزور .

وبعد ما سمعنا ان محمود باشا حاكم بابان يريد ان يرسل الينا قاضي
السليمانية مع اشخاص آخر معتبرين، يدعونا الى البلد لاستمالة قلوبنا
والاعتذار عما سلف منهم في حق الفقير، انتقلنا من قريتنا الى (اورامان)
من مضافات (سنة)، ثم بلغنا انه فسخ عزيمته حيث منعه بعض من لا يخفى
عليكم من علماء السلیمانية، فاسترحنا بحمد الله تعالى عن تكليف مدافعة
مأمولهم، وتجنبش معاورة رسولهم، فالآن نحن مشغولون مع جماعة من

الفقراء بأمر الفقر والفاقة متحفون لكم صالح الدعوات بقدر الطاقة ، والمرجو منكم تذكّار هذا المسكين احيانا بدعاء توفيق اتباع السنة السنية ، وان لا تقطعوا اخباركم عنا الى حين اللقاء . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ، ما جرى للفلك حرّكاته .

الرقعة الاربعون

كتبها من السليمانية الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تفوح منه فوائح تستطاب ، ودعاء ينال به الفوز والفلاح في المبداء والمآب ، وغالب الظن ان شاء الله تعالى بظهر الغيب مستجاب .

من العبد المسكين ، والفقير المستكين ، خالد ، الى حضرة الوالي الراقي مراقي المجد والمعالي ، المشهود له بالسؤدد والهمم العوالي ، والانعام المتوالي ، التحرير العلم ، صاحب السيف والقلم ، ايده الله لحماية الانام ، ومن عليه بحسن البداية والختام .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم الصادر عن مصدر الولاية والصدارة ، الوارد من مورد الأيالة والوزارة ، الى فقير ان حضر لا يلتفت اليه بالفحص والسؤال ، واذا غاب لا يخطر من قلة خطره بالبال ، مصحوب قرة العين ، منظور سادة الطريق النقشبندي ، اعنى ولدنا الاعز حيدري زاده السيد صبغة الله افندي ، فاستحسننا هذا الصنيع الناشئ من ذلك القدر الرفيع والمقام المنيع ، مع هذا العبد الوضيع ، وكيف لا تستحسن المبادرة بالتواضع من الوزراء والملوك ، ولا سيما بالنسبة الى الفقير الصلوك ، ولعمري ان التفقد عن احوال مثلي من امثالكم لحرى بالاستغراب ، وخطور هذا المسكين الخامل بيالكم مع الارتداء برداء الوزارة لشيء عجاب ، رفعكم الله بهذا التواضع

وصانكم عن التكبر ، ووقاكم بفضلہ يوما فيوما في مراقى التمكن والتصدر ،
فالتواضع من اولى الامر شرف وزين ، والتكبر حفظتم عنه سرف وشين .

ثم لا يخفى على الجناب العالي ان صلاح الملوك والوزراء حلاكم الله به
صلاح البرايا ، وفسادهم خلاكم الله عنه فساد جميع الرعايا . ولقد ورد الامر
بتعميم الدعاء . فلا جرم ان شيمة الفقراء الاعتناء التام بالدعاء للوزراء الكرام
وسائر المسلمين والاسلام ، ولو بلا تبليغ واعلام . فعلى مقدار صدق نيتكم
وتعلق همتمكم برعاية الانام ، وحماية الارامل والايتام ، لكم الانتظام في سلك
الدعاء العام ، ونخصكم انشاء الله المهيمن المنعم ، بعد هذه الايام ، امثالاً
لأمركم واداء لما لكم من الانعام . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته في
البدء والختام .

الرقعة الحادية والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده .

وبعد فمن العبد الذليل ذى خاطر الفاتر ، المخالف باطنه للظاهر ، الى
السيد السند مولانا عبدالقادر افندي الحيدري قاضي مدينة البصرة المحمية ،
لازال بهمة سادة الطريقة في كنف حماية رب العزة محميا ، ومن جميع ما هو
اصح له في الدارين من حيث لا يحتسب مكفيا . وبعد فقد طالت مدة الفراق ،
وعز بين الأحبة التلاق ، وقبلنا كنا نستانس بفقرات مكاتيبكم الفائقة ،
ونستنشق روائح ودادكم من عباراتكم الرائقة ، ونسلي بها ضرورة تحتم
البن الصورى ، وتتمثل بهذا البيت الفارسي :

چونکہ گل رفت و گلستان شد خراب
بوی گلزار کہ یابم از گلاب

منذ ازمة لم تأتنا من خطوطكم الا القليل ، وليس الظن بكم في معاملتكم هذه الا الجميل ، الا ان مكتوبكم الذي كتبتموه تهنة بقدم هذا المسكين المستهام الى برج الاولياء الكرام ، بغداد مدينة دار السلام ، كان عوضا عن كل مافات من كثرة ما نشرتم فيه من جواهر النظم والنثر ، وما طويتم من بدائع الطي والنشر ، فهو قام مقام الجمع وان كان فردا ، فله دركم ما الطف ما جمعتم فيه من البدائع وسردتموها سردا . ووالدتكم الماجدة ، رؤوسكم بها سالمة ، انتقلت الى جوار ارحم الراحمين بوجه اغبطها كثير من الناس من الخواص والعوام ، لما رأوا منها من الامارات المفصحة عن سلامة الايمان وحسن الختام . فالحمد لله اولاً وآخراً في البدء والختام . والسلام عليكم .

الرقعة الثانية والاربعون

كتبها من الشام الى جلي زاده مولانا الشيخ عبدالله الجلي
ابن كاكى جلى خليفته في قصبة كوى سنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى حبيبه وسيده الوافى الملا عبدالله الجلي ،
صرف الله قلبه من زخارف الدنيا المكارة ، وصانه من تلبيسات النفس الامارة ،
آمين .

اثر ذا ان تفضلتم علينا بالسؤال ، فحمدا له تبارك وتعالى الفقير في ارفه
حال ، الا انى من كثرة البدع في حزن وملال . ولو علمت الاراضى المقدسة
هكذا لما هاجرت اليها ، مع ان من الاحباب الأماجد من يقول بسبب نزول هذا
المسكين فيها لم يبق من العشرة واحد . والآن لو وجدت مكانا يستريح فيه
القلب لقله الفساد ، لهاجرت اليه ان شاء الله تعالى ، ولو في اقصى البلاد .

ولا ارضى ان تتحرك لملاقة هذا المذهب الذي هو في لجة التقصير مغترق ،
وان كان القلب بنار فراقكم يحترق . فان بقائي في الشام بفرض الحياة غير

معلوم، لان استقرار البال مع قلة المتبعين للسنة الغراء شؤم ومذموم . وليكن معلوما لديكم انه ما بقى من اشراط الساعة الا الاشرط الكبيرة ، ويمكن ظهورها ايضا في مدة يسيرة .

وصلى الله وسلم على خاتم النبيين الذي بعثته من اشراط الساعة ، وعلى اله واصحابه الملبين بالسمع والطاعة ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثالثة والاربعون

كتبها الى خليفتين من خلفائه في بغداد
للاعتناء بارشاد السيد عبدالعزيز الكيلاني
نقيب بغداد في طريقة اسلافه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد
فال مكتوب الذي وصل من خصوص المخلص العزيز ، الأصفى من الابريز ،
السيد عبدالعزيز صاحب السجادة القادرية ، اعجبني مضمونه ان كان من
قريحته ولم يكن بتلقين احد منكم .

فأمر كما ان تكثرا اليه التوجه وان يشتغل اشتغالا مستمرا باسم الذات
والرابطة تارة وتارة ولو مدة قليلة . والفقر بالنفس اتوجه اليه من هنا ان شكر
هذه النعمة ان شاء الله تعالى ويظهر عليه الاثر . ثم اذا حصل له الفناء في الرابطة
او ظهرت له مع تأثيرها المعهود ، او التأثير المجدد بلا ظهور ، هو ادنى المراتب
لقوة التوجه ولو بعد يوم واحد ، ولا تستغربوا ذلك ، فان التأثير بالحقيقة
ليس الامن الرابطة ، فيتوجه الى (جاءت له الاستخارة) بنفى وجوده واثبات
صورة الرابطة على الوجه المعهود ^(١) ، ثم الاستمداد من روحانية جده الغوث

(١) هكذا في الاصل ، وفي سياق الجمل ارتباكات لا تخفى .

الاعظم بأبي هو وامي ، وكل ما هو معتاد اسلافه الكرام من الأوراد ان كانت
قلبية فيها او لسانية فيلقنها من ياخذها منه بشرط مطابقة القلب للسان ، وهو
لا يترك الاشتغال بنفسه ليترقى كثيرا .

وساكتب له السلسلة القادرية بسند الاولياء الكرام . وهذه معاملة ما
عاملتها احدا غيره ، ولا ارضى ان يعامل ، وانا اردت هذه لغيره وابى الله الا
ان تكون له . وستأتيه السلسلة وبعض آداب الطريقة العلية القادرية ، وكل
هذه المعاملات لسبب صدقه واعترافه بانه ليس اهلا لاعطاء اوراد الطريقة
لاحد ، وان زاد زادت والا فلا . من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها فلا
تقطعوا عني خبره ، بل هو مباشر تحرير اخباره بنفسه الى مع السعادة . واذا
علمت ان السيد لا يعد هذه المعاملة نعمة عظيمة ولا يستقيم عليها ولا يقوم
بحقها ولو مالا فلا تظهرها عليه . دعه يعمل ما يريد . انت اشارة من الغوث
الاعظم ان اعامل بعض من يرجع اليّ للطريقة من اولاده الكرام هذه المعاملة
وارادة ذلك ، وما وجدت اهلا من الموجودين . فان قام بها فله سعادة الدنيا
والآخرة ، والا فهو الأعلم . والسلام .

الرقعة الرابعة والاربعون

كتبها الى راغب افندي في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي ، الى مخلصه راغب افندي ،
سلام من قلب سليم ، ودعاء يرجى به الفوز بجنة النعيم . اما بعد فقد بلغني
مزيد التماسكم لتحرير اسطر من هذا المسكين اليكم فاسعفتكم .

وأمركم بالحدز التام من الانهماك في طلب الدنيا الدنية ، فان من كلمات
السادة الصوفية ان المرض عن الطريقة بعد الاقبال عليها يسقط عن عين الله
تعالى . حماكم الله من ذلك .

الرقعة الخامسة والاربعون

كتبها من دمشق الشام الى بعض محبيه في (ديار بكر)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . من العبد المسكين
خالد الى احبائه المخلصين من سكان (آمد) . السلام عليكم ورحمة الله
وبركاته .

وبعد فقد تكرر منكم الالاحاح والابرام ، وجاءت مكاتيبكم مرارا في
بغداد ، ثم وردت مرة اخرى في دمشق الشام ، لأن ارسل اليكم الشيخ احمد
الخطيب أو أحداً آخر ممن له تأثير نظر في الطريق ، فيستنقذ منكم المنقطع
والفريق . فما انا انتخبتم لكم من له قدم راسخ في الترك والتجريد ، وتأثير
مجرب في رفع حجب المريد ، اعنى المجذوب المقبل على مولاه الباقي ، صاحبنا
القديم الشيخ المشهور (بالفراقى) . فهو ان استحققتموه هيئة ولسانا ،
فستجدونه جليلا ان شاء الله تعالى تصرفا وجناناً . فعليكم بحسن اتباعه مادامت
الشريعة شعاره ، والطريقة دثاره . واوصيكم واياه بكثرة الذكر ودوام الالتجاء
الى الله تعالى ، والاعراض عن زخارف الدنيا الفانية ، ووفور الرغبة في الآخرة
الباقية ، وذكر الموت ووحشة القبور والاستعداد التام ليوم الحساب
والنشور ، والتمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن البدع الردية ، وبالبدعاء
لنصرة الاسلام وخذلان اعداء الدين والمرتدين اللثام ، والتضرع الى المولى
الكريم المنعم ، ليحسن خاتمة هذا المذنب المستهام ، ويوفقه لاتباع سيد الانام
عليه وعلى آله وصحبه الكرام ، في كل طرفة الف صلوة وسلام . والسلام في
البدء والختام .

الرقعة السادسة والاربعون

كتبها الى مولانا الشاه عبدالعزيز المجدي الدهلوي في الهند

بسم الله الرحمن الرحيم

ايد الله شيخ الاسلام والمسلمين ، وايد بطول بقائه الشريعة والدين ،
اعني الامام الهمام ذا العلم العزيز والعمل العزيز ، سيدي وسندي محيي السنة
السنية وقامع البدع الغير المرضية ، مولانا الشاه عبدالعزيز ، اطال الله ظلال
فيضه على الانام ، وامن المؤمنين ببيان انقاسه الى يوم القيام .

وبعد ، فان تفضلوا على داعيكم المسكين بالفحص والسؤال عن حاله ، فلا
يحرر من الم فراقكم شروح بلابل باله . فالرجو من حضرتكم العلية ان
تطفثوا بتذكاره نيران كمدته وبلباله ، وان تمنوا عليه بخط منكم مزيلين همومه
برقمه وارساله ، فان هذا المسكين لايقاس على سائر الرعاة المهجورين ، اذ من
طول مسافة البعاد ، وكثرة تخلل الاودية والفيافي والبلاد ، لايمكن له الكتابة
الا مرة من السنين ، وتستحيل معرفة احوالكم عليه وامتناع اللقاء امر مستبين .
ما احسن قول من قال واجاد في المقال :

كيف الوصول الى الحبيب و دونه
قلل الجبال ، ودونهن حتوف

فالمأمول من جنابكم ومن جناب اخويكم الفاضلين الكاملين العالمين
العاملين سيدي مولانا عبدالقادر وسيدي مولانا رفيع الدين ، نفع الله
بوجودكم ووجودهما المسلمين ، وقمع بكم آثار المبتدعة والملحدين بحرمة سيد
المرسلين عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ابد الآبدين ، ان تذكروا
داعيكم احيانا بادعيتكم المستجابة في اوقاتكم المستطابة ، وتكرموا الفقير
المحتاج اليكم كل مرة بكتاب ، وتنعموا عليه بكلام وخطاب ، وتشفعوا له
لدى حضرة سيدي وسندي وقدوتي وقبلتي ومعتمدي وذخري ليومي وغدي،

شيخ الطريقة ومحبي الحقيقة شيخي وامامي قدسنا الله بسره السامي ، فلكل من خدامه امكان التردد اليه وتيسير الفوز والفيض لديه ، سوى هذا المسكين فانه حسا من هذه الدولة محروم وبميسم الفراق الدنيوي موسوم ، فقد طال الكلام وجل ، وخير الكلام ما قل ودل • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

واسلم على اخي المولوي اسماعيل واوصيه بالدعاء ، وارجو ان تجددوا لنا اجازة كتب والدكم طاب ثراه خصوصا شرحه على حزب البحر بجميع مافيه وييان ان الرطب والعنب والجحب من الجمادي ام لا ، وحينئذ فما الفرق بين الجماديات والحيوانات ؟ جزاكم الله خيرا •

الرقعة السابعة والاربعون

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب و الى سليمان باشا الباباني معا

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدا لمن من علينا بازاله من المعصرات ماء ثجاجا ، ومرج البحرين يلتقيان ، كان هذا عذبا فراثا وهذا ملحا اجاجا • وصلوة وسلاما على سيدنا محمد عين سمحته ومعدن ملاحته الذي جعله قمرا منيرا وسراجا وهاجا ، وعلى آله واصحابه الذين لم يزالوا يدخلون الناس في دين الله افواجا •

اما بعد فلما كان حقا على الامراء العادليين والعلماء العاملين ، ان يراعوا حال الفقراء حق الرعاية ، ويعنوا بشأن العلماء جل العناية ، وتوافرت الآيات المنزلة في الحث على الصدقات والاحسان ، وتواترت الاحاديث المعولة في الترغيب على الانعام احتسابا لله الملك المنان ، وكان اهل العلم احق مسعف في الناس كما فطقت به الاخبار الدائرة على اللسن ، واثمن من كان على الولاة رعايتهم كما سمعت الآذان وشهدته الاعين ، وكان حبيينا الفاضل السيد اسماعيل البرزنجي والشيخ احمد الاربيلي ووالده منهم ، رأينا ان نساعدهم

كما ساعدنا قاطبة السادات والعلماء برشحة من داماء نوالنا اسوة ببقية
الاصحاب ، فانعمنا عليهم بما هو مشروح في القائمة المرسولة اليكما طي هذا
الكتاب ، وهي من اخلاص اموالنا ، سلما عليهم وسلماما كل سنة اليهم على
ممر الدهور والسنين ، لينفقوها على نفهم وفي مصالحهم ويكونوا بذلك
للدولة العلية من الداعين ، وفي استدعاء ارتقاء السدة السنية من الخالدين .
وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثامنة والاربعون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري الماوراني قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى .

من المسكين المستهام الى خله الوفي قاضي قبة الاسلام ، لازال موفقا
لاتباع سنة سيد الانام عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلاة والسلام ، غير
ملتفت في نشر الاحكام الى جمع الحطام .

وبعد فلما طال امد الفراق وعز الاجتلاء والتلاق ، وهيجتنا لواعج
الاشواق والاشتياق ، بادرنا بتحرير رقعة المودة والوفاء ونخبركم بانا تشرفنا
بزيارة ائمة الزوراء ، فالأموال منكم ثبات القدم على اخلاص الفقراء ، وعلنا
نسمع عنكم من ترك العشر وحسن القضاء . وثانيا لما تواتر عندنا حسن سيرة
بعض احبة الطريقة العلية والميل منهم الى ارسال واحد من اهل التصرف
المجربين من اصحابنا ، ارسلنا اليكم حامل هذه الورقة الشيخ اسماعيل وهو
رجل يعتمد عليه في الارشاد ، وارجو من الله تعالى ان يجعله سببا للهداية
والسداد ، وفي نفس الامر على فضل الله وتوفيقه يعتمد ومنه يستمد . وان
الناس ولو كانوا من اجلة الاولياء ليسوا سوى آلة ، فعليكم بحسن الامداد

ظاهرا وباطنا ، ولا فطيل الرسالة • ونسلم على أخينا الارشد الاسد الشيخ
عثمان بن سند كان الله له عوضا عن كل شيء ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة التاسعة والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي الى محبه ومخلصه القديم عبيدالله
افندي الكردي الحيدري بصره الله تعالى بقصوره ، وحماه من الاجترار على
السادة الاولياء بغروره مع شدة وهنه وفتوره آمين •

اما بعد فالامر الذي استشرتني فيه بالتحرير ، ليس لك فيه دخل بالنقير
والقطمير ، ولقد كنت تعلم ان الطريقة النقشبندية اسست قواعدها على دعائم
الشرعة التي ليلها كنهارها ، ومبناها على ان لا يتغير شيء منها لمن يريد الاهتداء
بمنارها ، ودخول الطريقة لايبارك فيه ولا يحمد غبه ان لم يراع فيه قواعدها
وآدابها ، ومن اهم الآداب ان لا يختار الطالب شيئا لنفسه ، وقد سمعت مني
اقوال السادة الكرام في حق طالب اراد تغير شغله بتعريض والمأم ، وانت بعد
ما قدر لك ماقدر لا ينبغي لك الا بذل الجهد في ارضاء السادة وتوقيرهم ، بل
خفض الجناح لصغير منتسبهم فضلا عن كبيرهم ، ولا تكن بصدد ارضاء احد
يهدم اساسهم ، ولا تطلب ذل الطريقة لاجل الاتصال بكبراء الدنيا واستيناسهم ،
وبالنسبة في حسن التأدب معها ومع اهلها ، فلا ينفعك شيء من مناصب الدنيا
من حزنها وسهولها ، بل لو لم تمثل امري ترى الضرر في دنياك ايضا ، فحين
زلة القدم تندم ولا ينفعك الندم ، ولو كنت عندي لسمعت مني في هذا الباب
ما قضيت منه العجب ، واعترفت منك باساءة الفعل وترك الادب ، نعوذ بالله
تعالى في كل قول وفعل •

واسلم على حبيبي الملا صبغة الله اسعد افندي زاده رقاء الله ورباه
وزاده . والحاصل انك ان اردت ارضائي فكن سببا لاخلاص الناس على مقتضى
القاعدة واعترف عند كل احد بانك ضيعت نفسك وتركت قاعدة السادة العلية
في مباديك واواسطك ونهايتك ، والله لو علمت ما اعلم لبكيت دما . صرفك
الله تعالى الى ما هو الاهم وبصرك بأن السم في الدسم . وطالع مكتوبي المرسل
الى عبدالغفور وصاحبيه الملا محمد الجديد وموسى الجبوري ففيه بقية من
هذا الباب . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

متع الله تعالى جناب الاخ الارشد ، والخليل الامجد الانجد ، منبع
الحياء والأدب ، كريم الحسب والنسب ، عبيدالله افندي ، لازال متمسكا
بالعروة الوثقى ومتوجها الى مولاه وهو خير وابقى .

وبعد فقد هيج قراءة رقيمتكم الكريمة غرامي ، وازداد بتذكار مدينة
السلام هيامي ، واكثرتم فيه من تقبيح هاتيك البلاد ، والترغيب الى سكنى
مدينة السلام بغداد ، حيث عن طوارق الفتن والفساد .

حسن هذا الامر لاشك فيه لدى اولي الالباب ، وليس استحسانه
منحصرا عن رأي ذلك الجناب . وكيف لا تترجح بغداد على بلاد الاكراد
حتى عند ارباب الجنون ، ولكن ما يقضي فسوف يكون ، وان الامور باوقاتنا
مرهونة والتقدير عن التغير مصون ، والصبر على المصائب من شأن الفقراء ،
فانا لله وانا اليه راجعون .

ثم اصبتكم في طرد زين الدين . فله دركم ، ولكن اوصيكم بالحلم

والمسامحة والاعراض عن سفاسف الجهال ، والاقتصار عن القيل والقال ،
والاكثار من السكوت ومطالعة الجمال ، والمواظبة على الشغل والاشتغال ،
والمن على هذا المسكين بدعاء حسن الختام ، والتضرع والانكسار على الدوام،
والالتفات لنحو داعيكم في اليقظة والمنام . واسلم على قرة عيني صبغة الله
افندي اطال الله بقاءه ، وباديت جناب العالم الفاضل اخي عبدالله افندي
بالمكتوب المستقل بخلاف ما مضى ، وجزنا عن جرايم ابراهيم آغا واهل بيته
وفرجو منكم الاستقامة ، واعجبني نظمكم الشجرة المباركة النقشبندية سوى
مدح الفقير . والسلام عليكم ، وامر الطريقة في الترقى ، والمترقى كالمتمنزل
ههنا . والسلام .

الرقعة الحادية والخمسون

كتبها ايضا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده . اسأل الله
الكريم المنعم حسن الختام وثبات الاقدام في المعاملة مع مجانين محبة جماله ،
والوالهين في مهامه طلب وصاله ، ولاخي في الله والمحب لوجه الله سيدي
الملا عبيدالله . واسلم انا واهلي على الشقيقة الشفيقة والدة عبدالحكيم ، عاملهما
الله بلطفه العليم ، انه هو الجواد الكريم . ثم انها مأمورة مني ومن اهلي
ان تعزي زوجة المرحوم حسن افندي وبنته نيابة عنا مع المبالغة في تسكين
خاطرهما من جانبنا ، والسعي الحثيث في افهامهما بان هذا المسكين لا اظطرهما
بعد اليوم بالعين التي كنت اظطرهما بها سابقا ان شاء الله الرحمن .

ثم اخبركم بان انكار اهل السليمانية تبدل باخلاص ما رأينا مثله في بقعة
من بقاع الارض ، كما تسمعون نبذة منه من حامل الرقعة ، ولا تظنوا اني

اخلف الميعاد مع احبة بغداد، واغتر باخلاص الاكراد. ولكن من شاة الازدحام،
يفوت منا كثير من المرام ، فما صار لنا افراز الاحباء بالمكتوب وبالسلام .
وبعد الست من شوال ان شاء الله تؤذن بالارتحال لذلك الطرف ، ولو عمل
ولي الامر ما عمل ، لكن وكلتك لتسلم على جميع المخلصين ، والملا محمد
الامام نحييه بالسلام ، واخبرنا بما اجمعتم عليه . والسلام عليكم ثم ورحمة الله
وبركاته .

الرقعة الثانية والخمسون

كتبها براءة لنمة السيد الشيخ معروف النودم ،

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حق حمده ، والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وعلى آله
وصحبه .

من العبد المسكين والفقير المستكين الى جناب سيد
الفضل والادب ، الحائز لكرامتي الحسب والنسب ، سيدنا ومولانا السيد
معروف سامحه بفضل الكريم الرؤوف .

وبعد ، فقد بلغني ما وصيتم به الاخ الملا : حسين القاضي
وامرتموه بتبليغه اليانا من حسن العبارات ، ولطائف
ما القيتموه مع قررة عيني العالم الفاضل السيد اسماعيل .
والاشتياق الى التلاق ، واظهار الأسف على ما صدر منكم
سبيل الاتفاق ، بسعاية ارباب الاغراض واهل الشقاق ، و
ما جرى به اليراع في رسالتكم المعهودة الناشئة عن تقليد
الاطلاع ، المهيجة عند بعض عوام المريدين لفرط الوحشة
الحاكمة على هذا المسكين بأمور تنبو عن استماعها الاس
: حسين القاضي
الاشارات ، ثم
ن مكارم الاخلاق
في حق الفقير على
الاعتذار عن جميع
الوشاة وعن عدم
ة وشدة النزاع ،
ماع ، من استحلال

المحرم والكلمات الدالة على الكفر وداعية الاستيلاء على البقاع ، وغير ذلك مما لا يليق بشأن الاوغاد والرعاع ، وتفصيله لا يخفى على ذهنبكم الوقاد ، وطبعكم النقاده . واني لبرىء مما نسبتم الي من فنون المثالب والفساد والافساد .

وامرتم السيد المذكور ان يستكتب مني الوكة تنطق ببراءة ذمتكم عن جميع ما صدر وغير ، وجرى به القلم بمقتضى القضاء والقدر ، لتصير مفتاحاً لابواب الائتلاف ، ومصباحاً لدياجير المراء والخلاف ، وبلغني من السفيرين المذكورين تصميمكم على الامساك فيما بعد عن امثال مامضى من النزاع والمفاخرة ، وملاقة مافات بطيب التحاب وحسن المعاشرة ، وتبديل المعارضة والمنافرة بالمفاكمة والمسامرة . فسررتني هذه الحكاية غاية المسرة ، وحمدت الله تعالى على هذه النعمة المرة بعد المرة . شكرا لمن بدل الشقاق بالاتفاق ، وهياً اسباب الوصال بعد طول الفراق . ادامنا الله تعالى على هذه النية ، واتم لنا بمنه هاتيك الامنية .

ثم الامر بارسال المكتوب ، امثلناه وهو احسن مطلوب ، ونريد جوابه على ابلغ اسلوب . واما الابرء فهو يصدر مني ليلا ونهارا ، وافصحته به في المحافل جهارا ، كما قرع سمعكم مرارا . واما حب الالتئام وترك الخلاف فأمر يشناق اليه اهل الانصاف ، فكيف بمن يدعى له قدم في طريق التصوف ولو بالجذاف .

ولا يخفى عليكم ان السبب الاصلي لهذه الوحشة انما هو ترك التردد وتقليد اقاويل الناس . فان صح ما بلغني عنكم فعليكم بالاعراض عن الكلمات المؤدية الى الشك والوسواس ، فان احوال اهل الفقر وراء العقل والعلم لا يدرك بالقياس . وبعد التا والتي يضمن لك هذا المسكين ان ثبت قدمك وما طفى قلمك بعد اليوم ان ترى نتائج لا يحمل اكثرها السفير ، وتزيد على حوصلة التقرير والتحرير .

ومن بعد هذا ما تلقى صفاته
وما كتبه احظى لدي واجمل

والسلام عليكم وعلى ولديكم السيد محمد والسيد كاكأ احمد ورحمة
الله وبركاته •

الرقعة الثالثة والخمسون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي ازل على عبده الكتاب ، والشكر للمنعم الذي اذهب
عنا الحزن باطلاع احوال الاحباب • والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي
ما انكشف عن شمس محياه الحجاب ، الا وانشقت بنصول هيته البدور
وانكبت بحلول عظمت الانصاب ، وعلى اتباعه الذين لم يكن لمخالب صولتهم
سوى دماء اعاديهم خضاب ، والآل والازواج والذريات والاصحاب ، ما ناح
الحمام وجاد السحاب •

وبعد ، فوالذي احرق قلبي بنار اشتياقكم ، واغرق جسدي في بحار
دموعي من شدائد فراقكم ، ثم والذي اكرمني في زمن الوصال بسعادات
الهوى ، وسقاني وقت حرمان الجمال كؤوس غساق الجوى ، لايمضي علي
وقت الا وذكركم انيسي ، ولا يمر علي حين الا وشبحكم جليسي • ولم ازل
مذ فارقتكم ليلا ونهارا ، اريق من عيوني الدموع انهارا ، واصب منهما
العبرات بحارا ، وصارت مقلتي سحابا ، ودموعي امطارا ، فسبحان من ارسل
السحاب علي مدرارا ، واعظمه عندي شرفا ومقدارا • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الرابعة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بابهي التحيات وازكى التسليمات ، جناب من اطفأ نيران همومنا
بعباراته الرائقة ، وكسر فقرات غمومنا بفقراته الفائقة ، اغني سيدي ومجبي
لوجه الله ، سليل ليوث غابة السلسلة العلية الحيدرية الملا عبيدالله ، جعله
الله له وكان له عوضا عن كل شيء .

وبعد فقد تشرفنا بمكتوبكم الكريم ، وهاج مجددا شوقنا مما فيه من
اسلوبه الحكيم ، وتأملنا مافيه من استدعاء الالتفات ، واستعذبنا زلال هاتيك
العبارات والاشارات ، الا انكم قليلا ما تقومون باداء ما به الترقيات تنوط ،
ولا يخفى عليكم ان وجود المشروط كيف يكون مع انتفاء الشروط ، واحوال
بعض الطلبة مع قلة بالاكتراث لاتنهض حجة على عدم المبالاة بشروط الطريقة،
لان منهم المرادين ومنهم ارباب الاستعدادات الرقيقة . نعم ما قيل :

ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها

ان السفينة لا تجري على اليبس

والباقي عند التلاقي .

وبلغوا سلامي الى مولانا محمد اسعد افندي وولده الاكرم الامجد الملا
صبغة الله وابن عمكم الملا عبدالله افندي ، ولايشوشهم التقديم والتأخير ،
فان القلم قد يجري بلا اختيار الفقير . واكتبوا لنا بعض الاخبار في بطاقة من
طرف الوهابية ومن طرف وقايع مدينة السلام فانا نرى بعض الامور في الوقايع
بحسب تطبيقها على ماجرى في الواقع . والسلام عليكم وعلى من لديكم
ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الخامسة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري ايضا
وكان قد عزاه بوفاة ولد له في اورفه وهو في طريقه الى الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الى سيدي الوفي النبيل ، السيد عبيدالله افندي لازال
ملحوظا بالحافظ عنايات الرجال ، وبالغا في المجد اقصى غايات الكمال .

اثر ذا فالبادي لتحرير رقعة المسكنة والوداد ، البحث عن احوال ذلك
المخلص الكامل الادب والاعتقاد ، ثم الوصية المؤكدة بان تشيدوا باتباع
السنة السنية الغراء ، ببيان الطريقة العلية الزهراء ، وتؤكدوا على المخلصين
من الافات والذكور ، بث الشكر للكرم الشكور ، فضلا عن الصبر على
توفي الولد الاعز المبرور ، فان المحب الكامل لايقبل الاشتراك والمحبوب
الحقيقي غيور ، وما نريد في الدارين الارضاه ، ولا حول ولا قوة الا بالله .
وقد كنتم تسمعون منا مرارا شدة المناشدة لجنتاب رب العزة والكمال ،
لتخفيف الاثقال والعيال . والسلام .

الرقعة السادسة والخمسون

كتبها جوابا الى كل من محمد طاهر افندي والخواجة عمر راسم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فقد ورد المکتوب من منظور هذا العبد الضعيف مخلصنا النجيب
اللطيف محمد طاهر افندي مفتي القدس الشريف ، ومن المخلص للطريق
النقشبندي محسوبنا الخواجه عمر راسم افندي حاويا لفقرتين سرتا الخاطر ،
واقرتا الناظر .

احدهما ان بعض الاخوان المسلمين ، قالوا فينا باجتهادهم اشياء ارادوا بها تكدير خاطر ظل الله على العالمين ، ملجأ الفقراء والعالمين ، مولانا السلطان الاعظم ، لازال محفوظا عن تكدير قلوب الفقراء ، وملحوظا بعناية الله الاقدس الارحم ، فالفهم الله تعالى ان مازخرفوه من جملة دواعي النفس الامارة ، فلم يصنع اليهم بل ردهم بصريح العبارة •

وثانيهما أن حضرة منظور هذا المسكين على الدوام مفتي الانام وشيخ الاسلام ، له الاخلاص التام والميل القلبي الى هذا الفقير المستهام ، فاجب هذا علينا مزيد الدعاء لمولانا السلطان الاعظم ، والخاقان الافخم ، اثناء الليل واطراف النهار بالنصر والتأييد وبالحفظ والبقاء والتأييد ، واضمحلال اعداء الدين والكفرة الملحددين بطالع دولته السعيد ، وان يجعل الله جناب شيخ الاسلام محفوظا في ظل حمايته وموردا لفضله وعنايته الى امد بعيد • لكن القلب يميل الى قضاء ما سافرت لاجله من مطلبكم وما كتبتم من خصوصه اشياء فبقي الخاطر من جهتكم منتظرا ، والقلب متفكرا ، عسى ان يكون المانع خيرا ، وسيجعل الله بعد كل عسر يسرا • وصلى الله تعالى وسلم على خاتم الانبياء والمرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين • واخص جميع المخلصين الفقراء المساكين بالدعاء والسلام ، وهو خير الختام •

الرقعة السابعة والخمسون

كتبها الى الملا محمد سعيد افندي السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على حبيبي محمد سعيد السويدي • فوضتك الى موسى الجبوري على طبق طلبك ، فانقطع عن صحبة عبدالغفور ، واشتغل بالعلم والعمل وما يعنيك واترك ما لايعنيك • الله تعالى يصلحنا واياك آمين ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثامنة والخمسون

كتبها الى اتباعه المخلصين في المدينة المنورة

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المستهام ، على سكان طيبة الطيبة السلام .

يا اخوان الطريقة ، جزاكم الله خيرا واسكركم من رحيق الحقيقة . ما احسن ما بلغني عنكم من سرعة التنصل عن ذلك العبد المفتون ، لما اعتراه والعياذ بالله من الجنون والمجون . ثبتكم الله على طريق الاستقامة ، وصانكم بمنه وكرمه عما يوجب الندامة . لقد شكر الله لكم ما صنعتكم ، واستحسن الفقير فعلكم الذي فعلتم . لهذا ارسلت اليكم السيد السند الفاضل ، والحبر المستند الكامل ، سيدي السيد عبدالقادر افندي البرزنجي ، كان الله له عوضا عن كل شيء ، فعليكم باتباعه وامثاله ، وبالاقتداء بفعله واستماع مقاله ، والاعتقاد التام بنفوذ تصرفه وباهر حاله ، وان ساق القدر المحتوم سيدي المرقوم الى غير قطركم فتمسكوا فيما يأتيكم من كماله ، واسألوا لهذا المسكين عني الالتفات ممن اتم الله فضله وافضاله . صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة التاسعة والخمسون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايلالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

ولا قوة الا بالله العلي العظيم

وحيث اتجهتم صادفتكم عناية
ويرعاكم الرحمن من كل جانب
مفيض عليكم ما قصدتم من المنى
بنهج سلكتم في فنون الاساليب

وبعد فقد وردت رقعة الاستغاثة والاستمداد ، فوقع التوجه اليه تبارك وتعالى لكم في تسهيل المراد ، وطلب التوفيق والنصر والاستيلاء على ... الدروز ، واطفاء نائرة فسادهم وتسكين ماوقع منهم من الحركة والبروز . والمرجو منه تعالى وتقدس تيسير كل عسير انه على كل شيء قدير . وعليكم بصدق النية ، وتحقيق الامنية والتعويل عليه تبارك وتعالى من يسير وعسير ، والاستمداد من روحانية الرجال في كل نقيز وقطير ، والتبرؤ من حولك وقوتك في الفعل والقول ، والتمسك القوي بحول ذي القوة والطول . ولا تغفل عما اجزتك به من الكلمات المأثورة فان لكل ورد واردا ، ودمتم في توفيق الله ونصره وهو الحافظ الامين . وصلى الله تعالى وسلم على سيد المرسلين وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الستون

كتبها ايضا الى عبدالله باشا حاكم ايلة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

اقر الله تعالى عينكم ، وايدكم بنصره ، وحفظكم عن رؤية نفسكم ، واقامكم في اجتناب نهيه وامثال امره .

اما بعد ، فقد وردت بشارة غلبة جيشكم على الدروز ... وعدم وقوفهم في مقابلة المجاهدين في سبيل الله بعد ما حملوا عليهم حملة صادقة . فالحمد لله تعالى على حسن صنيعه مع اوليائه ، وقطع دابر اعدائه ، حمدا يوافي نعمه ويكافي مزيده . لا زلتم كما رمتهم مظفرين ومنصورين ولأرباب الاقطار الاكسيرية منظورين . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخادية والستون

كتبها جوابا الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المسكين الى منظوره الملا محمد الجديد عصمه الله عما وصمه
وصانه عما شانه آمين .

ما كتبت اليها من اخلاص خادمتنا اسعد افندي ابن النائب وقاه الله من
شر النوائب ، فهو بعض من آثار خلوصه وما خفي عليك اكثر . وعليك برضاء
عبد الغفور فاني ارضى لرضاه واسخط لسخطه .

وذكرت ان المخلصين بل اهل بغداد كافة صار لهم اخلاص عجيب مع
جناب الوزير داود باشا بسبب هذه المعاملة التي وقعت منه ، وهو بالنسبة
الي ما يهدي له من الادعية المستجابة والاثنية المستطابة في سائر الاقطار من
ارباب الحضور والانكسار ، كالقطرة بالنسبة الى البحر الزخار ، بل من
الاذكياء من يقول ان هذه الخدمة ظاهرا من ابن النائب .

وكتبت من اخلاص الحاج محمد المستغنى عن البيان . وبيت السويدي
عموما والملا محمد امين والملا اسعد خصوصا كتبوا الي ان الملا محمد سعيد
اراد السفر للملاقة الفقير فمنعوه ، وقالوا له امكث في مدرسة القشطيني
واشتغل بقراءة العلم ونشر الطريقة . لقد اصابوا في ذلك . اني لا ارضى ان
يترك عياله ويحيى الى هنا . وهو الآن متيقن ان القرب والبعد في عالم الباطن
سواء ، فليس لهذا التعب فائدة فليشتغل بالعلم والعمل واحياء ما بين المشائين
والطلوعين والتهجد . واذنت له في ختم الخواجكان وختم القرآن ان تيسر ،
ولم يؤذن له فيما طلبوه مني الآن لعله يتيسر في وقته . ومن خصوص اجوبة
الاحباب المخلصين لاتكتب بخطي وبعضها لاتكتب اصلا ، لاتقنوا بي السلو
والتناسي عنهم ، فقد كتبت لك قبل هذا اني احن اليهم حين الطائر الى فرخه .

فالمرجو مسامحتهم والاكتفاء بالود القلبي والدعاء الغيبي وبما تيسر من
تحرير الجواب • ثم اوصي الاحبة عامة واياك خاصة باتباع السنة وترك
الخطوط وسعة المشرب والصفح عن عثرات الاخوان ، والاعراض القلبي عن
زخارف الدنيا الفانية وترك الوجود وبذل المجهود والوفاء بالعهود والقناعة
بالموجود والسعي في تحصيل الشهود • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الثمانية والستون

كتبها الى خليفتيه في بغداد الشيخ محمد الجديد والسيد عبدالغفور المشاهدي

بسم الله الرحمن الرحيم

من اذل العبيد الى سيديه عبدالغفور ومحمد الجديد • السلام ورحمة
الله الكريم المجيد •

وبعد فقد مضى برهة من الزمن لم اذكر كما بورقة ، فاجبت ان اكتب
اليكما مع الخادم القديم والمخلص الصميم عبيدالله افندي وبعثته الى اهله
وامرته بالاشتغال بطلب العلم ليكمل ما بقي له من المادة ، ويقرأ تنمة ما جعله
العلماء جادة • وامر الارشاد مفوض اليكما كما في السابق فاتما بالاختيار في
كثيره وقليله ، ودقيقه وجليله ، وله شغل آخر لا يراحمكما في امركما •
وعليكما باتباع الشريعة الزهراء ، والسنة السنية الغراء ، والرفق والمداراة مع
الاخوان المسلمين ، وعدم الاعجاب بما يظهر منكما من التأثير ، والتبري من
الحول والقوة حتى في النقيير ، وكمال المجاملة ، وحسن المعاملة مع موسى
الجبوري • والسلام •

الرقعة الثالثة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .
اما بعد فقد تشرفنا بمطالعة المکتوب ، وترجينا لانجاز ما فيه من المطلوب ،
فاما الاذن للاشتغال بالنفي والاثبات فهو موقوف على الوصول الى مقامه او
اشارة احد من الحضرات ، واما التوجه والاتفات فعسى ان يكون في بعض
الاوقات . والأدب الاهم في كتابة المکتوبات التصريح بما لا بد بياته للمريد
من الاحوال والادراكات قل او كثر والقليل هنا كثير . ولله در قائل هذا البيت
اجاد فيما افاد :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وطلب تبديل الذكر غير متعارف عند اهل الطريق . اياك ان تشتغل بما
لم تؤمر به قياسا على اخيك واخي الشيخ علي فيفوت عنك فوائد لاتحصى ،
فانه قد يكون ضررا والمريد لا يدري به . « عسى ان تحبوا شيئا وهو شر
لكم » نص قاطع ، والحقير بمقتضى ادراكي ما ارى احوال قلبكم بعد مقتضية
لنفي والاثبات واتم ما كتبتم ادراككم فبقى الامر على ما هو عليه . والخروج
عن ديدن اهل الطريق بمظنة عده من عداد الاخلاص امر يفهم بشاعته العوام
فضلا عن الخواص . والسلام ختام .

الرقعة الرابعة والستون

كتبها الى الشيخ عبدالله الجلي في كوينسجق

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بمزيد التحية والسلام ، وغاية العناية والاکرام ، محب هذا المسكين

المستهام ، الذي لاتزعزعه لومة اللوام ، وتسويل اللثام والطعام • وبعد فظالما
عذبنا بفراقكم ومللنا من شدة ترقب لقاءكم ، وتمللنا باطفاء لواعج الهجران
بتكرار ذكراكم ، الى ان اتفق توجه ناقل الرقيقة الى تلك الجهة ، فبادرنا
بتحريرها مبشرين لكم بتجديد العهود القديمة ، ومزيد الالتفات الى هاتيك
الاخلاق الكريمة • فعليكم بشدة الاعتناء بالختم والتوجه وترويج الطريقة
العلية ، والانتظار في صبحي الجمعة والثلاثاء للانتظار الاكسيرية في الاستفاضة
القلبية ، فان المؤمن الكامل لايبالي الا برضا مولاه ، ولايرجو النجاة في كل
حال الا منه ، ولا يطمئن قلبه الا بذكره ، ولا يصرف وقته الا بشكره • فبعد
انكشاف غبار الاكدار يحمد اهل الاستقامة ، ويشكر مساعي من لم يسمعوا
الملامة ، والمتصنع الجبار بعض بنان الندامة ولا يجبر كسره الى القيامة •
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته بدء كل كلام وختامه •

الرقعة الخامسة والستون

كتبها الى السيد محمد اسعد افندي المعروف بابن النائب

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام الى من لديه روعي وفؤادي ، وثنائي على من لازالت تتوقد له
فيران ودادي ، بل ليس سوى تشرفي بحضوره في الدنيا مرادي • ادام الله
تعالى بقاءه وزاد على الامائل نماءه •

وبعد فان تتفحصوا عما جرى على من طول ازمة فراقكم وامتداد اوان
اشتياقكم ، فنحن بحمده تعالى على حسب مرامكم من جميع الجهات ، سوى
افتراق جنابكم ، فانه لمن اشد البليات ، ونرجو ان ترسلوا كيف ما اتفق كيفية
الحالات ، وتفرحوا مهما امكن قلوبنا بنقل المقالات • لازلتم تقضى كما تحبون
مناكم ، وما انفكتم في ظل حماية مولاكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة السادسة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ صالح العجلوني المعروف بابن ابي الفتح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

من العبد الغريب الى المحب الأديب الحبيب النسيب الشيخ صالح ،
لازال بالنعيم محفوظا ، ومن النقم بحرر الله مكشوفاً . سلام الله ورحمته
وبركاته .

اما بعد فقد ورد كتابكم ، وسرنا خطابكم ، فبحمده سبحانه وتعالى نحن
مع الاتباع والاصحاب الى تاريخ الكتاب في ارغد عيش وهناء ، وسلامة عن
الاكدار والاسواء ، وقد دعونا لكم بحسن التوفيق وبلوغ المرام ، كما هو
المأمول من جنابكم السعيد ويحسن الختام .

الرقعة السابعة والستون

كتبها الى السيد محمد الجندي المفتي بمعة النعمان بولاية حلب

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الفاني خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى محبه
في الله ومخلصه لوجه الله ، الحبيب النسيب والعالم الفاضل الاريب ، جندي
زاده السيد محمد افندي المفتي بمعة النعمان ، لا زال من صروف الدهر
محفوظا ، وبمأرب الناشئين محظوظا . السلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

وبعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا مافيه من لذيذ خطابكم ، فوجدناه
حاكيا عن سلامة الذات الشريفة ، وحاويا على ما يستطاب من الاخلاص التام
وسائر المطالب المنيفة وتلذذنا من تلك العبارات ، وصار موجبا لمزيد الالتفات .

ولا يخفى لدى ارباب العناية ان ميل قلوب ارباب الباطن على قدر اتباع المرید للسنن السنية ، واجتنابه عن البدع الردية ، وترك الوجود بالكلية ، فان من الاصول المشتركة بين ائمة الطرق اجمعهم ، تقي الوجود وبذل المجهود . والقناعة بالموجود والوفاء بالعهود ونسيان ما سوي الله في مشاهدة المولى المعبود . واوصيكم بكل ذلك مع التشمير عن ساق الجد بحسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة على ما اجزناكم به من الاوراد فانها انجح دواء لازالة الامراض القلبية كما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، وان لاتنسوا هذا المسكين المستهام من دعاء التوفيق وحسن الختام .

الرقعة الثامنة والستون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الاقل من كل قليل ، الى جناب الوزير الجليل ، ذي الخلق الجميل . سلام ارق من النسيم الساري ، ودعاء اروق من التسنيم الجاري .

اما بعد فقد وصل المرسوم السامي حاويا لفنون الأدب واصناف المحبة والخلوص ، ومشتلا على انواع التواضع الذي يرفع الله صاحبه كما هو المنصوص ، وعلى التماس الادعية المستطابة ، في ازمنة الاجابة ، من الفقير الادنى من التقير ، فاخبر جنابكم بان الدعاء لسلطان الاسلام حفظه المهيمن العلام ، ثم للوزراء والكبار من الرجال والامراء بل القضاة والمفاتي من اهم الواجبات في ذمة الفقراء ، لان مصالح البلاد بهم منوطة وراحة العباد بصلاحهم واصلاحهم مربوطة ، ففي صلاحهم المصلحة العامة وفي العكس العكس . لكن القبول موقوف على صفاء سر الداعي وحسن استعداد المدعو له ، فاذا عارض دعاء الفقراء المساكين السهام الصائبة من ادعية المظلومين المضطرين ، فالغلبة

لدعاء المضطر ، اذ لاحجاب بينه وبين ربه ولو كان فاجرا او كافرا ، فضلا
عن مؤمن وصالح ، كما ورد ذلك في عدة احاديث . فبقدر مزيد الاعتناء منكم
بالشريعة المطهرة الغراء ، والميل الى جبر خواطر الرعايا الفقراء ، تصيرون
مظاهر الادعية المستطابة ، في مظان الاجابة . ولا زلتم مؤيدين بامداد السادات
الكرام ، و متمسكين بسنن سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلاة والسلام . والحمد لله رب العالمين في كل بدء وختام .

وان اردت المنظورية التامة من ارباب القلوب ، فلا تصنع الى كلمات اهل
العناد ، فان من كلماتهم القدسية « من علامة اعراض الله تعالى عن العبد
وقيعته في عرض اوليائه » ، وكل من يصغي اليهم فهو منهم ، بل يجب عليك
ردع ارباب الانكار ومنع المفترين على اهل الفقر والانكسار .

الرقعة التاسعة والستون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل خالد الشهرزوري الجافي ، الى خادمه مروج الطريقة
بالبیان الصافي ، اعني الرفيق الشفيق عبيدالله افندي امده الله تعالى بالامداد
الخاص ، وأيده بمزيد التقوى والاخلاص .

اما بعد فانا قد تشرفنا بمطالعة مكتبكم المهيج للاشواق والمذكر عن ايام
التلاق ، فمع وفور رسلكم تترى ، وتذكر الفقراء بالمكاتيب مرة بعد اخرى ،
ما اخبرتم الفقير عن احوالكم ولو في مرائي استعدادات الطلاب ، ولا افصحتم
عن كيفية احوال امثال عمر افندي من الاحباب ، وان لم نر له مثيلا في هذا
الباب ، فان مكاتيبكم ما اتسنا من زمان ، وترك المحاورة قد يفضى الى الاعراض
والنسيان . واهم الامور عند ارباب القلوب الاستقامة ، وابتعد الاشياء لدى

خلص الاحباب التهاون والسآمة • اما الفقير فهم ليسوا عنده على بال مع قوة الاشتغال وغاية البعد قلبا عن اشغال ارباب المقال • ثم المأمول تذكّار داعيكم في مظان الاستجابة بالدعوات المرجوة الاجابة لحسن الختام ، والتوفيق لاهياء سنة سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والسلام •

الرقعة السبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

حبيبي الملا محمد الجديد ، وفقه الله تعالى على سلوك هذا الطريق السديد ، وعلمه الماشاة مع القريب والبعيد •
اما بعد فقد اذنت في زواج سيدي عبدالغفور وامرته بالتوسط بل بالتقليل في اسباب العرس ، فان عمل به فاعلمني عما يصرف ان صار فتوح فيه هنالك • والا فانا اقضي عنه ان شاء الله تعالى كثير ويسير ذلك • الملا محمد الموصللي من خلص الاحباب وفيما اعتقده انه لا يظهر منه سؤال ولا جواب • والبيت محول الى اختيار الخادم التائب اعني اخي وحبيبي اسعد افندي ابن النائب • وان اردتم تفصيلا عن احوال الفقير فارجعوا اليه فعنده الخبر اليقين •

واترك التاكيد عليّ في تحرير اجوبة المكاتيب ، فان الكتاب المقربين لدي لا يوجد منهم احد • والفقير ليس بحمدالله على ما تعهدونه من كثرة مجالسة الناس ومجاوبة اهل التصلف • وقد ورد «انا واثقياء امتي براء من التكلف» ، والاشتغال بمكاتبة الناس يضيع مني خيرا كثيرا ، فمن يحبني فليدع لي بحسن الخاتمة وتوفيق اتباع السنة وانا ادعو له بذلك ، ولا يحتاج الى كثرة المكاتبة • ولا يترتب عليه شيء الا برودة خاطر والمعاتبة • نعم ان اتفق امر مهم او خبر يسر القلب ، فليكتب من غير انتظار لثلا يشوش علي • وسيدي عبدالرحمن افندي الروزبهاني ان رضي بالقعود مع العيال في داري فليقعد فيها ، وان

تحاشى عنها حياء كما هو دأبه فالحوا عليه عن لساني انت وابن النائب وان لم يرتضه في نفس الأمر فهو مختار ، والامر الى من فوضته اليه .

واسلم على محمد بن سليمان^(١) شرط ان لا يرى للناس منامات كثيرة .
والسلام ختام .

الرقعة الحادية والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على سيدي عبدالغفور و محمد الجديد . ان حامل الورقة رجل غريب عن اهله في اليمن يريد الرجوع اليهم عن طريق البصرة فعليكم بمساعدته وتحرير التوصية له لمن يلزم . ثم اخبركم من طرف محمد سعيد السويدي بانه عجزني واعجز خلفائي والمريدين من كثرة ما كتب اليهم من الوسوس والشكاية الى الناس عن يد الخلفاء رعاية اتقياده لعبدالغفور ، وافهموه بان لايراجعني بكتاب وخطاب ولا يحرر من عنده شيء ، فضلا عن ان يوسط غير المريدين في الترجي والالاحاح بواسطة الغير . فالان اخبركم تكراراً بانه مفوض الى عبدالغفور اجازة وقبولا وغير ذلك ، وانا لا احب عبدالغفور الا لاجل نسبه الكريم ، على علمي بكونه مغفلا فلا اسمع شكاية احد فيه . والسلام ختام الكلام .

واذن محمد سعيد مشروط بارضاء خليفتي عبدالغفور وامثاله له كما كتبه قبل هذا اليه بخطي ، والحاصل انه انما اذن بسبب تزوجك لثلا تنقطع انت عن ملازمة التكية وتستعين به على مداومة قراءة الختم الشريف الخواجكاني ، ولم اجعله مصدرا للارشاد وشيخا مستقلا حتى يتباهى بمكتوبي في الجانبين الغربي والشرقي ويقول فلان جعلني خليفة له ، لكن

(١) يقصد به صاحب كتاب (الحديقة الندية) .

عبدالغفور وغيره حسدوني ويأخذ مكاتيب من الناس في ذم خلفائي بانهم
حساد وذووا قموس اماره و يرسلها الي . اذنه محول الى السيد عبدالغفور ،
فوضته اليه ، فوضته اليه ، فان رده فهو ردي ، وان قبله فله الفضل عليه ،
فلا يرى شيخه الا عبدالغفور ، و لا يراجعني في شيء اصلاً . وان لم يرض
بمشيخة عبدالغفور فلا اذن له ولا يلومن الا نفسه . هذا مع علمي بقصور
عبدالغفور وقلة فهمه . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الثانية والسبعون

كتبها جوابا الى الشيخ اسماعيل الاناراني في دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الاقل من كل قليل ، الى جناب الشيخ اسماعيل .
لازال موقفا للمحامد والخصال الكرائم ، وملجأ لاصحاب الذنوب والجرائم ،
آمين .

وبعد فقد ورد كتابكم الشريف ، وخطابكم المنيف ، متضمناً للترجي
والشفاعة ، والعفو عما صدر من محمد الكركوكي من الاساءة والشناعة .
ولا يخفى عليكم ان هذا المسكين على حسب المقدور يحب المعاملة مع احبابه
 واصحابه بما هو ديدنه الدفع بالتي هي احسن ، الا ان مساوىء اخلاق بعض
الناس تلجىء الحليم الى التهور ، وتحمله على ما ليس في التصور ، بحيث
يجب عليه شرعاً هجره وفراقه ، اذ حسن المعاملة معه يخرج عن حيز القدرة
والطاقة . وبالجمله فتكدر خاطري على المومى اليه بلغ مبلغا لو لم يتوسل بكم
لكان العفو عنه اصعب من خبط القناد ، لما ظهر منه من المساوىء والفساد .
لكن اجر كظم الغيظ عند الله عظيم ، واتم تصديتكم لعفو جرائمه ، ولجل
عين تكرم الف عين . فسامحته بشروط كتبها في جوابه ، وطويت الكشح عن
مؤاخذته رجاء فضل يوم الحساب . والسلام .

الرقعة الثالثة والسبعون

كتبها جواباً الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والملا محمد الجديد

اسلم على سيدي عبدالغفور والملا محمد الجديد ، لازالا قائمين بافاضة
الانوار الى امد بعيد . فما حررتموه من نصرة المسلمين على الروافض افاد
في العين قررة وفي الفؤاد مسرة ، وازال ما ارجفه قبل وروده بعض المتعنتين .
فالحمد لله على نصرة المؤمنين وقمع مادة فساد المبتدعين .

وما كتبتم من انهدام الحائط الغربي من الدار وانه لم يتضرر من اهل
بيت حبيبي عبدالرحمن افندي الروزبهاني احد من الصغار والكبار ، وان
المخلصين القديمين الحاجين محمود ومحمد ابتداء في تجديده وتشبيده احسن
مما كان ، صار كل ذلك معلوماً لدينا وحمدنا الله تعالى مزيد حمد على عدم
ضرر اهل بيت سيدي عبدالرحمن افندي . . . ومن خصوص مصارف التعمير
وجدت كلامكم فيه مضطرباً فحرروا لنا كيفيتها ، وانها ممن كانت حتى اكون
على بصيرة في الحوالة لصاحبها . ومن جهة استكتاب الكتاب من مخلصي
القديم الملا خطاب ، فرح خاطر وطاب . والاهم من ذلك كله التمسك بالسنة
والكتاب ، وبذل الجهد في العلوم الدينية والعمل بها مع اخلاص النية ،
وامثال ما سبق تحريره اليكم من النصائح والدعاء للمخلص والمنكر بالغو
والعافية والحفظ والحماية وتوفيق الطاعات وترك المخالفات وعدم الارتباك
بشبكة حب الدنيا والتنزّه عن الحطام والتباعد عن اكل الحرام والوفاة على
الايمان الكامل . والسلام .

(حاشية) : سيدي ومنظوري مولانا الحاج محمد اسعد افندي المفتي
الحيدري لازال يترقى ما يعيش ويبقى . نسلم عليه وعلى ابن عمه عبدالله
افندي والحاج ميران وسائر من ينتمي اليهم . والملا عبدالغني ابن جميل لازال
مورداً للجمال مصوناً عن نقص الحلال ، نسلم عليه . وجناب الوزير الفخيم

والدستور المكرم ابادالله بوجوده اعداء الملة واحيا به الدين المبين ، وان اندرج في عموم من تدعو لهم من الولاة المروجين للسنة القامعين للبدعة ، لكن لانتساء ان شاء الله الرحمن من الدعاء الخاص والاستمداد للتوفيق والنصرة بالاخلاص . ونخصه بالسلام السليم من شوب الاغراض الدينية والدينية والدعاء بالتوفيق للعدل والسداد وترويج السنة السنية النبوية فلازال للحق ناصراً وعلى اعداء الدين والدولة قاهراً ، آمين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرقعة الرابعة والسبعون

كتبها جواباً من القنس الى الشيخ عمر المجتهد الدمشقي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى ، وعلى اخينا الشيخ عمر السلام والرحمة من الكريم المنعم .

وبعد فقد احييتم داعيكم بارسال الكتاب وبالخطاب المستطاب من ذلك الجنب ، جزاكم الله خيراً ، ووقاكم في الدارين ضيراً . وشكوتكم من قلة الحضور ، وكثرة الخطور . بحمد الله احوالكم موجبة للشكر لانكم ما اتفق لكم سلوك طريق القوم ، وهذا الامر خطير لا يوصل اليه الا بعد ركوب المشاق والاختار ، بل وترك المألوفات والاحبة والديار ، لكنني ارجو من الرب الكريم ان يعامل جنابكم بالفضل ، ويقرب اليكم ما ترغبون من حيث لا تحسبون . والسلام ختام .

الرقعة الخامسة والسبعون

كتبها من دمشق جواباً الى خليفته في بغداد

السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المهجور ، الى سيده وقبلته عبدالغفور . ومن المسكين المرمي
بسهام الفراق الشديد ، الى سيده وقدوته محمد الجديد . كان الله لهما عوضاً
عن كل طارف وتليد آمين .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم مخبراً عن قيام قرة عيني بهاء الدين وتوجههم
الى هذا الطرف ، وفيه تفصيل واف بكيفية سفرهم ، ومن قام بخدمتهم ، ومن
سبق غيره فيها ومن ساعدهم اكثر ، جزاهم الله عني خير الجزاء في الدنيا
والآخرة ، فقد وقع عندنا موقع القبول ، مع ان حاصل الدنيا لا يساوي جناح
البعوضة كما ورد عن الرسول . لكن الى ساعة تاريخه وهو يوم الخميس
السابع عشر من شهر ربيع الاول سنة ١٢٣٨ ما جاءنا خبر من طرفهم ،
واستعدادهم لله الحمد والمنة تام ، وفي كل بلدة يشيعهم العسكر ويركب معهم
اكابر ذلك البلد الى المأمن . وان تسألوا عنا فنحن بحمد الله سالمون ، والطريقة
العلية في غاية الرواج والابتهاج ، لكن ميل الفقير الى الانزواء اكثر مما كنتم
تعهدونه ، ويتكدر خاطري باجتماع الناس واراها اضاعة للوقت . حتى الى
الآن مع كثرة التماس الاحباب ما شرعت في الدرس فضلا عن الطريقة ، لكن
مخلصنا الشيخ احمد الخطيب مشغول بالتوجه والرغبة عليه زائدة ، وبسبب
عزليتي عن الاجتماع ارسلت من عندي من المريدين كلاً الى مكانه : الملا
ابراهيم الى الجزيرة ، والسيد اسماعيل البرزنجي الى شهرزور ، وأخي الشيخ
محمود صاحب الى محلي في السليمانية وعبيدالله افندي الحيدري الى بغداد،
ومحمد المجذوب الى كركوك ، والسيد طه الشمديناني الى وان ، وهكذا

جميع من عندنا من الخلفاء • وعليكم بحسن حماية كتبنا والاحتياط في ارسالها
الينا • وعليكم بحسن المعاملة مع موسى الجبوري فان محبتي له غير خفية
عليكم • والسلام عليكم •

الرقعة السادسة والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، الى اخي الملا محمد الجديد سلمه الله تعالى •

كتاب التصريح عند عيسى بن المرحوم موسى المندلاوي ، وشرح المطالع
عارية عند المرحوم الملا عبدالعزيز الكردي في السليمانية • ترسل خبراً الى الملا
عبدالرحمن يأخذه من اخيه الملا علي ويبعثه اليك وترسلهما مع الكتاب الصغير
(في الشهور والايام) الذي انت اخذته من بين الكتب او ضاع ، وتكتب صورة
المكتوب الآتي اليكم سابقاً من خصوص النصائح الى الشيخ محمود اخي
والى كل من الملا عبطالله وهداية الله الى اربيل وترده للملا محمد سعيد
السويدي • ومن خالف في شيء مما فيه تخبرني لأعامله بما يتأدب به • علامات
آخر الدنيا متعاضدة فلا تفرنكم الحياة المستعارة والاغترار بامنيات النفس
الامارة ، وترسل الي الخبر باي واسطة كانت • ارسل الملا مصطفى بن زينية
كتاب الاصابة • هل هو بالثمن حتى أمر له ، أو بالعارية لأعلم ذلك ، فانك ما
اخبرتني فيه بشيء • ونسخة حاشية السيوطي بخط مؤلفها التي اعطيت الى
عبدالفتاح كي يكتب لي منها نسخة خاصة لكن بشرط أن لا تكون الا بخط الملا
خطاب ولو طلب زيادة في الاجرة فلا بأس بذلك • والسلام عليكم وعلى سائر
الاحباب عموماً واخي محمود خصوصاً ورحمة الله وبركاته •

الرقعة السابعة والسبعون

كتبها الى شيخ الاسلام مكي زاده مصطفى افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

حمداً لمن من على كثير من العبداء السعداء لقربهم المعنوي بحسب بعض حاله ، وخيب اناساً من محيط فيضه ونواله ، حتى لم يبالوا بياهر حاله ولم يتذكروا بحكمه وامثاله . وصلاة وسلاماً على الخليفة الاعظم ، والكنز المطلسم ، مظهر جماله وجلاله ، الذي كفى عبرة لمن اعتبر بشقاوة عتبة وعتية وسعادة صهييه وبلاله .

اما بعد فقد وصلت كتابتكم الميينة عن الاخلاص التام وحسن الاعتقاد المطوية على آيات المحبة والوداد ، وعلى اهداء النسخة النفيسة من القاموس المحيط لان التهادي تورث التواد . وكان الطريق اما الرد واما القبول مع اتحاف احسن منها . ولما كان في الرد مظنة كسر الخاطر ، قبلناها والقبول عندنا من النوادر ، فخالقنا عادتنا رعاية لحالككم ، وجبراً وتقريحاً لبالككم ، وجبيناكم ببعض الادعية الفاخرة ، وهي احسن منها عند ارباب الدنيا فضلاً عن اهل الآخرة . واطهار الشوق الى خدمة الفقراء وانجذاب الخاطر اليهم مع الانهماك في زخارف الدنيا ، ادل دليل على حسن الاستمداد ، وواقع عندنا من اهداء الهدايا واجلب بحسن النظر والامداد ، اذ التذكر في اسباب الغفلة لا يلقي الا ببعض الافراد . زادكم الله اقبالاً اليه وبلغكم الامنية ، ووقاكم بالاعراض عن تلك الزخارف الدنية ، واعانكم على اماتة البدع الردية ، واحياء السنن السنية ، على صاحبها افضل الصلاة واكمل التحية . ولله در من قال واجاد في المقال :

هب الدنيا تساق اليك طراً
ليس مصير ذاك الى انتقال
وما دنياك الا مثل فيء
اظلك ثم آذن بالزوال

من الله علينا وعليكم براءة حقيقتها كما اراها عباده الصالحين ، ونبهنا
واياكم قبل زلة القدم حين لاينفع الندم ، من ندامة الغافلين • والحمد لله رب
العالمين •

الرقعة الثامنة والسبعون

كتبها جوابا الى تلميذه السيد محمود شهاب الدين الألوسي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى لاتباع حبيبه خاتم المرسلين ، وثبتكم
على سيرة السلف الصالحين • واياكم والاعتزاز بهذه الجيفة الدنيوية والفرار
الفرار عن البدع القبيحة الردية •

واوصيكم بترك الانهماك في اللذائذ ، والتمسك التام بالطريقة والشريعة
والعض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا العبد المسكين المستهام بدعاء حسن
الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والسبعون

كتبها الى الشيخ محمد صالح امام الشافعية في الحرم الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فاسأل الله عم افضاله ونواله ، وتقديس جلاله وجماله ، ان نذكر
في هاتيك الحضرة العلية لدى الاخوة المسلمين عموماً ولدى سيدي الشيخ
محمد صالح خصوصاً لكي تفوز بسعادة الالتفات من سكان ذلك المقام ،

ويذكرنا السيد المرقوم اطلال الله بقاءه احيانا بدعاء حسن الختام • طوبى لكم
ما أوفر حظكم بدوام الاقامة هناك • ياليتني كنت معكم فأفوز فوزا عظيما •

هنيئا لأرباب النعيم نعيمهم
وللعاشق المسكين ما يتجرع

ونياة عن وجود من هو سيد كل فضل وجود بارسال سجادة لعلكم
تشفونها بوطء قدميكم ، فيا لها من سعادة • والسلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

الرقعة الثمانون

كتبها الى السيد محمود الكيلاني نقيب اشراف بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم غب دعوات فائقة ، واهدي تحايا التسليمات بعد الابتهالات من
الله بجنابكم لائقة ، راجيا من الله فلاحكم في الدارين ، وطالبا منه صلاحكم
في الناشئين امثالا لأمركم ، وتطيبيا لقلوبكم بطلب الدعاء • اولاً فالفقير ماله
لهذا استحقاق واجتراء ، لانه مغمور بالذنوب ومعترف بالعيوب • اسأل الله
لي ولكم العفو والعافية في الدنيا والآخرة وارجو منكم ان تذكرونا في مظان
الاستجابة بحسن الخاتمة وطلب الاستقامة على اتباع سيد المرسلين والاقتداء
بهدي السلف الصالحين ، واقتفاء السنة السنية واجتناب البدع الردية ، فدعاء
الاخوان الصالحين في ظهر الغيب أرجى للاجابة واقرب للاصابة • اراني الله
تعالى واياكم حقيقة الدنيا كما اراها عبادة المتقين ، وحشروني واياكم في زمرة
عباده المقربين ، وما ذلك على الله بعزيز • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته
اولاً وآخراً ، وايدكم بروحانية اوليائه باطناً وظاهراً • وآخر دعوانا ان الحمد
لله رب العالمين •

الرقعة الحادية والثمانون

كتبها جوابا الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على نعمائه ، والصلاة والسلام على قدوة انبيائه محمد الذي ما
أوذى نبي مثل ايدائه ، وعلى آله وصحبه وازواجه واحبائه .

وبعد فقد شرفتنا رقيمة كريمة من جناب سيدي وسندي مروج طريقة
الفقراء ، العلامة التحرير الملا يحيى جزاه الله عنا خير الجزاء ، فوجدناها
مشحونة بكمال الاخلاص والاشتياق ، ومملوءة بمحامد الخصال ومكارم
الاخلاق ، ووصل معها جواب مكتوب الشيخ معروف ، وعمل بحسن الختام
من الكريم الرؤوف ، فوجدناه مسكتاً له بالادلة والوجدان ، ومفحماً على
مسلك العلماء واهل العرفان ، فبعثناه اليه مع والينا لعله ينتفع به وما اراه .

واوصيكم وصية تامة ببذل المجهود على قدر المقدور في ترويج هذه
الطريقة العلية المندرسة من قديم الزمان ، وترغب المسلمين فيها بالدلائل
والبرهان ، فقد بلغ الى درجة اليقين ، ان المقبولية عند سادات الطريقة تكون
على مقدار الجهد في احياء رسوم الدين وتقوية المريدين ، وسمعنا ان اكثر
قرى عمادية المحمية كانت بها مساجد معمورة بالجماعة والاذكار والآن اما
تعطلت واما خربت ، فما يتردد اليها من المصلين ديار . فان امرتم ولو على لسان
هذا المسكين ان يجتهد مخلصنا زبير پاشا كان الله له في تجديد رسومها يكون
لكم اجر عظيم ، فقد ورد في حديث رواه ابو هريرة رضي الله تعالى عنه «من
تمسك بسنتي عند فساد امتي فله اجر مائة شهيد » . وادعو لاولادكم عموماً
وحبيبي الملا محمد امين خصوصاً كتبه الله في زمرة السعداء وحشره تحت لواء
الانبياء والاولياء يوم اللقاء ، وعليكم بالثابرة على شغل الطريقة العلية فانها

انجح دواء لمداواة الامراض القلبية ولا ينبؤك مثل خير . والسلام عليكم
ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثانية والثمانون

كتبها جوابا الى السيد طه الحكاري في شمدنينان

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة ربنا الكريم المنعم ، وخصكم بعرفانه ومن عليكم
باحسانه انه هو الرؤف الرحيم .

وبعد فقد تشرفت بوصول مكتوبكم وابتهلت الى ربي لنجاح مطلوبكم،
وارجو منه المن والقبول ، والتفضل بحصول المسؤل ، ومن شفقتكم ايضا
هذا هو المأمول . واصحابي يأملون فلاحكم عموماً وخصوصاً سيدي السيد
عبدالقادر البرزنجي والحاج موسى ، يرجون من ذلك الجنب الامداد بدعاء
سلامة الايمان ، فانكم اهل الترحم والاحسان . وانا ارجو منكم ومن اخينا
الفقيه عبدالقادر طلب التوفيق لهذا المسكين الغريب ، والمجرم الكتيب ، وان
يشغلني واياكم في رضاه ، ويصرفني عما سواه ، وان لا يصدني بالمتاع القليل
المحتقر عما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر .

الرقعة الثالثة والثمانون

كتبها من بغداد الى خليفته الشيخ احمد الخطيب الاربيلي

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تام بمزيد المحبة والاكرام ، على الاخ في الله مخلص الطريقة بلا
اشتباه الملا احمد افندي النقشبندي الشافعي سلمه الله تعالى . ان سألتهم عنا
فنحن بحمده سبحانه وتعالى في صحة وعافية ، ونعم من الله وافية .

نسأل الله لنا ولكم دوام الاستقامة • فعليكم بالسعي الحثيث في اسبابها
فهي خير من الف كرامة • واوصيكم بالاشتغال باحياء السنن السنية وقمع
البدع الردية ، ونشر العلوم بالاخلاص ، والتمسك بأداب ساداتنا الخواص ،
وتقي الوجود وبذل الموجود والصبر على المفقود ، والتبتل الى الملك المعبود ،
وتذكر هذا المسكين بالدعوات الخيرية على الدوام ، والسلام في البدء والختام •

الرقعة الرابعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد خليل السمين

نقيب اشراف طرابلس الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ، وسلام على رسول الله ، وعلى آله ومن والاه •
وبعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى الى اتباع حبيبه خاتم النبيين ، وعلى
سيرة السلف الصالحين • واياكم والاعتزاز بهذه الجيفة الدنية ، واوصيكم
بالفرار عن البدع الردية وترك الانهماك في اللذائذ والتمسك التام بالطريقة
والشريعة والعرض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء
حسن الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة الخامسة والثمانون

كتبها الى السيد حسن تقي الدين الحصني مفتي دمشق ونقيب اشرافها

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام على الاخ الرفيق والمحب الشفيق والخذن الصديق ، اعني السيد
حسن افندي تقي الدين أدام الله اقباله ولازال تقضى آماله •

وبعد فقد كنا من وفور الاشتياق الى جنابكم مترصدين الوسيلة للتذكّار ، وطال ما كنا نأمله منكم في الأسفار ، فبينما نحن مترقبون لذلك اذ جاء اخونا السيد عبدالرزاق القطب وعاد الى طرفكم فبادرنا الى ارسال الالوكة معه ، وبحمد الله قد شاهدنا بدر مجدكم يلوح ومن تلقاء خيالكم نسيم البهجة يفوح ، ونرجو ان تفرحونا بارسال حالاتكم ولا تنسونا بملاحقة مقالاتكم ، وتسرونا بالمداومة على اذكاركم التي اجزناكم بها وهي الدواء الناجع لكل مرض قلبي . والسلام عليكم .

الرقعة السادسة والثمانون

كتبها من القدس الى السيد محمد امين الشهير بابن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

ارسل من التحايا اعرفها ، ومن الثنايا الطفها ، الى من ما برحت بزلال وصاله ظلّمان ، وبرشحات جماله عطشان ، اعني به السيد السند والحبر المستند مولانا محمد امين عابدين ، لازال في كنف الحق محميا ، وفي الطريق المستقيم مهدياً .

وبعد فلما طال لملاقاتكم اشتياقنا وزاد بحرارة الود احتراقنا ، ولم يتفق الى الان ببستان اشتياقكم لقاءنا . فحين ما اتفق عزيمة الشيخ اسماعيل الاناراني الى ذلك الصوب الشريف والمقصد المنيف ، بادرنا الى اظهار محبتنا والدعاء لجنابكم في المقامات المباركة بان ينفع بمؤلفاتكم العالم الاسلامي ، فلو كنتم تسألون عن كيفية احوالنا او كمية بلبالنا ، ما كنا نشكو الا من حرقة بالنا من نأي من لا راحة بدونه لحالنا . والمرجو منه تعالى ان لا تكونوا ايضا كذلك ، ولا تمهلوا في ارسال الاحوال وابرار الامال ، فانا لن نألو جهداً فيها بعون الله الملك المتعال . والسلام عليكم وقلبي وروحي لديكم .

الرقعة السابعة والثمانون

كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عبدالرحمن الكزيري

بسم الله الرحمن الرحيم

من الحقير الفقير ، الى سيدي الكريم ابن الكريم ، عامله الله بلطفه العليم .

تشرفنا بالوكتكم الكريمة ، واطلعنا على وفور محبتكم المستديمة ، جزاكم الله خيرا وافاض عليكم من وابل فضله وظله ، وجعلكم من الذين يظلمهم يوم القيامة في ظله . واسلم على اخي وحبيبي المحقق المفضل الشيخ عبدالرحمن الطيبي ومخلصنا الصميم الملا احمد الطرابلسي الاروادي ، ونرجو منكم ان تذكرونا بصالح الدعوات ، ونحن مانتصر ان شاء الله الرحمن . وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثامنة والثمانون

كتبها الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فاسلم على السادة الكرام السويديين عموما واخص منهم سيدي العالم الفاضل الملا محمد امين لازال على جادة سيد المرسلين صلى الله عليه وعلى آله وصحبه اجمعين . ثم البادي لتحريره طول مدة الفراق ، وهيجان لواعج الود والاشتياق ، ثم الاستخبار عن ذلك الخل الوفي وكيفية مزاجه في هذه الازمنة التي مضت مع انقطاع الاخبار ، وعدم الاطلاع عن احوال تلك الديار ، بسبب المتاعب في الاسفار . والفقير بحمد الله لانشكو سوى الم البعاد المزوج بالهيام .

اكثروا من الجد مهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر الطاقة في
اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين • والسلام ، في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على الأخ في الله والمحب لوجه الله ، المنظور بعين عناية الحضرات
النقشبندية ، مولانا عبيدالله لازال محفوظا بالمنن الرحمانية ، ومكنوفا
بالامدادات الروحانية •

وبعد فقد طالعنا رسالتكم الحاوية لانواع اللواعج والاشتياق ، المنبئة
عن التألم بالم الفراق • حقا وكفى بالله شهيدا قرت عيون الاحبة بسواد
سطورها ، وامتلأت قلوب المشتاقين من لذة سرورها • نرجو الله لنا ولكم
الاستقامة ، والفوز بسعادات الدنيا ودرجات القيامة، انه معطي المسؤول ومانح
كل مأمول • وعليكم وان قلت فائدتكم بالنسبة الى اخوانكم بالمواظبة على ما
امرتم به ، فان مالا يدرك كله لا يترك جله • وقد اخبرتكم اولا بقله الفائدة ،
لكن القليل من هذه النسبة الشريفة كثير، والقطرة منها فوز كبير، نرجو منكم
الامداد بدعائكم ، ومن الله جل جلاله طول بقاءكم وسعادة لقاءكم • والسلام
عليكم •

الرقعة التسعون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

احلف يميننا بكمال ربي الرحيم ، وانه قسم لو تعملون عظيم ، ان لانجاة

بشيء الا بالقلب السليم ، وهذا امر منصوص بنص القرآن الكريم • فاوصيكم
ياسيدي بتقوى الله وطاعته ، واجتناب ما نهى عنه برحمته ، وترك التعلق
بالمال والاولاد ، وادخار الاعمال الصالحة ليوم المعاد ، وبسائر ما كتب في الاجازة
فوالله تعالى شأنه يصير المال والاولاد هباء منثورا ، وسوف تعلم كأن لم تكن
الدنيا شيئا مذكورا • وبلغني من الملا عبدالله الهراشي ماقرت منه العيون ،
وانبسط منه القلب المحزون • وكذلك ارجو من الله الزيادة اذ من استوى
يوماه فهو مغبون ، فانا لله وانا اليه راجعون •

واسلم على الاخ الارشد ابن عمكم عبدالله افندي المجد ضاعفه الله
اخلاصا وزاده بهما اختصاصا ، والاخ العزيز ابن الافندي الملا صبغة الله ، وعلى
جميع الاحباء والاخلة والمنتسبين الاجلة ، خصوصا الممتاز بين المخلصين عمر
افندي كان الله له ، والمدعي التفوق على جميع المنسوين حبيب آغا جعله
الله حبيب احبائه بحرمة محمد خاتم انبيائه منتظرا الدعاء بحسن الختام •
والسلام عليكم والاکرام •

الرقعة الحادية والتسعون

كتبها جوابا الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد المسكين والفقير المستكين خالد الى خله وسيده محمد الامين ،
الفاضل المحقق المتين والكافل المدقق الرزين • السلام الاغلى من الدر الثمين،
والتحية التي تضحك في رياض الصدق واليقين ، على الحوحم والغنبر
والياسمين •

اما بعد ، فقد شرفتنا رقعتكم السامية القدر المحتوية على العتاب على

قلة ادبي ونسيان التفتيش عن كتاب (الادب المفرد) وتحصيله لذلك الاديب
المفرد القائم مقام الجمع ، واني ما تلقيت امركم بالطاعة والسمع . كلا اني
مانسيت ميعاد ذلك الخل الوفي الشقيق ، كيف واني احن الى هاتيك الربوع
حنيني الى جزوى والعقيق ، بل قد يجري على لساني في خلال المقال من غير
احتفال من فرط بلبال البال هذان البيتان :

الا هل الى اكتاف زوراء عمران
معاهدها قبل الممات معاد

بلاد سكنناها وكنا بحقها
اذ الناس ناس والبلاد بلاد

لكن مهام طلبي للكتاب المذكور ماصارت بهدف النجاح مقرونة ،
وما وجدت له اثرا عند احد والامور باوقاتنا مرهونة ، وان شاء الله الكريم
الوهاب ، اذا وجدت ذلك الكتاب ، لا اتساهل فيه ولو بالاستكتاب .
والسلام عليكم في البدء والختام .

(حاشية) الجد مهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر المقدور
في اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين . والسلام ختام . (اتمى) .

★ ★ ★

الاجازات التي منحها مولانا خالد النقشبندی

الاجازة الاولى

اجازته للعلامة محمد بن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي رفع منار العلم في كل مصر وعصر ، واقام اهله ظاهرين على الحق مؤيدين بالفتح والنصر . والصلاة والسلام على سيدنا محمد المنزل عليه سورة الفتح والنصر ، وعلى آله وصحبه صلاة وسلاما لايحويهما عد ولاحد ولا حصر ماروى محدث حديثا مرفوعا فازاح عن رواته وصمة الحصر .

(اما بعد) فالعلوم شتى وغورها بعيد ، والسعيد كل السعيد من طاب له موردها العذب الفريد ، واجلها علوم الشريعة التفسير والفقه والحديث ، كما اجمع عليه من العلماء القديم والحديث ، اذ بها فجاتنا في الدنيا والآخرة ، وهي ضياء قلوبنا ومنتنا الفاخرة . والتفسير والفقه لايتمان الا برواية الحديث النبوي ، لانه مفصل لاجلها وموضح لمشكلها ومقيد لمطلقها فلا يتم الخوض فيها الا بذلك الدر المعنوي . ولم تزل اكابر العلماء يبذلون المهج الحجج بعد الحجج ويقتحمون النهج او خوض اللجج لاقتناص شوارد ذلك البلج ، ولتصفية ماهب منه وما درج ، حتى اصبحت السنة المحمدية بيضاء نقية ، خالصة سائغة للشاربين طيبة بهية ، ولم تزل خيار الناس من الاوائل والاواخر ، يتبركون بسلسلة حديث النبي الفاخر ، ويزاحمون بالركب لاهل المحابر .

ولما كان الامر هكذا طلب منا نور السلالة الهاشمية ومصباح السلسلة الفاطمية ، الرفيع العماد الشامخ الاوتاد ، غطريف الجحافل وبهجة المحافل ، صاحب المجد الاثيل ، محمود السيادة الهمام الجليل ، صاحب التأليف العديدة الفريدة والتصانيف المفيدة ، لو لم يكن منها الا رد المحتار ومنحة الخالق ونسمات الاسحار التي عم قعها الاقطار ، وجاءت اوفى كتب الفقه نفعا واحصاها فرعا ، وعرف الكل فضل منشئها وعلو همته وتمنى معاصروه الفوز بخدمته الا وهو العلم كنار على علم ، لا يمتري في سؤدده اثنان ، وما للمدعي الخلف يدان ، عزيز مصره وفريد عصره ، علامة المعقول والمنقول ، المستخرج بغواص فكره ما يعجز عنه الفحول ، غرة الزمان وبهجة العرفان ، المصباح المنير والكوكب الشهير والروض النضير ، السيد السند بلا نكير ، السيد محمد امين ابن المرحوم السيد عمر عابدين ، لابرح رفيع العماد محفوظا من كل مايشين (اجازة) ما تصح لنا روايته او تنسب اليها درايته سيما ما تضمنته هذه الوريقات من مشاهير الكتب الحديثة المعول عليها عند الاثبات . فاقول اجزته بجميع مروياتي تبركا بها وبسلاسلها كي يرد اعذب مناهلها وابحث له الرواية غني في ذلك بشرطه المعتبر عند كل سالك كما ان المجاز لي بمثل ذلك اباح واجاز وان كنت لست اهلا لان اجيز او اجاز . والله سبحانه يرفع عماده مادامت السموات والارض ويحرسه ماتعاقب الملوان من رتبة الخفض ، واسأله الدعاء لي بالتوفيق التام وحسن الختام .

الاجازة الثانية

اجازته للشيخ حسن الخطاط القوزاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمدا يرتضيه لجنابه ، والصلاة والسلام على اجل من اصطفاه لوجهه وخطابه ، خليفة الله في خليقته سيدنا محمد وعلى آله واصحابه .

اما بعد فقد اجزت الاخ في الله والمحب لوجه الله الشيخ حسن احسن الله حاله ومآله واسبغ على المؤمنين فيضه ونواله ، بتلقين الذكر والتوجه للطلاب والارشاد في الطريقة العلية النقشبندية ، بعدما جربت تأثير ظره للطلاب وحسن اقتداره على القاء الانوار ورفع الحجاب . وما اجزت له الا بعد الاستجازه من سادات السلسلة العلية والاستخارة الشرعية النبوية ، فليقتم صحبته كل من يريد التشبث بطريقة الاولياء وضمن لكل من يلزم امره وخدمته ان ينال مالا يحيط به عقل العقلاء ويقصر عنه علم العلماء، واوصيه بالتمسك بالكتاب والسنة والامر بتصحيح العقائد بمقتضى آراء اهل السنة الذين هم الفرقة الناجية على ما اطبق عليه ائمة الكشف والوجدان ، واوصيه بتوقير حملة القرآن والفقهاء والفقراء ، وبسلامة الصدر ، وبسماحة النفس ، وبسخاوة اليد ، وبشاشة الوجه ، وبذل الندى ، وكف الاذى ، والصفح عن عثرات الاخوان ، والنصيحة للاصاغر والاكابر ، وترك الخصومات ، وترك الطمع ، وبالاتماد في قضاء الحوائج على الله جل جلاله فانه لا يضيع من عول عليه ، وان لا يرجو النجاة الا في الصدق ، ولا الوصول الى الله الا في اتباع سيدنا محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم سيد الخلق ، وان لا يظن انه افضل من احد بل لا يرى لنفسه وجودا ، وكل من يتناول عليه بالنميمة والحسد يفوض امره الى الله ، ولا يتكلف في دفع شره بالهمة فان في مشايخ هذه الطريقة رجالا تتدكدك من همهم الجبال ، فان شأوا قلعوا مادة فساده بقدرة الله تعالى في اسرع ما يكون .

وصلى الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته وسلم تسليما كذلك . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الثالثة

اجازته للشيخ احمد الاغربوزي

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الاعتراف بالعجز عن اداء حمد كلت عن احصائه السنة فحول البلقاء،
وحارت فيه فهوم الانبياء والاولياء ، حتى اقر كمل افرادهم بعدم احصاء
الثناء ، والصلوة والسلام على خاتم الرسل وسلطان الانبياء وآله وصحبه
نجوم الاهتداء وشموس الاقتداء .

اما بعد فيقول العبد الذليل الاقل من كل قليل ، خالد ، اني قد اجزت
الاخ الجليل والمشفق النبيل مولانا الحاج احمد افندي بالتوجه وتلقين الذكر
وتلبية الطلاب في الطريقة النقشبندية قدس الله اسرار موالها ووفق على اتباع
السنة جميع اهلها ، فهو مأذون بذلك مالم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها
وسداها الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل سلطانه اعلى ذريعة
بل التمسك بها عبارة عن التمسك بعزائم الشرع في جميع الامور مع دوام
المراقبة ورؤية القصور والاعراض عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل
في الطاعات والتجافي عن دار الفرور ، فرده ردى وقبوله قبولي ويده يدي
ومدده مددي ، واوصيكم واياه بنفي الوجود وبذل المجهود والوفاء بالمعهد
والقناعة بالموجود والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود وتصحيح
الاعتقاد على وفق آراء اهل الحق الفرقة الناجية السنية والعض بالنواجذ على
هدى الاصحاب الكرام واتباع السنة السنية وترك الخوض في مشاجرتهم
وحسن الظن بهم جميعا ، رضي الله عنهم ورضوا عنه ، فانهم هداة الامة وقلة
الكتاب والسنة ، فالقادر فيهم قادر في دينه وليس وراءه وراء . نسأل الله
العافية في الدنيا والاخرة . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الرابعة

لاخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تجلى للطائف احبابه الخمسة الامرية بافعاله واسمائيه وصفاته السلبية والاثبوتية ، حتى تجلى لهم بالذات البحت الاحدية المنزهة المقدسة عن الكيفية والكمية ، وزكى لطائفهم الخلقية من الصفات الذميمة المهلكة ومن الكدورات البشرية ، وجذب روحانية اصفياه بنار العشق وانوار تجلياته الى مشاهدة جمال وحدة شهوده المطلقة حتى اراهم الكثرة في الوحدة والوحدة في الكثرة بعين البصيرة ، ووصفهم بكلامه القديم الازلي « الا ان اولياء الله لاخوف عليهم ولاهم يحزنون ، الذين آمنوا وكانوا يتقون ، لهم البشرى في الحياة الدنيا وفي الآخرة » . والصلاة والسلام على نور قطرة بحر المجاز وقنطرة محيط الحقيقة سيدنا ومولانا محمد القائل « من اخلص لله في العبادة اربعين يوما تفجرت ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه » وعلى آله وصحبه اخيار البرية وهداة الخلق الى الحق ومعرفة شمس الاحدية ومعينة الاقربة .

(اما بعد) فان اعظم العلوم واشرفها عند الله تعالى العلم الباطن الذي يتطهر به الانسان عن الصفات الذميمة المهلكة ، ويتخلق بقدر استعداده بالاخلاق الحميدة المنجية ، ويموت قبل الموت بربع موآت ، ويحصل ثمرة محبوبة الحقيقة المحمدية المخفوفة باوراق المعرفة النابتة المخضرة من اغصان الطريقة الناشئة من شجرة الشريعة ، كما تحقق ان شرف العلوم بشرف المعلومات . (فليكن) معلوما لدى الناظرين الى هذه الاجازة الحق ان اخي الشقيق وعصدي الوثيق العالم الماجد الفاضل والعايد المجاهد الكامل المولى المراقب ولد قلبي وقرّة عيني الشيخ محمود صاحب اخذ الله بيده وامده بمدده،

قد سلك على يدي في الطريقة العلية النقشبندية المجددية والعروة الوثقى
القادرية قدس الله تعالى اسرار اھاليھما السنية ، حتى تصفت لطائفه الخمسة
الامرية بذكر الله وتنورت بانوار تجليات افعاله واسمائہ وصفاته السليية
والثبوتية وبتجليات ذاته البحت المقدسة عن الكيفية والكمية ، وحصل له
الفناء والبقاء الاثمان في كل قسم منهما على وجه الحقيقة وحصل له العلم
الباطن بعلومه اللدنية ، وتزكت لطائفة الخلقية العنصرية والنفسية من الامراض
والكدورات البشرية وعرف منازل مقامات الطريقة • (فاجزت له) اجازة عامة
مطلقة في تلقين الاذكار للمريدين وتسليك المسترشدين والتوجه للطالبين
وقراءة ختمات الطريقة بانواعها وتلاوة القرآن الكريم ودلائل الخيرات والاوراد
لاسيما اورادي الموسومة بجالية الاكدار والسيف البتار في الصلاة على النبي
المختار فهو مأذون بذلك ما لم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها وسداھا
الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل جلاله أعلى ذريعة ، بل التمسك
بھا عبارة عن التمسك بعزائم الامور مع دوام المراقبة ورؤية القصور ،
والاعراض القلبي عن الانھماك في الشهوات وعن الكسل في الطاعات والتجافي
عن دار الغرور • فردہ ردي ، وقبولہ قبولي ، ويده يدي ، ومدده مددي •
فاوصيه بنفي الوجود وبذل المجهود ، والوفاء بالعھود ، والقناعة بالموجود ،
والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود ، وتصحيح العقيدة على وفق
آراء اهل الحق اعني الفرقة الناجية السنية السنية ، وان يعرض بالتواجد على
ھدى الاصحاب وترك الخوض في مشاجراتهم وحسن الظن بھم فانھم ھداة
الامة ونقلة الكتاب والسنة • واجزت له ايضا ان يجيز من رآه اھلا للارشاد
بعد تسليكه وتعريفه المنازل والمقامات في اي مكان شاء واراد فان اجازة
المشايخ نعمة ابدية ودولة ملوكھا سرمدية ، فمن امثل امرھم فقد اھتدى ومن
خالفھم فقد ضل وغوى • وفقه الله تعالى وعصمه عن ذلك وجعلھ اماما
للمتقين ونورا نافعا للطالبين ، واسأله ان لا ينسى هذا المسكين المستھام من
دعاء التوفيق التام وحسن الختام •

الاجازة الخامسة

اجازته للشيخ ابراهيم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فيقول العبد المسكين الفقير والذليل المستكين الحقير ، خالد النقشبندي المجددي ، اني اجزت مخلص الطريقة ومحب اهل الحقيقة ابراهيم افندي بقرائه ختم الخواجگان بشروطه الممهودة عند اهله ، وان يدعو عقبه لنصرة سلطان الاسلام وبقاء نسله على مر الايام ، (كما كتب في ورقة على حدة) وان يجتنب اكل الحرام ولغو الكلام ، وان يقوم لمناجاة ربه تعالى والناس نيام ، وان لا يمكن من الجلوس في حلقة الختم الشريف المتجاسرين على عظام الآثام ، ولا سيما شرب الخمر نعوذ بالله من ذلك الا بعد توبة صحيحة ، وان يحضر احياناً ارواح السادات والملائكة الكرام ، وان يدعو لهذا الفقير اللاشيء بتوفيق الطاعة واخلاص العمل ونشر علوم الدين والحفظ من شر النفس وشياطين الأنس والجن وحسن الختام •

(وهذا هو الدعاء) واحفظ اللهم مولانا السلطان الاعظم الهام ، وايده بجنود الغيب وأعنه على حماية بيضة الاسلام ، وأدم له خلفاً اهلاً من ذريته على مر الايام ، وانصر عساكره في البر والبحر ، وأصلح وزراءه واعوانه وسفراءه واجعله وياهم سبياً لعمران البلاد وراحة العباد ، وأحي به وبهم السنة السنية الفراء ، وارفع به وبهم منار الشريعة النبوية الزهراء ، واخذل اعداءه فعدوه عدو دين الاسلام ، ودمر المبتدعة من سائر المارقين والخوارج اللثام ، واقطع دابرهم والحق الداب منهم بالدارج ، واكتب السلامة والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والغزاة والمرابطين والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك

من امة سيدنا محمد صلى الله تعالى عليه وسلم وعلى آله وصحبه اجمعين ،
والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السادسة

اجازته للشيخ محمد بن عبدالله الخاني

الحمد لله الكريم الوهاب ، والصلوة والسلام على سيدنا وسندنا
وملاذنا محمد الذي اوتي الحكمة وفصل الخطاب ، وعلى آله وصحبه واتباعه
الى يوم المآب •

(وبعد) فقد اجزت الأخ في الله تعالى الشيخ محمد بن عبدالله الخاني
بالتوجه والارشاد وتلقين الذكر في الطريقة العلية النقشبندية قدس الله اسرار
اهاليها السنية ، وما اجزته الا بعد الاستخارة الشرعية والاستجازه من ارواح
سادات السلسلة الزكية ، وأوصيته بتقوى الله في السر والاعلان والامر
بالمعروف والنهي عن المنكر حيثما كان بقدر الامكان ، وأن لا يرى النجاة الا
بالصدق ولا السلامة الا باتباع سيدنا محمد سيد الخلق صلى الله عليه وعلى
آله واصحابه وتابعيهم باحسان في كل وقت واوان ، آمين • حرر سنة احدى
واربعين ومأتين والف • والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السابعة

كتبها للشيخ ابي الخير آذنا له بحضور ختم الخواجان

عند الشيخ خالد الجزري خليفته في ديار بكر

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الحمد والصلوة والتسليم على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه
اجمعين ، لا يخفى على ارباب التصديق والتوفيق ان مخلصنا في الله الشيخ
ابو الخير قبلناه في الطريقة النقشبندية واذا له بحضور الختم عند خليفتنا
وبالاذكار القلبية • ونوصيه باتباع الشريعة الفراء ، والسنن المصطفوية وترك
الآثام والاخلاق الردية ، وان يذكر الفقير المستهام بدعاء حسن الختام •

رسائل مولانا خالد النقشبندی

رسالته في العقائد

بسم الله الرحمن الرحيم

اشهد الله تعالى ، واشهد ملائكته وانبياءه واوليائه وجميع من حضر او غاب روحانية وجسماً من الانس والجن والملك مع سائر ما خلقه الله تعالى مما هو معلوم ومما لا يعلمه غيره ، على اني اشهد شهادة جازمة متواطئة فيها القلب واللسان بان الله الذي خلق العالم بعد ما لم يكن ، اله واحد واجب الوجود لذاته ، متصف بكل كمال ، ومنزه عن كل نقص ، متفرد باستحقاق العبودية على العالم اذ هو مالكم حقيقة لانه الذي اوجدكم من العدم ، ومتفرد بالالوهية والقدم والبقاء وبالخلق والقدرة ، ليس بجسم ولا جوهر ولا عرض . وكذلك صفاته ، لا يقوم به جادث ، ولا يحل في شيء ، ولا يتحد بغيره ، مقدس عن التجسم وتوابعه وعن الجهات والاقطار ، مرئي في الدارين بالقلوب وفي الآخرة بالابصار ، كان ولم يكن معه شيء ، لا بداية لوجوده ، ثم احدث العالم باختياره ولم يحصل له بسببه كمال ولم يتجدد له تعالى بايجاده اسم ولا صفة بل لم يزل باسمائه وصفات ذاته . لاشييه له في الذات والصفة والفعل ، حي قيوم ، خالق كل شيء علواً وسفلاً ، برأ وبحراً ، جسماً وجوهرأ وعرضاً ، حتى أفعال العباد الاختيارية ، عليم بكل شيء كذلك من الموجودات والمعدومات ومن الكليات والجزئيات ، عالم الغيب والشهادة ، بل لا غيب في حضرته فالكل شهادة ، يعلم خائنة الأعين وهو اجس الضمير ، كيف لا وهو خالقها ، الا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير ، ولا مزية بشيء من ارادته في عالم الارض والسموات ، لم تتعلق قدرته بشيء حتى اراده ، كما لم يردده حتى علمه ، فما في الوجود شيء الا وهو مراد ومقدور له تعالى ، مرید لكل شيء كذلك ، قادر على كل شيء كذلك ، سمیع بكل شيء كذلك ، بصیر بكل شيء ، لا يخرج عن علمه مثقال ذرة من المعلومات ، ولا

يخرج عن سمعه ذرة من المسموعات ، يسمع كلام النفس في النفس ، وصوت
المماسة الخفية عند اللمس ، ولا يطلع عن أبصاره شيء من المبصرات ، يرى
سبحانه ديب النملة السوداء في الليلة الظلماء على المسح الأسود ويصير اصغر
الاشياء في سواد الدأداء خلف الف حجاب ، سواء لديه الاقرب والابعد ،
يتكلم لا عن صوت مقدم او سكوت متوهم ، بكلام ازلى مقدس كسائر
صفاته ، كلم به موسى وانزله على الرسل ، وسماه قرآناً وزبوراً وانجيلاً وتوراة
وصحفاً ، حياته ليست بالروح والجسد والاركان ، وعلمه منزّه عن التفكير
وسبق الجهل وتطرق النسيان ، وارادته مقدسة عن الاضطراب وعن القلب
والجنان ، وقدرته مبرأة عن توسط الآلات وتأيد الاعوان ، وسمعه برىء
عن توهم الاصمخة والآذان ، وبصره لا يتخيل له الحدقة والاجفان ، وكلامه
ليس من فهم ولهاتٍ ولسان ، فسبحانه وتعالى رب كريم عظيم السلطان عميم
الاحسان جسيم الامتنان ، وكل من صفاته لا تكثر فيه ، وكثرة التعلقات
لا توجد فيها كثرة ، لا يقع شيء من غير ارادته ، ولا يكون في ملكه الا ما يشاء
من خير وشر ، والكفر والمعصية بارادته دون امره ورضاه ومحبه . انه
تعالى علم في الازل جميع الوقائع الآتية من افعال العباد وغيرها وما يجازون
عليه وكتبها باشخاصها واحصاها ، فلا يجرى شيء الا على طبق ما سبق في
علمه .

رسالته في تحقيق الارادة الجزئية المسماة بـ

((العقد الجوهري))

في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله فاطر السموات والارض وخالق العباد وما يعملون ، الذي
اذا اراد شيئاً انما يقول له كن فيكون . والصلوة والسلام على سيدنا ومولانا

محمد خير اهل الوبر والمدر ، وعلى آله وصحبه هداة طريقته الوسطى بين
الجبر والقدر .

(اما بعد) فاعلم ارشدك الله تعالى ان اهل القبلة اطبقوا قاطبة بل
الفلاسفة واكثر المليين ايضا على انه لا مؤثر فيما سوى افعال الحيوانات من
الموجودات الا الله الواحد تبارك وتعالى . وافعال الحيوانات منها الطبيعية
ولا خلاف في مخلوقيتها له تعالى ايضا سواء كانت من الافعال المشعور بها
كالمرض والصحة والنوم واليقظة او من غير المشعور بها كالنمو وهضم الطعام .
ومنها الاختياريات ، وانما النزاع فيها فقط . فذهبت الجبرية الى انها بقدرة
الله تعالى بلا قدرة من العبد . والاشعري الى انها بلا تأثير من قدرة العبد .
والمعتزلة الى انها بقدرة العبد فقط بالاختيار . والفلاسفة الى انها بقدرته
بالايجاب . ونسبة هذا الى امام الحرمين سهو كما افاده العارف السنوسي
تصرحا ، والسعد في شرح المقاصد تلويحا . وذهب ابو اسحق الاسفرائيني
الى انها بمجموع القدرتين على ان تؤثرا في اصل الفعل . والقاضي الى انها
بهما على ان تأثير القدرة القديمة في اصل الفعل وتأثير الحادثة في وصفه ككونه
طاعة او معصية . وهذا المذهب عين مذهب الماتريدية كما افاده المحققان ابن
الهمام في متن المسaire وابن ابي شريف في شرحها والمولى حسن چلبى في حاشية
شرح المواقف ، وصرح به المدقق الكليني في حاشية العقايد الدوانية وفي
تعليقاته على السالكوتي الواقع على الخيالي .

فلا تعويل على قول من جذب مذهبهم الى شوب الاعتزال كما سيجيء
ولا الى قول الاستاذ كما توهمه بعض الامجاده ولما لم يتعلق الغرض ببيان تشعب
فرق الاعتزال بالنسبة^(١) الى المباشرة والتوليد في الافعال وكون قدرة العبد

(١) قوله بالنسبة الى المباشرة والتوليد اما في المباشرة فخالف التجار منهم
جمهورهم وقال بقول الاستاذ . واما في التوليد لما راوا انه قد يترتب
على فعل العبد فعل آخر وان لم يقصده وان الفعل الاختياري لا يكون بلا

مؤثرة عند بعضهم بمجرد الرجحان الناشيء عن اجتماع الشروط وتعلق الارادة بالحادثة بناء على الفرق بين القديمة وبينها بالايجاب وعدمه، فيمتازون عن الفلاسفة بكون العبد مختارا في فعله عندهم وغير مؤثرة عند بعض آخر منهم الا بالبلوغ الى حد الوجوب بناء على ان الارادة الحادثة (٢) موجبة للمراد كالقديمة ، فتكون مذاهبهم عين مذهب الفلاسفة في الفعل وان امتازوا عنهم بالاختيار في المباديء وكون الحوادث في ظاهر مذهب الفلاسفة منسوبة الى الوسائط فينسبون الفعل الى قدرة العبد كما مر وفاقا للمواقف والخيالي . وفي تحقيقه منسوبة الى المبدأ الفياض ولا تفيد الوسائط الا اتمام الاستعداد كما هو مقرر في محله فينسبونه الى القدرة القديمة كما في شرح الجلال خلافا للغزالي . وبهذا التفصيل تطبق المناقضة بحسب الظاهر بين الاقوال في هذا المقام كما لا يخفى على الفطن .

وايضا لما كان الفرق بين قدرة العبد عند الاشعري ، وقدرته عند الماتريدي ، وكسييه عندهما في غاية الغموض حتى قال بعض من ادركته من

قصد لم يسندوا الفعل المترتب الى العبد رتبة بل قالوا بالتوليد وهو ان يوجب فعل لفاعله فعلا آخر كحركة اليد وحركة المفتاح . ثم اضطربت اقوالهم فذهب بعضهم الى ان الافعال المتولدة باسرها فعل لفاعل النسب . وذهب النظام الى انها برمتها من فعل الله تعالى . وزعم ثمانية بن اسرئيل انها حوادث لامحدث لها . وفرق ضرار بن عمرو وحفص الفرد بان ما كان منها في محل القدرة كالعلم النظري المتولد من النظر فعل العبد وما ليس في محلها فان وقع على وفق اختياره كالقطع والذبح فهو ايضا من فعله وما لا فلا كموت العبد المصاب بالسهم اذ قد يحدث بعد موت الرامي . ولعمري ان من اطلع على حقيقة اقاويلهم واهوائهم في اكثر اصولهم لا يرتاب في ان مذهبهم بناء على الماء واساس على الهواء (منه) .

(٢) الارادة الحادثة لا توجب المراد عند الاشاعرة ووافقهم الجبائي وابنه وجماعة من المعتزلة وخالف النظام والعلاف وجعفر بن حرب وجمع من قدماء معتزلة البصرة فقالوا بايجابها له اذا وصلت الى غاية توطيئ النفس على الفعل (منه) .

اكابر العلماء انه فتش الكتب في طول عمره فما وجد بينهما فرقا ، فاحتاج الى القول بانهما بمعنى واحد ، واضطر بعضهم الى القول بان مدخيلة القدرة بالسببية الحقيقية عند القاضي وهما كما ترى . ورأيت تأليف متعددة في هذه المسألة فما وجدت احدا حام حول تحقيقها ، مع ان عدم الفرق بين القدرتين والكسبين يقتضي كون المذهبين واحدا . ومغايرتهما في هذه المسألة اظهر من ان تنكر ، واشهر من ان تستر . ولهذا شاع في جميع البلدان والبقاع ان القدرة مؤثرة عند الماتريدي دون الاشعري ، حتى طعن فيه طوائف بان مذهبه جبر محض . ولا فرق بين هي القدرة واثباتها بلا تأثير ، مع ان بداهة الفرق بين حركتي المرتعش والمختار جزء دليل اثبات مذهبه كما يأتي - حداني هذا والتماس بعض الاحبة مني ان اكتب ما من الله تعالى به علي في تحقيق هذين الفرقين وما يتعلق بهما معرضا عن استيعاب الاقاويل والاسترسال مع القول والقليل ، فاقول وبالله التوفيق :

العزم المصمم الذي هو التوجه الصادق نحو الفعل الصادر عن العبد بقدرته عند الماتريدية وهو المسمى عندهم بالكسب . ويقال له الارادة الجزئية . والقصد الجزئي ايضا لتعلقه بمطلوب معين . وهو من الامور اللا موجودة واللامعدومة ، المسماة بالاحوال عند صدر الشريعة ، ومن الامور الاعتبارية المعدومة في الخارج عند الاكثريين . واضطرب فيه كلام بعضهم في تفسير البسمة الشريفة . فقال تارة بموجوديته عندهم ، واخرى بمعدوميته ، وتارة بكونه من الاحوال . وصرح المحقق ابن الهمام في المسامرة بانه امر موجود واثر لقدرة العبد اذا خلق الله تعالى له جميع ما يتوقف عليه فعله من القدرة والارادة والآلات والشروط . يوجد العبد بقدرته ذلك العزم المصمم باعانة الله تعالى . واذا اوجده خلق الله تعالى له فعله عقبه . انتهى ملخصا .

ويلزمه مخالفة اجماع السلف قبل ظهور البدع والاهواء على ان لا مؤثر في الوجود الا الله تبارك وتعالى كما صرح به غير واحد منهم امام الحرمين في

الارشاد على ما في شرح المقاصد وشرح الجلال الدواني •

ويلزمه ايضا موافقة المعتزلة في كون العبد موجدا لبعض الاشياء وخلاف العقلیات • وتخصيص النقليات الدالة على استناد كل شيء اليه تعالى ابتداء • وألجأه الى هذا ظن عدم النجاة من الجبر الا به ، وان الكسب لا يفهم منه لغة الا التحصيل ، ولا معنى لتحصيل الفعل المعدوم سوى ايجاده •

والجواب منع كل ما في كلامه من الحصر • اما الاول فيسظهر مما سأحرره لك ان شاء الله تعالى من تحقق الاختيار في المذهبين مع التنزه عن نسبة الایجاد الى العبد • واما الأخيران فلجواز ان يراد بالكسب لغة صرف القدرة نحو المقدور الذي هو شرط عادي لخلق الباري تعالى الفعل بعده ولجواز تسمية العبد محصلا والفعل المخلوق فيه تحصيلًا للمحلية والتسبب العادي للفعل • وهو في اللغة اكثر من ان يحصى ، كقولهم البحر مفرق ، والنار محرقة ، والشرعة عربية • ولئن فرضنا صحة ذلك فلا نسله لغة في الاصطلاح • وقد صرح حجة الاسلام في الاقتصاد كما نقله عنه ابن ابي شريف بان تسمية مقارنة القدرة والارادة الحادثتين كسبا وضع اصطلاحه لما وجدوا اطلاق الكسب في القرآن على اعمال العباد اصطلاحوا عليه تيمنا بكتاب الله تعالى • فكيف يكون للمناقشة فيه مجال • ومنه يعلم جواب ما استشكله السعد في شرح العقاید ولم يأت في حله بشيء ينفع المناظرة من انه لا معنى لكون العبد فاعلا مختارا الا كونه موجدا بالارادة • فما معنى عد الاشعري له فاعلا مختارا مع حصر الایجاد فيه تبارك وتعالى انتهى بالمعنى ، وحله ظاهر مما حررته •

ثم المراد بالعزم المصمم هو الارادة الجزئية التي هي شرط عادي لخلق الله تعالى الفعل عقبه كما مر • ومغايرتها للفعل بديهية لانها امر متقدم على الفعل ذاتا ومتأخر عنه وصفا • بمعنى انها لا تسمى كسبا الا بعد خلق الله تعالى الفعل • وان كان الخلق متفرعا عليه عادة • كالرمي لا يسمى قتلا الا عقب خلق

الله تعالى الموت به • وان كان الموت ناشئا عنه وله ظواهر كثيرة • وايضا هو من (٣) الاعراض الاضافية ولا وجود لشيء عند اهل الحق سوى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق التي تسمى بالاكوان الاربعة عندهم خلافا للفلاسفة كما حرر في محله • فتزيل مذهب الامام الماتريدي على مذهب الاستاذ مع القول بان الكسب عنده امر اضافي هو الارادة الجزئية التي هي اثر لقدرته ، فيه تناقض ناشيء عن خلط المذهب الحق بخرافات الفلاسفة ، او عن الغفلة عن بيان المذاهب لانهم صرحوا فيه بان القدرة عند الاستاذ مؤثرة في اصل الفعل ، وقالوا مراده ان قدرة العبد ضعيفة تقوت بإعانة الله تعالى فأثرت في اصل الفعل بالايجاد لئلا يلزم توارد العلتين عنده • والارادة الجزئية امر عديم يتوقف عليه الفعل الموجود في الخارج توقفا عاديا ، فصار التنزيل المار مع القول المذكور في قوة قولنا اثرت قدرة العبد عند الماتريدية في اصل الفعل • وما اثرت فيه بل في شرطه العادي • واثرت القدرة عندهم امر موجود في الخارج وامر اعتباري لا وجود له في الخارج • والارادة الجزئية عندهم امر عديم وموجود في الخارج • والتناقض في المقدمات الثلاث اظهر من ان يخفى • ولا يجوز ان يراد ان الفعل لما خلق بسبب قدرة العبد سميت مؤثرة ، لان الله تعالى لا يخلق الفعل عادة ما لم يصرف العبد قدرته صرفا جازما كما

(٣) الاعراض عند الفلاسفة تسع مقولات كلها موجودة في الخارج سواء الغير النسبية منها وهي (الكم والكيف) او النسبية وهي السبعة الباقية اعني (الابن والتمت والوضع والاضافة والملك والفعل والانفعال) وللمتكلمين دلائل على عدم الاعراض النسبية السبعة الا الابن وسموه بالكون المقسم عندهم اعتبارا الى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق الموسومة بالاكوان الاربعة • وقالوا العرض ثلاثة اقسام لانه اما مخصوص بالحي كالحياة وما يتبعها من الادراك والكيفيات او لا وهو (قسمان) احدهما الاكوان الاربعة (والثاني) مدركات الحواس قطعا كالاصوات والالوان والطعوم والروائح وغير ذلك من المحسوسات • ودلائل المتكلمين مسرودة في المواقف مع ما عليها من جانب الفلاسفة (منه) .

توهمه بعضهم ، لان هذا قدر مشترك بين مذاهب القاضي والاشاعرة والاستاذ اذ الكل متفقون (خلافا للمعتزلة) على ان الله تعالى لا يخلق الفعل مالم تتعلق قدرة العبد ومتفقون على ان قدرة العبد بخلق الله تعالى والعبد مضطر فيها وفاقا للمعتزلة ، وانما الفرق بكونها مؤثرة في اصل الفعل استقلالا او اعانة بكون الصرف الجزئي اثر قدرة العبد . وهي مؤثرة في وصف الفعل بواسطته او غير مؤثرة قطعا . والصرف من لوازم الارادة المخلوقة في العبد بلا اختياره مع انه ناشئ عن عدم الفرق بين التأثير وما يتوقف عليه التأثير . والقدرة لاتصلح للمحلية مع ان الاطلاق المارة لغة يمنعها التقابل ههنا . فافهمه فانه دقيق .

وزعم بعضهم ان المؤثر عندهم قدرة العبد ابتداء واستقلالا . ولما كانت القدرة والاختيار مخلوقين له تعالى ، كان الفعل المخلوق للعبد اولا مخلوقا له تعالى بالواسطة غفلة عن رجوع هذا الي نفس الاعتزال ، وانه يلزم عليه مالزم المحقق الكمال . وجعل بعضهم مذهب الاشعري جبرا محضا ، ونزل مذهب الماتريدي على مذهبه . وزعم بعضهم اتحاد المذهبين في هذه المسألة . والكل باطل ناشئ عن امور (احدها) قلة التبع (وثانيها) شدة غموض الفرق بين المذهبين لما تواتر من النقل عن السلف قبل ظهور البدع والاهواء في هذه المسألة انه لا جبر ولا تفويض . ولكن امر بين امرين . واجمع اهل السنة على حقية المذهبين . والمتبادر من المذهب المتوسط بين الجبر والقدر ان يكون واحدا لا متعددا ، فاشكل عليهم الامر لصعوبة تحرير مذهبين حقين واقعين في حاق الوسط ، منزهين عن جهالة الجبر وشركة الاعتزال ، فتجاذبوا اطراف المسألة من غير امان ، فوقعوا فيما وقعوا . (وثالثها) ان السلف لما نهوا عن الخوض في هذه المسألة وتركوا المناظرة فيها لشدة خطر الوقوع في احد طرفيها ، لم يحرم الامام الماتريدي رحمه الله مذهبه فيها تفصيلا تورعا واتباعا للسلف لعدم احتياجه اليه للبعد عن المبتدعة ، ولهذا تشعب اصحابه فذهب

اكثرهم الى ان مذهبه مذهب القاضي ابي بكر الباقلاني ، وتوهم احد منهم غير ذلك كما قدمت الكل مع تزييفه .

واما الامام الهمام ابو الحسن الاشعري رحمه الله فاحتاج لكونه بين اظهر المعتزلة والمبتدعة ومبتلى دائما بالمناظرة معهم وابطال مذاهبهم كما هو في الكتب مسطور وبالسنة مذكور وبين العلماء مشهور ، الى تحرير مذهبه حق التحرير وتواتر القدر المشترك منه بين اصحابه حتى اتفق جميع المحررين لمذهبه على انه لا تأثير عنده لقدرة العبد بالفعل وان تخالفوا في وجوه التحرير .

ولاجل هذا ايضا ترى كتب الاشعري في العقائد مشحونة بالدلائل القاطعة والبراهين الساطعة ، والخوض في كثير من التأويلات والتدقيقات .

ثم اعتذر عنها في كتابه (الابانة في اصول الديانة) الذي هو آخر مؤلفاته وعليه التعويل في مذهب الاشعري كما صرح به غير واحد . وقال فيها لولا الاضطرار بسبب منازعة المبتدعة لما تكلمت بشيء من ذلك . وصرح بان مذهبه في التشابهات التفويض مثل مذهب السلف ، لكن المبتدعة الجأوه الى التأويل . وترى كتب الماتريدي نفسه اكثر ما فيها من المسائل من غير دلائل . ومتأخرو اصحابه رجعوا في التدوين الى سياق الاشعري ، لشيوع الابتداع والرفض والجبر والاعتزال ، وشدة الاحتياج الى التحرير والتدقيق والاستدلال . وكل هذا ظاهر عند من له باع في هذا الفن ، وبه يندفع في حق كلا الامامين اقاويل من ظن فيهما بعض الظن .

والعبد المسكين لكون مذهبه مذهب السلف بعينه وطريقته الصديقية عين طريقة الاصحاب واجلة التابعين ، عسر عليه الخوض فيما نهوا عنه . لكن لما رأيت المسألة مع كونها من امهات المسائل الدينية واساس كثير من العقائد اليقينية وقع فيها الخط والخطب والتشبه وعدم الضبط ، شرعت فيها اقتداء بالامام الاشعري ومتأخري اصحاب المذهبين ، متبرء من حولي وقوتي

ومخرجا لوجودي من البين ، متمسكا بقوة وحول ذي الطول الذي ليس
الا عليه التعويل ، فهو حسبي ونعم الوكيل .

اعلم ان الارادة الجزئية التي هي الكسب عند الماتريديّة، صادرة عن العبد
باختياره واثّر لقدرته عندهم ، لانهم مع منعهم ان يكون العبد موجدا لشيء
اجمعا من محققهم يجوزون ان يكون له قدرة ما تختلف بها النسب
والاضافات على وجه لا يلزم منه وجود امر حقيقي اصلا كما صرح به صدر
الشريعة في التوضيح ونسبه الى مشايخ مذهب الماتريدي ، وافاده المولى حسن
جلبي في حاشية شرح المواقف . وهي شرط وسبب ^(٤) عادي لخلق الله تبارك
وتعالى الفعل كما مر غير مرة ، وتتعلق بوصف الفعل اعني كونه طاعة او معصية
كلطم اليتيم ان اريد به تأديبه فطاعة او اهاتته فمعصية فهي اثر لقدرة العبد
ووصف الفعل الذي هو ايضا امر اعتباري عديمي كما تدل عليه الكلية المارة
عن اهل الحق وصرح به غير واحد من فضلاء المذهبين ، اثر لها واثّر الاثر اثر
والامر العدمي يجوز ان يتوقف عليه الأمر الموجود كعدم الموانع ، فاندفع بهذا
امور (احدها) كيف يترتب الامر الموجود في الخارج على غير الموجود فيه ،
(والثاني) ان قولهم اثر القدرة هو العزم المصمم المعبر عنه بالارادة الجزئية
ينافي قولهم هو كون الفعل طاعة او معصية ، (والثالث) ان معنى كون القدرة
مؤثرة عندهم ان كان انها من الشروط العادية مثلا فهو عين مذهب الاشعري ،
او انها مؤثرة بالايجاد في اصل الفعل فهو عين مذهب الاعتزال ان اريد التأثير
بالاستقلال ، وعائد الى مذهب الاستاذ ان اريد على جهة الاعانة والاسعاد .

---

(٤) السبب وجودي يدور عليه امر وجودا وعدما وهو عقلي كالنظر للعلم عند
الامام وشرعي كالتكلم بصيغة الاعتناق له وعادي كالنار للاحراق ولفوي
كالاسباب الداخلة في حيز حرف التعليل والفعل بمعناه عند الاصوليين
والشرط امر وجوديا كان او عدميا يدور على عدمه العدم وهو ايضا عقلي
كالحيّة للعلم وشرعي كالطهارة للصلاة وعادي كالسلم للصعود ولفوي
كالشروط الداخلة في حيز حرف الشرط (منه) .

ومن هذا نشأ بعض الاقاويل الباطلة السالفة ووجه الاندفاع انها لا تأثير لها في اصل الفعل عند المعتزلة والاستاذ ومؤثرة في امرين اعتباريين هما الارادة ووصف الفعل بالطاعة والمعصية بخلاف مذهب الاشعري فانها لا تأثير لها عنده حتى فيهما . وزعم بعضهم ان عدم لايصير اثرا للقدرة ولا معنى لتأثير القدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود منشأه عدم الفرق بين الاعدام الازلية والاعدام الحادثة بعد الوجود والامور الاعتبارية المتجددة فان الاولى لا يصير اثرا للقدرة . وفي جواز تعلق الارادة بها كلام يبينه في غير هذا المحل . والاخيرتين لاخلاف في جواز صيرورتهما اثر القدرة كالحوادث الموجودة . والمنكر لهذا معذور لعدم اطلاعه بشرط ان لايتازع فيه ، وقوله ولا معنى للتأثير للقدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود لا معنى له لان من جملة معاني تأثير القدرة في شيء اخراجه الى نفس الامر ومنها اعدامه ومنها افاضة الوجود عليه .

ان قلت فهلا لزمتم الشركة التي بالغت في الفرار عنها ، وما الفرق بين هذا التأثير والتأثير الذي انكرته على الامام ابن الهمام ؟ (قلت) بينهما فرق عقلا ونقلا (اما الاول) فلان افاضة الوجود اتم وابلغ من تفرع الامر الاعتباري بل لانسبة بينهما ، ومن ثم رتب الحق تبارك وتعالى على الخلق الذي هو عين افاضته الوجود استحقاق العبدية في آيات شتى . (واما الثاني) فلانه تبارك وتعالى اطلق مرارا على ذاته المقدسة انه خالق كل شيء والخلق بمعنى اليجاد والشيء في اصطلاح اهل السنة بمعنى الموجود والامر الاعتباري والحال ليسا بموجودين ، فجعل الوجود اثر قدرة العبد يصادم النصوص بخلاف الامر الاعتباري والحال . وبه يندفع استعظام بعضهم ايضا مطلق تأثير القدرة لانه ناشئ عن عدم الفرق بين اليجاد والتأثير في الامر الاعتباري .

واما عند الاشعري فالكسب عبارة عن مقارنة قدرة العبد وارادته بالمقدور بشرط عدم تأثيرهما باليجاد كما في المواقف وغيره . وتلك المقارنة شرط عادي لخلق الله تعالى ذلك المقدور وصرف القدرة تابع لصرف الارادة وهو

عبارة عن ترجيح الفعل والترك وهو لذات الارادة كما يفصح عنه قولهم في تعريفها انها صفة من شأنها ترجيح احد المتساويين .

(وهنا اشكالات) احدها ان مقتضى الذات لا ينفك عنها ، فكون تعلق الارادة مقتضاها يقتضي تعلقها باحد الطرفين . ولو لم يكلف العبد فما فائدة التكليف ؟ (والاشكال الثاني) مدار كسب الاشعري على ماقررتة على تعلق الارادة الذي هو امر لازم للارادة ، فما معنى اختيار العبد عنده ؟ (والاشكال الثالث) انه لا يظهر على ما ذكرت معنى كون الفعل طاعة او معصية لان مداره كان على ان يحدث العبد بقدرته عزما مصمما به يصير الفعل طاعة او معصية كما مر في مذهب الماتريدي . فاذا لم يكن لقدرة العبد تأثير عند الاشعري اصلا ، لم يصير الفعل طاعة او معصية .

والجواب ان الارادة تابعة للعلم ، فكذا مقتضاها . فاذا علم العبد تكليفه بالطاعة والاجتناب عن المعصية وان الله تعالى وعده على ذلك النظر الى وجهه الكريم والفوز بالنعيم المقيم ، يصير هذا العلم داعياً له الى الطاعة ، كما ان وساوس الشيطان اللعين بمعونة النفس الامارة مع شهوة الاستراحة والتفكه باللذائذ الفانية وتقديمها على الدولة الباقية تصير داعياً له الى المعصية ، فيتشعب تعلق الارادة باحد الطرفين لانجذابها الى الخير لاجل الداعي الاول ، والى الشر لاجل الداعي الثاني . وكون العبد مجبوراً في الارادة لا يستلزم الجبر في الافعال الصادرة بها كما في افعال الباري تبارك وتعالى فان ارادته تعالى صادرة عنه بطريق الايجاب مع انه فاعل مختار في افعاله وفاقاً كما صرح به غير واحد من المحققين على ان بداهة الفرق بين الحركتين محققة للاختيار وجهل السائل بكيفيته لا يضر .

ثم القدرة كما انها غير مؤثرة بالفعل ، غير مؤثرة بالقوة ايضاً ، على ما هو المشهور من مذهب الاشعري ، لكن تعلقها الناشيء عن تعلق الارادة الناشيء

عن ذات الارادة شرط عادي لتأثير قدرة الباري تعالى ، فالفعل صادر عنه تبارك وتعالى بقدرته بسبب قدرة العبد ولولا تعلق قدرة العبد لما خلقه ، كما ان المؤثر بالاحراق هو الله تعالى وفاقا ولولا مس النار للمحرق لما احرقه ، ويزيد العبد عنده بالنسبة الى الفعل على النار بالنسبة الى الاحراق بكونه متصفا بالقدرة والارادة وبتعلق قدرته بالمقدور بارادته ، ولهذا يتوقف كل فعل من افعاله الاختيارية البدنية على المباديء الاربعة التي هي التصور بوجه ما ، والشوق الجزئي المنبعث منه والقصد الجزئي وتحريك الاعضاء التي هي مبادئ لكل فعل اختياري يفعل بالجوارح . ولا يشته عليك الامر من كون العبد مضطرا فان الاشعري يلتزم الاضطرار في الاختيار مع كون العبد مختارا اذ الاضطرار في الاختيار محقق للاختيار لا ناف له كما مر وصرح به السعد في كتبه بل البيضاوي في احد تفاسير قوله تعالى (ما كان لهم الخيرة) ، على ان الحسن والقبح لكونهما شرعين عنده يجوز التكليف مع الجبر المحض على اصله فكيف بالجبر المتوسط . ووجه تركهم الاستدلال بهذا المذهب اشتراكه بيننا وبين الجبرية الموهم للاشتراك معهم في اصل المسألة مع بداهة بطلان مذهبهم عند الكل . ولما وقع البحث عن الحسن والقبح احببت ان افصله لك لنفاسته وبناء اصول كثيرة عليه وخفاء تفصيله والفرق بين مذهبي الحنفية والمعتزلة في المسألة وفروعها عند كثير من الناس .

اعلم للكلام في الحسن والقبح مقامات اربعة (المقام الاول) كل منهما يطلق على ثلاثة معان احدها الحسن صفة الكمال كالعدل والقبح صفة النقص كالظلم . ثانيها الحسن ملائمة الغرض كموت العدو والقبح منافرة كموت الصديق ، وقد يعبر عنهما بالمصلحة والمفسدة . ثالثها الحسن تعلق المدح عاجلا والثواب آجلا والقبح تعلق الذم عاجلا والعقاب آجلا وهو المتنازع فيه اذ هو عندنا شرعي وعند المعتزلة وجمهور الحنفية عقلي . (المقام الثاني) معنى القبح شرعا النهي تحريما او تنزيها ، والحسن بخلافه فالمباح حسن . وقيل القبح

المنهي عنه والحسن المأمور به، فهو واسطة كفعل البهيمه. وفعل الصبي مختلف فيه. والقبیح الشرعي يصير حسناً وبالعكس لجواز اعتوار النهي والامر على شيء واحد بالنسخ. (المقام الثالث) الخلاف مبني على ان الفعل هل له جهة يحكم العقل بسببها بحسنه او قبحه وتقتضي كونه مأموراً او منها سواً ادركها العقل بنفسه بداهة او بالنظر او لم يدركه الا بعد ورود الشرع، او لاحكم للعقل فيهما لان الفعل لا يقتضي في نفسه المدح والذم والثواب والعقاب وانما يصير كذلك بالشرع، ويتنى عليه نجاه اهل الفترة وان لا حكم قبل الشرع. الثاني مذهب الاشاعرة، والاول مذهب المعتزلة وجمهور الحنفية كما مر، ثم اختلفوا في ان السبب المقتضي لهما ذات الفعل او صفة حقيقية له او اعتبارية او المحتاج الى المقتضى هو القبح والحسن بكيفية التقاء موجب القبح، قال بكل بعض. (المقام الرابع) الحنفية قاطبة في اصل المسألة وبعض فروعها كمنع التكليف بما لا يطاق وافقوا المعتزلة وخالفوهم في اكثرها، فقالوا ان الله تعالى حاكم على الاطلاق ولا حاكم عليه فنفوا وجوب نحو اللطف والاصلاح والثواب والعقاب عليه تعالى لان اضدادها لا تخالف الحكمة، وان العقل ليس موجباً للعلم بالحسن والقبح لا مباشرة كما في البداهة ولا توليداً بل آلة عادية يخلق الله تعالى عندها العلم في الانسان ابتداء عقب التفاته المجرد او مع الفكر كسائر الاسباب العادية.

واختلفوا في بعض الفروع فقالت النجارية منهم عقلاً لكل ما قال به الاشاعرة شرعاً. قالوا لا يجب قبل البعثة ايمان ولا غيره ولا يحرم كفر ولا غيره ولا يجب شكر المنعم، بل لا يجوز بلا اذنه لانه تصرف في ملك الغير، بل قالوا قد يجوز العقاب عقلاً عليه. وقالت السمرقندية وفاقاً للماتريدي بوجوب شكر المنعم قبلها وارادوا به وجوب الايمان به تعالى ووجوب تعظيمه وحرمة نسبة القبيح اليه ووجوب تصديق نبيه صلى الله على كل نبي وآله وصحبه وسلم تبعاً لخاتمهم.

عدنا الى المقصود .

في شرح المواقف وفاقا للامدي ان القدرة عند الاشعري مؤثرة بالقوة بمعنى انه لولا ان الله تعالى خلق الفعل لأوجد العبد بقدرة لكن لما تهيأ العبد لايجاده اختطفه القوي المتين تبارك وتعالى من بين يديه لئلا يشاركه احد في الخلق الذي هو اخص افعال الالهية لما مر من ترتيب الحق تعالى عليه استحقاق العبودية . انتهى محررا . وقال الامام الغزالي لما بطل الجبر المحض بيدها الفرق بين حركة المرتعش وحركة المختار وبطلت خالقية العبد بالادلة العقلية والنقلية المبسوطة في الكتب الكلامية، وجب اعتقاده ان فعل العبد مقدور بقدرة الله تعالى اختراعا^(٥) وبقدرة العبد على وجه آخر معبر عنه بالكسب . انتهى بالمعنى . وحاصله ان للقدرة الحادثة علاقة بالمقدور، عليها مدار التكليف والثواب والعقاب ووجود هذه العلاقة بديهي ، وهي المسماة بالكسب ولا يلزم ان نعلم حقيقتها وكيفيةها ، وهو في غاية الحسن ، وهو ملائم لقواعد السنة السنية الفراء اذ المسألة مما لا بد فيه من نوع تفويض في الكيفية مع الاعتقاد الراسخ في اصله . ومن ثم اجري بعضهم هذا القول على ما يعم مذهب القاضي ايضا الذي هو مذهب الماتريدية .

ان قلت من الناس من زيف مذهب القاضي وانكر كونه عين مذهب الماتريدية فما وجهه ؟ قلت وجهه توهم ان معنى تعلق القدرة الحادثة بكون الفعل طاعة او معصية تأثيرها فيه بالايجاد ، وان كون اثرها امرا اعتياديا وامرا موجودا في الخارج متساويان في الحظر وعدم الجواز وقد حققت لك بطلانها بعون الله تعالى .

(٥) الایجاد الاختراعي افاضته الاثر على القابل كالصور والاغراض المفاضة على المادة وهو يقتضي مجعولا ومجمولا اليه والایجاد الابداعي اخراج الشيء عن صرف العدم وهو جعل بسيط متعلق بذات الشيء مستغن عن قابل ومجمول ومجمول اليه وهو التأثير الحقيقي في الشيء واما الاول فتأثير في وصفه بمرض ما فتنبه منه لوجه اختيار الاختراع هنا (منه) .

ان قلت توهم عبارة المحقق الدواني عدم صحة تأثيرها في وصف الفعل كما في اصله وصرح العارف السنوسي بعدم جواز كون الحال اثراً لها ، قلت الاول مبني على الاول ، والثاني على الثاني ، مع انه ليس وراء الوجود سوى العدم ولم يقل بالحال الا شذمة قليلة من المتكلمين واكثرهم من المعتزلة ، ومنه يعلم ضعف انكار السنوسي ايضا لنقل هذا القول عن القاضي . نعم انكاره نسبة موافقة الفلاسفة الى امام الحرمين في محله ووافقه غير واحد من المحققين . وتزييف القول المنسوب الى الاستاذ ايضا متجه لتوارد العلتين . وقولهم قدرة العبد غير مستقلة بالتأثير تبعا للسعد في شرح المقاصد يدفع توارد العلتين المستقلتين ، لكن يلزم عليه جواز تبعية قدرة الباري تعالى وهو محال كما صرح به المحقق الدواني في برهان التمانع ، وشيدت اركانه في مواضع من تعليقاتي على الحواشي الهندية على الخيالية . ولبعضهم ههنا اسباب في تصحيح مذهب الاستاذ ناشيء عن عدم التنبه لما فيه من الفساد وعدم الفرق بين الموقف عليه التأثير والمؤثر مع وضوح الفرق بينهما عند اهله لان الاول يصدق حتى على الاعداء وقدرة الاشعري بخلاف الثاني .

فنقول لا نسلم صحة هذا القول منه ، ولئن سلم فلعله صدر عنه في مباحثة جدلية لافهام خصم قويته منافرة عن الحق فاحتال في جذبه الى الحق بنحو من السرقة ، ولذا قال المشايخ ما ينقل عن عالم من المباحثة لايحوز جملة مذهبا له قاله السنوسي . ولئن سلم فلا يؤاخذ به لانه بذل جهده في الوصول الى الحق ، ولا يقلد فيه لظهور ظله . ومنه يعلم شدة خطر حمل مذهب الامام الماتريدي عليه كما فعله بعض المؤلفين في البسطة تبعا لوالده الماجد ، ومرت الاشارة اليه والفرق ان الاستاذ احد رجال الاشاعرة كالقاضي وما قلدهما احد من الاشاعرة فيها لاتباعهم الاشعري وانحراف قوليهما عن مذهبه على التفاوت ، والماتريدي قدوة اكبر فرق اهل السنة وهم السادة الحنفية ولم يثبت انهم خالفوه في هذه المسألة ففي جعل القول المعترض مذهبا له اخلال

بعقيدة السواد الاعظم والله تبارك وتعالى احكم واعلم •

فالذي تحرر فيما فيه اشتراك المذهبين وما به امتيازهما انهما متفقان في ان العبد فاعل ومختار ، وان له كسبا هو مدار التكليف ، وان الاستطاعة بمعنى القدرة بشرط استجماعها لشرائط التأثير مع الفعل زمانا وبدونه معه وقبلة وبعده ، وخلافه ضعيف او مؤول، وبمعنى سلامة الاسباب قبله وعليهما مدار التكليف ، والفعل مخلوق له تعالى وحده ، وان الحق ما تواتر عن السلف من انه لا جبر ولا تفويض بل امر بين امرين ، واسم الخالق مخصوص به تعالى ، والكاسب والعامل مخصوص بالعبد ، والفاعل والمختار والقادر والمريد مشترك في الاطلاق لا في الحقائق وجميع الآثار وهذا الاختصاص والاشتراك تابع لاختصاص المآخذ واشتراكه ، وان الكسب امر اعتباري • وهذه احد عشر وجهاً مشتركة بينهما وتزداد بتغير الاعتبار ، ومفترقان في ان الكسب اثر القدرة المؤثرة في وصف الفعل فقط عند الماتريدية • ومقارنة الغير المؤثرة بالفعل في شيء من الفعل والوصف مع الارادة عند الاشعري • ومتعلق القدرة الوصف فقط عندهم ، والفعل والوصف عنده • ويمتنع تعلق القدرة بلا تأثير عندهم • ويجوز عنده • ولا يجوز صدور الفعل بقدرة العبد لولا تعلق قدرة الباري تعالى عندهم ويجوز عنده بناء على تحريري السيد والآمدي وهو المراد بقول بعضهم انها غير كافية عندهم وكافية عنده على فرض عدم تعلق القدرة القديمة • والقدرة الحادثة مؤثرة بالفعل عندهم غير مؤثرة عنده • وهذا فهم من معنى الكسب • وصرف الارادة التي هي العزم المصمم اثر قدرة العبد ناشيء عنه باختيار عندهم • هذا ايضا فهم مما مر • ومقتضى ذات الارادة عنده وهي غير موجودة بخلاف الارادة الكلية عندهم ، ولا فرق بينهما عنده ، ولا صنع للعبد في شيء منهما فان الارادة صفة ذات اضافة تطلق وتقيّد، والمشرط عادة بتعلق قدرة العبد خلق الله اصل الفعل فقط ، اما الوصف فصادر بتأثير القدرة بوساطة العزم المصمم عندهم ، وكلاهما عنده • وهذه ثمانية وجوه

للامتياز بين المذهبين ، وما استحضرت الآن مما به الاشتراك والامتياز بينهما
اكثر من هذه الوجوه وفي بعضها التصريح بما علم ضمناً لمزيد التوضيح .

تنبيهان . احدهما : نسبة القول المقابل لقول الاشعري الى الماتريدي لا
الماتريدي غالباً لان هذه التدقيقات انما صدرت من متأخري اصحابه لا منه لما
من الله تعالى عليه بالمعافاة من اختلاط المبتدعة فاختر طريق السلف في المسألة
كما قدمته فاخترت ما هو اقرب الى الصدق وتبتع هدهاء في عدم نسبتي اليه
ما تورع عن الخوض فيه . ثانيهما : صرح اللقاني في شرحه على الجوهرية
وفاقاً للمولى الخيالي ولحسن چلبي في شرح المواقف نقلاً عن ابيكار الامدي
ان نزاع الافعال جار في افعال جميع الحيوانات وقد اشترت اليه في اوائل
الرسالة وزاد اللقاني انها تعم فعل كل جماد او نبات صدرت عنه صورة فعل
اختياري كمشي الشجر وتسبيح الحصى وحنين الجذع واظلال الغمام وتسليم
الحجر ونطق الذراع له صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وان المراد
بالعبد في كلامهم مطلق الحيوان . انتهى ملخصاً . اقول ويجوز ان يراد به
المكلف كما هو الظاهر ولتخصيصه وجوه لا تخفى وان اقتصر الخيالي منها
على عدم جريان بعض الادلة فيما سواه والحمد لله رب العالمين ^(٦) .

رسالته في آداب الذكر للمريدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فهذه فائدة
في بيان نبذة من آداب الذكر وغيره عند السادة السنية قادتنا النقشبندية قدس
الله اسرارهم العلية .

اعلم ان آداب الذكر الاول اعني اسم الذات بالقلب ان يجلس الذاكر

(٦) صححت هذه الرسالة على شرحها المسمى (السمط البقري) للشيخ
عبد الحميد حمدي الخربوتي ، المطبوع في استانبول في سنة ١٣٠٥ هجرية .

على ركبتيه متوركا يعكس تورك الصلاة ، بان يخرج قدم الرجل اليمنى من تحت ساق الرجل اليسرى ويعتمد على وركه الايمن متوضئاً مستقبلاً للقبلة، ويقول بلسانه استغفر الله اما خمساً او خمسة عشر او خمساً وعشرين ، ويغمض عينيه لاصقاً الاسنان بالاسنان والشفة بالشفة واللسان باللهاة اعني سقف الفم موجهاً جميع حواسه الى القلب ، مدققاً النظر الخيالي بالنفوذ اليه منطلق النفس على حاله ، ثم يخطر بقلبه انه مذنب مقصر غير قابل لشيء خال من الاعمال الصالحة بحيث يئأس من اعماله ويتكل على الله ويعول على فضله، ثم يلاحظ الموت واحواله والقبر واهواله وكأن الموت قد دخل به الآن وأن هذا آخر انقاسه من الدنيا، ثم يقرأ فاتحة الكتاب مرة والاخلاص ثلاث مرات بلسانه ويهدي مثل ثوابها الى حضرة امام الطريقة وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري الخواجه بهاء الدين نقشبند الشيخ محمد الاويسى البخاري قدس سره العزيز ويستمد بالقلب منه ، ثم يقرر صورة حضرة مولانا الشيخ قدس سره العزيز بين حاجبيه اعني الناصية ويعمق النظر من ناصيته الى ناصية الشيخ قدس سره ويستمد في القلب منه وهذا التقرير والتصوير يسمى رابطة . ثم يطرح الصورة بالخيال في وسط قلبه ويدعها ويجمع كل حواسه الى القلب ويتصور بفراغ البال فيه معنى اسم الجلالة ومدلول كلمة (الله) ، وهو ذات بلا مثل الذي يفهم من الاسم الاقدس ويجعل قلبه مملوءاً بتذكر المعنى المدلول وهذا الجعل يسمى (وقوفاً قليباً) ، ولا بد من وجوده في جميع اوقات الذكر وفي خارجها ما ييسر وهو الركن الاثم للذكر والمحطة لفائدته . ثم مع الوقوف يقول بلسان القلب « اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي » ، ثم يشرع في ذكر الله تعالى بالقلب لكن مع الوقوف القلبي المذكور وتفرغ القلب من الخطرات مهما امكن وبين كل مائة او اقل يكرر قوله اللهم « انت مقصودي ورضاك مطلوبي » . واذا حصلت للذاكر غيبة وذهول عن الدنيا وتمطلت حواسه ومع بقاء قليل شعور بنفسه ، يترك الذكر ويبقى تابعاً لتلك الكيفية

مستغرقاً في الوقوف القلبي منتظراً لوارد الورد ومستحضراً قلبه لنزول الفيض
اذ قد تفيض عليه تلك المدة اليسيرة امور غزيرة وان لم يدركها . ثم ان شاء
بها يفتح عينيه ويوسف لنفسه وقتاً قدر ساعة او اقل بعد العصر يشتغل فيه
بالرابطة مع الوقوف القلبي من غير ذكر . واذا ارتسخ الذكر بحيث لو تكلف
الذاكر باحضار الغير لم يخطر ، انتقل ذكره الى الروح وهي لطيفة تحت الشدي
الايمن ، ثم الى السر وهو في يسار الصدر فوق القلب ، ثم الى الخفي وهو
في يمينه فوق الروح ، ثم الى الاخفى وهو في وسط الصدر . وهذه اللطائف
الخمس من عالم الامر الذي خلقه الله تعالى بامر (كن) من غير مادة وركبها مع
لطائف عالم الخلق الذي خلقه الله تعالى من مادة هي النفس الناطقة والعناصر
الاربعة ، ثم الى هذه النفس وهي في الدماغ والعناصر الاربعة تندرج فيها
وكل من هذه المحال محل ذكر على الترتيب وكذلك الرسوخ لما بعد القلب من
اللطائف على الترتيب المذكور . فاذا ارتسخ الذكر في لطيفة النفس حصل
سلطان الذكر وهو ان يعم الذكر على جميع بدن الانسان بل على جميع
الآفاق .

واما الذكر الثاني المسمى بالنفي والاثبات بكلمة (لا اله الا الله) الملقن
للمريد بعد اللطائف فكيفية آدابه ان يلتصق اللسان كالاول ويحبس النفس
تحت السرة ويتخيل منها (لا) الى منتهى الدماغ ، ومنه (اله) الى كتفه
الايمن ، ومنه (الا الله) الى القلب الصنوبري الشكل وهو المضغة التي في
الجانب الايسر تحت اصغر عظم من عظام الجنب ، ضارباً عليه منفذا الى قعره
بقوة يتأثر بحرارته جميع البدن ، وينفى بشق النفي وجود جميع المحدثات
وينظرها بنظر الفناء ، ويثبت بشق الاثبات ذات الحق سبحانه وتعالى ناظراً
اليه بنظر البقاء فيحيط على محال اللطائف ويلاحظ الخط الحاصل من
الاتقالات ومعناها (اي الكلمة الطيبة) من هي المعبودية لان كل معبود
مقصود ولا عكس ، ويقول في آخرها بالقلب « محمد رسول الله » ويريد به

التقيد بالاتباع ويكررها على قدر قوة النفس ، ويطلقه من القم على الوتر المعروف عندهم بالوقوف العددي ، ويقول بقلبه ايضا قبل اطلاق كل نفس «اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي» . فاذا استراح يشرع في نفس آخر لكن يراعي ما بين النفسين بان لا يغفل فيه بل يبقى التخيل على حاله لئلا يختل الاستمرار . فاذا انتهى العدد الى احد وعشرين تظهر النتيجة وهي النسبة المعهودة من الذهول والاستهلاك . وان لم تظهر فمما وقع من الاخلال في الآداب فليستأنف . وليطابق الفعل القول مضمون الذكر عملا واعتقادا واتباعا ، فان المقصودية به فيما سواه اذا كانت باقية او خلاف الاتباع في شيء كان ثابتا في الواقع لزم الكذب فليس بصادق ، ولا حصر في العدد . فمن يستعد لتقدم الجذبة فله (الذكر الاول) . ومن يستعد لتقدم السلوك فله (الذكر الثاني) وكلاهما بالقلب . فاذا جاهد فيه حق الجهاد واتقى المنفي وثبت المثبت وظهرت النتيجة تصح له المراقبة حينئذ .

واما الآداب خارج الذكر فدوام الوضوء وصلاة سنة الوضوء والاشراق والاستخارة والضحي والاواين والتهجد وملازمة الجماعة والرواتب واحياء ما بين العشائين بالذكر . فان ضم ذلك الى ما بعد العصر واشتغل بالذكر والرابطة ، كان اتم واكمل . والعمل في ذلك كله مهم وعليه (أي المرید السالك) باتباع الكتاب والسنة وامانة البدعة . والمكتسب الغير المجرد لا ينقص ورده عن خمسة آلاف في اليوم والليلة وما زاد فهو اتم . والمجرد يطلب منه الاكثار على ذلك العدد واستغراق اوقاته في الاشتغال بها مهما امكن . والاعتزال عن غير المعتقدين بالطريقة مهما حصل يكون احسن اذ مخالطة المنكرين على اهل الباطن تورث قسوة في القلب على قدرها .

واما الآداب في حل المأكول ان لا يكون منفوسا ولا معمولا بيد تارك الصلاة ومنكر على الطريقة ولا بيد جنب ، بل بيد مصل متطهر بل على وضوء . واكثر هذه الآداب المتعلقة بالمأكول احسنية وكذا سائر العبادات والعادات

يراعى المرید فیہما الشریعة کل علی مذهب من المذاهب الاربعة حسبما استطاع
مع اتباع السنة ملاحظا نفسه بعین الانکسار والتضرع والانابة مطلقا ، ورباطا
قلبه بقلب شیخہ اینما کان ، متأدبا معه فی الحضور والقیة • واللہ الموفق وهو
ولي التوفیق • وصلى اللہ علی سیدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم تسلیما
کثیرا • سبحان ربک رب العزة عما یصفون ، وسلام علی المرسلین ، والحمد
للہ رب العالمین •

رسالته فی بیان المراقبات وما یتولد منها من الحقائق القدسیة علی المشرب المجدی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد لله ، والصلاة والسلام علی رسول اللہ • اعلم انه بعد مراقبة
المعية مراقبة الاقربیة (ونحن اقرب الیه من حبل الوريد) فی الدائرة الاولى من
دوائر الولاية الكبرى وهن ثلاث دوائر ونصف دائرة وهو یسمى بالقوس ، ثم
فی الدائرة الثانية والثالثة والقوس مراقبة المحبة (یحبهم ویحبونه) • وفی هذه
الولاية الكبرى التي هی ولاية الانبیاء یظهر لصاحب الادراك الصحیح احوال
غیر الاحوال الاولى، ثم فی العناصر الثلاثة غیر عنصر التراب مراقبة مسمى الاسم
الباطن وتسمى هذه الولاية بالولاية العلیا ، ثم مراقبة کمالات النبوة فی عنصر
التراب ، ثم کمالات الرسالة ، ثم کمالات اولی العزم ، ثم مراقبة هیئة الوجدانی
(ای الهیئة الحاصلة من اللطائف العشرة خمسة من عالم الامر وهي القلب
والروح والسر والخفی والاخفی ، وخمسة من عالم الخلق وهي النفس الناطقة
والعناصر الاربعة) • فاذا کملت الكل تصیر كأنها لطيفة واحدة وتصیر مورد
الفیض ، ثم مراقبة الخلقة الابراهیمیة یعنی مراقبة الذات الاقدس باعتبار كونها

مبدأ للخلة الابراهيمية او الحقيقة الابراهيمية ، ثم دائرة المحبة الذاتية وهو المقام الموسوي ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الموسوية او المحبة الذاتية ، ثم دائرة المحبة الذاتية المزوجة بالمحبة الذاتية ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة المحمدية ، ثم دائرة المحبة الصرفة ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الاحمدية ، ثم دائرة الحب الذاتي الصرف ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحب الذاتي الصرف ، ثم مرتبة اللاتعيين واطلاق حضرة الذات ، ثم حقيقة الكعبة الحسنة وهي عبارة عن ظهور عظمة الله تعالى وكبريائه ، وههنا مراقبة الذات باعتبار مسجوديته لجميع الممكنات، ثم حقيقة القرآن وهي عبارة عن مبدأ الوسعة باعتبار لامثلية الذات العلية وملاحظة انها منشأ للحقيقة القرآنية ، ثم حقيقة الصوم وحقيقة الصلوة وهما عبارة عن كمال وسعة لامثلية حضرة الذات تعالى وتقدس باعتبار كونها منشأ لحقيقة الصوم وحقيقة الصلاة . واطلاق التعبير بالوسعة في هاتين الحضرتين تولد من ضيق ميدان العبارات . وفي هذه الحقائق تلاوة القرآن المجيد مفيدة للترقي . ثم دائرة المعبودية الصرفة باعتبار معبوديتها وحصول السير النظري لا القلمي الذي هو من المقامات العابدية ، فهذه اسامي المقامات والمراقبات في الطريقة العلية النقشبندية ، وتفصيلها مندرج في المکتوبات المجددية . ومن اشتغل بالمراقبات في هذه المقامات يجد حظا منها وبتوجه الشيخ المرشد تحصل التريات . والله ولي التوفيق .

سلسلة رجال الطريقة النقشبندية

كتبها لآخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا ذا الجلال والاكرام . اني اسألك اللهم بحرمة الواصل الى اقصى درجات الولاية

ومرشد طريق درج النهاية في البداية ، قطب الطرائق وغوث الخلائق ، الخازن
للسر المعنوي ، مولانا الشيخ عبدالله العلوي الدهلوي قدس سره ، وبرفقة
المعلمي المزمكي المصطفى المطهر شمس الدين حبيب الله جان جانا المظهر قدس
سره ، وبهمة المتشرف بالتجلي الذاتي والصفاتي والشؤوني سيد السادات
السيد نور محمد البدواني قدس سره ، وبصفوة المستغرق في لجة بحر حق
اليقين سلطان الاولياء الشيخ سيف الدين قدس سره ، وبلوغة شيخه ووالده
امين سرك المكنوم العروة الوثقى الشيخ محمد المعصوم قدس سره ، وبمكتبة
شيخه ووالده مظهر العجائب ومنبع الاسرار والمعاني الشيخ احمد الفاروقي
السرهندي المعروف بالامام الرباني مجدد الالف الثاني قدس سره ، وبنخوة
القطب الذي لصهبا الحب الذاتي هو الساقي مؤيد الدين الرضي الشيخ
محمد الباقي قدس سره ، وبنجدة الولي الكريم السني مولانا خواجهكي
السرقيدي الامكنكي قدس سره ، وبسيرة شيخه ووالده المكرم المجد شيخ
المشايخ مولانا درويش محمد قدس سره ، وبسكرة شيخه وخاله الشيخ الراكع
الساجد شيخ المشايخ مولانا محمد الزاهد قدس سره ، وبقرية مروج الدين
ومقوي المشرب النقشبندي المعروف بخواجه احرار عبيدالله الطاشكندي
قدس سره ، وبرتبة المورد لتواتر عنايات الباري مولانا يعقوب الجرخي
الحصاري قدس سره ، وبصولة مفتاح خزائن الاسرار قطب الاقطاب الشيخ
محمد البخاري المعروف بعلاء الدين العطار قدس سره ، وبدولة امام الطريقة
وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري المعروف بشاه نقشبند
بهاء الدين السيد محمد الاوسي البخاري قدس سره ، وبجولة منبع المعارف
والكمال سيد السادات مولانا خواجه امير كلال قدس سره ، وبرهة المقبل
عليك ولما سواك الناسي قطب الاولياء الشيخ محمد بابا السماسي قدس سره ،
وبغية الواله في محبة مولاه الغني المعروف بحضرة عزيزان الشيخ علي
الراميتي قدس سره ، وبرحمة المعرض عن المراد الدنيوي والاخروي شيخ

المشايخ مولانا محمود الانجير الففنوى قدس سره ، وبمنية المتسلق عن
الحجاب البشري قطب الاولياء الشيخ عارف الريبه گري قدس سره ، وبنحلة
القطب الرباني والغوث الصمداني مرشد الخلائق مولانا عبدالخالق النجدواني
قدس سره ، وبقوة الغوث الصمداني مولانا الشيخ يوسف الهمداني قدس
سره ، وبغية النشوان من رحيق الحب الصمدي قطب الاقطاب ابي علي
الفارمدي قدس سره ، وبصوبة المحبوب السبحاني غوث الواصلين ابي الحسن
الخرقاني قدس سره ، وبحيرة المؤيد بالتأييد الالهامي سلطان العارفين ابي يزيد
البسطامي قدس سره ، وبجعة امام الائمة الذي هو بالحق ناطق الامام جعفر
بن الامام محمد الصادق رضي الله عنه ، وبنسبة الامام الهمام المؤيد بالتوفيق
الامام قاسم بن محمد بن ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنهم ، وبغربة
الغريب المعدود من آل بيت الرسول الصحابي الجليل سلمان الفارسي المكرم
المقبول رضي الله عنه ، وبسبقة افضل الائمة على التحقيق خليفة رسول الله
وصاحبه في الغار سيدنا ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنه ، وبخطوة منبع
الصدق والصفاء افضل الخلائق سيدنا محمد المصطفى ، صلى الله تعالى عليه
وعلى آله وصحبه وسلم .

سلسلة رجال الطريقة القادرية

كتبها ايضا لايه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا
ذا الجلال والاكرام اني اسألك بجاه حبيبك شفيع المذنبين وخاتم النبيين سيدنا
محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وبقرّب وليك
مظهر العجائب ومصدر الغرائب اسد الله الغالب امير المؤمنين سيدنا الامام
علي ابن ابي طالب رضي الله تعالى عنه ، وبحرمة الامام المجتبي امير المؤمنين

سيدنا الحسن بن علي رضي الله تعالى عنهما ، وبلوغة الامام السعيد الشهيد
سيدنا الحسين ابن علي رضي الله تعالى عنهما ، والامام علي بن الحسين
المعروف بزين العابدين رضي الله تعالى عنهما ، والامام محمد بن علي المعروف
بالباقر رضي الله تعالى عنهما ، والامام جعفر بن محمد الموصوف بالصادق
رضي الله تعالى عنهما ، والامام موسى بن جعفر المنعوت بالكاظم رضي الله
تعالى عنهما ، والامام علي بن موسى الملقب بالرضا رضي الله تعالى عنهما ،
والشيخ معروف الكرخي قدس سره ، والشيخ سري السقطي قدس سره ،
وسيد الطائفة جنيد البغدادي قدس سره ، والشيخ ابو بكر الشبلي قدس
سره ، والشيخ عبدالرحمن اليوسي قدس سره ، والشيخ ابي الحسن المكاري
قدس سره ، والشيخ ابي سعيد المخزومي قدس سره ، وامام الطريقة وغوث
الخليقة المحبوب السبحاني الشيخ السيد عبدالقادر الجيلاني قدس سره
العزیز وولده السيد عبدالرزاق قدس سره ، والسيد شرف الدين القتال قدس
سره ، والسيد عبدالوهاب قدس سره ، والسيد بهاء الدين قدس سره ، والسيد
عقيل قدس سره ، والسيد شمس الدين الصحراوي قدس سره ، والسيد گداي
رحمن الاول قدس سره ، والسيد شمس الدين العارف قدس سره ، والسيد
گداي رحمن الثاني قدس سره ، وشاه فضيل قدس سره ، وشاه كمال الكيتلي
قدس سره ، وشاه اسكندر الكيتلي قدس سره ، وحضرة الامام الرباني مجدد
الالف الثاني الشيخ احمد الفاروقي السرهندي قدس سره ، والشيخ المعروف
بخازن الرحمة قدس سره ، والشيخ عبدالاحد المعروف بدليل الرحمن قدس
سره ، وشيخ الشيوخ محمد العابد قدس سره ، وقدوة العارفين وزبدة
الواصلين شمس الدين حبيب الله جان جانان المظهر قدس سره ، وحضرة
الواصل الى اقصى درجات الولاية ومرشد طريق درج النهاية في البداية قطب
الطرائق وغوث الخلائق الخازن للسر المعنوي شيخنا ومولانا وملاذنا الشيخ
عبدالله العلوي الهندي الدهلوي قدس سره العزيز ، ان تجعلنا لك وتصرفنا

عن سواك ، وان تكتب الغفو والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والفزاة
والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك ، وان تعاملنا بفضلك ولا تعاملنا بعدلك ،
وان تعيننا على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك وان تمدنا بمدد روحانية
اوليائك في السراء والضراء والموت والحياة والصحة والمرض والظاهر والباطن .

اللهم اني ظلمت نفسي ظلما كثيرا كبيرا وانه لا يغفر الذنوب الا انت
فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني انك انت الغفور الرحيم . اللهم اغفر لي
مغفرة تصلح بها شأني في الدارين ، وارحمني رحمة اسعد بها في النشأتين ،
وتب علي توبة نصوحا لا انكثها ابدا والزمني سبيل الاستقامة لا ازيغ عنها
ابدا . اللهم انقلني من ذل المعصية الى عز الطاعة وأغنني بحلالك عن حرامك
وبطاعتك عن معصيتك وبفضلك عن سواك ونور قلبي وقبري واعذني من
الشر كله واجمع لي الخير كله . استودعك ديني واماتي وقلبي وبدني وخواتيم
عملي واسبغ ما انعمت به علي وعلى جميع احبائي والمسلمين اجمعين . وصلى
الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه اجمعين . والحمد لله
رب العالمين .

دیوانی مہولانا خالیدی نقشہ بندی

پیشگی

بۆ کوکردنهوه و ژاست کردنهوهی ئەم دیوانەى مهولانا خالید که لک له سێ نوسخه وههگراره : (۱) چاپی بهکهمی دیوانه که به ناوونیشانی (دیوان بلاغتعتوان مولانا الشیخ مجدد طریق نقشبندی ضیاءالدین خالد قدس سره المزیز) و له سالێ ۱۲۶۰ ی ههجریدا له ئەستهموول له چاپدراوه و ناوی چاپخانه که ی لێ نه نووسراوه . (۲) نوسخه ی دهسنووسی عهلی که مال باپیر ئاغا که له ۱۳۲۳ ی ههجریدا نووسیویهتهوه . (۳) نوسخه ی چاپی لاتینی و عهرهیی ئەستهموول که به شهرحی سه دره ددین یووکسل له ۱۹۷۷ دا له چاپخانه ی (سهیل) له چاپدراوه . ئیمه له پهراوێزی دیوانه که دا بۆ نوسخه ی بهکهم نیشانه ی (طا) واته (طبعه اولی) یا (طبعه استانبول) و ، بۆ نوسخه ی دووههم (مع) واته (مخطوطة علی باپیر آغا) و ، بۆ نوسخه ی سێههم (طلا) واته (طبعه لاتینیة - استانبول) مان داناوه . له ههر شوێنیکیشدا (ن) هه بوو ، ئەوه واته (نوسخه) .

باشان فۆتۆی دوو که شکۆلی دهست نووسی (مهلا فهتاحی کاگرده لی) و (مهلا عهزیزی ژیشاوی جوازۆیی) یشمان کهوته بهردهست . له چهند پارچه شیعریکا که لکمان له که شکۆلی بهکهم و ، تهنها له پارچه شیعرێ درێژی کوردیی (یا فهد ئهعظم) . دا که لکمان له که شکۆلی دووههم وههگرت . که شکۆلی بهکهم چهند پارچه شیعریکیشی تیاوو که له سێ نوسخه پێشتر ناوبراوه که ی بهردهستماندا نه بوون ، نووسیماننهوه . ئیمه بۆ ئەم نوسخه به نیشانه ی (ممف) مان داناوه که واته (مخطوطة الملا فتح) . دوو پارچه ی کوردیشمان تهنها له گوڤاری (دهنگی گیتی تازه) وههگرتوووه .

له ههر کوێ بهکدا نوسخه کانی بهردهستمان جیاوازیان بووین ، چیمان به ژاست زانیبێ خستوو مانه ته بۆزه ی شیعره کانهوه . ئەوانیشیان ، ژاست بێ یا ههله بێ ، له داوێنهوه نووسیوماننهوه ، تهنها له پارچه شیعرێ (یا فهد ئهعظم) دا نه بێ که له بهر زۆری جیاوازی دوو دهسنووسه که ی مهلا فهتاح و مهلا عهزیز ههر ئەوهنده مان بێ کرا نوسخه بهک ، به بۆچوونی خۆمان ژاست ، له ههردوکیان ههلبژێرین و گوێ به جیاوازی بهکانیان نه دهین .

(۱)

- ۱ -

(وا حسرتا) جدا شدم از خانه خدا
از غصه وقت گشته^(۱) شود دل ز تن^(۲) جدا
مارا نبود خواهش رفتن ز کوی دوست
اما چو امر او است ز سر میکنیم پا
اهل صفا بداغ غم مروه مرده اند
من شاد چون زیم که شدم دور از صفا
حجر و مقام و زمزم و ارکان و ملتزم
گویند بازگرد کجا میروی ، کجا
دامان دل گرفته برندم کشان کشان
حنانه^(۳) ، روضه^(۴) ، منبر و محراب مصطفی
از اشتیاق یثرب و درد فراق بیت^(۵)
گاهی است دل فتاده میان دو کهربا

- ۱ -

- (۱) گشته : له همر سج نوسخه کهدا نووسراوه (کشت) . دیاره هه له به .
(۲) تن : (طا) هم .
(۳) حنانه : (طا) ؛ (طلا) حنانه .
(۴) روضه : (طا) ؛ (طلا) روضه .
(۵) بیت : (طا) او .

(خالد) چو دوست در همه جا جلوه گر بود
پس ^(۶) غم مخور ز خانه او گر شدی جدا

- ۲ -

وام بگرفتم بصد جان گرد نعلین ترا
هست جانی و آن هم از تو چون دهم دین ترا
بی توام چندان مطول شد شب تاریک هجر
مختصر خوانم ^(۱) تطاولهای زلفین ترا
ماه نو بر مهر ثابت عقرب و پروین روان
وه چه زبید هیبت اشکال بی شین ترا
بر رصدبندان نگردهد کشف این تا ننگرند ^(۲)
گرد روی خون چکان ^(۳) جولان زلفین ترا
تهی جزء و حصر فرد ^(۴) شمس و استلزام او
بس منافی شد دهان و زلف و خدین ترا
چشم بیمار ت دهد در هر اشارت صد شفا
بوعلی مشکل که داند حکمت العین ترا

---

(۶) پس : (طا) ؛ (مع) بس .

- ۲ -

- (۱) خوانم : (طا) خاتم .
(۲) ننگرند : (طا) ننکرد .
(۳) خون چکان : (طا) ؛ (طلا) خوی چکان .
(۴) فرد : (طا) ؛ (مع) فرد و .

چهره‌ات ز اب دل‌آرایی هوارا داده نم (۵)
تاب رخسارت هویدا کرده قوسین ترا
(خالد) از ابروی مشکینت اگر گوید سخن
چون کشد آخر کمان قاب‌قوسین ترا

- ۳ -

به معمار غمت نو ساختم ویرانه‌ء خودرا
به یادت کعبه کردم عاقبت بتخانه‌ء خودرا
فروماندند اطبای جهان از چارهام آخر
به دردی یافتم درمان دل دیوانه‌ء خودرا
ز سودایت چنان بدنام گشتم در همه عالم
بگوش خود شنیدم هر طرف افسانه‌ء خودرا
به گرد شمع رویت بسکه گشتم ماندم از پرواز
سرت گردم چه زیبا سوختی پروانه‌ء خودرا
ادیب من جلیس من شود در حلقه‌ء رندان
بگوشش گر رسانم ناله‌ء مستانه‌ء خودرا
در اقلیم محبت از خرایهاست معموری
بسیل اشک باید کند اساس خانه‌ء خودرا
سراپا نعمتم با این همه درماندگی (خالد)
نمیدانم چه سان آرم بجا شکرانه‌ء خودرا

---

(۵) نهم نیوه به‌یته له (مع) دا بهم‌جوره‌یه :
چهره‌ء نرد و دل‌آرای هوا آورده‌ام

- ۴ -

جز تو سرمایه جان نیست مرا
 بی تو سودای چنان نیست مرا
 کی کنم قول کسی در حق تو
 گوش جز تو بجهان نیست مرا
 گر (۱) شوم از سر کوی تو جدا
 غیر فریاد و فغان نیست مرا
 بی وصال که جز او (۲) مایه عیش
 نیست شادی پروان نیست مرا
 بوفای تو که تا روز وفات
 جز وفا با (۳) تو گمان نیست مرا

- ۵ -

چنان (۱) بیریدی (۲) آخر رشته‌های آشنایی را
 که نتوان داد داد شکوه روز (۳) جدایی را

- ۴ -

- (۱) گر : (مع) چون .
 (۲) بی وصال که جز او : (طا) بی وصال که جز . (طلا) بی وصال تو که
 جز .
 (۳) با : (طا) از .

- ۵ -

- (۱) چنان : (مع) چنین .
 (۲) بیریدی : (مع) بیرید .
 (۳) روز : (مع) درد .

پس از همخانه‌گی چندین^(۴) بیابان در میان آمد
 کبوتر بر تابد خط شرح بی‌نواپی را
 کسی کو باشد از اهل سعادت چون روا دارد
 بحرف دشمن دین ترك احباب خدایی را
 چنان دانم که ناگه دامن از وصلت برافشانم
 که تا بینی جزای این همه بی‌اعتنایی را
 بسی گفتم مشو زینهار مغرور تطفها
 که لطف و قهر یکسان است رند^(۵) لا ابالی را
 بود بس ناروا در ناز و نعمت ناسپاسیها^(۶)
 چه سان هرگز روا دارد خدا این ناروایی را^(۷)

- ۶ -

میرسد گر شوی تو دور ز ما
 تا سمك اشك و آه تا به سما

-
- (۴) چندین : (مع) چندان .
 (۵) یکسان است رند : (مع) یکرنگ است اندر .
 (۶) ناسپاسیها : (مع) ناسپاسان .
 (۷) ثم پارچه شیعره ته‌نھا له (مع) دا هه‌بوو . پاشان له که شکوئیکی مه‌لا
 فه‌تاحتی کاگرده‌لشدا دیمانه‌وهو له‌گهل (مع) به‌راوردمان کردو نه‌وهی
 به‌زاستمان زانی خستمانه‌بو‌زیهی تیکستو نه‌وهش که به‌زاستمان
 نه‌زانی له به‌راویژدا نووسیمان‌وهو . شایانی وتنه که شکوئه‌که‌ی مه‌لا
 فه‌تاحتی گهلن پارچه‌ی تریشی تیابوو ، به‌لام ئیمه ته‌نھا بۆ نووسینه‌وهی
 نه‌وانه که‌لکمان لئ وه‌رگرت که له نوسخه‌کانی به‌رده‌ستماندا نه‌بوونو
 هه‌روا بۆ به‌راوردی ثم پارچه شیعره و پارچه شیعرئیکی‌تر که هه‌ر له
 (مع) دا هه‌بوو . ئیمه لیژده‌دا (مع) مان کردووه به‌نیشانه بۆ ده‌سنووسه‌که‌ی
 مه‌لا فه‌تاحتی کاگرده‌لی .

دل به کویت چنان شده است اسیر
(أبدأ ليسَ يرفعُ القدما)

دیده جویای خاك در گه تست
(ترب أقدامكم^(۱) یزید عمی)

بی جمال تو گر روم به بهشت
(لا أرى الروح بل أرى ألما)

دم بدم در فراق ای هدم
(تمزج العين بالدموع دما)^(۲)

دل هدف پیش تیر غمزه تست
(لحظ^(۳) عینیک لو رمی کرما)

(خالد) از عشق تو چ چاره کند
(خالق العرش بالهوی حکما)

- ۷ -

ای بی گل رویت بود مژگان بچشم خاها
صد ماه کنعانی برت^(۱) چون نقش بر دیوارها

- ۶ -

(۱) اقدامکم : (مع) ابوابکم .

(۲) دما : (طا) و ما .

(۳) لحظ : (طا) لحظة .

- ۷ -

(۱) برت : (طا) برد . (طلا) برم .

احوال آزار مرا پرسیده بودند از گرم
 سهل است با هجر تو بر جان سختی و ^(۲) آزارها
 ليک از وفور انتظار شد چشم گریانم چهار
 شاید کند آن غمگسار غمخواری بیمارها
 ناآمدنرا غیر بیم ^(۳) از ^(۴) طعن مردم وجه نیست
 هستند صافی طیتان عاری ز عیب و عارها
 نبود تفاوت پیش من از آمدن تا نامدن
 این بس که (خالد) در دلت باری گذشت از بارها

- ۸ -

آلهی تا بکی مرغ دل اندر دام کاکلها
 بود درمانده و پابسته ای حلال مشکلها
 اگر نه خامهء مانی فیضت رشحه ریز آمد ^(۱)
 کجا يك قطره شبنم ریختی بر چهرهء گلها
 و گر نه در گلستان پرتو حسنت زدی عکسی ^(۲)
 که در وی ^(۳) میشنیدی بانگ واویلاي بلبلها

-
- (۲) بر جان سختی و : (طا) جان سختی دهد . (طلا) بر جان سختی .
 (۳) ناآمدنرا : (طا) نامد مرا چون .
 (۴) از : (مع) جز .

- ۸ -

- (۱) آمد : (طا) ؛ (طلا) آید .
 (۲) زدی عکسی : (مع) ز عکس وی .
 (۳) در وی : (طا) دردی .

بتقدیر ار نبودی دست تقدیرت ^(۴) جهان آرا
 که را درخور ^(۵) بدی مشاطه گمی زلف سنبه‌ها
 به یک پرتو ^(۶) ز روی ماه کنعانی درافگندی
 ز شهرستان مغرب تا به مصر آواز غلغلها
 جمالی را که نه آرایش از عکس رخت گیرد
 چه سود از خط و خال و غازه و زیب و ^(۷) تجملها
 بداد (خالد) بیچاره درمانده رس یا رب
 که دارد قلم جودت بسی چون او بساحلها
 یک جنبش ز برق لامع نور قدیم خود
 به لطفش وا رهان از گردش دور و تسلسلها

(۴)

(۱)

ای بقدر سرو و بعارض همچو (ب ، د ، ر)
 کرده زلفت آفتابی را نهان بر (ش ، ب)
 مرده را لعلت حیات جاودانی میدهد
 کی ازین معجز زند دم (م ، س ، ی ، ح)
 زخم دلرا از تو میخواهم بتازی مرهمی
 اعطنی من فیک لطفاً (ق ، ب ، ل ، ت)

(۴) تقدیرت : (طا) تقدیر .

(۵) درخور : (طا) در خود .

(۶) پرتو : (مع) جلوه . (طلا) جنبش .

(۷) زیب و (طا) ؛ (مع) زیب .

گر نقاب از روی برداری که خواهد فرق کرد
 مه بر آمد ز ابر یا بنمود یارم (ر ، خ)
 منکرانرا کشف گردد آیه (یحیی العظام)
 کشتگان خویشرا گر لب نهی بر (ل ، ب)
 ماه کنعان حبس زندان بود^(۱) و (خالد) ماه من
 صد چو او دارد اسیر چاه (ز ، ن ، خ)

(پ)

- ۱ -

مجرم سینه ز دوریت بتاباست امشب
 وز غمت صبر بدل نقش بر اباست امشب
 در هوای نمک لعل و می^(۱) دیده تست
 دل که از آتش عشق تو کباباست امشب
 گل رخسار تو نقشاست چنان در دیده
 آب^(۲) چشم همگی عین گلاباست امشب
 نایدم خواب مبادا که بخوابت^(۳) بینم
 دیده بخت مرا بین چه^(۴) بخواباست امشب

(و)

- ۱ -

(۱) زندان بود : (طا) در زندان .

(ب)

- ۱ -

(۱) و می : (طا) دمی .

(۲) آب : (طلا) کاب .

در غمت سیل سرشکم همه معوره گرفت
 بی گل روی توام خانه خراباست امشب
 بزال لب از بسکه بود تشنه لبم^(۵)
 عالم اندر نظرم موج سراپاست امشب
 (خالدا) تا بخیال نگهش^(۶) مدهوشم
 کی مرا داعیه باده ناباست امشب

(ت)

- ۱ -

جای جاناناست اینجا مایه جانم^(۱) کجاست
 منزل سلطان خوباناست سلطانم کجاست
 همچو مجنون کوه هامون مینوردم بهراو
 سو به سو میجویمش اما نمیدانم کجاست
 چون کواکب صف به صف فوج^(۲) بتان در جلوه‌اند
 شاه خوبانم کجا ، خورشید تابانم^(۳) کجاست

(۳) بخوابت : (طا) بخوابم .

(۴) چه : (طا) که .

(۵) لبم : (طا) بهم .

(۶) نگهش : (مع) نکشت .

(ت)

- ۱ -

(۱) مایه جانم : (ممف) مایه و خانم .

(۲) فوج : (مع) خیل .

(۳) تابانم : (ممف) رخشانم .

سخت سرگردانم اندر این شب تاریک هجر
 روشنی بخشم کجا ، خورشید رخشانم ^(۴) کجاست ^(۵)
 اشکبارم ، بی قرارم ، دردمندم ، دل فگار
 قرۃ العینم کجا ، آرام و درمانم کجاست
 بلبل فصل خزانم ، واله شیدای گل
 ای درینا نو گل گلزار رضوانم کجاست
 قمری بیچاره ام ، طوق وفا در گردنم
 هر طرف کوکو زنان ^(۶) سرو خرامانم کجاست
 باز دل طرز سخن سنجی ز نو آغاز کرد
 محفل آرا نکته پرداز سخن دانم کجاست
 (خالدا) ^(۷) خاطر ز خوبان جهان دارد ملال
 دلربای نازنین و ناز پستانم کجاست

- ۲ -

بی روی توام ای مه نو خانه خراب است
 وز هجر توام صبر بدل نقش بر آب است
 در خواب توان دیدنت و خواب نیاید
 از بس که مرا دیده اقبال بخواب است

(۴) خورشید رخشانم : (معنی) شمع شبستانم .

(۵) ثم بهیته له (معنی) دا بهیتی حه و ته مه .

(۶) زنان : (معنی) زنم .

(۷) خالدا : (معنی) خالد از .

دوشم به نگاه تو دل از باده غنی بود
 خون جگر امشب می و غم جام شراب است
 گر بار دیگر دست دهد آن می لعلت ^(۱)
 مازا چه غم از فوت نی و چنگ و ریاب است
 (خالد) اگر آن عمر گرانیامه ز کف رفت
 افغان چه کنی قاعده عمر ذهاب است

- ۳ -

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
 وز نور گنبدش همه عالم منور است
 وز شرم شمسهای زرش کعبتین شمس
 در تخته نرد چهارم به شش دراست
 وز انعکاس صورت گل آتشین او
 بر سنگ جای لغزش پای سمندر است
 نعمان خجل ز طرح اساس خورق است
 کسری شکسته دل پی طاق مکسر است
 بهر نگاهبانی کفش مسافران
 بر درگش هزار چو خاقان و قیصر است
 این بارگاه قافله سالار اولیا است
 این خوابگاه نور دو چشم پیمبر است

- ۲ -

(۱) لعلت : (طا) ؛ (طلا) لعلش .

این جای حضرتیست که از شرق تا بغرب
 از (۱) قاف تا بقاف جهان سایه گستر است
 این روضه (رضا) است که فرزند (کاظم) است
 سیراب نوگلی ز گلستان (جعفر) است
 سرو سہی ز گلشن سلطان انبیا است
 نوباوہ حدیقہ (زہرا) و (حیدر) است
 مرغ خرد بکاخ کمالش نمیرد (۲)
 بر کعبہ کی مجال عبور کبوتر است
 تا همچو جان زمین تن پاکش به بر گرفت
 اورا ہزار فخر برین (۳) چرخ اخضر است
 بر اہل باطن آنچه ز اسرار ظاہر است
 در گوشہ ضمیر مصفاش مضراست
 خورشید کسب نور کند از جمال او
 آری جزا موافق احسان مقرر است
 آنکس بیند گیش شد آزاد از (۴) دو کون
 ننگش ز تاج سلطنت ہفت کشور است
 برگرد حاجیا بسوی (مشہد)ش روان
 کانبجا (۵) توقی نہ چو صد حج اکبر است

- ۳ -

- (۱) از : (طلا) بر .
 (۲) نمیرد : (طا) ؛ (طلا) نمیرود .
 (۳) برین : (طا) بدین .
 (۴) از : (طا) در .

بی طی ظلمت آب خضر فوش بر درش
کین دولتی است رشك روان سکندر است

بتوان شنید بوی (محمد) ز تربتش
مشتق بلی دلیل بمعنای مصدر است

از موج فتنه خرد شدی ^(۶) کشتیء زمین
گر نه ورا ز ^(۷) سلسله آل لنگر است

زوار بر حریم وی آهسته پا نهید
کز خیل قدسیان همه فرشش ز شهر است

غلمان خلد کاکل خود دسته بسته اند
پیوسته کارشان همه جاروب این در است

شاهان ستایش تو بعقل و زبان ما
کی میتوان که فضل تو از عقل برتر است

اوصاف چون تو پادشهی ^(۸) از من گدا
صیقل زدن بآینهء مهر انور است

جانا بشاه مسند لولاک کز شرف
بر تارک شهان اولوا العزم افسر است

آنکه بحق آنکه بر ^(۹) اوراق روزگار
بابی ز دفتر هنرش باب خیر است

---

(۵) کانجا : (مع) کاینجا .

(۶) شدی : (طا) شد .

(۷) ورا ز : (مع) دراز .

(۸) پادشهی : (مع) پادشاهی .

(۹) بر : (مع) ز .

دیگر بنور ^(۱۰) عصمت آنکس که نام او
 قتل زبان و حیرت عقل هنوراست
 آنکه بسوز سینه آن زهر خورده
 کز ماتمش هنوز دو چشم جهان تراست
 دیگر بخون ناحق سلطان کربلا
 کز وی کنار چرخ به خونابه ^(۱۱) احمر است
 وانگه ^(۱۲) بحق آنکه ز بحر مناقش
 انشای بوفراس ز یک قطره کمتر است
 دیگر بروح اقدس (باقی) که قلب او
 مر ^(۱۳) مخزن جواهر اسرار را در است ^(۱۴)
 وانگه ^(۱۵) بنور باطن (جعفر) که سینه اش
 بحر لبالب از در عرفان داور است
 دیگر بحق (موسی کاظم) که بعد از او
 بر زمره اعظم اشراف سرور است
 وانگه ^(۱۶) بقرص طلعت تو کز اشعه اش
 شرمنده ماه چهارده و شمس خاور است

-
- (۱۰) دیگر بنور : (مع) آنکه بنام .
 (۱۱) خونابه : (طا) خوناب .
 (۱۲) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .
 (۱۳) مر : (طا) ؛ . (مع) بر .
 (۱۴) اسرار را در است : (مع) اسرار اندر است .
 (۱۵) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .
 (۱۶) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

دیگر به نیکی (تقی) و پاکی (تقی)
وانگه (۱۷) به (عسکری) که همه جسم و جوهر است
وانگه (۱۸) بعدل پادشهی کز سیاستش (۱۹)
با بره شرزه بسی به ز مادر است
بر (خالد) آر رحم که پیوسته همچو بید
لرزان ز بیم زمزمهء روز محشر است
تو پادشاه دادگر (۲۰) این گدای زار
مغلوب دیو سرکش (۲۱) نفس ستمگراست
از لطف چون تو شاه (۲۲) ستمدیده بندهء
از جور ار خلاص شود وه چه درخور است
نااهلم و سزای نوازش نیم ولی
نااهل و اهل پیش کریمان برابر است
پیکی فرست بهر من بینوا به هند
سوی کسی که خاک درش مسك اذفراست
دیو مرید در نظر هر مرید او
مانند پشه در گذر باد صرصر است

---

(۱۷) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۸) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۹) سیاستش : (طا) ستایشش .

(۲۰) دادگر : (مع) ؛ (طلا) دادگری .

(۲۱) سرکش : (مع) ؛ (طلا) سرکش و .

(۲۲) شاه : (طا) ؛ (طلا) سرکش .

سالار کاروان طریق هدایت است

آگاه سر بندگی حی اکبر است

آسوده رهروست بسر منزل بقا (۲۳)

پنهان به مکمن حرم قدس رهبر است

از نام نامیش بود این نکته آشکار

کز جان و دل ز خیل غلامان این دراست

دارم ز چشم پر فن او چشم رحمتی

ما مفلسیم و دیده او کیمیا گراست

نی نی مس شکسته ام و دارم این امید

زر سازدم که با نگهش مس همه زراست

- ۴ -

اگر مرد کاری ، در دوست بازا است

و گر قصه جویی ، حکایت دراز است

بود کار آزادگان ترك هستی

نه اباحت محمود و نقل ایاز است

گر آزاد خواهی شدن ، بندگی کن

هر آینه محبوب بنده نواز است

ز سوز حقیقت طلب بهره ای را

نه بهره به تحریر سوز و گداز است

---

(۲۳) بقا : (مع) تباہ .

ز خود رستن و ترك دعوى نمودن
 ره مرد مردانه پاك باز است
 نه خر گوش را پنجه نره شیر است
 نه دراج را چنگل شاه باز است
 ز (خالد) شنو : شرط فتح طریقت
 ورق شستن و خامشی و نیاز است

- ۵ -

ز رشك سرو قدت پای سرو (۱) در خاك است
 كتان پیرهن گل ز روت صد چاك است
 كنایت از دهن تست سر جوهر فرد
 برون ز دائره فهم و حد ادراك است
 نه دیده من مسكین نظاره باشد و بس
 نظارهات همه شب چشم هشت افلاك است
 چو بگذری بسر کوی كشتگان غمت
 هزار جان گرامیت بند فتراك است
 (مع الوجود) زلال دهان و زلف كچت
 چه جای چشمه حیوان و مار ضحاك است
 بدان امید كه چون باد بگذری بسرش
 برهگذار (۲) تو (خالد) فتاده چون خاك است

- ۵ -

- (۱) پای سرو : (طا) سرو پای .
 (۲) برهگذار : (طا) بریگذار .

- ۶ -

بازم از سودای مهر وی درون پر ماتم است
 رشتهء کارم ز زلف درهمش خم در خم است
 آبرویم ز آتش رخسار او برباد شد
 آری آری با وجود خور چه جای شبنم است
 خرده بینان را کند آگاه خالش زیر لب
 در فضای آفرینش گر بود مثلش کم است
 زخم دل را مرهمی جستم نمودی چین زلف
 خستگان را کی تسلائی ز مشکین مرهم است
 هر که دید آن شاه خوبان ^(۱) را رسن بازی زلف
 بیژن چاه زنخدانش شود گر رستم است
 (خالد) اندر قولها لاف فصاحت میزند ^(۲)
 لیک در وصف جمال آن پریوش ابکم است

- ۷ -

گرچه اسباب طرب پیش من اکنون نه کم است
 شادیم بی گل روی تو همه درد و غم است
 دأب ارباب محبت نبود آسایش
 لذت عاشق دل سوخته اندر الم است

- ۶ -

- (۱) خوبان : (مع) ترکان .
 (۲) میزند : (طا) میکنی .

بأُمید سر خود پای منہ در رہ عشق
کاندرین مرحله سر باختن اول قدم است

گردن شیشه می گیر و سفالینہ جام
اگر آرزوی تاج کی و جام جم است

جان من دولت جاوید بدنیا مفروش
گر کنی نیک نظر ^(۱) حاصل آن ^(۲) یک دو دم است

گر زنی نوبت شاهی بجهان تا مانی
اولت درد سر و آخر کارت ندم است ^(۳)

زخم ناخورده ز (خالد) طمع شعر مدار
سینہ اش گر بمثل لوح و زبانش قلم است

- ۸ -

امامانی کز ایشان زیب دین است
بترتیب اسمشان میدان چنین است

علی سبطین جعفر با محمد
دو موسی باز زین العابدین است

پس از باقر علی "عسکری دان
محمد مهدی هم ^(۱) زان پس یقین است

- ۷ -

(۱) نظر : (طا) امل .

(۲) حاصل آن : (طا) آن نیز .

(۳) ثم به یثہ لہ (مع) دانی یہ .

- ۹ -

هرگز ترحمی بمن مبتلات نیست
معلوم شد مرا که تو بیم^(۱) خدات نیست

ما در قمار عشق تو جان باختیم لیک
با آن دو رخ تو^(۲) شاهی و پروای مات نیست

بهر بلای جان سخنی جستم از لب
خرسند کن بلا تو مرا گر بلات نیست

گفتم مگر حیات بود لعل جان فزات
گفتا کلام بیهوده^(۳) کم گو حیات نیست

گر بینم از وفات بیالین پس از وفات
مقصودم از خدای بغیر از وفات نیست

(خالد) ز کلکت این غزل^(۴) دلگشا که ریخت
جز درخور بلاغت پیر هرات نیست

- ۸ -

(۱) مهدی هم : (طلا) مهدیم .

- ۹ -

(۱) بیم : (طا) ؛ (طلا) هم خوف .

(۲) تو : له نوسخه‌ی (طا) دا نی‌به .

(۳) بیهوده : (مع) فساد .

(۴) غزل : (مع) سخن .

(ث)

- ۱ -

رو بمحراب دو ابرویت عبث کردم عبث
سجده سوی کعبه کویت عبث کردم عبث
آن نهء رحمی ^(۱) بحال دادخواهان آیدت
دست در زنجیر گیسویت عبث کردم عبث
بر سر راهت چو خاك افتادم بی سود بود
ناله شبگیر در کویت عبث کردم عبث
کاکلت را مشک چین گفتم خطا گفتم خطا
نسبت خورشید با رویت عبث کردم عبث
ناخدا ترس و جفا آیینی و ^(۲) مردم فریب
میل دل روز ازل سویت عبث کردم عبث
دل بفتراك نگاهت بستم بد بود ^(۳) بد
جان فدای چشم جادویت عبث کردم عبث
خویت ^(۴) ار ^(۵) خون ریزدم رویت دهد صد خون بها
(خالد) آسا شکوه از خویت عبث کردم عبث

(ث)

- ۱ -

- (۱) آن نهء رحمی : (طا) آن نهء رحمی کان .
(۲) آیینی و : (طا) آیینی .
(۳) بود : (طا) ؛ (طلا) بود و .
(۴) خویت : (طا) خونت .
(۵) ار : (طا) از .

(ج)

- ۱ -

این چه نام است کزو سکهء دین یافت رواج
 شد ازو مملکت کمر و ضلالت تاراج
 بندگان همگی خرقةء صد پاره به بر
 پای بر تارك گردون و پر آزر^(۱)م ز تاج
 برزخ^(۲) قلزم امکان و وجوب^(۳) ار نشدی
 ذاتش^(۴) آمیخته میگشت بهم عنب و اجاج
 شد نبی و ولی از جرعهء جامش مدهوش
 (ابن عمران) «أرنی» گفت و «انا الحق» (حلاج)
 «لمی مع الله» ورا خاصه بلند اورنگی است^(۵)
 نردبان گشت مران تخت شرفرا معراج
 باز^(۶)م ار دست بدامن رسدت پیش از مرگ
 ندم از کف شود این چرخ^(۷) بیازی لجلج^(۸)

(ج)

- ۱ -

- (۱) پر آزر^م : (طا) درآورد . (طلا) در آزر^م .
- (۲) برزخ : (مع) برخ .
- (۳) و وجوب : (مع) وجود .
- (۴) ذاتش : (مع) فرش .
- (۵) اورنگی است : (طا) ؛ (طلا) اورنگ است .
- (۶) ار : (طا) از .
- (۷) این چرخ : (مع) ار . (طلا) ار چرخ .
- (۸) لجلج : (مع) ؛ (طلا) لجاج .

ای خوش آن وقت که بینم رخ بزم آرایت
چون مه چارده باری دگر اندر شب داج
(خالد) از وصف تو نام آوریء میخواهد
ور نه آینهء خور^(۱) نیست به صیقل محتاج

(ح)

- ۱ -

ای شده در دور لعلت تازه ایام مسیح
زنده گشته از دم جان پرورت نام مسیح
عالم و آدم گرفتار خط سبز تو شد
نه همین زنجیر موسی^(۱) گشت یا دام مسیح
پای کی بر تارك گردون نهادی از شرف
گر نشد بر بنده گیت ختم انجام مسیح
گر لب او را بدی خاصیت لعلت چرا^(۲)
عالم سفلی سلیمانوش نشد^(۳) رام مسیح
(خالد) مردانه از دنیا برافشان آستین
کز مجرد گشت گردون جای آرام مسیح

---

(۱) خور : (مع) خود .

(ح)

- ۱ -

- (۱) موسی : (مع) موی .
(۲) لعلت چرا : (مع) لعل لب .
(۳) نشد : (مع) شدی .

(خ)

- ۱ -

ای تاب ز افتاب ربوده ز تاب رخ
پیراسته است ^(۱) ایزدت از مشک ناب رخ

زین چاشتگاه روی نهفتن ز من چرا
در چاشتگاه کی بنهفت آفتاب رخ

مهر منیر با همه خوبی و منزلت
هر شب کند ز شرم رخت در نقاب رخ

مفتون يك نگاهتم از من میوش چشم
مجنون روی ماهتم از من متاب رخ

(خالد) اگر بروی تو گل را قرین کند
شوید ز خجلت رخ تو از گلاب رخ

(د)

- ۱ -

داد از تظلم فلك حقه باز داد
چندین هزار خرمن هستی بیاد داد
در گلشن وجود شکفته نشد ^(۱) گلی
کاخر ورق ورق نه بخاك فنا فتاد

(خ)

- ۱ -

(۱) پیراسته است : (مع) پیراهن است .

این معدن مروت و این کان عقل و هوش
 این بحر علم و منبع عرفان و عدل و داد
 جانش که طوطی چمن خلد بود شد
 آخر باآشیانهء اصلی خویش شاد
 یعقوب بود یوسف زندان مرگ شد
 سر در (۲) ره وفای شه دادگر نهاد
 تاریخ رحلتش ز خرد جستم و ز غم
 اول (دریغ) گفت و پس آنگه بگفت (۳) (داد) (۴)

- ۲ -

آنگه صد فضل بر روان (۱) دارد
 هر که سودای نام آن دارد
 نام نامی او بیت اخیر
 همچو در (۲) صدف مکان دارد

(د)

- ۱ -

- (۱) شکفته نشد : (طا) ؛ (طلا) نشکفته شد .
- (۲) سر در : (مع) سرو .
- (۳) بگفت : (طا) ؛ (طلا) گفت .
- (۴) وشه ی (دریغ) و (داد) به حرووفی نه بجهد نه کهنه ۱۲۲۳ که به سالی
 هیجری سالی کوچی دواپی نه و که سه به که ثم پارچه شیمره له
 لاواندنه ویدا نووسراوه .

- ۲ -

- (۱) بر روان : (طا) پروان .
- (۲) در : ثم وشه به له (طا) و (مع) دانی به .

گنج فضل است و معدن عرفان ^(۳)
 زبیدار (خالد)ش ^(۴) نهان دارد
 آنچنان جای کرده در دل تنگ
 تو میندار جای جان ^(۵) دارد
 خامه در وصف آدمیت او
 اخرس است گرچه صد زبان دارد
 زلف سربسته در ^(۶) دل عشاق
 مرغ پابسته در میان دارد

- ۳ -

کیست این ^(۱) کز نگهی رهزن صد جان باشد
 هر زمان جلوه کنان بر سر میدان باشد
 خسروانه چو پی گویی دواند گلگون
 سر صد کوه کنش در خم چو گان باشد
 حور از عکس رخس دست ز حسن ^(۲) خود ششت
 وای بر حال اسیری که از ^(۳) انسان ^(۴) باشد

(۳) عرفان : (مع) اسرار .

(۴) خالدش : (طا) خواندش .

(۵) جای جان : (مع) جا ز جان .

(۶) در : (طا) ؛ (طلا) از .

- ۳ -

(۱) این : (مع) آن .

(۲) حسن : (مع - ن) جان .

(۳) از : (مع) ز .

(۴) انسان : (طا) آن سان .

این همه فتنه کز آن کاکل مشکین خیزد
ابله آن است که اندر غم ایمان باشد

از قد و لعل و رخ و چشم و خطش شرمنده
سرو و یاقوت و گل و سنبل و ریحان باشد

بس که در مصر ملاح^(۵) تو عزیزی امروز
کی کسی طالب بیع مه کنعان باشد

گفتی از غمزه من جان ندهی سنگدلی
آری اندر دلم آمد شد مژگان باشد

ماه نالد^(۶) که چو رویت شود آخر ناچار
خوشه چین گردد از آن برزده دامان باشد

(خالدا) تا دهم دست گدائی^۷ درش
ابله^(۷) گر هوسم ملک سلیمان باشد

- ۴ -

هزبر بیشه^(۱) مردی سلیم ابن محمود آنکه^(۲)
بنوك نیزه اش بس عقده و نااشده و اشد

---

(۵) ملاح: (طا)؛ (طلا) لطافت .

(۶) نالد: (مع) بالا . (طلا) بالد .

(۷) ابله: (مع) کافر .

- ۴ -

(۱) هزبر بیشه: (طا) هنرور بیشه .

(۲) آنکه: (طا) آنکه شد . (طلا) آنک .

ز کینش رزمگه ^(۳) شد دشت چین از بس تن ^(۴) بی جان
تو میگوی ز چین جبهه اش قابض هویدا شد

تمنا داشت پیش شیر شیران داور اعظم
کشد خود را و آخر عمر او در این ^(۵) تمنا شد

بسوی آشیان قدس در پرواز شد جانش
روانش طوطیء نزهتگهء فردوس اعلا شد

به ماتم داریش آشفته شد شاهنشاه ایران
بچشمش روز روشن چون شب تاریک یلدا شد

ز مرگ او بسی ^(۶) آه و دریغ اندر ^(۷) جهان افتاد
همین تاریخ سال مرگ او (آه و دریغاً) ^(۸) شد

- ۵ -

به اکسیر و ^(۱) حیل هر خاک راهی زر نخواهد شد
همه بداصل سنگی در بها گوهر نخواهد شد

---

(۳) رزمگه : (طا) ؛ (طلا) زد نگه .

(۴) از بس تن : (طا) ؛ (طلا) تن از بسی .

(۵) و آخر عمر او در این : (طا) در آخر عمر او این .

(۶) بسی : (مع) ز بس .

(۷) آه و دریغ اندر : (طا) ؛ (طلا) آه و دریغ در .

(۸) نهم رسته به حوروونی نه بجهد نه کانه ۱۲۲۱ که سالی کوچی دواایی
نه و کسه به شیعه کهی بؤ دانراوه .

- ۵ -

(۱) اکسیر و : (طا) اکسیر .

سلیمانی نزیبید هرکرا خاتم بود در کف
 هرآنکو آینه میسازد (۲) اسکندر نخواهد شد
 همه کس خویشرا عاشق تواند کرد چون بلبل
 ولی پروانه‌وش جویای ترك سر نخواهد شد
 همه گلگون سواری خسرو پرویز نتوان گفت
 همه زیبا رخی شیرین صفت دلبر (۳) نخواهد شد
 بعالم هرکه بینی (خالد) بیچاره‌است (۴) اما
 چو ابراهیم کس زبندهء افسر نخواهد شد

- ۶ -

جانا بیا که بی تو جهان جمله (۱) واله شد
 بس دل ز داغ نرگس مستت که لاله (۲) شد
 آماده‌است بزم بامید مقدمت
 قد چنگ و اشك تار و دو چشمم (۳) پیاله شد
 در طغلیت تملك دلها وظیفه بود
 بی حجت و کنون خط سبزت قباله شد

(۲) میسازد : (طا) دم‌سازد .

(۳) دلبر : (طا) دائر .

(۴) بیچاره‌است : (طا) بیچاره هست .

- ۶ -

(۱) جمله : نهم وشه‌یه نه (طا) و (طلا) دانی‌یه .
 (۲) لاله : (مع) واله .
 (۳) چشمم : (طا) شمم .

بودم امید بوسه از لب ز چشم تو ^(۴)
گفتند ^(۵) بچاه غیبت از وی حواله شد
(خالد) ز هجرت ای ^(۶) گل سیراب اگر ^(۷) نمرد
معذور دار مرگ ز ^(۸) بالا حواله شد

- ۷ -

این چه خاك است كزو رایحه جان آمد
خس و خارش بنظر سنبل و ریحان آمد
همچو مرغی كه پس از هجر بگلزار رسد ^(۱)
دل از شادی او سخت به افغان آمد
شوره خاكیست كزو سر زده ^(۲) شاخ گیاه
نگهش رشكده روضه رضوان آمد
خواندمش مشك خطا ^(۳) ، لك خطا میگویم
گفت دل عنبر سارا و پشیمان آمد

---

(۴) ثم نیوه بهیته له (مع) دا بهم جورهیه :
بودم امید بوسه ز لب آن هم ز چشم تو
له (طا) یشدا بهم جورهیه :

بودم امید بوسه چشم از لب تو

- (۵) گفتند : (طا) ؛ (طلا) آنرا .
(۶) ای : (طا) آن .
(۷) اگر : (مع) گر .
(۸) ز : (طا) به .

- ۷ -

- (۱) رسد : (طا) رسید .
(۲) زده : (طا) نزنند .
(۳) خطا : (طا) ؛ (طلا) ختن .

این همان (۴) خاك كزين پيش زمانى بقديم
تا سحر نيمه شبى منزل جانان آمد
آن زمان كاهوى مشكين شكار اندازش
بود مدهوش مى خواب هراسان آمد
نيمه خوابش اثر نشئه مى ميخشد
چهره اش رشك ده شمع شبستان آمد
(خالد) آن عشرت جان بخش در ان شب كه گذشت (۵)
وہ چه خوش بود ولى زود پيایان آمد

- ۸ -

برد گل رشك از روى محمد
خويش خون (۱) گشته از خوى محمد
سپر شد پيش پيكان غم آنكو
نظر دارد بر ابروى محمد
دهد شير افگنانرا خواب خرگوش
شكوه چشم آهوى محمد
ز فردوس برين جا دور دارد
اسير آن دو جادوى محمد

---

(۴) همان : (طا) همین .
(۵) در ان شب كه گذشت : (مع) كه ناگه بگذشت .

- ۸ -

(۱) خون : (طا) چون .

نگردد بلبل اندر صحن گلشن
ز باد ار بشنود بوی محمد

غنی از سبجه و ز نار شد دل
مرا بس خال و (۲) گیسوی محمد

نهاده در قدم سرو سهی سر
ز شرم سرو دلجوی محمد

نهندت حجر (خالد) گر ستانی
دو عالم را به يك موی محمد

- ۹ -

سایه این خرگه نیلی کرا مأمن بود
یا در این دنیا کجا آسایش يك تن بود
گردش گردون هزاران خانه را بر باد داد
نه همین بدمهریش با تست یا با من بود
چشم عبرت برگشا و طاق کسری را بین
پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود
شهریارانی که (۱) بر اورنگ زرین خفته اند
يك بنگر تا کجاشان منزل و مسکن بود

---

(۲) بس خال و (طاس) خال و در .

- ۹ -

(۱) شهریارانی که : (طا) شهریارا اینکه .

پا بخاك آهسته نه (خالد) كه اين خاك سياه (۲)
از غبار خط مهر و يان سيمين تن بود

- ۱۰ -

جان باستقبال جانان ميرود
تشنه سوي آب حيوان ميرود
بلبل شيدا شد آزاد از قفس
سوي گلگشت گلستان ميرود
زين عجايب تر چه باشد در جهان
مهر را شب پره مهمان ميرود
تا ز كف دامان يارم شد برون
خونم از مژگان بدامان ميرود
در فراقش صبر كردن چون توان
جسم اگر باز ايستد (۱) جان ميرود
كرد (خالد) دامن از لعلت يمن
سوي سامان بدخشان ميرود

- ۱۱ -

في نعت النبي صلى الله عليه وسلم

عجايب نشئه زين دامن كهسار ميايد
تو گويي با نسيم صبح بوي يار ميايد

---

(۲) خاك سياه : (طا) ؛ (طلا) سياره خاك .

- ۱۰ -

(۱) ايستد : (طا) ايستد از .

ز خاکش یافت تسکین زخمهای سینهء ریشم
 (تعالی الله) چه سان از مشک این کردار میآید
 نشانی از هلال عید وصل دوست میبخشد
 هران نقشی ز سم توسن رهوار میآید
 ندانم از (۱) کجا میآید، اما این قدر دانم
 دمامد تفحه‌های طبلهء عطار میآید
 علامتهای روز و شب بکلی از میان (۲) برخاست (۳)
 ز بس نگسسته از هم پرتو انوار میآید
 اگر نه جای آن سر حلقهء مشکین غزالان است
 چرا زین خاک بوی نافهء تاتار میآید
 بای این جلوه‌گاه دلربای عالم آشوبی است
 که تصویر نظیرش بر خرد دشوار میآید
 بهر ساحت (۴) دمی آن (۵) مایهء جان جلوه‌گر گردد (۶)
 ز خاکش تا به محشر نکعت گلزار میآید
 نشانی از کف (۷) پایش بهر منزل که شد (۸) پیدا
 از آن جا سرمهء چشم (اولوا البصار) میآید

- ۱۱ -

- (۱) ندانم از : (طا) ؛ (مع) نمیدانم .
- (۲) میان : (مع) جهان .
- (۳) برخاست : (طا) ؛ (طلا) برخواست .
- (۴) ساحت : (طا) ساعت .
- (۵) آن : (مع) کان .
- (۶) گردد : (طا) کردند . (طلا) گردید .
- (۷) کف : (طا) کف و .
- (۸) که شد : (طا) شده .

همه آزاده ^(۹) سروان بنده بالای او گردند
 خرامان چون بعزم جلوه در رفتار میآید
 ته این خاك چندان از شهیدان غمش پر شد
 برنگ لاله‌ها بیرون دل افگار میآید ^(۱۰)
 نگین خاتم جم شد مرا هر دانه سرخی
 ز شوق لعل او از ^(۱۱) دیده خونبار میآید
 دلا هشیار باش از پرتو حسن ازل کاینجا ^(۱۲)
 تجلیها دمام بر دل هشیار میآید
 به بیداریم دادند آنچه در خوابش نمیدیدم
 سعادت بین مرا ^(۱۳) کز دولت بیدار میآید
 سخن سربسته تا کی با نسیم صبحدم (خالد)
 شمیم خاك کوی احمد مختار میآید
 امین (لی مع الله) ، محرم اسرار (ما اوحی)
 زهی وصفش که گویم برتر از پندار میآید
 شه تخت (لعمرک) ، شهنسوار عرصه (لولاک)
 مجلدها ثنائش ز ایزد دادار میآید ^(۱۴)

(۹) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .

(۱۰) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دانی به .

(۱۱) از : (مع) کز .

(۱۲) کاینجا : (طا) ؛ (طلا) اینجا .

(۱۳) مرا : (طا) مر .

(۱۴) ثم نیوه بهیته له (طا) دانی به مجوره به :

مجلدها ثنائش را برو دادار میآید

ز یمن^(۱۵) پای بوسش فرشرا بر عرش تفضیل است
 سعود نحس را انکار در این کار میآید
 ز ایوان جلالش بر صفوف زائران قدس
 صدای دور شد دور از در و دیوار میآید
 زهی ایوان که کمتر بندگان آستان او
 ز شاهنشاهی^(۱۶) روی زمینش عار میآید
 ز زیرین پایه اش شهباز فکرت تا فراز عرش
 بمقصد نارسیده خویش از منقار میآید
 جنون دوره دارد^(۱۷) چرخ از سودای پابوسش
 ازین معنی چنین در^(۱۸) گردش دوار میآید
 گر از^(۱۹) اهل عنادم در رهش خاری خلد بر دل
 کجا گلچین ز خار گلشنش آزار میآید
 مرا تا تاری از گیسوی طرارش بچنگ افتاد^(۲۰)
 کجا هرگز سخن از نافهء تاتار میآید
 زهی شاهی که ناید غیر اندر رشتهء وصفش
 ز گنج عرش اعظم هر دری شهوار میآید

-
- (۱۵) ز یمن : (طا) زمین .
 (۱۶) شاهنشاهی : (طا) شاهنشاه .
 (۱۷) دوره دارد : (طا) : دوره دار .
 (۱۸) در : (مع) هر .
 (۱۹) گر از : (مع) ، (طلا) اگر ز .
 (۲۰) افتاد : (طلا) افتد .

دهد یکتاره مویش رشته^(۲۱) تشبیه را از کف
بنقش^(۲۲) چون کمال حسین در اشعار میآید^(۲۳)

ثنایش از خرد در تنگنای امتناع افتاد
معاذ الله چه سان از عقل این مقدار میآید

بود از آفرینش آفرینش بادیه پیمای^(۲۴)
همین جان آفرین از عهده این کار میآید

جهانرا میتوان در دانهء خاشخاش جا کردن
ولی مدحش کجا در حیز گفتار میآید

کسی کو هردو عالم زو بسلك انتظام آمد
چه سودار گویش بر سروران سردار میآید

ز اسرار درویش جبرئیل آگه نخواهد شد
ز بهر شق صدرش گر دمی صد بار میآید^(۲۵)

درین موسم بیابان طی مکن بیهوده ای حاجی^(۲۶)
که بیت الله بطوف روضه دلدار میآید

بنام ایزد کریمی کز وجود فائض الجودش
در از دریا، گهر از خار، گل از خار میآید

---

(۲۱) یکتاره مویش رشته : (مع) یکتائی اش سر رشته . (طلا) تکتائی اش سر رشته .

(۲۲) بنقش : (طلا) بنعتش .

(۲۳) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۲۵) و له (مع) دا بهیتی ژماره (۳۰) .

(۲۴) بادیه پیمای : (طا) ؛ (طلا) باد پیمایی .

(۲۵) ثم بهیته له (مع) دا بهیتی ژماره (۲۴) و له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۳۰) .

(۲۶) حاجی : (طا) جامی .

نیابی (۲۷) غنچه لب از تبسم باز ناکرده
اگر از حسن خلقش بحث در گلزار میآید (۲۸)

بحسن التفاتش میتوان رستن دران روزی
که از گردن فرازان نالهای زار میآید

گهی مه نیمه میگردد ز اعجاز سرانگشتش
گهی بر تشنگان از پنج او انهار میآید

سخن با مشک چین از چین گیسویش خطا باشد
که این هر خسته را مرهم وزان آزار میآید

نه تنها آهوی وحشی بتصدیقش زبان بگشاد
ز سنگ خاره بر اعجاز او اقرار میآید

باندك مدتی رفت و بیامد باز راهی را
که بر پیک خرد پیمودنش دشوار میآید

ملائك تا بسدره صف کشیده در (۲۹) سر راهش
بشارت گوی کاینك (۳۰) سید مختار میآید

ز هجرش چوب مینالید زار و تو نمی میری
اگر مردی ترا زین زیندگانی عار میآید

اگر بر مشتری خورشید رویش جلوه گر گردد
مه کنعان بنقد جان سوی بازار میآید (۳۱)

---

(۲۷) نیابی : (طا) بیابی .

(۲۸) نهم بهینه و بهیتی پیشووی له (مع) دا له جیتی به کدان .

(۲۹) در : (مع) بر .

(۳۰) گوی کاینك : (طا) گویی و بین هم . (طلا) گویی کاینك .

(۳۱) نهم بهینه و بهیتی پیشووی له (طا) و (طلا) دا له جیتی به کدان .

گهی داده‌است نسبت قد و رخسارش بسرو و گل
 خرد شرمنده این فکر ناهموار می‌آید
 اگر از مهر گویی پرتوی از نور (۳۲) او باشد
 و گر گل قطره خویی زان گل رخسار می‌آید
 بود يك جذبه از عشق وی و يك پرتو از رویش
 نیاز از بی‌دلان و ناز از دلدار می‌آید
 ازو خیزد تجلی از درخت وادی ایمن
 وزو بر طور موسی طالب دیدار می‌آید
 ازو (هل من مزید) از بایزیدی تشنه لب برخواست
 وزو بانگ (انا الحق) بر فراز دار می‌آید (۳۳)
 بود حرف مفید و مختصر در بحث نیرویش
 برو از آستینش پنجه قهار می‌آید
 ز جودش ابر اگر بر خویش گرید جای آن دارد
 کفش را صدهزاران خنده بر ابحار می‌آید
 اگر بر بر چکد يك قطره از دریای احسانش
 بخشکی هر طرف صد قلزم زخار می‌آید
 درین معنی حکیم کور دل اندر غلط افتاد
 وساطت زواست و گفت از گنبد دوار می‌آید
 ز سرّ سینه پاك وی از نص (الم نشرح)
 همین دانی و بس کان مخزن اسرار می‌آید

(۳۲) پرتوی از نور : (طا) پرتو از انوار .

(۳۳) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دانی به .

گذارد انبیارا زهره اندر موقف محشر
 اگر نه جلوه گر در عرصه اظهار میآید
 کند ناموس اکبر فخرها از غاشیه داریش (۳۴)
 بلی زین نکته بر خیل ملک سالار میآید
 سخن در (۳۵) وصف او زین پایه بس بالاتر است اما (۳۶)
 اگر برتر روم نااهل را انکار میآید
 به بزم قدسیان چون نکته از فضل بشر رانند
 نخستین از مهاجر وانگه از انصار میآید
 جوانمردان گردون جاه دشمن سوز شیر افکن
 که اوصاف پیمبر در همه تکرار میآید
 ز جود خویش گو شرمنده شو ای حاتم طائی
 کزان گردن فرازان (۳۷) بحث از ایثار میآید
 نه چون آن مهتر آزادگان (۳۸) ، سرمایه ایمان
 که در هر منقبت سردقتر ابرار میآید
 صدیق سرور و صدیق اکبر آنکه در شانش
 بقرآن (ثانی اثین اذ هما فی الغار) میآید
 ملایک ژنده پوش از خرقة پشمینه اویند
 نوید ارتضایش (۳۹) ز ایزد دادار میآید

(۳۴) داریش : (طا) برادریش .

(۳۵) در : (طا) از .

(۳۶) بس بالاتر است اما : (طا) بسی .. الخ . (مع) بس بالاتر از عقل است .

(۳۷) کزان گردن فرازان : (طا) کزو گردن فراز آن .

(۳۸) مهتر آزادگان : (طا) مهتران زادگان .

بکام مار پا (۴۰) بگذاشت تا زو دوست (۴۱) نازارد
 تواین یاری پنداری که از هر یار میآید
 مگر کشور ستانی (۴۲) تاج بخشی خرقه پشمینی
 که با عزمش مقارن سطوت قهار میآید
 گریزد از شکوهش دیو دون چون پشه از صرصر
 بجز وی کی چنین کردار از دیوار میآید
 ز علم و حلم و عدل و فضل و عرفان و کمالاتش
 خرد سرگشته تر از گردش پرگار میآید
 فرا نگرفته (۴۳) در هردو سرا هردو سر از پایش (۴۴)
 چنین باشد کسی کز بخت برخوردار میآید
 بیا و (۴۵) داستان پور داستانرا (۴۶) قلم برکش (۴۷)
 که بحث از گیرودار حیدر کرار میآید

- ۱۲ -

آرام رفت از دل و آرام جان ندید
 جان بر لب آمد و رخ آن مهربان ندید

-
- (۳۹) ارتضایش : (طا) ارتضایش را .
 (۴۰) مار پا : (طا) ما ز پا .
 (۴۱) تا زو دوست نازارد : (طا) تا زو دست ناز آرد .
 (۴۲) کشور ستانی : (طا) با کشورستان .
 (۴۳) فرانگرفته : (مع) فرانگرفت . (طلا) فرونگرفته .
 (۴۴) سر از پایش : (طا) سراپایش .
 (۴۵) بیا و : (طا) بیاد .
 (۴۶) داستانرا : (طلا) داستانرا .
 (۴۷) برکش : (مع) درکش .

بر گلشن خزان رسیده رویم ز اشک سرخ
بس جویبار روان شد و سرو روان ندید

شد دامنم چمن ز گل اشک ای دریغ
آن نونهای روضه باغ جنان ندید

درد سری که دیده‌ام از یاد ^(۱) خط او
از شهر پریان ^(۲) دل دیوانگان ندید

از بسکه در ربودن دلها دلاوراست
گویی ^(۳) شکوه و شوکت شاه جهان ندید

شاهنشهی که هر که سر از مراد ^(۴) تافت
در ششدر زمانه ره امان ^(۵) ندید

وانکس بیندگیش ^(۶) چو جوزا کمر ببند
آرامگاه خود بجز از آسمان ندید

- ۱۲ -

- (۱) از یاد : (طا) آواز .
(۲) پریان : نغمه زاست‌کردنه‌وهی خۆمانه ، نه‌گینا له (طا)دا نووسراوه (بری آن) و له (طلا)دا تمنها نووسراوه (بری) . (مع)یش پارچه‌کهی به تیکزایی تیانی‌یه .
(۳) گویی : (طا) کوه .
(۴) مراد : (طلا) امر او ، به‌لام به هردوو جۆره‌که نیوه به‌یتکه له‌نگه .
(۵) امان : له (طا)یش و (طلا)یشدا نووسراوه (امن و امان) به‌لام به هردوو جۆره‌که نیوه به‌یتکه له‌نگه .
(۶) بیندگیش : نغمه‌ش زاست‌کردنه‌وهی خۆمانه ، نه‌گینا له (طا)دا نووسراوه (که بند کیش) و له (طلا)دا نووسراوه (که بیند کیش) . ناشکراشه هردوو نوسخه‌که هه‌لەن .

زینسان کریم و عادل و عالم یگانه
 شنید گوش چرخ و زمین و زمان ندید
 بس نسخهء مصحح و جامع فتاده است
 آن کس که آصف و جم و نوشیروان ندید
 منت خدایرا که ز تایید لطف او
 زخمی ز چشم فتنهء آخر زمان ندید
 هر روز بر تراست ^(۷) سلالیم رفعتش
 هرگز ^(۸) تنزلی ^(۹) کس ^(۱۰) ازان نردبان ندید
 شرمندهام ز چشم جهان بین خود چرا
 بیناست و مدتی است که آن آستان ندید

- ۱۳ -

یا رب بحق تربت سلطان بایزید
 یا رب بقاطعیت برهان بایزید ^(۱)
 یا رب بآشیانهء شهباز لامکان
 یعنی بقرب و منزلت جان بایزید
 یا رب بحق وسعت آن مشرب کریم
 یا رب به تشنگی فراوان بایزید

-
- (۷) هر روز بر تراست : (طا) بر هر وزیرانراست .
 (۸) هرگز : (طلا) هرگز .
 (۹) تنزلی : (طا) تنزل .
 (۱۰) کس : (طا) که کس .

- ۱۳ -

- (۱) نهَم پارچه شیعره له (مع) دانییه .

یا رب بسوز سینه آن پیر نیک بخت
یا رب بنور مشعل ایمان بایزید

وز حضرت غلام علی تا ببوالحسن
یک یک بحق جمله مریدان بایزید

یا رب بهر دو سلسله از حضرت رسول
تا جعفر از اعظم پیران بایزید (۲)

بر (خالد) شکسته بیچاره غریب
بگشا دری ز مخزن عرفان بایزید

لب تشنه زلال هدایت بود ورا
سیراب کن ز قلزم احسان بایزید

اورا بخود رسان و ز خود بینش رهان
او هم یکی شود ز غلامان بایزید

- ۱۴ -

مژده ای یعقوب دل کان یوسف کنعان رسید

محنت بی منتهای (۱) هجر را پایان رسید

باز گرد ای جان بر لب آمده کان نازنین

عیسی مریم صفت بهر علاج جان رسید

---

(۲) ثم بهیته و بهیتی پیشه‌وهی له (طلا) دا بهرودوان .

- ۱۴ -

(۱) منتهای : (مع) انتهای .

کوه غم پر باد ده ای دل که با باد صبا
 بر مشامم بوی خاک مقدم جانان رسید
 تلخی دوران به یکسر محو شد از دل مرا
 چون نسیمی بر مشامم زان گل خندان رسید
 (خالد) ای مرغ^(۲) گلستان وفا بس کن فغان^(۳)
 کان بهار زندگانی خرم و خندان رسید

- ۱۵ -

سوگند به خالی ز لب^(۱) گشته^(۲) پدید^(۳)
 سوگند به خطی که به گردش بدمید
 سوگند به آن قامت چون سرو چمن^(۴)
 کاندر هوشش عمر بیایان برسد^(۵)
 سوگند به آن فتنه که چشمش گویند
 وانگاه قسم به آن هلال شب عید
 سوگند به آن لعل لب مایه جان
 هرکس که بدیدش لب حسرت بگزید^(۶)

---

(۲) خالد ای مرغ : (طا) خالد باغ .

(۳) فغان : (طا) ؛ (طلا) سخن .

- ۱۵ -

(۱) لب^(۱) : (طا) ؛ (طلا) رخت .

(۲) گشته^(۲) : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۳) پدید^(۳) : (طا) بدید .

(۴) چمن^(۴) : (طا) ؛ (طلا) بلند .

(۵) برسد^(۵) : (طا) نرسید .

(۶) لب^(۶) به لبته له (مع) دا نی به .

سوگند به آن طرهء پرتاب شکن
 سوگند به آن غرهء میمون^(۷) سعید
 (خالد) ز غمت گشته^(۷) چنان زار و نزار
 این بیت نکو صادق حالش گردید
 تصحیف برادر پدر همدم او است
 تا بر رخ تو برادر مادر دید^(۸)

(ذ)

- ۱ -

ای بامید وصال تلخی هجران لذید
 آب تیغت در گلو چون قطرهء حیوان لذید
 لذت زیبائی خال رخت از دل نرفت^(۱)
 وه که هندو بچه در مینو بود چندان لذید
 گاه مژگان^(۲)ت ربایند^(۲) از کهم دل گاه خط
 در گلستان رخت هم خار و هم ریحان لذید
 یاد خورشید رخت بر دل نماید آنچنان
 بندی را پرخورد اندر ته زندان لذید^(۳)

---

(۷) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۸) دید : (طا) تست .

(ذ)

- ۱ -

- (۱) نرفت : (مع) برفت .
 (۲) ربایند : (طا) ؛ (طلا) رباید .
 (۳) نهم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوره به :

جان من از دوریت جانم بلب نزدیک شد
هوشمندان جان نپندارند (۴) بی جانان لذید

خار خار غنچه مژگان پیکانت به جان
چون تبسمهای گل بر بلبل خوشخوان لذید

(خالدا) بی روی زیبایش بفردوسم مخوان
آتش دوزخ مرا صد بار ازان (۵) بستان لذید

(د)

- ۱ -

موسم عیداست و ما نوید از دیدار یار
عالمی در عیش و نوش و ما دو (۱) چشم اشکبار

هرکسی با یار در گشت گلستان است و من
ز (۲) اشک سرخم شد کنار از داغ هجران لاله زار

جان تثار مقدم جانان نکرده دم بدم
چیست بهره از تفرجهای تخت (۳) جان تثار

بندیء پر تو خورد رنگ ز زندان لذید
له (طلا) یشدا به مجوره یه :

بندیء را پر تو خور در تك زندان لذید
(۴) نپندارند : (مع) نیندارند .
(۵) ازان : (مع) زان . (طا) از .

(د)

- ۱ -

- (۱) دو : (طلا) و .
(۲) ز : له (طا) دانی به .
(۳) تخت : (طا) بحث .

بی‌نوا و دل‌پر از خار و غریب و دردمند
 دست بر دل ، سر بزانو ، چشم در ره ، دل فگار
 سینه سوزان ، دل فروزان ، کوچه کوچه ، دربدر
 کس مبادا همچو من آواره از یار و دیار
 بکره‌جویی شد ز هر چشم روان از خون دل
 عاقبت کردم دوا داغ فراق سرچنار
 (خالد) گر نیستی دیوانه و (۴) صحرا نورد
 تو کجا و کابل و غزنین و خاک قندهار

- ۲ -

ای ملک شیوه فرخنده شعار
 وی فلک پایه عالی مقدار
 کان فضل و (۱) هنر و مهر و وفا
 منبع شرم و ادب ، کوه وقار
 مفخر (۲) زمره دانشمندان
 هستی و نیست در این کار انکار
 رو بمطلب نهم اولی‌است از آنکه
 برتری زان چه نویسم صد بار

---

(۴) دیوانه و : (طا) ؛ (طلا) دیوانه .

- ۲ -

(۱) فضل و : (طا) و فضل .
 (۲) مفخر : (مع) معجز .

چون درین وقت به یاد آوردیم
 شده بر نامهء نامیت ^(۳) اظهار
 نامه نه ^(۴) کاتب فهرست وجود
 شده بر صفحهء مه عنبر بار
 طره اش رشك ده گیسوی حور
 غره اش داغ نه عارض یار
 طرفه تر اینکه خط مشکینش
 شده مرهم پی ریش دل زار
 آمده از همه حرفش فرحی
 رخ نما شد بمن محنت بار
 نافه سان باز گشادم چو سرش
 این حوالی شد آزو رشك تار
 رشحهء خامهء جانان است این
 یا خم زلف پری بر رخسار
 یا خداوند بمحض قدرت
 جمع کرده است بهم لیل و نهار
 بسکه جان بخش بود میزید
 کنش تا بقیامت تکرار
 از همه سلسله اش زنجیری
 رفته دریای روان بهر قرار

(۳) نامیت : (طا) نامیت آن . (مع) نامیت .

(۴) نه : (طا) بی .

(خالد) از مدحت او رنجه مشو.
زانکه يك عشر نیاید به شعار

- ۳ -

ای سراسیمه قهر تو سپهر دوار
گر نه طاقی ز چه نه طاق فلک راست مدار
تو آمان وار کنی جمع بهم آتش و آب
شاهد حال بود (فی الشجر الأخضر نار)
هست با حکم تو آسانتر ^(۱) هر کار که هست
حلّ هر عقده که باشد بر عالم دشوار
پرتو مهرت اگر ^(۲) شعله به گلشن نزدی
مرغ کی زار شدی از پی گل ^(۳) در گلزار
عرش عکسی بود از عشر بحار کرم
یا جابجایی است از ان قلزم نایاب کنار
فهم در کنه تو دخلی نکند گر بمثل
مور مساحی افلاک کند در چه ^(۴) تار
نیست محرم به شبستان جلالت از هان
نبرد ره به دبستان کمالت افکار

- ۳ -

- (۱) آسانتر : (طا) آسانتر و .
(۲) مهرت اگر : (مع) مهر تو گر .
(۳) زار شدی از پی گل : (طا) ؛ (طلا) از پی گل زار شدی .
(۴) چه : (مع) شب .

طائر فکر ابد در طلب معرفت
 گر سوی عالم بالا ببرد آخر کار
 نشود نیم جو از ساحت قدست آگاه
 گر دوصد جای کند بند ز سستی^(۵) منقار
 طرفه تر اینکه ز^(۶) جانی بیدنها نزدیک
 بلکه نزدیکتر از بینش چشم از^(۷) ابصار
 لیک اگر بوم ز خورشید^(۸) ندارد بهری
 نیست چیزی بجز از ضعف خودش مانع بار
 (خالد) ای غرقهء گرداب هوس زار بنال
 پیش ارباب کرم سود دهد ناله و زار

- ۴ -

دوشم خرد بطعنه بگفت ای گناهکار^(۱)
 نیکو شدی ز فعل بد خویش شرمسار
 بگداخت از خجالت از بسکه یاد کرد^(۲)
 نااهلی من و نعم و لطف شهریار

- (۵) سستی : (مع) چستی .
 (۶) ز : (مع) چو .
 (۷) از : نیم وشهیه له (مع) دانی به .
 (۸) بوم ز خورشید : (طا) نور ز خورشید . (طلا) شب پره از مهر .

- ۴ -

- (۱) گناهکار : (مع) تباہکار .
 (۲) کرد : (طا) گیر .

تا صبح در میان من و او نبرد بود
او سرزنش نمود مرا و من اعتذار
گفتم که اختیار بدستم نبود ، گفت
در شرع چون رواست کنی نفی اختیار
گفتم که بیم قصد سرم بود ، گفت رو
از بیم سر چگونه کند رسله (۳) مرد کار
گفتم که سرنوشت ازل بود گفت هان
گر عذر این بود نبود کس گناهکار
گفتم علاج نیست قضای خدایرا
گفتا بلی ولیک توی جای عیب و عار
آخر بگفتمش ای عقل خرده بین
تدبیر چیست چون نبود راه اعتذار (۴)
گفتا بگو (۵) مقصرم و معترف بجرم
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار
دارم گناه پر خطر و لیک کرده ام
توبه ازان گناه هزاران هزار بار (۶)

---

(۳) رسله : (مع) ذله .
(۴) له نوسخه‌ی (طا) دا ثم بهیته و بهیتی باشه‌وه‌ی یه‌ک بهیتن که نه‌ویش به‌م‌جوړه‌یه :

آخر بلا بگفتمش مقصرم و معترف
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار

(۵) بگو : (مع) برو .
(۶) هزار بار : (طا) ؛ (طلا) بار هزار .

هر روز بندگان خدا گر هزار جرم
ورزند (۷) محو (۸) میشود از توبه آن هزار

شاهان (۹) بروزگار (۱۰) چو ظل الهی اند
باید کنند پیروی لطف کردگار

دائم بزرگی گنه خویش را ولی
نسبت بعفو شاه جهان نیست (۱۱) در شمار

دآب شهنشان همه عفو است و مغفرت
ورنه کسی خلاص نگشتی بروزگار (۱۲)

پروردهء عنایت خود را ز (۱۳) مکرم
زین يك گناه عفو کن ای شاه نامدار

گویند چوب زاب بود پرورش پذیر (۱۴)
اورا ازان فرو نبرد آب خوشگوار

از مکرم رجای مریدی ز پیرا (۱۵)
نسبت باین مقصر مجرم قبول دار

---

(۷) ورزند : (طا) ورزید .

(۸) محو : (مع) عود .

(۹) شاهان : (طا) ؛ (طلا) شایان .

(۱۰) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) بزرگان .

(۱۱) جهان نیست : (مع) نیابند .

(۱۲) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) ز پروردگار .

(۱۳) ز : (طا) ؛ (طلا) و .

(۱۴) چوب ز اب بود پرورش پذیر : (مع) چوبرا بود از اب پرورش .

(۱۵) مریدی ز پیرا : (طا) ؛ (طلا) افندی و میرا .

تا آسمان به پرتو خورشید روشن است
 تا میچکد بصبحن زمین ابر نوبهار
 خضرا ز نور (۱۶) معدلت باد مستنیر
 غبرا ز ابر موهبت باد سبزه زار

- ۵ -

خواهم از ظم ده سلسله لیل و نهار
 مدد مدحت شه (۱) گرچه نیاید به شمار
 آنکه در رزم دلش خنده بفولاد کند
 و آنکه در بزم کفش طعنه زند بر ابجار (۲)
 آنکه در منقبتش ایزد بیچون گویا است
 شاهد حال بود آیت (قلنا یا نار)
 بسخایش که دهد نسبت جود حاتم
 تا کنم رد بیرهان و دلیلش صد بار
 همت عالی او داغ دل چرخ برین
 بخشش بی حد او رشکده ابر بهار
 دارد از موهبتش بهره همه روی زمین
 عرب و کرد و عجم تاجك و اتراك و تتار (۳)

---

(۱۶) ز نور معدلت : (طا) این در معدلت . (مع) بنور معدلت .

- ۵ -

(۱) مدد مدحت شه : (طا) مد مدحترا به شه .

(۲) بر ابجار : (طا) ابر بهار .

(۳) اتراك و تتار : (مع) ترك و تاتار .

زیر زین چون بکشد رخس و هنر بنماید
 بزبردستی^(۴) او رستم دستان اقرار
 و رکند درگه کین روی سنان در دشمن
 خصم را از غضبش کیک فتد در شلوار
 و بر برد حمله بکوهسار چو شیر شرزه
 کوهرای کی بود از هیبت او استقرار
 اهل چین را که کند فرق^(۵) ز شیرنگ^(۶) اگر
 نظر قهر گمارد سوی آن مرز و دیار
 نیست آینهء خورشید بصیقل محتاج
 بهتر این شد بدعا ختم شود این اشعار
 کردگارا بشهنشاه سریر لولاک
 هم بسکان شبستان سپهر دوار
 بصفوف ملک و زمره^(۷) اصحاب رسول
 بمصاییح ظلم شرذمه هشت و چهار
 بتولای^(۸) مجرد شده گان از عالم
 بتمنای کریمان ز جنت یزار
 باد آن داور دین با همه اولاد کرام
 ایمن از قاطبهء صدمه^(۹) چرخ دوار

-
- (۴) بزبردستی : (طا) ؛ (طلا) بر زبردستی .
 (۵) فرق : (مع) فوت .
 (۶) شیرنگ : (طا) سرتنگ .
 (۷) و زمره : (مع) دائره .
 (۸) بتولای : (طا) بتولای که .

بآبد خرم و فرمانده و اورنگ نشین
 دشمنش بددل و محروم و ستمدیده و زار
 افسر مجد به سر ، شاهد بختش در بر
 تا بود پرچم شب برقع عذرای نهار
 در سخن پروریم عیب جز این نیست که نیست
 جام در جام بخارا و سمرقند خمار^(۱)
 (خالد) این شکر شیرین ز سخن میریزی
 خسروت گر بنوازد بکرم دور مدار

- ۶ -

اندر ره عشق خسته جانی بهتر
 وز شرح غم تو بی‌زبانی بهتر
 بیماریء کو^(۱) موجب دیدار تو شد^(۲)
 صد بار ز صحت جوانی بهتر
 با وصل توام ز شربت مرگ چه باك
 وصلت ز زلال زندگانی بهتر
 آزرده مشو عزیز من ز آزارم^(۳)
 صد چون من اگر مرده^(۴) تو مانی بهتر

---

(۹) صدمهء : (مع) صدمت .
 (۱۰) خمار : (طا) : قیمار . (طلا) قمار .

- ۶ -

(۱) بیماریء کو : (طا) ؛ (طلا) بیماریکه .
 (۲) شد : (طا) ؛ (طلا) بود .

رنجورم و ز ازردگیت^(۵) میمیرم
 بر من ز گل از شکر فشانی بهتر
 جان میکنم و طاقت فریادم نیست
 جان کردن عشاق نهانی بهتر
 (خالد) اگر ت هست بکف جوهر جان
 از بهر تار یار جانی بهتر

- ۷ -

ندارد هیچ کس یاری چو یار من همایون فر
 خجسته طلعت و فرخ رخ و ماه و سعید اختر
 صنوبر قامتی ، آهو نگاری ، کبک رفتاری
 سمن بویی ، قمر رویی ، ملک خویی ، پری پیکر
 جبین مهری ، پری چهری ، ستمکاری ، دل آزاری
 شهی سرکش ، بتی سرخوش ، نگاه آتش ، مه انور
 به طلعت خور ، به سیما مه ، به مو سنبل ، به خط سبزه
 دهان غنچه ، لبان پسته ، زبان طوطی ، سخن شکر
 خجل از گردن و روی و لب و موی و قد اویند
 صراحی و گل و صها و ناب و عنبر و عرعر
 برفت از سحر چشم و عشوه ناز و نگاه وی
 خرد از سر ، روان از تن ، شکیب از دل ، دلم از بر

-
- (۳) ز آزارم : (طا) نه آزار .
 (۴) مرده : (مع) ؛ (طلا) مرد .
 (۵) ازردگیت : (طا) آرزوگیت .

ز مژگان سیاه و غمزه او قتل (خالد) را
مرتب کرده پیکان و خدنگ و ناوک و خنجر^(۱)

- ۸ -

روزم از هجران شب دیجور شد باری دگر
لاله‌سان شد دل ز داغ لاله رخساری دگر
بر دل از^(۱) بیداد چرخم بود چندین بار غم
داغ غربت بر سر هر بار شد باری دگر
چنگ شد قامت ز درد دوری و^(۲) از خون دل^(۳)
تا قدم پیوسته شد بر هر مژه تاری دگر^(۴)
چاک خواهم زد گریبانرا چو گل زین غم که شد
نو گل گلزار جانم زیب دستاری دگر
غمگسار خوشتن را بی‌جهت بگذاشتم
مثل او دیگر^(۵) کجا یاییم غمخواری دگر
بی‌وفایی با وفاداران نه طور عاقلی است
خاصه یاری نیست مانندش وفاداری دگر

- ۷ -

(۱) نهم پارچه تنها له (مف) دا هه بوو .

- ۸ -

- (۱) از : نهم وشه‌یه له‌نوسخه‌ی (طا) دا نی‌یه .
(۲) دوری و : (طا) دوری .
(۳) دل : (طا) درون .
(۴) نهم به‌یته له (مع) دا نی‌یه .
(۵) دیگر : (طا) ؛ (طلا) هرگز .

در خرامش گر ببیند يك نظر كبك دري
تا بود هرگز نخواهد رفت رفتاری دگر
پیش مهرویان شوی^(۶) (خالد) به رسوایی علم
دل مده زنهار هر ساعت به دلداری دگر

- ۹ -

نبی صدیق و سلمان قاسم است و جعفر و طیفور
که بعد از بوالحسن شد بوعلی و یوسفش گنجور
ز عبدالخالق آمد عارف و محمود را بهره
کز ایشان شد دیار ماوراء النهر کوه طور
علی بابا کلال و نقشبنداست و علاءالدین
پس از یعقوب چرخي خواجه احرار شد مشهور
محمد زاهد و درویش محمد خواجه باقی
مجدد عروة الوثقی و سیفالدین و سید نور
حسب الله مظهر شاه عبدالله پیر ما
ازینها رشك صبح عید شد مارا شب دیجور

(ز)

- ۱ -

دل پراکنده شد از یاد دل آرامی باز
لاله‌وش شد جگر از داغ گل اندامی باز

(۶) شوی : (مع) شدی .

داده‌ام دل ^(۱) به خیال لب شور انگیزی
 دل ربوده ز کهم شیفته بادامی باز
 شکوین خنده بتی برده بغارت دینم
 کرده در ^(۲) رهگذر هر نگهی دامی باز
 هر دم از بهر خدا باد صبا از سر لطف
 بر سانش ز من دل شده پیغامی باز
 دهد آید کرم دست ز مسعودی بخت
 که بر آید ز لب لعل توام کامی باز
 در پس محنت دوری بنشینیم بهم
 کنم از درد جدایی گله هنگامی باز
 (خالد) ار خون خورد ^(۳) از نرگس جادوش چه غم
 لعل میگون ویم میکند اکرامی باز

(س)

- ۱ -

بازم افتاده بدل داغ نگاری که می‌رس
 لاله زاری است پر از لاله عذاری که می‌رس

(ز)

- ۱ -

- (۱) دل : (مع) ؛ (طلا) جان .
 (۲) در : (طا) دل .
 (۳) خورد : (طلا) خوردم .

گشته جان صید بتی تازه شکاری که مگوی (۱)
شده دل (۲) بسته فتراک سواری که می‌رس

تا غبار فتن انگيخته در دور قمر
وز (۳) خطش ره بدل آورده غباری که می‌رس

تا برون شد بسفر میکشد از قطره اشک
خون دل دم‌بدم از دیده قطاری که می‌رس

کو دگر میکده را در نگشاید خمار
که مرا هست از آن دیده خماری که می‌رس

موسم تیر (۴) کنم گریه بحال بلبل
دارم از هجرت گل ناله زاری که می‌رس

تا شد از خنده گل صحن گلستان خالی
سرفرو برده بدل چنگل خاری که می‌رس

در ظلم و گهر اشک جدائی (خالده)
بهم آورده بامید ثاری که می‌رس

- ۲ -

مردم ز هجر روی تو ای نازنین فریادرس
خون شد دلم از خوی تو ای نازنین فریادرس

(س)

- ۱ -

(۱) مگوی : (طا) ؛ (طلا) می‌رس .

(۲) شده دل : (طا) دل شده .

(۳) وز : (طا) ؛ (طلا) از .

(۴) تیر : (طا) نیر .

هر سو رود از دیده خون ، جولان کنان آید ^(۱) برون
 سرو قد دلجوی تو ای نازنین فریادرس
 دل نافهء تاتار شد ، اشکم همه گلزار شد
 هر گوشهء از کوی تو ای نازنین فریادرس
 کی بی رخت بویم سمن ، یزارم از مشک ختن
 گر باد آرد بوی تو ای نازنین فریادرس
 (خالد) اگر بی روی زیبای تو بر ^(۲) گل بنگرد
 شرمنده باد از روی تو ای نازنین فریادرس

(ش)

- ۱ -

بنام نازنینی را که شد از عکس رخسارش
 عیان زین سان گلی صد دل کشد قلاب هر خارش
 ز اوراقش دو صد یاقوت رمانی بود در کف
 شده هر قطره شبیم بر جبین لولوی ^(۱) شهوارش
 دم از نعتش زدن محض پشیمانی است و نادانی
 همین کافی است ^(۲) باشد نسبتی با روی دلدارش

- ۲ -

- (۱) آید : (طا) ناید . (طلا) نامد .
 (۲) زیبای تو بر : (طا) تو زیبای بر . (مع) تو زیبایی .

(ش)

- ۱ -

- (۱) لولوی : (طا) ؛ (طلا) لؤلؤ .
 (۲) کافی است : (مع) کافیت .

شده پیراهن فیروزماش صد پاره و آری ^(۳)
 همیشه بدر کامل با کتان این است کردارش
 چه نقش است اینکه نقاش ازل بنمود در گلشن
 هزاران آفرین بر رشحهء کلك گهر بارش
 ز استغنائی خوبی با لبی صد خنده می آید
 برنگ حور بوی نافهء آهوی تاتارش
 نماید چون بیازار لطافت روی می بینی
 زلیخاوش بجان صد یوسف مصری خریدارش
 درین موسم زمام اختیار آن کس بکف دارد
 که نبود فرق پیش اهل دل با نقش دیوارش
 نظربازی نزدیک (خالدا) جز با دلارامی
 بود پروانهوش شمع و چو گل بلبل گرفتارش

- ۲ -

ای رام ترا ابلق چرخ سرکش
 از یمین شه عادل افریدونوش
 شاهی که سراسیمه شود زال فلک
 چون رستم اگر پای نهد بر ابرش ^(۱)

---

(۳) و آری : (مع) از برقش .

- ۲ -

(۱) ابرش : (طا) برش .

این (۲) نامهء مرسوله برش عرضه بدار
 از وجه کرم این همه تصدیع بکش
 ما ساکن نفثیم (۳) و هوا آتش بار
 جز آب که در نفت زید (۴) با آتش
 این (۵) پیش حیات بس محال است مگر
 خود را فگنم زود بکائی بکتش (۶)

- ۲ -

ای گشته من فگار بی تو
 نوید ز کامرانی خویش
 زارم چه کشی بدرد هجران
 میترس ز نوجوانی خویش
 تا چند فرامشم گذاری
 یاد آر ز مهربانی (۱) خویش
 تا بی تو نزیستم نکردم
 اقرار به سخت جانی خویش (۲)

- (۲) این : (طا) وین .
 (۳) نفثیم : (طا) نفسیم . (مع) نفطیم .
 (۴) زید : (طا) زند .
 (۵) این : (طا) زین .
 (۶) بکتش : (طا) بکنش .

- ۳ -

- (۱) ز مهربانی : (طا) مهر زبانی .
 (۲) نهم بهیته له (مع) دانی به .

خود گوی که یا که گویم آخر
شرح الم نهانی خویش^(۳)

باز آی که بهر تو گذشتم^(۴)
از مطلب دو جهانی خویش^(۵)

یمقوب بکنج غم گرفتار
یوسف بجهان ستانی خویش^(۶)

تا چرخ ترا ز من بریده است
شاداست بنکته دانی خویش^(۷)

جانا بسعادتی که داری
رخم آر بیار جانی خویش^(۸)

در یاب که بی تو گشت (خالده)
بیزار ز زندگانی خویش

(ص)

- ۱ -

ز شوق شمع چون پروانه رقاص
نه تنها شمع بل کاشانه رقاص

-
- (۳) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی هه شتممه .
(۴) گذشتم : (مع) گذاشتیم .
(۵) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی چواره مه .
(۶) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی شه شه مه .
(۷) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی پینجهمه .
(۸) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی هه و ته مه .

ز بیتابی^۱ عشقش منع دل چند
 کز آتش چون نگرده دانه رقص
 اگر عشقت بکوه آرد شبیخون
 جهد از جای چون دیوانه رقص
 ز تمکین شیشهء دل تیره گردد
 مؤدب^(۱) باش و شو^(۲) طفلانه رقص
 تو در دل ، دل بزلفت^(۳) در کشاکش
 چو جان از عشق خود جانانه رقص
 ز سوز^(۴) عشق (خالد) چون نرقصد
 کزو چون خویش شد بیگانه رقص

(ض)

- ۱ -

ای ز گلزار جهان شمشاد دلجویت غرض
 در نگارستان هستی صورت رویت غرض
 هست از (والشمس) خورشید رخت مقصود و بس
 وز سواد طرہات (واللیل) شد مویت غرض

(ص)

- ۱ -

- (۱) مودب : (مع) مودت .
 (۲) و شو : (طا) چون .
 (۳) بزلفت : (مع) بزلغش .
 (۴) سوز : (مع) نور .

سجده پیش آدم خاکی کجا کردی ملک
 گر نبودی زان میان محراب ابرویت غرض
 تیرهای غمزها را از دل دل‌دادگان
 هر طرف بینم فتاده بر سر کویت غرض
 نیست تاب اینکه بی‌پرده ز رویت دم زنم
 خوب‌رویان را ستایم روی نیکویت غرض
 خنده گل نشئه مل جعد^(۱) سنبل بر زبان
 شیمه خوش چشم دلکش تاب گیسویت غرض
 (خالد) ار دم زد ز مشک ای جان نگوید^(۲) از خطا
 چین زلفت مدعا و خال هندویت غرض

(ظ)

- ۱ -

خدایا جز تو مارا کیست حافظ
 گدا تا پادشارا^(۱) کیست حافظ

(ضی)

- ۱ -

- (۱) گل نشئه مل جعد : (طا) گل جعد سنبل نشئه . (مع) گل نشئه مل جعد .
 (۲) نگوید : (مع) بگوید .

(ظ)

- ۱ -

- (۱) پادشارا : (طا) ؛ (طلا) پادشهر .

بمحنت خانهء غربت شب و روز
 غریب بی‌نواری کیست حافظ
 شب تاریک و بی‌ره در بیابان
 من بی‌ره‌نمارا کیست حافظ
 ز موج قلزم زخار خونخوار
 خدا و (۲) ناخدارا کیست حافظ
 ز دست‌اندازی شیطان سرکش
 من بی‌دست و پارا کیست حافظ
 نباشد ره‌نما گر لطف عامش
 تو میگو (خالد) خود کیست حافظ (۳)

(ع)

- ۱ -

ای جلوه‌گاه ایزد دادار الوداع
 وی قبله‌گاه احمد مختار الوداع
 ای شافع گروه گنه‌کار روز حشر
 وی واضع شکوه ستمکار الوداع
 ای مخزن جواهر الطاف کردگار
 وی مکمن (۱) ذخایر ابرار الوداع

---

(۲) خدا و : (مع) ؛ (طلا) خدارا .

(۳) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دانی به .

ای آشیان طایر ارواح اصفیا
وی آستان حضرت دلدار الوداع

ای معبد گروه اولوا العزم انبیا
وی مقصد مهاجر و انصار الوداع

ای مطلع کواکب انوار ایزدی
وی منبع لطائف اسرار الوداع

(خالد) چو دیر آمدی و زود میروی
با شادی کم و غم بسیار الوداع

(غ)

- ۱ -

عمر شد در کار ناهموار برباد ای درینغ
هیچ روزی روی ^(۱) فردا ناورم یاد ای درینغ

مینهم هردم بنایی بر هوا ، بیچاره من
قصر اعمالم بود بس سست بنیاد ای درینغ
کرده بر آمرزش حق تکیه ، بی باک از گناه
هرگز از قهاری او ناورم یاد ای درینغ

(ع)

- ۲ -

(۱) ممکن : (طا) ممکن .

(غ)

- ۱ -

(۱) روی : (مع) روز .

در گنه چندان دلیر و در نکویی ناتوان
 با چنین بدخوی ام مادر چرا زاد^(۲) ای دریغ
 آرزوی دولت ناپایدار این جهان
 چند دولتهای جاویدم ز کف داد ای دریغ^(۳)
 راه باریک است و شب تاریک و همره دیو و دد^(۴)
 مانده زیر بار عصیان زار و ناشاد ای دریغ
 نیکی^(۵) ناکرده ثبت در نامه^(۶) روز جزا
 (خالد) آلوده چون خواهد شد آزاد ای دریغ

(ف)

- ۱ -

ایکه رویت را بود^(۱) بر مهر تابان صد شرف
 تیر باران خیال غمزات را جان هدف
 نسبت ماه دو هفته با رخت از ابلهی است
 نه همین نقصانش از رویت خسوف است و کلف

- (۲) بدخوی ام مادر چرا زاد : (طا) بدخویم و در جرم آزار .
 (۳) ثم بهیته له (مع) دا له پیش بهیتی پیشووه به .
 (۴) و دد : (طا) ؛ (طلا) بد .
 (۵) نیکی : (طا) نیکی .
 (۶) در نامه : (مع) نامه در .

(ف)

- ۱ -

- (۱) رویت را بود : (طا) مهر رویت را .

آب حیوان ، مهر رخشان در رخت باشد عیان
 مسك و عنبر ، شهد و شكر ، لعل و گوهر در صدف
 دسته دسته بسته رسته سبزه^(۲) گرد سلسبیل
 نقطه نقطه مشك تر بر صفحهء مه بسته صف
 روز و شب دست امیدم در خم زلفین تو^(۳)
 وه درین طول امل عمر عزیزم شد تلف
 غبغیم در دست و لب بر لب نهادی روز وصل
 زان تخیل گاه جانم بر لباس است و گه به كف
 (خالدا) امید شادی بگسل از دنیای دون
 لشكر سلطان غم صف صف ستاده هر طرف

- ۲ -

از روم تا بهند گرفتیم^(۱) جان بكف
 بهر ثار مرقد شه بو علی شرف
 بر وی قسم بجان عزیز مبارکش^(۲)
 کاندر وفاش کرد جوانی خود تلف
 هست این غلامرا بدرش حاجتی عظیم
 لطفی کنند^(۳) باز رهاندش از اسف

---

(۲) رسته سبزه : (طا) ؛ (طلا) سبزه رسته .
 (۳) تو : (مع) تست .

- ۲ -

(۱) گرفتیم : (طا) ؛ (طلا) گرفتم نقد .
 (۲) مبارکش : (مع) بها زرش .

باشد در آستانش امید شفاعتی
 در حضرتی که هند ازو یافت ^(۴) صد ^(۵) شرف
 (یمضی علی الصلاح ^(۶) من العمر ما بقی)
 (یاوی الی الفلاح من الذنب ما سلف)
 شاهی ز چشم خشم بیحرار ^(۷) نگه کند
 در یتیم آب شود در دل صدف ^(۸)
 بر ماه خاسف از کرم ار بنگرد گهی
 بر روی آفتاب شمارد دوصد کلف
 نسبت باغتناش ^(۹) خرف بهتر از گهر
 با ^(۱۰) قوت غناش گهر کمتر از صدف
 در چشم اهل دیده مسماش همچو اسم
 آینه ایست عکس نمای شه نجف
 (خالد) خموش ، هرچه تو گویی بطرز شعر
 بی دولتان مبالغه داندش و صلف ^(۱۱)

- (۳) کنند : (طا) ؛ (طلا) کنند و .
 (۴) هند از او یافت : (مع) یافت از او هند .
 (۵) صد : (طا) چون .
 (۶) الصلاح : (طا) الصباح .
 (۷) بیحرار : (طا) بی خبر .
 (۸) صدف : (طا) صد صدف .
 (۹) باغتناش : (طا) باعشعاش . (طلا) باعتناش .
 (۱۰) با : (طا) یا .
 (۱۱) صلف : (مع) سلف . (طا) وصف .

(ق)

- ۱ -

باز شد دل بدرون فائره افروز فراق
چون دهم شرح غم و غصهء جان سوز^(۱) فراق
خوابم از دیده و صبر از دل و تاب از تن شد
وای من گر همه زینسان گذرد روز فراق
بسکه در آرزوی وصل تو غرق خیال
تیر مژگان شمرم ناوڪ دلوز فراق
دورم افکند^(۲) بصد مکر و حیل از بر خویش
آه ازین نگبتي^(۳) مسأله آموز فراق
من نه آنم^(۴) که ز وصل تو کنم قطع امید
خرمنم گر همه بر باد دهد سوز فراق
(خالد) سوخته از هجر تو روزش تاراست
شب یلدا است برش غرهء نوروز فراق

(ق)

- ۱ -

- (۱) جان سوز : (مع) جان دوز .
- (۲) افکند : (طا) افکنده .
- (۳) نگبتي : (مع) مکتبی .
- (۴) نه آنم : (طا) ندانم .

(ك)

- ۱ -

الا ^(۱) ای جامهء صبر از غمت ^(۲) چاك
(ترحّم ، قد دَنَتَ للموتِ مرضاك)

تو رفتی ، لشکر جانهاست در پی
(فیا طوبی لروحِ کان یلقاك)

بفرقم پای استغنا نهادی
بلندم ساختی ، (الله اعلاك)

ز خاك ار لاله سان ^(۳) فردا برایم
(ترانی ^(۴) هكذا حیران سیماك)

بسوگند و عهدت دل نبندم
(فان الرب بالاخلاف ^(۵) ربّاك)

بفردوسم مخوان زاهد که بی او
(لدی اهلِ الشهی ما طاب طوباك)

بمژگان میدرد (خالد) پس از مرگ
(تجاه اللّحدِ حتی نال ^(۶) مشواك ^(۷))

(ل)

- ۱ -

- (۱) الا : له (مع) دا نی به .
- (۲) غمت : (مع) رخت .
- (۳) لاله سان : (طا) لاله سا .
- (۴) ترانی : (مع) تران .
- (۵) بالاخلاف : (مع) بالاخلاق .
- (۶) نال : (مع) طاب .
- (۷) مشواك : (طا) مسواك .

- ۲ -

ماهر علم و حاکم لولاک
اوحدی ممالک ادراک

واحد^(۱) دهر و حامی اسلام
اعلم واعمل و همه^(۲) دراک^(۳)

طالع سعد و احمد مرسل
سحررا محو کرده در املاک

(ل)

- ۱ -

ای مه و خورشید از رخشنده رخسارت خجل
لعل و یاقوت از لب لعل شکر بارت خجل

آهوی چینی ، گل فردوس ، طاووس چمن
مانده اند از غمزه و رخسار و رفتارت خجل

محتسب بیهوده زنجیر جنون دارد بکف
زانکه عالم شد بدام زلف طرارت خجل

گفتمش خواهم کنم مه را^(۱) برویت نسبتی
گفت رو رو بوالهوس ، باشم ز گفتارت خجل

- ۲ -

(۱) واحد : (مع) داور .

(۲) همه : (مع) هم او . (طلا) هم .

(۳) دراک : (مع) ادراک .

گو ییا بنگر خطش را چون بنفشه گرد گل
تا شوی ای باغبان از حسن گلزارت ^(۲) خجل

از سر کویت جدا افتاده دارم زندگی
زین گنه هستم ز دیدارت بدیدارت خجل
(خالد) از درد و غمش افغان و زاری تا بکی
ناله کم کن ، شد جهان از ناله زارت خجل

(م)

- ۱ -

از بسکه ز صهبای هوس بیخود و مستم
بیرون شده سر رشته ادراک ز دستم
در ^(۱) معرکه نفس بسی پای فشردم
بفریفت مرا عاقبت و داد ^(۲) شکستم
هر لحظه پرستیدن ^(۳) دو نیم نماید
خواهد که کند رو سیه از عهد آلستم

(ل)

- ۱ -

- (۱) مهرا : (مع) گلرا .
(۲) گلزارت : (مع) گفتارت .

(م)

- ۱ -

- (۱) در : (طا) از .
(۲) داد : (طا) دام .
(۳) پرستیدن : (مع) پی رسیدن . (طا) پرسنیدن .

با فضل تو ای مفضل جان بخش خطا پوش
پیوستم و از غیر تو امید گسستم^(۴)

اضعاف گنه میکشم از توبه خجالت
(خالد) ز بس از بیخودیم^(۵) توبه شکستم

- ۲ -

عاشق و مست و خراب کیستم
بیخود از جام شراب کیستم

در مذاق آب حیاتم تلخ شد
تشنهء لعل مذاب کیستم

نیم بسل غرق اندر خاك و خون
صید چشم نیمه خواب کیستم

در بدر مانند قیس عامری
والهء شوق جناب کیستم

رخت بربست از دلم صبر و قرار
این چنین در اضطراب کیستم

ز آتش دل سوختم سر تا پیا
ای دریغا من کباب کیستم

(خالد) اندر رقص و حالت ذره سان
در هوای آفتاب کیستم

---

(۴) گسستم : (طلا) گستم .

(۵) بیخودیم : (مع) بیخودی .

- ۲ -

چه دولت بود یا رب دوش من در خواب میدیدم
که نخل مدعارا پر بر و شاداب میدیدم

سکندر بهر آب زندگی ظلمت برید و من
بتاریکی شب سرچشمه آن آب^(۱) میدیدم

نگه مل ، چهره گل ، خط سنبل و قد سرو و لب شکر^(۲)
مژه نشروش و کاکل چو مشک ناب میدیدم

قیامت مینمود از قامت و میگفت (قد قامت)
بروی خویشتن حیران شده محراب میدیدم

شب یلدا بروی روز رستاخیز شد پیدا
ندانم یا دو زلف پر ز پیچ و تاب میدیدم^(۳)

ازین تشبیههای نامناسب صد (معاذالله)
که بالله در جهان مانند او نایاب میدیدم

بخاک پاش میغلطیدم و شکرانه میکردم
تو گویی خویشرا بر بستر سنجاب میدیدم

- ۳ -

(۱) آب : (مع) خواب .

(۲) لب شکر : (طا) شکر لب .

(۳) ثم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوریه :

یا ندانم یاد زلفین پری بر تاب میدیدم

له (طلا) شدا بهم جوریه :

ندانم یا دو زلفین پری بر تاب میدیدم

ز شوق شمع رویش جمله اعضايم برقص آمد
 ز هر مویش به بند جان دوصد قلاب میدیدم
 ندیدم زان شبی فرخنده صبحی پرتو افکن تر^(۱)
 اگرچه کلبه را بی شمع و بی مهتاب میدیدم
 تنم یکباره شد چشم از برای دیدن رویش
 بهر عضوی جمال آن گل سیراب میدیدم
 اشارت بر بشارت بود (خالد) خواب دوشینم
 که من بیمارم و گل شکر و عناب میدیدم

- ۴ -

ای خون فشرده^(۱) در دل یاقوت^(۲) از رقم
 تیر فلک چو قوس ز رشک شده است خم
 این بارهاست کز پی يك^(۳) نامه سیاه
 آدم روانه گشت نه (لا) بود و نه (نعم)
 چون تو سوار شاهی و^(۴) ییمی ز مات نیست
 آن به صریح گویی و رخ ناوری بهم

---

(۱) پرتو افکن تر : (طا) پرتوی افکن .

- ۴ -

- (۱) فشرده : (مع) فسرده .
 (۲) یاقوت : (مع) یاقوت .
 (۳) يك : (طا) ؛ (مع) چند .
 (۴) سوار شاهی و : (طا) ؛ (طلا) سوار شاهی .

این بار میفرست^(۵) و گرنه ز دست تو
خواهیم^(۶) برد شکوه بشاه فلک هم^(۷)

- ۵ -

جانا خدا گواست ز دوریت ققنسم
وقت است کاشتت برد از جای چون خسم
بی یاد رویت ار بزنم یک نفس جدا^(۱)
بندد چو مهره شش در دور مسدسم
پرسش نکردنم^(۲) تو^(۳) بغفلت گمان مبر
شرمنده تلافی آن روح اقدسم
من بی وفا و غافل و سرکش نیم ولی
حیران کار گنبد چرخ مقررسم
در روی دهر نیست زبان آوری چو من
تحریر مدعای ترا کنک و اخرسم
هر سو که بنگرم پی تسهیل مشکلی
عالم مساعد است و بکار تو بیکسم

---

(۵) میفرست : (مع) میفراست .

(۶) خواهیم : (طا) ؛ (طلا) خواهیم .

(۷) نهَم پارچه یه له (طا) و (طلا) دا دوو چوار خشته کی یه .

- ۵ -

(۱) جدا : (مع) خدا .

(۲) نکردنم : (طا) نکردنیم . (طلا) نکردنیم .

(۳) تو : له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۶ -

ای شده در دهر بدانش علم
وی زده بر مهر ز عنبر رقم
نامهء اندوه زدایت ^(۱) رسید
شکوه کنان از من و رنج و الم
سلسله اش مرغ روان را چو دام
رایحه اش اخگر دل را چو دم
در حق تو نیست قصوری مرا
لیک بآن جان عزیزت قسم
هوش نبند در دم باز آمدن
رفت ز یادم که بخدمت رسم
هست بسی کار ^(۲) به بی اختیار
نیست نهان نکتهء (جف القلم)

- ۷ -

ز چنگ این سپهر چنگ پشت چنگ سان نالم
مکن عییم که قامت گشته از نیرنگ آن نالم ^(۱)

- ۶ -

- (۱) زدایت : (طا) زد آیت .
(۲) کار : (مع) گاه .

- ۷ -

- (۱) نهم پارچه شیعره له (مع) دانی به .

ز بدمهری و بدعهدیء این گردون دون پرور
 ز سفاکی و دم‌سردیء این خون‌خوارهء عالم
 یکی دوزخ شراره شد هویدا آن پی مردم
 انیس خسروان شد باز نامد همچو اقبالم
 پی تاریخ و جایش از زبان حال هاتف‌وار
 (کفانی خالداً دار النعیم) گفت فی الحال^(۲)

- ۸ -

بچوگان قضا بادا شکسته دست چوگانم
 که برهم زد هلال ابروی خورشید تابانم^(۱)
 مرا سودای چوگان بازی اندر سر کجا بودی
 اگر قلاب مهرش چنگ وا کردی ز دامانم
 بوجه خون بها بر کف گرفته نقد جان و دل
 بامید قبولش از دو دیده گوهر افشانم
 غرامت چون توانم داد زخم ابروی اورا
 که دخل هردو عالم را بسوی زان چو نستانم
 چکد بر برگ نسرینس دمامد لاله زان هردم
 چو غنچه دل پر از خونم چو^(۲) گل پاره گریبانم

---

(۲) رسته مهره‌بی‌یه که به خوروونی نه‌بجه‌د نه‌کاله (۱۲۰۳) که میژووی مردنی
 نه‌وکه‌سه‌یه پارچه شیعره‌که‌ی بۆ و تراوه .

- ۸ -

(۱) نه‌م پارچه شیعره له (طا) دا به‌شیکه له پارچه شیعره پاشه‌وه .
 (۲) خونم چو : (طا) خون همچو .

شفق شد (خالد) از خون مشرق پیشانی جانان
قیامت خاست ، تا کی زنده ؟ زین نکته حیرانم

- ۹ -

ز سودای خود ار خطی بکلك شوق بنشانم
دوصد مجنون کند مشق جنون اندر دبستانم

بگیرد شب پره خورشید را چون آشیان در بر
اگر يك شمه از دل تیرگی غم برافشانم

گرفتارم بدام دیلمی خویی ، ستمکاری
رباید دین و دل از مردم و گوید مسلمانم

ندانم در چه کارم ، چیستم ، از حسن بیدادش
گهی چون گل به خنده ، گاه چون بلبل در افغانم

کند بدخویش^(۱) هر دم پشیمانم ز جانبازی
جمالش مینماید از پشیمانی پشیمانم

اگر هر سو خیال فیلسوفی را کنم پیکی
نشانی از دل گم گشته خود از کجا دانم

به محراب هلال ابروش^(۲) روکن دمی (خالد)
کند شاید ز شیر غمزه خون ریز قربانم

- ۹ -

(۱) بدخویش : (طا) بدخویش .

(۲) ابروش : (طلا) ابرویش .

(ن)

- ۱ -

چون کنی از لعل لب میل شکر^(۱) ریختن
هر طرف ارزان شود جان بلب آویختن
خنده زنان هر زمان مینگری بر فلك
عقد ثریا^(۲) شود مایل بگسیختن
مه^(۳) همه تن رو شده چون نگرد بر رخت
نیست ورا چاره غیر ز بگریختن^(۴)
از مژدهات ای صنم گشته مشبك تنم
نادره پرویز نیست بهر طرب^(۵) ریختن^(۶)
دیدهء مستت^(۷) فگند^(۸) شور بدور قمر
بر سر کویت ز بس خون جگر ریختن
پاسخ تلخت بلب وه^(۹) که چه^(۱۰) شیرین بود
لذت شکر گرفت زهر ز آمیختن

(ن)

- ۱ -

- (۱) شکر : (طا) شکر خند .
(۲) ثریا : (طا) سریا .
(۳) مه : (مع) مو .
(۴) غیر ز بگریختن : (طا) خون ز يك ریختن .
(۵) طرب : (مع) شکر .
(۶) ریختن : (طلا) بیختن .
(۷) مستت : (طا) مست .
(۸) فگند : (طا) افگند .

شکوه مکن (خالد) از نرگس فتان او
عادت مستان بود فتنه پراکنگستن

- ۲ -

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضه رضا بدل و جان سلام کن
از گفتگوی خام روافض دلم گرفت
بر بند و بار قطع سخنهای خام کن
بدعت سرای طوس نه جای اقامت است
برخیز و روی دل بدر پیر جام کن
از خاك قندهار و هرات ^(۱) نیز درگذر
مقصود دل چو خاص بود ترك عام کن
در شام و مكهات گره از کار وا نشد
من بعد صبح راه ^(۲) بره هند و شام کن
خود را بخاکپای غلام علی فکن
محو هوای روضه دارالسلام کن
در کار خواجگی همه عمرت بیاد رفت
خود را دمی بخدمت آن شه غلام کن

---

(۹) وه : (مع) ده .

(۱۰) چه : (طا) چو .

- ۲ -

(۱) هرات : (مع) هری .

(۲) راه : (طا) ؛ (طلا) را .

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخنها تمام کن

- ۳ -

نشتر فولاد یا مژگان دلداری^(۱) است این
نشئه می یا نگاه چشم بیمار است این
واله بر گل یا خوی خجلت^(۲) ز شرم روی دوست
یا عرق بر جبهه شوخ ستمکار است این
کلك مانی ریخت بر برگ سمن مشک ختن
یا خط تو سرزده بر^(۳) روی دلداری است این
شمس خاور بر سر سرو سهی بگرفته^(۴) جای
یا بلا یا خود همین بالا و رخسار است این
هست این یا قوت کان یا قوت جان بی دلان
آب حیوان یا لب لعل شکر بار است این
قطره آب بقا یا رشحه چاه زنف
سیب بستان ارم یا غنغ یار است این
کیست این کز نغمه جانکاه او دل می رود
(خالد) دل سوخته یا بلبل زار است این

- ۳ -

- (۱) دلداری : (طا) ؛ (طلا) خونخوار .
(۲) خوی خجلت : (طا) خجل خوی .
(۳) بر : (مع) از .
(۴) بگرفته : (مع) بگرفت .

گوش باید کرد ازین سرگشته اندوهگین
شمه از صنعت خلاق^(۱) گیتی آفرین

چند تن روزی ز همزادان ز جام عیش مست^(۲)
بهر گشت گلستان گشتیم با هم همقرین

ده بده صحرا بصحرا تا بگلزار اوم
یعنی باغ (عبدلان) آن معدن ارباب دین

ناگهان هاتف ز هر سو بانگ زد کای بیدلان
(هذِهِ جَنَاتُ عَدْنٍ فَاَدْخُلُوْهَا خَالِدِيْنَ)

چون فرو بردیم سر بهر تماشای چمن
از دل ما مجو شد سودای فردوس برین

سرو شمشاد و صنوبر ، بید مشک و نارون
ایستاده صف بصف چون دلبران نازنین

عرعر از سودای گل دیوانه خواهد شد مگر
زان پیا قید جنونش گشته زلف یاسمین

گوییا^(۳) با قد جانان لاف رعنایی زده
بید مجنون زان کند روی خجالت بر زمین

-
- (۱) خلاق : (مع) خلاق .
(۲) ز جام عیش مست : (طا) جام عیش نوش .
(۳) گوییا : (طا) گویا .

طوطی و دراج و سارك تيهو و كيك دري
 داده ^(۴) بر باد از نوا ^(۵) اندوه عشاق حزين
 چهچه ^(۶) بلبل ، صدای قمری و بانگ تدرو
 کرده جا در گوش مگان سپهر هشتمين
 گویی از چاه زنفدان عزيزان آب خورد
 میچکد از آیش ^(۷) آب نزاکت این چنین
 خوخ و زردالو ، انار و پسته ^(۸) انجیر و غناب
 هریکی گوید که ای طالب بیا از ^(۹) من بچین
 از لطافت در میان سیب و امروداست ^(۱۰) جنگ
 مشت ازان مالند بر فرق دگر از روی کین
 میتوان مدهوش شد از بوی خاکش تا ابد
 بسکه میریزد ^(۱۱) ز شاخ تارك خشکش بر زمین
 از پی طقلان بستان یعنی کنجشکان او
 شیره میارد بجای شیر از پستان تین
 چند انواع رباحین بر کنار جویبار
 سوسن و لاله ، بنفشه ، نرگس دیده نمین

-
- (۴) داده : (طا) داد .
 (۵) از نوا : (طا) از نو آن .
 (۶) چهچه : (طا) چهچهه .
 (۷) آیش : (طا) آبش .
 (۸) پسته : (طا) پسته و .
 (۹) از : (طا) ز .
 (۱۰) امروداست : (طا) ؛ (طلا) هست .
 (۱۱) میریزد : (طا) زر ریزد .

گل شقایق ، زلف عروس ^(۱۲) ، تاج خروس و پیل غوش ^(۱۳)
 هریکی کوید منم بهتر ، بسوی من بین
 از نوای نغمه سنجان گوش گردون گشته کر
 از تواضع زهره هردم بر زمین سایه چین
 میخورد هردم سمندر ^(۱۴) غوطها در جوی آب ^(۱۵)
 گویا آتش شده است از سایه گل آتشین
 از نزاکت میرد آب زلالش بر کمر
 بیدلانرا صبر و آرام و شکیب و عقل و دین
 چون فروریزد ز کوه (باقله) با صد طرب ^(۱۶)
 گردد از عکس هوا هر قطره اش دری ثمین
 یا رب این آب است ازین کوه بلند آید بزیر
 یا فلك از رشك ریزد اشك ^(۱۷) حسرت بر زمین
 از صدای دلربا و ^(۱۸) صافیش گردد خجل
 ناله بر بطن بیاض گردن خوبان چین
 از نسیم جانفزایش ^(۱۹) اندك اندك بر کمر
 میشود سنبل پریشان همچو زلف حور عین

-
- (۱۲) گل شقایق زلف عروس : (طا) ؛ (طلا) زلف عروس و گل شقایق .
 (۱۳) پیل غوش : (طا) سیل غوش . (طلا) پیل غوش .
 (۱۴) سمندر : (مع) سمند .
 (۱۵) آب : (مع) آن .
 (۱۶) طرب : (مع) خراب .
 (۱۷) اشك : (مع) آب .
 (۱۸) دلربا و : (طا) دلربای .
 (۱۹) جانفزایش : (طا) جانفزای .

کردگارا ، شهسوار (۲۰) عرصه روز جزا
 آورم پیشست شفیع و (۲۱) حضرت روح الامین
 (خالد) از فرط گنه شرمنده درگاه تست
 (فأغف عنه كل ذنب ، انت خير الراحمین)

- ۵ -

آه ازین گردون دون صد داد ازین
 نیست جز مردان حقرا در کمین
 بحر احسان ، کوه عرفان ، کان جود
 فخر دوران ، ناصب (۱) اعلام دین
 میر عثمان آنکه رأی روشنش
 بود ظم ملک را جبل المتین
 کرد (۲) جانش تیر قدر ترا هدف
 باد بر وی رحمت از جان آفرین
 ماه ذی الحجّه بد و بیست و یکم
 رخس همت کرد در یکشنبه زین
 رخت بیرون برد از دنیای دون
 خیمه برافراشت در خلد برین

---

(۲۰) شهسوار : (طا) شهسوارا .

(۲۱) شفیع و : (طا) ؛ (مع) شفیع .

- ۵ -

(۱) ناصب : (طا) باعث .

(۲) کرد : (مع) ؛ (طلا) گشت .

شد ز صهبای شهادت ^(۳) جرعه نوش
گشت با همنام پیشینش ^(۴) قرین
خاک بر فرق فقیران کرد و رفت
خاطر خوشنود عالم شد حزین ^(۵)
بسکه گرد ^(۶) غم بجنبید از جهان
کس نداند آسمان را از زمین
زارش را ^(۷) شب همه شب تا سحر
دیده ها بگشاده چرخ هشتمین
از پی تاریخ سالش گفت دل
« باد صد باره بر گش آفرین » ^(۸)

(۹)

- ۱ -

خسروی دارم که گردد در گه مهیز او
لشکر جانها لگدکوب سم شبذیز او

(۳) شهادت : (مع) سعادت .

(۴) پیشینش : (طا) ؛ (طلا) ذوالنورین .

(۵) ثم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوړه یه :

خاطر ناخشنود عالم شد اژین

(۶) گرد : (طا) کرد و .

(۷) زارش را : (طا) زاریش .

(۸) ثم نیوه بهیته به حوروونی نه بجهد نه کاته ۱۲۲۱ که سالی مردنی
نهوکه سیه به پارچه شیمره که ی بقر و تراوه .

چون نهد بر هم لب نازك توان دیدن چو در
عقد دندانها عیان از لعل قند آمیز^(۱) او

گر کشد بر برگ گل مانی چو مشك تر رقم
کی کشد تصویر روی و خط عنبریز او

در پس آینه بتوان دید رویشرا ز پس
زخمها افتد در او از غمزه خونریز او

آنچه خار قاقمش^(۲) با برگ نسرين میکنند
دل فخواهد دید هرگز از خدنگ تیز او

گر زدی (خالد) بشیرین عكس روی خسروم
تنگ شكر میشدی بی شك دل پرویز او

- ۲ -

خون شد دلم ، نسیم صبا غمگسار شو
بر دشت شهرزور کمی رهگذار شو^(۱)

رفت آنکه ما بعیش دران بوم بگذریم
زینهار تو وکیل من دلفگار شو

(و)

- ۱ -

(۱) قند آمیز : (مع) شکریز .

(۲) قاقمش : (طا) قاقمش .

- ۲ -

(۱) ثم پارچه شیمره له (مع) دانی به .

میوس خاك آن چمن و بعدازان روان
 نزدیک بارگاه بت پرده‌دار شو
 وا کن بصد هزار ادب بند برقعش
 حیران نقش خامهء پروردگار شو
 بگشا چو غنچه کوی گریبان کشته‌اش
 محو صفای سینهء آن گل‌لغذار شو
 تازی ز چین طره‌اش از لطف باز کن
 گو سرچنار را که تو رشك تبار شو
 غم بر دلم نشست چو گدرون^(۲) ز داغ هجر
 ای چشمه سار چشم تو هم سرچنار شو
 بی‌کاری است کار جهان و جهانیان
 بگریز (خالد) از همه و مرد کار شو

- ۲ -

ای از گل رخسارت خون خورده گل مینو
 با قد تو تا يك مو فرقی نبود يك مو
 این شمع شب تار است یا پرتو رخسار است
 این نافهء تاتار است یا رایحهء گیسو
 برجیس مبدل شد با مهر جهان آرا
 یا خود رخ جانان مقرون بخم^(۱) ابرو

(۲) گدرون : (طا) گردون .

از غمزه خونریز دلریش بود جان هم
چون نرگس مستانت^(۲) کی دید کسی جادو

یاقوت بود لعلت مرجان^(۳) مرا یاقوت
در دائره ناسوت نبود چو لب دلبو

در بردن دلها روت^(۴) کی میسر مرد ماروت
گیرد بنگه چشم بر آهو دوصد آهو

گویند مگو با کس چندین سخن عشقش
کی گنج نهان گردد در دستگه هندو

گرچه سخن (خالد) خالی ز بلاغت نیست
لیکن نبود اورا ذوق غزل (خواجو)

(۵)

- ۱ -

ای گشته چو مجنونم در عشق تو افسانه
از بهر خدا لطفی با این دل دیوانه

پروانه صفت ماییم^(۱) بر گرد رخت دایر
وز سوز و گداز ما هیچ غم و پروانه

---

(۴) دلها روت : (طا) ؛ (مع) دل هاروت .

- ۳ -

(۱) بخم : (طا) نجم .

(۲) مستانت : (مع) فتانت .

(۳) لعلت مرجان : (طا) لعل مرجانت .

آخر نگهی میکن بر حال من بیدل
چون گشت ز سودایت جان از همه بیگانه

تا دانهء خالت را در رشتهء جان دیدم
مارا نبود کاری با سبجهء صد دانه

در عشق تو زانسانم رسوای جهان جانم
خوانند بدستانم در مسجد و میخانه

تسبیح ز کف دادم ز نار بندم نیز
جز رشتهء گیسویت گر رندم^(۲) و مردانه

گر باده بکف آری (خالد) تو نه هشیاری
تا پیش نظر داری آن نوگس مستانه

(ی)

- ۱ -

ای زلف تو ماها نقابی
(واللیل) ز موی تست تابی

با مهر رخت زمین چ حاجت
دارد بمهی و آفتابی

---

(۵)

- ۱ -

- (۱) ماییم : (مع) با هم .
(۲) گر رندم : (مع) کردندم .

از شرم بلندی تو کیوان
 شد در پس پنج و شش حبابی
 شیطان منشان دشمنت را
 شمشیر تو اثقب الشهابی
 بر^(۱) سیخ سنان در گه کین
 باشد دل دشمنان کبابی
 با معرفت تو لوح محفوظ
 يك حرف نباشد از کتابی
 دریای محیط و چرخ اطلس
 از قلم همت حبابی
 (خالد) چه زنی دم از صفاتش
 حدی چو ندارد و حسابی

- ۲ -

عزیزا گر ز روی غمگساری
 خیال دوستان در^(۱) خاطر آری
 ز هجران آب بحرین دو دیده
 ابد بر بندر روم است جاری

(ی)

- ۱ -

(۱) بر : (طا) با .

- ۲ -

(۱) دوستان در : (طا) دوستانرا .

بگاہ گریہ‌ام صد خنده آید
به اشك و آه ابر نوبهاری
میازار ار نمردم در فراقت
(لعمرو الله ما فيه اختیاری)
دل از داغت چنان سوزد ، نسوزد
بیزم خسروان عود قماری
من از مردن ترسم ، لیک ترسم
گهی بر تربتم تشریف ناری
ز هجر دوست چندین شکوه (خالد)
بعیداست از طریق جان سپاری

- ۳ -

ای مه برج شرف سروری
وی در درج صدف دلبری
مهر جهان‌تاب و سپهر کمال
تازه گل گلبن پیغمبری
چند بنفشه ز ریاض دلم
منتخب از گلشن گلغنبیری
لاف زنان آمده و در دلش
با خط تو داعیه همسری
داغ نهادیم به پیشانیش
یعنی غلامی و زهی داوری

اینکه بشرمندی آمد برت
 بسته بجان منطقه، چاکری
 گشته سیه روی و سرافکنده پیش
 مانده پشیمان ز زبان آوری
 (خالد) دل داده ز روی نیاز
 ملتس است از گنesh بگذری

- ۴ -

بحمد الله که از اقبال و بخت خسرو ثانی
 در^(۱) درج مروت^(۲) اختر برج جهانبانی
 چراغ دودمان شیر شیران شاه گردون جاه
 (حسن بیگ)^(۳) آنکه زید نور چشم عالمش خوانی
 ز آزاری^(۴) که عالم از غمش بودند در ماتم
 بآنکه مده صحت یاب شد از فضل یزدانی
 سزد در^(۵) شکر این نعمت اگر کروییان مردم^(۶)
 به سجده سر فرود آرند^(۷) چون افراد انسانی

- ۴ -

- (۱) در : (طا) ؛ (طلا) مه .
 (۲) مروت : (طا) ؛ (طلا) مسرت .
 (۳) حسن بیگ : (طا) ؛ (طلا) حسن بگ .
 (۴) آزاری : (طا) زاری .
 (۵) در : (مع) کز .
 (۶) ثم نیوه به بته له (طا) دا بهم جوره یه :
 سزاوار شکر آن نعمت اگر دانند کان مردم
 (۷) فرود آرند : (طا) ؛ (طلا) فرو آرند .

ز تشخیص شفایش^(۸) خسرو ثانی چنان شد شاد
 که یعقوب پیمبر از وصال^(۹) ماه کنعانی
 تن و جان من و^(۱۰) صد همچو من بادا فدای او
 وجودش عافیت بخش است بهر قاصی و دانی
 نه تنها من ز یمن همتش گشتم خلاص از غم
 کزو شاداب گردد خار و گل چون ابر نیسانی
 من مسکین اگر قربان او گشتم عجب نبود
 که اسماعیل را حق آفرید از بهر قربانی

- ۵ -

دهید از من خبر آن شاه خوبانرا به پنهانی
 که عالم زنده شد بار دیگر از ابر نیسانی
 صف نظاره گان در انتظارش^(۱) چشم در راهند
 پری رویان همه جمعند و مطرب در غزل خوانی
 خرامان در چمن^(۲) با صد هزاران عشوه و دستان
 کند تشریف را یکدم بصحن گلشن آرزانی

-
- (۸) شفایش : (طا) ثنائیش .
 (۹) پیمبر از وصال : (طا) از پیمبر را بفضل .
 (۱۰) من و : (طا) منی .

- ۵ -

- (۱) در انتظارش : (طلا) در انتظار .
 (۲) در چمن : (طا) و چمن . (طلا) و چمان .

گذارد از کف پا^(۳) لاله را مرهم بداغ دل
نهد داغ غلامی لاله رویانرا به پیشانی^(۴)

برد آب از لطافت تازه گلهای بهاری را
دهد آب از خجالت نونهالان گلستانی

غلام قد خود سازد همه آزاده^(۵) سروانرا
دهد شمشادرا از لاف رعنائی پشیمانی

کند آکنده از رشك رخس گلرا بخون دل
کند شرمنده طاووس چمن را از خرامانی

شود روشن بدیدار شریفش دیده نرگس
دهد از پای بوسش سنبل تر از پریشانی

بوجه داوری در^(۶) عزم گشت گلستان امروز
کند گلزار را غیرت فزای باغ رضوانی

که هست اندر نزاکت سخت بنیاد جدل محکم
ز نوزادان بستانی چو^(۷) خوبان شبستانی

ز یکسو دلبران هر هفت کرده^(۸) برقع افکنده
همه هستند رشك خامه صورتگر مانی

---

(۳) کف پا : (طا) کف و پا .

(۴) پیشانی : (مع) پنهانی .

(۵) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .

(۶) داوری در : (مع) داوری .

(۷) بستانی چو : (مع) بستانی و .

(۸) کرده : (مع) پرده .

ز دیگر سو بدانسان شد گلستان خرم و خندان
 نباشد حاصل تحریر وضعش غیر حیرانی
 بکلك صنعت آرا منشیء قدرت بدایعها^(۹)
 نوشته بر حواشی چمن از خط ریحانی
 بنفشه میزند با خال جانان لاف همرنگی
 گل شبم زده با روی خوبان^(۱۰) خوی افشانی
 کند راز دهن را غنچه فاش آهسته آهسته
 بدیده میکند نرگس اشارتهای پنهانی
 ریاحین از خط و سنبل ز زلف دیگران گوید
 زند سرو سہی با قد خوبان لاف همشانی
 بروی برگ گل هر قطره زاله میچکد گویی
 که بر لعل یمانی رسته مروارید عمانی
 ز فرش سبزه^(۱۱) گلشن بر زمرد میزند طعنه
 بخندد در^(۱۲) شکفتن لاله بر یاقوت عمانی
 دم از اعجاز عیسی میزند باد سحرگاهی
 نشان میبخشد از احیای موتی ابر نیسانی
 ز جوش گریه^(۱۳) ابر بهاران گل همی خندد
 چو معشوقان بی باک از خروش عاشق فانی

(۹) بدایعها : (طا) ؛ (طلا) بدایعها .

(۱۰) با روی خوبان : (طا) ؛ (طلا) در با رویش .

(۱۱) سبزه : (مع) ؛ (طلا) سبز .

(۱۲) در : (طا) بر .

(۱۳) گریه : (طا) گریه و .

هزاران را به بوی گل دیگر ره دیده شد روشن
 بسان چشم یعقوب از شمیم ماه کنعانی
 سمندرها شدند از سایه گل آتشین آبی
 وحوش بر ز لطف گلستان گشتند بستانی
 گلستان سبز و طوطی سبز و خینا سبز در سبزه است
 نکیسارا درین محفل کجا زبید خوش الحانی
 هزاران گل شگفتند از نسیم صبح در یکدم
 چو دلهای مریدان از نگاه قطب ربانی
 چراغ آفرینش ، مهر برج دانش و بینش
 کلید گنج حکمت ، مخزن اسرار سبحانی
 مهین رهنمایان ، شمع جمع اولیای دین
 دلیل پیشوایان ، قبله اعیان روحانی
 امین قدس عبدالله ، شهی کز التفات او
 دهد سنگ سیه خاصیت لعل بدخشانی
 امام اولیا سیاح بیدای خدایینی
 ندیم کبریا سباح^(۱۴) دریای خدادانی
 اگرچه مشعلستانش بود شهر جهان آباد^(۱۵)
 ولی از مشعلش از قاف تا قاف است نورانی
 ز اقصای خطا تا غایت^(۱۶) مغرب زمین امروز
 نباشد هیچکس مانند او از نوع انسانی

(۱۴) سباح : (طا) سیاح .

(۱۵) شهر جهان آباد : (مع) شاه جهان آرا .

(۱۶) غایت (مع) : سرحد .

ز خورشید کمالش نیست جز خفاش بی بهره
 بجز احوال نبیند کس در این عالم و را ثانی
 پس از مظهر بجز وی در ضمیر کس نشد مضر
 کمالاتی که ظاهر گشت از (۱۷) قیوم ربانی
 نزید مهر را با فیض او لاف جهانگیری
 نباشد چرخ را با قدر (۱۸) او امکان همشانی
 نباشد باد را در حضرتش تاب سبک روحی
 نباشد کوه را با همتش حد گرانجانی
 سبق گویان سابق گر در این ایام میبودند
 بمحفل مینشستندش بجان بهر سبق خوانی
 سفر اندر وطن کار مقیمان درش باشد
 برایشان نگذرد بی خلوت اندر انجمن آنی
 بجنب نسبت غرای آن قوم سعادتمند
 ندارد هوش در دم با ظفر اندر قدم شانی
 بزرگانی که صد دفتر معارف گفته اند از بر
 به نزدیکش همه هستند اطفال دبستانی
 بسی چون قطب بسطامی و منصور است در کوش
 (انا الحق) بر زبان هرگز نمی رانند و (۱۹) (سبحانی)

(۱۷) از : (طا) ؛ (طلا) : بر .

(۱۸) با قدر : (طا) با قدر .

(۱۹) نمی رانند و : (مع) نمی رانند .

ز اقطاب جهان دعوی همشانش میزید
 سهارا گر سزد با مهر تابان لاف رخسانی
 چنان ارواح زاری شد^(۲۰) ز روحانیتش دهلی
 نمیگردد بگرد قلعه او فکر انسانی^(۲۱)
 اگرچه کافرستان است باشد از وجود او
 بهشت و این سخن نبود خلاف نص قرآنی
 بسی پژمردگیها بود گلزار هدایت را
 دگر ره با فیوض^(۲۲) یافت سرسبزی و^(۲۳) ریانی
 اگر معمار لطفش قصر ایمانرا درین آخر
 اساس از نو بنستی ، روی بنهادی بویرانی
 مرا نادیده باشد با سر کویش سر و کاری
 پس از دیدن عراقی را ندب با پیر ملتانی^(۲۴)
 بسی توییخ کردند اهل توران و خراسانم
 بدار الکفر رفتن چون پسندی گر مسلمانی
 بدهلی ظلمت کفر است گفتند و بدل گفتم
 بظلمت رو اگر در جستجوی آب حیوانی
 نشد با طول صحبت ز اولیای یشرب و بطحا
 میسر آنچه از وی شد مرا نادیده ارزانی

-
- (۲۰) زاری شد : (مع) زاری .
 (۲۱) انسانی : (مع) نفسانی .
 (۲۲) با فیوض : (مع) ز ابر فیضش .
 (۲۳) سرسبزی و : (طا) سرسبزی .
 (۲۴) ندب با پیر ملتانی : (مع) نیکو شد سر و سامانی .

بجان شو بنده‌اش ای آنکه می‌خواهی شدن آزاد
 ز تسویلات نفسانی و تلبیسات شیطانی
 در انگشت ار بگردی صخره یکدم خاتم عهدش
 بموری کی خریدی حاصل ملک سلیمانی
 به بدبختی خود شاید که خون گرید سیه‌بختی
 دران کوی است دارد میل سوی عالم فانی
 لثیمی گفت من نزدیکم و شناسمش ، گفتم
 مگر نقل ابوجهل و محمدر را نمی‌دانی
 ز بنده خاکروبان درش را باد صد زنه‌ار
 ز کف ندهند آن اکسیر اعظم را باسانی
 تمنای قبولش دارم و دانم که ناأهلم
 مدد یا روح شاه نقشبند و غوث گیلانی
 سگم ، از سگ بسی کمتر تو نجم‌الدین صفت جانا
 بدین سگ بنگر از روی کرم زانسان که میدانی
 گریزان از نهیب باز تقسم صعوه سان سویت
 زهی دولت بلطف این صعوه‌را گر باز گردانی
 بخود کن آشنا چون کردیم از خویش بیگانه
 عطای احمدی فرما چو ما کردیم سلمانی
 بدانسان مظه‌ری شد جان پاکت جان جانانرا (۲۵)
 بچشم اهل بینش این زمان خود جان جانانی

---

(۲۵) بدانسان .. الخ له (طا) دا بهم‌جزیره‌یه :

بدینسان جان پاکت‌را بشد مظهر که جانانرا

ز جام فیض خود کن (خالد) درمانده را سیراب
که او لب تشنه تیه است و تو دریای احسانی

- ۶ -

زهی شهنشه^(۱) عالی و ظل یزدانی
قرین دولت و شوکت ، خلیل^(۲) رحمانی

کف سخای ترا بحر گفتم و دل گفتم
قیاس بحر ز کف میکنی ز نادانی

چنین کریم و خردمند و دادگر که توی
چ جای حاتم طائی و شاه ساسانی

توی ز غایت عدلت همیشه گرگ و پلنگ
روند خانه بخانه ز بهر چوپانی

شجاع و عالم و عادل کریم ابن کریم
بهوش و درك چو آصف ولی سلیمانی

چنین بفرق تو افسر شده است ابر سزد
اگر ز معجز پیغمبریش برخوانی

وگر بن سوارى بود رسول توی
بزرگ شاه سواران بوحی ربانی

- ۶ -

- (۱) شهنشه : (طا) ؛ (طلا) شاهنشهی .
(۲) خلیل : (طا) ؛ (طلا) خلیل حی . به لام به گویره ی نیم دوو جیاوازی بهی
همردوو نیوه بهیته که ، نیم بهیته له باره ی سهنگی شیمری بهوه نه گوژی و
نه که ویتته بهر بایتیکی تری جیا له بابی بهیته کانی تر که نه وهش له شیمر
دروست نی به .

وگر نه بهرچه گردد خجل ز معجزه‌ات^(۳)
 سر فوارس توران و روم و ایرانی
 چو خسروانه نهی پا بتوسن گلگون
 ندیده چرخ به شیرین سواریت ثانی
 غرض ز^(۴) (خالد) ازین مدح بود عرض هنر
 وگر نه مدح چه حاجت تو مهر تابانی

- ۷ -

هردم بگوشم آید از سوز دل صدایی
 گویا ز دردمندان خالی نماند جایی
 بر حال خویش گریم از جور زلف شوخی
 بینم بدست صیاد هر مرغ بسته پای
 گلزار حسن جانان هرگز خزان نبیند
 آری که می‌نباشد فردوس را فنایی
 بر دیده آنچه آید در انتظار رویش^(۱)
 چشم جهان ندیده^(۲) زین گونه ماجرای
 (خالد) ز در اشکش دامن پراست دایم
 سازد مگر تارش در پای مه لقایی

---

(۳) معجزه‌ات : (طا) معجزه‌اش .

(۴) ز : له (طلا) دانی به .

- ۷ -

(۱) رویش : (طا) ؛ (مع) رویت .

(۲) ندیده : (مع) نبیند .

متفرقه

- ۱ -

مدهوش صهبای خودبینی و مغروری ، بنده جانی خالد کردی
شهرزوری ، تتبع حضرت کامیاب لذت ناکامی مولانا نورالدین عبدالرحمن
نقشبندی جامی کرده ، در هفت بند خود میگوید (۱) .

بند اول

ساربانان رحم کن بر آرزومندان زار
وعده شد نزدیک و نبود بعد ازین جای قرار
کن صدا^(۲) نعمانیء گردن فراز برق سیر
بیخبر ز آب و علف ، کار آزمای^(۳) راهوار
بی تأمل بر گشا بند عقال از زانوش
زمره درماندگان را این گره وا کن ز کار
تا کنم بر خویشتن آرام و آسایش حرام
تا نهم یکباره خواب و خورد^(۴) و راحت برکنار

(۱)

- (۱) نغمه نهو پیشه کی به به له (مع) دا بق نهم پارچه شیمره دانراوه . له (طا) و
(طلا) دا نووسراوه : « ترجیع بند [طلا : ترکیب بند] در طریق مدینهء
منوره در اظهار شوق روضهء مطهره » .
(۲) صدا : (طا) ؛ (طلا) جدا .
(۳) کار آزمای : (طا) ؛ (طلا) آزمایی .
(۴) خواب و خورد : (مع) خورد و خواب .

کرده ده منزل یکی تا سر نهم در راه دوست
تا کشم در دیده خاک آستانش سرمه وار

بادیه پیما شد از هر دیده ام صد قطره خون
سوی جانان دیر میجنبید چرا^(۵) امشب قطار

نیست تاب سستیء جمالم از شوق جمال
سوختم از آتش جان سوز^(۶) هجران زینهار

حادیا خیز^(۷) و بلند آهنگ کن آوازا
آر در رقص از نوای جان فرا جمارا

بند دوم

چون منش بیخود کن از ذوق حدی بهر خدای^(۸)
دل ز جا شد ، تا یکی محمل نمی جنبید ز جای

گوش بر بانگ حدی جان سوی جانان رهنورد
تن بخاک شام دل با یاد^(۹) یثرب در هوای

مهبط وحی خدا و مشرق نور هدی
مغرب مهر^(۱۰) سپهر رحمت و صدق و صفای^(۱۱)

---

(۵) چرا : (مع) مرا .

(۶) سوز : (طا) سوز و

(۷) خیز : (مع) برخیز .

(۸) خدای : (طا) ؛ (طلا) خدا .

(۹) یاد : (طا) ؛ (طلا) باد .

(۱۰) مهر : (مع) جور .

(۱۱) صفای : (طلا) صفا .

آب حیوان است آبش ، خاک مشک آمیز او
 مرهم کافور بهر خستگان بی‌نوای
 کردگارا خستگانرا مرهم کافور بخش
 تشنگانرا سوی آب زندگی راهی نمای
 نشئه لطف الهی یابی از باد هوا
 بوی فردوس برین آید ازو سر تا پیا
 مرده صد ساله با صد رعشه میجنبد ز خاک^(۱۲)
 میدمد از جانب یثرب نسیم جانفزای
 این نه بس وصفش که یثرب چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است

بند سوم

من که سرگردان جاثانم چ باك از خان مان
 یا مرا کی در دل آید فکرت سود و زیان
 در دل تنگم چنان سودای یثرب زد علم
 جای گنجایش کجا دارد دراو یاد جنان^(۱۳)
 یثرب آن خاک است تبعا بدام آورد دل^(۱۴)
 ز آبدانی^(۱۵) اندرو نه نام بود و^(۱۶) نه نشان

(۱۲) خاک : (طا) ؛ (طلا) جای .

(۱۳) جنان : (مع) چنان .

(۱۴) بدام آورد دل : (طا) بدام آورده دل . (طلا) دام آورد بدل .

(۱۵) آبدانی : (طلا) آبادانی .

(۱۶) بود و : (مع) بودی .

یثرب آن خاک است جبریل امین با صد نیاز
 آمدی بهر طوافش بر زمین از (۱۷) آسمان
 یثرب آن خاک است پیش از خلق آدم صبح و شام
 بهر طوافش آمدندی زمره روحانیان
 از خیال اینکه (۱۸) خواهد گشت جای دوست بود (۱۹)
 پیشتر (۲۰) از آبدانی قبله گاه انس و جان
 هست اکنون خوابگاه او خجالت بین که من
 سالها بگذشت از عمر و (۲۱) نکردم طوف آن
 (خالد) تا کی نشینی در خجالت منفل
 خیز و گرد مرقش برکش فغان از سوز دل

بند چهارم

السلام ای چهره ات شمع شبستان وجود
 السلام ای قامت سرو بهارستان جود
 السلام ای آنکه تا آرامگاهت شد زمین
 هست خاک تیره را صد ناز بر چرخ کبود
 السلام ای آنکه برتر پایه هر برتری
 صد هزاران ساله راه (۲۲) از ساحت قربت فزود

-
- (۱۷) از : (طا) و .
 (۱۸) اینکه : (مع) آنکه .
 (۱۹) بود : (مع) او .
 (۲۰) پیشتر : (طا) پیشتر .
 (۲۱) عمر و : (مع) عمر .
 (۲۲) ساله راه : (مع) سال و ماه .

السلام ای آنکه بر ظلمت نشینان عدم
از تو شد گنجینه نور عنایترا گشود

السلام ای آنکه بهر کوری چشم دلان^(۲۳)
گرد نعلینت جواهر سرمه اهل شهود

السلام ای آنکه اعجازت یکی از صد هزار
برتر از گنجایش فسحت گه گفت و شنود

السلام ای آنکه پیش از خلق آدم سالها
روی در محراب ابرویت ملائک در سجود
من کجا و حد تسلیم تو (یا خیر الانام)
از خداوند جهانت باد هر دم صد سلام

بند پنجم

ای پناه عاصیان سویت پناه آورده ام
کرده ام بی حد خطا و التجا آورده ام

بوده ام سرگشته^(۲۴) تیه ضلالت سالها
این زمان رو سوی خورشید هدی آورده ام

هست مارا در جهان جانی و ای جان جهان
و انهم از تو چون توان گفتن فدا آورده ام

---

(۲۳) بهر کوری چشم دلان : (طا) بر کوری چشم نادلان . (مع) بر کوری چشم بددلان .

(۲۴) سرگشته : (طا) سرگشته و .

تو طیب عالمی من دردمند دل فگار
 رو بدرگاهت بامید دوا آوردهام
 زاده ره بردن بدرگاه کریمان ناسزا است
 شادم ار رو (۲۵) بر درت بی‌زاد (۲۶) راه آوردهام
 کوه بر دوش از گناه و رخ ز خجلت همچو کاه
 دارم امید زوال کوه و کاه آوردهام
 شستنش را يك نم از دریای لطفت بس بود
 گرچه دیوانی چو روی خود سیاه آوردهام
 گر بځاك درگهت سایم جبین ای جان پاك
 آنچه خضر از آب حیوان یافت من یابم ز ځاك

بند ششم

سرور عالم من دل داده حیران توام
 واله و (۲۷) سرگشته سودای هجران توام
 شاه تخت قاب قوسینی تو ، من کمتر گدا
 کی بود یارای آن گویم که مهمان توام
 رحمت عام تو آب زندگی ، من تشنه‌ای
 مرده بهر قطره از آب حیوان توام
 دیگران بهر طواف کعبه می‌آیند و من
 سو بسو افتاده کوه و بیابان توام

(۲۵) ار رو : (طا) آرو .

(۲۶) بی‌زاد : (طا) بی‌زاد و .

(۲۷) واله و : (طا) واله .

دوش در خوابم نهادند افسر شاهی بسر
 گویا پا می‌نهد (۲۸) بر فرق دربان توام
 (جامیا) ای بلبل داستان سرای نعت دوست
 این سخن بس حسب حال آمد ز دیوان توام
 بر لب افتاده زبان گرگین سگی‌ام تشنه لب
 آرزومند نمی از بحر احسان توام
 نفس و شیطانم به پیشست آبرو نگذاشتند
 حق آنانی ز وصلت کام دل برداشتند

بند هفتم

حق آنانی که تادر قید هستی بوده‌اند
 دم بدم در جستجوی خواهشت افزوده‌اند
 هوشیارانی که در امر خرد زو خیره‌اند (۲۹)
 لب بتصدیق تو از روشن دلی بگشوده‌اند
 شهریاران مرقع‌پوش بی (۳۰) تخت و کلاه
 کافسر شاهی ز شاهان جهان پر بوده‌اند
 غمگسارانی (۳۱) نهاده گردن اندر زیر تیغ
 در سر و کار وفایت بذل جان بنموده‌اند

(۲۸) می‌نهد : (طا) می‌نهند .

(۲۹) خیره‌اند : (طا) ؛ (طلا) خیره بود .

(۳۰) بی : (مع) با .

(۳۱) غمگسارانی : (طا) غمگسارانرا .

روزه‌دارانی بجهد از صبح تا هنگام شام
یافته نانی و در راه خدا بخشوده‌اند

(خالد) دلداده‌را آینهء دل ده جلا
نفس و شیطانش برنگ معصیت آلوده‌اند (۳۲)

در شمار آن کسانی آر که روی نیاز
سالها راه وصال‌ترا بجان پیموده‌اند

بو (۳۳) که از لطف تو ای سرچشمهء انعام عام
کارش آرایش پذیر آید بحسن اختتام

- ۲ -

درودی کز نسیمش ملک تاتار
خورد خون همچو دل از طرهء یار

سلامی کز شمیمش بوی رضوان
شود سرگشته چون جان بهر جانان

پس از عجز از سپاس ایزد پاک
بود بر جان شاهنشاه لولاک

پس آنکه باد بر یاران جانیش
بتخصیص آنکه میگویند ثانی (۱)

---

(۳۲) ثم بهیته له نوسخه‌ی (طا) دا له‌باش بهیتی پاشه‌وه‌یه‌تی .
(۳۳) بو : (طا) تو .

- ۲ -

(۱) ثانی : (مع) نامیش .

- ۲ -

از پس ^(۱) حمد ملك ذوالجلال
بعد درود مه برج کمال
به که به اوصاف شه دادگر
خامه کنم رشك ده نی شکر
آن شه دریا دل والا تبار
داور دارا سیر و جم وقار ^(۲)
کوه شرف کان سخا و هنر
هر که شود از کرمش بهره ور
رتبهء عالیش بدانسان شود
تاج سرش صیقل کیوان شود
کشتیء تن در یم ^(۳) احسان او
خرد کند موجه طوفان او
خضم خجل گشته بشمشیر او
چرخ سراسیمهء تدبیر او ^(۴)
هر که ^(۵) برد ^(۶) سر بدر از امر او
خورد دو سیلی ^(۷) ز کف قهر او

- ۳ -

- (۱) از پس : (طا) از پس که .
(۲) ثم به یته له (مع) دا نی به .
(۳) در یم : (طا) داریم .
(۴) ثم به یته و بهیتی پیشوو له (مع) دا نین .
(۵) هر که : (مع) خواست .

اینکه برو چشمهء شمس و قمر
 مانده نشان بسته ز جوزا کمر
 شاهد اقبال در آغوش او
 صد کی و جم غاشیه بر دوش او
 عالم و رغبت ده ارباب شرع
 ارض و سمائی است ^(۸) باصل و بفرع
 گشت ز همنامی او پیش از این
 آتش نمرود چو خلد برین
 تا زده آن مهر عدالت علم
 رخت برون برده ز عالم آلم
 باز به کنجشك دهد دانه را
 شمع نسوزد پر پروانه را
 الغرض از غایت امن و امان
 داغ نهد بر دل نوشیروان
 مهدی اگر گردد از این باخبر
 (یحسبه سنّة خیر البشر)
 بانی این بلدهء جنت نهاد
 رشك ده روضهء (ذات العماد) ^(۹)

(۶) برد : (طا) کشد . (طلا) کشید .

(۷) سیلی : (طا) سلی .

(۸) سمائی است : (طا) سما نیست .

(۹) له نوسخه‌ی (مع) دا له سرهم بهیته نووسراوه : « مراد از بانی بلده
 سلیمان پاشای بابان است » واته : مذهب است اه دوست‌گیری شاری
 سلیمانی سلیمان پاشای بابانه .

بسکه فرح میدهد این بوستان^(۱)
حافظ شیراز بلاغت نشان

بیند اگر يك تفست جای خویش
نسخ کند نعت مصلاى خویش
کرد خرد ختم سخن این چنین :
(اِنَّكَ فِيْهَا كَلِمِنَ الْخَالِدِيْنَ)

- ۴ -

خداوندا بحق اسم اعظم
بنور سید اولاد آدم

بسوز سینه صدیق اکبر
بسلمان و بقاسم بار دیگر

بشاه صفدر کرار حیدر
که از نیروش وا شد باب خیر

نبد فصلی بروز^(۱) کارزارش^(۲)
ز عزرائیل و ضرب ذو الفقارش

---

(۱۰) بوستان : (طا) ؛ (طلا) گلستان . له نسخه‌ی (مع) دا له سهر نهم به‌یته
نوسراوه : « مقصودش از (بوستان) (چهارباغ پاشائی) است که الحال
ویران است » . واته : مبه‌ستیشی له (بوستان) (چوارباغی پاشا) به که
نیستا ویرانه .

- ۴ -

(۱) بروز : (طا) هنر .

(۲) کارزارش : (طا) در کارزارش .

بآن سرو گلستان نبوت

بآن شمع شبستان فتوت

حسن کز محض لطف و خیرخواهی^(۳)

فرود آمد ز تخت پادشاهی^(۴)

بآن نوباوہ باغ رسالت

بآن یکتای میدان بسالت

حسین آن سرور جمع سعیدان

سپہسالار افواج شهیدان

بآن چشم چراغ اهل ینش

که بر وی بد مدار آفرینش

علی بن الحسین آن زین عباد

که بد از غیر ذات بخت آزاد

بآن کان صفا و منبع نور

که بود اندر قباب عز مستور

محمد باقر آن کوه مفاخر

که از تحریریش گفتند باقر

بحق مجمع البحرين انوار

که شد اورا ز صدیق و علی یار

امام صادق و مصدوق جعفر

که این دو منصب اورا شد میسر

---

(۳) لطف و خیرخواهی : (طا) لطف خیر خواهش .

(۴) پادشاهی : (طا) پادشاهش .

بحق جمله اهل بیت اطهار (۵)
 کلان و خرده ، مرد و زن بیکبار
 که هر يك كشتی بحر یقینند
 چه كشتی لنگر روی زمینند
 بدان سرمست صهبای محبت
 که بد غواص دریای مودت
 شه ارباب عرفان (۶) قطب بسطام
 که در این ره نزد چون وی کسی گام
 به شرب بوالحسن از جام عشقت
 که بد شایسته اقدام عشقت
 به حق بوعلی آن قطب فایق
 به خواجه یوسف آن غوث الخلاق
 به عبدالخالق آن البرز تمکین
 امام پیشوایان ره دین
 که پا ننهاد آن فرخنده اختر
 بجز اندر قدمگاه پیمبر
 بحق خواجه عارف کان معنی
 به محمود آن شه انجیر فغنی
 بتمکین عزیز آن پیر نساج
 که بر چرخ برین سود از شرف تاج

(۵) اطهار : (طا) کبار .

(۶) شه ارباب عرفان : (مع) رئیس عشقبازان .

بحق خواجه بابای سماسی
 بآن خورشید برج حق شناسی
 امیر سید کلال آن پیر کامل
 که فکر غیر نگذشتیش در دل
 بحق پیر پیران بخارا
 کزو شد سنگ خارا زر سارا
 بهاء الدین والدنیا محمد
 که این راه هدا زو شد مهده
 به بی نقشی چو (۷) کردی سربلندش
 نهادی نام شاه نقشبندش
 ز بس از وی گره از کار وا شد
 خطابش خواجهء مشکل گشا شد
 بقطب حق علاء الدین عطار
 که از عالم گشادی قفل اسرار
 به آن پیری که چرخ آمد مقامش
 ازان یعقوب چرخي گشت نامش
 به حق آبروی پیر احرار
 کزو زیب دگر بگرفت این کار
 چه (۸) گویم من ز وصف آن گرامی
 دری وصفش چنین سفته است (جامی) :

---

(۷) چو : (طا) چه .

« مقام خواجه برتر از گمان است
برون از حد تقریر و بیان است »

« دلش بحری است ز اسرار الهی
از و یک قطره از مه تا بماهی »

بخواجه زاهد آن پیر صفا کیش
بجانبازی مولانای درویش

به حق خواجهگی کاندلر بدایت
نمودی درج اسرار نهایت

به آن مهر سپهر ارجمندی
ختم خواجهگان نقشبندی

که صهبای محبتر است ساقی
در دریای عرفان خواجه باقی

به آن سیار سیر بی نهایت
به آن سرهنگ ارباب درایت

به آن ینبوع اسرار نهانی
که کس او را نمیداند تو دانی

به آن دریای ذخار ^(۹) معانی
به آن شهباز ^(۱۰) اوج لامکانی

---

(۸) چه : (طا) چو .

(۹) دریای ذخار : (مع) ذخار دریای .

(۱۰) شهباز : (طا) سالار .

بنور دیده فاروق احمد
 کزو شرع محمد شد مجدد (۱۱)
 ز نورش شد سواد هند روشن
 وزو سرهند شد وادی ایمن (۱۲)
 چراغ محفل باریک بینان
 سپه سالار فوج پاک دینان
 نسجد هر که داند ارتقای
 نگاه (۱۳) هیچ کس با نقش پایش
 بهر دو دیده آن غوث قیوم
 سعید عروة الوثقای معصوم
 بشیخ عبدالاحد آن نجم ثاقب
 محمد عابد والا مناقب
 بسیف الدین و سید نور محمد
 بشمس الدین حبیب الله ارشد
 به پیر ما که هست اندر زمانش
 هدایت حصر اندر آستانش
 نشد جز بندگی آرامگاهش
 ازان شد نام عبدالله شاهش

---

(۱۱) مجدد (طا) : مجدد .

(۱۲) ثم بهینه و بهیتی پیشه‌وهی له (طا) و (طلا) دا له شوینی به‌کدان .

(۱۳) نگاه (طا) : نگاه .

نگویم از کمالاتش که چون است
ز هر وصفش که اندیشم فزون است

غریب و بی کسم بر من بیخشای
چو کس مشکل گشا نبود تو بگشای

دری بگشای از خوشنودی خویش
برین سرگشته مهجور دل ریش

بهر کس کز کرم کردی نگاهی
دو عالم را نمی سنجد بکاهی

ز بحری کز فیوضت گشت ریزان
ز عین مکرمت بر این عزیزان

برحمت رشحهء هم بر (۱۴) دل من
اگر ریزی شود حل مشکل من

ز من هرگز نشد کاری که باید
گنه زینسان (۱۵) بگفتن در نیاید (۱۶)

ز اعمال بد خود شرمسارم
نه طاعت نه زبان عذر دارم

چو بر خود بینم از بس شرمساری
بدوزخ خوشترم از رستگاری

---

(۱۴) هم بر (مع) اندر .

(۱۵) زینسان (طلا) : زانسان .

(۱۶) بگفتن در نیاید : (مع) که در گفتن نشاید . (طلا) که در گفتن نیاید .

پیامرز و می‌رس از کار خامم
 بر سوابی نیززد انتقامم
 اگرچه بس ستم بر خویش کردم
 قباحتهای از حد بیش کردم
 چو می‌اندیشم از دریای جودت
 خوشم با این همه نقض عهودت
 بمحض فضل تو امیدوارم
 تو خود فرموده‌ای آرمزگارم

- ۵ -

پی‌گلگشت در فصل بهاری
 گذشتم ^(۱) بر بساط جویباری ^(۲)
 نگه کردم که مرغ گلستانی
 نوا سنجند در ^(۳) مرثیه خوانی
 تذرو از مد آهش سرو بر سر
 بدل بیم ^(۴) فراقش ^(۵) گشته یکسر ^(۶)

- ۵ -

- (۱) گذشتم : (طا) گذاشتم .
 له نوسخه‌ی (مع) دا له‌سهر ئهم پارچه‌یه نووسراوه : « در مرثیه شیخ
 عبدالکریم که استاذ خودش بوده است ، الحال در تپه وسط شهر
 سلیمانیه مدفون است فرموده است » . واته : له لاوانده‌وه‌ی شیخ
 عه‌بدولکه‌ریمدا فرموویه‌تی که ماموستای خۆی بووه و ئیستا به‌سهر
 گردیکه‌وه نیژراوه که که‌وتووه‌ته ناوه‌زاستی شاری سوله‌یمانی‌یه‌وه .
 (۲) جویباری : (طا) ؛ (طلا) مرغزاری .
 (۳) در : (طا) از .

کشیده قمری از اندوه جان کاه
 زبان در (ائما أشکو الی الله)
 نهاده سر بزانو بید مجنون
 سخنگو سوسن اندر هجو ^(۷) گردون
 گل سوری گریبان چاک کرده
 پریشان سبزه رو بر ^(۸) خاک کرده
 گرفته ابر و خاک و باد و مه تاب ^(۹)
 کند فریاد و کف بر سر زند آب
 چنان گشته است فرگس مست و محزون
 تو گویی گاو چشمش داده افیون
 بنفشه دال گشته از ^(۱۰) ظلم
 زبان لاله لال است از تکلم
 سمن میکند ^(۱۱) از ^(۱۲) بیداد طاعون ^(۱۳)
 بناخن خال روی ^(۱۴) آسمان گون

- (۴) بیم : (طا) بینم .
 (۵) فراقش : (مع) فواقش .
 (۶) یکسر : (مع) کمتر .
 (۷) هجو : (مع) هجر .
 (۸) سبزه رو بر : (طا) ؛ (طلا) بر سر خود .
 (۹) نه م نیوه به پته له (مع) دا بهم جزیره به :
 گرفته آه خاک از باد مهتاب
 (۱۰) از : (مع) بر .
 (۱۱) میکند : (طا) ؛ (طلا) بر میکند .
 (۱۲) از : (طلا) ز .
 (۱۳) طاعون : (مع) ماعون .

یکی از سبزه پوشان در ^(۱۵) گلستان
 پیاسخ تر زبان شد همچو مستان
 که بحر علم و دانش کوه عرفان
 بیرج زهد و تقوی مهر رخشان
 سلاله (صاحب الخلق العظیم)
 (امام العالم ^(۱۶) عبد الکریم)
 ز چشم دهر شد خورشید و ش گم
 ازان تر دامنم از اشک ^(۱۷) شبنم
 بزیر خاک گنج آسا چو پی برد
 ز رشک ارض گردون خون دل خورد
 (دَعَتْ يا لَيْتَنِي كُنْتُ تَرَابًا)
 (لعلَّ الی بعد الموت آبا ^(۱۸))
 بجنّت جای کرد آن قطب کامل
 بنات النعش و ش گردش افاضل
 (بنی تأریخهم ربی الرحیم)
 (کهاکم خالداً داری ^(۱۹) النعیم) ^(۲۰)

-
- (۱۴) خال روی : (مع) خال ورد . (طا) خالی و رو .
 (۱۵) در : نهم و شهیه له (مع) دانی به .
 (۱۶) العالم : (طا) عالم .
 (۱۷) اشک : (طا) اشک و .
 (۱۸) آبا : (طا) ایابا . (مع) آبا .
 (۱۹) داری : (طا) دار .

(۲۰) نهم نیوه به پته به حوروونی نه بجد نه کاته ۱۲۱۳ و شیخ عهبدولکه ربمی
 به رزنجه بی پیش لهم ساله دا کوچی دواایی کردوه ، که واته نه و نوسخانه

فغان از جور این خونریز فرهاد
 ستون بیستون (۲۱) همت افتاد
 کسی چون او به فن حق پرستی
 نگشته ثبت در دیوان هستی
 کلام و زیج و حکمت با نجومش
 بدی يك قطره از بحر علومش
 چنان آگه بد از اسرار تنزیل
 تو گویی اوستادش بود جبریل (۲۲)
 ز موج فکرش گردون حبابی
 ز علمش لوح يك حرف از کتابی
 شدی محو ار (۲۳) دوصد چون (گلشن راز)
 بلا فکر و توقف گفتیش باز
 غرض علمی نبی در دهر (۲۴) فانی
 که در وی باشد اورا هیچ ثانی
 اجل تا دام بر مردم نهاده
 چنین صیدی (۲۵) بدامش کی فتاده

هه لهن که (ی) که یان له سر (دار) هوه تیدا نی یه و بهم پی یه (داری) و (النمیم)
 نه بن به موبته دا و خه بهر .

(۲۱) بیستون : (طا) بیستونرا .

(۲۲) نه م به یته له (طا) دا نی یه .

(۲۳) ار : (طا) ؛ (مع) از .

(۲۴) دهر : (طا) ؛ (طلا) دیر .

(۲۵) صیدی : (طا) ؛ (طلا) مرغی .

سزد گر چرخ ازین ماتم (۲۶) ستیزد
 دوصد پروین ز مهر و ماه ریزد
 ز بس بارد ز پشم اختران (۲۷) خون
 که گردد بیستون (۲۸) چرخ گلگون
 بیا (خالد) بشکر ایزدی کوش
 ز صهای تحمل جرعه نوش
 لباس گریه (۲۹) را یکباره کن شق
 روانش را روان کن رحمت حق
 نماند هیچ کس در زیر گردون
 اگر شه گر گدا ، گر نیک و گر دون

- ۶ -

بوعلی گفت آن حکیم پر خرد
 آدمی را هفت علت هست بد
 فالج و عرق النساء ، کم شهوتی
 باد قولنجی کزان در زحمتی
 همچنان باد بواسیر اسیر
 مردمان را زود گرداند اسیر

-
- (۲۶) ازین ماتم : (مع) ماتم زین .
  - (۲۷) اختران : (مع) ارغوان .
  - (۲۸) بیستون : (طا) بیستون این .
  - (۲۹) گریه را : (طا) کبر را .

درد پشت و درد دندان هفتمین
 نیست ازین هفت درد درد سهمگین
 يك دواى گويست بشنو ز من
 تا كه گردى سرفراز انجمن
 جوز و بازباز و قرقل ، قاقله
 دارچینی ، سعد هندی ، آمله
 سنبل خوش بوى داخل كن در او
 تا دماغ تازه گرداند ز بو
 انگين خام را يك جوش ده
 كف از او بستان و يك ساعت بنه
 نام آن معجون جاويدان بود
 بهر آن هفت دردمان بود^(۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) له ده سنووسه كهى (مع) دا كه تنها نهو نهى پارچه شيمرهى تياپوو ، له
 داوینى شيمره كانه وه به فارسى نووسراوه : « اجزاها همه مقابل باشند
 و انگين برابر همه باشد ، مجرب است » . واته : به شه كان هموو
 نهوندهى يهك بن و نهوندهى هموويشيان ههنگوين بن ، تاقي كراوه نه وه .

مخمسات

- ۱ -

بجز تو خاطر این بو الهوس نمیگیرد
بگوش خفته صدای جرس نمیگیرد
سوای شهد انیس مگس نمیگیرد
دلم بغیر تو الفت بکس نمیگیرد
چو بلبل است ^(۱) که جا در قفس نمیگیرد

★ ★ ★

چو عشق مغز بود عقل پوست نتوان کرد
به پند زاهد فردوس ترك دوست ^(۲) نتوان کرد
بقول مدعی ار صد نکواست نتوان کرد
بحرف زشت بدان ^(۳) ترك دوست نتوان کرد
کسی که دل بکسی داد پس نمیگیرد

- ۱ -

-
- (۱) بلبل است : (طلا) بلبلی است .
(۲) فردوس ترك دوست : (مع) فردوس پوست . (طلا) ترك فردوس دوست .
(۳) زشت بدان : (مع) مدعیان .

مخمس بر غزل مولانای جامی

- ۲ -

گرچه در صورت ذرات جهان جلوه گری
گاه در حور نماینده و گه در بشری
لیک چون ذات تو از ژنگ^(۱) حدوث است بری
نه بشر خوانمت ای دوست نه حور و نه پری
این همه بر تو حجاب است ، تو چیزی دگری

★ ★ ★

دلبری از تو و خوبان^(۲) جهانند حجاب
بحر زخاری^(۳) و هرچه^(۴) نه تو^(۵) مانند حجاب
عین انواری و غیر تو بود تاب سراب
نور پاکی و فسانه است^(۶) حدیث گل و آب
لطف محضی و بهانه است لباس بشری

★ ★ ★

نبود جای سخن نکتهء محبوبی تو
نیست میدان خرد ساحت محبوبی تو
مر ترا زبید و شرح^(۷) دل آشوبی تو

- ۲ -

- (۱) ژنگ : (مع) رنگ .
(۲) خوبان : (مع) خواب .
(۳) بحر زخاری : (مع) بخرد خواری .
(۴) هرچه : (طا) از هرچه .
(۵) نه تو : (طا) غیر تو . (مع) تو نه .
(۶) فسانه است : (طا) ؛ (طلا) فسانست .
(۷) شرح : (مع) شمع .

حد اندیشه نباشد صفت خوبی تو
هرچه اندیشه کند خاطر ازان خوبتری

***

بهمه ذره بود نسبت و پیوند ترا
در همه چیز عیان دیده خردمند ترا
لیک در هردو جهان نیست چو مانند ترا
هیچ صورت نتواند که کند بند ترا
در صور ظاهری اما نه اسیر صوری

***

نیست بی سوز تو در روی زمین^(۸) هیچ دلی
نیست بی عکس رخت در چمن دهر گلی
نیست بی نشأء عشقت بخرابات ملی
جلوه حسن تو از شکل مبرا است ولی
میتوانی که بهر شکل کنی جلوه گری

***

نیست آن کوس (أنا الحق) زده منصور ، توی
به نیاز (آرنی) نعره زن^(۹) طور توی
متجلی^(۱۰) تو و^(۱۱) جوینده آن نور توی
در^(۱۲) مرایای قظر ناظر و منظور توی
وحدت ذات تو از وهم دویی هست بری

---

(۸) روی زمین : (مع) هردو جهان .

(۹) نعره زن : (مع) نعره زنان .

(۱۰) متجلی : (طا) متجلی و . (مع) بتجلی .

(۱۱) تو و : (طا) تو .

★ ★ ★

خوبی و عشق بود خاص تو در کون و مکان
گاه در شیوه یوسف شوی ای دوست عیان
گاه در کسوت یعقوب برویش نگران
میکنی جلوه نخست از رخ خوبان جهان
وانکه از دیده عشاق درو مینگری

★ ★ ★

(خالد) دعویء صاحب نظری چند آخر
هان نگردي بير اهل حقیقت (۱۲) کافر
گوش کن نکته آن سر فنارا ناشر
گر تو از دیده عشاق نگردي ناظر
کیست (جامی) که کند دعویء صاحب نظری

- ۲ -

ای وصل تو اعظم امانی
سرمایه عیش کامرانی
گر بی تو بعر جاودانی
يك لحظه زیم بشادمانی
یا رب نخورم بر از جوانی

★ ★ ★

در بحر غم فتاده مشکل
کشتی رسدم دمی بساحل
برباد شدیم ز آتش دل

---

(۱۲) در : (طا) ور .

(۱۳) حقیقت : (مع) طریقت .

شد ز اب دو چشم خاك تن گل
افسوس تو حال ما ندانی

★ ★ ★

بی مهر رخ تو شام^(۱) هجران
ریزم چو سپهر خون بدامان
صد چاك كنم ز غم گریبان
لیکن چو نمیرسد بسامان
مقصود چه سود خون فشانی

★ ★ ★

پیوسته چو غنچه میخورم خون
هر گوشه رود ز دیده جیحون
دامن شده ز اشك^(۲) سرخ گلگون
بی قد تو لیک سرو موزون
مارا چه هوای گلستانی

★ ★ ★

گر زیسته‌ایم بی وصال
غرق عرقیم ازین خجالت
اما بدو ابروی هلاکت
این نیست حیات بی جمالت^(۳)
مرگ است بنام زندگانی

★ ★ ★

- ۲ -

- (۱) رخ تو شام : (طا) توام بشام .
(۲) ز اشك : (طا) اشك .
(۳) جمالت : (مع) وصال .

بی (۴) صبر و شکیب داشت يك چند
 ریش دل خویش (۵) آرزومند
 با هجر تو تا گرفت پیوند
 ای من بخیال از تو خرسند
 بیرید ز دوستان جانی

★ ★ ★

(خالد) ز دو دیده خون (۶) سارا
 میبار نهان و آشکارا
 زان ابر نهال مدعارا
 شاداب همی نما خدارا
 تا بار دهد همانکه دانی

★ ★ ★

یا رب بمگردان افلاك
 یا رب بشه سریر لولاك
 از غیر تو رستگان بی باك
 پیش تو شفیع آورم تاك
 بار دیگرم بدو رسانی

★ ★ ★

---

(۴) بی : (طا) ؛ (طلا) با .
 (۵) ریش دل خویش : (مع) ؛ (طلا) خویش دل ریش .
 (۶) خون : (مع) نور .

قطعات

- ۱ -

از وحی سخن نیست دیگر کیست که چون تو
در فتح معارف زده بر لوح قلمرا
زین بیع و شرایبی که تو کردی چه بجا بود
گر در حق تو بیع نمودند سلمرا
افسوس که استاد دوم نیست که بیند
سرگشته‌تر از چرخ نهم عقل دهمرا^(۱)

- ۲ -

عبد رحمن شیر میدان شاه گردون جاودان
با عموم^(۱) شهرتش مهراست مانند سها
طوب اودروار را چون بر عراده تکیه داد
پاره شد خیماره‌وش قلب عدو زین اعتنا

- ۱ -

(۱) نهم پارچه به له (مع) دانی به .

- ۲ -

(۱) با عموم : (طا) باد عموم .

حسب حال خصم ملهم گشت تأریخش بدل
« دشمن بد چون رهد از شیر یا از اودها » (۲)

- ۳ -

بود پیش از کار حارث نام دیو بد سرشت
پس بهر (۱) گردون و را نام دگر شد (۲) سرنوشت
عابد و زاهد بد و او اب در چارم منیب
خاشع و شاکر مطیع است و عزازل در بهشت
خواند ابلیسش خدا یعنی ز رحمت ناامید
چون ز گلزار بهشتش راند و در تهرین بهشت

- ۴ -

فرید دهر ملا صالح زاد
که تا بد داد علم و فضل میداد
روانش بود مرغ گلشن قدس
روان شد سوی نزهتگاه خود شاد
ستون علم و عمان معانی
همه استادها را بود استاد

---

(۲) ثم نیوه به یته به حوروونی نه بجد نه کاته ۱۲۲۳ که به سالی هجری
میژووی نهو سه رکه و تنه ی مه بدولر ه حمان پاشایه که شیعه ره که باسی
نه کا .

- ۳ -

- (۱) بهر : (مع) همه .
(۲) شد : (مع) بود .

رقم زد خامه تاریخ وفاتش
« که از پا آن ستون علم افتاد »^(۱)

- ۵ -

یا خیالت را بگو تا رو بگرداند ز من
چون به^(۱) بستر آرزوی خواب باشد بی توام

یا بر آسایم دمی یادی فرومیرد مگر
آتش افروخته در استخوان پهلوم

من بدانسانم که دانستی ز هجرات ولی
بازگشتی هست مر وصل ترا ای مه روم

- ۶ -

چار جنت بود درین دنیا
همه زیبا و شهرمه ایام

در سمرقند سفد و در بصره
هست نهر ابلهء بدرام

شعب بوان بفارس در شیراز
غوطه باشد بهشتکی در شام

- ۴ -

(۱) نهم پارچه‌یه له (طلا) و (طلا) دا نی‌یه . نهم دوا نیوه دیره به حوروونی
نهمجهد نه‌کاته (۱۲۰۵) که نه‌یج سالی کوچی دواایی نه‌و مه‌لا صالحه بی.

- ۵ -

(۱) به : (طلا) ز .

- ۷ -

ای از مژمات غرقه بخون استادم
وز خط تو در قید جنون استادم
دلدادمه دلداری خمار آلودت
عالم همه وز ^(۱) جمله فزون استادم
شیدای دو آهوی شکار اندازت
صد چون من و صد هزار چون استادم

- ۸ -

بی روی تو رفت طاقت از دل
در دست نمائد اختیارم
جز شوق وصال روی خوبت
نبود بدل حزین و زارم ^(۱)
از هجر تو جان رسید بر لب
رحمی بنما بحال زارم

- ۹ -

مهجور و زبان بسته و ^(۱) سرگردانم
رنجور و جگر سوخته و حیرانم

- ۷ -

(۱) وز : (مع) از .

- ۸ -

(۱) حزین و زارم : (طلا) حزین قرارم .

از چشم تو چشم التفانی^(۲) دارم
گر پای نهی بچشم جان افشانم
دلناده دیده توام گر قدمی
بر دیده نهی ثار جان افشانم

★ ★ ★

- ۹ -

(۱) بسته و : (طا) بسته .

(۲) التفانی : (مع) انتظاری .

رباعیات

- ۱ -

چیست بر آن کس که بوید خاک سالار عرب
می‌نبوید تا ابد بویای پر عطر و طرب^(۱)

بر سرم چندان مصیبت ریخت از هجران او
گر بریزد فی‌المثل بر روزها گردند شب

- ۲ -

هرچند دل ز محنت ایام داغ یافت
رمزی ز داغهای قره اچداغ^(۱) یافت

اما چو دیده راه وصال است^(۲) وصل را
وهم^(۳) آن خیال کرد و ز داغش فراغ یافت

- ۱ -

(۱) طرب : (طا) عبیر .

- ۲ -

(۱) قره اچداغ : (طا) ؛ (طلا) قره‌جمداغ .

(۲) راه وصال است : (طا) ؛ (طلا) براه وصال است .

(۳) وهم : (طا) هم . (مع) مرهم .

- ۳ -

سینما گرفتد ره بر در ^(۱) آن سرو دلجویت
بگو ای زمره شیرافکنان نخچیر آهویت
ز طول مدت هجران و شام ^(۲) محنت دوری
تو مانی زنده (خالد) گشت قربان دو ابرویت

- ۴ -

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد
ور بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به آغشته خون باد

- ۵ -

ای آنکه ز کنهت ^(۱) همه کس حیرانند
دیوانه و دانا به برت یکسانند
(القصه) ز تو غیر تو کس واقف نیست
نازم به تقدس تو ای بی مانند

- ۳ -

- (۱) بر در : (مع) در بر .
(۲) شام : (طلا) رنج .

- ۵ -

- (۱) کنهت : (طا) نکهت .

- ۶ -

امروز که منزل نصیبین گردید
از داغ غمت نصیب من این ^(۱) گردید
دوری ز سر کوی تو از من دوراست
اما چه توان کرد نصیب این ^(۲) گردید

- ۷ -

خورد در نافه خون ^(۱) مشک ختن از رشك گیسویش
نهد سر در قدم سرو سهی از قد دلجویش
اگر زاهد بخواب آن شوخرا بیند یقین دامن
نسازد سجده گه هرگز بجز محراب ابرویش

- ۸ -

واله شوق جمال دوستان
بی نصیب از گشت باغ و بوستان
بنده و امانده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هندوستان

- ۹ -

قاضیء مانند ملا مصطفی در سرزمین
نیست ، قاضی خود بود ^(۱) چون دیگران شاهد برین

- ۶ -

- (۱) نصیب من این : (طا) ؛ (طلا) دلم نصیبین .
(۲) نصیب این : (طا) نصیبین .

- ۷ -

- (۱) در نافه خون : (طا) خون نافهء . (مع) در نافهء .

میستاند (۲) تا نیند نان او هرگز بخواب
خواب مستی از دو چشم دلبران نازنین

- ۱۰ -

سلامی جان فزا چون نشئه می
تحیاتی فزون تر زان پیایی
بران نوباهه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

★ ★ ★

- ۹ -

- (۱) بود : (طا) برد .
(۲) میستاند : (مع) میستانند .

فرد

- ۱ -

معما باسم علی

تا بخالت شد سر زلف آشنا
عالمی را عام شد درد و بلا

- ۲ -

به تاب و تب فتاد از تاب رویت این دل بی تاب
ز تاب کاکلت از سینه شد صبر و ز چشم خواب

- ۳ -

مظهر لطف صمدی (خالد) است
منبع فیض ابدی (خالد) است^(۱)

- ۴ -

معما باسم اسماعیل

نازم برعنا دلبری سالار هردو عالم است
بینم بیای اخترش افشاند تاج آدم است^(۱)

- ۳ -

(۱) نهم به یته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۴ -

(۱) آدم است : (طا) ؛ (طلا) عالم است .

- ۵ -

حالم رشك ده مجنون است
وز غمت دیده من جیحون است ^(۱)

- ۶ -

هراکوه مست صهای جنون است
همه کارش ز حیرت واژگون است

- ۷ -

معما باسم اسماعیل

دلربائی است مرا نیم نگاهش چو می است
در دل نه نود و یک چو نهی نام وی است ^(۱)

- ۸ -

(خالدا) کرد فلك قد ترا خم یعنی
که ازین در بیقین وقت برون رفتن تست

- ۹ -

براستی و بجید و بچشم بادامت ^(۱)
مفسراست ^(۲) بر اهل علم لفظ اقامت

- ۵ -

(۱) مجنون است ؛ جیحون است : (طا) ؛ (طلا) مجنون کن ؛ جیحون کن .

- ۷ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۹ -

(۱) بجید و بچشم بادامت : (مع) تجلد بگردن و ادامت .

(۲) مفسراست : (طا) ؛ (طلا) مفسراند .

- ۱۰ -

(خالد) اندر بهشت خالد باد
(بالنبی و آله الامجاد)

- ۱۱ -

ور^(۱) از نفس کسی چراغ افسرد
آن شمع شبستان شرف روشن باد^(۲)

- ۱۲ -

در مکتب دل سبق نباشد
این مسأله در ورق نباشد

- ۱۳ -

معما باسم احمد

طمع دارد ز جانان لطف سرمد
شهید کربلای عشق احمد

- ۱۴ -

سالار رسل کریم و امجد
شاهنشاه ملک دین احمد

- ۱۱ -

- (۱) ور : (مع) دور .
(۲) نهم به پته له چهند نامه به کی مهولانادا دووهمی چوارینه به که و کمسن
جیاوازیشی همیه . چوارینه که بهم جوریه :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاله
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

- ۱۵ -

از ضیق وقت و تنگی حال آفریده‌اند
مارا برای خوردن دل آفریده‌اند

- ۱۶ -

غوث عالم خواجه گردن‌فراز سربلند
یکه‌تاز عرصه تجرید شاه نقشبند

- ۱۷ -

خاکپای حضرت صدیق شاه نقشبند
(خالد) درمانده تقصیربار و مستمند^(۱)

- ۱۸ -

طمع دارد بفضل حی معبود
غلام خالد و صدیق و محمود

- ۱۹ -

مرید (خالد) درمانده زار
سمی شه^(۱) عیدالله احرار

- ۲۰ -

فریاد ز دست فلك^(۱) سنگین دل
بیداد ز بیداد مه مهر گسل

- ۱۷ -

(۱) نهم به‌یته و به‌یتی پیشوو له (طا)دا چوارخشته‌کی به‌کن .

- ۱۹ -

(۱) سمی شه : (مع) سمی شد .

- ۲۱ -

هست تعریفی ز تعریفات ^(۱) ای شیرین کلام
گناه حد و گناه رسم و گناه ناقص گناه تام

- ۲۲ -

غنی شد از تعلق حرف جر زاید ای همدم
(علا) ، (حاشا) ، (خلا) ، (لولا) و (کاف) و (رب) ، (و) ش هم ^(۱)

- ۲۳ -

دارد امید شفاعت از شفیع المذنبین
راجی لطف خدای هردو عالم شمس دین

- ۲۴ -

نام او اندر کلام حق مبین
(انّ الیاسَ لَمِنْ المرسلین) ^(۱)

- ۲۰ -

(۱) فلك : (مع) دلبر .

- ۲۱ -

(۱) تعریفات : (طا) تعریفات . (مع) تعریفان .

- ۲۲ -

(۱) نعم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۲۴ -

(۱) نعم بهیته و بهیتی (دارد امید شفاعت ..) تاد ، له (طا) و (طلا) دا
جوارخسته کی به کن .

- ۲۵ -

کی شکفت آید ز معروف و کرامتهای او
هفده رتبه از فلک چون برتر آمد جای او

- ۲۶ -

چون قمریء سرگردان کز جفت جدا ماند
از هجر سهی قدان در دشت زخم کوکو^(۱)

- ۲۷ -

روی زمین جمله زیرجد شده
زاغ و زغن آخر ابجد شده

- ۲۸ -

معما باسم لطیف

یک از یک چون فتد دو در میانه
شود نامت هویدا ای یگانه

- ۲۹ -

در مدح سید علی قاضی

شد چو ماه از نسل زهرا منجلی
اختر برج شرف سید علی

- ۳۰ -

---

(۱) زخم کوکو : (طا) ترنم گو .

- ۲۰ -

جدل با هزبر دمان ^(۱) می‌کنی
چنین میشوی ^(۲) چون چنان می‌کنی

- ۲۱ -

جلای آینه دل ز رنگ خود بینی
غلام حضرت ایشان محمد چینی

- ۲۲ -

صحن چمن و سایه بید و لب جوی
سر بر سر زانوی بت عربده جوی

★ ★ ★

- ۲۰ -

- (۱) با هزبر دمان : (طا) بما نیز هر زمان .
(۲) میشوی : (طا) ؛ (طلا) میشود .

بهشی کوردی

- ۱ -

ديسان ديارى دلبهري وەك مەشەلستان دا ديار
نوور بوون لەسەر كينوى ئوحوود تۆمار بە تۆمار ئاشكار
خۆش خۆش نەسىمى عەنبەرىن بێن خۆش دەكەتن سەرزەمین
ئەمما نە بۆی عەنبەرىن یا نافەیی میشكى تەتار
بێ وادە ئیشمو پۆو هەلات یا نوورى جانان سات بە سات
پۆشن دەكەتن سەریسات ، (فى اللیل یولج النهار)
پۆ بوو لە نوور دەشتی فەقا ، گۆیا حەیبی خۆش لێقا
(لیلە علی السطیح ارتقى ، من نورہ القاع استنار)^(۱)

- ۲ -

وہ ئەودال ئەکەم .. وہ ئەودال ئەکەم ..
تا کەى خۆم چون قەیس وہ ئەودال ئەکەم ..
بازووی دەرویشیم پۆ خەرخال ئەکەم
پۆشاکێن جە لۆنگ شا دەسمال ئەکەم

- ۱ -

(۱) ئەم پارچە شیمەرە تەنها لە (طا)دا هەبە لەگەڵ هەندێ هەڵەدا . بەبەرراورد
لەگەڵ بەك دوو دەستنووس ژاستمان کردوووە . لەوەش ئەچێ
ناتەواو بێ . مەولانا ئەم پارچە شیمەرەى لە مەدینەى مۆنەووەرە وتووە .

چه‌نی ده‌یری یان مال به چۆل نه‌که‌م
ته‌حصیل زۆزی به که‌شکۆل نه‌که‌م

فه‌ناییم به خاک سه‌حرای به‌ز نه‌که‌م
به‌و کانی و سیلاو دیده‌م ته‌ز نه‌که‌م

بیخ زیشه‌ی فمخل زه‌وقم په‌ی نه‌که‌م
چار گۆشه‌ی جیهان مه‌سکه‌ن ته‌ی نه‌که‌م

په‌ری به‌خت و یم خاک وه‌سه‌ر نه‌که‌م
یا مه‌ن هوو په‌ی سه‌د سکه‌ندمر نه‌که‌م

جه‌ قوم و عه‌شرت خۆم بیتزار نه‌که‌م
عزم وه‌ ئه‌ی کابل و قه‌نده‌هار نه‌که‌م

(خالید) بی زه‌فیق زۆز وه‌ شه‌و نه‌که‌م
چون تاف ئاوان ته‌رک خه‌و نه‌که‌م (۱)

- ۴ -

هامسه‌ران نه‌سه‌ب .. هامسه‌ران نه‌سه‌ب ..

مه‌حبووییم (۱) هه‌ن شای عالی ته‌سه‌ب ..

ئیسمش موحه‌مه‌د ، قوره‌یشی و عه‌رب

ئه‌داش ئامینه‌ کناچه‌ی وه‌هه‌ب

- ۲ -

(۱) نهم بارچه شیعره ، ئیمه بزانی ، یه‌که‌مجار له ژماره (۲۵) و ۲۶ ی (ده‌نگی
گیتی تازه) دا بلاوکر اوته‌وه که له ۸ ی حوزه‌یرانی ۱۹۴۶ دا ده‌رچوه .

- ۳ -

(۱) مه‌حبووییم : (مع) مه‌حبووب و یم .

ته مامی ^(۲) عومرش شه صت و سځ سالهن
 باب و باپيرش بځ طهرز و حالهن
 عه بدوللا ، عه بدولوطه لیب ، هاشم
 عه بدولمه نافهن ، بزانهش لازم
 نه کوتا و نه بهرز ^(۳) سپی و گه ندم گوون
 نه که وتنه سایهش نه پرووی دنیای دوون
 به وه لهد بی یهن جه مه ککه ی نه نوهر
 چل سال چاگه مه ند بی به پیغه مبه ر
 وه سیزده ی هه نی نه و خور جه مینه
 راهی بی ، کوچ کهر دشی وه مه دینه
 چوگه موقیم بی تا مودده ی ده سال
 مهر گش په ی ئاما جه لای بی زه وال
 بهرشی جه ^(۴) دنیای فانیی بی بنیاد
 نه بله ه که سیوهن دل پیش کهر و شاد
 صهد و بیست و چار هزار پیغه مبه ر
 سیصده و سیزده ره سول ره مبه ر
 ئیراهیم و نوح ، موسا ئولولعه زم
 عیسا و موحه مبه د بزانهش وه جه زم

(۲) ته مامی : (طا) تمامی .

(۳) نه بهرز : (طا) دراز .

(۴) بهرشی جه : (طا) بهرشی و جهی .

سەیدولکەو نەین ، خەتمولمور سەلین
جە ماسیوای حەق بیهتەر جە گردین

- ٤ -

قیلەم فیراقت ٠٠ قیلەم فیراقت ٠٠
ئارام سەندن سەودای فیراقت ٠٠

دل قەقنەس ئاسان جە ئیشتیاقت
تاقت تاق بۆرەن پەی ئەبرۆی تاقت

دوور جە قامەنت قیامەت خێزان
هیجرت شەراوەی جە هەنم بێزان

کاری پێم کەردەن مەحروومی زازت
نە کەردەن وە دل نیم نیکای زازت

قەدر عافیەت وە سەلت نە زانام
شوکرانەئە شە کەر زازت نە وافیام

سا غەم کۆی شادیم باد وە باد شاتۆ
تەمام ئینتیقام وە سەلت جێم ساتۆ

خاس خاس جە شیددەت نا ئیرەئە دووری
وە کۆی نوورە کەرد (١) سەرتاپای (نووری)

- ٤ -

(١) وە کۆی نوورە کەرد : (طا) کەرد وە کۆی نوورە .

- ۵ -

- یا فەرد ئەظم ۰۰ یا فەرد ئەظم !
- یا حەیی قەییووم ۰۰ یا فەرد ئەظم ! (۱)
- یا شەوندە ی نالە ی صوبح دەم !
- ئە پای بەندی یان بەندیخانە ی غەم !
- یا فەراژندە ی چەرخی موعەللەق !
- یا نیکارندە ی تۆ تاق ئەزەرەق !
- یا بانبی بونیان قوصوور و ئەیوان !
- ژفەت بەخش تەخت هەفت پایە ی کەیوان !
- بێزاد و ئەمیر ، بێخواب و بێخۆر !
- ئە عەرەض ، ئە جیسەم ، ئە زۆج ، ئە جەوهر !
- بینای بێدیدە ی ، شەوای بێگۆش !
- جە ئەسرار غەیب واقیف و خامۆش !
- بێهەمتا و بێمیشل ، بێشەرێک ، بێباک !
- جە غەیب موبەززا ، جە ئالایش پاک
- ئەقشەبەند لەوح صفحەیی هەستی
- ئەشەبەخش جام بادە ی سەرەستی !

- ۵ -

(۱) ئەم پارچە شیعەرە ی مەولانامان لەبەر نوسخە ی (مەلا فەتاحی کاکردەلی [مەف]) و (مەلا عەزیزی جوانزۆیی) نووسی یەو . نوسخە کان جیاوازی یان زۆر بوو ، مەودای باس کردنی هەموو جیاپی بە کانیان نەبوو ، بۆیە بە پیتی تیگەبەشتنی خۆمان هەردو نوسخە کەمان لە یەک دا و ئەم نوسخە بەمان لێ پێکەتێنان .

نظام دهندهی ټهرواح نه ټهجسام
ټهركيب كوټندهی ټهعضا نه ټهندام

- به ماه و خورشيد خهلعته بهخش نور !
- نومایندهی صوبه نه ټهوج دهيجوړ !
- بهرپاكوټندهی خهيمهی بیستوون !
- دهوران دهندهی باد بڼسكوون !

جهمین پز نور ماه مونهووه
نه طوژدهی گیسووی شهو نومایان کهر !

- تهټلیف دهندهی چار عونصور به هم !
- ظاهر كوټندهی وجود نه عهدهم !

- فروژندهی بهرق نه سینهی سهحاب !
- ټولقته دهندهی ټاتهش چهنی ټاب !

- شوعله بهخش نار ، پوژتهو ټهفزای نور !
- ژوژی دهندهی مل و مار و موور !

- فرمان دهندهی مولك و مهله كووت !
- شهه نشای ټیقلیم لاهووت و ناسووت !

- نهققاش نوقوش هه یوولا و صووهر !
- زدهضامه ند جه خیر ، با خه بهر جه شهز !

- زدهانندهی نوح نه طوف طوفان !
- خلاص كوټندهی یووسف نه زندان !

- ژۆی زهوشه ن به شهو ، شهو به ژۆ ئاوه ر !
- گه دايان به شاه ، شاه به گه دا که ر !
- جه شه ژ فيرعه ون موسا نه جات دهر !
- ئاتهش په ی خه ليل وه گولستان که ر !
- موونيس يوونس نه گيتجاو غه م !
- نه کو ی سهرانديب زههنوما ی ئاده م !
- هه مراز يووسف نه چاه که نعان !
- نه نيس يه عقووب نه به يتولته حزان !
- زهه بهر موسا به ئار شه جهر !
- به دهم عيسا مه رده زينده که ر !
- ئاقه بهر ئاوه ر جه سه نك خارا !
- نه سکه نده ر جا دهر نه ته خت دارا !
- که ره م که ر به لوظف به موسای عيمران !
- ئيعجاز به يضا و موعجيزه ی ثوعبان !
- زوباينده ی تاج نه فه رق شاهان !
- به خشاينده ی جاه وه صاحيب جاهان !
- ميفتاح نه بواب خه زانه ی غه يبي !
- ميشکات ضيای به زم لازه يبي !
- (خالق الأرواح ، فائق الاصابح) !
- (مفتاح النجاح ، مفتاح الفلاح) !

- گیرنده‌ی به‌هشت جه دست شه‌ددا !
- به‌رباد کوتنده‌ی قه‌وم عاد وه باد !
- که‌وکه‌به‌ی فیرعه‌ون غرق دهریا که‌ر !
- وه پشه‌ی ضعیف نه‌مروود فه‌نادهر !
- جا ده‌نده‌ی جه‌م جه موغاک خاک !
- به‌رارنده‌ی مار نه‌دۆش ضه‌حاک !
- نیگوون کوئنده‌ی چه‌تر فره‌یدوون !
- خوسره‌و خه‌لطان‌که‌ر نه‌گیتجاو هوون !
- جام جه‌م نه‌ده‌س جه‌مشید به‌رئاوهر !
- که‌لله‌ی که‌یکائوس وه‌تووتیا که‌ر !
- به‌ره‌م زه‌نده‌ی سوپای سه‌لم و توور !
- به‌رباد ده‌نده‌ی ئه‌ساسه‌ی ته‌یموور !
- مه‌ششاطه‌ی طوغرای زولف دیز له‌یل !
- زه‌هنومای مه‌جنوون نه‌هه‌رده‌ی دوجیل !
- په‌ی خوسره‌و شیرین نه‌ئهرمه‌ن ئاوهر !
- په‌ی شیرین فره‌هاد وه‌ییتوون به‌ر !
- زه‌نگ‌زیز کالای گولناری گولان !
- نه‌غمه‌ی نه‌وای ده‌نگ ناله‌ی بولبولان !
- طه‌رراز بالای گول نه‌چه‌مه‌نان (۲) !
- عه‌به‌رییز زولف میشکین که‌مه‌نان (۳) !

---

(۲) له‌ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (چه‌مه‌ندان) .
 (۳) له‌ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (که‌مه‌ندان) .

- صفا دهندهی سینهی دهر ویشان !
- عیلاج کونندهی دهر د دل ریشان !
- میسکینان نهواز ، غریبان یادکر !
- بهندیان جه به ند میخنهت غازادکر !
- قبیلهی عاشقان جه که عبه و جه دهیر !
- گهر دش دهندهی چرخ سوبوک سهیر !
- مه بده ئیجاد کولل کائینات !
- سزاوار به حمد ، مه و صوف به صیفات !
- هم جه مه ساجید ، هم جه بتخانان ،
- موئمین و کافر نه نات موانان !
- به ری بی که سان تو فی فریاد زهس
- بالاد هس تو فی نه د هس کهس
- یا زه ب به حاجت ذولجه لالی ویت ..
- به ذات و صیفات لایه زالی ویت ..
- به موقه ز زه بان باره گای عزیزهت ..
- به په رده داران سهیر و محدتهت ..
- به عرش و کورسی ، به لهوح و قهلهم ..
- به مه لائیکان خاصه ی موخته رهم ..
- به دهفته رداران دیوان لاهوت ..
- به ذیکر ته وحید جه رگهی مه له کووت ..
- به سوز غادهم به دیدهی نمین
- نه و زو جه به هشت کهفت نه زووی زه مین ..

به خه لاصیی ئووح جه طۆف طۆفان ..
 به شادیی خه لیل زۆی عید قوربان ..
 به صیدق هاروون .. به قورب موسا ..
 به پاکیی مه ریه م .. به ته قوای عیسا ..
 به زاستیی هوود .. به دۆسیی ئیدریس ..
 به نه غمه ی داوود .. به ناله ی جهرجیس ..
 به ویرد یوونس .. به صه بر ئه ییووب ..
 به حوسن یووسف .. به زارینی یه عقووب ..
 به ئاوازه ی ذیکر ئه زۆه ی زه که ریا ..
 ئه وۆژ که نه جه وف شه جهر شه ق کریا ..
 به ئیخلاص پاک سه یید موختار ..
 به زۆر بازووی حه یلهر که زۆژاژ ..
 به زاستی و صیدق صیددق ئه کره م ..
 به دین دۆستی فارووق ئه عظم ..
 به نیکنامی و مه ظلوومی عوتمان ..
 به شه هیدی ئه و شاهیده ن قورئان ..
 به حهلق ته شنه ی حوسه یین مه زلووم
 به ئه رواح پاک ئه ئیمه ی مه عصووم
 به صوحف و زه بوور ته ورات و ئینجیل ..
 به ئایه ی قورئان ئاوه رده ی جویریل ..
 به ئه صخاب که هف خواب ئالووده ی غار ..
 ئه مین بین جه شه ز شه راره ی کوفقار ..

- به قوطبولئه خیار ، به غه وئولئه عظم
- به زبجالولغه رب ئه وتاد عالم
- به به يتوله عموور ، مه سجيدولئه قصا
- به به ثريب زه مين ، به ئه رض به طحا
- به شيخ به صرى ، به شيخ بايه زيد
- به سولطان جونهد ، شيخ ئه بووسه عيد
- به چه هار دهرويش مولك هيندستان
- به ههفت ئه ودالان خاصه كوردستان
- به ئه صاحب به در حال شه هيدان
- به گشت مريدان كه يوان مريدان
- به شهو يتداران عيادهت خانه
- به حق ئاشنا ، جه خهلق يتگانه
- به خالك نشينان بادييه ي پهستى
- به جورعه توشان به زم سه رمه ستى
- به سياه پوژشان سه رحه لقه ي ماته م
- هونانو ئه سرين مژيزان نه چه م
- به قه ده ح توشان جورعه ي سه بووحى
- به توبه كاران توبه ي نه صووحى
- به ياهوو ياهووى ئه ودالان به ژ
- به ناله ي پيران واده ي سوب سه حر
- به سۆز سينه ي كه فته ي دهروونان
- به ئاب ديدنه ي دل پز جه هونان

به قهله ندهران مهست مه یخانه
 مکیشان نه دل نهره ی مه ستانه ..
 به عیشق زه نندان سهرمهست و مه دهوش ..
 به جام باده ی پیر مه ی فروش ..
 به سۆز سینه ی سفته ی دمویشان
 به ثاب دیده ی دل پز جه زیشان
 به دوردی که شان به زم ئیرادهت
 به گوشه گیران کونج قه ناعهت ..
 به بانگ حه ججاج ، به ثاب زه مزهم ..
 به لهمن ئینجیل ، به طهوف حهرهم ..
 به ته ئیر صورهت قاری قورئانان ..
 به صه دای ناقوس نه وای زه هبانان^(۴) ..
 به سه حه رخیزی ساکنان دهیر ..
 به دوعای پیران عاقیهت وه خیر ..
 به صه فای سینه ی صوفیان صاف ..
 به ذیکر شیخان (جامع الاوصاف) ..
 به سهرگه شته گان وادی حهرانی ..
 به مکه ران نه زای حهق جان فشانی ..
 به سهرگردانی که لپوس وه پیلان
 نه بادیه ی عیشق ویل ویل مگیلان

---

(۴) ئهم نیوه به یته له نوسخه ی مه لا عزیزی جوانزویی دا بهم جۆره به :
 به صه دای ئهذان جه پهنج وهخت واتان

به سۆز سینه‌ی سفته ده‌روونان
 به ئاب دیدهی دل پز جه هوونان
 به عیشی سینه‌ی صاف ده‌رویشان
 به سۆز ده‌روون یا هوو مکییشان
 به کۆنه‌پوشان کونج خه‌رابات
 جه نیمه‌شه‌وان موانان حاجات
 به زه‌قص و سه‌ماع و مجد ئه‌هل حال
 موینان وه چه‌م جه‌مین و یصال
 به حیکمت و انان سیرز ئیلاهی
 جه ئه‌سرار غیب مدان گه‌واهی
 به توبه‌کاران جه گشت و په‌رده
 به بیه‌وفایی دنیای بیه‌په‌رده
 به عهدل شاهان زه‌عییت په‌روهر
 کس جه سه‌وداشان نه‌دیه‌نش زهرهر
 به سه‌یل ئه‌سرین ئه‌بر نه‌وبه‌هار
 به شو‌عله‌ی ده‌روون به‌رق شه‌ره‌روار
 به سه‌رئاویزی به‌زه‌زای به‌رزان ..
 به له‌رمی ئه‌ندام توول قه‌له‌ه‌زان ..
 به گۆنای زه‌نگین گولان وه‌هار ..
 به ناله‌ی حزین بولبولان زار ..
 به داغ ده‌روون سوپای گولالان ..
 به یداشان ماوان وینه‌ی ئه‌ودالان ..

به وهفای له یلی ، به عیشق مه جنوون ..

به ناله ی کوکه ن ته پای ییستوون ..

به جیلوه ی بتان شوخ مه هه جه مین

منمانان جه مال جیهان ئافهرین ..

به غه مزه ی جادووی سورمه سای جانان

لیقای سوبحانی به خهلق منمانان ..

به ذیکر مورغان به یا هوو یا هوو

موانان (یا من لیس الا هو) ..

یا شا ! جه دهر گات ئیند مه ن زجا

بیه خشی گونای به نده ی زووسیا ..

من که سه ره لقه ی گونا کارانم

سه رتوق جه رگی شه رمه سارانم

سه رتاپا غه ریق لوججه ی عیسیانم

سفته ی نا ئیره ی نار حیرمانم

شه رط ئه مر توم وهجا ناوه رده ن

جه ته قصیراتم ته قصیر نه که رده ن

هه رچیوهم که رده ن جه ناهه رمانی

نادانیم بیه ن ، تو ویت مزانی ..

ئه ر مسۆچنیم ، ئه ر به خشییم گونا هه

زه ضام زه ضای تون (الحکم لله)

یه که ئه مجار به لوطف بیه خشییم گونا هه

(استغفر الله .. استغفر الله)

جو رمم بی حهدهن ، گو نام بی شو مار
(ربّ نجّتی من عذاب النار)

نه کهری مه حرووم به ندهی ژووسیا ه
(ولا تقنطوا من رحمة الله)

بار عیسیانم کو کو بیه ن جه م
(يا غافر الذنب فاغفر لی وارحم)

نیازم ئیده ن یا هه ی ، یا قه ییووم
(خالید) جه دهر گات نه کهری مه حرووم

- ٦ -

میرزام وه فاته ن .. میرزام وه فاته ن ..
قه دهم ژه نجه کهر ، واده ی وه فاته ن

شه هه نشای شادیم مات ناماته ن
بت په رست ، ئاسا ئه روام جه لاته ن

جه حو جره ی سه راو که ی مبی ژاهی
یه ند مه مدرۆ ماه جه بورج ماهی

واده ی ئاماته ن ئامان سه د ئامان

ژیزه ی ژازانت شیفان په ی زامان

سا باوهر ته شریف ئه ی بهرگوزیده م

جه ژووی مه رد می جا کهر نه دیده م

وه رنه ها ته مام نایره ی دووری

وه کوی نووره کهر د سه رتا پای (نووری)^(١)

- ۷ -

زوخواوان جه ومخت فصل گيان کيشان
سرواز جه داغ بڼ شترتیی خویشان
نهو جاگه فهوت بۆ جهستهی غه مکینم
نه زانان مه مخلوق کام سرزهمینم ^(۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) نهم پارچه شیعره له ئه سلی نهم کتیبه شدا هه به ، به لام به هه ندی
جیاوازی به وه .

- ۷ -

(۱) نهم پارچه شیعره ، ئیمه بزانی ، به که مجار له ژماره (۲۷) ی (دهنگی
گیتی تازه) دا بلاو کراوه وه . که له ۲۲ ی حوزه برانی ۱۹۴۶ دا ده رچوه .

القسم العربي

- ١ -

أوقدتَ ناراً^(١) في الحشا
أحرقتنى كما تشا

فأرحم بصب^(٢) قد تشا
ما اشم^(٣) منكم من تشا

أغريتنى ، أخزيتنى^(٤)
والآن قد أنميتنى^(٥)

يا ليتني أصيبتنى
فالنجم^(٦) بالنجوى^(٥) وشا^(٦)

- ٢ -

خف الله يا بدر^(١) برج الكرامة
وأطفئ الفؤاد^(٢) الحريق اضطرأه

- ١ -

(١) أوقدت نارا : (طا) و آى أوقدت نار .

(٢) بصب : (مع) بصبر .

(٣) أخزيتنى : (طا) أخزيتنى .

(٤) قد أنميتنى : (طا) ألميتنى .

(٥) بالنجوى : (طا) بالنحو . (طلا) بالنجو .

(٦) وشا : (طا) ؛ (طلا) أشا .

أَكُنْتُ تَرَى فِي الْخُلُوصِ ^(٢) اَعُوْجَا جَا
 فَلَمْ تَعْدِلِ الْقَوْسَ فِي الْاِسْتِقَامَةِ ^(٣)
 خِلَافَ الْعَهْدِ وَتَرَكِ الْوَفَا لِي
 سَس ^(٤) اَمْرًا قَمِيْنًا بِاَهْلِ الْفَخَامَةِ
 وَكَمْ اَرْتَحَلْتُمْ بِدُوْنِ اسْتِذْنَانِي ^(٥)
 دَعَوْتُ لِرُجْعَاكُمْ بِالسَّلَامَةِ ^(٦)
 وَلَيْلٍ ^(٧) اِلَى الصَّبْحِ قَدْ اَحْرَقْتَنِي ^(٨)
 حَرَارَةُ نَارِ الْجَوِي بِاسْتِدْمَاةٍ
 وَلَوْ كُنْتُ مَا اَخْطَرَنْ ^(٩) بِيَا لَكَ
 فَوَادَى لَذِكْرَاكَ دَارَ الْاِقَامَةِ
 فَمَا بِالْ بِالِ عَنْ الْحَبِّ خَالٍ
 وَمَاذَا الزَّجَا جَةً لَوْلَا الْمَدَامَةُ
 وَلَوْ اَنْ عَلِمْتُ لَكُمْ خُلْفَ وَعْدٍ
 لَمَّا اَوْقِعَنْ قَلْبِي ^(١٠) فِي ذَا الْغَرَامَةِ

- ٢ -

- (١) بَرَج : (طأ) فِي بَرَج .
- (٢) الْخُلُوص : (طأ) خُلُوصِي .
- (٣) الْاِسْتِقَامَةُ : (طأ) اسْتِقَامَهُ .
- (٤) لَيْس : (طأ) بَيْس .
- (٥) اسْتِذْنَانِي : (طأ) اسْتِدَانْتَهُ .
- (٦) هَذَا الشَّطْرُ لَيْسَ فِي (طأ) .
- (٧) وَلَيْل : (مَع) وَكَمْ لَيْل .
- (٨) هَذَا الشَّطْرُ لَيْسَ فِي (طأ) .
- (٩) مَا اَخْطَرَنْ : (مَع) مَا خَطَرَنْ .
- (١٠) قَلْبِي : (مَع) قَبْل .

فقد صرتُ خطيتكم بعدَ هذا
فسوفَ نرى ما نرى في القيامة

الى مَ الأمِّ وحسَى متى
يكسّر قلبي بصخر الملامة

فلا أبصرُ منك إلا خِداً
يراهُ الورى ظاهريّ العلامة

فلا أبكينَ بعدُ في هجرِكم
ولا أسكبُ الدمعَ^(١١) مثلَ الغمامة

ندمتُ لما قد مضى بيننا
ولكنّه ليسَ يجدي الندامة

صلوةُ الاله على جدّكم^(١٢)
واجابه وهو^(١٣) خير الختامه

- ٣ -

يا أنيسَ القلبِ في ضيقِ الفراق
يا دواءً عن تصابٍ لا يطاق

يا جلى القلبِ يا حلوى المزاج
يا زكياً جملةً الأقرانِ فاق

---

(١١) ولا اسكب الدمع : (طا) ولا اسبك دمع .

(١٢) جدكم : (طا) حدكم .

(١٣) وهو : (طا) وهى .

چون ز لطف خلق و حسن خلق تو^(۱)
 دم زخم کر لطف داری اشتیاق^(۲)
 اِنْ تَسْلُ عَنْ بَالٍ بِلْبَالِ الْفَوَآدِ
 او شُتَابِيبِ^(۳) دموعی واحتراق
 فالذي حلاك^(۴) بالطف الوسيم
 ثم قد خلاك من شوب النفاق
 والذي في البين أعطاني جوى^(۵)
 لحظة في العمر لست في الفراق
 كالمهود اللائي^(۶) في تلقائكم
 مذ تفارقنا دموعي لا تطاق^(۷)
 قل لمن ما شهيد في المرخ العفار
 وهو في الرئيب من الحي المحاق^(۸)
 ينظروني كيف لم الله بي
 وابل الدمع بنار الاشتياق
 طيف نصب القد مع كسر الجفون
 جز ما^(۹) قلبي و جر^(۱۰) باتفاق

- ۳ -

- (۱) تو : (مع) دون .
- (۲) اشتیاق : (طلا) اشتقاق .
- (۳) شُتَابِيبِ : (مع) شَبَابِيبِ .
- (۴) حلاك : (طا) خلاك .
- (۵) جوى : (مع) جرى .
- (۶) كالمهود اللائي : (طا) كالدهور الاني .
- (۷) لم بهيتهوه تا دواي له (مع) دانی به .
- (۸) الحي المحاق : (طا) حي المخاق .

بر خلاف قاعده دور از رخت
 نیست خالی روزگارم از محاق
 منذ نأيت عن نبال الهدب قد
 صرت من غضب العذاب كالعراق
 یا مرونى^(۱۱) الصبر قوم في الوداع
 لم يذوقوا من أذاه من لواق
 كيف يدري باضطرام البال من
 ليس من لحظ العيون التجل^(۱۲) ذاق
 مت في الهجر ولم أرج الوصال
 من يطيق^(۱۳) الصبر مع هذا العناق
 (خالد) از^(۱۴) لعل لبت یاد آورد
 زان بود ظمش تر و شکر مذاق

- ۴ -

کملت مسافه کعبه الآمال
 حمدا لمن قد من بالاکمال
 وأراح مركبى الطريق^(۱) من السرى
 ومن اعتوار الحط^(۲) والترحال

(۹) جزما : (طا) جز بما .

(۱۰) و جر ۳ : (طا) و جز .

(۱۱) یامرونى : (طا) یامرون .

(۱۲) النجل : (طا) البخل .

(۱۳) يطيق : (طا) يضيق .

(۱۴) از : (طا) ار .

فجتاني من قيد الأقارب والوطن
 وعلاقة الأحباب والأموال
 وهموم أمهتي^(٣) وحسرة^(٤) اخوتي
 وغموم عمي^(٥) أو^(٦) خيال الخال
 ومواعظ السادات والعلماء^(٧)
 وملامة الحساد والعذال
 وأعاذني من فرقة^(٨) أفاكة
 وأجارني من أمة جهال^(٩)
 أغني روافض أذربيجان^(١٠) التي
 هم أشنع المخلوق في الأفعال^(١١)
 ومضلها الكاشي اسماعيل اذ
 قد حار لما شبء نار^(١٢) جدال

- ٤ -

- (١) الطريح : (مع) الطليع .
- (٢) الحط : (طا) الخبط .
- (٣) امهتي : (طا) احبتي . (مع) امهائي .
- (٤) وحسرة : (طا) وحررة .
- (٥) عمي : (مع) عمتي .
- (٦) أو : (طا) و .
- (٧) والعلماء : (طا) والعلماء .
- (٨) فرقة : (طا) وفرة .
- (٩) أمة جهال : (طا) لومة الجهال .
- (١٠) أذربيجان : (طا) ؛ (طلا) آذربايجان .
- (١١) في الأفعال : (مع) والأفعال .
- (١٢) قد حار .. الخ : (طا) قد جال سيف نار الجدال .

مُحَقَّقاً لَهُ مِنْ مَدَّعٍ مُتَزَخَّرٍ (١٣)

بَعْدَ لَهُ مِنْ مُنْكَرٍ قَوَّالٍ

و غَلَاةٍ فَرَسٍ وَالْعِرَاقِ ، وَفِي الْخَبْرِ (١٤)

قَدْ بَشَّرُوا بِطَاعَةِ الدِّجَالِ

وَشِرَارِ أَهْلِ الطُّوسِ مَنْ سَمَّوْا الرُّضِيَّ

وَقَوَّسَهُمْ سَمَّوْا أَحِبَّةَ آلِ

وَمِنْ الْهَزَارَةِ (١٥) وَالْبُلُوجِ الْمُتَفْسِدَةِ (١٦)

وَتَمَرَّدِ (١٧) الْأَمْرَاءِ وَالْأَقْيَالِ (١٨)

وَمِنْ الْأَفَاغِنَةِ (١٩) الَّتِي جَبَّلُوا عَلَى

خَوْضِ الْمَفَاسِدِ وَاقْتِحَامِ قِتَالِ

وَفَسَادِ قِطَاعِ الطَّرِيقِ بِخَيْرٍ (٢٠)

وَمِنْ الْمَجُوسِ (٢١) وَمَا لَهُمْ مِنْ وَالٍ

مَنْعُوا الْأَذَانَ أَمَارَةً (٢٢) الْإِسْلَامِ

ضَلُّوْا وَخَاضُوا أَبْحَرَ الْأَضْلَالِ (٢٣)

---

(١٣) متزخرف : (مع) كذاب .

(١٤) والعراق وفي خبر : (طا) ؛ (طلا) في حديث مسند .

(١٥) الهزاره : (طا) الخفارة .

(١٦) المفسدة : (طا) ؛ (طلا) المفرطة .

(١٧) وتمرد : (مع) وتمرد .

(١٨) والأقيال : (طا) والأقبال .

(١٩) الافاغنة : (طا) الاناغنة .

(٢٠) بخير : (طا) بخير .

(٢١) المجوس : (طا) الجلوس . (مع) الحبوس .

(٢٢) اماره : (مع) رعاية .

(٢٣) ابهر الاضلال : (مع) اليوم في الاضلال .

وهجوم أمواج البحار الزاخرة
وأذينة المكاسر والعمال
ومن المثلثة العلوج (٢٤) الطاغية
ما مثلهم في الأرض عالٍ غال
وأنا لنى أعلى (٢٥) المآرب والمثنى
أعنى لقاء المرشد المفضل
من نور الآفاق (٢٦) بعد ظلامها
وهدى جميع الخلق بعد ضلال
أعنى غلام على القمر (٢٧) الذي
من لحظه يحيى الرميم البالى (٢٨)
تمثيله ما ساغ إلا أنه
ما ناقش الأدباء (٢٩) في التمثال
هو يرم فضل ، طود طول والكرم (٣٠)
ينبوع كل فضيلة وخصال
نجم الهدى ، بدر الدجى ، بحر التقى
كنز الفيوض ، خزانة (٣١) الأحوال

-
- (٢٤) المثلثة العلوج : (طا) الثلثة العلاج .
(٢٥) أعلى المآرب : (طا) على المآرب .
(٢٦) نور الآفاق : (طا) نور آفاقه .
(٢٧) القمر : (طا) ؛ (طلا) القمر .
(٢٨) البالى : (طا) ؛ (مع) البال .
(٢٩) الأدباء : (طا) الأوباء .
(٣٠) طول والكرم : (طا) وطول الكرم .
(٣١) خزانة : (مع) وخزانة .

كالأرض حلماً ، والجبال تمكثاً
والشمس ضوءاً ، والجبال معال

عين الشريعة ، معدن العرفان
عون البرية ، منبع الفضال

قطب الطرائق ، قدوة الأوتاد
غوث الخلائق ، رحلة الأبدال

شيخ الأنام وقبلة الاسلام
صدر العظام ومرجع الاشكال

هادٍ الى الاولى بهدى مختلف (٣٢)
داعٍ الى المولى بصوت عال

محبوب رب العالمين ، من اقتدى
بهده (٣٣) ، قل يا قدوة الأمثال

كم من جهول بالهوى مكبول
نجاه من لحظ (٣٤) كحل عقال

كم من ولي كامل من صدّه
قد صدّه عنه عجائب الأحوال

كم منكرو لعلو شأنه قد ردى (٣٥)
فأذاقه المولى أشد نكال

---

(٣٢) مختلف : (مع) مختلف .

(٣٣) بهداه : (طا) لهداه .

(٣٤) لحظ : (طا) الحظ .

(٣٥) ردى : (طا) درى .

معطى كمال تمام أهل تقيصة
ومزيل نقص^(٣٦) جميع أهل كمال

أخفاه^(٣٧) رب العزّ جلّ جلاله
في قبة^(٣٨) الاعزاز والاجلال

يا أهل مكة حوله^(٣٩) در طائف
واهجر حجازا ان سمعت مقالي^(٤٠)

ومبيت^(٤١) خيف^(٤٢) دع و ركض^(٤٣) محسّر
ومنى منى^(٤٤) والرمى للأميال^(٤٤)

واسكن هذا الوادى^(٤٥) المقدس خالما
نعلني هوى الكونين باستعجال

حجر مقامك^(٤٦) بالمطاف بلا صفا^(٤٧)
من خوف حضرة كعبة الآمال

ما السعى الا في رضاه بملتزم
ما الطوف الا حوله بحلال

-
- (٣٦) نقص : (طا) تقيص .
(٣٧) أخفاه : (مع) أخفاه .
(٣٨) قبة : (مع) فئة .
(٣٩) در : (مع) در .
(٤٠) مقالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مقال .
(٤١) ومبيت : (طا) ؛ (مع) وبيت .
(٤٢) خيف : (طا) ضيف .
(٤٣) وركض : (طا) ؛ (مع) واركض .
(٤٤) والرمى للأميال : (طا) ورمى الايصال . (طلا) والرمى للايصال .
(٤٥) هذا الوادى : (طا) هذا الواد .
(٤٦) مقامك : (طا) مقام مكة .
(٤٧) بلاصفا : (طا) وبالصفا .

من شامَ لَمْعاً من بَروقِ (٤٨) ديارِهِ
 بمشامِ رَوْضِ الشامِ كيفَ يَبالي
 آنستُ من تِلقاءِ مَدِينِ مصرِهِ
 نارا فيلبي (٤٩) البالُ بالبلبالِ
 فَهَجَرْتُ أَهلي قائلاً لهم امكثوا
 أرجعْ اليكمْ غِبْ الاستشعالِ
 ونويتُ هِجرانَ الأحبَّةِ والوطنِ
 وركبتُ متنَ الأدهمِ (٥٠) الصَّمَّالِ
 فَطَوَى منازلَ في مَسِيرَةِ منزلِ
 واهَا لجارِهِ (٥١) سابِحِ شِمَلالِ
 فنسيتُ أَصحابي على ميثاقِهِم
 ومواعدي من فرطِ (٥٢) شوقِ جمالِ
 من لي (٥٣) بتبليغِ السلامِ لاختوي
 ويبسُطُ عذرَ الغدرِ (٥٤) والاهمالِ
 سَلَبَ الهوى لَبى فما في خاطِري
 غيرُ الحبيبِ وطيفُ شوقِ وصالِ

-
- (٤٨) بَروق : (مع) بروت .
 (٤٩) فيلبى : (طا) ؛ (طلا) فلبى .
 (٥٠) الأدهم : (مع) الأكمة .
 (٥١) لجار : (طا) بحار .
 (٥٢) من فرط : (طا) من .
 (٥٣) لى : (مع) لى .
 (٥٤) ويبسط عذر الغدر : (طا) ويبسط عذار الغدر . (مع) ويبسط عذر الغدر .

قد حان^(٥٥) حين تشرُّ في بوصالِهِ
 من لي^(٥٦) بشكر عطيةِ الاِصالِ
 يا ربَّ لا أحصي ثناءك انتَه
 سَفَهٌ على من شَمَّ رِيحَ زوالِ
 والله لو أعطيتُ عمرَ الآخِرَةِ
 وتركتُ^(٥٧) غيرَ الحمد كلَّ فِعالِ
 وأتيح لي في كلِّ منبتِ شِعْرةٍ
 ألفا لسانٍ في ألوفِ مقالِ
 وأميطَ عني النفسُ والشيطانُ كيْ
 لا تلهياني^(٥٨) بخطرَةٍ في البالِ
 فصرفت عِري كلَّه في حَمْدِه
 بشراشري أبدأ بلا اهمالِ^(٥٩)
 ما أقدرن على كفاءِ عطيةٍ
 فضلاً عن التفصيل بالاجمالِ
 أين العطايا وهي غيرُ عديدهِ
 كيف التنكُّر وهو بعضُ نوالِ^(٦٠)

(٥٥) حان : (طا) حال .

(٥٦) لي : (مع) بى .

(٥٧) وتركت : (طا) وتركيب .

(٥٨) لاتلهياني : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) تلهيان ، والكل خطأ .

(٥٩) بلا اهمال : (مع) ؛ (طلا) بلا اهمال .

(٦٠) نوال : (طا) اقوال .

أم كيفَ أحمدُ ناطماً أو نائراً
 ذاتا تَرَقَّتْ عن حَضِيضِ خيالِ
 إليه الخلاقُ في نعوتِ كماله
 سبحانه من خالقٍ مُتعالٍ
 فالعجزُ (٦١) نطقى ، والتحيرُ فكرتي
 ما ينبغي الا السكوتُ بحالي
 فكما قَضَيْتَ الهنا (٦٢) في أشهرِ (٦٣)
 طياً لبُعدِ مسافةِ الأحوالِ
 وهبتَ اقداماً على طيِّ الفلا
 ونزولِ غُورٍ وارتقاءِ (٦٤) جبالِ
 وحبِيتنا (٦٥) حفظاً عن الآفاتِ
 ومنحتنا (٦٦) أمناً من الأهوالِ
 ورزَقْتنا (٦٧) تقبيلَ عتبةِ قبلةِ
 فازَ (٦٨) المُقبِلُ منه بالاقبالِ
 فارزقِ اله العالمينَ بحقه
 أربا (٦٩) يليقُ بهذا الجنبِ العاليِ

-
- (٦١) فالعجز : (مع) والعجز .
 (٦٢) الهنا : (طا) الها .
 (٦٣) أشهر : (طا) الشهر .
 (٦٤) وارتقاء : (طا) وارتفاع .
 (٦٥) وحبِيتنا : (طا) واجتنيينا . (مع) وحبِيتنا .
 (٦٦) ومنحتنا : (طا) ومنحنا .
 (٦٧) ورزَقْتنا : (طا) ورزقنا .
 (٦٨) فاز : (طا) فانه . (مع) فان .

وأمدنا بـبلقائه وبقائه
وعطائه ونواله المتوالي (٧٠)

زد من حياتي في اطالة عمره
أدم (٧١) الوري بحياه تحت ظلال

واجعلني مسعوداً بحسن قبوله
وامنحني (٧٢) مايرضيه (٧٣) من أعمال

زد كل يوم (٧٤) في فوآدي وقعه (٧٥)
ما دمت حياً (٧٦) في جميع الحال

وأمتني مريضاً لديه وراضياً
عنه رضا يجدي مفاز (٧٧) مالي (٧٨)

فالحمد للرب الرحيم المنعم
القادر المتقدس المتعال

ثم الصلوة على الرسول المجتبي
خير الوري والضرب بعد الآل

-
- (٦٩) أربا : (طا) ؛ (طلا) أدبا .
(٧٠) المتوالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) المتوال ، والكل خطأ .
(٧١) أدم : (مع) أرم .
(٧٢) وامنحني : (مع) وامسحتني . (طلا) وامنحني .
(٧٣) مايرضيه : (طا) يرضيه .
(٧٤) زد كل يوم : (طا) و كل يوم .
(٧٥) وقعه : (طا) وقعة .
(٧٦) ما دمت حياً : (طا) مادامت حياتي .
(٧٧) مفاز : (طا) مفارق .
(٧٨) مالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مال ، والكل خطأ .

- ۵ -

يا منزلَ مَنْ مِنْ قِدَمِ أهواه
أحرقَتْ فوآدي بلظى ذِكْراه ^(۱)

طوبى لكَ أَنْ عَرَّسَ محبوبي بكِ
أولى لكَ ما رأيتَ ما تراه

صِرْتُ ثَمَلًا بِروحِهِ كالتراح
ما أطيبَ ذا الشرابِ وما أذكاه

قد نبهني وصالُ مَنْ يَتَمَنَّى
كِدْتُ فرحاً أطيرُ من جرّاه

أوزر عني يا رَبِّ على الشكر بما
أنعمتَ وَأَنْ أَعْمَلَ ما ترضاه

- ۶ -

خيرُ خلقِ اللهِ غِطْرِيفُ العربِ
وصفتهُ الآتي على كلِّ وجب ^(۱)

ايضُ اللونِ لحمرٍ قد يَمِيلُ
أدعجُ العَيْنَيْنِ ذو خدِّ أسيل

ابنُ عبدِ اللهِ عبدِ المطلبِ
هاشمٍ عبدِ المنافِ أسألُ أجيبُ

- ۵ -

(۱) نهم پارچه له (مع) دا نی به . له تکیشتی زور تیدایه .

- ۶ -

(۱) نهم پارچه شیعره له (طا) دا نی به .

هاشِمي من قرشش آمِنَة
بنت و هب امه اعلم موطنه

بدر سياه بيطحاء جلا (۲)
وبها للاربعين ارسلا

قدته كما و كيفا اعتدل
في ثلاث بعد خمسين اتقل

هاجرا في طيبة عشرينا ثوى (۳)
شبه عشرين شعرا ما احتوى

مع ثلاث عاش ستين سنة
في توقيه تكل الالسنه

غاب بيضا وجهه في يشرب (۴)
طيبستها يا لها من مغرب

- ۷ -

نذر القراض ، القرض كالمرهون
جان زكاة مؤن المؤمن (۱)

(۲) بيطحاء جلا : له نسخه كاني بهرده ستماندا نووسرابوو (بيطحا انجلا) .

تيمة نهوه مان بهلاوه ههله بوو .

(۳) ثوى : (مع) ثرى . دياره ههله به .

(۴) فى يشرب : له نسخه كاني بهرده ستمانا نووسرابوو (باليشرب) بهلام
نهوه لهرووى پيژمانهوه ههله به .

- ۷ -

(۱) نهه چوارخته كى به له (مع) دا نى به .

كتابة موسى مبيع الفلاس
مردود عيب يسبق اخفظ ترأس

- ٨ -

ان عرفت الغبر باللام انحصر
في المبتدا ، والعكس بالعكس (١) ظهر (٢)

- ٩ -

لقائل ان قورى السؤال
ودونه ان قيل لا يقال (١)

- ١٠ -

من كان يركب طرف وجد لم يقتل
طى السباب مهلك ومخوف (١)

- ١١ -

ابناء عباس و عمرو و عمر
ثم زبير والعباد الفرر (١)

- ٨ -

- (١) بالعكس : (مع) فى العكس .
(٢) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ٩ -

- (١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١٠ -

- (١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١١ -

- (١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١٢ -

لقد غلطت في هذا المقام
لا أبدي الوجه لكى لا ألام

★ ★ ★

سوڀاس

ٽيستا ڪه له ٿاماده ڪردن و لهچاپداني ٿم ڪتيبه ٿمبهوه ، ٿمهوي
 سوڀاسي زوري حاجي مهلا زاهيدي پاوهي بيڪم و ، له خوي گهوره
 پيار ٿمبهوه زهجهتي خوي بهسر گوري حاجي شيخ مهعصومي قزله باتدا
 بزي ٿي ڪه نامه فارسي و عهري بهڪاني مهولانا خاليديان دايه لام ، وهڪو له
 سهره تاوه باسم ڪردووه . ههروهه ها هيواي سهرڪوتني پرازاي خوشهويستم
 دوڪور عيزه دديني ڪوري خوالي خوش بو مهلا مصطه فاي حاجي مهلا
 زهسوولي دليزيه بي بيڪم ڪه له شامهوه بهتايهتي له ڪتيبخانهي مالي شيخ
 ٿمههد صاحب نوسخه يهك (بغية الواجد في مكتوبات حضرة مولانا خالد)
 بزي هينام ڪه له ٿاماده ڪردني ٿم ڪتيبه دا ڪه لکيڪي زورم لين وهر گرتووه .

- دانهر -

(ديواني مهولانا خاليدى نه قشبه ندى) ڪه به شيڪه لهم ڪتيبه ، له لايهن
 (محمدى مهلا ڪريم) هوه زيڪخراره و نوسخه ڪاني بهراورد ڪراوه . ههروهه ها
 ناوبراو له باره ي دازشتي زمانه واني و ٿمده بي بهوه به بهشه ڪوردى به ڪي
 ڪتيبه ڪه شدا چووه ته وه . ههر ٿهويش سهر پهرشتي لهچاپداني ڪردووه و
 ههله چاپي بهڪاني زاست ڪردووه ته وه .

من منشورات المجمع العلمي الكردي

تذكار الرجال

الجزء الاول

مولانا خالد النقشبندي

(باللغة الكردية)

(يضم سيرته وبحثا عن الطريقة النقشبندية ، وبعض مؤلفاته
ورسائله باللفتين الفارسية والعربية ، وديوان اشعاره)

تأليف

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل في المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٧٩

★ ★ ★

A Publication of the Kurdish Academy

Y A D I M A R D A N

(REMEMBERING THE GREAT MEN)

Vol. I :

MAWLANA KHALID I NAQSHBANDÉE

By :

MALA ABDULKAREEM I MUDARRIS

(IN KURDISH)

BAGHDAD — 1979